DE GRAAF VAN DEVONSHIRE.

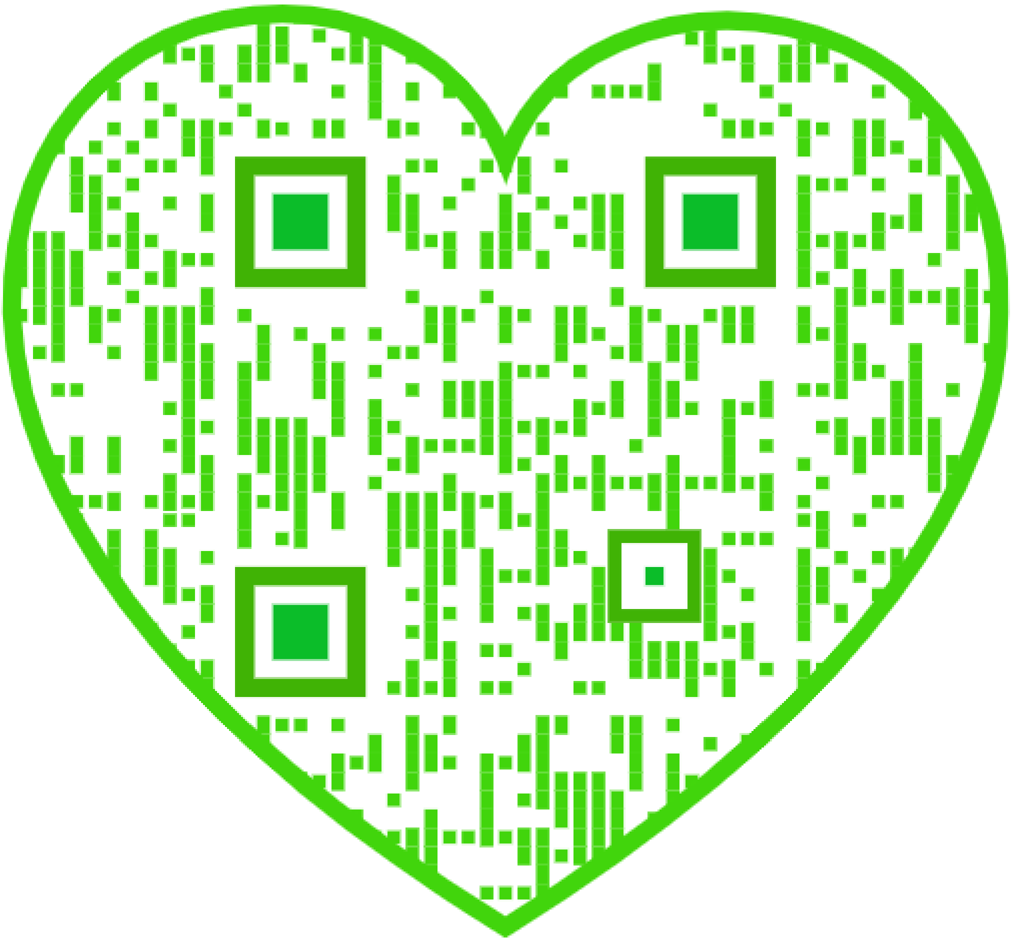

DE GRAAF VAN DEVONSHIRE.

DOOR

A. L G. BOSBOOM-TOUSSAINT.

's-GRAVENHAGE,
CHARLES EWINGS.

SNELPERSDRUK VAN H. C. A. THIEME, TE NIJMEGEN.

INHOUD.

DE GRAAF VAN DEVONSHIRE 1
LORD EDWARD GLENHOUSE 277
HET RUSTUUR VAN KARDINAAL XIMENÈS 369
LADY MARIA GRAY 415

Aan mijn Vriend

Ds. J. P. HASEBROEK.

Zeer waarde Vriend!

Wij hebben veel brieven met elkaêr gewisseld gedurende het tijdperk dat achter ons ligt, maar nog nooit hebben wij het Publiek tot getuige genomen van onze correspondentie. Vergun mij ditmaal hierop eene uitzondering te maken, en U een brief toe te zenden door middel van de pers, een openlijken brief, *zooals de geijkte term is. De aanleiding daartoe is de vernieuwde uitgave van mijn eersten roman: de Graaf van Devonshire.*

Toen de Uitgever mij mededeelde dat er behoefte bestond aan een tweeden druk van dien roman in zijne Guldens-editie, beloofde ik hem die nog eens door te lezen — hier en daar eene kleine verbetering te maken en — een woordje van geleide mede te geven, daar de vroegere voorrede moest vervallen. Terwijl ik er over nadacht hoe dat in te kleeden — kwam mij de geheele geschiedenis van dien eersteling voor den geest: die uitgave met hindernissen, de kritiek in den Gids, die streng, maar niet ontmoedigend was — de kritiek van POTGIETER, *mijn oudsten Vriend op dat gebied — die mij opwekkend en waarschuwend tevens te gemoet trad; van hem, die van levenskracht als van levenslust de verpersoonlijking scheen en dien ik — zwakke — toch overleef en met weemoed gedenke — dat voor mij zoo merkwaardige Gids-nommer werd mij voorgelegd ten Uwen huize.... Met mijn Devonshire in de hand werd ik als teruggevoerd in mijne jeugd, in dat tijdperk mijner eerste schreden op de baan der letteren en*

doorleefde op nieuw wat ik toen gevoelde en genoot en.... ik moest *er van spreken, tot wien anders dan tot U?*

Nog zie ik U komen in mijn ouderlijk huis, mij noodigend tot een bezoek aan Uwe zuster. Reeds kende, reeds vereerde ik U als dichter, als prediker; reeds had ik hart voor de Schrijfster van Te Laat — en er was geen aandrang noodig om mij tot haar te lokken.

Hoe ik mij haastte, al liep het tegen den winter, om den weg te nemen naar de Heilosche pastorie! — die zich gastvrij voor mij opende, waar ik met blijdschap verwelkomd werd door Uwe Betsy, wier vriendelijk gelaat, wier liefelijke, levendige oogen, wier opgewekte toon terstond dien indruk op mij maakten, die onuitwischbaar zou zijn; al heeft de grijsheid hare blonde lokken verzilverd, nòg blijft zij vòor mij staan in die volle frischheid der jeugd, in die aanminnigheid door leeftijd noch krankte te verwoesten. De schoonheid der ziel, de onverwelkelijke, straalde mij toe uit hare trekken, uit haar blik. Wij wisselden een handdruk, een kus — Gij ook kwaamt mij de hand reiken ter verwelkoming; ik bleef dien dag op de pastorie, omdat ik niet mocht, niet konde heengaan, en wij sloten onderweg een drievoudig vriendschapsverbond, van vrij beter en hechter gehalte dan de Triple Alliantie, een vriendschapsverbond dat.... — ik mag het na meer dan veertigjarigen duur gerust verzekeren, (*) *dat alleen met den dood verbroken kàn worden, ja zelfs niet door dezen, wànt wat zegt het verbreken des lichaams, de scheiding voor* dit *leven, bij de innige onveranderlijke eenheid naar den geest, bij die hooger en heiliger liefde, die zich zoekt en weêrvindt in God — in dat toekomstig leven waarop wij onze hoop hebben gesteld.*

»Waar liefde woont, gebiedt de Heer zijn zegen."

En nu — onze vriendschap IS *gezegend, zij heeft ons rijk gemaakt naar het harte met onverliesbare schatten, met onuitwischbare indrukken. — Wij hebben leed en smart gevoeld als alle andere menschenkinderen — teleurstellingen zijn ons niet gespaard gebleven; wij hebben te strijden gehad tegen ons zelven en — anderen, lotswisseling, de eischen van plicht en beroep hebben onze wegen gescheiden, uiterlijke verwijdering teweeggebracht voor een*

(*) *De eerste uitgave van den Graaf van Devonshire dagteekent van* 1838.

tijd, wij zijn door hoogten en diepten heengegaan als iedereen, maar dit ééne *kunnen wij zeggen zooals niet velen het zeggen kunnen — wij hebben* geleefd *in vollen zin wat men* leven *noemt, in datgene wat het leven tot leven maakt!*

Wij waren in die eenvoudige, maar zoo prettig ingerichte huiskamer van de pastorie niet altijd met ons drieën. Er had zich een kring gevormd van wie kunst en letteren lief hadden en beoefenden — nog allen niet op de plaats die zij eenmaal zouden innemen — maar op den weg die te veroveren, en reeds in hoop triomfeerend — zich zelven bewust. Hildebrand kwam er zijn Jonathan vinden — BEIJNEN *verliet wel gaarne het vorstelijk 's Gravenhage, om in de Heilosche pastorie te vertoeven, —* Dr. BRILL *werd er heen getrokken niet enkel door den band der verwantschap, —* POTGIETER *had er zijne verschijning gemaakt, maar Amsterdammer naar 't harte en destijds nog niet aan zijn lateren reislust toegevend, trok hij het liefst zijne vrienden tot zich in zijn eigen huis — maar zijne brieven kwamen er zooveel te meer en gaven niet zelden stof tot een belangrijk onderhoud. De Meistreel van Kennemerland ook vond zijne plaats in de pastorie en niet zelden in het kerkje, en tokkelde de snaren in gedenke van beiden — De auteur van: de Lotgevallen van Joachim van Polsbroekerwoud kwam bij wijle den ernst van de gesprekken afwisselen door zijne jolige luim.* BEETS *temperde het vuur van onze geestdrift door zijn fijnen glimlach — en dien schalken blik, die ontnuchterend werkte .... wij bleven voor overdrijving bewaard als voor eentonigheid — en voorts .... ik kan ze allen niet optellen, die daar neêrzaten en — verder gingen. Toch moet ik nog spreken van een enkelen bezoeker, die hier niet gemist kan worden. — Op zekeren dag, eene verrassing voor U als voor mij, trad* WILLEM DE CLERCQ, *daartoe door mij uitgelokt, Uwe kerk, Uwe pastorie binnen. Gij hebt den indruk beschreven, dien zijne persoonlijkheid op U maakte — gij hebt dien dag in herinnering gebracht, onvergetelijk gemaakt voor U zelven en ons allen; ik zal niet in herhaling vallen — ik kan alleen instemmen met hetgeen gij gaaft (*). En niet ver van de Pastorie lag Nijenburg —*

(*) J. P. HASEBROEK. *Mijne herinnering aan* WILLEM DE CLERCQ, *Dicht en Ondicht, 1ste deel, bij* W. H. KIRBERGEN, *Amsterdam* 1879.

»het Hooge Huis" zou SCHIMMEL *zeggen — dat zich ook gastvrij voor mij ontsloot en waar Gij mij binnenleiddet.*

Daar werd ik met innemende vriendelijkheid — en tevens met zekere stille waardigheid ontvangen door de vrouw die een dubbelen adeldom vertegenwoordigde, den adel der geboorte als de weduwe van een FOREEST, *den adel van den geest als de dochter van* VAN DER PALM — *wiens liefelijk gemoed, wiens fijnen blik — wiens helder verstand en scherp oordeel in haar werden wedergevonden, zooals zij zijne trekken had geërfd. Als men* VAN DER PALM *gezien en gehoord had (en dit voorrecht was mij te beurt gevallen) moest men* dezen *gedenken als men haar zag en hoorde. Daar zat zij te midden van een tal bloeiende zonen en dochters — de aanstaande schoonmoeder van* BEETS . . . *Dat alles is nu voorbij . . . . de visioenen worden te pijnlijk — ik zou het woord van* GUIZOT *kunnen overnemen: »Je suis las de voir mourir" — en liever dan op graven te staren, breek ik den loop mijner herinneringen af — genoeg reeds voor U om U duidelijk te maken, waarom ik uw naam wenschte te verbinden aan deze Nieuwe Uitgave van mijn Devonshire. — Mocht het iemand bevreemden, dat ik U en mijzelve terugvoer naar dien lang verloopen tijd — ten overstaan van het publiek . . .? ik heb mijn antwoord gereed: Mijn echtgenoot gaf op de jongste expositie der Haagsche Teeken-Maatschappij eene* aquarelle *te zien, die een hoekje van zijn Atelier voorstelde, dat velen aantrok. — Op mijne beurt geef ik een Kijkje uit mijne jeugd — eene schets van de eerste en liefelijkste tooneelen uit mijn leven als schrijfster.*

Mocht mijn verjongde eersteling, — dùs voorgesteld, verwelkomd worden door mijne landgenooten met iets van de belangstelling — en àl de verschooning voor zijne zwakheden en gebreken, die hij eenmaal vond in de Heilosche pastorie.

Dien wensch deelt Gij met mij, ik ben er zeker van, als van onze onverflauwde vriendschap.

A. L. G. B.-T.

DEN HAAG,
October 1880.

DE GRAAF VAN DEVONSHIRE.

I.

De vermommingen.

Er viel een recht koude motregen neder, op een dag in de laatste helft der maand October van het in Engeland's geschiedenis belangrijk jaar onzes Heeren 1553, en de lezer, die met mij in verbeelding de twee mannen dáár ziet voortrijden op den overigens eenzamen heerweg, die van Londen naar het vorstelijk kasteel van Ashridge leidt, zal zich zeker niet verwonderen, dat ze den snellen draf kozen, om spoedig in eenige schuilplaats tegen het gure weêr veilig te zijn.

Iets geheimzinnigs of ongewoons moest er echter bovendien aan hun tocht verbonden wezen; dit was blijkbaar uit de zorgvuldigheid, waarmede beiden den duisteren kant van den weg hielden, ofschoon de reeds vallende avond, door alles met een nevel te omhullen, hen meer en meer van die zorg ontsloeg; blijkbaar evenzeer in beider zwijgen en in de algeheele bedekking van hunne gestalte en hun gelaat, bewerkstelligd door tot op de voeten afhangende mantels en vilten hoeden van dien vorm, welke de Spanjaarden sombrero's noemen, en wier nedergeslagen randen, door over het hoofd gebondene en onder de kin toegeknoopte doeken van zwarte zijde, nog meer over hun aangezicht bevestigd waren; zelfs de paarden, ofschoon kennelijk uit edel ras, waren niet van de bedekking der meesters vrij gebleven, die bij hen bestond uit donkerkleurige schabrakken; mogelijk had men deze voorzorg genomen, om hen tegen de vochtige koude te beschermen, mogelijk ook uit een ander punt van voorzichtigheid.

Na zich overtuigd te hebben, dat niemand in den omtrek nabij hen was, wendde een der ruiters, die eenige passen vooruit reed, zich om tot zijn metgezel en vroeg met gedempte stem: »Yorick! zijt gij er zeker van, dat uit het laatste dorp ons niemand gevolgd is?"

»Bij St. Patrick! geen levende ziel, Mylord! of het moest de stomme bedelmonnik zijn, dien wij nu reeds tweemalen ontmoet hebben en wien uwe Lordschap in de drift om voort te komen, telkenkeer een goudstuk toewierp, 't geen ronduit gezegd, niet voorzichtig was, want het had zijne nieuwsgierigheid kunnen opwekken."

»Als ik dit vermoeden kon, keerde ik nog terug!"

»Terugkeeren!?" zeide de andere met eene mengeling van verwondering en ongeloof, en zoo de Lord op het thans bedekte gelaat van zijn metgezel had kunnen lezen, dan ware hem zeker de half spotachtige uitdrukking daarop niet ontgaan. Ernstig echter vervolgde deze: »En al ware hij ons gevolgd, wij hebben van hem niets te vreezen; de man mist het gebruik zijner tong en hij kent waarschijnlijk uwe Lordschap niet."

»Weet gij, Yorick! wat mij bij dezen tocht het meest hindert? Ik waag persoonlijk zoo weinig! en den goeden naam mijner zeer waarde dame zet ik op het spel, als men vernam dat vermomde mannen zich op ongelegen uren naar haar verblijf begeven. Daarenboven, mij te moeten verbergen! op zij af te sluipen als een Duitsche roofridder, daar ligt iets in dat...... dat men met een woord zoude kunnen noemen, nooit voor iemand uit mijn geslacht nog gebruikt."

»En dat er nimmer voor gebruikt worden zal, edele Lord. Neen, waarlijk het is geene lafheid, maar een vermetel verachten van elke hindernis, zooals alleen U invallen kan: op den losweg uitgesproken wensch eener dame Londen heimelijk te verlaten op een oogenblik dat de halve bevolking naar de vensters van uw verblijf opgaapt, om slechts de pluim uwer barret in 't oog te krijgen; van Whitehall weg te blijven, onder een voorwendsel waarvan de onwaarheid zoo licht te ontdekken is, terwijl men er naar uwe tegenwoordigheid reikhalst; u niet eenmaal tijd te gunnen, om te bekomen van het uitgestane leed eener sombere gevangenschap, onophoudelijk voort te rennen,

zonder rust of verversching, rekent uwe Lordschap dat voor niets? Meent gij dan niets te wagen, door met het hof en de hoofdstad een vastenavondspel te spelen, waarvan gij niet verzekerd zijt dat men er over lachen zal?"

»Ach! dat zegt weinig, indien men slechts niet vermoede om wie ik zulks doe. Maar gij zijt er immers wel vast van overtuigd, dat ik haar welkom zal zijn? Herhaal mij nog eens hare woorden; o! het is zoo smartelijk nooit iets schriftelijks te ontvangen. Woorden vervliegen, al klinken ze welluidend, en mijn geluk is zoo groot, dat ik altijd moeite heb om aan de wezenlijkheid te gelooven."

»Dan had ik niet zoo dikwijls de mondelinge bode uwer verstandhouding moeten zijn, als ik u hierin niet geruststellen konde, dat de Lady hartstochtelijk naar u verlangt. — Master Staunton! — zeide zij nog de laatste keer, en vouwde daarbij zoo smeekend de handen en sloeg de oogen zoo roerend omhoog, — mocht het Gode behagen, dat mijn vriend in vrijheid gesteld worde, dan moet ik hem zien, spoedig zien! zeg hem, dat dan zijn eerste uitgang tot mij zij, dat ik dit van hem eisch. —"

»En hij zal u voldoen, mijn innig geliefde!" hervatte de Lord met vuur, »o! mocht ik u met grootere opofferingen, met mijn leven kunnen toonen, hoe heilig mij uwe minste begeerte is!"

Een haastig uitgesproken *st!* van Staunton stoorde hier den Lord in zijne betuigingen. »Wat is er?" vroeg hij, zijn paard aanhoudende.

»Het is reeds weder voorbij, Mylord! Toevallig omziende, viel mij dicht achter ons eene donkere gestalte in het oog, die dwars over den weg in het kreupelboschje hier aan de rechterhand verdween."

»Misschien een boer, die een zijpad naar zijn dorp inslaat; — iemand, die ons bespieden wilde, zoude ons volgen."

Zij reden daarop eene wijl stilzwijgend voort. Het hield op met regenen, de scherpe herfstwind verdreef wolken en nevelen; de maan met haar »vonklend hofgezin," zoo als zeker dichter zegt, begon zich te vertoonen en verlichtte reeds eenigermate hun pad, toen Staunton, op een dicht geboomte wijzende, dat

niet ver meer af lag, zeide: »Ik wenschte wel dat wij het bosch bereikt hadden, eer de maan geheel op is."

De Lord knikte toestemmend, en weêr vooruit rijdende, sprak hij als bij zich zelven: »Zonderling afhankelijk is toch ons oordeel van de omstandigheden. Nog voor weinige dagen was het bijna mijn eenigste genoegen, de galerijen van mijne gevangenis rond te wandelen, wanneer de maan door haar zacht licht alles als met zilver overgoot, en thans, in vrijheid, zoude ik er het schoonste edelgesteente uit mijn gravenkroon voor geven willen, dat zij haar schijnsel terugtrok."

Dit gezegd hebbende, rende hij weder met vernieuwde drift voort. Staunton, waarschijnlijk uit voorzichtigheid somwijlen omziende, had oogenschijnlijk moeite om hem bij te houden. Daar deed zich eindelijk het bosch op, waarnaar beiden gereikhalsd hadden, en daar achter verhieven zich de steile torens van Ashridge-Castle, vermoedelijk het doel hunner reis.

Vroolijk zette de Lord nog eenmaal zijn moedig ros aan, dat snuivend voortstoof, en hij was zijn metgezel reeds een goed eind in het bosch vooruit, toen er plotseling als door een tooverslag zes stevige kerels met tweesnijdende zwaarden in de vuist, die zij alle tegen hem richtten, op hem toesprongen. Zich tegen die allen te willen verdedigen, ware dwaasheid. Dit zag de edelman zelf in, want behalve dat die lieden eene volstrekte overmacht in hun voordeel hadden door hun getal, was hij slechts met eenen lichten degen gewapend, en scheen hij daarenboven van elk mogelijk onheil eene herkenning het meest te schromen, die een gevecht van man tegen man zoo licht kon ten gevolge hebben. De hand aan zijn rapier slaande, hield hij fier zijn paard in en vroeg met eene stem, die hij trachtte te veranderen: »Wat wilt gij van mij, mannen?"

»Uwe beurs," klonk het uit zes monden, »uwe beurs!"

»Gij zijt armzalige roovers, die om een weinig goud van een enkel man af te persen, hem met zulk een getal aanvalt; doch ik heb haast, ik wil u het mijne niet betwisten, daar is het, laat mij door! mijn bediende, die ginds volgt, heeft niets bij zich" — en snel eene beurs van sierlijk gouddraadwerk te voorschijn halende, wierp hij die tusschen de mannen en reed ijlings voort, terwijl niemand eene poging deed om hem dit te

verhinderen. Ook zijne aanvallers verwijderden zich, nadat een hunner de beurs opgeraapt, met een woesten lach beschouwd en bij zich gestoken had, in vollen draf, zoodat Staunton, die wel een onbestemd gerucht van stemmen en wapenen gehoord, doch niet duidelijk onderscheiden had, zelfs geen spoor meer van hen gewaar werd, toen hij met drift zijn heer te hulp kwam snellen.

»Yorick! dat had een slecht einde kunnen nemen," zeide deze, toen de andere weêr naast hem reed, »zes schurken hebben mij daar zooeven mijn goud afgezet. Zoo zij daarmede eens niet tevreden waren geweest, en ik mij had moeten verdedigen en een hunner mij herkend hadde! Staunton, beste jongen! zoo nabij Ashridge op een boschpad dat alleen daarheen leidt! wat zouden de vijanden mijner ongelukkige vriendin daaruit niet al stof gevonden hebben voor lasterlijke geruchten en booze aantijgingen!"

»Goede hemel! Mylord! waart gij in zulk een gevaar? Ik vermoedde reeds iets dergelijks en draafde wat ik kon, doch zoude evenwel te laat zijn gekomen, zoo de hulp der heiligen en uw moed er u niet hadden doorgered."

»Het gaf mij niet de minste moeite. Het waren gemeene straatroovers van de lafhartigste soort, die aan niets dachten dan aan hetgeen mijne beurs be.... doch bij St Joris! de beurs! onvoorzichtige die ik was, dat ik zoo onbedacht kon wezen, hun die beurs af te staan!"

»Het was toch niet die, beste Lord! welke Mylady zelve voor u gewerkt heeft?"

»Ja, Staunton! ja," riep de andere op smartelijken toon en, zich vergetende, bijna luide uit, »dezelfde met de E in kleine perels en haar bekend devies. Ik ongelukkige! Met mijn leven had ik dit pand moeten verdedigen, het is eene onvergefelijke achteloosheid, maar waarlijk, in de eerste onrust over die ontmoeting dacht ik niet aan hare hoogere waarde."

»De schelmen zullen daaraan nog veel minder denken, Graaf! en dat is te wenschen ook. Doch zie, daar ginds al weêr lieden, die op ons schijnen toe te komen, en gewapenden. Zie toch, om 's hemels wil! nu het licht op hunne blinkende rusting valt, herken ik duidelijk rijdende lansknechten der koningin."

»Ja, bij St. Joris, zoo is het! doch zij rijden niet op ons aan. Slechts omdat zij door hun aantal de gansche breedte van het nauwe pad beslaan, schijnt het ons zoo toe. Voorzichtigheidshalve zullen wij ter zijde gaan en wijken."

De lieden naderden nu onze ruiters, die zich zooveel mogelijk aan den kant van het smalle pad tusschen het geboomte hielden. Het waren werkelijk bezoldigde lansknechten van koningin Maria Tudor, wier wapen zij voerden op stormkappen en borstcuras. Aan hun hoofd reden twee mannen; de een, waarschijnlijk een onderbevelhebber, hield van tijd tot tijd een wakend oog op de manschap, wier krijgstucht vrij wat te wenschen overliet, daar verscheidene van hen luid spraken en lachten; de andere, een man van eene plompe gestalte, was aan zijne kleeding licht te kennen als een aanzienlijk heer. Een donkerbruin zijden mantel, met bontwerk gevoerd en met zilverstof omboord, was achteloos over den rechter schouder geslagen en liet gedeeltelijk de duchtige wapenrusting en den zwaar vergulden halsketen des ridders zien, want de gouden sporen aan de stevels toonden dat hij dit was. Een helm, met opgeslagen vizier en korte groene pluimen, dekte zijn hoofd. Ware het niet zijn dosch geweest, die den man van rang aanduidde, dan zeker had niemand hem daarvoor kunnen houden. Zijn gelaat had niets uitstekends of edels en in zijne harde trekken sprak eene lage gemeenheid, die iemand aan een scherprechtersknecht zoude hebben doen denken. Een korte stompneus met wijd opengesperde neusgaten, en de dikke bloedroode lippen van den wijden mond gaven hem daarenboven eene uitdrukking van zinnelijkheid, door de diepliggende grijze oogen, die enkele malen vlammen schoten als de op roof loerende hyëna, gansch niet weêrsproken; hij hield zijn zwaard, uit den draagband getogen, met scheede en al in de rechterhand. Dicht bij den persoon genaderd, dien wij uit zijn gesprek met Yorick Staunton als een Grafelijken Lord hebben leeren kennen, hief hij, als bij toeval, of uit moedwillige plagerij, door eene beweging met zijn rapier diens mantel van onder tot boven op, zoodat eene kostbare ridderkleeding zichtbaar werd, en lachte toen boosaardig. Deze echter, als wilde hij aan de beleediging geen gevolg geven, om een vernieuwd oponthoud

te vermijden, trok den hoed nog dieper in de oogen en gaf, met geweld den ander terugdringende, zijn vurig ros de sporen, dat, op nieuw snuivende en tegen de merries van het krijgsvolk hinnikende, voortrende. Master Staunton kon den hoon, zijnen heer aangedaan, niet geheel onopgemerkt verkroppen.

»Bij God en bij St. Yorick, mijnheer! zooeven nemen laaghartige straatdieven mijnen meester zijn laatste goud af, en nu vermaakt zich een edelman, misschien wel een bevelhebber in dienst der koningin, met ons, vreedzame reizigers, lastig te zijn en den weg te versperren."

De andere antwoordde met een grijnzenden lach: »Rijd maar op, dappere kemphaan; uw moedige heer is reeds op hazendraf voortgeijld en wacht u misschien reeds bij Ashridge; de reis zal wel niet verder gaan, hé?"

»Dank den Hemel daarvoor, dat wij nog vele mijlen moeten afleggen," hernam Staunton gevat, »anders had mijn meester u zeker niet ongestraft gelaten," en hierop de wijste partij kiezende, volgde hij in vollen draf zijn Lord, dien hij, zooals de onbeschofte ridder voorspeld had, reeds dicht bij het kasteel aantrof, welks vaal grijze muren en zware torens in het maanlicht een akelig spookachtig aanzien hadden.

»Duizend duivels! dat was ridder Benefield, die zeker van een bespiedingstocht rondom Ashridge terugkomt," riep Yorick! toen hij den Graaf gewaar werd.

»Ja, zeker was hij het, en ik moest het verdragen, dat de ellendige zijne hand naar mij uitstak, en voor hem vluchten en zwijgen, terwijl ik hem zoo gaarne in ziedenden toorn mijn degen diep in het schurkenhart zoude gedrukt hebben, maar ik zweeg. Staunton, gij moet mijne zelfbeheersching bewonderen, dat ik zweeg en wegreed. O, Elisabeth! Elisabeth! waart gij niet mede in het spel, ik ware mij zelven niet meester gebleven. Maar dat zal hij weten, op mijn woord als edelman! hij zal het zich eenmaal met ontzetting herinneren, dat hij aan een onbekende zijn moedwil heeft gepleegd."

»De hemel geve dat gij het voor hem zijt! Zoo hij slechts uwe lordschap niet herkend heeft."

»Zeker niet, ik had mijn gelaat afgewend; blauw met zilver draagt menig ridder; ik heb niets onderscheidends aan, en hij

heeft mij sinds maanden niet gezien. Daarenboven, hoe zou hij op den inval kunnen komen dat *ik* het was? — hem zal het gerucht mijner ziekte ook wel zijn ter oore gekomen."

»Ik heb ten minste gedaan wat ik kon, om hem nog te doen twijfelen."

Zonder deze woordenwisseling verder voort te zetten, reden beiden het korte en met enkele zware boomen beplante voorplein op, en Staunton, van zijn paard gesprongen zijnde en het aan een der boomen vastgebonden hebbende, hief den zwaren metalen klopper van de hoofdpoort op, met eene beweging van vreugde, die duidelijk te kennen gaf, dat zij aan het einde van een met bezorgdheid volvoerden tocht genaderd waren. Het was ook werkelijk de vorstelijke bewoonster van dit verblijf, de jeugdige prinses Elisabeth Tudor, welke dit bezoek gold.

Het kasteel van Ashridge [1]) was een van die, aan de kroon behoorende landgoederen, welke, hetzij om mindere fraaiheid of te kleine behuizing, hetzij uit luim der vorstelijke eigenaren, in onbruik geraakt, slecht onderhouden en nimmer bezocht werden, maar als een oord van afzondering toegewezen aan die leden hunner familie, welke zij uit hunne tegenwoordigheid wilden verbannen, zonder tot eene eigenlijke beperking hunner vrijheid over te gaan. De regeerende koningin Maria Tudor, evenals Elisabeth dochter van Hendrik VIII, had niet zoo ras na den dood haars half-broeders Eduard VI en de stormachtige tusschenregeering van Lady Johanna Gray, wier kortstondig purper slechts het voorwendsel en de dekmantel geweest was van Northumberland's heerschzucht, den troon haars vaders

---

1) Een romantisch verhaal en geene geschiedenis schrijvende, heb ik gemeend met de ligging van dit vorstelijk landhuis eenigszins vrij en overeenkomstig mijn plan te mogen omgaan. Eigenlijk lag het op veel grooter afstand van London, omstreeks 31 mijlen, of volgens anderen 3. dagreizen, en meer bepaald in het Graafschap Bucks. Eduard de 1ste hield er in het 19de jaar zijner regeering een parlement. Met het Monniken klooster door Edmund, Graaf van Cornwall, zoon van Koning Richard, gesticht tot een verblijf voor eene toen nieuwe orde van kloosterlingen, de Bonhommes genaamd, behoorde het later aan de hertogelijke familie van Bridgewater.

beklommen, of zij maakte van haar nieuw gezag gebruik, om hare jongere zuster van het hof en uit de hoofdstad te verwijderen en haar het kasteel van Ashridge tot woning aan te wijzen. Waarschijnlijk viel de keuze der koningin juist op dit verblijf, om zijne nabijheid bij Londen, die haar in staat stelde, van elke eenigszins belangrijke handeling van het voorwerp haars argwaans ten spoedigste onderricht te zijn, of wel om Elisabeth te noodzaken, zich in de grootste afzondering terug te trekken en elke verstandhouding met de buitenwereld te vermijden, ten einde de op haar gerichte achterdocht geen voedsel te geven. Misschien was het om dit eerste te bevorderen dat Maria (die toch ook de ongenade van het lot gekend had, en dus beter dan eenige andere vorstin het bittere van zulk een verstooten moest beseffen), het jaargeld introk, dat hare zuster tot hiertoe onder alle wisselingen harer fortuin, zelfs onder het tyranniek protectoraat des Hertogs van Somerseth behouden had, zoodat Elisabeth genoodzaakt werd om hare leefwijze en hofstaat op een leest te schoeien, die waarlijk voor eene vorstin sober kon heeten, en zij zich op de onzachtste wijze, in een leeftijd waarin de spelende verbeeldingskracht nog zoo gaarne met hare idealen voortleeft, tot de koude werkelijkheid van huishoudelijke berekeningen teruggebracht zag. Vandaar misschien, dat zij op rijperen leeftijd, bij al hare zucht tot praal en glans, eene zekere mate van spaarzaamheid en overleg ontwikkelde, die haar wel eens als een inbreuk op de vorstelijke deugd van vrijgevigheid werd toegekend.

De vermelde gestrengheid der koningin jegens eene zuster, waarmede zij tot hiertoe in eene goede verstandhouding geleefd had, tot wier raad en staatkundige inzichten zij in de bange oogenblikken van beider vaak duistere lotswisseling meermalen de toevlucht had genomen, hiertoe gedrongen door hare algemeen erkende scherpzinnigheid van oordeel en de buitengewone vroegrijpheid van haar verstand en kennis; eene zuster, die, ondanks deze zedelijke meerderheid, nooit de achting, waarop Maria als de oudere aanspraak maakte, uit het oog verloren had, aan welke zij juist om eene gelijkheid in tegenspoeden te nauwer moest verbonden zijn, mishaagde sommigen, verheugde enkelen, deed anderen sidderen en bevreemdde allen. En toch,

bij eenig dieper indringen in de eigenlijke roerselen van het menschelijk gemoed, moest het niet meer verwonderen dat de dochter van Catharina van Arragon, die zachtmoedige gemalin van den wellustigen en grilligen Hendrik, een natuurlijken afkeer gevoelde voor haar, wier moeder de teisterende kwelgeest en de onverzoenlijkste vervolgster geweest was van die vrouw, wier aandenken zij met vrome kinderliefde in eere hield. Het was immers Anna Boleyn, die er den koning toe gebracht had, om zijne wettige gemalin op de onwettigste en wreedste wijze te verstooten en, ondanks hare smeekingen, hare volstrekte weigering van en standvastig verzetten tegen hunne scheiding, nog bij haar leven, met zijne listige minnares een tweede huwelijk aan te gaan, waarvan deze Elisabeth de vrucht was. Maria, in de nabijheid haars vaders gebleven, had het moeten aanzien, hoe de trotsche telg der Boleyns zich zegepralend op den troon nederzette, waarvan men hare moeder verdreef, hoe deze zich baadde in zingenot, glans en eer, terwijl gene in treurige bekrompenheid haar aanzijn voortsleepte. Zij had den dag beleefd, waarop men haar onder scherpe bedreigingen eene verklaring afperste, die de verongelijking van gene hielp bevorderen. Zelfs bij de wedervergelding des Hemels, die zij er in meende te zien, toen diezelfde Anna Boleyn nog dieper viel dan zij hare moeder had kunnen nederwerpen, daar zij op een schavot hare kortstondige grootheid met haar bloed betaalde, gelijk zij het vroeger met hare eer gedaan had; toen die vrouw, met voorbijgaan van haar eigen kind, in hare laatste levensdagen slechts de dochter der mishandelde Katharina wilde zien, om haar vergiffenis af te bidden — zelfs bij den gunstigen keer, dien haar lot nu genomen had, moest dit alles onvermijdelijk wrevel en wraaklust in haar doen ontwaken bij het zien van de telg uit een huwelijk, dat haar als natuurlijke dochter brandmerkte. Kon zij ook betuigingen van zusterlijke genegenheid oprecht achten uit den mond van haar, wier geluksster rees, naarmate de hare daalde? Het is waar, gemeenschappelijke grieven en rampen hadden de zusters enkele malen verbonden, maar het was slechts eene vereeniging geweest uit nooddwang, die op beider gemoed geen blijvenden indruk maakte. Was het dus wonder, dat Maria bij hare zegevierende terugkomst in de hoofdstad

diegene er niet dulden wilde, welke die zegepraal ontluisteren en vergallen moest? Was het wonder, dat zij bij aanvang eene weerwraak uitoefende, die, zij moge dan door de christelijke zedeleer niet gewettigd zijn, evenwel eene der waarachtigste opwellingen van het menschelijke hart is, na een bitter en lang verkropt onrecht, vooral als men zich indenkt in het hart van Maria Tudor, die met dien naam veel van de geweldige, zelfs bloeddorstige geaardheid haars vaders had overgeërfd? — Maar ook uit een staatkundig oogpunt beschouwd, moest de koningin zoo handelen. Zij zelve was eene ijverige dochter van het pausdom, het rustpunt der hoop van alle goede katholieken in het koninkrijk, toen het, nadat Hendrik VIII zich aan het hoofd der engelsche kerk gesteld had, onder den kerkelijken banvloek zuchtte. Zij was de openlijke voorstanderesse van het gezag der geestelijkheid en van de oude vormen van den eeredienst, zoozeer zelfs, dat het haar griefde in hare brieven ter beroeping van het Parlement den titel van opperhoofd der kerk behouden te hebben, en Elisabeth was, hoezeer zij zich ook den schijn gaf van gematigdheid, en zonder dat men haar een openlijken stap ten behoeve der protestantsche partij ten laste kon leggen, door hare opvoeding en verklaarde gevoelens te beschouwen als het hoofd der hervormingsgezinden, die nu op hunne beurt den tijd der verdrukking tegemoetgingen. En zij was geenszins eene mededingster, die men verachten of geringschatten kon: neen, de gevaarlijkste misschien, die er voor Maria had kunnen opstaan. Wel was zij eene prinses, in den eersten lentetijd des levens, die ja, door den verklaarden wil des konings en van zijn opvolger, aanspraak konde maken op den troon, maar die gewapende aanhang, noch moedige medestanders om zich heen had; eene prinses, die het, zooals men oppervlakkig zeggen zou, aan moed ontbrak, om hare aanspraak tegen de bestaande macht te laten gelden, daar ze in oogenblikken van de algemeene beroering, toen Maria met kracht hare eigen rechten verdedigd had, oogenschijnlijk werkeloos was gebleven; daarenboven een jong meisje — maar dat meisje was Elisabeth, wier uitgebreide kennis in al de vakken van wetenschap algemeen erkend was; die, van hare eerste kindsheid af geleerd had over zich zelve en het omringende na te denken; die, om zoo te spreken, was

opgegroeid met een troon of een schavot als onvermijdelijke uitkomst voor oogen; die zich bij al de vier, hare moeder ver vangende vrouwen van Hendrik VIII, hoe uiteenloopend in karakter en levenswijs, had weten bemind te maken, zóó zelfs dat de verstooten Anna van Kleef en de nieuw gekroonde koningin elkander haar bijzijn betwistten, meer nog dan het bezit des konings. Een bewijs dus in hoe hooge mate zij de kunst machtig was om zich te doen beminnen waar zij wilde: een meisje, dat tijdens de minderjarigheid van haar broeder Eduard de gunst des Protectors en die der koningin-weduwe tevens had weten te behouden [1]), wat moest het niet zijn, wanneer zij eenmaal in ernst besloot zich eene partij te maken? — zij, die aan doordringende schranderheid en fijne staatkunde eene aanminnigheid en een innemend voorkomen paarde, dat haar de halve mannelijke wereld zoude toevoeren! Godsdienst, staatkunde en persoonlijke gevoeligheid vereenigden zich dus bij Maria, om haar te doen overgaan tot Elisabeth's verwijdering en het ontnemen van geldelijke voordeelen, bij wier gemis zij als door een drukkend gevoel van onmacht zoude gebonden zijn, en het mag veeleer bevreemden, dat eene vrouw, die later om mindere belangen zooveel kostbaar bloed deed stroomen, zich in dezen met zooveel gematigdheid gedroeg.

Men vergeve mij deze uitweidingen, waaraan ik mij heb schuldig gemaakt, om mijne lezers te stellen op de hoogte,

1) De broeder van den Protector, Thomas Seymour, Admiraal des Koninkrijks en zwager van Hendrik VIII, door Johanna Seymour, voedde eerzuchtige plannen die dezen (den Protector namelijk) grootelijks verontrustten. Om ze te ondersteunen en, zoo men wil uit gloeiende liefde die hij nooit heeft kunnen overwinnen, had hij Elisabeth ten huwelijk gevraagd, vóór zij haar veertiende jaar bereikte. Haar antwoord, hoewel weigerend, was een meesterstuk van staatkunde en goed overleg, zoodat de admiraal zich noch beleedigd achtte, noch hoop voeden kon. Daarop wendde hij zich met hetzelfde aanzoek tot de koningin-weduwe, Catharina Parre, waar hij spoedig een gunstig gehoor kreeg, zoodat hij haar vier of vijf maanden na Hendriks dood gehuwd heeft. Kort daarna barstte er een hevige twist los tusschen de beide broeders, en het is opmerkelijk dat onze prinses zich in dezen met zooveel behendige waardigheid en voorzichtigheid heeft gedragen, dat zij de vriendschap der koningin evenzeer bleef behouden, als de hoogachting des Protectors en van den Admiraal.

van waar ik wenschte dat zij beide vorstinnen beschouwden bij den verderen voortgang van mijn verhaal, waarin ik zal trachten de personen en hartstochten af te schilderen, welke haar zoo mogelijk nog vijandiger en vreeselijker tegen elkander deden overstaan. Ondertusschen wordt het tijd de ruiters op te zoeken, die wij ons nog altijd, als aan de hoofdpoort wachtende, moeten voorstellen. Op Staunton's kloppen werd die langzaam geopend, en een oudachtig man in eene eenvoudige liverei kwam te voorschijn, gevolgd door een jongeren bediend, die eene flambouw droeg.

»Is Mylady op dit uur te spreken?" vroeg Staunton dadelijk en fluisterde den oude daarbij iets in het oor.

»God zij gedankt!" was het antwoord van den grijze, »laat Mylord afstijgen, ik zal mijne meesteres terstond kennis geven van zijne komst."

De jonge man, want als zoodanig deed hij zich kennen door de vlugheid, waarmede hij van het paard sprong, was onderwijl genaderd en de oude, hem ziende, kon den vroolijken uitroep niet bedwingen: »De Hemel zij geloofd dat ik u nog wederzie, Mylord Courtenay!"

»Ja, oude Sawers! ik had het zelf zoo spoedig niet verwacht; hoe gaat het uwe Lady? zoude zij mij willen zien? Ik kom op ongelegen tijd, maar, bij St. Joris! ik heb niet anders gekund.

Middelerwijl bracht Sawers hem door een gewelfachtig voorportaal, waarin elk woord, dat gesproken werd, zich door den weêrklank driemaal herhaalde, naar een ruim, van weinig huisraad voorzien vertrek, dat misschien vroeger tot eene hal voor bedienden had gestrekt, doch thans ongebruikt en ontmeubeld, bij het schijnsel van de fakkel, die de jonge knecht droeg, eene treurige vertooning maakte.

»Het is de beschikking des Hemels, edele Lord! dat wij u juist nu hier zien," sprak Sawers. »Onze goede vorstin is meer bedrukt en meer verlaten dan ooit; wij zijn arm!" dit voegde de grijsaard er met bitterheid bij, terwijl er een traan in zijn dof, verglaasd oog opwelde. »Doch, ik vergeet daar, dat uwe Lordschap wacht; wij moeten onze weinige vrienden ten minste goed ontvangen," en hiermede ging hij heen.

Eduard Courtenay, graaf van Devonshire, want dezen hebben

wij op zijn tocht naar Ashridge verzeld, was een der edelste, dapperste en meest begaafde heeren van gansch Engeland. Hij was voor de ridderschap van zijn vaderland en tijd, wat Gaston de Foix en Bayard voor de hunne waren. Uit een der eerste adellijke huizen gesproten, zelfs met het regeerende geslacht verwant, was hij het, wien adel en volk elkander beurtelings aanwezen als den treffelijkste onder de voortreffelijken. De naijverige staatkunde van Northumberland, die den ziekelijken Eduard VI en met dezen geheel Engeland naar willekeur beheerschte, had hem, tegelijk met zijn vader, Sterny van Devonshire, in den Tower geworpen, uit eene zekere vrees dat zij beiden, bij een spoedig uiteinde des konings, hem en zijne daarop gebouwde eerzuchtige plannen in den weg zouden kunnen staan. Toch had hij het niet durven wagen, een zoo doorluchtig hoofd te doen vallen, overtuigd dat daardoor in Londen alle hoofden zich opsteken en tegen hem vereenigen zouden; aan den grijzen vader alleen had hij zijn tyrannentoorn gekoeld; de oude Graaf van Sterny had het schavot moeten betreden, terwijl men zijne goederen verbeurd verklaarde, zoodat de zoon, bij gemis van fortuin, niets wezenlijks zoude kunnen ondernemen, indien het hem al mocht gelukken zich van zijne boeien te ontslaan.

De jonge Graaf zuchtte dus nog in den staatskerker, toen Maria den haar toekomenden scepter aan de zwakke Johanna Gray ontrukte, en een bevel om hem, die haar bloedverwant en katholiek edelman was, zijne vrijheid te hergeven, was eene der eerste daden van hare oppermacht geweest; een bevel echter, dat eerst later werd uitgevoerd, nadat zij zich reeds in het rustig bezit bevond van den vaderlijken erftroon. Ons verhaal neemt een aanvang op den tweeden dag na zijne invrijheidstelling, toen hij, om een misschien te onbedachtzaam uitgesproken wensch van Elisabeth te voldoen, met de vermetelheid eener oudridderlijke galanterie, onder een licht te ontmaskeren voorwendsel zich onttrok aan de uitdrukkelijke begeerte der koningin, om hem zoo spoedig mogelijk op Whitehall te zien, zonder er eens aan te denken, dat hij zich misschien op nieuw aan eene zeer gevaarlijke ongenade waagde, terwijl dankbaarheid en étiquette beide vorderden, dat hij zijn eerste bezoek aan de Koningin bracht. Doch luider dan dankbaarheid en étiquette

sprak het gevoel, dat hem naar Elisabeth trok; hij beminde haar en had wederkeerig de verzekering harer liefde ontvangen. Zeker was die beantwoorde genegenheid een diep geheim, waarin slechts Staunton, een Schot van beproefde trouw, was ingewijd, terwijl al de anderen, die Elisabeth en Courtenay omringd hadden, in hunne verstandhouding niets zagen dan eene verbintenis uit staatkunde, daar het niemand hunner inviel, dat eene vorstin als deze iemand anders haar hart zou kunnen schenken dan aan een geboren vorst. Ook versterkte de Graaf hen in deze dwaling door een aan schroomvalligheid grenzenden eerbied en door eene terughouding en omzichtigheid in geheel zijn gedrag, die in hem niets meer deden zien dan een heimelijk aanhanger der partij, waarvan zij de leus was, en daarom verheugde zich de getrouwe hofmeester Sawers zoozeer, toen hij Devonshire zag, en begreep, dat deze met vele anderen, die haar voorheen toegedaan waren, zijne meesteres nog niet verlaten had.

Nauwelijks had Sawers zich verwijderd, of de Graaf nam zijn hoed af, wierp dien driftig op den grond, ontdeed zich van zijn mantel en stond toen dáár in den vollen glans van mannelijke schoonheid en prachtigen kleedertooi. Hij was in den krachtvollen bloei des levens, nauwelijks zes en twintig jaren oud, van eene hooge en slanke gestalte, wier schilderachtige vorm in de nauwsluitende ridderkleeding op het voordeeligst uitkwam. Dan, wie beschrijft naar waarheid dien schitterenden gloed zijner groote zwarte oogen; die zachte zwaarmoedigheid, welke hun vuur temperde; dien zielenadel, welke dat open gelaat met zulk een verheven schoon verheerlijkte; dat trotsche voorhoofd, waarop die donkere lokken zich luchtig bewogen: dien kleinen mond waaraan de licht opgetrokken bovenlip eene uitdrukking van fierheid gaf, weder verzacht door den gullen glimlach die er om heen speelde; — genoeg zij het, licht herkent eene mijner lezeressen in deze omtrekken een ideaal van mannenschoonheid, dat toen geen ideaal was, maar de wezenlijke gedaante van den edelen Graaf Courtenay, van wien Elisabeth op later leeftijd zeide: *Il Devonshire nell' amore aveva talenti angelisi*, (de Graaf van Devonshire was een engel in 't minnen). Eene lichte bleekheid, nog sterker uitkomende door den zwar-

ten, glanzigen knevelbaard, welken hij droeg op de manier, voormaals door François I in de mode gebracht, was misschien nog een gevolg van de kerkelijke opsluiting, waaraan hij sinds eenige maanden was onderworpen geweest, maar zette hem evenwel iets ongewoon belangwekkends bij.

»Woont hier Elisabeth!'' riep hij smartelijk uit, een somberen blik in het ronde werpende, »is dit berooide verblijf eene huisvesting voor zooveel grootheid en deugd, voor zooveel talent en schoonheid? Op mijn woord als edelman, dat moet, dat zal anders worden!" Daarop de oogen weemoedig smeekend ten hemel slaande, vervolgde hij: »Neem haar op in uwe bescherming, gij Heiligen! voor mij niets dan den Tower, voor haar slechts het koninklijk purper en Whitehall!"

De oude hofmeester kwam nu terug en met eerbied ging hij den Graaf vóór naar de zaal, waar zich de jonge vorstin bevond. Zij zat in een ruimen armstoel, dicht bij den ontzaggelijk wijden en hoogen schoorsteen, waarvan de mantel en de stijlen met bonte mozaïeksteenen waren ingelegd en waarin een vuur brandde als een kleine brandstapel, maar dat evenmin de koude geheel wegnam in deze holle Gothische zaal, als de enkele waskaarsen op de luchters en de flauwe lamp nevens de Prinses er de duisternis volkomen deden wijken. Zoodra Elisabeth den Graaf bemerkte, die eerbiedig aan den ingang van het vertrek was blijven staan, een wenk afwachtende om nader te komen, wilde zij hem in blijde verrukking te gemoet gaan, doch de vreugde had haar zoozeer geschokt, dat zij de knieën voelde knikken en genoodzaakt was te blijven zitten. Courtenay liep nu snel op haar toe en wierp zich met den uitroep: »Elisabeth! gij hebt het gewild!" aan hare voeten neder.

»Courtenay! mijn getrouwste, mijn eenige vriend! gij weder in vrijheid," antwoordde zij, hem de hand reikende, »mijne stille bede is verhoord geworden; nu, nu weet ik dat Maria goed is; zij is waarlijk niet hard!"

»De koningin was slechts goed voor mij, doch meent gij dat ik haar recht dankbaar zijn kan? Zij deed niets voor u; zij verwijdert u uit de hoofdstad; zij verbant u op een uitgewoond slot; zij . . . . ."

»O, ware het dit alleen! Zij ontneemt mij de pensioenen die

mij door wettige giftbrieven toekomen, zonder mij een enkelen penning te verleenen tot onderhoud van mijn huis, zoodat ik mijne bedienden tot op een gering aantal heb moeten afdanken, want ik bezit niets meer dan de juweelen, die de koningin-weduwe mij vermaakte, en het kleine erfgoed mijner grootmoeder Boleyn! Schandelijk, schandelijk! dat men eener vorstendochter niets meer overlaat om van te leven, dan hetgeen eene geringe edelvrouw haar als speldegeld naliet!"

»Is het mogelijk, Mylady, en dat eene zuster!"

»Noem mij zoo niet, Courtenay!" riep Elisabeth, terwijl bittere gedachten hare gelaatstrekken eene smartelijke plooi gaven. »Noem mij zoo niet; zij weigert mij zelfs dien naam! Door haar Parlement heeft ze het huwelijk mijner ouders voor onwettig doen verklaren en mij doen aanzeggen, dat ik mij voortaan slechts te beschouwen had als eene natuurlijke dochter van den koning." Een vlammend rood van toorn en verontwaardiging overtoog hier het gelaat en den fraaien hals der spreekster. Twee groote tranen van spijt en smart blonken in hare sprekende oogen. Zij vervolgde: »Maria! Maria! waarom hebt ge mij dat gedaan? Kondet gij dan niet rustig uw troon bestijgen, zonder mij in mijn heiligst recht te kort te doen? Die dwaze! alsof haar Parlement de laatste beslissende verklaring mijns vaders vernietigen konde; en al ware het dat het dit vermocht, alsof zij zelve daarbij niet evenzeer verloor! Dezelfde acte heeft ons beiden in dezelfde rechten hersteld; uit kracht van die acte regeert zij, — nu laat ze deze nietig verklaren, waar blijft dan *hare* wettigheid? waardoor is zij dan koningin? Ben ik eene basterddochter van koning Hendrik, dan, bij den hemel! is zij het kind eener onteerende verbintenis tusschen bloedmagen."

Courtenay glimlachte hier, ondanks zich zelven, daar zij, door het vuur harer rede weggesleept, ook hem wilde doen gelooven, dat zij zelve hechtte aan een dogma der katholieke kerk, die een huwelijk in zekeren graad van bloedverwantschap verbiedt. 1)

1) Hendriks eerste gemalin Katharina was weduwe van zijn broeder Arthur, en hij nam deze verbintenis tot een voorwendsel om eene scheiding te eischen.

»En toch," ging de prinses voort, »heb ik niet één stap gedaan, waarover zij zich kan beklagen, of die hare handelwijze rechtvaardigt. Ik heb mijne spaarpenningen besteed om haar met een deftig gevolg tegemoet te gaan, bij haar zegevierenden tocht naar de hoofdstad; ik was eene der eersten van hare grooten, die haar de volkomenste onderwerping ging betuigen, doch een stug: — Ik wenschte dat gij goed katholiek waart — en een koel bevel om niet in hare tegenwoordigheid te verschijnen, was alles wat ik verkreeg; daarop werd mij bij de plechtigheid harer kroning eene plaats aangewezen, verre beneden die, waarop ik recht had, wat mij toen reeds een noodlottig voorspel scheen van hetgeen er volgen moest. Den omtrek van dit verblijf bevolkt zij met hare spionnen, die mij in de onschuldigste handeling belemmeren en mijne onmacht bespotten. Ik geloof dat het dit is, wat mijne vorige vrienden belet, mij te komen bezoeken. Ik ten minste ondervond de waarheid niet van de latijnsche spreuk: *Aversos soliti componere amicos* (de tegenspoeden vereenigen ware vrienden), want de mijne hebben mij allen verlaten; slechts u alleen, mijn getrouwste, konden zij niet afschrikken." En hem de hand reikende, sprak zij teeder: »Hoe goed, dat gij in den avond komt, maar weet ge wel dat het eene roekelooze vermetelheid is, dit heimelijk bezoek? Hoe zoude de koningin het opnemen als zij het eens vernam?"

»Zij zoude er zich zeker niet weinig over ergeren, dat ik hare verstooten zuster eerder mijne hulde durfde brengen dan haar zelve!"

»Hoe moet ik dit verstaan? Gij zijt immers reeds ten hove geweest?"

»Dat is het juist wat ik *niet* wilde. Het was immers uw wensch dat mijn eerste bezoek *u* gelden mocht? Gij ziet dien letterlijk vervuld, Mylady! Gisteren in den avond verliet ik den Tower, omhelsde vluchtig mijne zuster, liet door haren huisarts, dien ik vertrouwen kan, op Whitehall eene plotselinge ongesteldheid voorwenden, vermomde mij, steeg te paard en reed met Staunton hier heen — met die voorzorg evenwel, dat ik, toen het dag werd, een omweg door een paar dorpen nam, om niemand op het denkbeeld te brengen, dat twee mannen u gingen zien. Als

ik terugrijd, is die voorzorg onnoodig; dan heb ik vóór den morgen dat gedeelte van den heerweg bereikt, waar vele paden samenloopen, en niemand kan weten van welk dezer ik kom. Mijne vermomming vol te houden, heeft mij echter iets gekost: gij weet hoe weinig ik gewend ben mijne daden te verbloemen! maar Staunton had mij voorzichtigheid aangeraden om uwentwil, en ik heb mij onderworpen."

»O, gij zijt een volmaakt ridder! de ridder van mijn hart!" voegde zij er fluisterend bij, het oog slaande op twee vrouwen, die in hetzelfde vertrek zaten te werken, wel is waar op zekeren afstand, doch nabij genoeg om de meeste woorden te kunnen verstaan. En daarop hervatte zij luider: »die goede Staunton! menigmaal heeft hij mij tijding van u gebracht! Is hij hier? Ik wil hem zien. Barones Hokarth! (eene bedaagde vrouw in sombere kleeding en van een eerwaardig, doch eenigszins gemaakt uiterlijk, stond op en naderde haar) wees zoo goed toe te zien, dat Sawers master Staunton goed ontvangt. Verzoekt hem hier te komen, als hij genoegzaam is uitgerust." De Barones verwijderde zich met eene stijve buiging.

»Die goede Geertrui!" zeide Elisabeth glimlachend tot Courtenay; »zij is zoo ingenomen met den titel, dien mijn vader haar gaf, toen zij mijne min werd, dat zij zelfs hare gehechtheid aan mij onder de stijve windsels der étiquette verbergt. Maar ik schaam mij, ik ben wel egoïstisch, beste Graaf! ik heb er tot hiertoe slechts aan gedacht u mijne eigene grieven te verhalen, en was daarna zoo verdiept in het luisteren naar u, dat ik er bij vergat, hoe vermoeid gij moet zijn en hoe verlangend naar eenige verkwikking."

Hij wilde iets antwoorden, maar zij luisterde niet. »Lieve Mary!" zoo wendde zij zich tot de andere juffer, »zeg gij aan Sawers ons een beker seck te brengen en schuif die tabouret voor Mylord bij het vuur."

Courtenay had werkelijk dien ganschen tijd gestaan. Hij zelf plaatste den aangewezen vouwstoel dicht bij haar, en toen het meisje zich verwijderd had, zette hij zich neder, nam beide hare handen, die zij hem gewillig overliet, in de zijne en zag haar met eene uitdrukking van innige teederheid en verrukking in de oogen.

Het was een schouwspel, eene betere pen dan de mijne waardig, vol bevalligheid en leven, dat een dichter tot fijne bespiegelingen bezield zoude hebben, dat schouwspel van dien fieren Graaf, schoon als de Grieksche Apollo en vorstelijk als hun Agamemnon, dwepende, in verliefde mijmering verloren aan de voeten van Elisabeth, de vorstin die ééns met zulk eene krachtige hand den scepter zoude zwaaien over Engeland, en als maagdelijke Koningin dat rijk opvoeren tot eene ongekende hoogte van macht en bloei. En dit niet als had zij door de onwaarde der kampers een licht spel gehad met de vorsten van Europa, neen! het was met een Sixtus V, met een Filippus II [1]), met eene Catharina de Medicis, dat zij te worstelen had, en het was hunne staatkunde welke zij verschalkte, hunne macht waartegen zij de hare handhaafde. Zulk eene vrouw, toen nog in den eersten bloei des jonkvrouwelijken levens, toegevende aan het warmste gevoel des harten, moest belangwekkend zijn, ook daar waar zij deelde in de zwakheid harer sekse. Voorzeker! indien wat toenmaals haar hoogste wensch was, vervuld ware geworden, dan had Engeland *die* Elisabeth gemist! De vurig minnende echtgenoot, de moeder, konde nooit geweest zijn wat zij werd, en Courtenay, bij al zijne deugden en beminnenswaardigheden, zinnelijk, onbedachtzaam, roekeloos, had niet kunnen aanvullen wat men in haar verloor.

Elisabeths gelaatstrekken zijn bekend; hare gestalte, op dien leeftijd nog niet ten volle ontwikkeld, had nog weinig van dat krachtige en mannelijke, hetwelk het vrouwelijk schoon toch altijd benadeelt, en dat haar later eigen werd te gelijk met die zekere ruwheid en heftigheid in gebaren en zeggingswijze, welke zij misschien aannam uit de gewoonte om te heerschen en uit de onvrouwelijke oefeningen waaraan zij zich soms overgaf. Hare donkerbruine oogen, die een sterk kontrast vormden met hare uitnemende blankheid en het fijne, eenigszins naar het roode overhellende haar, dat met dikke, sterk krullende lokken haar hoofd bedekte en waarin enkele amethisten blonken, waren sprekend, uitdrukvol; zij konde daarmede evenzeer verteederen

[1]) Als men Motley gelooven mag, was het niet precies Elisabeth, die Philips verschalkte.

als verpletteren en doorboren; niets weêrstond de aanminnigheid van den glimlach, waarmede zij tooverde en boeide als zij het wilde, en die haar diende om de al te scherpe uitdrukking van haar gelaat met een glans van lieftalligheid te omsluieren. Hare kleeding was in dien tijd stemmiger dan in 1559 en later; hetzij zij zich in hare afzondering te zeer aan de wetenschappen wijdde om er bijzonder veel werk van te maken, of ook wel uit het bewustzijn dat schoonheid en jeugd geene opluistering behoefden. Ook bij haar zijn ijdelheid en prachtliefde met de jaren toegenomen. Het donkerblauw, aan het bovenlijf nauwsluitend gewaad van eene zware zijdeachtige stof, dat verder in ruime plooien tot op de voeten nederhing, was echter niet met kloosterlijke zorgvuldigheid over boezem en schouders vastgehecht, maar liet van beiden zooveel zien, dat het oog daarbij het schitterende snoer van amethisten vergat, hetwelk er als tot sieraad op was aangebracht. Deze kleeding was ver van opschik voor eene vorstin uit die eeuw, toen eene wel uitgedoschte aanzienlijke vrouw, in met goud geborduurde stoffen, prachtig kantwerk en flonkerend gesteente, eene fortuin met zich omdroeg.

»Elisabeth!" sprak Courtenay zacht, »zeg mij nog weêr dat gij mij bemint, zooals op dien schoonen avond bij Anna van Kleef, toen ik die woorden uit uw mond als bij verrassing opving; sedert hebt gij ze niet meer herhaald."

»O! dat waren gelukkige dagen, beste vriend," zeide zij, terwijl haar oog, waarin een traan opwelde, met onbeschrijfelijke teederheid op hem rustte, »dagen vol geluk en rust, vol onbezorgdheid en liefde. Maar laat het u genoeg zijn, dat mij dit woord ontglipte, en wacht tot ik het herhalen kan, luide, vroolijk, ten aanhoore van het gansche volk! En ik zal het herhalen, want gij zijt mijn edele Lord, de eenige man die verdient door eene Vorstin bemind te worden!"

»Neen, neen! nog eens die zelfde woorden," smeekte hij dringend, »nog eens! met die welluidende stem, met die goedheid in uwe oogen, met dien glimlach die mij toen verrukte, herhaal ze nog eens, en al moest met hun laatsten wegstervenden klank mijn leven verstuiven, dan nog zoude ik u zegenen en dankbaar sterven!"

»Onwederstaanbare dweper! gij wilt zoo heftig wat gij wilt," sprak zij levendig. »Ik moet u immer toegeven! Nu ja dan! ik bemin u, bemin u onuitsprekelijk, meer dan mijn leven, meer dan mijn rang, meer dan mijne hoop, meer dan...." Hij liet haar niet uitspreken; hij was opgestaan, sloeg zijn arm om haar heen, drukte haar aan zijne borst, maakte zich van hare handen meester en klemde die vast tusschen de zijne. Zij weerde hem niet af, en vertrouwelijk haar hoofd tegen zijn schouder leunende, sprak zij voort, maar met onzekere, zacht bevende stem, die in lispelend gefluister overging. Het waren slechts onsamenhangende, afgebroken woorden, die zij uitsprak, en die hij met vuur en dankbaarheid herhaalde, of met sterker betuigingen beantwoordde. Het waren slechts variaties op hetzelfde thema: »ik bemin u," die ik mijn lezers gerust meen te kunnen onthouden.

»Eindelijk!" sprak Courtenay, terwijl hij haar nog sterker omvatte en de edele schoonheid van zijn gelaat eene roerende uitdrukking van zwaarmoedigheid aannam: »Mijne Elisabeth! met u te leven ware te groot eene zaligheid voor een gewoon sterveling; mocht het mij slechts vergund zijn, mijn aanwezen, mijn geheel bestaan, mijn geluk, alles! alles! op te offeren voor uw he l en voor uwe verheffing!" — en zij antwoordde in de hoogste duizeling der zelfvergetelheid: »Neen, dat niet, mijn Eduard! niets wil ik zijn. niets, niets dan uwe geliefde; maar de uwe voor eeuwig."

»Elisabeth! Engel!" riep hij, en zijne lippen naderden de hare tot een kus, die zijne blikken afsmeekten. Zij dacht aan geen weigeren; de trotsche vorstendochter was in zijne hand als een buigzaam rietje, door elken ademtocht van zijn en haar hartstocht bewogen; neen, zij was in dit oogenblik niets meer dan een gewoon zwak meisje, onder de machtige betoovering van een geliefde.

Toen bezon hij zich. Snel trok hij zich van haar terug, vatte hare hand en voerde haar met eerbied naar den zetel, waarvan zij was opgestaan; toen, het hoofd buigende, liet hij zich op eene knie neder en sprak zeer ernstig: »Vergiffenis, Elisabeth! vergiffenis, dat was eene vervoering, een vergeten van ons beider toestand, waarvan uwe onschuld zelfs het gevaar niet

giste: zóó mag ik u niet weder naderen.... kunt gij mij dit-maal vergeven?"

»U vergeven?" zeide zij en haar blos verdonkerde zich tot het purper der schaamte. »O, Courtenay! ik.... ik heb u niets te vergeven!"

Er volgde een lang stilzwijgen. De Graaf nam ook weder plaats en staarde strak in het vuur. Elisabeth wendde de oogen af. Een onbestemd gevoel zeide hun, dat het beter was elkander niet aan te zien.

Eindelijk hervatte de prinses, die te zeer gewoon was hare gewaarwordingen te onderdrukken, om ook nu niet het eerst meesteres van zich zelve te zijn:

»Gij hebt mij nog niet gezegd, waarom de koningin U zoo spoedig in vrijheid gesteld heeft."

»Omdat ik tot hare kerk behoor, denk ik; de lichte graad van bloedverwantschap, waarin ik haar besta, kan ten minste de reden niet zijn; als zij die zooveel telde, had zij anders jegens u gehandeld, en ik gaf haar nooit eenig bijzonder blijk van gehechtheid."

»En weet gij niemand, die haar aan u herinnerd heeft?"

»Niemand. Chandos verhaalde mij, dat zij er reeds vóór hare kroning over gesproken had, dat het bevel tot mijne invrijheid-stelling reeds lang gereed lag, doch dat iets, hij wist mij niet te zeggen wat, de uitvoering heeft vertraagd."

»Zonderling! hebt gij haar vroeger dikwijls bezocht?"

»Toen men alleen te haren huize heimelijk de mis vierde, kwam ik er somtijds."

»Gij spot, Courtenay! zaagt gij haar anders nimmer?"

»Elisabeth! hoe kunt gij dit vragen? nooit dan bij cere-moniëele gelegenheden."

»Mijn beste Courtenay! wees toch, wat ik u bidden mag, omzichtig, zoo men u aan het hof roept; mistrouw eene vrouw als Maria wanneer zij vleit, zie een verspieder in elken hoveling die u toelacht!"

»Nog zoo jong, mijne geliefde, en reeds zoo rijp in oor-deel!" merkte hij met een glimlach aan.

»Dat komt, omdat ik oud ben in treurige ondervinding. Reeds vroeg leerde ik verder zien dan de daden en woorden

der menschen, die mij meestal voorkwamen juist het tegendeel te wezen van hetgeen zij wilden en waren; slechts enkelen, en onder die weinigen gij, mijn Graaf! voelen zich edel genoeg, om zich te vertoonen, gelijk zij zijn, en ik heb opgemerkt, dat dezulken veelal de slachtoffers werden van die anderen. Hoor mij, Eduard! Als voorheen Koning Hendrik mij tegenlachte, dan sidderde ik; dan overwoog ik ernstig wat ik gezegd had, of nog zeggen moest; dan zag ik in verbeelding het akelig schavot voor mij, waarop mijne arme moeder, door zijne lachjes gerustgesteld, onbezorgd toeliep. Denk daar aan! en vergeet het niet, dat Maria Tudor zijne dochter, zijne oudste dochter is!"

»Indien de Koningin mij eenige vriendschap bewijst, weet ik eene gunst die ik haar afvragen zal."

»En die is?"

»Dat zij rechtvaardig handele jegens u, dat zij u een zusterlijk hart toone."

»Hoe! gij beantwoordt mijne waarschuwing met spot?"

»Zoo iets van mij te denken! Neen, het is mij ernst, heilige ernst, en ik wensch, noch begeer iets anders van haar; maar, bij St. Joris! dit ééne moet zij mij toestaan, en geloof mij, ik al met bedachtzaamheid te werk gaan."

»Graaf van Devonshire!" hernam de Prinses plechtig, »bij het geluk van dit uur, bij onze liefde! indien ik iets op u vermag, sta mij dan ééne bede toe?"

»Er is niets wat gij van mij eischen en ik niet volbrengen zoude, behalve het bevel niet meer aan u te denken."

»Beloof het mij, op uw ridderwoord en bij de gedachtenis van uw vader!"

»Op mijn ridderwoord en bij het gedenken van mijn vader!" zeide hij, in hoogen ernst de rechterhand opheffende.

»Welaan dan. Ik wil niet dat gij een enkel woord zult spreken te mijnen behoeve, noch bij de Koningin, noch bij iemand; ik verbied u zelfs aan het hof mijn naam te noemen! Gij hebt er u door een eed toe verbonden, vergeet dit niet! Verder smeek ik u dat gij het geheim onzer liefde in het diepst van uw boezem terugdringt; het zij een stil, onbenijd geluk tusschen ons beiden!"

»Elisabeth!" antwoordde hij weemoedig, »gij hebt mij eene

belofte afgeperst, die ik houden moet, omdat het eene belofte is, maar die mij veel lijden berokkenen zal om uwentwil, die aan elke hofgunst voor mij de hoogste waarde ontrooft. Wat baatte het mij nu, al verkreeg ik invloed en eer, zoo ik u niet daarmede helpen en dienen kan?"

»Dat heb ik u immers niet ontzegd. Ik weet het, gij hebt een afkeer van alles wat heimelijk is en het licht schuwt. Uwe rondborstigheid en uwe zucht om mij snel en openlijk van dienst te zijn, zouden ons beiden in het verderf storten; en, zoo ik u die belofte niet had afgevergd, zoude ik altijd moeten beven voor het gevaar van u te verliezen, of door u verloren te gaan. Slechts bedekt, slechts in het geheim kunt gij vooralsnog mijne zaak bevorderen. Dit is nu eenmaal zoo, omdat het noodlot uwe belangen verbindt aan eene vrouw, zoo jammerlijk verongelijkt en in zulk een vreemden toestand geplaatst als uwe Elisabeth; hebt gij berouw van die verbintenis?"

»Ik zal veinzen, ik zal het.... wat is mij onmogelijk voor u! Iets echter moet gij mij toegeven..." hier brak de Graaf plotseling af; hij werd bleek, richtte zijne oogen strak naar de deur en stond op, de hand aan den degen slaande. Ook Elisabeth zag op en sidderde. Het voorwerp, dat zulk een onderhoud zoo vermetel afbrak, had echter niets bijzonder schrikverwekkends, of het moest gelegen zijn in de verrassende wijze, waarop het zich vertoonde. Het was een man in een grijsachtig monnikskleed gewikkeld, welks kap ook zijn gelaat bedekte. De laatste wierp hij echter terug, en de Vorstin naderende, zag hij haar aan met oogen, waaruit een duister vuur gloeide, terwijl hij zeide:

»De graaf van Devonshire bij onze prinses Elisabeth, zie toch, ik kon het niet beter treffen! Zeg mij, edele Vorstin, is dit eene verbintenis des harten of een komplot?"

»Bij St. Joris! vermetele," riep Courtenay, met den getrokken degen op hem aandringende, »wie gij ook zijn moogt, matig u, zoo gij deze plaats levend verlaten wilt."

»Edelmoedige graaf, valt gij weerloozen aan? Zie, ik ben geheel ongewapend," zeide de andere, met tergenden glimlach, zonder eene schrede terug te wijken.

»Mensch! hoe komt gij hier, wie gaf u vrijheid binnen te treden?"

»En wie u het recht om mij vragen te doen?"

Hoe ook ontzet, had Elisabeth zich intusschen hersteld. Met eene houding, Hendriks dochter waardig, naderde zij den indringer, en met eene stem waaraan zij trachtte eenige vastheid te geven, zeide zij hem: — »Mij zal het toch vrijstaan u te vragen, mijnheer! op welke wijze gij tot in mijn eigen vertrek doordrongt en wat u hier voert?"

»Edele Lady! zie in mij den ridder Thomas Wyatt. Ik kom tot u van wege den Hertog van Suffolk; ik kom heimelijk en in de duisternis, omdat mijne zaak voorals nog verborgenheid en geheimhouding vordert. Als een geestelijke, die eenige oogenblikken wenschte uit te rusten, verkreeg ik den toegang tot het kasteel; dien tot deze zaal heb ik mij zelven verschaft."

»Gij zijt ten minste hoogst vrijpostig, mijnheer! en nog zie ik niet in, waarom gij met zoo weinig passende woorden binnenkwaamt. Evenmin vermoed ik wat mijn oom Suffolk mij door zulk een vreemden tolk kan te zeggen hebben."

»Ik zal u dat alles verklaren, schoone Vorstin! doch vooraf eenige opheldering omtrent Mylords tegenwoordigheid," vervolgde hij zacht, en zich onbeschaamd tot haar oor buigende, »is de Graaf te vertrouwen?"

Verontwaardigd trad Elisabeth drie schreden achteruit. »Ik denk met u niets te verhandelen, mijnheer! waarbij een getuige als de edele Graaf te veel zoude zijn; ik geloof zelfs dat het beter ware, u in 't geheel niet aan te hooren."

De vreemde scheen niet licht geraakt te zijn, of liever, zijne onbeschaamdheid ging zoover, dat hij over deze aanmerking heenliep, als ware zij eene uitnoodiging om voort te gaan.

»Is zijne Lordschaps tegenwoordigheid een bloot toeval, of is er misschien door u beiden reeds iets beraamd om de weegschaal naar de rechte zijde te doen overhellen?"

»Ik versta u volstrekt niet, mijnheer! Het is alleen om valsche uitleggingen te voorkomen, dat ik mij verwaardig u te zeggen, dat Mylord hier bevelen overbracht van mijne koninklijke zuster."

»En het is dus ook op bevel van die koninklijke zuster, dat zijne Lordschap zoo vertrouwelijk aan uwe voeten zat?"

»Mensch! wat weêrhoudt mij uwe onbeschaamdheid te straffen?" riep Devonshire, sidderend van toorn.

»Voorzichtigheid en eigenbelang, Graaf!" hernam de andere koel. »Luister! Wyatt is niet te bedriegen. Er bestaat eene geheime verbintenis tusschen deze Vorstin en u. Staatkunde of liefde moge u vereenigen, in beide gevallen bied ik u iets aan, dat welkom moet zijn. U, mijne edele Prinses, doorluchtige dochter van Hendrik VIII, den troon van uw vader, waarop gij, desverkiezende, den Graaf verheffen kunt; en u, Mylord van Devonshire, de gelegenheid om uwe Lady met daden te toonen, dat gij hare zaak dienen wilt. Deze ring, de eigen zegelring des Hertogs van Suffolk, is mijn geloofsbrief: de mogelijkheid mijner gevangenneming of eenig ander ongeval liet geen anderen toe. Ik heb niets schriftelijks. Mylord Suffolk is met de tegenwoordige regeering zeer ontevreden. Het ongeluk zijner dochter, Lady Johanna, de verijdeling van al zijne schoone ontwerpen, op hare macht gebouwd, zoude alleen genoegzame reden daarvoor zijn; dan er is meer: hij houdt het met ons allen voor zeker, dat de Koningin den ondergang van den hervormden godsdienst besloten heeft. Er is nog wel niets tegen dezen ondernomen, maar de partijdigheid der Koningin jegens hare geloofsgenooten en haar voorgenomen huwelijk met den paapschen Philips van Spanje, waardoor zij het rijk zal overleveren aan de Spanjaarden en aan hunne inquisitie...."

»Kan mijne zuster tot zóo iets besluiten?"

»Stel u gerust, Mylady, dat zijn zeker dwaze volksgeruchten, die deze man herhaalt om indruk te maken, doch waaraan hij zelf niet gelooft."

»Het blijkt, Mylord! dat gij nog niet ten hove geweest zijt; dáár ten minste is dit huwelijk eene zekerheid: de Kanselier wil het."

»Die Gardiner!" riep Elisabeth en verbleekte bij het noemen van dien naam.

»Zooals ik u zeide, zullen wij dan Spaansch worden, als er niet in voorzien wordt; dit roepen alle Protestanten luide, en zij beklagen zich tevens over de onwaardige behandeling, die men der Prinses Elisabeth aandoet, hunne hoop en troost, de lichtende ster, waarop allen de oogen gericht houden."

De vorstin bloosde en had moeite een glimlach van welgevallen te verbergen, toen zij schijnbaar onverschillig vroeg:

»Zijn er vele zulke misnoegden?"

»Velen, Mylady? Het halve koninkrijk is Protestantsch en mort. Het moge dan in de hoofdstad rustig zijn, om de aanwezigheid van Maria en haar krijgsvolk, de gemoederen zijn er ontstemd en mokken in stilte. De Provinciën in het hart des Koninkrijks staan gereed om op een woord van Suffolk de wapenen op te nemen. Carew, mijn vriend en bondgenoot, heeft er zich mede belast om gansch Cornwall te doen opstaan, en ik zelf heb een ontzagverwekkenden aanhang in het Graafschap van Kent, zoo belangrijk om de ligging aan de rivier. Deze bondgenooten zullen gelijktijdig en eenstemmig handelen; men wacht slechts op uwe toestemming om het in uw naam te kunnen doen. In dien naam, door beide partijen evenzeer geliefd, zullen zich allen vereenigen. Door rechtmatige aanspraken ondersteund, door geestkracht en schranderheid boven allen verheven, zijt gij de eenigste, Vorstin! op wie met recht de keuze kon vallen. Geef mij slechts eenig teeken dat gij er in bewilligt!"

De verzoeking was sterk. Elisabeth had vele grieven tegen Maria en wachtte niets goeds van hare voornemens. Wyatt's woorden waren wel geschikt om haar zijn voorstel in het gunstigste daglicht te doen beschouwen, en het is zeker dat zij, om hare persoonlijke veiligheid te verzekeren en tot den troon te geraken, op een anderen keer misschien in even ongeoorloofde middelen zoude hebben kunnen toestemmen, maar, hetzij door Courtenay's tegenwoordigheid weêrhouden, hetzij uit mistrouwen in de al te groote vermetelheid en de te stoute verzekeringen van Wyatt, of wel door eene fijnere staatkunde geleid, die haar aanraadde zich buiten het spel te houden voor het geval van mislukking — zij antwoordde met eene houding van beleedigde eigenwaarde, die hare vroegere deelneming weêrsprak:

»Mijnheer Wyatt! zeg mijnen oom, den Hertog, dat ik alleen langs een eerlijken weg tot den troon wensch te komen, dat ik mijn naam niet leenen wil als eene leus van oproer tegen mijne zuster en Koningin, dat ik hem ernstig aanrade om, met mij, te berusten in den wil van Hem, die Maria den scepter in handen gaf, en dat i k ten minste onschuldig zijn wil aan alles wat er gebeurt."

Courtenay, die spoedig bemerkte hoe Elisabeth met klimmende belangstelling naar Wyatt luisterde, had tot hiertoe, met gebogen hoofd en eene uitdrukking van ontevredenheid op zijn schoon gelaat, met snelle schreden het vertrek op en neder geloopen, slechts nu en dan doorborende blikken van ongeduld en argwaan op den vreemdeling slaande, of het oog vragend naar zijne geliefde richtende, alsof hij hare geheimste gedachten had willen peilen; zijne ridderlijke achting voor haar deed hem echter met zelfbeheersching afwachten wat zij besluiten zouden. Thans naderde hij haar opgeruimd, met verhelderde trekken.

»Uw edel hart en uw helder verstand hebben eene keuze gedaan, die uwer waardig is. Dank, dank, Mylady! dat gij u niet hebt laten verstrikken in eene wettelooze verbintenis met Suffolk, die zijne eigene dochter aan zijne eerzucht opofferde en die u ook ongetwijfeld slechts gebruikt zoude hebben tot zijne heillooze plannen. Onteerend en gevaarlijk tevens zoude zij voor u geweest zijn, die verbintenis met hem en twee mannen, die hun vaderland in vuur en vlam willen zetten om hun onbekenden naam berucht te maken."

»Niet zoo geheel onbekend als gij waant, Mylord! er zijn leden in uwe familie, die zich dien zeer goed herinneren zullen. Het was eene opoffering van mijne persoonlijke gevoeligheid, toen ik u in ons verbond wilde opnemen, want ik heb nog eene onvereffende rekening met uw naam, maar gij hadt ons eene fiere partij aan het hof kunnen maken en ik zoude mijn bijzonder belang het stilzwijgen hebben opgelegd. Denk daaraan, Graaf! nog is er tijd van beraad, zoolang het uur der uitvoering niet dáár is."

»Ik ben een getrouw onderdaan der Koningin en, zoover ik het vermag, zal ik niet dulden dat men hare rechten aanrandt of plannen smeedt tegen haar wettig gezag. Ga! en waarschuw uw Hertog dat hij ontwerpen late varen, die voortaan in mij een onverzoenlijken tegenstander zullen vinden."

Wyatt wendde zich met eene tergende onverschilligheid, en alsof hij niet één dezer woorden gehoord had, tot de Prinses:

»Ik heb zooeven uwe schranderheid bewonderd, Mylady! die argelooze voorbehouding uwer onschuld is mij niet ontgaan.

De Hertog zal die op zijn tijd weten toe te passen. En wat u betreft, Graaf van Devonshire! de Koningin zelve zal u zeer dankbaar zijn, wanneer zij het verneemt, dat gij op deze plaats en in dit uur zoo vurig voor hare rechten geijverd hebt." En hiermede zich snel omkeerende, verliet hij de zaal even plotseling als hij er gekomen was, terwijl de achtergeblevenen, van verwondering roerloos, hem met strakke blikken nastaarden.

»Die man zal ons verraden," sprak Elisabeth met eene bedaardheid, die overspanning was.

»Weêrloos of niet, ik offer hem op aan onze veiligheid!" riep Courtenay en wilde hem na, doch terzelfder tijd stormden Staunton en Sawers, door Geertrui Hokarth en de bevende juffer Mary gevolgd, de zaal binnen.

»Om 's hemels wil, mijne gebiedster! wat is hier toch voorgevallen?" zeide de min, en zij moest zich aan de tafel vasthouden, zoo sidderden hare knieën.

»Laat ik het Mylady verhalen, gij zijt te zeer ontsteld," viel Sawers in.

»Neen, dat was verschrikkelijk! dat was zeker een moordenaar, of..... of geen mensch......" gilde Mary.

»Wat moet dit beteekenen, Miss?" vroeg Elisabeth verwonderd. »Ik heb mij beklaagd, toen ik mijn gevolg moest verminderen, maar, in waarheid, ik geloof dat ik voor mijne rust nog te veel omringd ben! Kom, master Staunton, gij schijnt mij de eenigste toe, die nog bij zijne zinnen is; verhaal ons, waarom de overigen zich zoo dwaas aanstellen."

»Zij vreesden meer voor uwe Ladyschap dan voor zich zelven, Vorstin! En het was oók iets zonderlings wat er gebeurd is. Mistress Hokarth, Sawers en ik zaten bijeen, toen Miss Mary zich bij ons voegde en Sawers gelastte wijn te geven voor Mylord, doch de Barones verzekerde dat daarop nog niet gewacht werd, en Miss Mary bleef in ons gezelschap."

Elisabeth bloosde; zij begreep dat de zorgvolle min hare meening volmaakt goed verstaan had.

»Nadat wij een geruimen tijd zoo gezeten waren, werd er luid geklopt aan de voorpoort. Ditmaal werd het openen aan een bediende overgelaten, en daarop drong iemand met groote onstuimigheid ons vertrek binnen, waar hij dadelijk het eenige

licht uitblies, dat er brandde, en terstond daarop verdween. Wij liepen verward dooreen en wilden hem volgen om uwe Ladyschap te waarschuwen, doch tot onzen schrik bemerkten wij, dat de deur van buiten gegrendeld was. Wij riepen, stampten en maakten gerucht om de bedienden, doch te vergeefs; ook zij waren overrompeld en opgesloten. Na een bang half uur dreunen er eindelijk voetstappen door den zijgang, onze grendel wordt terug geschoven, maar eer wij hem, die dit deed, vervolgen konden, was hij ontvlucht. In doodsangst over u, Mylady! en over mijn meester ijlen wij hier heen; vandaar dit onbetamelijk binnendringen."

»Den Hemel zij dank! dat gij hier waart, Graaf," dus wendde zich Elisabeth tot dezen, »wie kan weten welke afgrijselijke voornemens die vreemdeling had met zijne gewelddadige handelwijs."

»Inderdaad, het is blijkbaar dat hij u van allen bijstand wilde berooven," antwoordde Courtenay verstrooid, en daarop zeide hij tot Staunton: »Laat onze paarden voorkomen; wij moeten thans voort, wij moeten dien man vervolgen."

Yorick verwijderde zich en weder tot Elisabeth gekeerd, ging de Graaf voort:

»Alles zal zich nog ten goede schikken, ontrust u over niets; ik zal mij met eene dubbele omzichtigheid gedragen, gij zult over mij tevreden zijn. Zoo het mij mogelijk is, keer ik spoedig terug." En zich buigende, kuste hij met eerbied de hand, die zij hem tot afscheid reikte. — »Dat zulk eene blijde samenkomst zóó eindigen moest," sprak zij, met zichtbare ontroering, en het was haar niet mogelijk de tranen te weerhouden, die als met geweld te voorschijn drongen.

»God weet, hoe wij elkander wederzien!" voegde zij er bij, terwijl hij nog altijd hare hand vasthield, zonder iets te kunnen uitbrengen. Met een moedig besluit liet hij die eindelijk los, nam een enkelen teug uit den beker, dien Sawers hem aanbood, en verliet de zaal. Eenige minuten daarna hoorde Elisabeth, die scherp toeluisterde, den hoefslag van paarden, en haar ridderlijke geliefde had Ashridge verlaten.

II.

Koningin en vrouw.

In den laten ochtend van den dag, volgende op dien, waarop de door ons vermelde voorvallen plaats vonden, heerschte er in de hofzalen van Whitehall, van de voorzaal tot in het bijzonder vertrek der koningin, eene ongemeene spanning en nieuwsgierige onrust, welke alleen kon veroorzaakt worden door eene belangrijke of beslissende gebeurtenis, die men wachtende was. De Koningin liet zich kleeden. Nog nimmer had zij een zoo blijkbaar ongeduld aan den dag gelegd over het kwalijk plaatsen van een strik of het ongepast aanbrengen van een versiersel; nog nooit hadden hare dienstjuffers eene zoo moeielijke taak te volbrengen gehad; immer onvoldaan met zich zelve, scheen de Koningin van de kunst eene schoonheid af te vergen, die zij zelve niet bezat, en er was al de inschikkelijkheid van die vrouwelijke hovelingen toe noodig, om eene zoo ongewone luim der meesteres met betamelijken eerbied in te willigen; men was het in haar niet gewoon, dat zij zich zooveel om haar uiterlijk bekommerde. De eenvoudigste gewaden waren haar tot hiertoe het meest welkom geweest, hoewel zij zich met onverschilligheid geschikt had naar het costuum van den dag. Van waar dan heden die zonderlinge tegenspraak met zich zelve en hare gewone wijze van zijn? Dit vroeg men elkander door blikken, door licht schouder ophalen in een onbespied oogenblik, of fluisterend na een onverdienden uitval der vorstelijke heftigheid. Het eerste plechtige gehoor van den Spaanschen Ambassadeur, Graaf Egmond, was voor dien dag aangekondigd; deze kreeg dus voorloopig al die ongeneuchten op zijne rekening.

Ook in de groote voorzaal was het bijzonder levendig. Wij zullen ons niet bezighouden met den vleienden beuzelpraat, de losse gissingen, de oppervlakkige beoordeelingen, de zelfzuchtige bedoelingen en de onnoozele aardigheden op te zamelen, die hier, gelijk in elke antichambre, de hoofdstoffen der gesprekken uitmaakten. In de daaraan grenzende zaal, waar men de koningin verwachtte en waarin vooralsnog niemand werd toegelaten dan zij, die het recht hadden haar persoon onmiddellijk te naderen, bevonden zich toen nog slechts twee mannen, in een van welken wij den ridder Benefield herkennen, wiens voorkomen, ondanks zijne rijke hofkleeding, nog altijd den ongunstigsten indruk maakte. De andere in een tabberd van donker fluweel, waarvan de kraag en de armsgaten met bontwerk omzet waren, droeg een zwaren gouden halsketen, waaraan een diamanten roset hing, en was niemand anders dan de hoogwaardige Aarts-Kanselier des koninkrijks, Steven Gardiner, Bisschop van Winchester, eigenlijk meer de leidsman dan de gunsteling der koningin, wier karakter hij tot in de fijnste plooien zóó doorgrond had, dat hij van ieder harer zwakheden partij wist te trekken voor zijne bedoelingen. Door hem werd Maria vervolgster der protestanten, van voorstanderesse der katholieke kerk, zooals zij vroeger was. Hem kon men met recht den geesel noemen van die ongelukkige sekte, daar zijne gestadige inblazingen de koningin tot de menigvuldige wreedheden aanzetteden, welke eene afzichtelijke bloedvlek werpen op die bladzijde van Engelands geschiedenis, waar hare regeering geboekt staat. Met hare verheffing tot den troon waren ook Gardiners boeien afgevallen, en sedert dat oogenblik was hij, door hare gunst en vertrouwen, snel en gemakkelijk gestegen tot de hooge waardigheid, die hij nu bekleedde. Met oprechte genegenheid was hij aan zijne vorstelijke weldoenster gehecht; hij wilde haar welzijn en dat van het rijk, maar hij wilde het op zijne wijze. In haar zag hij het steunsel der katholieke kerk, tot welker opbouwing en bevestiging in zijn vaderland hij geen prijs te duur achtte, want godsdienstijver was bij dezen man geen voorwendsel, maar de waarachtige drijfveer van al zijne daden. In de overtuiging dat men bij een zoo hoog doel weinig kiesch behoefde te zijn op de middelen om het te bereiken, maakte hij gebruik van alles wat priesterlist en priestermacht

hem aan de hand gaven. Zijn geweten, door dweepzucht omgekocht, wettigde alles wat zijne scherpzinnige staatkunde goed achtte, en men las het in den gloeienden blik van zijne diepliggende oogen, dat hij gewoon was in stroomend ketterbloed niets te zien dan den hemel welbehagelijke plengoffers.

Tot dezen man wendde zich Benefield, met eene gemeenzaamheid, die eigenlijk onbestaanbaar was met diens hoogen rang, na zich vooraf verzekerd te hebben dat niemand hem beluisterde:

»Gij weet dan zeker dat hij nog *heden* komt, Mylord?"

»Zoo als ik reeds zeide, Benefield!"

»Het is maar.... Mylord, omdat het bijna onmogelijk is, dat.... die man kan nog niet terug zijn! Is hij dan mensch of duivel? heeft hij dan dag noch nacht gerust? Toen Darley mij bericht liet geven van zijn voorgenomen tocht, nam ik mijne maatregelen, zooals uw Lordschap weet. Om mij te beter te overtuigen, reed ik dien weg op, en, waarachtig! dicht bij het kasteel, in het kleine bosch, ontmoette ik hem! Het was toen wel nog vroeg, maar hij zal zeker verscheiden uren op het kasteel hebben doorgebracht, en dus, al had hij gedraafd als een Grieksche wedrenner, zonder zich rust noch verversching te gunnen, dan nog...."

De Kanselier scheen geen vriend te zijn van onnutte woordverspilling, want hij viel den ander in de rede met een:

»Wij zullen zien...." en na eene pauze ging hij voort: »Ridder Benefield! gij en Darley bewijzen der kerk een dienst, dien zij op haren tijd zal weten te beloonen. Die verdachte verbintenis van een harer edelste zonen met de verworpen ketterin is eene ramp, waarvan wij nu ten minste de gevaarlijke gevolgen kunnen keeren. Voorzichtigheid en stilzwijgen zijn u vooral aanbevolen, tot op het groote uur der beslissing. Laat zelfs uw blik niet te kennen geven, wat aan uwe tong ontzegd is te uiten." Benefield wilde iets antwoorden, doch de Kanselier keerde hem den rug toe en zocht op eene terzijde staande tafel eenige papieren bijeen; zijn rondwarend oog had iemand bemerkt, die door eene der zijdeuren binnentrad. Het was de Graaf van Arundel, die het ambt van Groot-Kamerheer bekleedde. Kort na hem, kwamen Lord Chandos, de Gouverneur van den Tower,

en Williams, de bevelhebber der hellebaardiers en lijftrawanten, aan wiens neerslachtig voorkomen en achtelooze kleeding men reeds gewoon was geworden; twee Kamerheeren der koningin, en een knaap van zestien jaar, de page Arthur Polus, neef des Kardinaals, *enfant gâté* van zijne familie en van de Koningin zelve, die zijne petemoei was.

Arundel ging op den Kanselier toe. »Mijnheer de Kanselier! Mylord van Devonshire is hersteld en komt dezen ochtend ten hove; de Koningin wenschte het gehoor van den Ambassadeur voor heden uit te stellen. Hare Majesteit wilde dat uwe Lordschap zelve ging om daarin te voorzien."

»Het is te laat, Mylord Arundel! Spanje is reeds zoo lang teleurgesteld, men dient het gezantschap thans te ontvangen." — En ziende dat de Groot-Kamerheer hem met een licht schouder ophalen verwonderd aanzag, vervolgde hij: »wees gerust, Mylord! ik neem de verantwoordelijkheid op mij."

»Men zal den edelen Courtenay dan eindelijk hier zien?" vroeg een der Kamerheeren.

»Ja Baronet! de lijfarts Paësilio heeft bericht dat zijne Lordschap genoegzaam hersteld is en binnen weinige oogenblikken hier zal zijn."

»Dat is alles zeer fraai, maar heeft Paësilio den Graaf gezien?" merkte Benefield aan.

»Gezien, neen, Mijnheer!"

»O dan...." een blik van Gardiner deed hem zwijgen.

»Nu heeren," riep Lord Chandos, »mij dunkt, ieder onzer heeft reden om de Koningin te danken, dat zij de rechtvaardigheid, aan Courtenay bewezen, niet langer heeft uitgesteld."

»Wij kennen den Graaf nog weinig," hernam Arundel.

»Toch genoeg, om te weten dat het de grootmoedigste en bevalligste edelman van gansch Engeland is. Nooit was mijn post mij onverdraaglijker dan toen ik mij genoodzaakt zag, hem in den Tower te houden. Gij hadt hem moeten zien, zoo gelaten en zoo opgeruimd in zijn ongeluk, zoo groot in zijne vernedering en zoo moedig zelfs in de oogenblikken, toen zijn leven bedreigd werd."

»Mylord Chandos! herhaal die schoone lofrede straks voor de

Koningin; dat geeft u zeker een pensioen of een riddergoed," merkte de jonge page Athur Polus aan, met de lichtzinnige vermetelheid, der jeugd eigen.

Allen, behalve Gardiner, die echter een glimlach niet weerhouden kon, barstten in een schaterend gelach uit, omdat de knaap uitsprak wat zij allen dachten, want zonder het elkander mede te deelen, waren zij het er over eens, dat de Graaf van Devonshire bestemd was om aan het hof de groote rol van gunsteling te spelen, en er waren zelfs enkelen onder hen, die nog hooger verwachtingen koesterden van de toekomstige loopbaan diens edelmans. Van daar eene gespannen verwachting naar zijne komst en hoe hij ontvangen zoude worden; van daar een halfluid gemompel over eene ziekte, die sommigen voor gemaaktheid hielden.

Lord Chandos was zich zijner eigen oprechtheid te zeer bewust, om zich beleedigd te achten; toch antwoordde hij ernstig: »Jonker! zoo uw geheugen even scherp ware als uwe tong, dan zoudt gij u herinneren kunnen, dat Chandos nooit om hofgunst zijne woorden verdraaide."

»Neen," verzekerde Williams, »wij hebben wel mede gelachen, maar wij kennen allen uwe ongeveinsdheid, en dit moet ik u toegeven, ik weet niemand, die Devonshire niet voor een der waardigste edellieden houdt en die zeggen durft dat de Koningin aan een beteren dan hem hare gunst konde besteden!"

»Dat stemmen wij toe," riepen de meesten, want behalve de door ons aangewezen personen waren er van tijd tot tijd meer hovelingen binnen gekomen.

»Ja," mompelde Benefield met ergernis, »bij God! dat stemmen ze nog toe!"

Daar naderde een page Lord Arundel: »De Graaf Courtenay is aangekomen!" — »Men opene de vleugeldeuren!" beval deze, en tot een der Kamerheeren vervolgde hij: »Baronet St. Orville, wees zoo goed Mylord van Devonshire te gemoet te gaan."

Benefield werd rood van ergernis. De Kanselier zag den Groot-Kamerheer eenigszins verwonderd aan, doch deze fluisterde hem in: »'t Zijn bepaalde orders, Mylord, en daarenboven is het een bloedverwant."

De middendeuren openden zich, men hoorde de hellebaar-

diers uit eigen beweging de krijgseer bewijzen; nog eenige sekonden, en het voorwerp van zooveel verwachting vertoonde zich, binnengeleid door St. Orville en leunende op den schouder van zijn neef, den blonden page Darley.

Aller blikken wendden zich éensklaps op hem, ieder gelaat plooide zich plotseling tot een vriendelijken groet, die bij velen in eene eerbiedige buiging overging, doch het viel allen, zelfs Benefield moeilijk, een uitroep van verbazing te weerhouden, zoo weinig beantwoordde het uiterlijke van den Graaf aan elks verwachting. En inderdaad, zijne oogen stonden dof, zijn gelaat was doodsbleek en flets, zijne houding gebukt en afgemat; hij had veeleer het voorkomen van een schuldige, die zijn doodvonnis zal aanhooren, dan van een hoveling, die vorstengunst tegengaat. Zijne gala-kleeding alleen vond men passend bij deze gelegenheid. Zij bestond uit licht rood fluweel en wit satijn met zilver geborduurd. De staatsiedegen had een roodfluweelen scheede en hing in een draagband van wit satijn door goudfranje en een diamanten haak opgeluisterd. Een smalle geplooïde kraag van zilverkant, door een snoer van edelgesteenten om den hals gesloten, werd ten deele bedekt door het gitzwarte haar, dat de Graaf in strijd met de mode in zijne gevangenschap had laten groeien. Met bevallige losheid droeg hij zijn mantel van donkerrood fluweel met de zilveren klaverbladen geborduurd, die in zijn familiewapen voorkwamen. Hij hield zijn wit satijnen barret met donkerroode pluimen in de hand en zag zoo strak op deze neêr of hij de fijne veêrtjes wilde tellen. Met innemende hoffelijkheid, maar die voor deze gelegenheid misschien wat te plechtig was, groette hij de edellieden. Lord Arundel ging hem eenige schreden tegemoet. »Mylord van Devonshire! wij allen verheugen ons hartelijk in de goedheid der Koningin, die u aan ons teruggeeft; wij erkennen echter dat Hare Majesteit u slechts recht heeft laten wedervaren, door u van eene onwaardige gevangenschap te ontslaan;" en op minder hoofschen toon voegde hij er bij: »jammer echter, dat de ziekte geene zoo genadige vorstin is geweest; die korte ongesteldheid heeft u sterk aangetast, Mylord!"

»Meer dan ik zelf dacht. Gij ziet, Graaf! ik kan nauwelijks

voegzaam verschijnen. Ontvangt mijn innigen dank voor uwe deelneming, edele Heeren! ik twijfel geenszins aan hare oprechtheid; het zal mij gelukkig maken, indien mijne terugkomst aan dit hof inderdaad iets tot uw genoegen kan toebrengen;" daarop naderde hij Gardiner. »Den hoogwaardigen Bisschop-Kanselier smeek ik om zijn zegen."

»Die geworde u, Graaf! zoo waarachtig gij een getrouw zoon der Kerk zijt."

»Wees gedankt, Mylord!"

Arundel had zich intusschen verwijderd. Nu drongen de anderen zich om den Graaf heen. Hij reikte allen de hand en tot Chandos zeide hij met een glimlach: »mijn goede kerkermeester!" doch deze trok hem ter zijde en fluisterde: »gij speelt den zieke waarlijk te erg; gij ziet er uit alsof....." »Ik weet niet wat gij bedoelt, Sir!" hernam Courtenay en wendde zich van hem af.

»Die overdrijving is toch al te in 't oog loopend," sprak Williams zacht tot Benefield, die snel antwoordde:

»Bij St. Paul! wie te veel bewijst, bewijst niets; ook weet ik beter dan iemand...." hij vulde den zin echter niet aan, maar kleurde plotseling en zweeg.

»Neen, die lusteloosheid is niet gespeeld! Bij mijne dame, de schoone Graaf wankelt als hij gaat!" riep de dartele page, dien wij reeds kennen; »ik zal hem eens opvroolijken," en snel de uitvoering bij het denkbeeld voegende, nam hij Benefield, die op niets verdacht was, bij de hand en hem tot dicht voor Courtenay voerende, zeide hij met een schalkschen lach: »Mylord van Devonshire! zie hier den edelen ridder Benefield, die zoozeer van ongeduld brandde, om u zijne hulde te bewijzen, dat hij geen anderen voorsteller konde afwachten dan een eenvoudigen page!" Benefield sidderde van woede en Courtenays gelaat trok zich tot een flauwen glimlach, toen de ridder zich met eene stijve buiging van hem verwijderde onder de gesmoorde spotternijen van sommigen, die, evenals de slimme knaap, opgemerkt hadden, dat hij alleen den afgod van den dag met wrevel had durven aanzien. De vergramde ridder trachtte zich te wreken en den Graaf, die niet ver van Gardiner af stond, met boosaardigen spot aanziende, begon hij, luider dan de

plaats waar hij zich bevond en de tegenwoordigheid des Kanseliers toeliet:

»Ik verheug mij inderdaad over de terugkomst van Mylord Courtenay; wij hebben nu een dapperen ridder meer, om tegen de roovers te velde te trekken."

»Zijt gij dwaas, Benefield, roovers! waar zijn die dan?" vroeg een der aanwezenden.

»Wel, in het bosch van Ashridge, nabij het kasteel."

Hier staken twee mannen, die tot hiertoe slechts met zich zelven bezig geweest waren, het hoofd op. Courtenay, die Benefield scherp aanzag, en Williams, bij wien wangen en lippen verbleekten.

»Ja, nabij het kasteel. Ik zelf heb gisteren een ridder ontmoet, wien zij de beurs hadden afgezet."

»Een ridder, die zich de beurs laat afzetten!" juichten enkelen, die aan scherts dachten.

»Niet waar, dat is zeldzaam! en toch zijn er zulke ridders."

»Maar wie was dat dan?" vroeg Williams.

»Ik kan het niet zeggen; hij was vermomd en sloop mij angstig voorbij; de man was bang!"

Den scherpen nadruk, dien hij aan dit woord gaf, en Courtenays half gesmoord »gij liegt!" wekten den Kanselier uit het gepeins, waarin hij verdiept was; hij giste aan Devonshires zichtbare woede, wiens wangen voor een oogenblik gloeiden, eenige gevaarlijke toespeling.

»Gij zoudt wel doen te zwijgen, mijnheer Benefield!" voegde hij hem toe, »zoo gij niet voegzamer weet te spreken." De ridder beet zich op de lippen van verkropte woede en stiet eene stille verwensching uit.

Niemand begreep iets van dit tooneel dan de drie belanghebbenden.

»Daar stormden haastig verscheiden edelknapen binnen. »De Koningin!" riep een luide stem. Het behangsel van tapijtwerk, dat eene met verguld en prachtig snijwerk versierde deur bedekt had, werd weggeschoven en, leunende op den arm des Graven van Arundel, gevolgd door hare gewone kamerheeren en hofdames, vertoonde zich Maria Tudor.

Indien schitterende kleurenpracht en keur van flonkerend ge-

steente er ooit in slagen konden om het gemis van natuurlijk schoon en bevalligheid te vergoeden, dan waarlijk had de Koningin thans reden om over haar voorkomen voldaan te zijn. Uit gehechtheid aan de gewoonten harer moeder, of om eenige andere reden, had zij de eenigszins verouderde mode der huiven of kaproenen behouden, in tegenstelling met de meeste dames van dien tijd, die de lokken reeds meer ontbloot en gekapt droegen. Hare huif van blinkende zilverstof, met blauwachtig satijn gevoerd, was voorzien van een smallen, boven het voorhoofd spits toeloopenden rand, die langs het aangezicht opstond en dit als met een heiligenglorie omgaf, want die gansche stijfstaande strook was bezet met edelgesteenten van allerlei kleur en vorm, welke, naarmate het licht er op speelde, eene schittering en fellen straalgoed teweegbrachten, die in den eigenlijken zin oogverblindend was. De kaproen zelve, ofschoon lang en breed, daalde slechts tot over de ooren neder, daar zij, van achteren opgenomen, door een haak of eene speld bevestigd werd. Haar zwart fluweelen kleed, van een statigen sleep voorzien, en met uitnemend rijk borduursel van gouddraad en kleine paarlen prijkende, was aan den hals zeer laag in het vierkant uitgesneden; de hals zelf was echter niet onbedekt, maar werd zediglijk verborgen onder een stijven kraag van fijn Mechelsch kantwerk, dat men ook als lubben aan de benedeneinden der gladde mouwen van het licht blauw satijnen onderkleed wedervond, terwijl die van het zwarte bovenkleed ruim en los nederhingen. Strak om de keel sloot een halssnoer van ontzettend groote diamanten en over de borst, van het eene armsgat tot het andere, hingen zeven rijen paarlen van middelmatige grootte tot op den gordel neder. Kostbaar vooral en van onovertreffelijke zuiverheid waren de groote paarlkralen van den rozenkrans, aan welken, als om een treffend contrast daar te stellen, een kruis hing, zoo onaanzienlijk van hout en bewerking, dat het alleen zijne innerlijke waarde konde zijn, die het zulk eene luisterrijke plaats gaf. Het was dan ook een reliek van het ware kruis des Heeren. Eenvoudig zinnebeeld des Christendoms, in welk een chaos van zinnelijke aardsche weelde droeg men u rond! De eenige schoonheid, waarop deze Vorstin met recht had kunnen roemen, lag in hare handen, die uiterst blank, gevuld en van ongemeen

fraaien vorm waren. Haar gelaat was bol en zonder beteekenis, de kleine mond samengeplooid en als wegzinkende onder de volle wangen, wier ongezonde bleekheid niets belangwekkends had. Toch was de opslag harer donkere oogen vorstelijk en scherp en deed menigeen aan haar vader denken, vooral in oogenblikken van hartstocht. Op haar voorhoofd zetelden een zekere moed en vastheid van geest, eigenschappen welke deze Vorstin in grooter mate bezat dan Hendrik VIII zelf. Nauwelijks was zij binnengetreden en had zij de zich ter wederzijde scharende edellieden gegroet, of haar oog waarde vragend rond.

Courtenay, die tot hiertoe, als tot verademing, het matte hoofd op Darleys schouder had laten rusten, hief zich nu op, en de Koningin naderende met eene drift, die blijkbaar zijne krachten overspande, knielde hij neêr en sprak eene dankbetuiging uit voor hare goedheid en belangstelling, die op dat oogenblik niet geveinsd was. Hij voegde er waarschijnlijk iets vleiends bij, dat echter door zijne weinige stemverheffing slechts door haar alleen gehoord werd. Des te luider klonk het antwoord der Koningin. Met uitnemende vriendelijkheid en een glimlach, die anders zelden haar gelaat verhelderde, richtte zij hem op.

»Welkom, hartelijk welkom op Whitehall, edele neef! Nu, geen woord meer hierover; wij hebben tot hiertoe niets voor u gedaan dan hetgeen rechtvaardig was; thans echter wenschen wij uwe dankbaarheid te verdienen. Wij stellen u weder in het bezit van al uwe goederen; dat is eene billijkheid die gij verwachten kondet, maar wij schenken u tevens, als eene vergoeding voor het geledene, het Markgraafschap van Exeter, met alle daaraan verbonden rechten en inkomsten. Neen, zwijg nog! Ook hebben wij het ambt van Groot-Stalmeester voor u open gehouden; wij wisten geen waardiger persoon om het te vervullen dan een edelman van uwe verdiensten, die daarenboven onze bloedverwant is. Neen, kniel niet, zeg niets; ik houd mij, ook zonder dat, van uwe erkentenis overtuigd" — en hierbij reikte zij hem hare hand om die te kussen. Een hoog rood gloeide op Courtenays wangen, toen hij haar antwoordde; er mengde zich schaamte in zijn gevoel van dankbaarheid: schaamte, dat hij met opzet en, zooals het hem toen voorkwam, uit on-

ridderlijken moedwil eene zoo goedige meesteres had bedrogen. Ook lag er in zijn antwoord voor hen die zijne misleiding gisten, eene bekentenis.

»Genadigste gebiedster! het is te veel.... te veel goedheid voor zoo weinig trouw als ik uwe Majesteit.... heb kunnen bewijzen," voegde hij, zich bezinnende, er bij. »Uw arme dienaar is wel ongelukkig; hij bezwijkt onder zijn gevoel van verplichting, hij is verpletterd door uwe onverdiende genade."

»Genoeg! genoeg, Courtenay! Ei wat, hoe kondet gij mij dienen, daar gij gevangen waart? Gij hebt dan wel treurige dagen gesleten in dien akeligen kerker! Men kan het u aanzien, dat gij veel hebt geleden. En dan uwe ongesteldheid! Men was zoo ongeduldig naar u; onze dames vooral verlangden zoozeer naar uwe terugkomst, dat ze uwe ziekte ter nauwernood als eene verontschuldiging aannamen. Maar, op mijn koninklijk woord! uw uiterlijk ontschuldigt u geheel."

Terwijl dit alles voorviel en zoodra de Koningin zich vertoonde, had Athur Polus, de jonge spotvogel die met onbesuisde vrijpostigheid zijn woordje inmengde waar hij het goed vond, zich achter Benefield geplaatst. Zijne scherpzinnigheid had zeer juist opgemerkt, dat deze zich grootelijks ergerde over alles wat ter eere van den begunstigden Graaf gezegd of gedaan werd, en zijn plaagzieke geest vond er behagen in, om door de speldenprikken zijner tong iedere wond, die de wangunstige edelman ontving, nog voelbaarder te maken.

»Maar zie dan toch, goede Heer! met hoeveel bevalligheid de groote Graaf knielt! Bij St. Arthur! zoo ik eene vrouw ware, ik kon dat niet zien zonder hem op te heffen en in de armen te drukken, en, bij den hemel! de Koningin werpt blikken op hem, alsof ze aan iets dergelijks dacht. Daar staat hij op! Ziet gij wel, mijnheer Benefield, welk eene vorstelijke houding, hoe goed zal hem de koninklijke mantel staan! Zijne gestalte is als voor het purper gevormd en op dat voorhoofd, nu slechts wat bewolkt, past niets beter dan eene kroon. Nu, daar zal voor gezorgd worden, die ontgaat hem niet."

»Zwijg dan toch, vervloekte ekster," beet hem de andere half hoorbaar toe.

»Ekster! och, mijnheer, weet gij wel dat een ekster niet half zoo dom is als een nachtuil." De naastbijstaanden lachten: de ridder voerde dien vogel in zijn wapen. Benefield, weinig bekend met de gebruiken van het hof, waar hij eigenlijk niet t' huis hoorde, dus niet wetende in hoeverre zulke vrijheden door anderen geduld werden, vreezende zich door eene uitbarsting van drift belachelijk te maken en volstrekt buiten de mogelijkheid om zich op eene geschikte wijze van zijn moedwilligen kwelduivel te ontdoen, stond als op gloeiend ijzer en trok zulke bespottelijke gezichten van wangunst en ergernis, dat allen die hem in het oog kregen, zich met de schakeeringen zijner woede vermaakten, terwijl de Kanselier hem met wrevel en minachting aanzag.

»Wat scheelt Benefield dan toch?" vroeg Williams.

»Het is niets, Mylord! Deze edelman oefent zich als hofnar. Vindt gij niet dat hij vorderingen maakt?"

»Zoo ik op dien vervloekten satan geen recht krijge!"

»Dan stikt gij van woede, maar wees gerust, mijn broeder de Kardinaal zal u aflaat geven voor de zonden van wangunst en toorn."

Devonshire, zich vermannende, had middelerwijl zooveel hem doenlijk was de voorkomendheid der Koningin beantwoord, de gelukwenschingen des Kanseliers, van Arundel en enkele dames met hoofsche beleefdheid en een schijn van blijmoedigheid aangenomen. Maria wendde zich nu tot de anderen, van tijd tot tijd echter het woord tot hem richtende, toen men den Groot-Kamerheer ter zijde riep, en deze, bij de Koningin terugkomende, met een blik op Gardiner zeide: »De Ambassadeur van Spanje."

»Ik dank u, mijnheer de Kanselier!" sprak zij, een vlammenden blik op dezen werpende, »het was vriendelijk van u, te zorgen dat wij dit oogenblik zoo ongestoord konden genieten. Maar, bij St. Catharina!" vervolgde zij, hem naderende en met eene zachte stem, die van toorn beefde, »ga nu zelf en maak het hoe gij kunt; ik wil dien man nu niet zien;" daarop zeide zij weder luid: »gij weet het zelf, mijnheer! en verwittig er den gezant van; er is eene onvergeeflijke fout in het ceremoniëel begaan."

»Mevrouw!...."

»Genoeg, mijnheer! gij hebt mij, hoop ik, begrepen?"

»Uwe Majesteit!...."

»Dit later. Mylord! Bedenk dat men wacht."

Gardiner, ziende dat Maria's drift tijd noch gelegenheid liet tot eene verklaring, verwijderde zich met Arundel.

De Koningin wierp zich nu in haar armstoel, welke dicht bij eene tafel stond, wier marmeren blad in kunstig uitgesneden, zwaar verguld houtwerk gevat was en op een dergelijken voet rustte; zij wenkte Courtenay bij zich. Hij plaatste zich naast haar en men merkte op, dat hij van tijd tot tijd tegen haar zetel leunde, als iemand die moeite heeft zich staande te houden. Maria's oog viel op een kistje van fijn gepolijst staal. »Waarlijk!" zeide zij, »dit vergat ik, Mylord van Devonshire! Ik zie altijd edelen rondom mij, die door mijne voorgangers met ridderorden versierd werden; ik zelve begiftigde nog niemand. Gij zult de eerste zijn. Wees zoo goed neder te knielen." Hij gehoorzaamde werktuigelijk. Zij nam uit het kistje een blauw lint met roode kruisen, waaraan de orde van den Kousenband schitterde, stond op en omhing daarmede den gunsteling, terwijl zij de woorden der huldiging uitsprak: »*Hony soit qui mal y pense.*" Met een glimlach, zoo liefelijk als nooit te voren om haar mond gespeeld had, beschouwde zij den Graaf, die de oogen in eene soort van bedwelming tot haar opsloeg. Zij scheen een zeker welgevallen te smaken in zijne ontroering, en langzaam hare hand terugtrekkende, liet zij die in verstrooiing op zijne sierlijke lokken rusten; — daar ziet zij, hoe zijn hoofd als zonder veêrkracht op zijn borst nederzinkt, hoe zijne oogen zich sluiten, zijne armen verslapt nederhangen, hoe zijn lichaam op zijde overhelt, als had de ziel het verlaten; en met den angstkreet: »Jezus, Maria! hij sterft!.... hulp!" vangt zij hem in hare armen op.

»Hij valt van den prik als een papegaai, die men met suiker overvoed heeft," mompelde Benefield.

»Hadden *wij* slechts iets van zijn overdaad," was het antwoord van den page, des ridders schim.

Dames, edellieden, allen verdrongen elkander rondom Courtenay en de vorstin, die den Graaf ondersteunde met eene bezorgdheid, welke zij niet eens trachtte te verbergen.

»Ware er slechts eene zitplaats hier!" riep eene der vrouwen.

»De mijne," sprak Maria haastig, en men hielp den bezwijmde op den vorstelijken zetel.

»Ja, zoo is het goed," spotte Arthur tot zijn slachtoffer. »Hij zal dien toch welhaast voor altijd innemen."

Met eene wanhopige poging om zich van den kwelgeest te verlossen, was Benefield nader gedrongen tot in den kring nabij Devonshire, en de uitdrukking van kwaadaardigen spot, waarmede hij op dezen neerzag, was bij de algemeene ontsteltenis zóó in 't oog loopend, dat zij der Koningin in al haar angst niet ontging.

»Paësilio! waar is Paësilio? Gij, stugge roerdomp, komt gij dan niet eens op het denkbeeld om ons den dokter te roepen?" voerde zij Benefield toe. Deze week ontzet terug en wilde gaan, doch verscheiden anderen waren reeds heen gesneld. Juist kwam de Kanselier terug. Hij voelt zich ter zijde schuiven met eene ruwheid, die slechts door den drang van het oogenblik kon verontschuldigd worden, want de man, die dit doet, is Paësilio, de lijfarts. Men oordeele over Gardiners verwondering bij het zonderling tooneel, dat zich voor hem opdoet. In den armstoel der Koningin zit, of liever, ligt de Graaf Courtenay, doodsbleek, met gesloten oogen, met binnenwaarts getrokken lippen; het hangend hoofd rust op den arm van Maria, die zich deze moeilijke houding getroost, terwijl zij met diepgaanden angst op zijne doodsbleeke trekken staart; daarnevens enkele dames en hovelingen, zich beijverende om door vlugzout en reukwerk de gezonken levensgeesten weder op te wekken, terwijl de overigen in verwarring die groep omsingelen.

Hij behoeft niet meer te vragen. Hij begrijpt die plotselinge onmacht, hij doorgrondt er de reden van. Evenals ons, is het hem zekerheid, dat de Graaf sedert zijn vertrek uit den Tower rust noch verkwikking genomen heeft, zoodat uitputting en onthouding, gevoegd bij de schokkende aandoeningen, die zijn gemoed geslingerd en verontrust hebben, hem naar lichaam en ziel in eene soort van koortsachtige overspanning brachten, welke op het oogenblik dat de Koningin hem het laatste blijk harer gunst schonk, het hoogste toppunt bereikte en zijne physieke en moreele krachten het evenwicht deed verliezen.

Men zoude dit schouwspel kunnen doen strekken tot eene bittere satyre op den hoogmoed van den mensch. Daar gaat de groote, trotsche Graaf, de aanzienlijkste van een aanzienlijk volk, begunstigd met alles wat de vooringenomenheid eener machtige Vorstin op het hoofd van een gunsteling laden kan; daar gaat de prachtige, bevallige jongeling, bloeiend van gezondheid en sterkte; op hem staren alle schoonheden van een grootsch hof, voor hem kruipt een heir van hovelingen, op hem richt eene gansche natie blikken van vertrouwen en hoop. Daar gaat hij, die man van geestkracht en fieren lichaamsbouw, die werkelijk zooveel eer en hulde verdient, in wien alle voorrechten der natuur en der maatschappij zich zóó hebben samengevoegd, dat men geen grooteren lieveling van beide zou kunnen aanwijzen. Welnu — onthoud dien afgod der schepping twee, drie dagen het dierlijk voedsel of den dood gelijkenden slaap, en hij zinkt te zamen als een sneeuwpop voor de zonnehitte! En dan roemt de mensch van dezen, van minderen vorm nog op eigen sterkte en matigt zich nog aan, te beoordeelen de daden van Hem, die eeuwig uit eigen wilskracht bestaat!

Middelerwijl was het voorwerp der algemeene aandacht, door de vereenigde pogingen der omringenden, in zooverre tot zich zelven gekomen, dat hij, toen Paësilio hem naderde, teekenen van leven gaf, de oogen even ophief en de tong tegen het verhemelte sloeg, als iemand die van dorst versmacht. »Drinken!" stamelde hij en zag niet eens in welken arm zijn hoofd terugviel. Paësilio nadert, neemt zijne hand, telt de polsslagen en roept uit:

»Eene onbegrijpelijke matheid! Zonderling, hoogst zonderling — en toch, il Signor zoude wèl zijn, zonder die slapheid. Iets opwekkends.... breng hier wijn: wij zullen het beproeven!" Wijn was reeds gebracht, op het woord den Graaf ontsnapt. De dokter vulde een beker, en bracht dien aan de lippen van den patient, die snel en gretig eenige teugen dronk, daarna driftig zelf den beker aangreep en dien geheel ledigde. De Koningin trok zich ongemerkt achter eene der dames terug; nóg moest de Graaf niet alle belangstelling kennen, die zij hem betoond had. »Is het nu beter?" vroeg zij, toen een vluchtig rood Courtenays wangen verlevendigde.

»Ik zal iets versterkends doen gereed maken, dat van dade-

lijke werking zal zijn. Il Signor Conte had mijn raad moeten innemen, voordat hij zich hierheen begaf. Er is geene de minste zwarigheid, doch ik wenschte mijn patient in een meer rustig vertrek te zien. Gevoelt gij u in staat om op te staan, edele heer?" De Graaf boog het hoofd toestemmend. De geneesheer bood hem den arm, Darley en een paar anderen ondersteunden hem mede, en binnen weinige oogenblikken bevond hij zich in een meer afgelegen kabinet met zijn arts alleen, die de overigen had weggezonden. Eerst toen kwam hij recht tot zich zelven, zag met eenige bevreemding om zich heen en op het schitterend ordelint dat hem versierde, en sprak met eene nog flauwe stem: »O ja! ik herinner mij.... Ik moet van hier.... Zijt gij de dokter? Laat mij naar mijn huis brengen."

»Dat is volstrekt onnoodig, Signor Conte! Laat ik u iets zeggen. Gij hadt geheime redenen om het oog der Koningin te vermijden; gij hebt eene ongesteldheid voorgewend en die waarschijnlijk willen maken door eene *dieta assoluta*, die u zeer noodlottig had kunnen worden. Waarom heeft uwe Edelheid mij niet vertrouwd? Ik zoude u iets gegeven hebben, dat eene veel betere en minder schokkende uitwerking had gedaan. Geloof mij, in mijn Italië, onder de Borgias wordt men met zulke kunsten gemeenzaam."

»Ik betuig u, mijnheer, dat ik niet weet wat gij bedoelt. Gij bedriegt u, geloof mij...."

»*Pouah!* een *medicus* als ik is niet te misleiden. Spreek zoo niet, edele Graaf! Ik althans zal u niet verraden, een zoo kloeke ridder, een zoo edelmoedig heer! Het was juist om u van lastige toeschouwers te bevrijden, dat ik u hier bracht. Laat alles aan uw onderdanigen dienaar over. Ik zal u eene korte poos behandelen en mijn mond zal gesloten zijn als de kerkers der heilige Inquisitie! Maar ontken niet dat ik uwe ziekte doorgrond heb en laat ons beginnen met iets te gebruiken."

Courtenay, begrijpende dat inderdaad ontkennen onmogelijk was en den schranderen, maar, zooals hij reden had te denken, goedhartigen Italiaan willende winnen, zonder hem te laten vermoeden, hoe oneindig veel er hem aan gelegen was, dat niemand het *waarom* van zijn voorwendsel vermoedde, gaf hem lachende de hand, daarin te gelijk een kostbaren ring achter-

latende, dien de Italiaan zonder verdere omstandigheden bij zich stak. Daarna deed Paësilio, als voor zich zelven, de verkwikkingen komen, die de Graaf zoo hoog noodig had; zorgde er voor, dat deze een korten, doch ongestoorden slaap genoot en zond iemand af met het bericht, dat de *Spasme nervose* van den Signor Conte geheel geweken was en men daarvan vooreerst geene herhaling te vreezen had, dat zijne Lordschap binnen weinige uren in volmaakten welstand bij de Koningin zijne opwachting zoude maken.

In de zaal waar de Koningin zich bevond, keerde alles tot de vorige orde terug. Men schikte zich weder ter zijde onder een gesmoord mompelen over het noodlottig toeval, dat den schoonen Graaf te midden der hoogste eerbewijzing aan aller oog onttrok. De Koningin was in eene harer ongenaakbaarste luimen. Met blikken, waarin eene wereld vol belangstelling en medelijden lag, had ze Courtenay zien wegvoeren, en op haar verdrietig gelaat, vol spijt en teleurstelling, was het uit iederen trek te lezen, dat zij duizendmaal hare waardigheid en de étiquette verwenschte, die haar beletten hem te volgen.

Na eenige korte, tamelijk barsche vragen en aanmerkingen zond zij haar hofstoet terug, alleen Chandos, Gardiner en een paar vrouwen bij zich houdende, en nu, als verheugde zij zich iemand te hebben gevonden, op wien zij het onweder konde doen losbarsten, wendde zij zich tot den Kanselier:

»Bij alle heiligen, mijnheer! dat is toch vreemd; ons bevel, u door Arundel overgebracht, was bepaald en duidelijk. Waarom is er niet gehoorzaamd? Het is alsof dezen ochtend alles samenspant om ons te kwellen, en u, Mylord! vinden wij altijd aan het hoofd van hen, die ons lastig zijn!"

»Wee u, zoo allen wél van u spreken!" antwoordde de Kanselier en drukte daarbij het crucifix van zijn rozenkrans tegen de borst. »Ik mishaag uwe Majesteit, omdat ik de eenige ben, die heden uw waar belang niet uit het oog verloor, om met bewondering op een schitterend edelgesteente te staren, dat misschien valsch is."

»Ik verzoek u twee dingen niet te vergeten, Bisschop van Winchester! Ten eerste, dat dezelfde hand, die u den Tower ontsloot, zich nog altijd de macht voorbehoudt dien weder voor u

te openen, en ten tweede, dat wij besloten hebben onzen neef, den Graaf van Devonshire, op eene hoogte te plaatsen, waar uwe lasteringen hem niet zullen kunnen bereiken. Hebt gij mij begrepen?"

Wij moeten hier aanmerken, dat Maria tot hiertoe tegenover Gardiner nimmer rechtstreeks had durven uitkomen voor hare voornemens omtrent Courtenay. Zij giste zijne tegenwerpingen, zij schuwde die, zij kende hem als den man, die zich niet gemakkelijk door de vrees van te mishagen, liet terugschrikken. Daarenboven, wetende hoe vaak zij, ondanks zich zelve, toegaf aan den invloed, dien hij over haar uitoefende, wilde zij hem geene gelegenheid geven om dien hier aan te wenden; daarom had zij ze voor hem verzwegen, en het was alleen in dit oogenblik van bitterheid, dat zij hem, als in triomf, een besluit mededeelde, waarvan zij wist hoe het hem grieven moest en waardoor ze hem trotseerde — want hij begunstigde eene andere verbintenis, — terwijl zij hem tevens de gelegenheid benam om er zich voortaan tegen te kanten. Eene kleingeestige wraak zeker van eene Koningin jegens een voor hare belangen welmeenend staatsman, doch eene wraak die zich uit het vrouwelijk hart maar al te goed verklaren laat.

Zwijgend boog zich de Bisschop-Kanselier en trad eerbiedig eenige schreden terug, als ware hij door deze openlijke ongenade geheel uit het veld geslagen, doch de fijne glimlach, die om zijn mond speelde, en wel door niemand opgemerkt werd, duidde aan, dat hij nog niets had opgegeven en een toorn niet vreesde, waarvan hij de uitkomst berekend had, vóór hij dien opwekte.

Maria, voldaan met zijne schijnbare onderwerping, reeds meer bedaard nu zij hare gramschap had lucht gegeven, en inderdaad Gardiner te veel hoogschattende om hem al te diep te krenken, hervatte nu vriendelijker en als om het gesprokene te verzachten:

»Dus, Mylord! wacht die Graaf van Egmond nog altijd; hoe hebt gij het gemaakt om hem zooveel geduld te doen nemen?"

»Wij hebben den gezant en de Spaansche heeren een ontbijt aangeboden, waarvan Arundel de eereplichten waarneemt; zij hebben dit genomen als eene uitnemende beleefdheid."

»Goed," antwoordde de koningin, zich met een glimlach tot hare dames wendende, »ik zie wel, wij moeten onzen Kanselier altijd aan onze zijde hebben, om kleine verzuimen op eene, schrandere wijze goed te maken. Wees gerust, Gardiner! wij willen het Gezantschap ontvangen; mij dunkt, die heeren moeten nu omtrent gereed zijn. Mylord. Chandos! gij zult ons daarna berichten hoe zich de Graaf bevindt," — en hiermede begaf zij zich naar de groote zaal, waar het plechtige gehoor moest plaats hebben.

»De Heere zal zijne kerk vertroosten!" mompelde Gardiner terwijl hij haar volgde. De priester had gezegevierd; zij zoude Egmond ontvangen, door Keizer Karel V naar Engeland gezonden met het voorstel eener huwelijksverbintenis tusschen de Koningin en zijn zoon, den Infant Philips, en voorzien van de ruimste volmacht om die tot stand te brengen. Niets scheen de katholieke partij in het algemeen, en den Kanselier in het bijzonder, meer geschikt hun eeredienst in het koninkrijk te bevestigen en te schragen, dan die Vorst naast Maria op den troon. Zijne stipte rechtzinnigheid, zijn nauwgezet aankleven aan de uitwendige plechtigheden waren even bekend als zijn haat tegen andersdenkenden, die hij *Los Hereticos* noemde, en dezen hoopvollen zoon der kerk als gemaal der Koningin te groeten, was de vurigste wensch van de meeste dergenen, die hun vaderland als nog gedrukt beschouwden door den banvloek van twee Pausen. Dit huwelijk voltrokken, den banvloek opgeheven en eene kettervervolging aangevangen te zien, was het doel waarop de bisschop-Kanselier ongemerkt, maar des te geruster, heimelijk en langzaam, maar des te zekerder, voortging.

Wij zijn onzen lezers nog eenige ophelderingen verschuldigd nopens Courtenays terugkeer van Ashridge. Hij had Staunton vooruit gezonden om Wyatt op te sporen en zoo mogelijk van zijne voornemens tegen de prinses en hem zelven af te brengen, en was in aller ijl voortgesneld, zonder zich met omwegen op te houden. Lady Arabella Sterny, zijne zuster, die het vaderlijk huis te Londen als eene bijzondere gunst van Northumberland behouden had, en bij welke de Graaf voorloopig zijn intrek zoude nemen, was in het geheim van zijn vluchtigen en vermetelen tocht. Zij had alles zóó voorbereid, dat haar broeder ongemerkt haar huis

zoude kunnen binnengaan door eene geheime zijdeur. Zij hield met veel zorg voor hare bedienden het zoogenaamde ziekenvertrek des Graven gesloten, weerde nieuwsgierige bezoekers af en wachtte met gerustheid zijne terugkomst, terwijl zij eigenhandig de laatste hand legde aan een sierlijken draagband voor zijn degen. Toen kwam Paësilio van wege de Koningin. Nog was haar broeder niet terug. Wat moest zij antwoorden? Verergering voorwenden? Dit ware zich den dokter zeker op den hals halen, die den patient zoude willen zien. Zij stelde dezen dus iets beter voor.

»In dat geval, mijne Signora, is het de wil mijner gebiedster, dat ik il Signor Conte zelf spreek."

»Maar.... dokter.... gij kunt hem niet zien, dewijl.... hij slaapt."

»Ik zal zijn ontwaken afwachten."

Nu was de Lady ten einde raad. In hare verlegenheid had zij het vertrek verlaten en daarna was zij teruggekomen en had, om zich voor het oogenblik te redden, zonder nadenken gezegd, dat de Graaf veel beter was, zich reeds kleedde en spoedig bij Hare Majesteit zijn zoude.

Verrast en teleurgesteld had Paësilio zich met dit bericht moeten verwijderen; gelukkig voor Devonshire viel het den Italiaan in, zich door een ongevergden dienst aan de opkomende fortuin des Graven aan te sluiten, en dus op Whitehall zijne vermoedens en de verwarring der Lady te verzwijgen. Intusschen begon Arabella zich al meer en meer te ontrusten. Wat moest zij aanvangen, zoo de Graaf niet in tijds terugkwam? Zij beefde voor hem; zij had zich zoozeer verheugd in zijne bevrijding; zij had zoo hooge verwachtingen op dien eenigen broeder gebouwd! Ook was zij reeds der vertwijfeling nabij, toen hij, hijgend van den snellen rit, ademloos bij haar binnenstortte en zonder spreken op een rustbed nederviel. Haastig maakte zij hem bekend met hun toestand, met de door haar gegeven verzekering en met den tijd, die daarna reeds verloopen was. Er viel hier te bedenken noch te weifelen. IJlings wierp hij zich, met hare hulp, in het door haar gekozen hofcostuum en stapte in de gereed liggende sloep, die hem langs de rivier naar Whitehall voeren moest en waarin hij reeds gewacht werd door

Darley, zijn neef en page. Diens verstandhouding met Benefield is misschien mijnen lezers niet ontsnapt. Deze jonkman, die onder een koel, onverschillig uiterlijk de verterendste eergierigheid verborg, was den Graaf zelfs in den Tower gevolgd. Devonshire echter had eene onwillekeurige, onverklaarbare antipathie tegen hem opgevat en onthield hem zijn vertrouwen, om het den openen, ronden Schot, Yorick Staunton, een der weinigen die hem in zijne gevangenis mochten bezoeken, geheel te schenken. Dit ergerde Darley, die den vulkaan in zijn binnenste onder eene ijslaag verborg. Geheimen, die men ons slechts vermoeden, niet kennen laat, lokken uit tot ontdekking. De Graaf was somtijds los in zijne uitdrukkingen, niet genoeg omzichtig in zijne gesprekken met Staunton; zijn neef luisterde scherp, was scherpzinnig in het opvangen en bevond zich weldra in het bezit van een geheim, dat hem de gelegenheid gaf om zich op zijn bloedverwant te wreken over diens gebrek aan vertrouwen, en dat hem zelven tevens een hoog gewicht en veel voordeel konde schenken bij de partij, waarvan hij Benefield als aanhanger kende — het geheim namelijk der beantwoorde liefde des Graven voor de Prinses Elisabeth. Deze, bij een kinderloos afsterven van Maria, de vermoedelijke troonopvolgster, was een doorn in het oog der ultra-katholieken, met Gardiner aan het hoofd. Geene gelegenheid, hoe ongerijmd ook, om deze Vorstin te schaden, lieten zij zich ontsnappen. Hoe welkom moest hun dus het verraad van Darley zijn, als middel om haar te benadeelen! Hoe welkom vooral voor een Benefield, die Courtenay persoonlijk haatte. Daarom was, tot groote bevreemding en ergernis der Koningin, haar bevel om dezen in vrijheid te stellen, door geheime tegenwerking eerst twee maanden later uitgevoerd. Des pages stelsel van bespieding werd er door begunstigd, dat de Graaf zich in zoo kleine ruimte bewegen moest, en hij vreesde dat deze na zijne bevrijding hem verstooten zoude, doch hij bedroog zich. Devonshire, grootmoedig en niet wantrouwend, verweet zich zelven zijne koelheid tegen een bloedverwant, die geen anderen steun had dan zijne bescherming, en zoo hij hem al niet beminde, toch dwong hij zich tot eenige vriendelijkheid en bleef dus dezen verkleumden adder aan zijne borst koesteren.

III.

Het geheim van eene schoone vrouw.

Met eene snelheid als die van het licht had zich het gerucht door gansch Londen verspreid, dat de edele Graaf van Devonshire met uitstekende eer ten hove ontvangen, in zijne rechtmatige bezittingen hersteld geworden en met een aantal gunsten overladen was. Bij de verwardheid van zoodanige volksgeruchten ontbrak het ook niet aan de noodige ongerijmdheden en overdrijvingen. Doch hoe uiteenloopend de lezingen over zijn plechtig onthaal op Whitehall ook mochten zijn, daarin waren allen, protestanten zoowel als katholieken, burgers zoowel als krijgsknechten, van den Lord-Mayor en zijne aldermen tot de schamele bewoners der afgelegenste dwarsstegen, het eens, dat dezen edelman geene zoo hooge eer kon bewezen worden, die zij allen hem niet waardig keurden. Ook verdrong men zich op die plaatsen, waar men hem nog dien eigen dag meende te zullen zien. Eene samengeschoolde volksmenigte leverde toenmaals, behoudens eenige karakteristieke uitzonderingen van tijd en volksaard, hetzelfde schouwspel op, dat men nog heden in elke hoofdstad waar de talrijke menschenmassa's der lagere volksklassen zich verzamelen, kan waarnemen. Het waren dezelfde opgeruide hartstochten, dezelfde schelle, ruwe, luidruchtige, onbewimpelde taal. Het was dezelfde vermetele nieuwsgierigheid, om het voorwerp der algemeene aandacht van nabij te zien, en vechtpartijen om anderhalven voet gronds. Men vond er, evenals thans, de sporen van lichtgeraaktheid, van twistzucht, van dier-

lijke zelfzucht, van bijgeloof, van domheid, van vooroordeel, maar ook van ruwe goedhartigheid, van oprechtheid zonder omzien of berekening, van kinderlijke bijgeloovigheid, van wuftheid bij vrome vaderlandsliefde. Dit alles woelde nu ook weder dooreen in de nabijheid van Whitehall, dicht bij den gewonen uitgang naar de waterzijde.

»Bij St. Patrick !" riep een man van eene forsche gestalte en bruingele gelaatskleur, »zoo het waar is wat ze zeggen, dat de ketters den goeden Graaf vergiftigd hebben, dan sla ik van nacht nog mijn valschen buurman Toms dood, die nooit naar de mis gaat en die het alleen aan zijn vrouw wel verdient !"

»Hei! hei! meester smid," duwde hem iemand toe, wiens lichaamsbouw, hoezeer meer ineengedrongen dan de zijne, toch duchtige kracht waarborgde, »dan zou je eerst met mijne vuisten te doen hebben ! Gij papisten moogt u stilhouden! Al slaat de Koningin een kruisje, voor tien van de uwen staan er dertig van de onzen op, en moedige knapen ook. Dat weet vrouwe Maria wel, en daarom laat ze ons met rust, en daarom heeft ze den braven Courtenay uit den Tower verlost, omdat hij een dapper edelman is, die haar beschermen kan, als het noodig is." — »Nu, als ze dien trouwt, dan hebben wij er vrede mede," riepen verscheidene; »die zal de rust wel bewaren, die zal de paapsche bisschoppen niet naar de oogen zien."

»Juist, de priesters! die hebben het hem gedaan, die valschen!" mompelde eene vrouw, die zich tusschen de anderen indrong; »'t zou voor het eerst niet zijn, dat ze iemand een drank klaar maakten daar hij den dood aan dronk."

»Hoe kunt gij zoo snateren, vrouw Bastons? maak den duivel niet zwarter dan hij is. De Graaf is immers nu zoo gezond als gij wel wenschtet dat je man het niet was; op dit oogenblik zit hij aan tafel met de Koningin."

»God zegene ze beiden!" riep men eenige schreden verder. »He, John! zou het waar zijn, dat hij dezen ochtend naast haar op den troon heeft gezeten?"

»Wel zeker, Jack ! en de Spaansche heeren zijn er ook geweest, en ze hebben te zamen geraadpleegd over de zaken van den grooten Keizer."

»Iets weet ik ten minste zeker," riep de grove, schelle stem

van een roodbaardig man met breede schouders. »De Koningin heeft den Graaf, God schenke hem een lang leven! aan alle heeren en edelvrouwen van het hof voorgesteld als haar aanstaanden Lord en Koning."

»En hoe weet gij dat zoo zeker?"

»Ik had een hertslederen gordel te brengen aan Patty, den langen heiduk, en ik heb het van zijn jongen gehoord; die kan het weten, want een hellebaardier heeft het hem verhaald, dat hij zelf het gehoord heeft, hoe zij hem haar gemaal noemde; ik heb het eigen woord onthouden."

»Domoor! dat kan ze immers niet, zonder het parlement."

»Wat parlement, daar lach ik meê! Mijn meester is zadelmaker van de koninklijke stallen, en wij leven van de Koningin, niet van het Parlement, niet van de stijve Lords, maar van de Koningin; en die het waagt de Koningin de wet te willen voorschrijven, vindt in mij zijn man!"

»Weg met u, laffe slaaf! Als je het Parlement wegneemt, waar blijven dan onze vrijheden? Wij zijn Engelsche burgers; bij ons heeft het Parlement het hoogste gezag, niet de Koningin, en niet de hofrekels."

»Kom uit maar, man, kom uit maar! ik heb vuisten, die de uwe niet vreezen; heidaar, meester smid, voor de Koningin! sta me bij met je handen als nijptangen."

»St. Paulus straf me, als ik je niet help!" antwoordde deze uit de verte en wilde tot hem doordringen.

»Waarachtig! de poort gaat open! Hij komt! de Graaf komt!"

»Hoerah! hij komt!"

Deze uitroeping smoorde op eens elken twist; de smid bleef waar hij was, de anderen dachten er meer aan hunne oogen te gebruiken, dan om, door den krachtigen bewijsgrond van den sterksten vuist, de oppermacht der Koningin of van het Parlement te beslissen.

»Hei, hei, Maggie Snowpust! oude leelijke tooverheks! meen je mij weg te dringen, *damn you!* Heb het hart daartoe! Het was je dan beter op een bezemsteel door de lucht te rijden," grauwde haar een man toe. Niet alle omstanders waren van die gedachte. De meesten, als voor de aanraking der vrouw bevreesd, weken terug en lieten haar den doortocht.

»Wat, Sam Blount! denk je mij te beletten mijn heer en begunstiger te begroeten?"

»Hoor, hoor die vervloekte heks! — háar heer, onze edele Graaf!"

»Ja, heeft hij niet mijne lijfelijke dochter een uitzet gegeven, toen zij met Lewis Doll trouwde?"

»Als dat waar is, dan is Edward van Devonshire wel de grootmoedigste en goedertierendste heer! want je vingers waren te lang in het huis van den ouden Sterny, zijn vader — God hebbe zijne ziel! — en daarom heb je het moeten ruimen."

»Foei, Sam! laat de oude sukkel door," riep een meer deftig burger, die, ondanks zijne gezetheid, eene zeer goede plaats had weten te behouden, en die, naar het scheen, met medelijden zag hoe de oude Maggie, ongeacht de beleedigingen, die men haar aandeed, zich met handen en ellebogen weerde om voort te komen. »Laat haar, zij heeft betrekking op den Graaf en 't is eene vrouw."

»Eene vrouw? noemt gij dat eene vrouw? 't Is eene harpij van buffelleer, waarin eene heksenziel huist."

»Heks of diefegge, laat mij mijn Eddy zien, mijn Courtenay! Met eigen oogen wil ik mij overtuigen, of ze hem vergiftigd hebben."

»In den naam van Beëlzebub, die je meester is, vooruit dan maar!" hernam Sam, en duwde haar vier schreden naar voren. Toen heerschte er op eens onder die gansche talrijke en woelige menigte de doodsche stilte der verwachting, want uit de poort van het oude koningsslot trad Courtenay te voorschijn, vergezeld van Chandos en Darley.

»Hoe komen wij tot aan het water, Mylord?" vroeg Darley met verdrietige verwondering, terwijl Devonshire eenige stappen voortging, zonder op deze vraag te letten. Het volk week eerbiedig ter zijde. Daar verhieven zich luide vreugdekreten.

»Lang zal hij leven, de edele Graaf Courtenay! God zegene onzen Devonshire! Heil zij den zoon der Yorks! den dappersten edelman van Engeland, den edelmoedigste, den milddadigste! Mogen de heiligen al zijne wenschen vervullen! Hij worde onze Koning!" schreeuwde de smid met uitbundige woestheid. »Ja, ja! zoo moet het zijn, lang leve onze Koning!" riepen anderen, die in

den tuimel van vreugdebetoon gansch geene maat meer hielden.

»Breng ze toch tot stilzwijgen, Graaf!" fluisterde Chandos lachend, »zoo ge niet wilt dat ze u nu reeds tot Koning uitroepen. Men kan niet weten hoe het daar binnen opgenomen wordt."

»Ik dank u, goede menschen, ik dank u, maar, in 's hemels naam! weest minder luidruchtig," sprak Devonshire, terwijl hij de naastbijstaanden, die zich moeite gaven om de slippen van zijne sjerp te kussen, de hand reikte.

»Die goede Lord! die goedhartige heer!" klonk het nu weêr, »zie! geen greintje trots heeft hij; iederen burger steekt hij de handen toe!" En weder jubelden zij: »Hij draagt den kouseband! Bij God! de Koningin schonk hem den kouseband! God zegene daarvoor de genadige Koningin!"

»Dat wordt ontrustend, edele Graaf!" merkte de page aan. »Hoe komen wij tot aan de sloep? Dat volk zal ons verdringen en verpletteren."

»In het water met dien vlasbaard," krijschte Sam, »meent gij, knaap! dat wij Mylord niet eerder op onze handen zouden dragen dan hem een tipje van den mantel te krenken, dat mag voor den d...."

»Stil, Blount, hij behoort tot het gevolg, laat af van dien jonker," zeide eene andere stem.

»Graaf! ga niet in de sloep," riepen velen. »Op onze armen zullen wij u naar Sterny-House voeren."

»Wij zullen eene draagbaar maken van nieuwe hellebaarden uit mijne smidse, hier dicht bij," hernam de Iersche wapensmid, met die geestdrift voor het zonderlinge, zijner natie zoo eigen.

»En bloemen strooien en zilveren lovertjes als voor een Lord-Mayor-feest," juichten meisjes en vrouwen.

»Gij zijt allen recht vriendelijk voor mij, ik weet het, gij meent het zoo goed, maar dat zijn uitsporigheden. Blijft nu verder rustig; over drie dagen zal ik een feest geven in mijn eigen hôtel van Devonshire, waaraan gij allen kunt deelnemen. Wij zullen dan op elkanders gezondheid drinken en de Koningin daarbij niet vergeten. Leve de Koningin!"

»Zij leve! Leve Maria! leve Courtenay!" galmde het op nieuw, en de Graaf, Chandos den arm gevende, vervolgde zijn

weg naar een der watertrappen van het Strand; vóór hen uit maakte de menigte plaats, doch achter hen sloot zich alles weder toe. Het was vrouw Snowpust nu eindelijk gelukt, tot dicht bij Courtenay door te dringen; zij zag hem strak in het gezicht, en zijne bleekheid opmerkende, riep ze: »Ja, hij is het, hij leeft, hij leeft nog, maar ze hebben hem wel vergiftigd!"

»Hem.... hem!" krijschten verscheiden stemmen, »dat hebben de ketters gedaan, vloek en brand over hen."

»Neen, neen, de papen! pest en moord over de papen!"

»Wat zotte woorden spreekt men daar! Burgers van Londen, wie brengt die dwaze praatjes onder u? Menschen, dat is volstrekt onwaarheid; op mijn woord als edelman verzeker ik het!"

»Graaf, mijn graaf Eddy! herkent gij mij niet?" steunde vrouw Snowpust smartelijk, toen hij voorbij wilde gaan, zonder haar gezien te hebben.

»Zijt gij het, beste vrouw Maggie! zijt gij het? Gaat het uwe dochter goed? Dank voor uwe gehechtheid, ik zal u komen bezoeken."

»Hoort gij het wel?" zeide deze met een zegepralenden blik op Sam; en zich aan 's Graven voeten werpende, kuste zij die met onstuimige vreugd.

Met een ijskoud gelaat nam Darley de oude bij den arm en hief haar ruw op. Devonshire zag hem afkeurend aan. — »Neef! gij hadt dit ten minste aan mij kunnen overlaten. Vaarwel, moeder Maggie! wij zien elkander spoedig weder. Vaarwel, gij allen! dank voor uwe goede bedoeling. Laat mij nu met rust," ging hij voort, ziende dat vernieuwde kreten zouden losbarsten, en zoo gelukte het hem zich van de overlastige vriendschapsbewijzen te ontdoen en zijne sloep te bereiken, die, door vlugge roeiers voortgestuwd, na eene korte vaart dicht bij Sterny-House aanlandde.

Hier werd de Graaf door zijne zuster ontvangen met al de levendige blijdschap van haar vurig karakter. Driftig voerde zij hem naar haar bijzonder vertrek, een ongemeen zwierig boudoir uit dien tijd, eene soort van vrouwelijk heiligdom, op welks beschrijving wij nader zullen terugkomen. Met een wenk riep zij Chandos binnen; ook Darley wilde volgen, doch zij sloot voor zijn aangezicht de deur met hevigheid toe. Daarna op

Courtenay toegaande, omhelsde zij hem met eene verrukking, waaruit innige zusterliefde sprak.

»Eduard, beste Eduard! is alles goed afgeloopen? Gij weet niet in welken angst ik deze uren heb doorgebracht!"

»Goede Bella, gij hebt om mijnentwille geleden, ik ken uwe bezorgdheid, maar," voegde hij er zachter bij, »wees toch omzichtig; gij zoudt mij verraden."

»Verraden!" riep zij luid en hevig, een sprekenden blik op Chandos slaande, »die dáár verraadt ons niet."

»Neen, Mylord!" sprak deze met ongemaakte oprechtheid. »Er is geen zoo nauwe band, waardoor ik niet wenschen zoude aan u verbonden te zijn, en indien een toeval mij deelgenoot maakte van uw geheim, dan konde het toch nooit in trouwer borst rusten."

»Ik geloof u," hervatte Courtenay, onaangenaam verrast over een tweeden, onnoodigen deelgenoot in zijn geheim. »Ik geloof u, doch vergeet dan beiden ook nooit, hoeveel er mij aan gelegen ligt dat verder niemand iets gisse. Zeg mij nu eens, Chandos, hoe weet gij toch....?"

»Dat niet," viel Lady Arabella in, Chandos gebiedend aanziende.

Deze, het gesprek eene andere wending willende geven, nam het woord:

»Mylady! gun mij de eer u uw broeder het eerst voor te stellen als Groot-Stalmeester van Hare Majesteit, als ridder van de hoogste orde, als Markies van Exeter, en, wat meer zegt dan dit alles, als den eersten man die in de armen der Koningin rustte."

Arabella, die op eene soort van chaise-longue was neder gevallen en van genoegen glimlachende had toegeluisterd, merkte nu aan:

»Dit laatste in den toekomenden tijd, als 't u belieft."

»Neen, in ernst, in het bijzijn van het gansche hof."

»O foei! foei! onze preutsche Maria!"

»Laat den Graaf zelven spreken."

»Is dat waar, broeder?"

»Waar en toch valsch, zuster!" sprak Devonshire ernstig. »Om redenen, die gij bevroeden kunt, werd ik al meer en meer

ongesteld; eene onmacht overviel mij, toen de Koningin mij de orde omhing, en Hare Majesteit had de goedheid mij voor een ergerlijk vallen te behoeden. Mij dunkt, dat is duidelijk genoeg om niet dubbelzinnig opgevat te worden."

»En dan vergeet Mylord nog, hoe de Vorstin eenige minuten lang zijn hoofd ondersteunde met eene eigenaardige teederheid, die geen onzer ontsnapt is."

»Gij hovelingen zijt gewoon met het vergrootend oog der wangunst zandkorrels voor bergen aan te zien! Ik zeg dit niet van u, Chandos, die mij in nood en vernedering ten vriend waart, van wien ik weet dat gij mij het beste zoudt gunnen, maar van dien zwerm van blinkende hofwormen, die door hunne zotte overdrijving eene onwillekeurige beweging der Koningin in een belachelijk licht stellen."

»Zie, hoe hij de eer zijner Lady handhaaft," spotte Arabella.

»Neen, Graaf! gij zoudt zoo niet spreken, als gij gehoord hadt, evenals ik, hoe ze den armen Kanselier om uwentwille tot stilzwijgen bracht. Ik huiver nog van den blik, dien zij op hem sloeg, toen hij zich iets tegen u ontvallen liet."

»Daarin hebt gij gelijk. Ik geloof niet dat die man mijn vriend is, evenmin als de armzalige Benefield, die zijn onhebbelijk gezicht almede aan het hof vertoont."

»Een hatelijk wezen, die Benefield. Weet gij het nog, Eduard, dat hij eens mijne hand heeft durven vragen?"

»En zonder mij zoude Lord Sterny hem die gegeven hebben. Ik voorkwam dit en daarvoor haat hij mij ook van ganscher harte. Een laaghartig mensch, eene schooiers-ziel in het lichaam van een edelman?"

»Als gij het wilt, kunt gij hem immers wegblazen met een half woord."

»Dat ware niet edel, beste Chandos! Maar hij moet mij toch eenmaal voldoening geven voor zekere woorden, die hem ontsnapt zijn."

»Gij zoudt u vermaakt hebben, Mylady," hervatte Chandos. »als gij getuige waart geweest van de blijdschap des volks bij het zien van uw broeder; aan aanbidding grensde de eer, die hem bewezen werd."

»Zeg liever aan oproer! Ik werd er waarlijk mede verlegen; zoodanige uitdrukkingen voor een bijzonder persoon zijn altijd ongeoorloofd. En ik ben er in het geheel niet mede gevleid, om voor het hoofd eener volkspartij te worden aangezien. Kan ik het in rampen of drukkende lasten verlichten, dan zeker onttrek ik mij niet, want ik bemin dat volk, dat aan al zijne ruwheid eene kinderlijke goedhartigheid paart; ik bemin zijne rondborstigheid, zijne gehechtheid aan zijne weldoeners, zijne vaderlandsliefde, zelfs zijne vooroordeelen, die vaak van een goed hart getuigen."

»Wat hebt gij gedaan, Courtenay! om u zoo algemeen bemind te maken?"

»Dat vraag ik mij zelven dikwijls af. Eigenlijk is de voorkeur van het volk op mij gevallen, als de liefde van een onbedacht jongeling op een jong meisje, zonder dat beiden er zich rekenschap van weten te geven, en het is maar al te zeker, dat beiden hun afgod te meer vereeren, naarmate zij minder weten waarom. Het is waar, ik ben gemeenzaam jegens allen en zie niet op een vriendelijk woord en wat goud, zoo ik hen daarmede helpen kan." — Hier bleef de Lord eenige oogenblikken als in diep nadenken verzonken, en vervolgde toen met warme geestdrift, terwijl zijn edel gelaat en zielvol oog eene roerende uitdrukking van goedheid en innige overtuiging aannamen: »O, men heeft zich nog niet verwaardigd, het groote, doch vaak miskende deel onzer natie, dat men het gemeen noemt, met opmerkzame menschenliefde en menschenkennis gade te slaan. En toch zijn zij het waardig, die massa's uit den lagen burgerstand. Zij alleen behouden het eigenaardige volkskarakter, waar de beschaving het bij ons effent en uitroeit. Zegt mij, is *hij* een Engelschman, de hoveling, die zich plooit naar elke luim van zijn gebieder; die voor vorstengunst vergeet dat hij een vaderland heeft, dat hij zelfstandig mensch is? Kan hij een eigen karakter toonen, hij, die als de kameleon de kleur aanneemt van hem op wien zijne eerzucht staart? Evenwel zoude diezelfde edelman zich verontwaardigen, als men hem zeide dat zijne ziel, waaraan hij misschien nooit denkt, tot wier veredeling hij ten minste niets doet, oorspronkelijk van gelijke waarde is als die van het zoo diep verachte gepeupel; dat elk

recht, hetwelk hij boven die menschen geniet, eene overweldiging is, welke geene andere wettigheid heeft dan die der verjaring, en waaraan het zijn plicht is door zachte welwillendheid het hatelijke en drukkende te ontnemen? O, onberekenbaar veel is een hartelijke handdruk, een ernstig woord, als van den broeder tot broeders gesproken, voor die ruwe gemoederen! Hoeveel goeds zoude een enkel man van onzen stand kunnen stichten, indien hij onder hen zijn trots afleggen, den overmoedigen toon des bevels verzaken wilde en met welmeenende toespraak tot hen kwam! — Dit herinnert mij iets; ik heb nog bevelen te geven voor een feest op Devonshire-house, waarin gansch Londen deelen zal. Bella, mag ik nog voor een paar dagen over uw huis en uwe bedienden beschikken?"

Deze vraag scheen bloot voor den vorm gedaan, want de Graaf boog zich zonder het antwoord af te wachten, en verliet het vertrek.

De Lady en Chandos hadden hem gedurende de laatste oogenblikken met hooge verbazing aangestaard. Het gepeupel, menschen van gelijke soort, van gelijke rechten als zij, edelen en grooten des lands! dit was eene leer, die zij beiden nog niet bevatten konden.

»Een beminnelijke zonderling," merkte Chandos aan.

»Eduard is heden bijzonder ernstig; hij heeft zoo zijne eigene begrippen."

»Men kan niet zeggen, dat de nieuwe eer hem bedwelmt."

»Neen, ik had gehoopt hem vroolijker te zien, dat is ten minste de luim niet om eene Koningin te behagen!"

»O, wat dat betreft, ik wenschte dat *ik* even zeker ware eene andere dame te behagen, die, ofschoon op geen troon geboren, om schoonheid en beminnelijke hoedanigheden meer dan een troon waard is! Ik nam zoo gaarne de vrijheid, haar de koningin van mijn hart te noemen; maar zij verschanst zich achter distelen en scherpe doornen en wil niet dat ik hare rechte waarde zal kennen. Arabella! wilt gij mij niet zeggen, wanneer zij mij in het gesloten boek harer ziel zal laten lezen?"

»Laat het gesloten blijven, Chandos! om 's hemels wil, open het niet! Gij mocht een hemel zoeken en eene hel vinden. In mijne ziel heerscht nacht, en ledigheid in mijn hart."

»Neen, ik heb het doorgrond, het is goed en rein, maar gij wilt zonderling zijn. Waarom martelt gij een man, die u oprecht lief heeft? Met geen verzengend jongelingsvuur kan hij u beminnen, maar wel met den degelijken zomergloed van den mannelijken leeftijd. Waarom ontwijkt gij altijd zijne wenschen, waarom pijnt gij hem steeds met ongewisheid?"

»Chandos, gij hebt mij beloofd, daarvan vooralsnog niet meer te spreken," antwoordde Arabella ernstig. Zij zweeg daarop een oogenblik, als bedacht zij zich, en vervolgde toen met een scherp glimlachje: »Is eene vrouw dan volstrekt geen meesteresse van haar wil, zoodra een man haar ernstig bemint? Moet zij zich dan maar snel en zonder nadenken op genade en ongenade overgeven? — Lieve Arabella, ik bemin u, wees mijne gade! — Beste Chandos, dat verheugt mij, van nu aan ben ik uwe slavin. — Niet waar? zoo moest eene zwakke Eva's dochter het aanzoek van een heer der schepping beantwoorden? Maar, bij den hemel, Mylord, zoo zal het niet gaan! Ik, Arabella Sterny, heb zoo goed mijn wil als de Lord Gouverneur van den Tower, en ik zeg u, dat gij u te houden hebt aan ons gesprek van gisteren!"

»Om Gods wil, Mylady, spaar mij uwe moedwillige scherts!"

»Moet ik u dan dagelijks herhalen, dat ik nog geen besluit mág nemen," sprak zij driftig en snel.

»Ik heb u altijd boven vrouwelijke eigenzinnigheid verheven geacht," hernam Chandos gevoelig, »en toch kunt gij niet één wezenlijken hinderpaal aanwijzen, dien U belet een woord uit te spreken, dat mij zoo oneindig gelukkig zoude maken! Ook om uwe zelfs wil moest gij niet meer aarzelen, want, ofschoon gij soms met mijn hartstocht spot en er u over vertoornt, toch hebt gij dien nimmer teruggewezen, en gij behoeft een gemaal."

»Een gemaal!" riep zij smartelijk, de oogen ten hemel slaande met eene uitdrukking van wanhoop.

»Ja, gij behoeft een echtgenoot, een man die het recht heeft u te beschermen tegen den laster en de aantijgingen, waarmede men uwe levenswijze en karakter bevlekt. Ik weet het, ze zijn valsch die geruchten, maar zij bestaan, en dat is reeds te veel. Ik spreek misschien te rondborstig, Mylady! doch is het niet het hoogste bewijs mijner achting, dat ik u waarheid

doe hooren? Wagen dit de schitterende, lichtzinnige bewonderaars, die gij nog om u duldt? Niet één hunner vereert gij ook slechts met een zweem van gemeenzaamheid, en beroemen zij zich niet alleen uw minnaar te zijn?"

»Heilige Maria! die schandelijken! Niet één van hen wil ik wederzien," riep de Lady op den sprekenden hartetoon der verongelijkte onschuld.

»Dat zoude u de laaghartige wraak hunner scherpe tongen op den hals halen! Neen! mijne dierbaarste, kies u een echtgenoot; zóó alleen stelt gij u boven het bereik hunner lasteringen. Wacht niet tot uw broeder eene hoogte van macht heeft bereikt, waarop hij u zoude kunnen bevelen, er een van zijne keus te ontvangen; kies zelve u een echtgenoot, die u aanbidden, u beschermen, u gelukkig maken zal .... kies mij!"

Hierop vatte Chandos smeekend hare hand. Met dringenden klem had hij die woorden uitgesproken; hij was niet schoon, niet eens bevallig, maar zijn gelaat had de treffende uitdrukking van onopgesmukte welmeenendheid, en zijne stem den overredenden toon, die uit het hart tot het hart spreekt.

»Zoo het niet onmogelijk ware, niet volstrekt onmogelijk, edele man!" snikte Arabella, die weenende het hoofd in de zachte kussens van hare zitplaats verborg.

»Indien gij slechts wildet, Arabella! bepaal mij den tijd wanneer gij zult willen."

»Welnu dan, over tien jaar!" hervatte zij, zich geweld aandoende om tusschen hare tranen te glimlachen.

»Over tien jaren! Dus was alles spotternij, Mylady?" vroeg hij gekrenkt.

»Het moet ten minste nooit iets anders worden," antwoordde zij ernstig. »Chandos, hoe komen wij te zamen toch op zulke dwaze gesprekken? Ik had gedacht dat gij gekomen waart om mij het patroon te helpen uitzoeken van een prachtschabrak voor mijns broeders geliefkoosd ros, die ik zelve bewerken wil."

»Vergeef mij, mevrouw, ik kwam slechts ten geleide van Mylord den Graaf, op bevel der Koningin;" en zich stijf buigende, terwijl hij een traan terugdrong, zeide hij: »Wees gegroet, Lady Arabella."

Nog vertoefde hij aarzelend, maar zij riep hem niet terug. Toen ging hij heen.

»Dat was niet langer uit te houden," barstte Arabella schreiend los, »het hart brak mij, doch konde ik anders? Chandos, ik lijd meer dan gij!" Toen bracht zij de hand aan het voorhoofd en bleef in een gepeins verzonken, waaruit zij zich eindelijk ophief met den kreet: »dat ééne wil ik beproeven!" Eensklaps werd dicht bij haar eene gordijn weggeschoven; een jongske in fantastische Moorsche kleeding kwam naar Arabella toe en reikte haar zwijgend een brief over.

»Dat ware een antwoord voor Chandos," zeide zij ontroerd en verdrietig, terwijl zij het zijden koord, waaraan het zegel hing, losmaakte, »altijd die brieven, dat is toch hard!"

. . . .

. . . .

Lady Arabella Courtenay was eene vrouw van meer dan gewone schoonheid; zij bezat al de boeiende bekoorlijkheden en vele der deugden van hare sekse, maar ruim vermengd met eigenaardige zwakheden en gebreken. Zoo bezat zij een fijn opmerkenden geest en eene onuitputtelijke goedheid van hart. Doch de eerste werd veelal nutteloos gemaakt door eene verregaande loszinnigheid en zorgeloosheid, en de andere ontluisterd door overdreven behaagzucht. Zoo bezat zij oorspronkelijkheid en fijn gevoel voor het schoone, maar door zonderlingheid en toomelooze prachtliefde verdorven. Haar oordeel zoude haar een veilige gids zijn geweest, doch zij had zich gewend het onstuimig geroep der hartstochten eerder gehoor te gunnen dan den bedaarden, maar vasten toon der kalme beradenheid. En toch was zij in geheel bijzondere omstandigheden geplaatst, die de leiding der koele rede zoo noodzakelijk maakten. Hare moeder was haar ontvallen op een leeftijd, waarin zij ieder ander dan moederlijk opzicht ontgroeid was. Haar vader, de oude Graaf Sterny, te veel in allerlei staatkundige betrekkingen gewikkeld om over zijne dochter te kunnen waken, verheugde zich, als hij haar nu en dan zag, slechts over de ontwikkeling harer schoonheid, en toen er later over hare talenten en beschaving maar ééne stem opging, hield hij hare opvoeding voor voltooid en liet haar gerust aan haar zelve over, zich in het

vervolg slechts verwonderende, dat zij uit zoovele edele, bevallige jongelingen, die naar hare hand dongen, geene keuze scheen te kunnen doen. Bij zijn toenemenden ouderdom bedroefde hij zich over deze eigenzinnigheid en hij zoude misschien tot vaderlijken dwang zijn overgegaan, indien de dood des konings en de daarop volgende staatkundige beroerten, waarin hij en zijn zoon op zulk eene schrikkelijke wijze gewikkeld werden, niet verhinderend waren tusschen beide getreden. Arabella, hoewel vier jaren ouder dan haar broeder, had zich echter nooit met staatkundige of godsdienstige partijschap ingelaten. Zij had vrienden en aanbidders onder elke partij, van elke kleur, en zij had tusschen hen nooit eenig ander onderscheid gemaakt, dan luim of smaak haar ingaf. Zij had niet geaarzeld, zich aan de voeten van Northumberland te werpen, om het leven haars vaders en de vrijheid eens innig geliefden broeders af te smeeken, doch met geene andere uitkomst dan eenige persoonlijke voordeelen voor haar zelve, zooals het behoud van Sterny-House en van haar aanzienlijk moederlijk vermogen, dat eigenlijk aan onzen Graaf Courtenay behoorde, als eenige zoon zijner ouders; — daarom noemde zich Arabella ook altijd zijne rentmeesteresse en had hij enkele malen zonder omstandigheden uit hare beurs geput. Met ongemeene hartstochtelijkheid had zij haars vaders gewelddadigen dood betreurd, maar toen de tranen eenmaal waren afgewischt en het rouwgewaad weggeworpen, had zij haar huis in eene eeuwigdurende feestzaal herschapen; zij was als iemand, die zich bedwelmen wil in een langen roes van zinvermaak en zelfvergeten. Zij zag allen, die haar zien wilden, en daar zij eene uitstekend schoone vrouw was, in wier vernuft en levendigheid de meesten smaak vonden, zag zij rondom zich allen vereenigd, die op beschaving, geest en scherp oordeel aanspraak konden maken, of die zich door rang en vermogen tot haar omgang gerechtigd achtten. De diepe afzondering, waarin de geestrijke prinses Elisabeth leefde, werkte misschien daartoe mede. De meer degelijke kennis en diepzinnige schranderheid van deze, met minder losheid van geest gepaard, zouden ongetwijfeld Arabella in de schaduw gesteld hebben, zoo zij evenzeer in de gelegenheid geweest ware om schitteren. — Zonder de plagerijen van zijne confraters ware

Sixtus V een vergeten monnik gebleven. Gelegenheid is voor het talent wat eene zonnige lente voor den bladknop is.

Evenzeer was Arabella's gezelschapszaal het onzijdig grondgebied, waarop allen die er toegang vonden, openbare of bijzondere veeten ter zijde stelden, want de schoone Lady weerde twist en onvoegzamen toorn met blikken en fijnen spot af. Courtenay was van dit alles nog onbewust; ook had zijne zuster, om zijne terugkomst; zoo als zij zich uitdrukte, eens recht te genieten, den zwerm harer gewone bezoekers voor eenigen tijd van zich verwijderd; alleen Chandos, die haar werkelijk beminde, was den vorigen dag, ongeacht deze beperking, tot haar doorgedrongen om een ongestoord gesprek met haar te hebben, waarvan wij den inhoud en de uitkomst gissen. Hij had tevens een bezoek bij haar broeder willen afleggen en was daarom door haar in het geheim van diens afwezigheid ingewijd.

Ofschoon, naar het uiterlijke te oordeelen, Arabella's leven aan een frisschen bloemkrans gelijk scheen, waaraan elke dag eene versche roos toevoegde, zoo was toch, hoewel voor haar alleen voelbaar, hulst noch brandnetel er in gespaard. Zoo was het haar eene grieve dat zij nooit aan het hof was toegelaten of door eenig lid der koninklijke familie ontvangen — behalve door de koningin-weduwe, na haar huwelijk met Thomas Seymour — hoewel rang en geboorte haar op die onderscheiding aanspraak gaven; zoo had zij andere krenkingen te verduren, als een gevolg van hare levenswijze, welke te zeer afweek van de gewone uiterlijke ingetogenheid der vrouwen uit die eeuw, om niet door een stilzwijgende afkeuring te worden gegispt. Ook had er in hare vroege jeugd een voorval plaats gevonden, dat haar later leven heimelijk vergiftigde en waarvan zij den geweldig drukkenden last eerst recht gevoelde bij de waarachtige liefde, die Chandos haar inboezemde, en bij zijn aanhouden om die beantwoord te zien. Zij zelve had een onomstootelijken hinderpaal tusschen hem en haar opgericht: — zij was gehuwd!

Op een somberen avond, slechts van eene vrouw en op verren afstand van een heiduk vergezeld, had zij zich naar de kerk der Westminster-abdij begeven. Daar, voor een beeld der Moeder

Gods nedergeknield, bad zij met vuur voor de rust van de ziel harer kortelings overleden moeder. En toen zij de oogen weder ophief, zag zij naast het heiligenbeeld, in dezelfde nis, eene forsche, geharnaste krijgsmansgestalte; niets dan de oogen zag zij van een gelaat, door een vizier bedekt. Maar welke oogen? Oogen, die brandden van een verzengend vuur, die haar aanstaarden met den blik van een basilisk, die zijne prooi gevonden heeft — en toch was er iets in hunne onverzettelijke vastheid, dat haar aantrok en deed sidderen, als een ongelukkige vogel onder de betoovering der ratelslang. Een angstkreet verstijfde haar op de tong. Zij wilde opstaan, doch als in een droom door een onverklaarbaar gevoel wederhouden, bleef zij roerloos. De man naderde haar, hief haar met een krachtigen ruk omhoog en sprak toen met eene stem, wier tooverklank hare fijnste zenuwen deed trillen.

»Arabella, wilt gij de mijne zijn?"

»Wie zijt gij?" riep zij met ontzetting.

»Een man die u bemint," was het antwoord, en hij verdween in het onmetelijke gebouw. Het jonge meisje bekwam langzaam van haar schrik, dan, in het teruggaan naar hare woning, in den eenzamen nacht, en op den dag die daaraan volgde, zag zij in hare verbeelding aanhoudend dat wezen vóór zich, aanschouwde zij dat zonderlinge oog en hoorde zij die welluidende stem. Nieuwsgierigheid, zucht tot het buitengewone en avontuurlijke, dreven haar des avonds weder naar de hoofdkerk. Met lichtzinnige onbezorgdheid voor de gevolgen, bracht zij haar verstand tot zwijgen, dat haar waarschuwend toeriep, niet te gaan. Zij had al haar moed noodig, toen zij zich weder tegenover het marmeren beeld der Moedermaagd plaatste, want een schelle klank, als van ijzer tegen steen, liet zich hooren, en — de vreeselijke man stond weder daar, met denzelfden blik, en dezelfde vraag: »Wilt gij de mijne zijn?"

»Noem mij uw naam, en wat gij zijt, of zijt gij geen sterfelijk wezen?" sprak zij, en maakte het teeken des kruises.

»Eens zult gij mij toebehooren," antwoordde de vreemde, en weder verliet hij haar.

»Dat was de verschijning van een hellegeest," dacht zij, met de bijgeloovigheid van hare eeuw; ik wil biechten en boete

doen, opdat de verzoeking van mij ga. Zij deed het, doch de verzoeking week niet. Na drie dagen stuwde dat onverklaarbaar haken naar het geheimzinnige en vreeselijke, dat ons in kille huivering genot belooft, haar naar Westminster-Church voort. Op de bekende plaats vond ze de verschijning niet. »Hij zal niet terugkomen," dacht zij, en gevoelde teleurstelling en een oneindig verlangen in hare borst opwellen. Zij wachtte en bleef wachten, totdat de dienstjuffer haar aan vertrekken herinnerde. Drie, vier dagen herhaalde zij hare avontuurlijke bedevaarten, door telkens driftiger verlangen voortgezweept, te vergeefs. Eindelijk op den vijfden dag, terwijl alles in haar brandde en gloeide, wierp zij zich bevend en afgemat op het kille marmer, en bad, neen, eischte van den Hemel verlichting af voor de onrust harer ziel. Het was niet een gebed van deemoed en van geloovig vertrouwen, dat kalmte schenkt aan den geschokten geest, dat reeds onder het uitspreken zijne weldoende kracht laat gevoelen en nooit onverhoord wordt teruggewezen; het was een morrend, oproerig uittarten der Goddelijke Almacht, dat niet verhoord wordt, omdat het de groote voorwaarden, geloof en zelfbeheersching, voorbij ziet. En daar stond hij weder naast haar, de vreemde ridder, en klemde haar heftig tegen het stalen pantser en herhaalde de vraag: »Wilt gij de mijne zijn?"

»Gij zijt mijn goede engel niet! Hergeef mij mijne rust?"

»Voor de laatste maal, Arabella! wilt gij de mijne zijn?"

»In Gods naam dan!" kermde het meisje en liet als eene stervende het hoofd op zijn arm zinken.

»Volg mij," hernam de geheimzinnige en vatte haar met zulk eene hevigheid bij de hand, dat het staal van zijn ridderhandschoen hare fijne vingers pijnlijk verwondde.

Arabella dacht niets, en sprak niets. Alles duizelde voor haar oog, alles dwarrelde in haar brein; zij gevoelde slechts onzeker, dat zij zich in de macht bevond van een wezen, dat een zedelijk en stoffelijk overwicht op hare rede en krachten had. Hij voerde haar door het hoofdgebouw henen langs enge, donkere zijgangen naar eene soort van bijkapel, die soms gebruikt werd om lijkmissen te vieren voor minvermogende burgers. Hier brandden, met een flauw licht, enkele dunne waskaarsen op een klein altaar. Een priester met opengeslagen misboek

stond er nevens. Hij begon de litaniën des heiligen Sacraments, het huwelijk. De ridder knielde zelf, en deed ook het meisje knielen. Geen oogenblik viel het haar in, zich te onttrekken; zij voelde zich naar geest en lichaam weêrloos. Daar klonk de vraag des priesters, een naam mompelende dien zij niet verstond, tot haren bruidegom. Met vastheid sprak hij zijn: »ja," uit. De vraag werd tot haar gericht; des ridders oog rustte doorborend op haar; hare lippen bewogen zich tot een: »ja," dat haar doodsangst weêrsprak. Nog eenige korte plechtigheden: het reiken der handen, het wisselen der ringen, het priesterlijk gebed, zijn zegen, — en alles was afgedaan. Bevende nam zij een perkament dat de geestelijke haar aanbood. De akte van haar huwelijk. Driftig greep de ridder naar het zijne. De priester, die blijkbaar op alles was voorbereid geweest, verliet hem, en met een helschen saterlach galmde nu de vreemde zijne vrouw in het oor:

»De schoone parel aan de gravenkroon van Sterny is voor allen onbruikbaar gemaakt. Mij behoort gij toe, mij voor eeuwig! maar ik bemin u niet. Deze verbintenis zij een diep geheim tusschen ons; beef, zoo gij het waagt dat te ontsluieren; beef evenzeer, zoo gij haar denkt te verbreken. Vaarwel, gij zult van mij hooren!"

»Jezus Maria! monster! Dat was satan zelf!" gilde de ongelukkige, toen hij zich met snelle schreden verwijderde. Zij deed eene poging om van de noodlottige plaats weg te vluchten, dan, ze viel bewusteloos op de trappen van het altaar neder. Zóó werd zij gevonden door hare kamervrouw, die haar met onrust gezocht had; deze voerde haar, met behulp van andere lieden, in een draagstoel naar Sterny-House. De Lord was afwezend; zijn zoon nog een kind. Na eene hevige ziekte, die haar misschien voor krankzinnigheid bewaarde, kwam zij weder tot bezinning. Zij zoude alles voor een bangen droom of een schrikkelijk spel der verbeelding gehouden hebben, zoo niet het noodlottige perkament, dat zij werktuigelijk verborgen had en dat door hare lieden, die niet lezen konden, bewaard geworden was, haar van de gruwzame wezenlijkheid had overtuigd Zij waagde het niet haar vader, of iemand anders, deelgenoot van haar geheim te maken; zij vreesde daartoe te veel de be-

dreigingen. van en eene ontmoeting met haren vreeselijken echtgenoot. Toen deze echter nimmer plaats vond, begon zij zich, met de haar eigene luchtigheid en de opgeruimdheid harer zestien jaren, in het zekere vooruitzicht van een maagdelijk gehuwd leven te schikken, want zij begreep volkomen, dat de man die haar door zulk eene opzettelijke list tot zijn slachtoffer maakte, de vrucht zijner wandaad zich niet zoude laten ontnemen, en bij eene poging van hare zijde tot een ander huwelijk, zijne rechten schrikkelijk zoude doen gelden. Ook hechtte zij te veel aan de wettigheid van dien band. Een brief van haar vervolger, waarin hij haar met de onbeschaamde openhartigheid van een praktisch cynisme de oorzaak zijner handelwijze blootlegde, stelde haar ten minste gerust, dat zij nooit zijne tegenwoordigheid te duchten had, zoolang zij hun geheim bewaarde. Te duchten, zeg ik, want hare nieuwsgierigheid en onbedacht voortzetten van een romantisch avontuur was op eene te schokkende wijze gestraft geworden door het wezen, welks kwaadaardige boosheid zij nu recht kende, om langer naar zijn bijzijn te wenschen.

De Graaf van Sterny was zijn doodvijand en zijn staatkundige tegenstander. Hij had gevreesd dat deze zijne schitterend schoone dochter aan eenen machtigen edelman uithuwen en door diens invloed den zijnen verdubbelen zoude. Dit te voorkomen, was zijn doel geweest.

»Ik had," dus schreef hij, »een geweldiger middel kunnen bezigen, doch uw dood was geene volstrekte noodzakelijkheid: ik gebruikte medelijden met uwe jeugd en levenslust. Ik had u lang bespied en eene zwakheid in u opgespoord; op deze werkte ik: uwe zucht tot het buitengewone leverde u in mijne handen en redde u tevens het leven; want ware mij de list mislukt, dan had ik gebruik gemaakt van het recht des sterkeren. Voor het overige hebt gij in mij, ik erken het, een somberen echtgenoot, die den wil noch de gelegenheid heeft, u een verblijf bij zich aan te bieden; maar ook een zeer inschikkelijk gemaal, die van u liefde noch trouw eischt. Drink met volle teugen het genot des levens, droom u des nachts elke soort van vermaak en verwezenlijk die wakende; ik zal geen uwer vreugdedroomen verstoren, u uit geene duizeling der zinnen tot u zelve roepen;

maar wee! wee! wee over u, zoo gij het ooit zoudt durven ondernemen het juk af te werpen, dat ik u heb opgelegd. Er aan te denken, den naam eens anderen te voeren, zoude u reeds noodlottig zijn. Dan zoude boven het feestmuziek in uwe zalen zich het gekletter van mijne wapenrusting schel doen hooren, als het bazuingeschal des laatsten oordeels. Plotselings zoude ik voor u staan, onwrikbaar als het noodlot, en dreigend als een verderfengel, en de lange niet voelbare keten, die u aan mij bindt, zoude zich dan eensklaps inkrimpen tot een engen schakel, die u dicht aan mij vastkluisteren zoude, en die niet breken kon dan met uw of mijn dood; want voor God en menschen, voor geestelijke en rechter zijt gij onscheidbaar mijne wettige vrouw?"

Van tijd tot tijd ontving zij zulke brieven vol bitter vernuft en in wrangen, snijdenden stijl. Een vreemde marskramer was er de zwijgende brenger van. Dat waren dan telkens scherpe prikkels der herinnering, zonder welke de loszinnige en jeugdige vrouw, na zoovele jaren, het gebeurde misschien zoude beschouwd hebben als ware het niet voorgevallen. Bevallig en bevallende, ontbrak het haar nimmer aan bewonderaars; te behaagziek om ze van zich te weren, hield zij zich echter op genoegzamen afstand om ernstige aanzoeken te voorkomen, of zij verschanste zich daartoe achter losse scherts en ijskoude onverschilligheid, die de meesten terug schrikten. Zoo was zij reeds haar dertigste jaar genaderd, toen zij voor Chandos eene wezenlijke liefde opvatte. Nu eerst besefte zij het onderscheid tusschen het wilde, zonderlinge vuur, dat haar eenmaal bij het aanschouwen van den onbekende doorgloeid had, en de kalme en zielverheffende aandoening, die haar bij het denken aan Chandos beving; het onderscheid tusschen hartstocht en liefde. Doch nu eerst bevatte zij, welk geluk zij voor altijd verloren had, en aan welk een martelrad van grenzenloos lijden zij zich zelve had laten vastketenen. Spookachtig dreigende, stond telkens een echtgenoot tusschen haar en den geliefde; het werd nacht in hare ziel, en een bang voorgevoel legerde zich in haar hart, als Chandos met vuur de vervulling zijner wenschen afsmeekte, als hij haar, met tranen in het oog, van koelheid en wispelturigheid beschuldigde, en zij hem antwoorden moest met kouden spot, om niet

te vervallen in den hartstochtelijken toon der smarte, die hem alles zoude verraden hebben. O, had de goede ridder het kunnen weten dat haar boosaardigste vijand de ongelukkige Arabella niet pijnlijker had kunnen kwellen, dan hij het deed met zijn trouwhartig aandringen; had hij het kunnen weten, hoe oneindig een leed zij onder haar glimlach verborg, dan zeker ware hij met geheel andere aandoeningen van haar gegaan; maar zouden ze daarom minder grievend geweest zijn?

Men kent nu Lady Arabella en haar leven, van de echte zijde. Neen! voorzeker was dit niet te vergelijken bij een frisschen bloemkrans die haar omwond; maar veeleer bij een duisteren doolhof vol giftplanten en adders, waaraan zij zelve einde noch uitweg wist.

Toen de Graaf van Devonshire het vertrek zijner zuster verliet, vond hij in de aangrenzende kamer zijn page Darley, die zich met eene onverschillige houding in een der diep uitgehouwen vensterkozijnen geworpen had, en als uit verveling op de geschilderde glasruiten trommelde. Wie dezen jongeling nog een oogenblik te voren gezien had, toen hij, met ingehouden adem, het oor naar de spleet der deur gewend en het strakke valkenoog op het sleutelgat gericht hield, met het vlammend rood van vuige nieuwsgierigheid op de anders bleeke wang, zoude in de thans koele, slechts verveling en deemoed uitdrukkende trekken van den jeugdigen deugniet hetzelfde wezen zeker niet herkend hebben.

»Gij nog hier, neef?" vroeg Devonshire bevreemd.

»Om op uwe Lordschap te wachten, Mylord!"

»Gij zijt overdreven gedienstig; ik had den weg naar mijne vertrekken wel alleen kunnen vinden."

De andere wilde iets antwoorden.

»Nu goed, goed, ik dank u. Is Staunton hier?"

»Zoo even aangekomen!"

Beiden zwegen, totdat Courtenay, aan dat gedeelte van het huis genaderd hetwelk tot zijn gebruik afgezonderd was, zich tot den page wendde en zeide:

»Ik heb bezigheid voor u, master Darley. Het goede volk van Londen heeft van mij eene vreugdedag te eischen. Over drie dagen wil ik op Devonshire-Square een feest geven waaraan al-

len kunnen deelnemen, vrouwen zoowel als mannen, kinderen zoowel als grijsaards. De gezeten burgers wil ik ontvangen in het huis zelf; laat voor de anderen tenten spannen en tafels in de open lucht aanrechten. Zorg voor verscheidenheid van spelen en overvloed van ververschingen. Vergeet de schotsche doedelzakspelers noch de taschgoochelaars, maar ik wil geene bokspartijen of berengevechten; men behoeft de zucht naar wreedheid niet noodeloos te prikkelen. Ik laat alles aan u over, ik ken uwe geschiktheid om zoo iets te regelen, de hofmeester van Mylady zal u behulpzaam zijn, en gij kunt over de bedienden beschikken."

»En het geld, mijn Graaf?"

»Ach ja, het geld. Darley, dat is eene domme vraag! Neem het op, bij den eersten Jood den besten, of meent gij dat mijn naam geen genoegzame waarborg is voor de teruggave. Het Markgraafschap van Exeter alleen geeft meer inkomsten dan vier baroniën."

»Uw Lordschaps naam is zeker voldoende, doch Joodsche woekeraars zijn wantrouwend en zonder uw handschrift zal men niets afgeven."

»Bij St. Joris! geldt dan het woord van een edelman niet langer. Welaan, ik zal u nog heden zoo iets geven, zet er de som boven die gij noodig hebt. Roep thans master Yorick. — Deze kwam.

»Zeg mij spoedig, Staunton! hebt gij hem ingehaald?" riep de Graaf, zonder op Darleys tegenwoordigheid te letten.

Staunton, wien het niet aan slimheid ontbrak, antwoordde, met een blik op den page:

»Ik wist waarlijk niet dat uwe Lordschap in mijn kleinen twist belang stelde."

»Ga, neef, laat ons alleen."

Deze boog zich zwijgend en ging. »Ons alleen!" riep hij verachtelijk, toen hij zich buiten het vertrek bevond; »een bloedverwant zendt hij van zich als een loonknecht, om aan een schotschen vondeling, zeker de bastaard van een vassal, zijn vertrouwen te schenken! Doch, bij de zeven doodzonden, Graaf! ik deel daarin tegen uw wil, evenzeer als hij. Weet het, boven uw hoofd hangt aan een zwakken draad een dreigend zwaard,

en ik ben het, ik, de verachte page, de miskende neef, die de einden van dien draad vasthoudt, en ze zal laten glippen, als gij dat het minst verwacht. En dan," vervolgde hij, terwijl zijne oogen fonkelden, zijne borst hijgde en zijne ademhaling kort en brandend was, als in koortshitte, »dan breidt zich ook voor mij een gezichtseinder van eer en werkzaamheid uit. Ik zal heerschen, ik zal de rol spelen die mijn lichtzinnige neef om de lachjes van Elisabeth verschopt. Waarom zou ik het niet kunnen? Neen, de Bisschop windt mij niet op met valsche begoochelingen. Door hem aan Maria voorgesteld, door hem van hare zwakheden ingelicht, zal ik opgemerkt worden, zal ik behagen. Is het dan eene zoo groote kunst het hart eener vrouw te winnen, die behoefte heeft aan een gunsteling? Ik ben jonger dan die andere, die haar verraadt; gindsche spiegel zegt mij dat mijne lokken blond en glinsterend zijn, en mijne gelaatstrekken fijn en bevallig; dat zegt immers veel, dat zegt alles. Ik zie geene andere verdiensten in dien Courtenay dan zijne schoonheid; door de mijne zal ik heerschen, heerschen! Ik, ik aan de voeten der Koningin, en Londen en Engeland aan de mijne! Voor hem een schavot,... voor mij, wie weet het, voor mij zijne gravenkroon! Gij helsche machten sterkt mij, dat ik niet bezwijke onder mijn voorgevoel van geluk!

Er zijn beter en wijzer mannen geweest dan onze page, die zich lieten vangen in de strikken der heerschzucht. Eene twintigjarige verbeeldingskracht, door haar giftigen vuurdrank verhit, laat zich licht wegsleepen tot over de grenzen van het waarschijnlijke, en de verleide holt dan toe op die dwaze hersenschim, in het rennen deugd, eer en zedelijkheid vertrappende, en komt aan het doel, en vindt dat het een kleurlooze wolk was die hem tot hiertoe eene hel verborg; hij ziet achter zich, en wil terug, doch de weg is door wandaden en bloedschuld versperd.

»Ja, Graaf! ik heb hem gesproken," dus nam Staunton het woord, toen Darley vertrokken was. »Hij was te voet en wandelde, deftig en langzaam als een ware monnik, de laan in eener pachthoeve aan de andere zijde van het kasteel; ik volgde hem. Het is een zonderlinge man. Beloften noch bedreigingen konden hem overhalen om van zijne plannen af te zien. Tot

een tweegevecht was hij niet te brengen. — De Graaf heeft volstrekt niets van mij te duchten — zeide hij, — ik laat hem gaarne tijd om zich te bedenken. — Aan de deelneming der prinses gelooft hij nog altijd. Ik voor mij meen dat er nooit gunstiger gelegenheid komen kon, om hare zaak te bevorderen, indien uwe lordschap zich aansloot."

»Neen, neen, Yorick! er zijn edeler middelen. Gij zijt een Schot, u kan het niet deren, Engeland in vuur en vlam te zien! Maar mijn hart zoude dat wee doen. Ik wil de Koningin niet benadeelen. Het kost mij reeds veel moeite het geheim van mijn bezoek op Ashridge en het voorgenomen verraad van Suffolk te verbergen. Toch zal ik haar zijdelings waarschuwen. Indien gij gezien hadt, hoe Maria mij ontvangen heeft, welk eene bijna moederlijke liefde zij mij betoonde, welk eene deelneming in de schandelijke leugen mijner ongesteldheid! Wee mij, Staunton! ik heb gebloosd van schaamte. Hare onverdiende goedheid roerde mij zoozeer, en die zoude mij drukken als een ondraagbare last en mij verpletteren, zoo ik mij ten minste niet dankbaar mocht toonen. Maar, bij den hemel! dat wil ik ook. Men draagt mij den last van gunsteling op; ik heb dien aangenomen, maar ik wil dien veredelen! De Koningin moet de vreugde smaken van hare keus niet misplaatst te hebben, zij moet die toegejuicht zien. Beteugelen zal ik de aanmatigingen der edelen, handhaven de rechten der burgers; den overmoed van onze priesters fnuiken; de leeken doen verlichten; afweren elke vervolging van de protestanten, zoo de Koningin daaraan denkt; verminderen de drukkendste lasten van geheel het volk. Dan zal mijne meesteres slechts gehoorzame, gelukkige, dankbare onderdanen rondom zich zien, en zóó alleen kan ik haar gedeeltelijk vergelden."

De geestdrift, die uit zijne trekken sprak en waarvan zijne oogen schitterden, had zich niet aan zijn toehoorder medegedeeld.

»Dat zoude zeker eene zeer gelukkige uitkomst zijn; maar vergeef mij, Mylord, ik houd deze plannen niet voor uitvoerbaar; daar is meer dan in een enkel menschenleven volbracht worden kan, en daarenboven is vorstengunst zoo wankelbaar! Alleen indien gij de uwe bevestigen wilt, door een......."

»Wee hem!" viel Courtenay in, »die voor een groot werk

terugschrikt, omdat hij er het eind niet van zien zal. Ik kan immers beginnen, moge dan een ander voltooien. O, met een vasten wil, met geestdrift in de ziel, met moed bij de daad en vertrouwen op een helpend God is de mensch machtig!" Hier zweeg de Graaf eenige sekonden; toen zag hij Staunton vroolijk aan en hervatte: »Ook voor mijne Elisabeth kan ik werken, zoo zij het mij slechts vergunt; ik geloof niet dat het moeielijk zal zijn de beide zusters met elkander te verzoenen. De Prinses doe slechts nog éène schrede van vertrouwen en onderwerping; Maria legt dan haar argwaan af, komt haar met vorstelijke grootmoedigheid te gemoet, en zijn zij elkander eenmaal zoo genaderd, dan zullen vriendschap en vrede voor beiden de heerlijke vruchten daarvan zijn. Wellicht," voegde hij er met een weêrhouden zucht bij, »zal ik er het slachtoffer van worden. Ik zal nooit den moed hebben mijne Elisabeth aan haar gegeven woord te herinneren, als zij mijne bescherming niet meer behoeft, en in al de voorrechten harer geboorte deelt. Doch vrij worde het blijdste vooruitzicht van mijn leven gestoord, zoo het hare zich er door verheldert."

»Dat is het wat ik bedoelde ; de prinses zal de hinderpaal zijn tusschen u en uw geluk, tusschen u en de voortdurende gunst der Koningin. De Koningin wil uw hart ; gij hebt het Elisabeth geschonken, gij zijt te grootmoedig om het terug te nemen en het voor eene kroon te verruilen; dan zal Maria's jaloezie en achterdocht u vervolgen ; de kwade wil van uwe benijders en vijanden — want zelfs een Courtenay heeft ze — zal verbitterend en aanhitsend medewerken, en zoo geene hemelsche machten u dan te hulp komen, Graaf! ach vergeef mij, maar dan voorzie ik een treurig einde."

»Goede Yorick, ik weet hoe oprecht gij het met mij meent, hoe hartelijk gij aan mij gehecht zijt, doch gij doet mij lachen; het is alsof gij een ziener waart uit uwe Hooglanden, met uwe profetie! Maar ik zeg u, zij is valsch, omdat gij haar op een vermoeden grondt, dat ook valsch is."

»Hoe, Mylord, valsch! Bij mijn eersten voetstap in Londen, en den geheelen weg hierheen, heb ik van niets anders gehoord, dan van de uitstekende vriendschap der Koningin voor u, en allen zien u reeds haar gemaal!"

»Gekheid, Staunton, gij weet immers wat volkspraatjes zijn. De menschen hebben zich dat nu eenmaal in het hoofd gezet; maar ik zeg u, en ik geloof dat ik het heden voor de twintigste maal herhalen moet, er is niets dat die dwaze onderstelling wettigt. Tot gemaal wil de Koningin mij niet, zij heeft er niet eens aan gedacht. De Spaansche Ambassadeur heeft een plechtig gehoor gehad, en hij komt met een huwelijksvoorstel van den Infant. Maria zelve heeft het mij later gezegd, en sprak zeer ernstig over het gewicht eener staatkundige vriendschap met Spanje. Het is toch beklagenswaardig, dat eene Koningin geen bewijs van belangstelling kan geven aan een bloedverwant, zonder zich ten doel te stellen aan de domste praatjes. Dan genoeg, ik wil er verder niets van hooren, Staunton!"

Deze boog zich, doch zeide na eene pauze:

»Mylord! ik zag u liever aan het hoofd der partij van Wyatt dan op het glibberige pad van hofeer, dat u te Whitehall is voorbereid."

»Hij is er niet af te brengen," sprak Courtenay, het hoofd schuddende, »master Yorick, neemt gij aan, een brief naar Ashridge over te brengen?"

»Zeer zeker, Graaf. Nog heden?"

»Neen, waarlijk niet, gij moet uitrusten; morgen. Ga thans, Mr. Fitters zal u eene kamer wijzen. Als gij Darley ziet, zend hem dan hierheen."

Een uur later zat de Graaf van Devonshire, in eene meer vrije huiskleeding, aan eene tafel van massief ebbenhout, met ingespannen aandacht te schrijven. Het waren oogenschijnlijk aangename gewaarwordingen die hem thans vervulden. Zijn edel voorhoofd was onbewolkt, een lichte blos van genoegen kleurde zijn innemend gelaat, een zacht vuur straalde uit zijne groote, zwaarmoedige oogen. Soms staarde hij met een glimlach op het geschrevene, dan weder liet hij het hoofd in dwepende mijmering op de vlakke hand rusten, en ging daarop snel en driftig voort, met eene vlugheid als wierp hij de letters op het papier. Hij schreef aan zijne Elisabeth. Iets verder zat Darley op een laag vouwstoeltje. Hij scheen te lezen; ten minste hij hield een boek in de hand; doch aan zijn glurend oog ontging niet eene beweging van zijn heer. Courtenay, die met den rug naar hem

toegewend zat, schoof thans het papier een weinig op zijde. Toen sprong de page op; haastig, zonder gerucht, als een tijger die zijne prooi bespringt; met twee groote, zekere en onhoorbare stappen stond hij nevens de tafel en sloeg loerende blikken op het geschrevene. De Graaf zag toevallig op. — »Mylord uwe pen is gevallen," sprak Darley, hem deze overreikende. — »Ik dank u, schoone neef!" antwoordde Courtenay en schreef weder voort. Ongemerkt had de jongeling achter hem post gevat en staarde onophoudelijk op de letters. Devonshire, als door eene ingeving gewaarschuwd, wendde zich om.

»Wat moet dat, master Darley?"

»Vergeving, Graaf! uwe halsketen was losgeraakt, veroorloof mij die te sluiten."

»Doe dat ding af en laat mij verder met vrede."

Nog altijd bleef de jongeling dicht bij hem.

»Ik zeide u immers dat ik wenschte alleen te zijn," hernam Courtenay eenigszins scherp, en voegde er halfluid bij: 't is toch een onverdragelijke droomer die Darley!"

Met eene stomme buiging, en met de meesterlijk nagebootste bedruktheid der miskenning op het gelaat, verwijderde zich de page. Plotseling viel het den Graaf in dat hij zijn bloedverwant met hardheid behandeld had. »Ik doe hem toch onrecht den armen jongeling!" dacht hij, en opstaande riep hij hem terug, terwijl hij met minzaamheid zeide:

»Ik vergat u te zeggen, neef, dat Lady Arabella heden een klein feest geeft. Men zal dansen, een zoo vlugge danser als gij is immer welkom. Wilt gij mijn groet brengen aan mijne zuster en aan alle schoone dames?"

»O, Mylord! uwe goedheid...."

»Nu, vaarwel dan, St. Joris met u!"

IV.

Eene bladzijde uit het groote martelaarsboek der armoede.

Er was nu omstreeks eene maand verloopen, sedert het schitterend feest van Devonshire-Square, dat voor de vroolijke bewoners der goede stad Londen nog lang daarna onuitputtelijke stof opleverde voor buurtpraatjes en gilden-clubs, terwijl de aldermen en deftigste burgers elkander nog zoo gaarne herinnerden, hoe minzaam de groote Graaf hun, elk op zijne beurt, den toast van vriendschap en goed heil toebracht, met hoeveel belangstelling hij naar hunne huiselijke omstandigheden vroeg, hoe hij de schoonheid en de wakkerheid hunner vrouwen en dochters prees, en met hoeveel achting hij sprak van de *city* en hare privilegiën.

Men was nu in het midden van November, een gure herfststorm joeg eene koude jachtsneeuw op, wier donzige vlokjes als voortgedreven vederen op het aardrijk nedervielen. Een grauwe, nevelachtige lucht voorspelde nog geen spoedig einde aan deze weêrsgesteldheid, wier drukkende zwaarmoedigheid door de vale avondschemering verhoogd werd. De straten der hoofdstad waren tegen gewoonte ledig en doodsch; niemand, tenzij door volstrekten nood of plicht gedwongen, waagde zich op dit uur en in dit weder in de buitenlucht. En toch dwaalden twee knaapjes van twaalf en zeven jaren in schamele kleeding, in eene weinig bezochte winkelsteeg der *city* om; de grootste droeg een kruikje, de kleinere eene hoornen lantaarn; zij hielden elkander bij de hand om op de slecht geplaveide straten bij de onzekere schemering, die hun draagbaar licht

rondom hen verspreidde, niet met iedere schrede te struikelen. Voor veiligheid en gemak op den publieken weg werd in dien tijd nog weinig gezorgd, want hoewel er reeds onder Hendrik II eene soort van bestrating was aangelegd, blijkt het echter uit latere parlementsakten, onder anderen uit eene van 1666, dat zij toenmaals en nog lang daarna, evenzeer als de verlichting, zeer onvolledig moeten geweest zijn.

»Wat was de olie duur, Lewis," sprak het knaapje, dat de oudste scheen, »wij kunnen nu geen brood halen."

»Waarom hebt gij dan niet liever brood gekocht, Walter. Wij kunnen in donker wel eten; ik heb zooveel honger, en Mary en de anderen ook!"

»Als wij geene olie hebben, kunnen de zusters dezen avond niet werken."

Hetzij de kleine Lewis de kracht van dit argument begreep, of dat hij met de onbezorgdheid der jeugd zich er niet verder over bekommerde, hij antwoordde niets, en beide knapen liepen voort zoo snel zij konden, tot bij een tamelijk hoog huis in eene niet geheel onaanzienlijke buurt, waar zij aanklopten. De deur werd geopend. Een jongetje en twee kleine meisjes schenen elkander dit genoegen betwist te hebben, alle drie omsingelden de aangekomenen en liepen met hen een ruim vertrek binnen, met de vraag:

»Wat hebt gij medegebracht, Walter! Lewis?"

»Geen brood!" werd hun geantwoord.

»Geen brood!" riep een man, die met beide armen op de tafel geleund bij den haard zat, — en hij liet in volslagene moedeloosheid, die meer zeide dan felle wanhoopskreten, de handen slap nederhangen, terwijl hij het hoofd op de borst nederboog.

»Geen brood!" herhaalden twee volwassene meisjes. »Geen brood," klonk het nog eens uit den mond van drie andere kinderen, gezeten op eene houten bank, die de ontbrekende stoelen aanvulde. Er lag bittere teleurstelling, er lag wanhoop in dien algemeenen uitroep.

»En waarom dan geen brood?" vroeg Eva, de grootste der meisjes, en zoo het scheen, de oudste zuster van dit blijkbaar moederloos gezin.

»Master Schnissek, de kruidenier, heeft drie pence meer voor de olie genomen; ik had er dus slechts twee over, en daarvoor kon ik toch geen gerstenbrood krijgen van zeven pond. Hebt gij niet nog drie pence, zuster?"

»Het waren de laatsten," zeide het meisje; en met eene bedaardheid, die een menschenkenner tot in de ziel zoude getroffen hebben, nam zij het kruikje, en vulde met zijn inhoud eene lamp, die tot hiertoe slechts kwijnend geflikkerd had. Op dit holle vertrek, zoo woelig door de veelheid der bewoners, en toch zoo somber door hunne verslagenheid — want wat is treuriger dan kinderen die niet spelen kunnen, omdat zij honger hebben? — had de zwijgende, sluipende, onverbiddelijke armoede haar doodsch zegel gedrukt. Reinheid en orde betwistten er haar echter hare prooi voet voor voet. Dit zag men duidelijk in de zindelijkheid der kale gepleisterde wanden, waarover wel, door het gemis van vernieuwd witsel, eene geelachtige tint lag, doch die geen spat of vlek droegen. Dit getuigde, als het ware, de heldere vloer, welks roode en groene baktegels van frischheid glinsterden, evenals de spaarzame meubelen van eikenhout, waarop geen stofje te vinden was. Deze worsteling van overleggende vlijt tegen armoede was ook zichtbaar in de kleeding van al de leden dezer vervallene bijenkorf. De sergie tabbaard van den huisvader was dun en vaal, maar toch versteld en zonder scheuren. Op de bruine rokken der meisjes, van eene wollige stof, stak nog met eenige bevalligheid het groene lijfje af, met den helder witten doek; en het kleine, platte mutsje van eene gladde, zwarte stof, met strak uitstaande strook, verhoogde zelfs het sierlijke der kronkelende, licht blonde haarlokken, vooral bij de tweede dochter, Francis, een lief engelengezichtje, waarin de nedergeslagene oogen met die donkere pinkers zoo goed stonden. — Dit huisgezin was dat van den Lutherschen Evangeliedienaar Thomas Bealow.

Toen de lamp een meer helderen straalgloed verspreidde, gingen de twee oudste meisjes, Eva en Francis, arbeiden aan een staand borduurraam, waarop een werk gespannen was: een kostbare sluier van donkergroen satijn, met zilver gebloemte en kleurrijke wapens, welks pracht zonderling afstak bij het sober geheel dat de jeugdige werksters omgaf. Een tijd lang werkten

zij naarstig en zwijgend voort, toen hief Eva het hoofd omhoog, en zag met diep medegevoel op den vader, die nog altijd met somber stilzwijgen op den ontzaggelijk breeden haard staarde, waarin geen sprankje gloorde.

»Hebt gij het koud, vader?" vroeg zij.

»Neen, Eva, koud ben ik niet." De beweging die deze woorden vergezelde, weêrsprak ze echter.

»Niet koud, vader!" riep een der kleinste kinderen, die in een hoekje bijeengeschoold waren, »ik vind het wel koud; bij den smid aan de overzijde van het plein ligt veel hout en kolen en brandt bij dag een groot vuur; mag Walter daarvan niet wat gaan halen?"

»Neen, mijn kind, dat behoort dien man alleen," antwoordde de vader op doffen toon.

»En als gij allen gezien hadt, evenals ik," sprak Lewis met levendigheid, »welke groote gierstkoeken en heerlijke stukken spek en gerookt vleesch er bij master Schnissek lagen! ook gedroogde vruchten, in fraaie mandjes; o, Mary, als gij dat gezien hadt!"

»Ach vader!" riepen Jenny en James, tweelingen van acht jaren, terwijl zij naar Bealow toe sprongen, »waarom krijgen *wij* nooit gierstkoek of vruchten?"

De oudere zusters wendden het hoofd af, en werkten voort met gloeiende wangen en tranen in het oog.

»Heere, uwe hand is zwaar op mij!" zuchtte de man, »tien kinderen en geen brood! O God, gij beproeft mij sterker dan Job, die zag geene kinderen hongeren! Almachtige, verstomp mij voor hun lijden of geef uitkomst!"

»Vader! gij hebt ons immers zelf geleerd Gode te vertrouwen en te zwijgen," merkte Eva met zachtheid aan. »'t Is een bange tijd dien wij beleven, en sedert den dood van onze goede moeder is onze nood met iederen dag geklommen; maar wie weet, of die nu niet op het hoogste is, wie weet, of geene blijde uitkomst ons wacht."

»Neen, geene uitkomst voor ons, zoolang deze Koningin leeft, en wij zullen wel den dag niet beleven dat de paapsche priesters haar dood beweenen; zij mogen het verantwoorden, die beeldendienaars! dat zij eenen vader met tien kinderen zijn

sober inkomen ontnamen. Wat zegt hun dien kleinen onderstand voor onze gemeente, zij die zich vetmesten met de bezittingen hunner leeken. Doch ik vrees, ik vrees, kinderen! dat dit alles slechts een begin is van hunne vervolging. Och, dat wij allen in vrede rusten mochten waar uwe goede moeder rust!"

»Beste vader!" riepen Francis en Eva tegelijk. »Neen, zoo zagen wij u nimmer; zoo moedeloos gingt gij ons nooit voor! — Dat komt van het gesnap der kinderen," voegde de laatste er bij. »Kom, Mary, help gij ze te bed en ga zelve ook." — De kleinen zagen bedrukt en jammerden: »zonder avondeten?"

»Hoort," zeide het oudste meisje, en men kon het haar aanzien dat zij al hare zielssterkte noodig had om een opgeruimd gelaat te toonen: »Hoort, indien gij nu als goede kinderen slapen gaat, zullen Francis en ik den fraaien sluier afmaken, en de rijke heer komt nog dezen avond om dien af te halen; dan krijgen wij veel geld, en ik zal u wakker maken, en gij zult vleesch hebben en zooveel brood als gij maar wilt."

»Vleesch! en veel brood!" riepen zij, met eene blijdschap die den vader door de ziel sneed, zoodat hij slechts met eene bevende, van tranen verstikte stem den avondzegen uitsprak dien de kinderen hem afvroegen.

Walter zette zich nu aan de tafel en schoof een Latijnschen foliant naar zich toe. »Ik wil toch zien of ik met dat hoofdstuk nu te recht kan komen; wilt gij mij helpen, lieve vader?"

»Ach! mijn zoon, ik wenschte dat ik het *niet* konde, maar dat ik voor u allen werken mocht. Barmhartige God! wie had mij dat kunnen voorspellen, toen ik zoo blijmoedig en trotsch mijne loopbaan begon: trotsch op mijne roeping om te arbeiden in den wijngaard des Heeren en te verkondigen het woord des levenden Gods! Wie had toen kunnen voorspellen, dat ik nog eenmaal met smarte tot Hem roepen zoude om de gaven der slinkerhand, en het betreuren dat ik niet weet te arbeiden om het mindere goed dat vergaat. En toch," vervolgde hij met weemoed, »zoude ik blijmoedig amen zeggen, zoo de Hemel mij niet in mijne kinderen bezocht; maar uw lijden, en dat ik het niet verhelpen kan, dat breekt mij het hart!"

»Beste vader! wij lijden nog niet veel. Hoe gelukkig zijn wij niet in dit ruime, geschikte huis. De rijke alderman Pauwels

bewoont er geen beter,” hernam Eva, die wist dat haar vader, op dit onderwerp gebracht, licht eenige afleiding zoude vinden in herinneringen uit betere dagen.

»Ja, mijn vroom kind; dit is wel een geluk dat ik met dankbaarheid erken. Luister, Walter, u heb ik dat nog niet verteld. — Hoewel voor den geestelijken stand opgevoed, was ik nog geen gewijd priester, toen het groote geschil tusschen den Paus en onzen Koning Hendrik uitbarstte; nadat die verbittering op het hoogste geklommen was en de Koning geene Bisschoppen of Prelaten hunne waardigheid, goederen of zelfs hun leven behouden liet, tenzij zij hem als hoofd der Kerk erkenden en de nieuwe geloofbelijdenis, door zijn parlement opgesteld, aannamen, wilde ik de beslissende wijding niet ontvangen, voordat ik de protestantsche geloofsbegrippen ernstig en nauwgezet had onderzocht. Ik reisde daartoe naar Duitschland, de wieg der Hervorming. Ik werd bekend met de volgelingen van den grooten Luther.”

»O die voortreffelijke man,” viel Walter in, »vader, hoe dikmaals hebt gij ons van hem niet verteld!”

»Juist, mijn zoon. Welnu, ik toetste en beproefde zijne leer, de Heilige Geest verlichtte mijn oordeel, en met volle overtuiging omhelsde ik haar. Ik heb sedert dien tijd veel gezworven, veel gestreden voor de goede zaak. In mijn vaderland wilde ik niet terugkeeren, de Koning aan het hoofd der Kerk, de paapsche mis die men behouden had, het waas van afgoderij dat nog altijd onze Engelsche kerk overtoog, dat alles stond mij te veel tegen; daarenboven had ik toenmaals mij hier niet als prediker mogen vestigen. Eenige jaren hield ik mij in het Brunswijksche op; uwe moeder, mijne vrome Gretha, leerde ik daar kennen. Wij wenschten lief en leed met elkander te deelen; wij huwden. Gij mijne dochters werdt beiden in Duitschland geboren. Toen mijn lieve Francis een half jaar oud was, werd het ruchtbaar dat de doorluchtige Prinses van Kleef naar Engeland zoude gevoerd worden als vierde gemalin van Hendrik VIII. De gedachte dat deze vorstin, die in den Lutherschen godsdienst was opgevoed, hare geloofsgenooten bescherming en eenige voorrechten zoude verleenen, wekte in mij tevens het lang onderdrukte verlangen naar mijn geboorteland op. Mij daar aan het hoofd eener ge-

meente te zien, scheen mij het toppunt van aardsch geluk toe. Ik sprak van mijne stille wenschen tot den edelen Hertog van Saksen, die de prinses zoude geleiden, en ik verkreeg de vrijheid om met mijn huisgezin in haar gevolg de reis te doen. Ten deele werden mijne verwachtingen teleurgesteld. Na korten tijd verstiet de Koning zijne gemalin Anna, die een voorbeeld van godsvrucht en zachtaardigheid was, voordat zij, door eigene wederwaardigheden vervolgd, iets ten behoeve harer geloofsgenooten had kunnen doen. Hare gelatene bewilliging in het verbreken van het huwelijk verschafte haar echter een wel niet schitterend, maar toch gelukkig lot: rust, een fraai landgoed, een ruim, vorstelijk inkomen en de achting van alle weldenkende Engelschen. Toen herdacht zij mijner. Ik had enkele malen het woord mijns Heeren mogen verkondigen in hare tegenwoordigheid; ik had hier te Londen eene kleine gemeente om mij heen verzameld, die zich, ik durf het zeggen, — want ik roem niet in eigen kracht, maar in de genade van Hem, die ons verlichtte, — die zich onderscheidde door stille christelijke deugden en door betamelijke onderwerping aan de overheid, zoodat de Koning ons klein getal niet begreep in de vervolging tegen de Anabaptisten en anderen, die niet instemmen met de hervormde Engelsche kerkbegrippen. De edele Vorstin had mij somtijds uit eigene beurs ondersteund; nu verkreeg zij voor mij een jaargeld, toereikend tot ons onderhoud. Zij liet het hier niet bij berusten; door hare goedheid werd dit huis mijn eigendom, dit huis! waarin mijne overige kinderen allen geboren werden, waarin mijne Gretha stierf, waarin ik zooveel goeds en bitters ondervonden heb, en waarin ik altijd met dankbaarheid herdenken zal aan mijne vorstelijke weldoenster! Ook gij mijne kinderen, vergeet haar nooit, vereer immer hare nagedachtenis."

»Van dat ik geleerd heb te bidden, vergat ik haar nooit in mijn gebed," verzekerde Walter, »maar vader, ik heb eigenlijk nooit recht begrepen, hoe wij zoo in armoede geraakt zijn."

»De jaarwedde, stiptelijk uitgereikt zoolang mijne begunstigster leefde, werd terstond na haar afsterven tot op de helft verminderd, en kwam onder den Protector, en onder Koning Eduard niet weder tot de vorige som. Ook ontviel mij toen uwe moeder. Dat was een treurige tijd, niet waar, Eva, waarin gij

boven uwe jaren moed en werkzaamheid en beleid hebt getoond. Het bestuur over een moederloos huisgezin van negen kinderen, met een bekrompen inkomen, was eene hoogst moeielijke taak, die gij, onder opzien tot God, op u naamt en door Zijne hulp waardiglijk volbrengt. Neen, bloos niet, kindlief, gij hebt die lofspraak en méér van mij verdiend; zoo huiselijke deugden ooit op aarde beloond worden, dan hebt gij reden om met een blijmoedig oog op de toekomst te zien. Ook gij, lieve Francis, ondersteunt uwe zuster naar uw vermogen. Dit alles heeft echter niet kunnen voorkomen, Walter, dat de nood ons dwong, van vroeger als onontbeerlijk beschouwd huisraad af te zien, en de betere kleederen te verkoopen om meer eenvoudige aan te nemen. Nog was dit geene armoede. Wel leefden wij sober, maar het noodige ontbrak ons niet. Daarop volgden de onrustige dagen van Northumberland en Lady Johanna Gray en eindelijk de terugkomst van Maria Tudor te Londen: hare terugkomst als Koningin! Alle Katholieken staken het hoofd op, alle Protestanten, ofschoon verreweg de aanzienlijksten in getal, sidderden voor eene aanstaande vervolging, die de roomsche priesters overal predikten, en ons Lutherschen werd, als eene niet erkende gemeente, zelfs het godsdienstig bijeenzijn verboden. Gij weet het: God meer vreezende dan de menschen verzamelden wij ons somtijds in dit huis, om Hem te dienen naar ons geweten, en onze samenkomsten zijn niet geheel verstoord; doch van mijn gering inkomen wist men mij te berooven. Toen trad de onverbiddelijke armoede ons huis binnen; zij drukt ons neder met hare loodzware hand, zet zich aan onzen vuurloozen haard, zit vóór bij den ledigen disch, legert zich met ons op de slaapstede, en wijkt niet van ons bij dag, noch bij nacht." — Hier braken lang weêrhouden snikken Bealows woorden af. Hij hield beide handen voor de oogen en schreide. Er ligt altijd iets schokkends in den traan, aan het mannelijk oog ontwrongen door geweldig aangrijpende smart, maar een huisvader te zien schreien om zulk een leed moet het medegevoel van een goed hart pijnlijk aandoen; ook liepen de beide meisjes naar hem toe en trachtten, met eerbiedige liefde, zijne tranen weg te wisschen.

»Kinderen," hervatte hij, meer bedaard, »gij weet wat ik niet al beproefde om iets tot verbetering van onzen toestand te

doen: doch van alles wat ik heb ondernomen, is niets gelukt. Ik ben ten einde raad. Gij beiden tracht wel door uwe werkzaamheid het gebrek af te weren, maar het valt mij oneindig hard te moeten leven van het weinige dat uwe vlijt vergaart."

»Vader, laat u dat niet ontrusten. Hebt gij niet altijd voor óns gezorgd?" sprak Eva.

»En zie, de sluier is af!" riep Francis, die luchtig het fraaie satijn van het borduurraam losmaakte, »en de Lord heeft ons veel geld beloofd, niet waar, Eva?"

»Als hij in dit onstuimige weêr maar lust zal hebben dien af te halen."

»Ach!" zeide Francis, terwijl zij even bloosde, »hij niet komen! Hij had er immers zooveel voor over, dat wij dien nog heden afmaakten."

»Ook kan hij een bediende zenden," hernam Eva.

»Ik wenschte wel, meisje! dat dit werk u niet juist met voorname lieden in aanraking bracht. De adellijken des lands zijn niet altijd de edelsten, en in hunnen omgang leert men veel, dat u in uw eenvoudigen staat schaden kan."

»De groote dame, waarvoor wij eenige weken geleden een kleed gewerkt hebben, zond eene kamenier, en de baronet, die zóo rijkelijk betaalde, liet zijne handschoenen bestellen door een kleinen edelknaap; dit zijn tot hiertoe onze eenigste klanten behalve deze Lord, die alléén zelf komt. Wij weten niet hoe hij heet, maar hij is juist niet onvriendelijk, hoewel eenigszins uit de hoogte; vindt gij niet, Francis?"

Deze boog zich om eene schaar op te rapen. Er werd zacht aan de huisdeur geklopt. Eva verliet het vertrek, en toen zij terugkeerde zeide zij tot Bealow:

»Vader, daar is een leerling van den schoenmaker Dawson; deze ligt op zijn sterfbed en wenscht dat gij hem in zijne laatste oogenblikken zult bijstaan. De jongen heeft eene lantaarn bij zich, maar, beste vader, het is buiten zoo guur en het waait bijkans een storm!"

»Dat zegt niets, mijn kind. Een stervende, die naar godsdienstige vertroosting smacht, mag niet wachten. Hoort, gij zijt verstandige meisjes, gij zult met dien vreemden Lord, als hij komt, niet meer spreken dan hoogst noodig is. Belooft gij mij dat?"

»Van harte- gaarne," sprak de oudste, terwijl zij hem uitliet. Toen zij weder in het huisvertrek terugkwam, viel haar oog op Walter, die vast sliep. »Walter! Walter! met slapen leert men geen latijn."

»Ik ben zoo vermoeid," was het antwoord, »en zoo wonderlijk; mijn hoofd klopt als moest het bersten, ik ga te bed."

»Gij kunt niet beter doen. Had ik slechts iets om u te geven."

Nadat de knaap zich verwijderd had, regelde Eva het een en ander in het vertrek, en toevallig hare zuster aanziende, riep zij uit:

»Mijn hemel, Francis! gij weent?"

»Niet meer dan hoogst noodig is," »mompelde deze bij zich zelve, »en dat heb ik nu beloofd!"

»Wat is dat, lieve zuster, waarom zegt gij dit?"

»Niets met den Lord te mogen spreken, en hij zoude mij zooveel vertellen van het prachtige feest, waar de sluier voor dienen moet!"

»O, gij zijt toch een kinderachtig zottinnetje, daarom te weenen!"

Men hoorde kloppen.

»Daar zal hij zijn," ging Francis voort, rood en bleek wordende.

Er werd opnieuw geklopt.

»Spoedig, doe dan toch open, Eva! Maar zeg vooral niet dat ik om hem geweend heb."

»Wel neen, dwaas meisje! zeker niet."

Een man, gewikkeld in een bruinen mantel, dien hij snel afwierp, trad kort daarna binnen. Den hoed met gekleurde vederen hield hij op. Het was onze bekende, de ridder Benefield. Zekerlijk was zijn uiterlijk niet zeer geschikt om voor vrouwen gevaarlijk te zijn; dan, de prachtige kleeding waarvan hij zich steeds bediende, zijne hoofsche woorden en spreekwijzen, die voor haar het aantrekkelijke der nieuwheid hadden, en vooral zijne listige vleierijen lieten niet na eenigen indruk te maken op de zinnen en de vrouwelijke ijdelheid der jeugdige Francis, waarvan hare onschuld eerst bewustheid kreeg, nu het haar ten plicht gemaakt werd, stug jegens hem te zijn. De beide meisjes stonden eenigszins verlegen tegenover den Lord. Eva bood

hem haar vaders leunstoel aan, de eenige die er aanwezig was.

»Ik dank u, ik zit liever op die ruwe bank daar, naast eene schoone juffer. Niet waar, gij komt bij mij zitten, kleine?"

»De sluier is af, Mylord!" sprak Eva, hare zuster wenkende om het niet te doen.

»Uitmuntend. Gij beiden werkt onbegrijpelijk vlug. Ik zal u aanbevelen bij de Koningin. Zij heeft zeker dikwijls zoo iets noodig, en fraaier borduren hare eigene werksters niet. Mag ik uw kunstigen arbeid zien?"

Francis hield hem het rijke weefsel, half uitgespreid voor.

»Iets nader bij, als het u belieft, bevalligste."

Aarzelend naderde zij, legde beschroomd het kostbare voorwerp op zijne knieën, en wilde terugtreden; doch Benefield had hare hand gevat en liet die niet los.

»Sierlijk werk en allerliefste handjes die het vervaardigen," hervatte hij, een begeerigen blik op het schoone kind slaande, dat angstig, met zichtbaar hijgenden boezem, naar den grond geslagen oogen en hoogroode wangen voor hem stond. »Laat ik ze kussen, die kleine blanke handjes;" en eer zij het verhinderen konde, was het geschied.

»Neen mijnheer!" zeide Eva, in hoogen ernst, »dat gaat te ver. Gij zult wel doen mijne zuster los te laten, en haar niet te zeggen wat zij nooit hooren moet."

»Zijt gij inderdaad jaloersch, lieve duenna? o, wees tevreden, gij zijt ook schoon; slechts wat te stuursch."

»Ik bid u laat mij los, edele heer!" smeekte Francis, en hare tranen stroomden, want hij had haar genoodzaakt naast hem plaats te nemen, en hield haar met de eene hand sterk omvat, terwijl hij met de andere de beangste zuster afweerde, die het jonge meisje wilde wegrukken.

»Wee ons, dat vader nu juist moest uitgaan!" zuchtte Eva. »Mylord, om 's hemels wil! laat toch Francis met vrede, wat gij met haar voor hebt, kan niet goed zijn."

»Waarom zoude ik mijn lief borduurstertje geen kus mogen geven, wanneer ik haar werk zoo rijkelijk betaal als ik het doe. Zijn burgerdeernen dan in de wereld om als nonnen te leven? Hoor, gij moet reden verstaan, juffer Eva! uwe kleine zuster is verstandiger dan gij; haar zal ik het goud geven dat wij

zijn overeengekomen, ga gij in een ander vertrek en hinder ons niet. Schrei niet, mijne Francis! mijn liefje; wees gerust, ik zal u van het feest vertellen, zooals ik beloofd heb."

»Neen, in eeuwigheid niet, mijnheer! Ik ga niet van hier; ik verlaat mijne zuster niet in dit bange uur. Zoo gij het slechts aan haar alleen wilt geven, behoud dan uw goud, mijnheer! dan willen wij het niet, hoe hoog noodig," voegde zij er zuchtende bij, »het ons ook is. Verlaat ons, Mylord! en neem onzen zegen mede, indien gij slechts thans nog gaat."

»Hoeveel ben ik in uwe schuld, spijtige juffer," antwoordde Benefield, opstaande en Francis loslatende, alsof hij aan het dringend verzoek toegaf.

»Gij hebt gezegd twee pond," hernam het meisje, eenigszins beschaamd over hare hevigheid, en tevens berekenende dat voor het benarde huisgezin deze onderstand onmisbaar was, en zij niet aan hare gevoeligheid mocht bot vieren, ten koste van een vader en zoovele kinderen.

»Twee pond, lieve!" grijnsde hij met een valschen lach, »hier hebt gij er vier;" daarop zijne beurs weder aan den gordel stekende en den sluier opnemende, wendde hij zich naar de deur, die Eva voor hem opende. Onvoorziens greep hij haar echter bij den arm, en duwde hij het meisje de deur uit, die hij snel weder dichtsloot en van binnen grendelde.

»Om Gods wil! uit barmhartigheid, laat mij binnen, Mylord!" kermde zij, »zoo gij een gerust sterfbed wenscht, doe open! doe open! Laat mijne zuster met rust; roep den vloek van een braven vader niet op u; doe zijn liefste kind geen leed. Zoo gij een mensch zijt, en niet verstompt voor menschelijke ellende, bedenk dan dat gij de onschuld moordt!" Hare kreten baatten niets, men schonk geen antwoord. Zij begreep dat beden en klachten ijdel waren; zij luisterde. Eene stilte, die haar doodsangst aanjoeg, heerschte in het vertrek; na eenige sekonden hoorde zij, hoe Francis met eene akelig schelle stem om hulp schreeuwde. — »God, de Almachtige, zal ons sterken," riep Eva haar toe, »Francis! houd goeden moed, ik zal u redden." IJlings rukte zij de huisdeur open en kreet in de vrije lucht, dat het de voorbijgangers moest treffen. — »Helpt, goede menschen, helpt! men vermoordt een mensch! Men randt mijne

zuster aan, helpt! hierheen, hierheen! Redt de onschuld! De Hemel zal er u voor zegenen!" Zoo kermde het arme meisje, handen wringende en in doodsangst. Doch niemand hoorde haar; de anders levendige straat was door het ruwe weder en het vergevorderde avonduur van menschen als gevaagd, de boogschutters van den sheriff deden hunne ronde nog niet, er scheen geene uitkomst te zullen naken. In 't eind daar ziet zij, neen, het is geene verbeelding! zij ziet twee mannen die haastig op haar geschrei toeloopen. Zij naderen; die het eerst aankomt, een man van hooge gestalte, vraagt haar wat zij van hem wenscht?

»Daar binnen mishandelt men een meisje, mijne zuster! Red haar, zoo gij een ridder zijt; help haar, zoo gij u Christen noemt!" De vreemdeling was reeds binnen en wilde de deur openen.

»Dat helpt niet; zij is aan de andere zijde gegrendeld.'

De tweede man kwam nu ook nader.

»Doe open, in den naam der Koningin en der wet! Doe open of ik verbrijzel de deur! Doe open, zoo gij nog op genade hopen wilt!"

Men hoorde beweging in de kamer, een geschuifel alsof twee menschen worstelden. De vreemde man buiten beproefde met zijn dolk de deur uit hare hengsels te wrikken, de andere hielp hem daarbij; een licht geritsel aan den grendel deed vermoeden dat er moeite werd gedaan om dien terug te schuiven; het was slechts eene halve beweging, die weinig baatte, doch de beide anderen gelegenheid gaf om hunne dolken tusschen de kleine ruimte in te steken en zoo te beproeven den grendel te bewegen, die driemaal krassend draaide en eindelijk wegsprong.

»Geloofd zij God!" riep Eva, van blijdschap schreiende. Doch een schrikkelijk tooneel deed zich aan hun oog op: dicht bij de geopende deur lag, blijkbaar na eene poging om die te bereiken, de arme Francis, blauwachtig bleek, met gezwollen lippen, met verglaasde oogen die als van afgrijzen strak open stonden, met verward hangend haar, met losgerukten halsdoek; hare rechterhand bloedde, terwijl zij in de linker eene puntige schaar krampachtig vastklemde. Al meer en meer naar den schoorsteen terugwijkende, zag Benefield als in bedwelming de

binnenkomenden aan. De grootste vreemdeling naderde, trad vlak voor hem, en zag hem toen met doorborende scherpheid aan.

»Benefield! verachtelijke schurk," riep hij, den degen trekkende, »doe thans rekenschap!"

»Courtenay!" grijnsde de andere, en op eens schoten zijne oogen giftige vlammen. »Gij! en eeuwig gij! Ja trek vrij uw degen, dat is juist weder eene heldendaad voor u! Gij ziet het, de kleine heks dáár heeft mij den mijnen ontrukt."

»Die engel! zij heeft dus hare eer verdedigd met meer dan vrouwelijken moed," hervatte de Graaf, een blik van bewondering en medelijden op Francis werpende, die Eva, door Darley, — want deze verzelde zijn meester — bijgestaan, tot zich zelve trachtte te brengen; daarop vervolgde hij, tot Benefield gewend, met diepe verachting:

»Neen waarlijk, ik zal mijn degen niet bevlekken met uw onrein bloed. Ik had u misschien voldoening te vragen voor meer dan éene beleediging; maar ik wil van u geene genoegdoening meer! Ik kruis alleen mijn degen met dien van een waarachtig edelman. Dat zijt gij niet; en weet gij waarom gij het niet zijt? Zie, dáár ligt" — en hij wees op het meisje — »uw blazoen, door u zelven vertrapt. Wie eene vrouw mishandelt, is geen ridder meer. Van hier dan, ellendige, uwe straf wacht u elders! Van hier, verlaat het dak der onschuld, waaronder gij slechts vloek en jammer gebracht hebt, en waaruit vloek en ellende u volgen zullen."

»Ik verlaat deze woning, Graaf van Devonshire!" hernam Benefield met eene gehuichelde kalmte, die hij alleen terugvond in de hoop op eene toekomstige wraak, »doch, vergeef mij, niet het huis der onschuld, maar de schuilplaats van een kettersch priester en zijn gebroed, waar men u misschien reeds gaf, wat men mij met zooveel misbaar weigert."

Langzaam en nog eens den hyena-blik op de bleeke Francis slaande, verliet hij het vertrek. Dicht bij de huisdeur trof hij Thomas Bealow zelven aan, die hem groetende voorbij ging. »Uwe dochters verwachten u nog niet!" riep hij hem toe.

»Toch ben ik haar immer welkom," dacht deze bij zich zelven, »waarom zou die edelman dat zeggen," en hierover peinzende, trad hij snel zijn woonvertrek binnen.

Arme, zwaar beproefde man! wat ziet daar uw oog? Waarom is het u, als weigerden uwe voeten voort te gaan; als verstijfde u het bloed in de aderen; als boog uw lichaam, van alle veerkracht beroofd in tweeën? Het was ook een al te wreed schouwspel voor een beminnend vader, die nog maar alleen rijk was in de gezondheid zijner kinderen, dat tooneel van ellende, hetwelk zich nu voor hem ontrolde. In plaats van zijne bloeiende dochters opgeruimd werkende aan te treffen, vindt hij de jongere bloedende, stijf als een lijk, met de vale doodskleur op de verwrongene trekken, met haren en kleeding in wanorde, hijgende in de armen harer zuster, die bevende en met strakke blikken van ontsteltenis en verbijstering op haar nederziet. Het was een hoogst schokkend schouwspel voor den kalmen evangeliedienaar, die onder al zijne armoede orde en kieschheid rondom zich had zien heerschen, nu te aanschouwen hoe verwarring die vervangen had, hoe vreemde mannenhanden hulp boden aan zijne dochters, want Darley trachtte door het besprenkelen met water de nog altijd bewustelooze tot zichzelve te brengen, en de Graaf was bezig hare hand, die op verscheidene plaatsen bloedde, zoo goed hij konde, te verbinden.

»Is dat een droom?" barstte Bealow eindelijk uit, zich met de vlakke hand over de oogen wrijvende, als wilde hij een nevel daarvan wegvagen. »Zijn die mannen edele helpers of gruwelijke booswichten? Kinderen, lieve kinderen, wat is hier voorgevallen? Francis! mijne Francis! wat deert u? Om Gods wil, wat is er geschied?"

»Dat was de stem van mijn vader," riep het meisje, plotselings bijkomende en zich half overeind richtende, terwijl hare blikken wild heenwaarden naar den kant van waar het geluid kwam. Daarop de ridderkleeding van Courtenay gewaar wordende, die juist het hoofd gebogen hield, riep zij vol afschuw: Weg! weg van mij, booze Lord; daar is mijn vader, die zal mij beschermen!" Toen brak zij in een luid schreien los.

»Schrei toch zoo niet, lieve zuster! bedaar thans, wij zijn allen bij u!"

»Spreek, spreek! wat is het mijn kind? Uw weenen breekt mij het hart."

»Laat zij zich lucht geven," sprak Courtenay, »dat schreien

zal haar verlichten. Op haar leeftijd vermindert de smart met de tranen."

»Maar wie zijt gij, mijnheer, voor wien mijne arme dochter zoo terugbeeft, en die haar zooveel belangstelling toont? Verklaar gij het mij, zoo gij kunt, met welken nieuwen jammer de Heer mij bezoekt."

»Ik zelf ben slechts sedert eenige oogenblikken hier, en weet niets bepaalds; men riep mij te hulp, ik ben gekomen en verjoeg den beleediger van dit arme kind. In hare verbijstering houdt zij mij voor den ellendige, van daar haar afschrik."

Eva verhaalde nu in korte woorden het ruw en onbehouwen gedrag van Benefield, hoe zijne list hare eenvoudigheid verschalkte, en welken angst zij uitgestaan had om het lot harer zuster. Deze had in dien tusschentijd genoegzaam hare bezinning herkregen om te kunnen spreken van den schrik en de verbazing, die haar bevangen had, toen de ridder hare zuster had weggedrongen; een schrik die tot roerlooze ontzetting steeg bij zijne zonderlinge woorden, die zij niet begreep, en de woeste blikken, die hij op haar wierp. Met bevende lippen meldde zij, hoe hooge verontwaardiging haar beving bij zijne plotselinge liefkoozingen, waartegen zij zich achter den leuningstoel haars vaders verschanst had: een zwak bolwerk dat de gespierde booswicht spoedig bemachtigde. Toen had hij haar forsch omklemd en met onstuimige kussen hare lippen ontheiligd, terwijl zij, met den moed der vertwijfeling zich van zijn degen meester maakte; zij had getracht dien tegen hem te richten, doch ziende dat hij haar dit, voor een meisje zoo onhandig wapen ging ontwringen, wierp zij het ijlings met kracht verre van zich, zoodat de goede Toledo-kling, op den steenen vloer nederkomende, in stukken wegspatte. Een geschikter verdedigingsmiddel had zij gevonden in hare scherpe borduurschaar, die wel hare vingers verwondde maar ook de zijne, die om zoo te spreken, één was geworden met hare hand en die hij daaraan moeielijker had kunnen ontrukken dan het ijzer aan den magneet. In hare gedachten had die worsteling ontzettend lang geduurd, en zij gevoelde zich afgemat en zoude er in bezweken zijn, want het was de worsteling van gemisbruikte lichaamskracht met de zenuwachtige overspanning der wanhoop; van overmachtige

geweiddadigheid met angstige zelfverdediging ; van besliste sterkte met onnoozele zwakheid ; van den lammergier met de duif; van den bloedhond met het uitgekozene offer ; maar aan de zijde der onmacht streed God!.... en dáár liet zich eene mannenstem hooren, die luide en dreigend tot openen drong. Toen beproefde de gefolterde haar laatsten tegenstand in het verschuiven van den grendel ; haar laatsten tegenstand, want de woesteling stiet haar met zijne vuist terug, tot zij machteloos nederviel. Zijne helsche overwinning zoude zeker geweest zijn, doch de deur werd geopend, en de zege behoorde der zwakheid!

Terwijl de meisjes spraken, had Courtenay een mannelijken traan van medelijden niet kunnen terugdringen, en het hoogvlammend rood der verontwaardiging had daarbij meer dan eens zijn aangezicht gekleurd. Thans sprak hij op ernstigen toon: »God zelf heeft mijne schreden hierheen geleid, opdat de boosheid zoude gestraft worden, en, bij mijne riddereer! ik zal er in voorzien."

»O mijn Heiland!" viel hier de oude Bealow in, »dat zijn immers de dagen van den Anti-Christ! zulke Godtergende geweiddadigheden onder de grooten der aarde moeten haar ondergang na zich slepen. Mijne kleine kinderen hongeren ; mijne brave dochters werken om in ons gebrek te voorzien ; men biedt haar goud, maar te gelijkertijd schande en onteering, en daar zij het verwerpen, randt men haar aan met schandelijke list en geweld: haar! mijne onschuldige, mijne arme Francis, nog bijna een kind!"

»Troost u, goede man!" hernam de Graaf, »eene hoogere hand waakte over uwe dochter ; zij is bewaard gebleven, zij zal zich van den schrik herstellen. Dan, uw huisgezin moet niet meer worden blootgesteld aan de verleiding en de kwade bejegeningen, die in uw toestand geene zeldzaamheid zijn. Ik meen te mogen hopen dat gijlieden mij eenigszins vertrouwt ; ik ken edele dames, die ik op de deugd en de talenten uwer dochters opmerkzaam maken zal ; zij zullen u ruim van werk voorzien. Tot zoolang zij het mij vergund uw zaakverzorger te zijn," vervolgde hij, met innemende minzaamheid zijne beurs den huisvader in de hand drukkende ; »gij moogt, noch kunt mij afslaan;

want ik weet dat gij het behoeft. Neen, bloos niet, eerwaarde man! ik besef de oorzaak van uwe behoefte; *zij* mogen blozen, die uit valschen godsdienstijver u tot dezen staat gebracht hebben! Ook dát zal anders worden, zoo waar ik Courtenay van Devonshire heet!"

»De groote Graaf!" riep Bealow, op het hooren van dezen naam; hij vouwde de handen in verrukking op de borst, en hief de oogen ten hemel: Daarvoor dank ik u, o Algoedheid! dat gij mij uwe weldaden toezendt door eene zoo edele hand!"

Eva wilde zich, terwijl hare lippen dank stamelden, aan zijne voeten werpen; doch de Graaf wederhield haar, en reikte haar de hand, die zij eerbiedig kuste; ook Francis sloeg den matten blik op hem, en de gloed der dankbaarheid kleurde voor eene poos hare wang.

»Ik kan niets vergelden, edele heer!" zeide Bealow innig ontroerd; »maar Hij, wiens trouw nooit wankelt, bij wien iedere deugd hare belooning vindt, zal het gebed verhooren, dat een beweldadigde en zijne tien kinderen dagelijks voor u tot Zijn troon brengen zullen."

»Hebt gij tien kinderen?" vroeg Devonshire, en zich daarna tot Darley keerende, fluisterde hem in: »Zoo gij nog geld bij u hebt, leg het dan ergens neder; mijne beurs was reeds half geledigd bij vrouw Snowpust."

Niemand, wij ten minste willen het van het menschelijke hart onderstellen, niemand is zoo volmaakt boosaardig, dat hij niet oogenblikken heeft, waarin hij zich een beter mensch gevoelt, en waarin vonken van zijn goddelijken oorsprong van onder den smeulenden aschhoop zijner zelfzucht en verdorvenheid te voorschijn komen, wanneer hij zich in aanraking ziet met edeler naturen, en ontgloeid wordt in afschuw voor het afzichtelijke beeld der naakte boosheid. Zoo ging het ook Darley; zijn eigenbelang kwam hier niet in het spel, zijn hoogmoed leed hier niet; hij was als het ware de helper, de tweede hand geweest in een goed werk; zijn jongelingshart verfoeide de drieste woestheid van een Benefield tegenover een schoon meisje; met achting staarde hij op Eva, die in zooveel angst hare tegenwoordigheid van geest en beradenheid had behouden, en hij had bij het gansche tooneel met warme deelneming zijne hulp

verleend. Ook nu gaf hij volgaarne zijn goud; echter niet geheel zonder praalzucht, want hij wierp het in een zijner handschoenen, waarop, nevens het wapen van zijn heer, zijn eigen naamcijfer gewerkt was, zoodat men het weten konde dat deze gift van hem kwam.

»Kom, neef! laat ons nu gaan," sprak Courtenay, zich aan de verdere dankbetuigingen des gezins onttrekkende, »gij hebt allen rust noodig; wij zien elkander weder!" en daarop drukte hij den leeraar met hartelijkheid de hand. In Eva's oog blonk een traan, toen hij haar met vriendelijken ernst groette; de arme Francis was van vermoeidheid ingesluimerd in den armstoel haars vaders, waarin men haar had nedergezet.

Darley zag nog eenmaal naar Eva om; zij sloeg de oogen neder, de jongeling bloosde.

»Nu weet ik waarom de naam des Graven van Devonshire als die van een heilige door allen wordt aangeroepen; waarom hij, ofschoon katholiek, door alle protestanten wordt hooggeacht; het is omdat hij minzaam en grootmoedig jegens elk, zonder uitzondering, Christen is in den waren zin des woords. Mocht hij zich ook nog voor het uiterlijke ontdoen van de hulselen des bijgeloofs!" sprak Bealow, nadat zij vertrokken waren. En hij vervolgde, naar den hemel opziende: »O, vergeef mij, dat ik, kleinmoedige, aan Uwe hulp twijfelde, omdat mijn oog geen uitkomst zag." — Daarop knielde hij neder met zijne dochter, en beiden vouwden de handen en riepen met vrome dankbaarheid uit: »De Heere heeft het wél gemaakt!"

V.

Een hoofdstuk zonder handeling.

Mijne lezers verwachten van mij, en met recht, eenig inzicht in den toestand der opgevoerde personen gedurende de nu verloopene maand. Slaan wij daartoe eerst een blik op het landverblijf van Ashridge. Wij zien daar de jeugdige prinses Elisabeth in denzelfden verlaten toestand; geen hoveling of edelman uit de hofstad had het gewaagd, of zijne vrouwelijke betrekkingen willen toestaan, de verbannen zuster der Koningin te bezoeken, ook behoefde deze hen niet tot hare verstrooiing en ware het niet dat haar gekrenkt eergevoel leed onder die opzettelijke verwaarloozing, of vrees voor toekomstige vervolging haar ontrust had, dan zeker zoude zij zich, met den geheimen troost van Courtenays liefde, niet ongelukkig gevoeld hebben in deze afzondering. Zij zocht afleiding .... neen! meer dan dit; met hooger, met opzettelijker doel legde zij zich toe op de beoefening van elken tak der wetenschappen en schoone kunsten. Zelfs tot de minst vrouwelijke studiën, zooals de bouwkunde, de wiskunst en de werktuigkunde, strekte zich hare zucht tot kennis uit, en in die alle slaagde zij. Soms nam zij penseel of borduurnaald ter hand, en beide behandelde zij met kieschheid en fijnheid van smaak. Eene ongewone gemakkelijkheid in het aanleeren van talen bezittende, sprak en schreef zij de meeste Europeesche talen; het Latijn verstond zij volkomen, en hoewel zij daarin zelden een geregeld gesprek voerde, bediende zij zich toch later dikwijls in den omgang met geleerden en gemeenzame vrienden van aanhalingen uit Rome's oude schrij-

vers. In onze dagen zoude dit eene belachelijke pedanterie kunnen heeten, maar men bedenke dat het Latijn toenmaals de gemeenzame spraak der vorsten en grooten was. In jeugdiger leeftijd had zij zich somtijds vermaakt met het opstellen van kleine dichterlijke proeven; thans verwierp zij die oefening, nutteloos inderdaad indien het oefening zijn moet, om zich meer bepaald op staat- en geschiedkunde toe te leggen.

Met zoovele en zoo uiteenloopende bezigheden bracht Elisabeth de dagen harer eenzaamheid door, slechts somtijds daarvan afgeleid door de brieven van haar geliefde. Nu had zij deze echter sinds eene week niet meer ontvangen. Met bange zorg zag zij, bij een ernstig nadenken over hun wederzijdschen toestand, de toekomst in. Zijn eerste brief, door Staunton zorgvuldig bezorgd, had haar evenwel omtrent Wyatt's plannen gerustgesteld, daar de Graaf, hetzij uit lichtzinnige geringschatting der wezenlijke gevaren, hetzij uit zucht om voor zijne dame elk wolkje van bekommering te verwijderen, slechts van zijne goede verstandhouding met de Koningin en het hof geschreven, en alles verzwegen had wat haar zoude kunnen ontrusten. Niets verheugde de prinses zoozeer, als de hartstochtelijke genegenheid des volks voor haar Graaf; daarbij liet zij hare gloeiende verbeelding vrij spel in blijde droomen voor de toekomst. Met de onbezorgde vrijmoedigheid eener vorstin, die weet dat ze later vergelden kan, had zij Courtenays aanbod om uit zijne fondsen in hare geldmiddelen te voorzien, aangenomen, en de Graaf, eenmaal die vrijheid verkregen hebbende, voorkwam met angstvallige teederheid elke aanvrage. Zoo konde zij zich van dien kant dus meer onbelemmerd aan hare lievelings-studiën overgeven. Daarbij hield hij telkens aan, om ontheffing van zijn eed, met steeds dringender verzekering van zijn invloed en van de omzichtigheid waarmede hij handelen zoude. Tot hiertoe echter had Elisabeth met groote zelfverloochening dit altijd standvastig geweigerd en hem ernstig aangezet om zich op elke wijze in de gunst der Koningin staande te houden; vandaar dat Devonshire, hoeveel moeite het zijnen rondborstigen aard ook kostte, en hoe vaak hij eene opwellende gedachte terugdringen moest, zich nog door geene overijlde daad verraden had. Ook is het waar, dat de ridderlijke edelman, zoo hoogst gevoe-

lig voor de weinig verwachte gunstbewijzen zijner Koningin; hij, die meestal zonder berekening sprak en handelde naar de opwelling van zijn hart, zich ongemerkt wegsleepen liet tot kleine bewijzen van galanterie en tot hartelijke woorden van ongeveinsde dankbaarheid, waarvan hij den indruk, noch de gevolgen peilde. Maria echter, die inderdaad voor den Graaf een gloeienden hartstocht koesterde, te sterker misschien, naarmate omstandigheden, rang en eigenwaarde haar drongen dien te verbergen, werd er door in het denkbeeld gebracht, dat hij in haar de vrouw beminde, en dat het in hare macht stond om de schroomvallige hulde van den hoveling door een enkel woord in de vurige aanbidding van een gelukkigen minnaar te veranderen. Betreurenswaardige dwaling van het beminnende, vrouwelijke hart, dat maar al te licht gelooft wat het gaarne wenscht; noodlottige strik waarin de schrandere vrouw, de zelfstandige Koningin, evenzeer gevangen wordt als de lichtgeloovigste harer sekse!

Zoo klommen dan ook de macht en de invloed van onzen Graaf met iederen dag; geene gunst, door hem gevraagd, die niet toegestaan; geen voorstel, door hem gedaan, dat niet aangenomen werd. Alom klonk zijn naam als dien eens schutheers van onderdrukten en zwakken, bij volk en adel beiden; geene macht, zelfs niet die des Kanseliers, hoe uitgebreid en gevreesd ook, stond de zijne tegen. Het was alsof Gardiner volkomen instemde met alle plannen van den gunsteling; hij scheen het zich tot eene gewoonte gemaakt te hebben, den Graaf naar de oogen te zien; hij scheen zich te gewennen aan de gedachte, waaraan toen weinige Engelschen meer vreemd waren: de gedachte namelijk, dat Courtenay weldra met de hand der Koningin alle macht in den Staat aanvaarden zoude. En echter, niet verder is de planeet Saturnus van de zon verwijderd, dan de Kanselier het was van dit denkbeeld, dat zoovelen als eene zekerheid beschouwden. Gelijk een schrander veldheer trok hij al zijne strijdkrachten langzaam en zonder gerucht in één brandpunt te zamen, om bij een eersten aanval, die beslissend moest zijn, onfeilbaar zeker te wezen van de overwinning. Neen hij verspilde of verzwakte zijn invloed niet in nuttelooze, kleine haarkloverijen, door voet voor voet, bij niets afdoende schermutse-

lingen zijn aangevallen gezag te betwisten, en eene aanwassende gunst, die in zich zelve de bouwstoffen harer slooping met zich droeg te verontrusten.

»Neen ! niet op den persoon des Graven van Devonshire doelde hij in zijn toorn, niet tegen dezen enkelen was zijn staatkundige haat gericht; eene gansche partij, de talrijkste helft der natie, meer dan één doorluchtig hoofd moest in Courtenays val medegesleept worden; daartegen voerde hij strijd! Daarom ried hij omzichtigheid en geene overhaasting; daarom hield hij nog altijd Benefields zelfzuchtige wraakoefening terug; daarom wiegde en bedwelmde hij Darleys vurige driften door sterke beloften van aanzien en macht, en verbood vooralsnog die slang haar slachtoffer te omkronkelen.

Men denke toch niet, dat de staatsman middelerwijl zijne eigene ontwerpen opgaf. Rustig werkte hij voort aan de onderhandelingen met Spanje, ruimde ongemerkt elken tegenstand weg, onderhield vriendschap, had samenkomsten met den gezant, en won het Parlement voor het Spaansche huwelijk. Dit alles echter niet geheel zonder voorkennis der Koningin, die zich geliet alsof zij genoegen nam in het voorstel van den Keizer, hetzij in de bewustheid dat, zelfs al ware alles geregeld, ééne enkele onvervulbare clause, door haar licht te verzinnen, het geheele contract in duigen zou kunnen werpen, hetzij om bij eigene handelingen onbelemmerd te zijn en bevrijd van lastige aanzoeken; hetzij omdat zij door de schijnbare aanstalten tot dat huwelijk den geliefde wilde dwingen, zelf tot eene verklaring te komen, die zij tot hiertoe te vergeefs had trachten uit te lokken op gezamenlijke uitstapjes naar Windsor, of bij een kort verblijf te Hampton-court, waar zij dan étiquette en hoofschen dwang verbande — doch altijd zonder gevolg. Devonshire betoonde haar hartstochtelijke trouw en ridderlijke vriendschap, maar met den eerbied van een onderdaan en de angstvallige nauwgezetheid van een hoveling. De Graaf gevoelde zich echter, hoewel de glans van rijkdom en onbetwiste macht hem omgaf, gansch niet gelukkig. De dwang, dien hij zich moest opleggen in zijne betrekking tot Elisabeth; de volstrekte onmogelijkheid waarin hij was om haar te bezoeken — want de Koningin vorderde zijn bijzijn ieder uur, en hij gevoelde te wel het gevaar,

dat er voor hem in lag, om op nieuw door list den argwaan op te wekken — verbitterde hem elk genot. Ook de angst bij het denken aan Wyatts ontwerpen, die hij verhinderen, noch aan het licht brengen kon, was een worm die aan zijn hart knaagde, daar zijn geweten hem van halve medeplichtigheid beschuldigde bij het niet ontmaskeren van het booze. De schrik voor den verachten Benefield, wien hij vermoedde dat zijn geheim bekend was, en dien hij met geene billijke reden zonder gevaar meende te kunnen verwijderen; de zonderlinge luim zijner zuster, die al hare vroegere vroolijkheid verloren had, op eens geene bezoekers meer bij zich duldde, en hierdoor aanleiding gaf tot uitleggingen, die haar goeden naam benadeelden, want de sissende lastertongen hadden, zooals Chandos eenmaal voorspelde, dit oogenblik van verjaging afgewacht om haar als eene gevallene, verlatene coquette aan te wijzen; de koel eerbiedige afstand, waarop zich Chandos van hem hield bij elke zijner pogingen om dezen als gemeenzamen vriend te naderen — dit alles ontrustte, ontstelde en verwarde zijn geest. Hij gevoelde het somtijds zelf, dat hij gelijk was aan den man, die zich op pas bevrozen water gewaagd heeft en voort moet op de gevaarlijk gladde baan, waaronder eene peillooze diepte grimt, al hoort hij ook krakend bij iedere schrede eene waarschuwende stem, die hem aan zinken herinnert. Vooral hinderde hem het gemis van Staunton, die door eene zonderlinge gunst der Koningin, waarvoor de Graaf geene reden wist te vinden, tot den ridderstand verheven was geworden en als bevelhebber eener bende boogschutters naar het Noorden had moeten vertrekken, ondanks zijne verklaring dat hij van elke eer afstand deed, die hem van zijn meester verwijderde. Dit was de oorzaak der stremming in des Graven briefwisseling, waarvan wij hier boven spraken; hij wist Elisabeth geene tijding te doen toekomen; hij zag niemand om zich, dien hij met zulk eene gewichtige taak belasten kon; in zijne verlegenheid wierp hij het oog op Darley, die met gehuichelde trouw en gehechtheid zich al meer en meer aan zijn bloedverwant vastklampte, doch de Graaf vreesde te veel de droomerige verstrooidheid, waarvan de jonkman bij zijn glurend bespieden den schijn aannam. Ook had Elisabeth, aan wie Staunton van zijn vertrek kennis had gegeven, een tweeden

vertrouweling stellig ontraden; en zoo geschiedde het, dat de arme Courtenay, omgeven van alles wat den levenslust prikkelen kon, doch met den dood in het hart, in eene gedwongene werkeloosheid voor zijne dierbaarste belangen, met diep verborgene bekommering afwachtte wat volgen zou. Het was een bezoek, bij zijne arme min afgelegd, dat hem toevallig gelegenheid gaf, in het huis van Bealow als reddende engel te verschijnen, en deze daad zoude in het vervolg machtig en ontzettend op zijn eigen lot terugwerken; een gevolg, waaraan hij toen evenmin dacht, als het kind dat een schoothondje bevrijdde, bij een tijger opgesloten, er acht op gaf, dat ook het wilde dier daardoor losgelaten werd.

VI.

Wien zal het gelden?

In hevige onrust over de gevolgen, die zijne gewelddadigheid in het huis van Bealow voor hem zelven hebben konde, nu het toeval Courtenay daarvan getuige had gemaakt, begaf zich Benefield des anderen daags vroegtijdig naar den Kanselier. Deze was reeds naar het hof, en hij volgde hem daarheen. Ook op Whitehall is Gardiner niet meer, en niemand weet te zeggen waar hij hem vinden zal. Nu wil hij zonder diens medeweten op zich zelven handelen. Reeds lang ongeduldig over het dralen van den Bisschop, die steeds zijn wrekenden arm tegenhield, wil hij zich niet langer door iemand laten leiden, die het maar half met zijne belangen meent; daarenboven, zijne zaak is dringend en gedoogt geen uitstel. Anderen naar zich zelven beoordeelende, houdt hij het voor zeker, dat Devonshire deze gelegenheid snel zal aangrijpen om hem te doen vallen, en hij is er van overtuigd, dat weinige woorden des Graven tot de Koningin daartoe genoegzaam zijn. Hij wil hem voorkomen; hij wil der vorstin alles bekend maken wat hij van Courtenays verstandhouding met Elisabeth weet en gist; hij wil zelfs met vermetelheid partij trekken van diens tegenwoordigheid in het huis van een kettersch leeraar. Hij zal de schande zijner oogmerken listig op zijn vijand overbrengen; hij zal de oogen der vrouwelijke gerechtigheid blinddoeken met zijn logenweefsel, en waar en onwaar zóó verwarren, dat schranderheid noch onschuld hier eene schifting zullen kunnen maken. Hij vraagt gehoor bij de Koningin. — Zij is niet te spreken,

zij hoort de hoogmis in de abdij. O woede! Met gift en gal op de tong, met laffen angst en wraaklust in het hart blijft hij wachten. Er verloopen uren. De kerkdienst moet geëindigd zijn. Zij is het; doch de Koningin doet een wandelrit door de stad, met haar Groot-Stalmeester, den gevreesden Devonshire! Hij is verloren, alles is uit! Bij haar terugkeer zal men hem niet meer bij Maria toelaten! Zal hij vluchten? Waarheen? De arm des gunstelings reikt te ver; de voor den godsdienst ijverende priester kan hem niet meer beschermen, noch gemeene zaak maken met iemand die om eene schuld als de zijne vervolgd wordt. In de bitterheid zijner ziel verwenscht hij de Koningin, den Kanselier, Courtenay, Francis, en bovenal zich zelven; maar hij is radeloos verward, niet éène gedachte wil zich geregeld in zijn hoofd voortspinnen. Hij blijft als wezenloos en verstijfd voor een der ramen van de antichambre staan, en staart met strakken blik op het voorplein. Daar ontstaat eenige beweging onder de wachten; de Koningin komt met haar gevolg terug, zijn vijand rijdt naast haar, zij voeren een druk gesprek; de Graaf, die de hulp der palfreniers weigert, springt luchtig van zijn paard en biedt met bevalligheid der Vorstin de hand. Zij neemt zijn arm; zij stijgen te zamen den grooten trap op. Aan Benefield is niet éene beweging ontgaan. Vertwijfeling en spijt dringen het angstzweet uit elke porie van zijn lichaam; het duizelt hem in het hoofd. Daar klinken voetstappen in de zaal waar hij zich bevindt. Hij ziet om, het is de page Arthur Polus. Dat is te veel! Dat gelaat is hem nu meer dan onverdragelijk; dezen ten minste wil hij ontwijken. Hij rukt eene zijdeur open en ijlt voort, hij verbeeldt zich dat hij gevolgd wordt, al verder en verder verliest hij zich in het kolossale gebouw; hij ziet de deur van een kleiner vertrek openstaan, zijn oog valt op een rustbed; half zinneloos van vermoeidheid en angst werpt hij er zich op neder, in zijne vertwijfeling aan niets denkende dan aan een oogenblik verpoozing en rust.

In Courtenay had hij zich echter vergist. Hoewel deze, in de eerste verontwaardiging, zijn misdadigen vijand met een scherp woord eene naderende straf had aangekondigd, en ook inderdaad het voornemen had hier zonder verschooning te handelen, was hij echter bij zijn wandelrit met de Koningin door haar op

gesprekken gebracht, die zijne gansche aandacht vorderden, waarvan hij geene geschikte afwijking konde maken, om op een zoo teeder punt als Benefields vergrijp neder te komen. Ook verzette zich zijne grootmoedigheid tegen het denkbeeld, een vijand in diens afwezigheid te doen vallen, zonder hem de gelegenheid te laten zich te verdedigen. Hij besloot dus te wachten tot op hunne terugkomst te Whitehall, waar het, zoo hij meende, in zijne macht stond, den onridderlijken edelman spoedig voor den rechterstoel der Koningin te dagen.

Het tochtje door de hoofdstad had hen voorbij Piccadilly gevoerd. Hier stond Devonshire-house, het voorouderlijke huis van Courtenay, in de laatste jaren veronachtzaamd en vervallen, maar nu door hem uit het stof en den roest der verwaarloozing opgericht en tot zijn verblijf gekozen, met voorbijgang van het meer trotsche Exeter-house, thans ook zijn eigendom.

»Ik wil toch zien of uwe woning onzen Groot-Stalmeester waardig is," had Maria gezegd, en daarop had zij, door den Graaf geleid, de voornaamste vertrekken van zijn huis bezichtigd, met belangstelling de herstellingen en verfraaiingen gadegeslagen, die hij er in had aangebracht, aan zijnen arm de groote ridderzaal doorwandeld, waarin hij de verschillende wapenrustingen zijner voorvaderen, met hunne zegeteekenen en schilden daarnevens, bijeenverzameld had. De menigte van vaandels, hellebaarden, lansen, reusachtige tweesnijdende zwaarden, strijdbijlen, zonderlinge bogen en ruwe strijdknodsen zelfs, want de oorsprong van zijn geslacht was op te sporen tot in den nevel der oud-Normandische tijden, gaf aan dit vertrek eenigszins het aanzien van een arsenaal, ten minste de Koningin maakte glimlachend die opmerking. Bij het beschouwen zijner oudvaderlijke familieportretten hadden zij te zamen geschertst over de naïeve aanmatiging van het wapen der Devonshires: een klaverblad met de drie zinnebeelden *Courtoisie*, *Prouesse*, *Loyauté* en het devies : *je les unis !* Eindelijk in zijne pronkzaal gevoerd, waarvan de kostbare, met mozaïek ingelegde grond, en het kunstig stukadoorwerk der zoldering voor geene der zalen van Whitehall behoefde onder te doen, werd haar door Courtenay een *luncheon*, of zoogenaamd tweede ontbijt, aangeboden, dat, het onvoorziene van het onthaal in aanmerking ge-

nomen, den gastheer en zijne hooge gast waardig was. »Zult gij u in dit vertrek nu dikwerf ophouden?" vroeg zij hem onder het heengaan met beteekenis.

»Ik zal het afsluiten, Mylady! Door uwe Majesteit ingewijd, kan het door den eigenaar slechts ontheiligd worden."

»Zoo gij ooit meent uw huis te moeten verlaten, staat het u vrij op Whitehall eene schuilplaats te zoeken."

»Vergeef mij, genadigste Vorstin, dat zoude zijn zich der aarde onwaardig te keuren en vermetel het paradijs binnen te gaan," antwoordde hij, haar in den zadel helpende.

»Eduard is toch overdreven beschroomd," dacht Maria bij zich zelve, »hij moest mij begrepen hebben. Ik zal moeten eindigen met hem aan te bieden, wat hij zich niet veroorlooft te vragen!"

Bij hunne aankomst op het oude vorstenhof had de Kanselier, die mede, na een geheim onderhoud met den Spaanschen gezant, aldaar teruggekeerd was, zich dadelijk van de aandacht der Koningin meestergemaakt, onder voorwendsel dat hij haar raadplegen moest over eene zaak die geen uitstel duldde. Maria had zich met haar staatsdienaar verwijderd, na Devonshire toegevoegd te hebben dat plicht vóór genoegen ging; eene aanmerking, die, door sommigen opgevangen, met schalkschheid tot het *bon mot* van den dag gemaakt werd. Onze Graaf, die tot in den avond op het kasteel moest aanwezig zijn, wandelde, in gedachten verdiept, een gedeelte der prachtige galerijen op en neder, terwijl hij nu en dan zijne opmerkzaamheid schonk aan het grillige, gothische beeldhouwwerk en de als fijn kantwerk uitgesnedene houten sieraden, die met kwistige hand aan zoldering en vensterkozijnen waren aangebracht, toen iemand hem op den schouder tikte en hem toefluisterde:

»Twee woorden, als gij wilt, Graaf van Devonshire."

Hij zag om, en het was Arundel, die met een zeer ernstig gelaat voor hem stond.

»Duizend, als gij het wenscht," antwoordde Courtenay op opgeruimden toon, »spreek, wat is er? Kan ik iets voor u doen? Heeft Arthur Polus eene dwaasheid begaan, die hij niet weet goed te maken; is het de Kanselier, die uwe Lordschap geergerd heeft, of wel is....?"

»Niets van dit alles, Mylord! Ik wil u thans niet lastig zijn met eigen verdrietelijkheden, noch u vermaken met de zotheden van anderen. Het is in den naam van een zeer ernstig belang, dat ik u spreken wil.

»Bij St. Joris! gij spant mijne nieuwsgierigheid."

»Niet hier, als het u belieft, edele Graaf! laat ik u voorgaan naar mijn eigen vertrek; daar zijn wij meer veilig."

»Zoo als gij verkiest, beste Arundel, maar, bij St. Joris! ik moet lachen over uwe geheimzinnigheid; het is toch geene samenzwering, hoop ik?" sprak Devonshire zijn arm nemende.

De Groot-Kamerheer antwoordde niet, doch geleidde hem zwijgend in zijn vertrek en bood hem een der prachtige leunstoelen aan, welks rug en zitting van goudstof met blauwe gevelouteerde bloemen fraai uitkwam bij het blinkend ebbenhout, waarin zij gevat waren.

De Graaf zette zich neder, en zag, eenigszins verwonderd over die plechtige handelwijze, Arundel vragend aan.

Deze plaatste zich recht vóór hem en sprak toen met nadruk:

»Graaf van Devonshire! gij zijt een edel mensch. Sedert ik u leerde kennen, heb ik u daarvoor gehouden, en niets weersprak tot hiertoe de achting die men u kan toedragen; ik heb daarenboven persoonlijke verplichting aan u: op den dag toen eene onverdiende ongenade mij dreigde, hebt gij..."

»Och zwijg toch, beste vriend, zoo gij niets weet dat meer nieuw, en minder langwijlig is."

»Ik zwijg dan van uwe goedheid jegens mij; doch niemand leeft er aan dit gansche hof, dien uwe Lordschap niet de eene of andere dienst heeft bewezen, of die, in geval van nood, niet op uwe hulp zoude durven rekenen. En toch hebt gij nooit één woord gesproken ter gunste van een edel wezen, dat geheel onschuldig lijdt, waaraan uw ridderlijk hart het eerst had behooren te denken!"

»Als gij nu voorgenomen hebt in raadsels tot mij te spreken...."

»Welaan dan, Mylord! Ronduit gezegd, waarom waart gij niet sinds lang de voorspraak van prinses Elisabeth? Waarom hebt gij niet getracht deze met hare zuster te verzoenen?" En

bij deze woorden liet Arundel het oog uitvorschend op hem rusten.

Courtenay bestierf als een doode; hij vond zich niet in staat één woord te uiten; de ontzetting over deze plotselinge vraag, over het hooren van dien lang geliefden naam, aan zijne eigene lippen verboden, hield tong en denkvermogen beide geboeid.

Eindelijk antwoordde hij met eene weifelende stem, die de hoogheid zijner taal weêrsprak: »En met welk recht vraagt de Graaf Arundel mij rekenschap van mijne handelingen?"

»Neen, Courtenay!" hernam deze, »verschans u niet achter een ijdelen toorn; ik weet het, gij acht u niet beleedigd. Ik wil duidelijker antwoord, ik wil dat *allen* mijnen weldoener grootmoedig kunnen noemen. Ik neem nog dit oogenblik waar, een der laatste misschien waarin ik het recht heb tot u te spreken als tot mijn gelijke. Tot mijn vriend Devonshire kan ik zeggen: — Voorheen, toen zij nog de geachte vorstendochter genoemd werd, hadt gij deel aan de vriendschap van Lady Elisabeth; het is allen bekend dat gij haar toenmaals dikwijls gingt zien, en thans spreekt gij geen woord ter gunste van de veronachtzaamde jonkvrouw! Allen hebben haar verlaten, maar moest *gij* ook onder dien zwerm zijn? Omdat zoovelen alleen aan de opkomende zon hulde brengen, moet gij daarom zwijgen als het de lijdende onschuld geldt? Uit vrees voor die zon zwijgt gij niet, want men kent u als den eenigste, die den moed zoude hebben zelfs een schuldige tegen haar gloed te verdedigen, den eenigste ook, wiens voorspraak hier machtig en geldende is. — Zóó durf ik spreken tot Eduard Courtenay, en hem herinneren wat hij misschien zonder opzet vergat; doch tot den gemaal der Koningin heb ik geene vraag meer te richten; ik zal zwijgen.... maar het zal niet uit achting zijn!"

De Graaf had zich intusschen hersteld, hij las in den trouwhartigen ernst, die uit Arundels trekken sprak, dat deze aan boos opzet noch valstrik dacht, maar met warmte de zaak van Elisabeth voorstond; hij voelde zich in zekeren zin gerustgesteld door het verwijt van ondankbaarheid dat in des Kamerheers woorden lag opgesloten, en hij hervatte dus op bedaarden en ernstigen toon:

»Gij hadt achting voor mij, niet waar, Graaf?"

»Zoude ik anders zóó tot u gesproken hebben?"

»Blijf dan in mij gelooven en veroordeel niet te haastig waar gij eenmaal achting hebt geschonken."

De Groot-Kamerheer zag voor zich neder met weifelenden blik, als iemand die, zonder overtuigd te zijn, geene tegenwerpingen meer weet te maken. Na eenige oogenblikken echter nam hij weder het woord:

»Toon dan ten minste dat gij iets voor Elisabeth doen wilt. Gij acht het misschien gevaarlijk in het belang der Koningin en het uwe, haar in de hoofdstad terug te voeren; maar schande voor Engeland, schande voor Maria zelve, en schande voor u is die opzettelijke verlatenheid, waarin zij leeft! Geen hoveling of edelman waagt het haar naam te noemen of haar te gaan zien: geef gij, de eerste onder ons allen, ridderlijk het voorbeeld; toon u een vriend, die niet schroomt haar in deze ballingschap te bezoeken."

Devonshire had moeite een glimlach te onderdrukken; eene herinnering deed hem blozen.

»Dan zullen," ging Arundel voort, »anderen dat voorbeeld volgen; de Koningin zal genoodzaakt zijn het huis van hare zuster op beteren voet in te richten; het leven zal haar dragelijker gemaakt worden, en gij zult het zijn, die haar deze verlichting hebt aangebracht. Ligt daar dan niets in, dat uwe grootmoedigheid opwekt? Is uw hart dan zoo omschorst met ijskoud eigenbelang, dat het denkbeeld, eene schoone, jeugdige vrouw, die uit staatkunde wordt verdrukt, uit hare vernedering op te richten, geene aantrekkelijkheid meer voor u heeft, Courtenay, Eduard Courtenay! zijt gij waarlijk zoo diep gezonken?"

De Graaf kon aan zijne gewaarwordingen niet langer wederstand bieden; het gloeiend purper dat zijn plotseling verbleeken afwisselde, het hoorbare zwoegen zijner ademhaling, de strak op den grond gevestigde, dan weder ten hemel geslagen oogen gaven slechts een flauw denkbeeld van den zelfstrijd in zijn binnenste. Zijn warmste gevoel kampte hier tegen eén eed. Het ware hem zaligheid geweest, aan de borst van een welmeenend vriend de overmaat van zijn lijden uit te storten, en den adel zijner ziel tegen eene zware aanklacht te mogen verdedigen. Het ware hem wellust geweest, slechts eens dén zoe-

ten naam der geliefde voor een vertrouwd oor te mogen uitspreken. En toch moest hij laaghartig en zelfzuchtig schijnen, en toch gevoelde hij dat de ander niet meer gelooven kon aan de goedheid van zijn hart, toen hij antwoordde, zooals zijn gegeven woord het eischte:

»Neen, Arundel, neen! ik kan haar niet helpen; voor haar vermag ik niets; vooralsnog niets;... misschien in het vervolg;... wie weet.... geloof mij, mijn vriend, laat ons geduld hebben."

»Dus heeft de beklagenswaardige ook u verloren," hervatte de Groot-Kamerheer koel en met stugheid. »Ik moet u nog met eene vraag lastig vallen, Mylord; het is de laatste over dit onderwerp. Zult gij mij tegen zijn, zoo ik in haar voordeel spreek?"

»Op mijn ridderwoord, neen!" riep Devonshire schielijk; zijne oogen schitterden van vreugde over eene uitkomst, die zoozeer met zijne wenschen instemde, en hij stond op en vatte Arundel bij de hand. Zoo brandend jaagde het bloed hem door de aderen, dat de andere, door het gloeien van die hand verschrikt, de zijne terugtrok als had hij op gloeiend ijzer getast, doch de Graaf hield die vast en sprak met zichtbare vervoering: »Neem mijn dank, edele man! mijn innigsten dank, dat ik u zoo heb leeren kennen," en snel, eer Arundel antwoorden kon, had hij hem verlaten.

»Bij God! dien man begrijp ik niet!" riep de Groot-Kamerheer, hem in verbazing naziende.

Nog slechts ten deele hersteld van de verschillende aandoeningen, die zijn gemoed geschokt hadden, liep de Graaf van Devonshire eene der gewone hofzalen binnen. Men zegt hem dat de Koningin naar hem gevraagd heeft; men wijst hem het vertrek aan waar zij zich bevindt; hij begeeft zich daarheen; hij ziet er den Kanselier en Benefield bij haar. Eensklaps is het hem duidelijk, dat dit tot eene vreeselijke ontknooping leiden kan, dat beiden met elkander in betrekking kunnen staan en het eens zijn tot zijn verderf. Als wij een belangrijk geheim met ons omdragen, is het ons alsof elk onzer bewegingen dat verraden zal, alsof ieder voorbijganger het op ons voorhoofd kan lezen, en alsof ieder vijand het snel zal ontcijferen. Eene

onopzettelijke toespeling, eene onverschillige vraag doet ons blozen en sidderen; wij passen alles toe op dat ééne verborgene, want het wijkt niet uit onze gedachten, het staat altijd helder voor onzen geest, en wij leven gestadig in de vrees, dat het ieder ander even kenbaar is als ons zelven.

Het was deze argwanende prikkelbaarheid, als ik mij zoo eens uitdrukken mag, vooral eigen aan het oprecht gemoed, dat niet gewoon is zich te verbergen, — want de anderen, in logen en list volleerd, blozen niet meer: zij weten dat ze ondoorgrondelijk zijn, — die Courtenay met electrische snelheid op de ontzettende gedachte bracht, dat zijn geheim, zijne betrekking tot Elisabeth ontdekt was. Hoe onschuldig ook, die liefde moest hun beiden, na al het voorgevallene, tot misdaad worden in de oogen der Koningin, die hier vrouw was, en eene vrouw die rechter zoude zijn. Het kostte wat het wilde: hij moest Elisabeth redden, die met hem vallen zoude; hij zal zijne tegenpartij stoutweg logenstraffen, hij wil hem verpletteren onder het wicht eener rechtstreeksche beschuldiging.

Driftig de Koningin naderende, en met verachting op Benefield wijzende, zegt hij, terwijl de verontwaardiging over diens gedrag aan zijn woorden de overtuigende welsprekendheid der waarheid schenkt:

»Maria! zoo waarachtig gij eene reine en zedige vrouw zijt, verwijder dien booswicht van u; vergun hem niet, zooals hij nu tracht te doen, den zoom van uw kleed aan te raken; hij verdient niet eenmaal den oogopslag van de minste onder de vrouwen!" — En de Koningin stiet den ridder terug, die bij Courtenays woorden zich op de knieën geworpen had en hare aandacht tot zich trachtte te trekken, en driemaal den mond tot spreken opende; doch telkens slechts onverstaanbare klanken voortbracht.

Er was ook veel met hem voorgevallen, wat een beradener geest dan de zijne in verwarring zoude gebracht hebben. Toen hij zich op het rustbed had nedergeworpen, en daar, na een poos, eenigermate tot zich zelven kwam bemerkte hij eerst, dat hij zich in een buitengewoon prachtig vertrek bevond. De breede, vierkante hemel, en de stijlen van het rustbed waren van rijk verguld beeldhouwwerk, waarop de Koninklijke wapenschilden van Engeland, ver-

meerderd met de Fransche leliën op het azuurblauwen veld, zich trotsch verhieven. Zware, karmozijn fluweelen gordijnen, zoo dicht met goud gebloemte doorstikt, dat hare oorspronkelijke kleur een raadsel werd, omgaven het. Het behangsel der kamer zelve — een nog nieuw, keurig naaldewerk op sterk tapijtlinnen — stelde tooneelen voor uit het leven der heilige Katharina, de patrones van Maria's moeder, zeker nog gedeeltelijk door deze bewerkt, misschien in de dagen harer verbanning onder tranen vervaardigd. Het kostbare mozaïek van den spiegelgladden vloer was alleen aan de zijde van het ledikant met een tapijt bedekt. Een groote armstoel, evenals de overige meubelen met verguld snijwerk overladen, prijkende op rug en zitting met de vereenigde wapens van Tudor en Arragon, scheen mede een reliquie der ongelukkige Katharina. Een bidstoeltje in ivoor, van kunstigen en fijnen arbeid, met bladgoud ingelegd, stond voor een levensgroot afbeeldsel van den gekruisten Heiland, in massief zilver; een bakje van doorzichtig albast bevatte het gewijde water. Bij het zien van al deze voorwerpen scheen het Benefield al meer en meer waarschijnlijk, dat hij eene schuilplaats had gezocht in het bijzondere vertrek der Koningin, en dit werd hem tot zekerheid toen hij, bij het halve daglicht dat door de geschilderde glasruiten heendrong, op een verafstaand tabouret de koninklijke kroon en schepter zag liggen, waarvan Maria zich nog den vorigen dag bediend had. Verschrikt wilde hij zich uit dit ongeschikte toevluchtsoord verwijderen, dan, het naderen van voetstappen was nu geene inbeelding meer; eene zijdeur werd geopend, de ridder had slechts even den tijd, zich achter de gordijnen te verbergen, en hij hoorde twee menschen binnenkomen; hij onderscheidde de stem der Koningin, die tot Gardiner zeide: »Hier ten minste zullen wij ongestoord zijn, hoogwaardige Heer!" Daarop had er tusschen hen een gewichtig staatkundig gesprek plaats gevonden, hetwelk voor Benefield en voor ieder ander een geheim moest gebleven zijn, zoodat deze den adem inhield en zich geene beweging veroorloofde die zijne tegenwoordigheid had kunnen verraden. Vervolgens nam de Kanselier geheel den overheerschenden toon des priesters aan, en onderhield de Koningin, die toen met deemoed naar hem luisterde, over het weinige

dat er nog voor de goede Katholieken gedaan was; het ongenoegen van den Paus dat er niets tegen de ketters ondernomen werd, de verplichting die er op haar rustte om aan de verwachting van den Heiligen Stoel te voldoen, en meer dergelijke onderwerpen, in zoo sterke bewoordingen eu met zooveel geestelijke welsprekendheid, dat het dweepzieke gemoed der Koningin er ten sterkste door ontroerd werd, zoodat er tranen aan haar oog ontwelden; tranen, waarover zij bij elk ander zoude gebloosd hebben, waarvan ook de Bisschop-Kanselier alléén getuige had moeten zijn, en die voor een tweeden, ongeroepen toeschouwer hoogst gevaarlijk konden worden. Ook huiverde ridder Benefield van angst, toen Maria, met de eene hand de gordijn wegschuivende, waar achter hij zich verborgen had, met de andere Gardiner wenkte om heen te gaan, terwijl zij zeide: »Ik zal er over nadenken, Mylord! Zend mij mijn biechtvader; ook zijn raad wil ik hooren."

De Lord-Kanselier verwijderde zich.

»Gardiner, Gardiner!" mompelde de Koningin, »bij uwe verwijtingen rekent gij er op, dat ik slechts eene vrouw ben; tot mijn vader zoudt gij dat alles niet gezegd hebben. En hij" — hier bracht zij de hand aan het hart — »mijn Eduard! zoude nooit zóó tot mij kunnen spreken. Ik moet een Koning tegen dezen priester over stellen!"

En zij rukte driftig de gordijnen geheel open; zij voelde zich afgemat, zij wilde het moede hoofd op de donzen peluw nederwerpen.... daar ziet zij Benefield, die in zijn doodsangst de hand krampachtig aan het gevest van zijn degen klemt; haar oog valt op dit wapen, en zij treedt terug met den uitroep:

»St. Katharina sta mij bij! Een moordenaar, verraad!"

Op dezen kreet keert de Kanselier terug: »wat wilt gij van mij, mensch!" vervolgt de Koningin tot den ridder, die aan hare voeten was nedergevallen, buiten staat een woord te spreken.

»De... Graaf... My...lord Cour...te...nay," stamelde hij eindelijk.

»Stel u gerust, Mylady, dat is de ongelukkige ridder Benefield!" sprak de Kanselier gevat. »Laat hem van hier gaan, zijn verstand is gekrenkt."

»Neen, Mylord! dat is iets anders dan verstandsverbijstering, dat is opzettelijke boosheid! zich listig te verbergen in deze kamer, ons gesprek af te luisteren, ons te overvallen met de hand aan het zwaard! Bij de gebenedijde Moedermaagd! dat mag gekwetste majesteit heeten!"

»Hoor mij, genadigste! Ik ben niet schuldig, niet zoo schuldig.... ik had reden.... om... heimelijk... Devonshire is...., weet...."

»Gij neemt een grooten naam op de tong, Sir! Wat spreekt gij van dezen edelman? Wat heeft hij met u gemeens?" riep Maria heftig, en luid klonk haar bevel in het nevenvertrek: »men roepe den Graaf!" — aan het hof werd Courtenay bij uitsluiting zoo genoemd, zonder bijvoeging van zijn naam.

»Zoo gij één woord van het geheim rept, laat ik u zinken," had Gardiner middelerwijl den ridder toegefluisterd, die nu niet wist wat hij zeggen moest, toen Maria hem nogmaals afvroeg:

»Waartoe hebt gij u hier verscholen?"

»Ik.... ik zocht eene schuilplaats.... en...."

»In ons slaapvertrek, op ons rustbed? Bij St. Katharina! dat is vreemd en zeldzaam vermetel!"

En zij ging voort den ontstelden edelman in verwarring te brengen door hare vragen, waarop hij konde, noch durfde antwoorden, daar de Kanselier hem telkenreize dreigend toewenkte te zwijgen.

Eindelijk kwam de Graaf.

De onstuimige taal, waarmede hij binnentrad, die Gardiner bevreemdde en Benefield volkomen tot wanhoop bracht, werd spoedig door hem opgehelderd. Er waren niet vele woorden noodig, om de Koningin te overtuigen van de schuld eens edelmans, die reeds zoozeer het ongeluk gehad had haar te mishagen, en die niets tot zijne verdediging konde inbrengen, dan onsamenhangende beschuldigingen en schimpredenen tegen zijn aanklager, die hij terstond daarna weder herriep, doch welke Maria zoozeer verbitterden, dat zij op hare eerste aanklacht van gekwetste majesteit terugkwam, en hem deswege aan het gerechtshof der Sterrekamer wilde overgeven; een besluit waarvan Courtenay, wiens medelijden was gaande gemaakt door de verslagenheid van zijn vijand, haar slechts met moeite terugbracht,

om Benefields straf in eene levenslange verbanning naar Ierland te veranderen.

»Bij de kroon van mijn vader, Kanselier!" sprak Maria tot dezen, nadat Benefield hen verlaten had, »het is een zonderlinge, verachtelijke botterik, die Gouverneur van Woodstock, welken gij ons hebt aanbevolen! Beschik gij over die betrekking, mijn waarde Lord!" vervolgde zij tot den Graaf, »gij ten minste zult een waardig man weten te kiezen. Ook wil ik die meisjes zien, waarvan gij zooeven gesproken hebt."

»Ja, wèl ben ik ongelukkig geweest in mijne keuze," zeide Gardiner in het heengaan, met meer oprechtheid dan Courtenay en de Koningin vermoeden konden.

Toen Benefield, met krampachtig opeen gesloten lippen, met gebogen hoofd en nedergeslagen oogen haastig de antichambre doorliep om Whitehall te verlaten, werd, het allen kenbaar, dat de lange en geheime beraadslaging der Koningin met hare twee voornaamste raadsmannen hem gegolden had, en Arthur Polus riep luid:

»Zie, zie! hoe de nachtuil vlucht, bij de eer mijner dame! met hangende vlerken. Zekerlijk heeft de edele valk duchtig recht over hem gehouden, en ik wed dat hij zich verschuilen gaat tusschen de steenbrokken van een ouden bouwval."

VI.

Onverwachte uitkomst.

Het was avond. Men onderhield zich vroolijk in een gezelligen kring, die zich rondom den ruimen haard van een der vertrekken op Whitehall verzameld had. Die kring was samengesteld uit allen die door de Koningin tot haar bijzonderen omgang waren toegelaten.

Men vond er, behalve Maria zelve, haar Groot-Stalmeester, den Graaf van Devonshire; den edelen Lord Arundel; Lord Paget; Williams, den bevelhebber der hellebaardiers; de Baronnen Hastings en St. Orville; de twee Stanleys van Derbyshire, Alfred en David, kleinzonen van den dapperen Sir Edward Stanley, die met de Howards tegen de Schotten gestreden had, en meer anderen, wier namen allen geschiedkundige herinneringen zouden opwekken. Onder de dames, die toen het hof verlevendigden, schitterden bovenal de schoone Ellinor Pembroke; de geestige Gravin van Lenox; de beide zusters van Arundel; en de jongere Gravin van Salisbury, ofschoon zij minder de aandacht tot zich trok, verdiende die evenzeer; terwijl de hooghartige en heerschzuchtige Lady Williams zich onderscheidde door een aanmatigenden toon, waaraan allen, beginnende met haar zoon en eindigende met de Koningin, zich gewend hadden. Er heerschte een weinig meer gemeenzaamheid in dezen hofcirkel, dan de deftige stijfheid der toenmalige étiquette eigenlijk toeliet. Dit was het werk van Courtenay, die, daar zijn hart hier onvoldaan bleef, het ledige ten minste wilde aanvullen door geestige scherts, of door woorden wier zin men niet afwoog als ze slechts den lachlust prikkelden, en die de verveling afweren moesten, terwijl hij zijn

hartzeer verbergen konde. Het valt gemakkelijker den traan der zielesmart weg te dringen onder het schaterend gelach van uitbundige vroolijkheid, dan onder het bedaarde gesprek, waarbij nog tijd overschiet om de gedachten te laten ronddwalen! Maria, ofschoon ernstig, zelfs stroef van aard en weinig tot jok en spotternij gestemd, voegde zich echter volgaarne naar den toon, dien de geliefde aangaf. Eene vrouw die vurig bemint, heeft iets van den kameleon; zij neemt de kleur — dat is de hartstochten, de gewoonten, de luim, de spreekwijze — aan van hem, aan wien zij zich hecht.

Er was reeds veel gezegd, veel gespot en veel gelachen; men was bijna uitgeput in echt en valsch vernuft, toen men tot eene soort van pandspel overging, waarbij ieder op zijne beurt iets moest verzinnen voor het genoegen van den avond. Courtenay had reeds tweemalen de guitar opgenomen, en, met eene stem die meer welluidend en diep doordringend dan toonkunstig schoon was, de Koningin verrukt door het bezingen van eene tragische gebeurtenis, voorgevallen tijdens de twisten tusschen het Huis van York en dat van Lancaster. Hij had haar daarna menigen lach afgeperst door zijne voorstelling van de geschillen tusschen de inwoners van Exeter en den Heer van Powderham-Castle aan den Ex, welke laatste, toen die van Exeter weigerden den gewonen tol in visch te betalen, den mond der rivier stopte en de weerspannige leenmannen als het ware op het droge liet. Reeds hadden Ellinor Pembroke en de beide Stanleys ingewikkelde zinnebeeldige voorstellen opgegeven welker oplossing telkens eene geestige galanterie inhield, toen Arundel, die den ganschen avond stil en in zich zelven gekeerd was geweest, en slechts nu en dan Courtenay met een blik van verwijt had aangestaard, eensklaps oprees, en zich tot de Koningin wendde:

»Ook ik heb iets voor te stellen, Mylady! maar het zal niet zijn om eenige ras vervlogene minuten van dezen avond te vervroolijken. Het is mijn doel Uwe Majesteit eene wroeging, en ons allen een verwijt te besparen."

»Als dit ernst moet worden, is die hier wat ongepast," merkte Maria aan.

»Het is mogelijk, mijne Vorstin, doch mijn voorstel is het

nog meer in uwe gehoorzaal of in de raadkamer, waar de Kanselier zich spoedig stellen zoude tusschen uw hart en mijne bede. Want ik smeek Uwe Majesteit de Prinses Elisabeth, reeds te lang in hare afzondering vergeten, in ons midden terug te roepen, en, geloof mij Mylady, uw eigen genoegen en dat van ons allen zoude daar oneindig bij winnen."

Het donkerrood der gramschap kleurde bij deze taal de wangen der Koningin. In de eerste verbazing konde zij geene woorden vinden om hare gevoeligheid uit te drukken over het don Quichotisme van Arundel, zooals men zijne daad zoude kunnen noemen. Allen die haar omringden, zwegen; zij wilden de gedachten der meesteres kennen, voordat zij de hunne lucht gaven. Zonderdat hieromtrent eenige afspraak bestond, waren de schroomvallige hovelingen, die zoo gewillig bukken voor de hand die hen ternederdrukt, overeengekomen nooit in Maria's tegenwoordigheid een naam te noemen, dien zij wisten dat haar onaangenaam in de ooren klonk, en het wekte dus hunne hooggaande verwondering, dat iemand, zonder omwegen, zonder eenige aanleiding, eene zoo teedere snaar durfde aanroeren.

Williams, die naast zijne moeder stond, leunde zijn hoofd op haar schouder, en de forsche, bijna mannelijke vrouw ondersteunde met één arm den wankelenden jongeling, die plotselings door een zijner gewone aanvallen van zenuwzwakte overvallen was.

Courtenay behield volkomen zijne bedaardheid, reeds bij Arundels eerste woorden had hij zich op iets dergelijks voorbereid; doch het griefde hem dat de goedhartige Lord zulk eene kiesche zaak zoo onhandig en onstaatkundig aanvatte, en hij zag hem aan met een blik van misnoegen, welke Maria in al hare gramschap niet ontging, en dien zij geheel in zijn voordeel uitlegde.

»Bij onze Lieve Vrouw en St. Katharina! Graaf van Arundel, waar zult gij op uwe plaats zijn: in een krankzinnigen huis of in den Tower?" barstte Maria los, toen de drift haar het spreken vergunde.

»Ik ben waanzinnig, noch schuldig, Uwe Majesteit," antwoordde hij ernstig, doch met eerbied; »hoewel ik zelf inzie, dat ik te

voorbarig was. Wees echter vorstelijk grootmoedig! Verleen aan ons allen, edelen die wij zijn, de vrijheid die Lady te gaan zien? Dien troost zijt gij haar verschuldigd; de menschelijkheid zegt het u, en van den plicht der menschelijkheid is zelfs geene vorstin ontslagen."

»Behoede ons! welk een vloed van welsprekendheid, Mylord! Wij behoeven niet meer aan uw verstand te twijfelen; maar het blijft altijd vreemd dat uwe gedachten zoover van hier dwalen op een voorwerp, waaraan niemand meer denkt, en wij hielden u voor een te goed Katholiek om eene zoo onzinnige ketterin te begunstigen. Of staat gij misschien in teedere betrekking tot die huichelaarster? Dan zoude waarlijk het narrenspel volmaakt zijn!"

Ook Courtenay's gevoel werd door deze schimptaal op het diepst gewond; hij wendde zich af, om een traan terug te dringen. Ware hij niet door zijn eed gebonden geweest, dan had hij zeker Elisabeth manmoedig verdedigd; nu echter kon hij niets dan zich in de bres stellen voor dien man, die hare belangen ter harte nam. Ziende hoe de Groot-Kamerheer zich op de lippen beet van woede, en naar het gevest van zijn degen zag, als zocht hij bij zijn wapen bescherming tegen de beleediging, begreep hij dat Arundel verloren was, indien de heftige dochter van Hendrik VIII die beweging opmerkte. Daarom leidde hij snel hare aandacht af, en zeide met die innemende stem, welke nooit hare uitwerking gemist had:

»Mijne genadigste gebiedster! ontzeg niet met een hard woord eenen trouwen dienaar zijn onschadelijk verzoek? Zijne bedoeling is onschuldig, zij kan niet anders zijn; zoude hij er zoo openlijk voor uitkomen, indien zij het niet ware?"

»In waarheid, mijn Graaf! als gij zelf partij trekt voor dezen vreugdverstoorder zal ik moeten toegeven," antwoordde Maria, en half hoorbaar voegde zij er bij: »Gij ziet, Eduard! dat ik uw welgevallen boven het mijne stel." — Daarop zeide zij tot Arundel: »wij ontkennen het niet, Mylord! wij zien het ongaarne, dat edelen, die aan ons behoorden gehecht te zijn, hunne hulde gaan brengen aan eene vrouw, wier trouw aan onze zaak zeer dubbelzinnig is; dan, uit aanmerking van alle dwaasheden, die er dezen avond meê doorgaan, staan wij het

u toe; maar ook slechts u alleen. En zeg ons, met welken titel denkt gij de Lady op Ashridge te begroeten! Eene Prinses Elisabeth kennen wij niet; het Parlement heeft uitgewezen dat zij onze zuster niet zijn kan, en de dochter van Anna Boleyn zal wel geene aanspraak maken op de eer van uw bezoek?"

»Toch wel de speelnoot mijner jeugd, Mylady! Ik was page aan het hof van den Koning, haar vader, en velen onder ons zouden zich haar zóó kunnen herinneren, als zij het wilden."

De Koningin bloosde. Die omstandigheid was niet te loochenen. Geen Parlement konde onwaar maken, dat Elisabeth door Koning Hendrik als zijne dochter erkend en opgevoed was.

»Het staat mij dus vrij, morgen te gaan?" ving Arundel weder aan, daar Maria bleef zwijgen.

»Ga, wanneer en waar gij wilt, vermetele edelman!" riep de Koningin hevig, en zich een oogenblik bedenkende, vervolgde zij: »maar niets noodzaakt ons u te vertrouwen. Bij dat gesprek zal iemand zijn, die ons vertegenwoordigt, op wien wij ons verlaten kunnen; dat zult *gij* zijn, Graaf van Devonshire,... als gij wilt," voegde zij er schielijk bij, eenigszins verwonderd over den stroeven ernst, waarmede hij zich toestemmend boog.

»Nooit was mij eenig bevel van Uwe Majesteit onwelkom; doch zij vergeve het mij, zoo ik hier eene voorwaarde stel op mijne gehoorzaamheid."

»En welke dan, neef?"

»Uwe Majesteit vergete Arundels ronde taal, en houde hem gevoelens ten goede, die zijn inborst tot eer strekken. Eene Koningin moet eene gunst weigeren, of zonder toorn toestaan!"

»Wie zegt u dan dat ik toornig ben?" zeide Maria, en den Groot-Kamerheer nader wenkende, reikte zij hem, die de knie voor haar boog, de hand:

»Ik geloof nòg in uwe trouw; weeg in het vervolg beter uwe woorden, en kies een gelegener oogenblik als gij iets te vragen hebt. Thans is het u vergeven; gij hebt niets van mijne vriendschap verloren."

»Lang leve mijne genadige meesteres, die koninklijk is in het vergeven!" riep Arundel getroffen; want hij was waarlijk aan haar verkleefd, ofschoon hij te rondborstig sprak en te weinig hoveling was om groote vorderingen in hare gunst te maken.

»Wat moet ik de.... Lady.... van uwentwege zeggen?" vroeg Devonshire, met eene lichte siddering in den toon zijner stem.

Maria liet het hoofd op de hand rusten, en na eenig aarzelen gaf zij ten antwoord: — »Wat raadt gij mij, Graaf?"

Snel wilde Courtenay antwoorden; zijne schoone oogen vonkelden, een vluchtig rood kleurde zijn edel voorhoofd, zijne lippen bewogen zich om te spreken zooals zijn hart het opgaf. Doch op eens herdacht hij zijn eed; kil en zwaar als een rotssteen drukte het gewicht daarvan hem op de borst, en hij brak dien niet. Met machtige zelfbeheersching sprak hij, vast en verstaanbaar: — »Niet ik, Mylady, alleen uw hart moet hier spreken."

Maria bedacht zich nogmaals. Mogelijk voelde zij inderdaad eene opwelling van zusterliefde, of ten minste wilde zij, na dit beroep op haar hart, den schijn daarvan aannemen, toen zij hervatte:

»Zie gij dan toe of haar iets ontbreekt, en verzeker haar dat daarin voorzien zal worden. Geef haar vrijheid de personen te noemen, die zij van tijd tot tijd zien wil. — En nu, Mylords! laat ons scheiden; deze gesprekken hebben mij vermoeid."

Devonshire voerde daarop de Koningin uit de zaal, terwijl de jonge Gravin van Salisbury en andere vrouwen, welke dien dag den dienst waarnamen, haar snel volgden. Spoedig gingen nu ook de overigen uiteen. Belangstelling, nieuwsgierigheid en eerbied hadden hun tot hiertoe een diep stilzwijgen doen bewaren; zelfs achtten de meesten het ook nu nog ongeraden, hunne gedachten over het voorgevallene te kennen te geven. Williams alleen trad op Arundel toe, en riep uit:

»Het heil mijner ziel gaf ik er voor, zoo ik u mocht vergezellen!"

»Gij spreekt wartaal, Robert!" viel Lady Williams hem in de rede. »De overdrevenste fabelen, die ooit de uitzinnigste dichter bijeenbracht, zijn waarschijnlijk bij de zotheden die gij u door het hoofd laat gaan." Tegelijkertijd trok zij met krachtigen arm haar zoon met zich voort, die geen wederstand bood, maar zuchtend volgde.

VII.

Eene verrassing.

»Gebenedijde Moedermaagd! wees mijne voorspraak bij Uwen Zoon, dat hij mijne ziel tot zich neme!" riep Lady Arabella Sterny, moedeloos heen en weder wentelend op de veerkrachtigste sofa, waarop zij niet rusten kon. »Zeg, Debora, is het leven, dat ik leide, de moeite wel waardig het te onderhouden? Zonder vreugde voor heden, zonder hoop voor de toekomst!"

»En waarom dan zonder vreugde en zonder hoop, Mylady? Het is de duisternis die u zoo somber maakt; zal ik u licht laten geven?"

»Doe zooals gij wilt, Debora! In mijn gemoed geeft het licht geene helderheid; eene schemering als deze stemt het best overeen met mijne zielsgesteldheid."

Debora scheen het voortduren dezer stemming niet te willen bevorderen, want zij verwijderde zich, en keerde na eene poos terug met een bediende, die schielijk de gekleurde waskaarsen ontstak; welke reeds gereed stonden op de veelarmige bronzen candelabres, ter wederzijden van den schoorsteen. De beide pitten eener hanglamp van verguld zilver, in den vorm eener antieke urn verspreidden weldra een zachten straalgloed over de tafel, die het naast bij de Lady geplaatst was. En dit gaf nu, bij het omhoog vlammende hout in den breeden haard, een vroolijken toon aan het gansche vertrek dat niet zeer groot, en — om het met een woord onzer eeuw uit te drukken — het *boudoir* was van Lady Arabella Sterny. Wij worden thans door niets afgeleid om het meer opzettelijk te beschouwen.

Er heerschte in dit vrouwelijk heiligdom eene mengeling van fijnen kunstzin en eene kwistige overlading van sieraden, die het schoone weder misvormde. Toomelooze prachtliefde kampte er met een zuiveren smaak, gelouterd in de verheven eenvoudige school der Ouden. Dit vertrek was niet alleen het *boudoir* van Arabella, maar eene schets van haar zelve, eene schets van haar karakter, uit zonderlinge tegenstrijdigheden samengesteld.

Men herkende haar in de heerlijke fresco's van het plafond, die onderwerpen uit de Odyssea voorstelden; doch zie, de fiere Ulysses-gestalte, de heerlijke vormen der nimfen waren allen met een ontsierend verguldsel overtrokken! Zoo zag men er voortreffelijke gewrochten der schilderkunst — die stoffelijke poëzie! — met oordeel gekozen; doch gevat in rijk gebeeldhouwde lijsten, met de kleurrijke wapens van haar huis voorzien, die het effekt der fijne tinten wegnamen. Zoo overschreeuwden, in een figuurlijken zin, de schrilroode draperiën met hare zilveren boordsels en franjes het zachte hemelsblauw van het behangsel. De vloer van kaneelkleurig hout, met ivoren sterretjes ingelegd, zoude ongetwijfeld ieders bewondering tot zich getrokken hebben, indien niet de arabesken van bladgoud, die tot rand dienden, door hun schitteren het oog hadden afgeleid. Aan beide zijden van den schoorsteen waren twee nissen van zwart marmer. Die ter rechterzijde bevatte een beeld der Grieksche Saffo, eene meesterlijke navolging der Ouden door eene bekwame Italiaansche hand; maar treurig zag het zich ter linkerhand vergezelschapt door een Maria-beeld met het heilige Kind, waaraan elke uitdrukking van moederliefde en goddelijke waardigheid verloren ging door den bespottelijken opschik: een mantel van purper met hermelijn omzoomd en een stijfstaanden kraag van Vlaamsche kant, zoodat het, ondanks de heiligenglorie van verguld zilver, die het omgaf, niet ééne zielverheffende gedachte van heiligheid vermocht op te wekken. De sofa, waarop de schoone Lady meer lag dan zat, was eigenlijk eene soort van ottomane met zeer lage pooten, welker donzige kussens, die tot rusten uitlokten, met rozenrood fluweel bekleed waren en versierd met koorden en kwasten van zilverdraad. De voetbankjes, zoowel als de stoelen van gedraaid ebbenhout, waren bekleed met tapijtwerk, dat de wapens en naamcijfers van haar geslacht

voorstelde en waarschijnlijk de vrucht was van haar eigen arbeid. De groote tafel vóór de sofa was mede van ebbenhout; dit te onderscheiden ware echter moeielijk geweest, want zij was zóó overladen met allerlei voorwerpen van weelde, kunst en vrouwelijken opschik, dat er geen handpalm van het blad onbedekt bleef. Naast een ovaalronden toiletspiegel van Venetiaansch glas, in schildpadden lijst gevat, doch van een grootte die niemand onder de dames van onzen tijd zoude kunnen voldoen, lagen boeken, de kostbare voortbrengsels der nog jeugdige drukpers; iets verder waaiers, doosjes, schuiertjes, in paarlemoer, schildpad en zilver, tot allerlei gebruik en in allerlei vormen, achtkantige kristallen fleschjes met welriekende wateren, een begonnen borduurwerk in vogelveêren, een zilveren inktkoker, borstels van spiegeltjes voorzien, welriekende handschoenen, eene spaansche guitar, antieke pleisterbeeldjes en meer — alles dooreen en in dezelfde verwarring, als waarin ik het heb opgesteld. Op eene der kleinere tafeltjes, in den vorm van een Griekschen drievoet, met marmeren blad, stond eene Etrurische vaas, waaruit Oostersch reukwerk zijne geuren ontwikkelde, terwijl op een ander een kostbaar lampet in het oog viel, dat een bronzen Medusa-kop verbeeldde, uit welks mond zich het water ontlastte in eene diepe schaal van zuiver albast. Dit *boudoir*, waarin Arabella alles opeengehoopt had, wat smaak of luim haar ingaven, zonder acht te geven op wanstaltige overlading of samenstemming van het geheel, had twee uitgangen: de eene door eene kleine, versierde deur naar het bidvertrek, en de andere, met tapijtwerk behangen, naar eene kleine zaal waar de schoone Lady gemeenzame vrienden placht te ontvangen. Een enkel kruisraam, tamelijk breed, liet het daglicht den toegang, in zooverre het vermocht heen te dringen door de beschilderde glasruiten. Onder dit raam, dat op de rivier uitzag, was een klein balkon, waarop de schoone eigenaresse zich somwijlen nederzette om genot te hebben van het heerlijke gezicht over den Theems, wiens breede waterstroom daar voor hare voeten heenstroomde.

Arabella's kleeding beantwoordde aan den luister van haar vertrek; altijd echter met dezelfde vereeniging van ingewilligde grilligheid en fijne onderscheiding van het bevallige. Zij droeg

een donkerbruin satijnen kleed, met licht blauwe en zilveren bouquetten doorwerkt; de wijde, loshangende mouwen met zilveren boordsels boven de schouders opgenomen door kleine strikken van paarlen, lieten de fraaie armen volkomen vrij, wier schilderachtige vorm door het zilvergaas der engsluitende ondermouwen heenscheen. Om haar hals, die, evenals haar gelaat, een zuidelijke tint had, droeg zij kantwerk noch gesteente; maar zij vond goed dien te bedekken met een rijken Oosterschen sjaal, welks sprekende verwen wel het blinkende zwart der daarop spelende haarlokken deed uitkomen, doch die tevens een zacht ineensmelten der kleuren verhinderde. Tegen de gewoonte van haar tijd golfden die lokken ongedwongen over borst en schouders neder, slechts van achteren teruggehouden door drie snoeren paarlen, die, aan de linker zijde bijeengebracht, een knoop vormden waarin eene aigrette van heldere saffieren flonkerde. Wij bezigden meermalen het woordje *schoon*, als wij van deze Lady spraken, en, in waarheid, wanneer de schoonheid bestaat, niet in de juiste evenredigheid der trekken, of in de afwisseling en ineensmelting van zuiver inkarnaat en donzig wit, maar in die onverklaarbare bevalligheid, welke krachtig tot de zinnen spreekt en door hen het hart inneemt, dan had zij volkomen recht op deze onderscheiding. Evenals bij haar broeder, lag er eene zachte waardigheid op haar voorhoofd, die echter door den wervelwind harer snel afwisselende aandoeningen maar al te dikwijls verstoord werd. Een te sterk sprekend rood, het merkteeken van een bloedrijk gestel, kleurde hare wangen; doch verhoogde het levendige der kleine zwarte oogen, die niets van de roerende zwaarmoedigheid hadden, welke Courtenay zoo belangwekkend maakte, hoewel ze, bij feller gloed, eene schranderheid uitdrukten, die bijna sluwheid was. Hare gelaatstrekken en de mollige gevuldheid harer vormen duidden aan, dat zij den eersten bloei der jeugd voorbij, en gekomen was tot de volle rijpheid des levens; doch geene veroudering drukte nog haar zegel op Arabella's schoonheid, en de matte lusteloosheid, die voor dit oogenblik het vuur van haar gelaat en houding temperde, was meer het gevolg van hare sombere stemming dan van de jaren.

Toen Debora het vertrek helder verlicht zag, nam zij weder plaats op een tabouret naast het rustbed der Lady, en nu scheen

deze willens een gesprek te hervatten, dat zij zelve afgebroken had. Zij begon op den toon van goedhartig verwijt:

»Sinds zeven jaren dat ik in uw dienst ben, Mylady, heb ik u lief gehad als de dochter mijner moeder. Ik heb gewaakt als gij waaktet en gesluimerd als gij sliept; wanneer gij zeidet: Debora, zwijg! — sprak ik niet meer; ik heb met u geschreid op den sterfdag van den goeden Graaf zaliger, God hebbe zijne ziel! en met u de heiligen gedankt voor de verlossing van Mylord Eduard, uw broeder, wien de Heilige Maagd zegene! Om loon alleen heeft mijn vaders dochter u nooit gediend.... en toch gelooft uwe Ladyschap niet aan mijne trouw!"

»Hoe komt gij daarop, meisje!"

»Uwe Ladyschap heeft een groot verdriet, en zij verbergt het voor mij. Sinds eenigen tijd heb ik dezelfde meesteres niet meer. Voorheen waren het twintigerlei bevelen in een uur, gij waart enkel vroolijkheid en leven; drie, vier malen op een dag bedacht gij eene andere kleeding, nu eens moest het een gewaad zijn zooals Mevrouw Maria van Frankrijk droeg, toen zij hier terugkwam, dan weder was het de Schotsche plaid en tartan, en de lieden die u zoo zagen, lachten met u mede en noemden u schoon als de bruid van Wallace, of gij liet u uitdosschen als die ouderwetsche Heilige daar ginder" — en zij wees op Saffo's beeld — »en met uw speeltuig begeleiddet gij dan uwe stem, en gij zongt vroolijke liederen, waarbij uwe gasten en gij zelve de uren vergaten. En zie, thans is alles voorbij; geene vreugde, geene zangen, geen gelach meer, en aan wie ligt de schuld? Hoor, Mylady, sinds gij zoo plotseling uwe deur voor het genoegen hebt gesloten, is het verdriet er met haast binnengestapt! Zeg mij, liefste meesteres, wat is het toch dat u zoo treurig maakt? Als gij gelooft aan mijne trouw, geloof dan ook aan mijne deelneming!"

»Ik twijfel daaraan niet, Debora; gij meent het goed, maar, God weet het, voor mij is alles verloren!"

»En wat dan, Mylady! Waarom roept gij niet alles terug? Gij kondet de gelukkigste vrouw in Engeland zijn, en gij slijt uwe dagen in tranen. Is er wel iets, dat gij met ernst verlangen zoudt en dat gij zoudt moeten ontberen; is niet de Graaf, uw broeder, dáár om u alles te verschaffen?"

»Kan hij dan het verlorene terugroepen, kan hij dan het gedane ongedaan maken? Hebben menschelijke krachten of menschelijke beden dát vermogen!" riep Arabella, wier verkropt gemoed zich thans in tranen lucht gaf. »Neen Debora!" ging zij meer bedaärd voort, »denk niet dat ik de ijdele vermaken betreur, waarin ik vroeger bedwelming zocht, of de laffe vleiers, wier zotheden het mij grieft te hebben aangehoord. Neen, Goddank! die hebben ten minste mijn huis ontruimd."

»Lord Chandos was toch een oprecht heer!"

»Dat was hij! dat was hij!" hernam Arabella, sterk blozende, »en wie zegt u, dat ik hem niet uitzonder? Ik spreek van de anderen, die op toejuiching aanspraak maakten en zelfs te laag waren voor spot. En toch, Debora, toch waren ze schoon die dagen van dwaasheid en lichtzinnige zorgeloosheid! Nu is alles eentonig en vervelend, iederen dag dezelfde, ieder uur aan het andere gelijk. De verveling, de akelige verveling legert zich rondom mij; zij is in de lucht die mij omringt, en ik adem haar in met elken ademtocht. Groote rampen, levendige smarten geven nog veerkracht aan de ziel, en ontgloeien de borst tot daden; maar de verveling verstompt, verdoofd en maakt gevoelloos. Zij is de schijndood der ziel bij het bewustzijn van leven; zij is de hel! O, gebenedijde Moedermaagd! niets dat het troostelooze leven verheft; niemand, niemand, die het helpt dragen!' — En Arabella boog het hoofd op de knieën en snikte jammerlijk'

»Goede, beste Lady!" riep Debora bewogen, »waarom hebt gij dan ook Mylord Chandos verbannen, dien braven, edelen Lord Chandos! Hij zoude u het leven licht gemaakt hebben."

»Waagt gij het, mij vragen te doen, Miss?" sprak toen de schoone jonkvrouw, op eens het hoofd met trots opheffende, »bij de Heilige Maagd! ik ben veel te ver gegaan in mijne klachten, als zij u het recht geven mij te ondervragen."

Er volgde eene pauze.

Debora wischte een traan weg, een traan van gekrenkt gevoel, een traan van miskenning.

De opwelling van gramschap was bij Arabella reeds geweken, en met goedhartigheid hernam zij:

»Zoo meende ik het niet, Debora! Kind, gij moet niet schreien. Het bittere gevoel van mijn ongeluk maakt mij scherp

en hatelijk. Wij beiden moeten afleiding hebben; wacht, luister, ik weet iets" — zonderling was het te zien, hoe hare gemoedsaandoeningen afwisselden naar den vluchtigen zwaai harer gedachten, en hoe snel haar gelaat de uitdrukking aannam van hare denkbeelden — »ik weet iets, meisje! Als Eduard Koning wordt, moet hij mij een gezantschap geven, een gezantschap naar Frankrijk, naar Spanje, naar Vlaanderen of naar Rome, onverschillig waarheen, slechts van hier, slechts verandering! En, verbeeld u, Debora, de heerlijke feesten die wij zullen bijwonen, feesten, die waarlijk vorstelijk zijn, die niets bekrompens zullen hebben: cavalcades, optochten, het carnaval, waarin men de kluchtigste hersenschimmen tot wezenlijkheid brengt; Spaansche stierengevechten, die aan de oude tournooien doen denken. Bij den hemel, wat niet al! Gij schudt het hoofd, meisje! Meent gij dat het ongehoord zoude zijn, wanneer eene vrouw in gezantschap ging; ik zeg u, men heeft dat meer gezien, en al mocht het niet zoo zijn, wat schaadde het, zoo ik de eerste ware?"

»Inderdaad, Mylady, dat was waarlijk goed, en vooral wanneer Mylord Chandos de gezant kon wezen."

»Meisje, gij tergt mij; doch spreek.... waarom komt gij heden juist altijd op hem terug?"

»Omdat ik zeker ben, dierbaarste Lady, sprak Debora met vuur, »dat hij alleen u aan het geluk kan teruggeven, omdat hij edel en oprecht is en het wèl met u meent; omdat hij u zoekt, al stoot gij hem van u; omdat hij niets vuriger wenscht, dan zich aan uwe voeten neder te werpen en een ongelukkig misverstand weg te ruimen; omdat hij hier is, niet verre van u, en dringend smeekt u een oogenblik te zien."

»Jezus Maria! hij hier, in mijne nabijheid! Debora, Debora! waarom hebt gij mij dàt gedaan? Laat hem van hier gaan! Laat hij zich verwijderen!"

»Hij heeft gezworen dit niet te doen, voordat hij u gesproken heeft."

»En waartoe zal ik hem zien? Nuttelooze marteling voor ons beiden! Is er dan hulp voor mijne ellende?.... en toch zoude het troost zijn. Ja, Debora, ga; ga spoedig! Een laatst vaarwel, en dan de dood!"

Debora, die de hartstochtelijke gedachtenwisseling van hare meesteres kende, wachtte geen tweede bevel af, en zij had reden daartoe, want toen zij terugkeerde om den Lord binnen te leiden, was Arabella reeds opgestaan om haar terug te roepen.

Nauwelijks echter zag zij den geliefden man, of zij liep snel op hem toe, in hare drift een paar bloemvazen, die haar in den weg stonden, omverwerpende, en met een onstuimig verzaken van elke vrouwelijke terughouding, als haar alleen te vergeven was, wierp zij zich aan zijn hals.

Eene ontvangst als deze, na een afscheid, koel, droog en bijna bespottend, moest bij den goeden Lord blijde verbazing wekken. Ook stond hij ontzet van vreugde en bevreemding; als geloofde hij niet aan de waarheid; als ware het slechts in een droom, dat hij die schoone gestalte omarmde, welke hij nooit dan op een afstand had mogen naderen; als zoude de liefelijke begoocheling zoo aanstonds van hem wijken; als zoude het ontwaken bittere teleurstelling zijn.

Ook wachtte hen beiden teleurstelling; ja meer dan teleurstelling: verlammende schrik! — en eene angstwekkende verschijning zoude hen verrassen.

Debora had hen verlaten. Zij hielden elkander vast omarmd; Chandos dronk zaligheid uit Arabella's blik die hem toelachte.

Het groote kruisraam ging langzaam open... Op het balkon vertoonde zich, met een fakkel in de eene en een ontbloot zwaard in de andere hand, eene hooge mannengestalte, geheel geharnast, met helm en gesloten vizier; doch minder glinsterend was het gepolijste staal van zijn wapen, minder schril het felle licht van de fakkel, dan zijne oogen, die flonkerden van uit hunne metalen beschutting.

Chandos had den tijd niet zich te herstellen; ontzetting belette hem na te denken wat hij aanvangen zoude, toen reeds de vreeselijke gestalte met een sprong, waarbij het gekletter zijner wapenrusting als helsche muziek klonk, uit het vensterkozijn recht op hem aankwam, en de flambouw voor zijn gelaat heen en weder zwaaide, met de woorden:

»Deze is dus uwe verklaarde minnaar, Arabella Sterny?"

De jonkvrouw was reeds bij het eerste zien van het vreemde wezen ter aarde nedergezonken, door angst onmachtig eenig geluid uit te brengen; zij lag nu geknield voor hare sofa en hield beide handen voor de oogen en drukte het hoofd stijf in de weeke kussens, als om het verschrikkelijkste, dat zij verwachtte, niet te zien.

Zij had haar echtgenoot herkend! De stem van dien vreemdeling had, bij eene sarrende bedaardheid, iets hols, iets afgrijselijks, iets zoo wonderbaar doordringends, dat zijne eenvoudige vraag klonk als de aankondiging van een strafgericht.

Op het geluid van die stem hief Arabella even het hoofd op; hare gelaatskleur was als die eener stervende, hare trekken als die eener wezenlooze, haar oog strak en wild. Schichtig dook zij terug in het fluweel van haar rustbed, en bracht geen enkelen klank voort.

De vreemdeling herhaalde zijne vraag.

Geen antwoord.

»Nog eenmaal, Lady Arabella! Is dit de man, die u bemint en dien gij bemint?"

Altijd geen antwoord.

Toen wierp hij heftig de lichttoorts weg, vatte haar ruw bij den arm, rukte haar van den grond op, en hield haar staande, hoewel zij wankelde en van ontzetting dreigde ineen te zinken.

»Antwoord mij thans! Is deze de man die u huwen wil?" .

Arabella keerde tot bewustzijn terug. Zij scheen nu eerst de vraag recht te begrijpen, en met wilden angst gilde zij uit:

»Genade! Barmhartigheid, Sir! Laat mij los; slechts een oogenblik! Slechts tijd, tijd tot bezinning!"

Hij liet haar arm vrij.

Toen wierp zij zich met eene beweging, snel als de gedachte, aan de voeten van Chandos, en klampte zich vast aan zijne knieën:

»Chandos! gij zijt een mensch, een ridder; deze is een duivel! bescherm mij!"

Hare stem was heesch en zacht van afschuw.

De Lord van den Tower, wien de blijkbare bekendschap tusschen zijne dame en den zeldzamen bezoeker zoo mogelijk nog meer verbaasde dan diens zonderlinge verschijning zelve,

had, van angstige nieuwsgierigheid roerloos, dit tooneel aangestaard. Niet geheel vrij van de bijgeloovigheid zijner eeuw, was hij voor het geheimzinnige spooksel teruggedeinsd. Nu echter, overtuigd dat hij slechts met een mensch te doen had, ofschoon dan ook met een vreeselijk mensch, vatte hij moed; hij schaamde zich over zijne eerste besluiteloosheid.

»Bij alle Heiligen! Ik zal u verdedigen, Mylady! Stel u gerust; dit ruwe wezen zal geen slip van uw kleed meer beroeren, zoolang ik nog een vuist en een zwaard heb!"

Hij toog het zijne uit de scheede, en stelde zich vóór haar.

Een satansche lach siste van des vreemdelings lippen.

»Gij hebt beiden geantwoord — en, bij Beëlzebub! duidelijk genoeg! Gij zoudt dus alles vergeten hebben, Arabella? Jammer dat ik juist dáár ware, als eene herinnering die niet uitgewischt kan worden."

En weder lachte hij.

»Sir, wat wilt gij van deze Lady? Uwe tegenwoordigheid martelt haar. Welk recht hebt gij om haar vragen te doen, die haar pijnlijk zijn?"

»Lady Arabella Sterny is in mijne macht; naar lichaam en ziel in mijne macht! Één woord van mij kan haar vermorselen; tart mij niet, het uit te spreken."

»Weg van hier, ellendige! Is het niet schandelijk eene vrouw te doen sidderen; eene vrouw te dreigen; eene vrouw als deze!" vervolgde hij, met een blik van innige liefde en medelijden op Arabella nederziende. »Weg, weg van hier!" en hij wees hem met den degen het nog openstaande kruisraam aan.

De vreemde ridder kruiste bedaard de armen over elkander en sprak op sarrenden toon:

»Ho, ho, mijn edelman! ga gij zelf dien weg. Verspil uwe woorden noch uwe dapperheid; uwe bescherming baat deze vrouw niets!"

»Dat zullen wij zien! Verdedig u, monster!"

En hij drong sterk op hem aan. Een zeer ongelijke strijd ging er plaats hebben. De vreemde ridder zwaaide met behendige hand en krachtigen arm zijn tweesnijdend zwaard. Chandos, ofschoon misschien even behendig en niet minder gespierd, was slechts van eenen lichten degen voorzien, die bij

dit bezoek meer tot sieraad en als teeken van zijn rang, dan tot degelijk gebruik aan zijne zijde hing. De vreemde ridder was van top tot teen in het staal: Chandos had geene andere beschutting dan het satijn en fluweel van zijn wambuis en mantel. De vreemde was koelbloedig en bedachtzaam: Chandos beefde van woede, hij had een dierbaar belang te verdedigen.

Arabella begreep dat haar minnaar verloren was. Zij zag het breede staal dreigend boven zijn ongedekt hoofd opgeheven. Hem moest zij redden. Zij vergat zich zelve. Den afschuw en de vrees voor den gewelddadigen echtgenoot overwon zij. Toen had zij den moed van het oogenblik, die zoo menige vrouw tot sterke daden bezielt, die haar boven hare sekse en boven hare zwakheid verheft: den moed der wanhoop, den moed der overspanning. Snel richtte zij zich op, schoof Chandos ter zijde, stelde zich tusschen hen, en weerde een stoot af, die op hem gemunt was, terwijl zij hem toeriep: — »Om 's hemels wil, Chandos! terg zijne gramschap niet. U zelven en mij brengt gij in het verderf," — en daarop sprak zij tot den andere:

»Ik weet het, Sir! ik vermag niets op uw hart, niets op uw gevoel, niets op uw wil. Maar laat ditmaal mijn smeeken u bewegen: behoud mij het leven van dezen man. Gij kwaamt hier een offer zoeken, stel u tevreden met dat, hetwelk zich vrijwillig aanbiedt, uw offer van vroeger, uw offer van elken dag! Voleindig mijne marteling, verlustig u in mijn doodssnik, leef met mij naar willekeur. Gij hebt mijn hart verscheurd, mijne jeugd verwoest, mijne ziel gedood; want koude en ledigheid zijn de dood der ziel. Voltooi uw werk en dood ook mijn lichaam. Men scheidt zonder moeite van een leven als het mijne; het leven, waartoe gij mij hebt gedoemd."

Zij lag aan zijne voeten geknield en hief de handen naar hem op, en een glimp van vreugde overtoog haar gelaat, want hij liet zijn wapen zakken. Haar antwoordde hij niet, doch hij wendde zich met zijn tergenden glimlach tot den Lord van den Tower.

»Gelooft gij thans aan mijne rechten, Sir? Wensch u geluk met eene minnares als deze, met eene jonkvrouw die zich zelve het offer verklaart van een ander man. En, bij mijn zwaard!

zij werd het vrijwillig. Hebt gij nòg uw leven veil voor hare liefde?"

Dat was eene vreeselijker uitkomst dan Arabella had kunnen verwachten; dat was meer dan zij verdragen kon. Blootgesteld te zijn aan de verachting van den geliefde, eene smet op zich geworpen te zien, dien zij niet vermocht uit te wisschen. Geschandvlekt voor het aangezicht van den man dien zij beminde; in zijn bijzijn aangeklaagd door den bewerker van al haar leed, die door eene helsche list, door eene misbruikte meerderheid van zedelijke en stoffelijke kracht haar in den dubbelzinnigen toestand gebracht had, waaronder zij nu reeds vijftien jaren leed. — Zij vond geene woorden voor hare verontwaardiging, en al had zij die gevonden, zij wist wáárom zij zwijgen moest. Zij snikte luid.

Chandos had zijn degen nedergeworpen. Alles was hem zoo onverklaarbaar, zoo duister; Arabella's gedrag steeds zoo vreemd, altijd afwijkende van het gewone; nooit had hij haar begrepen. Zij kon eene verlorene zijn; zij kon.... Neen, neen, hij mocht niet voortdenken. Hij rilde. Eene ijskoude siddering doorliep zijn gansche lichaam. Hij zag haar vragend aan. Er lag namelooze zielsangst in den blik, dien hij op haar wierp, een blik zoo droevig en toch zoo doorborend; zoo smartelijk en toch zoo scherp, als wilde hij meer zien dan het zichtbare, als wilde hij met het zinnelijk oog de diepten harer ziel peilen. Zij hield haar gelaat bedekt. Toen drukte hij zich de hand stijf tegen het voorhoofd, als iemand die eene plotselinge pijn gevoelt, of wien het duizelt in de hersens, en wendde zich af. Zoo bleef hij eenige sekonden staan; daarna zeide hij tot den ridder:

»Spraakt gij waarheid, Sir? Bij het heil uwer ziel, waarachtige waarheid?"

»Ik herhaalde immers slechts wat Mylady zeide. En nu ga, mijnheer, ik heb met deze vrouw te spreken. Later kunt gij beiden vrede maken. Van een mond, zoo schoon als de hare, kust men bij liefde vertrouwen."

»O, mijn God, mijn God!" riep hij, en stoof de kamer uit.

»Verloren, voor altijd verloren!" gilde Arabella, die bij zijn heengaan wild rondstaarde, als zocht zij iets, dat niet meer dáár was. »Dat gaf u de hel in het hart, Sir! Dat was het werk van

een duivel! Waarom hebt gij mij ontnomen, wat gij mij niet terugschenken kunt? Waarom een moord aan mijne eer begaan, voordat gij mijn lichaam aantast? Want ik weet het, gij zijt gekomen om mij te dooden!" Dit laatste sprak zij met eene bedaardheid, die ironie was bij de wanhoop op hare trekken.

»Ei neen, mijne schoone! gij hebt u bedrogen. Ik heb slechts uw minnaar verwijderd door een wapen, dat geen levensdeel kwetst. Meent gij een zoo inschikkelijken gemaal in mij gevonden te hebben, dat ik uwe gunstelingen in mijne tegenwoordigheid dulden zoude? Doch vrouwengrillen daargelaten; ik kom over eene ernstige zaak spreken. Ik heb u noodig."

»Hoor mij eerst, Sir! Ik heb gezwegen, toen gij mij aan verachting prijs gaaft, toen gij mijne eer hebt belasterd, want ik wist dat ik zóó alleen *zijn* leven redden kon; ik wist dat gij eene misdaad méér niet achten zoudt. Maar, bij den hemel, die mij hoort! ik wil rein wezen in de oogen van dien man. Gij moet mij in mijne eer herstellen, de smet afwisschen, die gij op mij geworpen hebt. Hij moet weten welke band tusschen ons bestaat, hoe die ons bindt, en hoe ik de uwe werd; zij het dan onder het zegel van een eed! Hij moet weten dat ik zijner waardig ben, al moest ik deze getuigenis ook van u koopen door eene plechtige gelofte hem nooit wêer te zien. Wat zegt het u, dat hij mij blijft achten? Wat zegt het u, dat hij in mij de verworpene niet ziet, die gij hem hebt aangewezen? Wij zijn immers daarom niet minder voor elkander verloren? Gij staat immers dáár als een onwrikbare scheidsmuur tusschen hem en mij? Ik weet niet wie gij zijt, Sir? Ik weet niet of ooit een vrouwentraan vermocht uw gemoed te bewegen, maar gij hebt eene moeder gehad; ik ben een schepsel als zij, vertrap in mij het beeld uwer moeder niet? Geef de kroon der eer terug aan een voorhoofd, dat nooit om schande heeft behoeven te blozen!"

Wanneer het diep gekrenkte gevoel der vrouw zich in woorden ontlast, wanneer zij smeekt in den naam van een dierbaar belang, is er in die taal een welsprekendheid, welke niet aan de woorden ligt. Die welsprekendheid roert zelfs den ruwsten mensch; tegen haar is de berekenende egoïst niet altijd geharnast; ook klonk de stem van den ridder zachter toen hij antwoordde:

»Bij mijn zwaard! gij zijt schoon in deze houding, Mylady, en gij kunt goed spreken, als gij wilt. Ik zoude u kunnen beminnen als ik uwe familie niet zoo fel haatte! Op mijn ridderwoord! ik zal doen wat gij verlangt; die Chandos zal ons beiden kennen. Ware hij geen paapsche vorstenslaaf, ik zoude hem voorstellen u te verdienen. Dan luister, *gij* kunt het toch. Kom hier naast mij; laat ons vertrouwelijk spreken, als man en vrouw, als menschen die één belang hebben." En hij wierp zich op het veerkrachtige rustbed neder, dat wel nooit onder zulk een last had gebogen. Hij wees haar de plaats naast zich. — Zij aarzelde.

»Waarachtig, mevrouw! het is toch niet te veel dat ik in de vijftien jaren, die ik de eer heb uw echtgenoot te zijn, u een paar minuten naast mij doe nederzitten. Wat zoude het dan zijn, zoo ik eens werkelijk mijne rechten inriep?"

»Ik zoude van afschuw sterven!"

»Afschuw!" Hij hervatte zijn zonderling lachen, maakte den helmband los, en schudde luchtig, als ware het eene fluweelen baret, het zware metalen hoofddeksel af.

De Lady aanschouwde toen een gelaat, zooals geene vrouw zich tot afschuw zoude voorstellen. Zij zag dat stoute voorhoofd, waarop een stalen wil en de hardnekkigste volharding gegriffeld waren. Zij zag dien blik doorborend als van een adelaar, levendig als die der gazel, onwederstaanbaar gebiedend als het noodlot. En weder trof haar dat zonderlinge tijgerachtige vuur van zijn oog, waarvoor zij het hare nedersloeg met eene huivering, die geen afschrik was. Zij zag ravenzwarte haren, waarin zich reeds zilver mengde; doch op de vaste trekken van dat sprekend aangezicht lag geen afdruksel der jaren, maar slechts de diepe groeve van geweldige hartstochten.

Zij zette zich naast hem neder.

»Dat gij uw huis voor alle vleiers sloot," ving hij aan, »was mij het bewijs dat gij ernstig bemindet. Verklaar daaruit echter mijne komst niet; ik weet, dat gij mij genoeg vreest om geene dwaasheid te begaan. Ik kom om iets anders. Ik ben hier ver van de plaats mijner woning; ik heb hier te Londen geen veilig oponthoud; toch heb ik eene bijeenkomst met sommigen mijner vrienden afgesproken. De plaats daartoe moet uwe kamer zijn,

de kamer waar niemand buiten u komt, waarin zelfs geen bediende zich ongeroepen waagt. Het uur der bijeenkomst nadert. Ik kwam u daarop voorbereiden."

»Bedenk toch!... Eene bijeenkomst van mannen hier, in mijn vertrek, Sir! Gij hebt onzinnige invallen!"

»Niet waar? Die mannen zullen komen, zooals ik zelf gekomen ben. Dat venster dáár moet open blijven. Het geldt hier hooge belangen; want het is een aanslag tegen de Kroon en tegen het Pausdom."

»Om àller Heiligen wil! Gij opent nooit den mond zonder te ontzetten!"

»Ik wenschte, schoone gemalin! dat gij bij die vergadering tegenwoordig waart. Eensdeels om u te beletten ons te verraden, anderdeels voor u zelve. Het is waar, gij zijt eene vrouw; maar gij hebt invloed; gij kunt dien ten minste hebben als gij het goedvindt. Zoo gij onze ontwerpen bevorderen, er de gezworene deelgenoote van zijn wilt, zal onze overwinning ook voor u eene uitkomst zijn. Wij smeden het verderf der Koningin, het is waar, maar ook den val van het Pausdom. En zoo wij slagen, en ik heb redenen om te vertrouwen dat wij slagen zullen, zal ik u de middelen in de handen geven om onze echtverbintenis te vernietigen."

»Is dit werkelijk uw voornemen? Bezweert gij mij de mogelijkheid daarvan?"

»Met meer zekerheid dan toen Hendrik VIII er Katharina mede dreigde. Bezin u op mijn voorstel, terwijl wij beraadslagen."

»En mijn broeder?"

»Courtenay? O! die valt zonder ons."

»Om Gods wil...."

»Door den priester valt hij, en door Elisabeth. Ook hem kunt gij redden. Zoo mijn toeleg gelukt, stoot ik Suffolk en zijn geslacht ter zijde; Elisabeth alleen is de troon waardig. Uw broeder is haar minnaar."

»Haar minnaar! ik wist niet dat gij schertsen kondet."

»Ook spreek ik in vollen ernst. Courtenay bedriegt de Koningin, die tot hiertoe blind is voor alles. Wee hem, zoo hare oogen geopend worden, en ze zullen het, daarvoor heeft de

priester gezorgd. Als de Graaf het gevaar van zijn toestand en onze hulpbronnen recht kende, voegde hij zich bij ons. Handel gij in zijn naam."

»Ik duizel en sidder bij ieder uwer woorden, het dwarrelt mij in het hoofd! Alles wat gij mij zegt, brengt mij in eene verbazing, die telkens toeneemt. Ik kan mijne gedachten niet verzamelen. Indien dit alles waarheid moet zijn, zoo mijn broeder, zoo ik zelve.... Gun mij tijd tot beraad; laat ik mij bedenken.... Het is als werd ik in een wervelwind rondgedraaid, terwijl telkens al vreemder en vreemder gedaanten zich voor mijn oog afwisselen, met vogelvaart voorbij ijlen, en mij beangstigen, als de spooksels van een bangen droom!"

»Gij ontvangt dus mijne eedgenooten?"

»Wat gij wilt, kan ik niet verhinderen."

»Uitmuntend!" en hij ijlde naar het kruisraam en tikte driemaal met den stalen handschoen tegen de glasruiten.

En nu wachtten beiden af wat volgen zou. *Hij* met blijkbaar welgevallen; *zij* met angstige verwondering, en toch met een nieuwsgierig verlangen naar het wondervolle, met een driftig haken naar den afloop van dit zeldzame tooneel, als aan haar karakter eigen was, dat haar moed gaf om met een vast oog zelfs op het ontzettende te staren.

VIII.

Een nacht in Sterny-House.

Door gewapende fakkeldragers voorgelicht en van Darley verzeld, reed Courtenay van Whitehall naar zijn huis terug. Hij liet zijn paard stappen en gaf zich aan een gepeins over, waartoe de menigvuldige, afwisselende aandoeningen van den verloopen dag hem zoo overvloedig stof gaven. Zelfs de duistere, nevelachtige najaarslucht, zelfs de sombere eenzaamheid der straten werkte mede om zijne ziel in dien toestand te brengen, waarin zij zich als het ware ontslaat van de medehulp der zinnen, om slechts te leven met hare gedachten en herinneringen. Zijn jonge neef, hoewel brandende van nieuwsgierigheid naar de oorzaak eener zoo weinig spraakzame luim, daar de Graaf anders gewoon was hem de *groote* kleinigheden van het Hof mede te deelen, stoorde hem echter niet... Hij speelde de rol van een bescheiden dienaar zoo goed!

Wij willen Devonshire in zijne overdenkingen niet volgen; wij kunnen ze gissen, wij weten dat ze niet geheel van onaangenamen aard waren, dat er zich veel zoets mengde in de zachte zwaarmoedigheid, waardoor hij zich willens overweldigen liet. Hij zoude zijne Elisabeth zien, openlijk, zonder eene onteerende vermomming, met het recht om haar te naderen, voor de gansche wereld als het zijn moest. Hij had haar iets gunstigs mede te deelen, hij wilde haar doen hopen op eene eindelijke verzoening met Maria, waaraan hij nog altijd geloofde. Dezen eigen avond had hij gezien welke overmacht hij op den wil der Koningin uitoefende, en hieruit leidde hij af, dat zij even volgzaam

zijn zou bij eene belangrijker bede. Maar hij vergat dat juist het gevoel, waardoor zij hem nu alles inwilligde, zoude ophouden te bestaan als hij het op die wijze inriep. Een enkel besluit, door hem genomen na zijn gesprek met Arundel, moeten wij onzen lezers mededeelen. Het was een grootsch besluit, en zijner waardig, dat namelijk, om niet langer de dubbelhartige gunsteling van Maria te zijn, om ridderlijk en rondborstig de zaak van Elisabeth voor te staan, zonder die echter van zijne trouw aan de Koningin te scheiden. Want hij hield dit nog voor vereenigbaar, en het was om hiertoe de toestemming zijner geliefde te erlangen en de ontheffing van den onbedacht afgelegden eed, dat hij bovenal een gesprek met haar wenschte.

Reeds waren zij Charing-Cross doorgereden, dat toenmaals nog dáár lag als een eenzaam dorp in het midden der hoofdstad, en dien naam droeg naar een van de steenen kruisen, welke de goede Koning Ethelred, of Eduard, ter gedachtenis zijner gemalin Eleanor had laten oprichten; doch welke in latere dagen met schendige hand werden omvergeworpen. Reeds naderden zij Temple-bar, toen het aanroepen der wachten bij de afsluiting den edelen Lord in den loop zijner gedachten stoorde.

»Hoe laat is 't neef?" vroeg hij Darley.

»De klok der abdij sloeg negen ure, toen wij Whitehall verlieten. Uwe heerlijkheid is heden later dan gewoonlijk."

»In waarheid! Lady Maria heeft ons lang beziggehouden, de avond was vroolijk."

»En toch is uwe Lordschap niet opgeruimd!

»Gij droomt, mijn jongen; maar bedenk eens dat, na een dag vol woeling, vol hartstocht, vol belangrijke scherts en beuzelachtigen ernst, ik nu eerst tot mij zelven kan inkeeren en hoe kostbaar zulke oogenblikken van nadenken mij dus moeten zijn. Doch luister, daar valt mij iets in; laat ons het Strand langs rijden; het is niet vroeg meer, doch ik zal mijne zuster nog wel spreken kunnen. Ik heb haar in zoolang niet bezocht; haar prikkelbaar gestel maakt haar licht geraakt; zij zoude over veronachtzaming kunnen klagen als zij van anderen mijn uitstapje vernam, en dat moet niet zijn."

»Een uitstapje! Gaat uwe Edelheid op reis?"

»Naar Ashridge, met Arundel. Wij zullen aan de vorstelijke

bewoonster eene gunstige beschikking overbrengen van de Koningin."

Darley wilde eene volkomene onwetendheid toonen van het geheim zijns bloedverwants en tevens door een vermetel woord eene behalve bekentenis daarvan uitlokken; daarom zeide hij, na eene poos gezwegen te hebben:

»Als ik Koningin ware, dan waagde ik twee mijner trouwste vrienden niet aan de strikken van die vreeselijke ketterin; want zij moet uitnemend schoon zijn, en men zegt dat elk die haar nadert zijn hart reeds half verloren heeft."

»Onbeschaamde knaap! hoe waagt gij het, zulk eene taal te spreken! De Prinses, Mylord Arundel en ik zijn geene voegzame voorwerpen voor uw spot! Ik heb u tot hiertoe voor een verstrooid en stug mensch gehouden, maar ik zie nu, dat gij een achterdochtige lasteraar zijt, en dezulken passen niet voor mijn dienst.... ik ontsla u daaruit."

»Mylord, om 's hemels wil! vergeving, mijn edele heer! Zoo ik u beleedigd heb, was het een onbedacht woord, en ik wist niet dat ik misdeed als ik van Lady Elisabeth...."

»Geen woord meer daarvan, vermetele!"

»Als gij mij verstoot, Mylord, geeft gij mij prijs aan jammerlijke armoede en ellende; want ik heb niets en ik ben niets. Als uwe Lordschap mij wegzendt, zal ik die moeten dragen; maar het is toch mijne schuld niet, dat de lieden zoo spreken, en evenmin dat uw moeders zuster een armen edelman huwde en dat ik haar zoon ben. Het is haar duur te staan gekomen, de ongelukkige! Zij is van gebrek omgekomen, en ik die haar verloor zoo kort na mijne geboorte...."

»Houd op, Darley, houd op! Waaraan herinnert gij mij? Ik heb dat niet kunnen verhelpen; ik was nog een kind toen dat voorviel. Ik vergeef u uwe dwaze woorden, laat ons vrede maken, wij zullen er niet meer aan denken; maar gij moet ook den verschuldigden eerbied niet zoo geheel uit het oog verliezen," sprak Courtenay schielijk, reeds bewogen bij het denkbeeld dat hij te hard geweest kon zijn. En zijn neef, die hierop gerekend had, stamelde iets, dat eene hartstochtelijke dankbetuiging heeten moest.

Een tijdlang zwegen beide.

Devonshire, die nu in den loop zijner gedachten gestoord was, hervatte het gesprek op gemeenzamen toon:

»Gij hebt er zeker reeds van gehoord, Henry! hoe die arme Benefield zich in de klem geholpen heeft. Het verheugt mij recht dat wij van hem ontslagen zijn, dien blinkenden vogelverschrikker! Had ik hem aan zijn lot overgelaten, zoo als hij eigenlijk verdiende, dan ware het slecht met hem afgeloopen. Op mijn woord! het heeft mij moeite gekost hem voor het ergste te bewaren."

»Uwe Lordschap heeft eene goedheid...." die roekeloosheid is, meende de page te zeggen; doch hij veranderde die woorden en zeide: »die zelfs vijanden spaart."

»Gij moest ook die erbarmelijke figuur gezien hebben!" hernam Courtenay lachende, bij St. Joris! het verwondert mij, dat ik een oogenblik haat heb kunnen voeden tegen zulk een nietig wezen."

»Men heeft zich op Whitehall den ganschen dag over hem vroolijk gemaakt, en Arthur Polus, die leeft als hij de zotheden of ongelukken van anderen kan rondbazuinen, heeft zijn vernuft uitgeput om over hem aardigheden te zeggen. — Doch vergun mij eene vraag, Mylord! Moet ik u volgen naar Ashridge?"

»Ik dank u, neef. Arundel en ik zijn overeengekomen, geen gevolg mede te nemen dan gewone bedienden."

Darley beet zich op de lippen, en duwde van spijt zijn paard de scherpe sporen in de zijde, zoodat het arme dier, dat nu voort wilde en echter door hem met strakken teugel tot stappen gedwongen werd, snuivend en steigerend zich op de achterpooten verhief, en zijn ruiter zoude afgeworpen hebben, had niet de krachtige arm van den Graaf dezen in den zadel gehouden.

»Halt, neef, dat kon een leelijke val geworden zijn. Heeft uw paard meer zulke streken?"

»Niet voorzoover ik weet, Mylord; doch, bij de heilige mis! uwe Lordschap heeft mij daar voor eene gevaarlijke tuimeling behoed. Zoo mijn vurigste dank...."

»Zwijg, Henry, wat was natuurlijker dan dit? Wij spraken van morgen; ik heb dan bezigheid voor u. Hebt gij lust de arme Bealows eens te bezoeken."

»Mylord . . . . ik . . . .”

»Nu, knaap, bloos niet. Gij hebt mij gisteren trouw geholpen en ik was recht over u tevreden. De Koningin wil de meisjes zien. Zij moeten zich gereed houden om aan Hare Majesteit voorgesteld te worden. Zij kunnen, dunkt mij, iets van haar werk medebrengen: een gordel, handschoenen, of iets dergelijks. Ook zou het niet kwaad zijn, Darley, als er de eene of andere zinspreuk bijgevoegd werd om der Koningin iets vleiends te zeggen. Maria is daarvoor niet ongevoelig. Gij moest die voor haar opstellen, of misschien weet de geleerde Bealow wel iets toepasselijks. Breng die goede kinderen mijn groet, en zorg er voor, dat zij zich bij deze gelegenheid voegzaam kunnen kleeden.”

»Mylord, uwe weldadigheid . . . .”

»Is niets meer dan Christelijke plicht; maar ik denk daar weder aan Benefield. Hebt gij ook gehoord waar hij zich heen begeven zal? Ik heb mij den ganschen dag geen twee minuten kunnen afzonderen, om er iets van te vernemen.”

»Hij is naar Lincolnshire vertrokken, waar zijn vader, Sir Paulet Benefield, een landverblijf heeft.”

Darley wist beter, daar hij zelf de overbrenger was geweest van een briefje des kanseliers, waarin deze den ridder beval Londen niet te verlaten, maar eene schuilplaats te nemen in zeker huis aan de andere zijde van Templebar, waar hij nader van hem hooren zoude.”

»Ik kan dien vader beklagen. Het moet eene droevige gedachte zijn, zijn naam aan zulk een zoon na te laten. Het gedrag van den Kanselier bij deze gelegenheid heeft mij bevreemd. In plaats van zijn beschermeling te verdedigen, heeft hij hem aan de ongenade der Koningin prijsgegeven, niet anders dan of het een verstokten ketter gegolden had.”

»De Bisschop-Kanselier leidt een reinen levenswandel. Hij zal verontwaardigd zijn over des ridders uitspattingen.”

»Zoo verklaar ik het mij ook; doch daar valt mij in dat ik u plaatsen kan! De tegenwoordige houtvester van Woodstock wordt Gouverneur van het kasteel. Gij zoudt zijne betrekking kunnen overnemen. Jagermeester van Woodstock . . . . Wat dunkt u?”

»Mijn geëerde begunstiger! deze goedheid is even groot als onverdiend, en daarenboven, ik ben geen ridder."

»Binnenkort zult gij het worden. De Koningin, die aan Staunton ongevraagd deze gunst schonk, zal u op mijn verzoek wel tot dien rang verheffen."

Onder verdere gesprekken van mindere belangrijkheid vóor den lezer waren zij den hoofdingang van Sterny-House genaderd. Zij werden schielijk binnengelaten, en de Graaf, die zijne fakkeldragers in de hal der bedienden liet, was met Darley reeds tot bij de vertrekken zijner zuster genaderd, toen Debora, die hare meesteres nog met Chandos alleen waande, hem ijlings te gemoet liep.

»Genadige Lord! mijne Lady is niet te spreken."

»Toch voor *mij* wel, meisje! Het is laat, doch ik moet op reis en wensch vooraf mijne zuster te zien."

»Het kan niet zijn, edele Heer! Mijne meesteres is met hevige hoofdpijn te bed gegaan, en zij heeft nu juist den slaap gevat."

»Het zij zoo; ik zal dan wachten tot morgenochtend. Ik kan hier immers den nacht in mijne voormalige vertrekken wel doorbrengen?"

»Voorzeker, Mylord! Alles is daar nog zooals uwe Edelheid het verliet. Behaagt het uwe Lordschap hier even te wachten, dan zal ik u den Hofmeester zenden om de bevelen te ontvangen, welke het u zal goeddunken...."

»Laat dat blijven, Debora. Zooveel moeite is niet noodig. Neem gij dat licht, Darley: wij weten zelf den weg nog in ons vaderlijk huis. En nu, rust wel, schoone juffer!"

»De Heiligen hebben ons behoed!" riep Debora, terwijl zij in een leuningstoel nederviel, »zoo hij eens tot Mylady ware doorgedrongen! Ik liet mij liever in den Theems dompelen, gelijk men het de heksen doet, dan zulk een tooneel bij te wonen! Eigenlijk komt het mij voor, dat mijne meesteres haar vriend reeds moest weggezonden hebben. Ik zou Robin Christal, hoe lief ik hem ook heb, wel beenen maken als hij uit zich zelven niet ging".... en het goede meisje zette hare bespiegelingen voort over hetgeen zij Lady Arabella's verkeerde toegefelijkheid noemde, en begon zich zelve te beschuldigen dat zij een minnaar had binnengelaten, die zoozeer de palen der voegzaamheid

overschreed; want zij wist niet, dat Chandos in hevige gemoedsbeweging door een venster, van het bidvertrek in den tuin gesprongen was. Zij zoude nog verder gegaan zijn; doch de dommelige slaap, die reeds in zoo menige onrust verzachting bracht, ruischte met zijne bedwelmende wieken de laatste klanken van haar zelfverwijt weg, en zij sliep op haar zetel in.

Ook Courtenay, de overgelukkige minnaar, die het bijzijn zijner aangebedene te gemoet ging, vergat voor eene poos hoop en vrees, verwachting en zorg; want ook over hem klepten die tooverwieken, en hij sliep. Zelfs Darley, de verrader, maakte eene uitzondering op die van zijn gild, want ook over hem spreidden zij zich uit, die onweêrstaanbaar machtige vleugelen; en hij sliep mede. . . . .

. . . .

. . . .

Op eens stegen dikke rookwolken omhoog; blauwachtig zwart verhieven zij zich uit het zuidwestelijk gedeelte van een adellijk huis aan het Strand, en verspreidden zich met dwarrelende kringen in de lucht, als zoovele fantastische spoken, die in het uitspansel ronddansten. Doch niet sneller volgt bij hevig onweder een schorre donder den schichtigen bliksem op, dan hier flikkerende vuurtongen uit den valen schoot van den nevel voortschoten.

Uit vensters, welker kostbare ruiten knetterend wegspatten, verhieven zij zich van achter muren, die eeuwen hadden kunnen tarten, schoten zij voort; door de glinsterende dakpannen boorden zij zich heen, en ze voerden met goud en zilver doorstikte zijde en sierlijke stoffen als afgerukte flarden met zich hoog in de lucht, totdat deze, gebrand en geroost, weder als tondel op de aarde nederstoven.

En de nacht was zeer duister.

En de vlammen alléén verlichtten de verwoestingen die zij aanrichtten.

En er heerschte eene doodsche stilte rondom.

Uit een wijden doortocht, dien de vlammen zich gebaand hadden op de eerste verdieping, bruischte een stroom van kokend zilver, bij het smelten met goud, brons en koper vermengd, in den prachtigen bloemtuin neder, en vormde daar eene zeldzame

beek van vloeibaar metaal, of wrong zich rollend een pad in het midden der bloemperken, en bracht een zonderling offer aan de koele wateren van den Theems.

Een scherpe nachtwind teisterde de vlammen en hitste ze aan met zijn sissend gefluit.

Daar was brand in Sterny-House!

En de nacht was zeer duister.

En de vlammen alléén verlichtten de verwoestingen die zij aanrichtten.

En rondom heerschte eene akelige stilte, en er was niemand nabij die hulpe aanbracht.

En men hoorde geen gegil van menschen die in angst waren, en geen gekerm van menschen die verbrandden; slechts zag men door eene opening in den muur in een der vertrekken eene verschrompelde gedaante liggen, die eene vrouw kon geweest zijn.

En vroeger, eer nog de vlammen uitbraken, had men geharnaste mannengestalten kunnen zien, die snel uit een kruisraam sprongen. En een hunner droeg iets op den schouder, dat naar een menschelijk lichaam geleek; doch het was zoo geheel zonder veerkracht en hing zoo slap over zijn arm, dat het niets dan een lijk kon zijn waarvoor hij die zorg droeg.

Die man had zijn last aan het andere einde van den tuin op eene bank nedergelegd, en had zich toen bij de andere mannen gevoegd, die hem in eene boot wachtten.

Voordat hij zich echter daarin begaf, bleef hij op de bovenste trede van den steenen watertrap stilstaan. In zijne volle lengte verhief hij zich, en den arm uitstrekkende naar het brandende gebouw riep hij met eene zonderlinge schelle stem:

»Bij God! die brand is schoon. 't Is een gloeiende gravenkroon, huis van Sterny! die men u op den schedel drukt. Mocht ook gij zulk een kroon dragen, vervloekt paleis, dat de tyrannen van ons oud Engeland herbergt! Mocht gij in puin storten op het hoofd der dochter van Bääl! Mocht haar priester, die de afgoden offert en die zijne altaren besprenkelen wil met het bloed der gereinigden, nedervallen in stukken als het droombeeld van Nebukadnezar! Liever nog worde oud Londen tot een onkenbaren steenhoop, dan dat de kruisen des bijgeloofs zich weder

verheffen zouden op hare straten! En gij, gevallen Graaf van Sterny! oude voorstander der papen; gij, voormaals zoo trotsch op het bloed der Yorks! gij hebt gemeend voor vele geslachten te arbeiden, en er zullen geene kleinkinderen van u bestaan, en uw trotsch geslacht zal wegsterven met uw zoon en uwe dochter. De bijl van den beul heeft u de bloedige halsketen gekorven, die gij mij hadt toegedacht; in al deze slagen heb ik de hand gehad, en thans sta ik zegevierend bij den brand van uw huis! — Bij God, die brand is schoon!"

Toen sprong hij ijlings in de sloep, en deze gleed weg langs de rivier. . . . .

. . . .

»Halloo! halloo! mannen van Kent!" klonk het uit eene der nauwe stegen, die gemeenschap hadden met het Strand, dat toenmaals slechts een breede, onbebouwde oever was, waarop alleen de tuinen der adellijke huizen uitkwamen met hunne waterpoorten en trappen, die naar de rivier leidden.

»Holla hé, rappe jongens van Cornwall!" weergalmde het, op een boogschots afstands, en twee troepen naderden elkander. Het waren lieden van een krijgshaftig uiterlijk. Allen goed gewapend met breede zwaarden en korte dolken. De meesten waren in wambuizen van buffelleer gekleed, en zagen er uit als konden zij een sabelhouw weêrstaan. Hunne broeken van hertsleêr sloten eng om het been, en dit stak zonderling af bij de wijde laarzen van sterk, doch ongekleurd leder. Zij, die zich mannen van Kent noemden, droegen op het hoofd ijzeren stormkappen, welke, zonder ridderlijke helmen te zijn, echter dat deel tegen een aanval beschutten konden; de anderen onderscheidden zich door platte, grijs wollen mutsen met groene linten, die er om heen gestrikt waren en welker slippen los in den wind fladderden.

Toen zij dicht genoeg bij elkander waren om zacht te kunnen spreken, zeide een van de Kentslieden tot hen die aankwamen:

»Weg van hier, Grijsmutsen, weg van hier! Naar ginder heen, naar de overzijde, naar het Kentsche, te Maidstone, daar wacht men u."

»Wij zouden immers eene schuilplaats vinden in de gewelven van het adellijke huis, totdat de groote zaak rijp was?"

»Dat is nu anders. Er wordt niets ondernomen voor de laatste maand."

»Men wacht ons dan niet meer?"

»Zie slechts, of gijlieden daar rusten wilt." En hij wees op Sterny-House, waarvan zij niet ver verwijderd waren.

»Bij oud-Engeland! daar is brand en verwoesting. Wie stak daar den rooden haan op?"

»Een toeval, onvoorzichtigheid met fakkels."

»Weet gij wat, jongens!" riep een Cornwaller, »daar gaan meer schatten verloren dan wij op tien pachthoeven verzamelen kunnen!"

»Welnu?" vroegen de anderen.

»Welnu? Domooren die mij niet begrijpt! Laat ons gaan en nemen wat ons goed dunkt; de overzijde zullen wij daarna toch wel bereiken."

»Plundering!" sprak een Kentsman, »schaamt gij u niet?"

»Plundering! en wat denkt gij te doen bij den grooten slag?"

»Wij zullen dan strijden voor eene heilige zaak."

»Die moet ons daarom niet minder brood geven."

»Het ergste is dat de mannen van Lord Mayor, de dienaars der Wijkmeesters ook daar zullen zijn."

»Neen, daar is niemand; aan de andere zijde slapen allen. Zij gaan slapende den eeuwigen slaap te gemoet."

»Uw voorstel is goed, Jack! Wij hebben onzen hals om minder loon gewaagd."

»Waagt liever uw leven voor de vrijheid en tegen het Pausdom, broeders!" riepen sommigen.

»Neen, neen, neen!" schreeuwden anderen.

»Waarachtig! de stroppen zullen niet minder knellen als wij ze voor Wyatt en Suffolk verdienen!" riep Jack.

»Dat is een waar woord! Komt, broeders, voort!"

En zij liepen om buit op het huis toe.

. . . .

Courtenay ontwaakt uit een zwaren slaap. Zijn hoofd is zoo mat, zijne leden zijn zoo loom. Hij moet lucht zoeken. Dat waren akelige droomen, vol bloed en struikelblokken, en stalen muren, en sarrende spoken. Met behoedzaamheid, om Darley niet te wekken, die zich in hetzelfde vertrek op een rustbed

had nedergelegd, neemt hij zijne kleederen, slaat zijn mantel om en verwijdert zich onhoorbaar. Hij bereikt de welbekende zijdeur, die van uit dezen vleugel naar den tuin voert. Eene sterke brandlucht en een dikke dwalm komen hem te gemoet. Hij schrikt geweldig en ijlt den hof in, van waar hij Arabella's vertrekken goed zien kan. Een ijzingwekkend schouwspel doet zich aan hem voor; hij ziet niets dan vlammen en vuur.

»Barmhartige God! mijne zuster!" gilt hij. Met roekeloozen moed klemt hij zich vast aan het afbrokkelende muurwerk, waarvan de grillige vlam zich reeds verwijderd heeft, en welks heete steenen zijne handen verschroeien. Hij heft zich zooveel mogelijk op, en staart daarheen, waar hij meent dat de slaapkamer zijner zuster is. Hij ziet iets liggen.... een verschrompeld lijk.

»Arabella verloren!" roept hij, met een angstkreet van smart, en hij ijlt terug in den tuin, met eene vertwijfeling waarvan hij geen meester is. Hij loopt zoo snel, zijne stappen zijn zoo ongeregeld, dat het is, alsof hij ieder oogenblik struikelen zal; hij richt de oogen naar den grond; hij ziet bij eene bank iets donkers liggen, dat zijne aandacht trekt. Spoedig is hij er bij; hij strekt er de hand naar uit: het is eene vrouw die levenloos schijnt. Hij heft haar op. Zij haalt nog adem. »Dank, o Heiligen! eeuwigen dank!" juicht hij.... het is zijne zuster. Zijne pogingen om haar tot zich zelve te brengen gelukken. Met bevreemding ziet zij zich in zijne armen.

»Eduard! mijn broeder, zijt gij het? Waar zijn die andere mannen, die vreeselijken! Wat is er voorgevallen, waarom ben ik hier! Die brand! die eed! o God, dat was akelig! Was het een droom, dan was het een zeer bange!"

»Arabella, liefste zuster, kom weder tot u zelve, stel uw geest gerust. Nu gij gered zijt, is alles gewonnen! Gevoelt gij u sterk genoeg om hier alléén te blijven tot ik u hulp zenden kan? Wij moeten pogingen doen om nog van uw eigendom te behouden, wat mogelijk is."

»Doe wat gij wilt, Eduard, maar laat mij niet hier! niet alleen. Die mannen van het komplot mochten terugkeeren, mochten mij met zich voeren; wie weet het! Neen, broeder, om Gods wil, verlaat mij nu niet!"

»Wat spreekt gij van een komplot! .... hoe zal ik daar ginder hulp aanbrengen, als ik niet van hier ga ? Kunt gij mij dan volgen ?"

»Ja, ik heb moed, ik heb kracht om u te volgen. Gij zijt mijn heilige, mijn beschermengel!" riep zij, opstaande en hem krampachtig bij den arm vattende.

»Maar zeg toch, Arabella," sprak hij, terwijl zij voortgingen, »wat zeidet gij daar van een komplot? Waarom vind ik u geheel gekleed in het midden van den nacht?"

»Wees barmhartig, Eduard! doe mij geene vraag meer. Ik ben zeer ongelukkig, zeer te beklagen, ik heb alles verloren, zelfs het recht op uwe achting, zelfs den zegen der Heilige Kerk!" En zij brak bij deze woorden in tranen uit.

Een vreeselijke angst beving den Graaf; hij haastte zich niet meer om voort te komen; hij zag talrijke groepen menschen, die rondom den brandenden vleugel bijeen schoolden; hij onderscheidde de wijk- en brandmeesters met hunne staven en hun gevolg, die zich reeds met blusschen bemoeiden en het volk daartoe aanspoorden. Het was toen, dat de troep Cornwallers en Kentslieden den tuin binnendrong.

»'t Is, voor den duivel, te laat!" riepen zij teleurgesteld, toen zij de menigte gewaar werden.

»Niet te laat! zoo waar wij dolken hebben, niet te laat!" galmden sommigen. »Kunnen wij ons niet met de verwijfde stedelingen meten!"

»Ja! ja! dat zal een voorproefje zijn van het andere!"

»En onze leus zal zijn: voor Wyatt en voor de vrijheid!"

»Stil, mannen, stil!" riepen de bedaardsten, die hen gevolgd waren om nog eenigszins de orde te handhaven. »Wilt gij dan alles nu reeds verraden?"

In weerwil van Arabella, die vluchten wilde, zoodra zij de vreemden bemerkte, trad Courtenay hen in den weg.

»Halt mannen, waar zal dat heen?"

Zulk eene vraag van een ongewapend man had iets dat die lieden ontzag inboezemde. Zij zagen elkander aan, als waren zij onzeker wat te antwoorden.

»Zoo gij komt om te helpen blusschen, rade ik u terug te gaan," hervatte Courtenay. »Er is reeds overtollig volk genoeg!"

De ruwe Jack vatte het woord op.

»Wij komen niet om te blusschen, Sir! maar wij zoeken een aandeel in den buit."

»Gij zijt vermetele knapen, en gij zult moeite hebben om van eene wandeling naar Tyburn vrij te komen, zoo gij in uw opzet volhardt. Gij hebt boozer plannen in uw hoofd dan deze plundering. Maakt dat gij voort komt: ik geef u drie minuten, alvorens ik gewapende hulp roep," zeide Courtenay met vastheid. Aan het angstig sidderen zijner zuster bij de uitvorschende blikken, die enkele dezer menschen op haar wierpen, begreep hij, dat zij zulke mannen scheen te verwachten of gezien had; de omstandigheid, dat hij haar in dit nachtelijke uur geheel gekleed gevonden had, terwijl de kamenier had voorgegeven dat zij met hoofdpijn te bed lag; de naam Wyatt, aan die mannen ontsnapt.... dit alles maakte het hem waarschijnlijk dat Arabella zich, in een zwak oogenblik, in diens vermetele ontwerpen had laten verwikkelen, en hij achtte het in haar belang geraden, dat die vreemde mannen zich verwijderen zouden, voordat er een gerechtelijk onderzoek plaats greep.

Zij schenen toe te geven.

»Het is bij mijne ziel de Lady, die straks bij ons was," fluisterde een der Kentsmannen hoorbaar.

»Dan moeten wij gaan; zij behoort tot de onzen."

»Wie is dan de edelman, die bij haar staat?"

»De Graaf van Devonshire! die u voor het laatst aanmaant om te vertrekken," hervatte Courtenay bevelend.

»Voor dien zelfs ruimen wij de plaats niet; wij willen deel aan den buit! wij willen goud!"

«Goede lieden, gaat toch!" zeide nu Arabella, met bevende stem, »hem die u aanvoert, zult gij verraden. Gij zult goud hebben, doch gaat slechts nu."

»Zij heeft gelijk," riepen allen, en zij spoedden zich voort, terwijl een der wildsten aanhief:

Tegen de papen, en voor Wyatt
Tarten wij boeien en galg en rad!

Devonshire gaf hun een wenk om te zwijgen; doch dit werd alleen opgemerkt door Darley, die, vergezeld van vele

bedienden en eenig volk, ook dezen kant ingeslagen was om nasporingen te doen naar de vrouw des huizes en haar broeder. — Darley was gewekt door het gegil der bedienden, die eindelijk uit hunne doffe sluimering ontwaakten door het instorten van balken en bogen in de bovenvertrekken aan de westzijde van het huis, terwijl zij in het oostelijk gedeelte en dan nog wel in benedenkamers, hun verblijf hielden. Slechts enkele vrouwen en de kleine Moorsche page sliepen achter het bidvertrek der Lady; van deze werd niemand gered, waarschijnlijk smoorden zij in den rookdamp en gingen zoo uit den slaap in den dood over. De arme Debora, die op haar armstoel was ingeslapen, werd door de brandlucht verschrikt wakker; bedwelmd door de dikke rookwolken, had zij getracht een deur te bereiken, en was misschien reeds door den rook verstikt, voordat hare kleederen vuur vatten; het was haar verminkt lijk, dat Courtenay zoozeer ontzette.

Darley dan vermoedde uit het gewoel en de kreten die hij hoorde, dat er iets buitengewoons voorviel. Hij staat op, slaat een blik op het ledikant van den Graaf, en ziet dezen daar niet meer. In verwondering verlaat hij haastig het vertrek; hij komt in de voorzaal, waar eene algemeene verwarring heerscht, en waarin reeds verscheidene lieden zijn doorgedrongen, die, zooals het bij zulke gelegenheden doorgaans gaat, meer de ontsteltenis helpen bevorderen, dan wezenlijke hulp aanbrengen. Zijne zintuigen hebben den jongeling reeds de verschrikkelijke ramp doen kennen; hij vraagt naar zijn meester, naar de vrouw des huizes. Geen van beiden zijn zij te vinden! Men vreest dat de Lady in het brandende vertrek is omgekomen. Hij kan niet denken dat de Lord, van het onheil bewust, hem slapend aan zijn lot zal hebben overgelaten; wat kan dezen bewogen hebben zich in den nacht te verwijderen? Weinig bezorgd over de gevolgen van den brand, behoudt hij bij het rumoer en geschrei om hem heen eene bedaardheid, die hem koel overleg vergunt, en put hij zich uit in achterdochtige gissingen.

»Ik wil zekerheid!" roept hij eindelijk uit, »wie uwer heeft moed mij naar de westzijde te volgen?"

Verscheidenen, zoo burgers als bedienden, doen zich op.

Binnendoor was dit echter niet meer te doen, de gemeenschap was afgebroken ; zij trekken het huis om ; Darley stapt vooruit met eene drftt alsof hij het goudland te ontdekken had, en hij bemerkt, nog voordat iemand hen ziet, Courtenay en zijne zuster, in gesprek met gewapende mannen, die rustig aftrekken met een zoo zonderling liedje ; hij heeft nog gehoord dat er gesproken wordt van iemand, dien men niet verraden moet, en dat de Lady dien menschen goud belooft. Hij is er nu van overtuigd dat hij nog niet in alle ontwerpen van den graaf is ingewijd ; maar ook dit geheim moet hij doorgronden.

»Burgers, daar vluchten de brandstichters!" roept hij, op de wegijlende mannen wijzende.

»Houdt u rustig vrienden! Die lieden hebben geene schuld," spreekt Courtenay; dan te vergeefs. Met Darley aan het hoofd rennen ze weg, terwijl slechts enkelen achterblijven, die luidruchtig hunne blijdschap te kennen geven over de redding der goede Lady en van den beminden Graaf. Zij blijven hen vergezellen tot in het andere gedeelte van Sterny-House, waar zij aankomen onder het gejubel der menigte.

Het vuur is gebluscht. De orde herstelt zich langzamerhand. De volkshoopen gaan uiteen. Arabella, wier geest in aanhoudende verbijstering is, wordt door een paar hulpvaardige burgervrouwen te bed gebracht. Ook Courtenay zondert zich af, met eene nieuwe zorg in het hart.

Het gelukte den page niet, een der vluchtenden in handen te krijgen. Of zij zich in het nauwe doolhof der stegen verscholen, dan wel gereed liggende booten bereikten, bleef voor hem in het onzekere. Hij trok af met zijne burgers. Toch namen de dienaars van den Lord Mayor den woesten Jack gevangen, die, met het onbaatzuchtige doel om op eigen hand de winstgevende onderneming door te zetten, welke zijne makkers hadden laten varen, zich achter struiken en boomgewas verscholen had.

De weggeworpen fakkel van Arabella's echtgenoot was de oorzaak van den brand geweest. Met kracht tegen het zijden behangsel geslingerd, was zij wel uitgegaan, doch eene vonk, tusschen de plooien der draperiën geraakt, was daar blijven smeulen. Bij de hartstochtelijke gemoedsbewegingen, die de aanwezigen hadden beziggehouden, werd de aanvankelijke brand-

lucht te minder opgemerkt, daar, bij de toenmalige ongeschikte inrichting der schoorsteenen, altijd eene soort van rook zelfs de sierlijkste kamers vervulde, als er gestookt werd. Eerst na het binnenkomen der samenzweerders, en bij den tocht, die er ontstond door het telkens openen en sluiten van het kruisraam, steeg er eene laaie vlam op, juist toen Lady Arabella, na den verschrikkelijken eed, die haar aan het komplot verbond, uitgesproken te hebben, bewusteloos op hare sofa terugviel. In dezen toestand werd zij weggevoerd, terwijl geen der eedgenooten zich verder om den brand van haar huis bekommerde.

IX.

De minnares van Suffolk.

Twee mannen zaten aan een eikenhouten tafel in eene burgerwoning, niet ver van St. Dunstan, aan de oostzijde van Temple-bar. De oudste van beiden droeg eene bruine monnikspij, den gordel der Franciskaners, een rozenkrans en een zwart priesterkapje. Zijne levendige, diepliggende oogen, beschaduwd door dikke wenkbrauwen, die reeds begonnen te grijzen; zijne strenge trekken, iets gebiedends in zijne houding, en de ongemaakte waardigheid, waarmede hij op den eenvoudigen, lederen leuningstoel zat, kenmerkten echter onder dit gewaad den man van rang.

Niet alzoo was het met dengene die tegen hem over zat. Zijne kleeding was die van een gemeen' burger, en zij paste zoo volkomen bij zijne boersche houding, onbehagelijke manieren en grove, harde gelaatstrekken, dat het scheen als of de natuur zelve hem zijne plaats had aangewezen onder den lagen volkshoop.

Die twee mannen waren de Bisschop-Kanselier en Benefield. Zij schenen eene gewichtige zaak afgehandeld te hebben, want de laatste sloeg met de vuist op de tafel en zeide, terwijl hij in den ruwen lach uitbarstte, die hem eigen was:

»Bij St. Stephanus! dat noem ik een vijand verschalken! En is uwe Lordschap op dat denkbeeld gekomen door die enkele woorden, welke mij ontsnapt zijn?"

De naam Bealow was mij genoeg. Ik ken hem nog van vorige dagen als een heethoofdig ketter; maar ik wist niet dat hij zich nog hier ophield. Nooit bevorderde iemand beter mijne plannen,

dan deze Courtenay door zijne tusschenkomst in de zaak van dit Luthersch huisgezin. Maria is een steunpilaar van de Heilige Kerk; doch zij is slechts eene vrouw! Ik wil niet zeggen eene zwakke vrouw; maar toch zulk eene, die terugdeinzen zal als er veel bloed stroomen moet, en die niet met volharding eene gansche sekte te vuur en te zwaard vervolgen zal, zoo haar hart daarin niet evenveel deelneemt als haar gevoel van godsdienstplicht. Daarom moet haar gunsteling verwikkeld worden in de belangen der belijders van de nieuwe leer, opdat zij hen verdelgen moge om zijnentwil. Dan zullen hare opgeruide hartstochten blindelings de richting volgen, die ik aangeef, en terwijl zij meenen zal slechts eene teleurstelling te wreken, bevordert zij de heiligste zaak: de uitroeiing van de verfoeielijke ketters en de volkomene zegepraal der Kerk!"

Benefield had den Kanselier met een stomp welbehagen aangestaard. Het was duidelijk te zien dat hij hem niet begreep.

»Als dat uwe bedoeling was, hoogwaardige Heer! dan had men hem wel terstond kunnen beschuldigen van verstandhouding met dien ketterschen leeraar, zooals ik reeds heb willen doen."

De geestelijke Lord haalde de schouders op, en hervatte:

Dat was mijne meening niet, Sir! Ik wacht nu slechts eenige papieren af, die mij een vermoeden tot zekerheid zullen maken. Ik heb daartoe iemand hier bescheiden. Gij weet, de eenige bewoner van dit huis is een man, die geheel van mij afhangt; daarom vindt gij bij hem, zoolang gij zulks noodig hebt, eene veilige schuilplaats. Gij kunt mij hier van tijd tot tijd zien, want ik ben gewoon in dit huis de lieden te spreken, die ik aan mijne woning niet ontvangen kan. — Maar ik moet nog een ernstig woord tot u richten, Sir! Ik heb reden om zeer ontevreden te zijn over uw gedrag. Ik zeg u, dat dit de weg niet is om aanspraak te verkrijgen op tijdelijken en eeuwigen zegen. Gij geeft u onberaden over aan uwe dierlijke driften; gij wilt een goed Katholiek heeten en gij willigt ondeugden in, waarover zelfs een ketter zich zoude schamen. Vergeet nimmer, Sir! dat gij een der werktuigen zijt in de hand van God, om Zijne Kerk in ons vaderland te herstellen, en gedraag u betamelijk; leg u toe op heiligmaking en op meer reinheid van wandel."

»Verdoemde huichelaar! .... mij voor te preeken!" dacht de ridder bij zich zelven; doch hij zag in, dat het luchtgeven van die gedachte eenigszins ontijdig zoude geweest zijn; ook wilde hij iets antwoorden van berouw, van wegsleepende schoonheid, enz., doch het binnenkomen van een derde, hun bondgenoot Darley, verhinderde hem daarin. Deze zag zeer bleek, groette den Kanselier eerbiedig, maakte eene lichte buiging voor Benefield, en wierp zich toen met zichtbare moedeloosheid aan het eind der tafel op een stoel.

»Wat is dat, master Darley? vroeg de Kanselier, met eenige verwondering. »Gij schijnt zeer ontdaan? Zijn de berichten, die gij komt brengen, even somber als uw gelaat?"

»Er komt veel in van brand en samenzwering, Mylord! Doch dit is het niet, wat mij ontzet: aan het huis van Bealow gekomen, vond ik het ledig!"

»Pouah! meent gij dat de vogels ontsnapt zijn?" viel Benefield in.

Gardiner sloeg een strengen blik op den ridder en sprak toen, terwijl hij Darley uitvorschend aanzag:

»En wat kan daarin gelegen zijn dat u treft, jongeling! Die lieden zijn in goede bewaring gebracht; het is geschied op mijn bevel, en het was noodzakelijk."

Een donkere gloed verspreidde zich over Darleys fijne trekken.

»Mylord Kanselier, gij bekleedt een te eerwaardigen rang om u in te laten met de lage wraakneming van een Benefield!"

»Knaap!" riep deze, en vloog op.

»In mijne tegenwoordigheid!", zeide Gardiner, en zag beiden scherp aan; daarop richtte hij zich tot den page:

»Hier wordt geen bijzonder belang beoogd, master Darley. Die Bealow, een verstokt afvallige, zal het middel zijn, waardoor de noodzakelijke val van den gevaarlijken Devonshire bewerkstelligd wordt."

»Ik meende dat daartoe reeds bouwstoffen genoeg voorhanden waren, zonder die in zijne beste daden te zoeken. Maar ik zeg u, Mylord, dat ik de hand niet leenen wil, om dit ongelukkige huisgezin in nog grootere ellende te brengen. Zie af van uwe plannen met hen, of, bij den hemel! ik maak den Graaf met de reden van hun plotseling verdwijnen bekend!"

»En al wildet gij dat, dwaze jongeling, dan ware het nu toch te laat. De tusschenkomst van Devonshire zoude hun nu niet meer baten, en eene lang gegravene mijn slechts iets te vroeg doen springen. Dat te vroeg zoude uwe schuld zijn, en gij zoudt dan niet ééne vrucht plukken van uw slim overlegd verraad.''

»Kanselier! er zijn oogenblikken, waarin ik eene bittere knaging gevoel, en waarin het mij moeite kost tot mijn geweten te zeggen: — zwijg! gij zult zwakker zijn dan mijne eerzucht! — Begrijpt gij wat het zegt, Mylord, slechts achttien jaar te zijn, en reeds verloren voor eer en deugd!'' En zijne stem verhief zich hier tot den luiden toon der wanhoop.

De Kanselier sloeg de oogen naar den grond. Zelfs de dweepzieke priester besefte het schandelijke, dat er in lag, een aankomend mensch, wiens ziel evenzeer als die van een ander behoefte had aan heiliging, met opzet heen te voeren langs een weg van huichelarij en misdaad, al ware het dan ook om een heilig doel te bereiken; doch hij bedacht tevens, dat Darley een te gewichtig hulpmiddel was, om het ter wille van eene zoodanige overweging te laten glippen, en daarom sprak hij hem aan met den glimlach en den vriendelijken blik, waarmede men een onnoozel kind bemoedigen zoude:

»Dat zijn van die aarzelingen, mijn zoon! die u overvallen, omdat gij den aard van uw werkkring niet recht bevat. Gij zijt door hooger hand geplaatst aan de zijde van dien trotschen Graaf, die nog slechts éène schrede te doen heeft om een afvallige zoon der Kerk te zijn, die ten minste heult met hare huichelachtige tegenstandster, welke juist door zijne hulp de macht zoude verkregen hebben om zich als zoodanig te doen gelden. Wat is nu uw plicht? Toe te zien, hoe de boozen zich vereenigen ten verderve van velen, en hen ongehinderd hunne plannen te laten uitvoeren, of wel hen te doen vallen tot behoud van allen? De sterkte en de macht der daden is u niet gegeven; maar de list blijft u, en de list moogt gij aanwenden. Of was het geene list, die Mozes gebruikte tegen de Egyptenaren? geene list, waardoor Jacob den vaderzegen verkreeg? geene list, waardoor zijne zonen hunne vijanden verschalkten? En dit alles onder goedkeuring van Jehovah zelven. En wat zijn die dwaze begrippen van eer, welke gij zegt te

schenden? Zoon der Kerk! wat schande is bij de menschen is eere voor God!"

Hier zweeg de Bisschop eenige oogenblikken, en peilde met een doordringend oog den indruk, dien zijne taal op den jongeling gemaakt had. Men ziet dat het hem niet moeielijk viel zijne booze plannen als noodwendige plichten voor te stellen, ze met een waas van heiligheid te omgeven, en een verraad te rechtvaardigen door de Heilige Schrift, die maar al te vaak door drogredenen en willekeurige uitleggingen dienstbaar wordt gemaakt aan de laagste bedoelingen.

Darley was opgestaan en had eene meer eerbiedige houding aangenomen.

De Kanselier vervolgde:

»Maar ook uwe schande naar de wereld wil ik niet. Er zijn reeds stappen gedaan om u eene luisterrijke plaats aan te wijzen onder de jonge edelen des rijks. Zijne Heiligheid weet van uwe trouwe diensten. Reeds is de Keizerlijke Infant op u door mij opmerkzaam gemaakt. Na den val van uw roekeloozen meester stel ik zelf u voor aan de Koningin. Met aanbevelingen van den Heiligen Stoel, gerugsteund door de gunst van Philips, — om niet eens te spreken van hetgeen mijne vriendschap voor u bewerken kan; — met een innemend voorkomen en een fijn, schrander oordeel als het uwe: zoudt gij met dit alles u een trap van aanzien en macht denken kunnen zonder dien te bereiken? Maar dan ook standvastig, mijn zoon, en geen wankelen als het uur der uitvoering daar is!"

Reeds bij het begin dezer rede had Darleys gemoedsbeweging eene andere wending genomen. Al meer en meer week het beschamend zelfverwijt. Al sterker en sterker wond zijne eerzucht zich op. Van een woest vuur flonkerden zijne oogen, en met ademlooze aandacht luisterde hij. Toen Gardiner zweeg, ijlde hij op hem toe, met den lach der gestreelde ijdelheid op het gelaat, en wierp zich aan zijne voeten, met de belofte:

»Mylord, vergeef mij dat weifelen, ik zweer volharding!"

De Kanselier had hem nog niet kunnen oprichten, toen er een wezen binnentrad, dat aller aandacht afleidde en dat zelfs Benefield, die met wangunstige blikken op den page gestaard had, aantrok.

Het was eene vrouw, in een gewaad van zilverlaken, waarover zij echter een donkerbruinen nonnensluier droeg, die haar voorhoofd en hals bedekte. Haar gelaat droeg diepe sporen van smart, en de ingevallen wangen, de rood geweende oogen getuigden van knagenden kommer. Zonder acht te slaan op de anderen, naderde zij met vasten tred den Kanselier, en reikte hem met de vermagerde hand eene brieventasch over, terwijl zij zeide:

»Ziedaar de papieren van Suffolk, Mylord! Zij bewijzen alles wat gij wenschen kunt. Gij kent mijne voorwaarde: die man moet sterven!"

»Waar eene vrouw vonnis velt, valt het niet zacht," merkte Gardiner aan, de brieventasch gretig inziende.

»Suffolk heeft den dood aan mij verdiend. Een schepsel, dat aan zijne voeten lag met teederheid en trouw, te verstooten op een oogenblik toen zij geene toevlucht meer had dan zijne liefde: dat is eene daad, die niet vergolden kan worden dan met bloed! En nu vaarwel, Mylord, gij hebt mij vergeving toegezegd; ik ga boete doen voor het verledene." Snel verliet zij het vertrek, zonder de beide anderen opgemerkt te hebben.

Lang en zwijgend bladerde de Kanselier in de papieren die hem gegeven waren; eindelijk vond hij er een, dat hem een blijden uitroep ontlokte.

»St. Peter wees gedankt! Dit vermoedde ik. Leest mijne heeren, leest!"

Darley en Benefield doorliepen het papier. Het was een brief van Wyatt aan Suffolk, die een duidelijk bewijs leverde van eene verstandhouding tusschen hen beiden, en waarin met ronde woorden het voornemen werd te kennen gegeven om door een gewapenden opstand het gezag der Koningin aan te randen; daarin vond men de volgende zinsneden:

»En wat Courtenay aangaat, van wien uwe Genade mij sprak, als van een uitverkoren gunsteling der Koningin; ik heb hem gesproken op den dag na zijne bevrijding uit den Tower. Hij is zoo goed als de onze. Ik vond hem bij de prinses Elisabeth in een vertrouwelijk samenzijn, dat geen twijfel omtrent hunne betrekking overlaat. Ik deelde hun onze plannen mede. Zij antwoordde, zooals men het verwachten konde, met eene uitvlucht,

die haar de gelegenheid vrijlaat om zich bij ons te voegen, zoodra er een kans van zegepraal is. Haar minnaar verwierp alles met eene schijnbare minachting. Maar hij is meer een romaneske minnezanger dan een staatsman, en zijne schoone zal hem overgehaald hebben, eer hij het zelf vermoedt. Laat ons hun zekerheid geven van het welslagen, en zij zullen ons ondersteunen met al wat hun ten dienste staat."

»Nu wordt mij alles helder!" riep Darley, »en nu weet ik, waarom de Graaf die zonderlinge mannen wegzond met een wenk van verstandhouding. Ja, bij den hemel, wij hebben hem niet zóó kunnen omsingelen, of hij heeft nog zijn eigen duisteren weg weten te gaan."

»Wat zegt gij?" vroegen Gardiner en Benefield te gelijk.

Toen verhaalde de page hun het gebeurde op Sterny-House, sprak van zijne vermoedens, van het liedje der plunderaars, waarin Wyatts naam genoemd werd, en van de vreemde omstandigheid dat Courtenay en zijne zuster, zonder eenige wanorde in hunne kleeding, midden in den nacht met gewapenden een bedaard gesprek hielden, terwijl hun vaderlijk huis in volle vlam stond.

»Wij hebben niets meer noodig," sprak de Kanselier. »Ik kan nu het geheele geheim van dezen zwarten aanslag zoo klaar en geleidelijk ontcijferen, als een goed middeleeuwsch handschrift.... En is die lichtzinnige Graaf daarop rustig naar Ashridge gereden?"

»Niet zoo terstond, maar toch in den ochtend. Arundel is bij hem, zij kunnen reeds daar zijn."

»Luistert nu, heeren, en dat ieder zijne taak wel bevatte. Gij, Benefield, houdt u onder vermomming hier. Hebt gij de beurs?"

»Hier is zij, Mylord?"

»Juist, aan deze zijde de E en aan de andere haar geliefkoosd devies: *Semper idem* (altijd dezelfde). Bewaar dit tot op het beslissende oogenblik; zijn uwe lieden voorbereid en onder ons bereik?"

»Zij zullen bij de eerste oproeping verschijnen."

»'t Is wel, ik heb verder niets voor u. — Darley, wanneer kan de Graaf terug zijn?"

»Morgen ten vier ure verwacht men hem te Whitehall. 't Is

dan de vierdag van St. Katharina, zooals uwe Hoogwaardigheid weet, en de Koningin wil dien met hem en enkele andere begunstigden te Greenwich houden."

»Tracht het zoo te maken, dat zijne Lordschap ditmaal niet langs de rivier naar het Hof gaat. Neemt gij op u, daarvoor te zorgen?"

»Gemakkelijk, Mylord! In zulke zaken weet ik hem te leiden als mijn rijpaard."

»Gij rept geen woord van de Bealows, en laat het verdere aan mij over."

»Is uwe Lordschap dan besloten om...."

»Ja, wij kunnen handelen; zijne vereeniging met Wyatt dringt mij hem te voorkomen. Vaarwel, master Darley! wij zien elkander het eerst weder te Whitehall." Hij wenkte den page te vertrekken.

Toen deze vertrokken was, wendde hij zich tot Benefield:

»Nog dezen nacht houdt eene geestelijke rechtbank zitting in het schip der St. Pauls-kerk, om uitspraak te doen in de zaak van Thomas Bealow, beschuldigd van ketterij en lasteringen tegen onze Moeder de Heilige Kerk. Ik zal daar voorzitter zijn."

Zelfs Benefield rilde bij de vreeselijke klem, die de Kanselier op deze laatste woorden legde.

Na eenige oogenblikken echter overwon eene lang onderdrukte, ijdele nieuwsgierigheid zijn ontzag voor den strengen staatsman, en hij vroeg hem:

»Wie was toch die schoone, droevige vrouw, Mylord?"

Gardiner haalde met minachting de schouders op, en antwoordde:

»Eene verstootene minnares van Suffolk, die hij, dwaas genoeg, onder de vrouwen zijner gemalin eene plaats heeft laten behouden."

X.

Een begin van het einde.

»Ik zeg u, Geertruid, dat gij ongelijk hebt; eene wandeling als deze geeft mij meer vermoeienis dan afleiding, en de eentonige statigheid van dit oude bosch maakt mij ongeduldig en somber. Ik haat die eeuwig zwijgende boomen!"

Zoo sprak Lady Elisabeth, die op Geertruid Hokarth leunende, door deze dieper in het bosch van Ashridge was gevoerd, dan zij zelve wilde.

»Indien uwe Ladyschap vermoeid is, kunnen wij terugkeeren," antwoordde de altoos deftige dame, »maar het is zeker, dat lichaamsbeweging u goed is, na eene zoo sterke inspanning van den geest."

»Bewaar ons, mijne waarde Hokarth! gij doet mij denken aan de spreuk: *Vinienti occurite morbo* — eene ziekte te genezen, voordat ze daar is. — Als zij mijne gezondheid moesten benadeelen, die weinige oogenblikken welke ik aan mijne studiën besteed, die juist de zoetste van mijn tegenwoordig leven zijn, dan ware ik reeds gestorven onder de leiding van mijn goeden Roger Asham, die mij als het ware met Grieksch en Latijn voedde. Dat was een goede, gelukkige tijd, Geertruid, toen ik met hem Cicero en Livius doorlas! »'t Is toch vreemd, dat men die oogenblikken als ze daar zijn, zoo weinig waardeert, en eerst door hun onherroepelijk verlies leert inzien, wat ze voor ons waren. Asham noemde de treurspelen van Sophocles eene leerschool der vorsten, eene waarschuwende stem tegen een te groot vertrouwen op de duurzaamheid van hun ge-

luk; en, zijne aanwijzing volgende, leerde ik veel daaruit van buiten, wat ik mij nu vaak ten troost herinner. Doch, om terug te komen op mijne eerste woorden, ik geloof dat dit bosch mij onverdragelijk is, omdat het mij steeds doet denken aan de vroolijke jachten te Greenwich en Woodstock, waaraan ik vroeger deel mocht nemen; ik schaam mij bijna het te zeggen, maar het hindert mij, dit vermaak te missen."

»Uwe Ladyschap zou hier kunnen jagen, men zegt er is veel wild."

»Jagen? zonder behoorlijk jachtgevolg, zonder den fieren, sierlijken stoet, die aan zulk feest iets bevalligs en indrukwekkends geeft! Jagen, met een paar geleende jachthonden en onhandige knechts, evenals de dochter van een armen landedelman, die op een anders jachtgebied stroopt! Neen, bij God, beter is het dat de dochter van Hendrik VIII zich binnen vier muren opsluit, dan dat zij zich zóó in het openbaar vertoont."

»Er is iemand, die u in staat zou stellen een luisterrijken jachttrein te houden, zoo hij slechts wist...."

»Ach! zwijg, hij doet reeds zooveel voor mij. Het ware beter dat gij mij niet aan hem herinnerd hadt, Geertruid, nu ik hem voor een oogenblik vergat. Een onbeschrijfelijke angst overvalt mij, als ik aan hem denk. Nooit meer tijding van hem! En het glibberige pad te kennen, waarop hij voort moet. Te weten dat één woord van vriendschap voor mij hem een schitterend vooruitzicht kan kosten; de verhevene openhartigheid van zijn karakter te kennen, welke hem ten prooi geeft aan elken schurk, die zich van zijne vriendschap weet meester te maken om haar te misbruiken; en niets te kunnen doen om hem te sterken, niets om hem te raden en geen anderen troost te hebben, dan het geloof aan zijn eerbied voor een eed, die mij soms voorkomt een zwakke band te zijn tegen zijne hartstochtelijkheid! O, Geertruid, die schrikkelijke onrust, die sombere bekommering, die ik niet van mij afwerpen kan, zou dat voorgevoel zijn?"

»Uwe Ladyschap vergeve mij, dat is een paapsch bijgeloof," merkte Hokarth aan, die eene strenge protestante, eene tot dwepens toe getrouwe voedster, maar eene zeer onmenschkundige vriendin was, en wier bekrompen geest in gestadige vrees

leefde, dat Elisabeth nog weifelde tusschen de nieuwe leer der Hervorming en de oude vormen van het Katholicisme. En inderdaad bewaarde de Vorstin doorgaans eene voorzichtige onzijdigheid, die beide partijen in hun voordeel uitlegden, hoewel de schrandersten onder de Katholieken zich hierdoor niet lieten blinddoeken; zij kenden haar, zoo al niet uit hare daden, dan toch uit hare opvoeding en hare vrienden.

»Geertruid, Geertruid!" sprak de Vorstin berispend, »kunt gij dan nooit de Roomschgezinden noemen zonder schimptaal. Eerbiedig het gevoelen van anderen, zoo gij wilt dat zij het uwe zullen eerbiedigen. En zou het dan zoo onmogelijk wezen, dat de onzichtbare band, die ons aan een geliefd wezen hecht, tevens als een onstoffelijke geleiddraad ware, waardoor een voorweten dat den één onheil dreigt, snel en zeker op den andere wordt overgebracht? Zou het niet..... dan ik hoor, dunkt mij, dicht achter ons het getrappel van paarden. Laat ons schielijk van hier gaan, het kon Sir Thomas Pope, of John Gage zijn, die ons van wege het hof bespieden; zij zijn er in lang niet geweest. Kom spoedig! ik wil hen hier niet aantreffen." En zij trok de voedster driftig met zich voort.

»Daar uwe Genade toch zooveel aan voorgevoel hecht," zeide deze omziende, »moet ik u zeggen dat zij zich ten minste heden verzekeren kan, of het al dan niet bewaarheid wordt, want het is Sir Thomas niet, maar een ander, meer welkom bezoek. Neen, schrik zoo niet, liefste Lady, versnel niet uw stap: het is waarlijk de Lord van wien wij spraken."

»Courtenay!" riep Elisabeth, die onwillekeurig het hoofd omwendde; doch ziende dat hij niet alleen was, verborg zij met hare gewone zelfbeheersching den glimlach der vroolijke verrassing onder eene ernstige waardigheid.

Toch bleef zij staan.

Het was werkelijk de Graaf van Devonshire met Lord Arundel en een klein gevolg. Ook zij herkenden nu de Prinses. Na eene korte woordenwisseling, die Hendriks dochter met een kloppend hart gadesloeg, stegen zij af, lieten de bedienden met de paarden ter zijde gaan, en naderden nu de jeugdige Vorstin. Arundel trad vooruit, en de knie buigende, sprak hij: »Ik kom u eene hulde brengen, Mylady! die mijn hart u reeds lang heeft

toegewijd. Ik erken dat de plaats niet zeer voegzaam is, dan, nu het toeval ons zoo gunstig in uwe nabijheid brengt, meende ik dat uwe Ladyschap een getrouw dienaar niet zoude terugwijzen, omdat hij voor ditmaal de regelen der étiquette overschrijdt.”

»Welkom, Mylord! en hartelijk dank voor uwe vriendschap! Is deze ontmoeting toevallig, of waart gij werkelijk op weg naar mijne woning?” zeide Elisabeth, terwijl zij hem ophief.

»Onze tocht hierheen had geen ander doel, dan uwe Ladyschap te zien. Doch vergun mij, u voor te stellen Mylord Courtenay, Graaf van Devonshire, Groot-Stalmeester der Koningin, die mij vergezelt namens hare Majesteit.” Nu nam hij Courtenay bij de hand die tot hiertoe, zeer met zijne houding verlegen, op eenigen afstand was blijven staan, maar thans nederknielde en het hoofd diep boog om de gemoedsaandoening, welke zich op zijn gelaat teekende, niet te verraden.

De zachte handdruk, waarmede zij hem oprichtte, stelde hem schadeloos voor de zwijgende buiging, waarmede zij zijn groet beantwoordde. Arundel meende het stijve van deze ontvangst te moeten matigen. Hij vond het eene onvoorzichtigheid van Elisabeth, dat zij den gunsteling niet vriendelijker welkom heette; daarom sprak hij luid, een zijdelingschen blik op dezen werpende:

»'t Is aan Mylord Courtenay, dat ik het geluk te danken heb, uwe Ladyschap te mogen bezoeken, en zoo wij u iets gunstigs hebben mede te deelen, is het nogmaals aan hem, dat wij het verschuldigd zijn.”

»Is dat waar, Graaf van Devonshire?” vroeg Elisabeth en sloeg daarbij een zoo misnoegden blik op dezen, dat Arundel het op nieuw geraden vond tusschenbeide te komen.

»Op mijn woord als edelman, Mylady! De Graaf staat wel hoog in de gunst der Koningin; doch hij heeft daarom niet minder getoond uw vriend te zijn.”

»Moet ik dat gelooven?” vroeg Elisabeth, en verbleekte bij de gedachte, die zich van haar meester maakte.

Courtenay kon zich niet langer bedwingen; hare achterdocht griefde hem diep. »Mylady!” riep hij uit, zich aan hare voeten werpende: »Geloof alles wat u goeddunkt, slechts niet, dat een ridder van mijn geslacht zijn eed zoude kunnen breken!”

»Zoover dus onze vriendschap vereenigbaar is met uwe trouw aan de Koningin, biedt gij mij die aan. Dat is meer dan ik hopen konde, Mylord! Neem daarvoor mijn hartelijken dank, en wees ook gij mij welkom, Graaf!" Zij reikte hem de hand. Onwillekeurig, of met opzet, bleef haar handschoen tusschen zijne vingers.

Hij zag haar vragend aan.

»Mylady! het toeval stelt mij eene gedachtenis aan dit uur in handen: wees gij niet wreeder dan het toeval?"

»Behoud het dan als een onderpand van mijn vertrouwen op uwe verzekeringen van zooeven. En nu, Mylords, laat mij iets hooren van mijne koninklijke zuster? Onderwijl kunnen wij naar Ashridge terugwandelen, zoo gij beiden daar mijne gasten zijn wilt, en u behelpen met hetgeen eene landelijke tafel oplevert."

Daarop nam zij den arm van Arundel en stapte, met hem sprekende, voort. Courtenay bewonderde in stilte hare zelfbeheersching, hare gevatheid; doch het kostte haar een zucht, dat zij hare liefde zoo gemakkelijk verbergen konde. Het was voorzichtigheid, hij moest het erkennen, het was staatkunde; maar hij had wel gewenscht dat haar gevoel sterker gesproken had dan die beide.

Hij bleef een weinig achter en knoopte een gesprek aan met de Barones Hokarth, die hem veel zeide, dat hem troosten konde bij Elisabeths schijnbare koelheid. Hare tegenwoordige levenswijze, hare onrust over hem, zelfs hare klachten van zooeven deelde zij hem mede, en hij verdiepte zich zoodanig in het genoegen van over haar te hooren spreken, dat zij het kasteel bereikt hadden, eer hij er zelf aan dacht.

Elisabeth had niet zonder oogmerk den Groot-Kamerheer zooveel onderscheiding bewezen.

»Is Courtenay te vertrouwen?" vroeg zij. »Ik heb in den laatsten tijd, zoovelen als vijanden leeren kennen, die zich vroeger vrienden noemden!"

»Ik kan hem niet ontcijferen. Hij heeft een onbepaalden invloed op de Koningin; het Hof en de adel kruipen voor hem; de *city* draagt hem op de handen; het volk aanbidt hem. De Kanselier zelf zoekt zijne vriendschap. Nog slechts één stap, en

hij is Koning van Engeland. Maar hij weifelt steeds om dien te doen, hoewel de Koningin zelve door zinspelingen hem daartoe schijnt te willen uitlokken. Hij wijst die echter altijd met koele galanterie van de hand, als begreep hij ze niet, en ze zijn toch zoo duidelijk! Sommigen van ons zeggen dat hij den duur van Maria's regeering wantrouwt, en dat hij aarzelt uit vrees dat zij zich niet op den troon zal kunnen staande houden; maar hij, die zoo algemeen bemind is, zoude juist in staat zijn om het volk met haar te verzoenen, en men hoort ook niets van onrust. Wat eigenlijk uwe vraag betreft, Mylady! uw vijand is hij niet, ofschoon hij zelf niets voor u heeft willen doen; doch toen ik om uwentwil harde, beleedigende woorden hooren moest, kwam hij edelmoedig tusschenbeide, en verkreeg meer met een paar woorden, los daarheen geworpen, dan ik met eene dringende bede."

»Hij werd dus mijne voorspraak?"

»In den rechten zin kan ik dat niet zeggen, Mylady! doch reeds in de bescheidenheid, waarmede hij zich thans ter zijde houdt, ziet uwe Ladyschap zijne goede bedoeling; want de Koningin die mij, de hemel weet waarom! wantrouwt, benoemde hem tot haar vertegenwoordiger bij ons gesprek."

Elisabeth was voldaan. Courtenay scheen Maria en allen die haar omgaven volkomen te beheerschen, en uit Arundels woorden begreep zij, dat men niet eens dacht aan de mogelijkheid van het bestaan eener betrekking tusschen den Graaf en haar; deze had thans, zonder zich zelven bloot te geven of zijn eed te breken, een middel gevonden om haar te naderen, en zij durfde dus met gerustheid zijn bijzijn genieten.

»Als Devonshire zoo machtig is, zoude hij een nuttig vriend kunnen zijn," sprak zij tot haar geleider, »en ik geloof dat ik in den raad mijner zuster zulk een behoef."

»Helaas ja! Mylady, en even waar is het, dat gij daar geen anderen hebt dan mij, die zoo weinig vermag."

»Wien ik daarom niet minder hoogschat," hernam zij, hem de hand drukkende. »Doch waarom zoude ik blozen de bescherming in te roepen van iemand, die...." hier naderde hen Courtenay, en Elisabeth fluisterde nog slechts de woorden: »laat ons straks onder eenig voorwendsel alleen."

Gezamenlijk in dat gedeelte van het slot gekomen, waar wij de Vorstin bij den aanvang van ons verhaal vonden met hare vrouwen, werd haar door Courtenay de boodschap van Maria medegedeeld. Zij wilde niets beslissen, voordat zij hem onbespied gesproken had; daarom wendde zij voor, zich op een antwoord te zullen beraden, dat zij schriftelijk zoude mededeelen. Arundel zoude zich met dat geschrift belasten.

De koele, deftige toon werd nu allengskens afgelegd; zelfs Devonshire, die het meest leed onder de gestadige waakzaamheid over zijne woorden, begon zich vrijer te gevoelen, en toen zij eindelijk plaats namen aan eene eenvoudige, doch goed voorziene tafel, wist Elisabeth, door ongezochte, geestvolle scherts en door schrandere opmerkingen, die het vernuft van anderen uitlokten, of door kleine vleierijen, die zij onder beiden gelijkelijk verdeelde, het gesprek zoo levendig te houden en te veraangenamen, dat Arundel, verrukt en betooverd door haren vertrouwelijken omgang, recht uit den grond van zijn hart het onmogelijk noemde, dat de Koningin hare zuster leerde kennen, zonder haar te beminnen. »Ik druk het u op het geweten, Mylord Courtenay!" voegde hij dezen toe, »dat gij deze parel niet langer aan het hof onthoudt; het kost u bij onze genadige Koningin niets dan een verzoek."

De Graaf glimlachte flauw en zuchtte; hij kon zich niet vereenigen met het uitgesproken gevoelen; hij wist te goed welke bergen zich nog verhieven tegen de gewenschte toenadering van die twee vrouwenharten; en hij had buitendien nog zooveel te dragen, nog zooveel dat hem ontrustte. Zijne mindere opgegeruimdheid werd door Elisabeth en Arundel toegeschreven aan den schrikkelijken nacht, dien hij ten huize zijner zuster had doorgebracht, en aan de bekommering over hare ongesteldheid; want hij had hun beiden alles medegedeeld, zonder echter, zooals men denken kan, van de vermoedens te spreken, die hem juist het meest beangstigden.

Na den maaltijd, toen Sawers zich met de andere bedienden verwijderd had, stonden de Barones Hokarth en Miss Mary, die aan het einde der tafel mede aangezeten hadden, op, en verlieten het vertrek. Nu sprak Arundel van de noodzakelijkheid om hun gevolg, dat hen in de herberg van Ashridge wachtte,

eenige bevelen te geven, en nam, tot groote vreugde der gelieven, die taak op zich.

Vooraf echter zeide hij fluisterend tot de prinses:

»Gebruik dit uur met uwe gewone schranderheid, Mylady! en gij hebt u den aanstaanden Koning van Engeland gewonnen; die kleine toegevendheid met den handschoen was reeds een meesterstuk!" Daarop liet hij beiden alleen.

»Elisabeth, welk eene marteling!" riep Courtenay, terwijl hij naast haar plaats nam, »zóó met u samen te zijn, is mij meer ergernis dan genot!"

»Denk liever aan het voorrecht van dit oogenblik," antwoordde zij, en streek zachtjes de zwarte lokken langs zijn schoon voorhoofd op zijde. »Doch het komt mij voor, Graaf, dat u meer kwelt dan de onrust van een enkelen nacht! Uw voorhoofd gloeit en uwe wangen zijn bleek, en ik zie u niet tegen mij glimlachen zoo als vroeger. Courtenay, waarom ziet gij mij nu niet vroolijk aan? Foei, schaam u, er waren straks oogenblikken waarin ik, ondanks mij zelve, om u lachen moest; gij zaagt er soms uit als iemand die medespeelt in eene moraliteit [1]) en zijne rol vergeten heeft. Gij weet u zelven ook niet in het minste te bedwingen!"

»O, Elisabeth, Elisabeth!" riep hij smartelijk, »gij zoudt niet gezegd hebben dat ik mijzelven niet weet te bedwingen, zoo gij mijne geschiedenis van de laatste dagen gekend hadt! Uw naam werd miskend en ik moest zwijgen! Zwijgen, terwijl het bloed in mijne aderen kookte! Men heeft beschimpend van u durven spreken, en ik heb moeten glimlachen tegen haar die de lastering uitsprak! Berekent gij het lijden van dien enkelen glimlach? Beseft gij wat het zeggen wil onbewogen te schijnen, terwijl iedere klopping van het hart hoorbaar is, en de ademhaling niets meer is dan een afgebroken hijgen? Of onverschillig te schijnen, terwijl opgekropte woede een traan van spijt uit het oog perst? Is er iets dat meer pijn doet, dan te moeten schertsen als de ziel verscheurd wordt? Zijn er ooit te Tyburn

1) Godsdienstige en mythologische tooneelopvoeringen, in den smaak der Fransche *moralités* en *soties*, werden onder Maria's regeering geduld, en zelfs ten Hove opgevoerd.

folteringen uitgevonden, die bij deze zedelijke marteling halen?.... En dan nog het vreeselijkste van alles: door een edel mensch beschuldigd te worden van laaghartige baatzucht, van zelfzoekende menschenvrees; zich in het aangezicht eerloos te hooren noemen! Bij God en St. Joris! ik laaghartig; ik zelfzoekend; ik eerloos! — en ik heb daarbij gezwegen om u, en om den eed dien gij mij hebt opgelegd!"

Onder het spreken was hij opgestaan, en had zijn zetel met drift ter zijde geschoven; de oprechtheid zijner woorden stond te lezen op iederen trek van zijn belangwekkend gelaat; elke zijner bewegingen was hartstocht en lijden.

»Mijn Eduard! mijn vriend, bedaar, ach herstel u! Gij windt u te veel op, door de herinnering aan dat bittere; het sleept u weg in eene vervoering die te vreeselijk is. O, ik herroep mijne onbedachte woorden. Ik geloof aan uwe zelfbeheersching; ik wist, dat gij nooit een eed breken kondet," hernam de Prinses diep bewogen, en zij vatte zijne handen en voerde hem naar eene der zitplaatsen, door de breede vensterkozijnen gevormd, en drukte hem een kus op het voorhoofd, en trachtte hem te doen bedaren door haar tooverzoeten glimlach en het smeeken harer sprekende oogen. »Innig geliefde! zooveel leedt gij voor mij.... en ik kon met u schertsen!"

»Voor u te lijden, is spel; maar zóó baat u mijn lijden niet, en ik kan den schijn van laaghartigheid niet dragen; het is een brandmerk, dat tot diep in mijne ziel doordringt. Ik wil niet langer onder die zelfverachting gebukt gaan, niet langer schijnen wat ik niet ben! Gij moet mij toestaan u te beschermen, of ik werp de middelen weg, waardoor ik u dienen kon. Voor mij alleen, begeer ik geen invloed, geene macht! Gij moet mij toestaan uwe eer te handhaven, of de plaats te verlaten waar men die aanrandt. Gij moet mij toestaan als uw vriend onder uwe vijanden op te treden, of voor eeuwig het bijzijn uwer vijanden te mijden. Gij moet mij toestaan mij van de schande der zelfzucht te zuiveren, of met die schande naar een vergeten oord heen te trekken! Gij hebt recht op mijn leven, Elisabeth! met vreugde en gewillig leg ik voor u het hoofd neder op het doodelijk blok, en ik zal lachend opzien naar de scherpte van den bijl! Maar gij hebt geen recht om mij tot leven te veroor-

deelen, en de ziel van dat leven weg te nemen : de eer! Elisabeth aan uwe voeten smeek ik u om ontheffing van mijn eed! om ontheffing van zelfverachting! om ontheffing van eerloosheid!" Hij was werkelijk aan hare voeten nedergezonken en drukte zijn hoofd tegen den grond.

»Ieder uwer woorden is mij eene nieuwe reden om dien eed op u te laten rusten. Zoo ik toegeef, zie ik u reeds op dat afgrijselijke blok, waarvan gij spreekt. Gij zoudt tienduizend onvoorzichtigheden tegelijk begaan."

»Ik word krankzinnig, zoo gij mij niet verhoort!"

»Bewijs mij liever dat gij beraden kunt zijn! Sta op, ik beveel het u! Sta op, of ik maak een einde aan ons gesprek en ik roep mijne vrouwen!"

»Zij zullen mij in deze houding zien!"

»Weerspannige! Meent gij dat ik u niet haten kan?"

Toen trok hij zijn degen. Er was onverzettelijke vastheid in den blik, waarmede hij haar dien overreikte:

»Mylady, dood mij! nu, terstond, aan uwe voeten!.... dit is barmhartigheid bij den zedelijken dood, dien gij mij langzaam wilt laten sterven!"

Zij nam het wapen aan, bezag het eenige oogenblikken als bedacht zij zich, boog het, als om het goede staal te beproeven, en sprak ernstig, terwijl zij hem doordringend aanzag:

»Courtenay, uwe onbezonnenheid gaat dan zóóver, dat ze mij in een oogenblik, waarin ik een uiterste moet aangrijpen, een wapen in handen geeft? Ik ken de gevolgen als ik toegeef.... Moet er dan bloed vloeien, laat het alleen het mijne zijn," en zij richtte de punt van den degen op haar hart. Maar snel stond hij op, rukte haar zonder een woord te spreken het gevaarlijke speeltuig uit de hand, wierp het ver buiten haar bereik, en zette zich neder op de plaats die zij hem aanwees, met over elkander gekruiste armen, en met diepe verslagenheid in den blik, als iemand die van elken tegenstand afziet. — De kleine vrouwenlist was gelukt.

»Wees nu bedaard, mijn vriend!" zeide zij, terwijl zij hem zacht de hand drukte, »en hoor mij aan. Nog ontzeg ik u niets; daarna zult gij zelf beslissen of ik toegeven moet. Ik ben door Arundel volkomen ingelicht omtrent uw toestand aan het Hof;

gij kunt koning worden! Koning van Engeland! Neen, zie mij niet aan alsof ik heiligschennis pleegde. Ik weet het, Maria's gemaal te worden, heeft niets aantrekkelijks voor u; gij bemint mij, gij zijt verzekerd van mijne wederliefde, gij gelooft dat dit huwelijk mij het hart breken zoude; maar gij dwaalt: voor een groot belang weet ik een groot offer te brengen; de Tudors zijn niet zwak. — Maria's gemaal te zijn, heeft niets aantrekkelijks voor u! Maar zegt het u dan ook niets, de machtige weldoener te worden van een groot volk? De helft van een koninkrijk te beschermen tegen de gruwelijke verdrukking, die het te gemoet gaat? Het evenwicht te bewaren tusschen twee vijandige partijen, die ieder op hare beurt wenschen te vervolgen; den zwakke te verdedigen tegen den sterke? Wat moet er van Engeland worden als Philips mijne zuster huwt? Ziet gij niet reeds zijne inquisitie in de verte? Zijne zwijgende, onbekende handlangers, die hunne slachtoffers zullen kiezen uit het beste deel der natie. Onvoorziens zullen zij ze wegrukken uit het midden hunner betrekkingen, en ze heensleepen naar strafplaatsen die niemand weet; en ze ter dood brengen in nooit gedachte folteringen, zonderdat hun gekerm zal kunnen doordringen tot de ooren hunner geliefden! Dit beeld ontzet u niet, Courtenay! Gij verbeeldt u dat in ons land zulk eene tirannie onbestaanbaar is; maar ik zeg u, dat Philips haar invoeren zal, en wie zal kunnen verhinderen dat hij mijne zuster huwt, zoo gij er u niet tusschen stelt? Graaf van Devonshire! gij zult rekenschap geven van elken traan om hem gestort; van elken droppel bloeds door hem vergoten! en ieder wee, over hem uitgeroepen, zal weergalmen als een wraakgeschrei over u; want gij hadt het middel moeten zijn om die allen te voorkomen! Gij, door den adel geliefd, door het volk aangebeden, hoe beloont gij hunne gehechtheid, wat hebt gij gedaan om die te rechtvaardigen?"

Zij scheen een antwoord af te wachten, dat echter niet volgde; want de Graaf bleef zwijgen als wenschte hij dat zij voortging.

»Ook om mijnentwil," vervolgde zij, »bid ik u, mijne woorden niet te verwerpen. Wie zal mij beschermen, als nevens mijne zuster, die mij reeds nu met afkeer beschouwt, een man op

den troon zit, die de geloofsbegrippen waarin ik ben opgevoed, eene Gode tergende ketterij noemt! Een man, die als vreemdeling een natuurlijk wantrouwen moet koesteren tegen eene dochter van Engeland! Zal ik dan niet alleen daar staan, zonder hulp of heul, omdat hij, op wiens steun ik had gerekend, tegen een offer opzag?"

Zij zweeg nogmaals. Hij scheen besloten te hebben niet te antwoorden.

»Zie, Graaf!" hervatte zij weder, »meent gij, die niet eens den schijn eener onedelmoedigheid dragen wilt, dat ik inderdaad zóó zelfzuchtig ben om toe te staan dat gij eene kroon zoudt verwerpen om mijnentwil; dat ik mij zelve als een hinderpaal zou willen stellen voor uwe grootheid en uw geluk? Zou ik het denkbeeld kunnen verdragen dat mijne toegefelijkheid voor uwen hartstocht het lokaas moet worden, waarvoor gij u in eenen doodelijken strik werpen zult? Heb ik dan geen recht om aan te dringen op het getrouw nakomen van uw eed? Geen recht om u aan te manen, om niet langer met zulke minachting uwe goede fortuin te verwerpen. Wat Maria aangaat, maak haar gelukkig! schenk haar al het geluk dat ik zelve...."

De dochter der Tudors voelde hier hare zelfbeheersching wijken voor eene smartelijke opwelling des harten; zij gevoelde dat zij er niets bijvoegen konde, zonder zich door het beven harer stem te verraden; zij zweeg en waagde het niet hem aan te zien, wiens blik voor haar besluit gevaarlijk had kunnen zijn.

De jonge Lord had haar elke drangreden laten aanvoeren, elke overtuiging laten uitputten. Hij wist dat hare zelfverloochening geen steun meer te wachten had van haar verstand, en nu nam hij het woord met die onweêrstaanbare welluidendheid van toon, met die roerende stembuiging, welke het oordeel bedwelmt, het hart treft, en de ziel wegsleept:

»Gij hebt gesproken, gelijk het de vorstendochter van Engeland betaamt tot een edelman, die een staatkundig vriend is;.... maar moest Elisabeth zóó tot haar Eduard spreken? En heeft zij ook overwogen wat dit offer ons beiden kosten zoude als eene andere vrouw daar stond tusschen ieder onzer wenschen en ieder onzer zuchten, die misdaad zouden worden waar ze

nu rein zijn als de hemel die ze kent en de Heiligen die ze beschermen? Doch het zij dan zoo, uwe woorden hebben mij overtuigd, getroffen. Ik zie in, dat ik uw raad volgen moet. Dan, vooraf wil ik weten, of gij u werkelijk met zooveel kalmte van mij losrukt, of gij werkelijk met zooveel gemak denken kunt aan het afscheid dat wij nu nemen moeten, en dat voor de eeuwigheid zijn zal?.... Van mij zelven spreek ik niet. Voordat gij die koele woorden uitbracht, kendet gij mij, mijn hart van het uwe te scheiden is den dood te brengen waar leven zijn moet; maar gij, Elisabeth, zweer mij dat gij sterk zult zijn als ik het offer breng; dat uw hart oprecht deelde in de woorden, waarmede gij mij hebt willen overtuigen; zweer mij dat, vóór ik gehoorzaam, opdat ik in de diepste ellende zelve kracht vinde om haar te verzaken, die mij van zich gestooten heeft!"

Hij zag haar daarbij zoo uitvorschend aan; in dien blik zijner oogen lag zulk een onuitsprekelijke angst, zooveel twijfel en vrees voor het antwoord dat volgen zoude, dat de standvastigheid der Prinses er niet langer tegen gewapend was. Men denke: twintig jaren; een meisjeshart zoo vatbaar voor indrukken; de tooverkracht der stem van een geliefde, en zijne wanhoop, die niet naar rede luisterde! Haar gelaat nam den donkerrooden tint aan van de zwakheid, die zich overspant; zij wendde het hoofd af om de tranen weg te wisschen, die hare oogleden niet terughouden konden; het was haar niet mogelijk te spreken.

»Antwoord mij, Elisabeth!" vervolgde hij, »heb ik dan waarlijk niets beters van u verdiend, dan die onverschilligheid waartoe gij u vermant? Hebt gij in ernst mijne oneindige liefde geene andere belooning toegedacht, dan eene kroon, die mij moet toegereikt worden door de hand van eene andere?" Verpletter mij dan nu geheel met de volle waarheid, dat gij mij nooit hebt bemind!"

De uitroep: »O mijn God! hij twijfelt aan mijne liefde!" ontviel der Vorstin ondanks haar zelve, terwijl zich de stroom harer tranen niet langer bedwingen liet.

»Zoo kwam uw raad dan niet uit het hart?" vroeg hij, terwijl hij op nieuw haar hoofd, dat zij half bewusteloos tegen het vensterkozijn leunde, zacht vleiende aan zijne borst drukte.

»Eduard!.... Courtenay... juist omdat ik u meer beminde

dan mij zelve.... meer.... dan gij... mij beminnen kunt.... was het....''

»Welnu?....''

»Was het.... ô gij zijt wreed!.... gij wilt de geheele waarheid.... was het, dat ik uw belang stelde vóór mijne eenigste hoop op geluk!''

»En ik zoude een troon, al stond die nevens mij, de voorkeur geven boven een zweem van mogelijkheid, om die engel eens de mijne te noemen!'' riep de Graaf, met onstuimigen hartstocht. »Elisabeth, verneem dan ook mijn besluit. Het is zoo onveranderlijk als eene rots op hare grondvesten van graniet. Van het oogenblik af, dat gij mijne hulde goedgunstig hebt aangenomen, zwoer ik in mijn hart, bij mijne riddereer, bij het heil mijner ziel, nooit eene andere vrouw te beminnen dan u, en langs een rechtmatigen weg uw bruidegom te worden, of te bezwijken in het streven naar dat doel! Dit was een eed, door geene macht der aarde of des hemels te ontbinden. Vraag mij niet wat ik gedaan zoude hebben, zoo ik tot een ander huwelijk gedwongen werd. Er zijn voornemens, die zich beter laten uitvoeren dan mededeelen.''

»Welaan dan, mijn geliefde! ik zie het, wij kunnen geen afzonderlijk belang meer hebben; wij worden door elkander medegesleept in den afgrond, of blijven te zamen behouden; één van ons kan niet meer gered worden ten koste van den ander. Ik weêrsta dan ook niet langer de onzichtbare macht die mij tot u trekt. Doe voortaan wat gij wilt, wees meester van ons gezamenlijk lot; ik hef den eed op, die uwe handelingen beperkte. Maar in 's hemels naam, wees voorzichtig. Het zijn twee schitterende lotsbestemmingen, die ik in uwe hand leg!''

»Elisabeth, ik *zal* voorzichtig zijn. Uw groot vertrouwen, zal ik grootsch beantwoorden,'' zeide hij, met een ernst die niets had van dat wilde vuur, waarmede hun gesprek was aangevangen, want plotseling greep hem met geweld de gedachte aan, dat hij oorzaak zoude kunnen zijn van haar val.

»Nooit zal een ander dan gij mijn hart bezitten, en zoo mij de gunst ontzegd wordt U mijn gemaal te noemen, dan sterf ik als jonkvrouw,'' hervatte Elisabeth in de hooge opgewondenheid van haar gevoel.

Men ziet het meer, dat karakters, die tot eene sterke zelfbeheersching in staat zijn, als ze eens toegeven aan de stem der hartstochten, zich verder laten wegslepen en minder maat weten te houden in hunne vervoering, dan zij, wier wankelbaarheid van gemoed hun slechts tot halve stappen kracht overlaat. Zoo ook Elisabeth. Zij trok een ring van haar vinger, een eenvoudigen, gouden ring, die zich in drie deelen liet scheiden, en dan wederom drie ringen vormde; dezen nam zij uit elkander, behield een daarvan voor zich zelve en gaf de beide andere aan haar vriend als tot bezegeling van beider beloften.

Het was eene verloving, waarvan niemand de getuige was dan het onzichtbare Opperwezen!

Nog slechts weinige oogenblikken waren zij te zamen alleen, en ofschoon die niet geheel in gesprekken verloren gingen, kwamen zij toch overeen, dat Courtenay langzamerhand het parlement zoude trachten te winnen voor hunne verbintenis; want het stond geene prinses van den bloede vrij, over hare hand te beschikken, zonder de toestemming van dat lichaam.

Toen Arundel terugkwam, vond hij beiden in eene kalme, vertrouwelijke houding; hij leunde op haar armstoel en zij zag glimlachend naar hem om. De goede Lord twijfelde er nu niet meer aan of de vorstin had in Maria's gunsteling een getrouwen vriend gewonnen. Elisabeth zonderde zich eene poos af, en schreef haar brief aan de Koningin, dien de Groot-Kamerheer overhandigen zoude.

»Ik deel Hare Majesteit mijn besluit mede om voor eenigen tijd op Donnington-Castle te gaan wonen; want ik geloof niet, dat ik mij hier als gevangene te beschouwen heb," zeide zij.

»Uwe Ladyschap zal er een behoorlijken jachttrein vinden," sprak Courtenay, die aan Geertruids woorden dacht, »de Koningin heeft beloofd te voorzien in al wat u ontbreekt."

Spoedig daarop vertrokken zij, nadat Elisabeth hun beiden den afscheidsbeker had toegereikt.

Tot gedachtenis aan dit bezoek gaf zij Arundel twee brieven van Plinius, door haar zelve vertaald, en die alleen als proeven van schoonschrift eene niet geringe waarde hadden.

»En nu vaartwel, Mylords!" sprak zij eindelijk, »weest Gode aanbevolen, en onthoudt beide de spreuk: *Quidquid agis, prudenter agis et respice finem!* — (wie handelt, handele voorzichtig en lette op het einde.")

Courtenay had geene der redenen door Elisabeth aangevoerd, wederlegd. De geschiedenis heeft het thans gedaan. Men weet, dat Philips nooit in Engeland eene inquisitie heeft durven invoeren, dat zijn gezag er zeer beperkt was, en dat hij zich daar nooit den grooten kettervervolger betoond heeft, dien zij in hem vreesde. Het zij dan uit voorzichtige staatkunde, zeker is het, dat hij Maria's bloeddorst heeft gematigd, en dat zelfs de prinses in hem een vriend en beschermer gevonden heeft. Eerst toen zij Koningin was, ving de bloedige verbittering aan tusschen die twee groote Monarchen.

XI

Een meesterstuk van den kanselier.

De Graaf van Devonshire was een te goed onderdaan om de Koningin onbewust te laten van Wyatts plannen, nu die werkelijk tot een dreigenden opstand gerijpt waren, waaraan nog slechts het oogenblik der uitbarsting ontbrak. Ook had hij, nog voor zijn vertrek naar Ashridge, in verbloemd schrift, haar de noodzakelijkste mededeelingen gedaan, met al die terughouding, welke de omstandigheid, dat zijne zuster er in betrokken was, vereischte. Dit papier had hij ter bezorging toevertrouwd aan den schoonzoon zijner min, de reeds vroeger genoemde vrouw Snowpust, dien hij toevallig onder de volksmenigte bij den brand had opgemerkt. Geen van Arabella's bedienden, of van de zijne, had hij met die boodschap kunnen belasten, en hij had dien man, van wiens trouw hij zeker was, nadrukkelijk bevel gegeven om dien brief in de handen der Koningin zelve te bezorgen, zonder den zender te noemen.

Dan, helaas! het is eene overbekende waarheid, dat een onhandige vriend veel gevaarlijker is dan een openbare vijand; deze ten minste was ten hoogste ongeschikt voor eene zoo gewichtige zending. Hij was een opgeblazen zwetser, hoogst ingenomen met zich zelven, en echter, zooals het dikwijls met die soort van lieden gaat, met ware hazen-bloohartigheid bedeeld; een man, wien de omstandigheid, dat zijne vrouw met een grafelijk kind aan dezelfde borst gelegen had, tot een stokpaardje geworden was, dat hij bij iedere aanleiding besteeg. Niet gering dus was het gewicht en het aanzien dat hij zich toeschreef, nu hij inderdaad door den Graaf zelven gebruikt werd tot eene zending

aan de Koningin. Ook ging hij met zoo weinig behoedzaamheid en zooveel opzienbare snoeverij te werk, dat hij den eersten dag, onder het luid gejuich eener bende straatjongens en andere eerwaardige leden van het lichaam der slenteraars en leêgloopers, onverrichter zake uit Westminster terugkwam, terwijl het onder dat gedeelte der bevolking reeds ruchtbaar was, dat Lewis Doll met eene boodschap van een Graaf te Whitehall geweest was, en door de heidukken met knuppelslagen was teruggewezen. Niettemin hervatte hij des anderen daags met moed zijne onderneming; doch de arme dwaas liep andermaal door zijne belachelijke figuur en verwaande gebaren in het oog, en wel in het gevaarlijkste oog, dat hem had kunnen gadeslaan. De kanselier zelf liet hem tot zich brengen, en vernam zonder moeite, hoewel Lewis zeker tienmaal herhaalde, dat hem door zijn zender geheimhouding was opgelegd, dat niemand anders dan Devonshire die berichten zond. Ze werden hem derhalve ontnomen, en hij zelf, tot zijne verwondering onder geleide in de Marchalsea [1]) gebracht.

Spoëdig daarop had men den Kanselier, die het recht had zich onaangediend bij de Koningin te vervoegen, in haar kabinet zien binnengaan.

Arundel, van Ashridge teruggekeerd, bevond zich juist daar. Hij bracht den brief van Elisaheth en de verontschuldiging van Courtenay, die zich nog eenige oogenblikken bij Arabella's ziekbed ophield. Met eenig welgevallen las de Koningin de letteren harer zuster. »Lady Elisabeth vertrekt naar Donnington-Castle. Ik zal haar met meer goedheid behandelen, dan ik tot hiertoe gedaan heb; zij verdient het waarlijk. Zij heeft hare dwalingen; maar zij zal daarvan terug te brengen zijn!"

»Een brief vol onderwerping, en een hart vol arglistigheid," antwoordde Gardiner. »Het verwondert mij niet; zij heeft daarvoor hare redenen. Ook ik heb berichten, doch die ik slechts aan uwe Majesteit alléén kan mededeelen."

»Mylord Arundel, gij zijt ontslagen," zeide Maria tot dezen.

De Groot-Kamerheer verwijderde zich met eene gewaarwor-

---

1) Gevangenis voor de geringe hofbeambten, of voor hen die zich in een of ander opzicht tegen het Hof vergrepen hadden.

ding van schrik, die hij zich zelven niet verklaren kon. Het loerend oog des Kanseliers gloeide van een zóó zonderling vuur, had zóó strak en doorborend op hem gerust, dat eene angstige nieuwsgierigheid naar diens berichten hem beving, en hem de bescheidenheid deed vergeten. Hij begaf zich naar een aangrenzend vertrek om iets van het gesprek te hooren. Hier vond hij Arthur Polus, die een sierlijk doosje op de tafel zette.

»Wilt gij iets fraais zien, Mylord Arundel?"

»Jongman, daarbinnen valt iets gewichtigs voor; laat ons luisteren!"

»Niet vóordat gij dit bewonderd hebt. Zie dit medaillon! Het bevat de beeltenis der Koningin. Met welke ontzaggelijk groote diamanten is het omzet, niet waar? Het is bestemd voor den Graaf, als hij met Hare Majesteit te Greenwich zal zijn. 't Is misschien wel eene uitnoodiging om het origineel te vragen."

»Het is prachtig Arthur! het is heerlijk; maar, om Gods wil, zwijg! Ik moet trachten te weten wat hiernaast voorvalt."

Luisteren is instinct bij de pages. Onze jonge wildzang had weldra eene goede plaats gevonden en deelde Arundel achtereenvolgens mede wat hij hoorde.

»Hemel, Mylord! de Kanselier spreekt van opstand! Hij noemt namen: Suffolk, Wyatt! Wie is die Wyatt? Hij zegt iets over Kent en Donnington-Castle." Beiden hoorden nu duidelijk den naam van Elisabeth tweemaal door de Koningin herhalen.

De Westminster klok sloeg half vijf.

Met klimmende belangstelling drong Arundel zich dichter tegen den page.

»De Koningin moet zeker vreeselijk in toorn zijn, want zij stampvoet, als een ongeduldig ros," riep Arthur. »Hemel! hoe beeft hare stem! Wee allen die dit onweêr dreigt. De Bisschop spreekt van een protestantsch komplot! Nu leest zij iets voor, uit een brief. Kan dat een brief zijn van de Prinses?"

Arundel knikte toestemmend.

»Arthur, worden Courtenay en ik er ook in genoemd?"

»Niet, voor zoover ik het verstaan kan. De Koningin spreekt van maatregelen. Nu schijnen ze te beraadslagen. Zij spreken zacht; ik kan geen woord meer opvangen."

Er volgde eene lange stilte.

Men hoorde in de groote voorzaal driftige voetstappen van iemand die naderde.

»Dat zal de Graaf zijn! Goede Arthur, roep hem hier. Het mocht verkeerd wezen, zoo hij nu ten voordeele der Prinses ging spreken."

Arthur ijlde weg. Hij ontmoette werkelijk den Graaf van Devonshire, die, zonder den groet der hovelingen, welke eerbiedig ter zijde weken, te beantwoorden, driftig de zaal doorliep met den ongeregelden gang van iemand, die door eene duizeling bevangen is.

»Mylord! Mylord Graaf! hoor toch, ga niet bij de Koningin, nu niet! de Groot-Kamerheer Arundel........"

Doch Courtenay stiet den page van zich, zonder naar hem te hooren, en trad het kabinet binnen.

De Koningin zat bij eene tafel, en ondersteunde haar hoofd met beide handen. Gardiner stond naast haar. Hij hield eenige papieren in de hand.

Maria bemerkte nauwelijks den Graaf, of ze scheen voor een oogenblik elke bekommering te vergeten.

»Geloofd zij de heilige Maagd! daar is hij — daar is de Graaf!" riep zij, half van haar zetel opstaande. De toon, waarop zij dit zeide, getuigde er van hoe ledig zijn afwezigheid hare ziel gelaten had, getuigde van hare verrukking bij het wederzien, getuigde van haar onstuimigen hartstocht.

Hij beantwoordde dit slechts door een gebiedend: — »Kanselier, ik moet de Koningin spreken, ga!"

Voor geen Prins van den bloede ware de trotsche Bisschop bij eene andere gelegenheid geweken; nu echter boog hij zich zwijgend en vertrok. Toen hij den Graaf voorbij ging, wierp hij één enkelen blik op hem. Een glurend bespiedenden blik, waarin eene helsche uitdrukking lag. De blik, welken de wilde werpt op den vijand dien hij onder het scalpeermes heeft. Zóó staart de Afrikaansche panter op het naakte slavenkind, dat onder het bereik is van zijn sprong. Doch neen, in dien blik lag nog iets anders dan de dierlijke wraakzucht van den mensch in den natuurstaat, en de instinctmatige wreedheid van het dier. Het was de verfijnde wellust der wraak en der overwinning van den beschaafden Europeaan. Het was de gloed der verhitte

dweepzucht, die een stelsel vervolgt in een mensch, en die door list heeft overwonnen. Het was de blik, die door alle eeuwen heen de razende ijveraars heeft gekenmerkt, die de Godsvereering in vormen dwingen, en de alomtegenwoordige, de allesvervullende godheid, tot eene pygmee kneden, welke met hunne kinderziel overeenstemt, en die meenen aan dat verwrongen beeld eene welgevallige hulde te brengen in offers van lillend menschenvleesch. De blik, dien de Dagonspriesters wierpen op Daniël; waarmede Saulus Stephanus zag steenigen; die zich duizendmaal herhaalde, en herhalen zal, zoolang het staatkundig en godsdienstig fanatismus bestaat.

Als Courtenay dien blik had kunnen zien, dan zoude zelfs hij gehuiverd hebben.

Devonshire bleef zwijgend vóór Maria staan, alsof hij zich scheen te beraden op hetgeen hij zeggen wilde, of wel, alsof zijne overspanning hem stem noch adem liet; maar zelfs zijn zwijgen was schrikwekkend. In het verhitte rood van zijne wangen en voorhoofd brandde een vreeselijker vuur dan dat van den toorn; in zijne hoogopgezwollen aderen en in het krampachtig samenklemmen der handen, waarin hij zijne barret stuk wrong, zag men dat het geen gewone oorzaak kon zijn, die hem zoo bewoog.

Maria zag hem aan en sidderde. Zij *hoorde* zijne ademhaling.

»Bij de goede Heilige, wier naamdag wij heden vieren! wat scheelt u, Graaf?"

»Niets, Mylady!"

»Niets? en uwe wangen gloeien, en ik zie dat gij beeft. Gij wildet mij spreken en gij zwijgt; en gij wendt uwe oogen af, nu ik u aanzie? Lijdt gij weder aan een aanval van die vroegere ongesteldheid?"

»Dat is het niet," antwoordde hij met eenen glimlach vol minachting.

»Hemelsche goedheid, wat is het dan?" vervolgde zij, hem naderende, waarlijk, gij moest gaan zitten."

»Ik heb geene rust noodig, mevrouw!"

Het is ongeloofelijk hoeveel eene minnende vrouw verdragen kan van het voorwerp harer liefde. Hij moge haar verguizen,

verschoppen, van zich stooten; hare voorkomenheid met koelheid afwijzen, hare belangstelling met spottende minachting vergelden: zoolang zij nog slechts eene flauwe hoop heeft op zijn hart, zal zij zich aan hem blijven hechten als de oester aan de schelp, als het boominsect aan het blad dat het voedt. Mishandeling van den geliefde is haar wellust, in tegenstelling van onverschilligheid.

Wee den gewetenlooze, die misbruik maakt van die zwakheid der vrouwelijke ziel, waarin toch zooveel sterkte ligt; van die aanhankelijkheid, zoo vol zelfverloochening; van eene liefde, die zóó weet op te offeren!

Maar ook wee over de rampzalige, die de verachting heeft verdiend van den edelen man, dien zij lief heeft!

Met tranen in het oog om eene stugheid, die zij zich niet verklaren kon, wendde zich Maria tot Devonshire:

»Spreek, Mylord, is er iets dat u hindert? Spreek slechts en ik zal het wegnemen; begeert gij iets, ik zal het u schenken, als de wereld het opleveren en Engeland het betalen kan;" terwijl zij dit zeide, bracht zij de hand aan zijn voorhoofd, als wilde zij zijne sombere luim wegvagen, dan hij week driftig terug met den uitroep:

»Laat af van mij, tijgerin! Aan die hand kleeft bloed; zij brandt als eene vlamme."

Verstomd van ontzetting bleef zij hem met strakke blikken aanstaren, terwijl zij langzaam naar den armstoel terugging, waaruit zij was opgestaan. Nu eerst kwam zij eenigszins tot zich zelve.

»Jezus Maria! gij spreekt als een ijlhoofdige. Dat is krankzinnigheid, Graaf! Dat moet krankzinnigheid zijn."

»Neen, Maria, ik ben volkomen bij mijn verstand; ik weet wat ik zeg, en om het u te bewijzen zal ik u eene geschiedenis vertellen; luister, het is eene geschiedenis, zooals gij ze gaarne hoort, vol bloed en tranen."

Zij luisterde met angst, want zij geloofde aan zijne verstandsverbijstering.

»Ik reed hier heen, met vreugde in de ziel. Met een hart, vervuld van eerbied en dankbaarheid voor u. Ik had u eene gewichtige bekentenis te doen. Ik wilde uwe goedheid inroepen

voor dierbare belangen. Ik haakte naar het oogenblik, dat er geen geheim meer tusschen ons zijn zoude. Ik had u tegen naderende stormen den krachtigen steun van mijn arm, en al de macht van mijn invloed willen aanbieden, met al de trouw van een ijverig onderdaan en de oprechtheid van een waren vriend. Dat is nu voorbij, Mylady! Uwe overleggingen kunnen voortaan niet meer samenstemmen met mijne denkbeelden, noch uwe daden iets gemeens hebben met mijne handelingen. Mijn weg voerde mij langs St. Pauls. Daar, op het plein bij het Godsgebouw, had zich eene groote menigte samengeschoold. Eene angstige stilte, als die der verwachting, bij zulk eene talrijke schaar wekte mijne nieuwsgierigheid. Ik mengde mij onder hen. En ik zag...." — een edele toorn deed hier zijne oogen vonkelen — »ik zag een vlammenden brandstapel, en in het midden der vlammen een man.... naakt aan een staak gebonden. Als sissende slangen omkronkelden hem de knetterende vlammen. Ik kwam te laat om hem te redden!...." Hier werd Courtenays gelaat, zelfs zijne lippen, van afgrijzen wit. »Enkelen uit de volksmenigte riepen mijn naam. Toen hief de gemartelde de oogen naar mij op, drukte de verzengde stomp, die zijne hand geweest was, aan het hart, wees daarop naar den hemel, die van alles getuige was, en boog toen het hoofd als wilde hij zijn leven niet langer aan het vuur betwisten. — Die man was onschuldig! Men verweet hem geene misdaad, dan die van ketterij. Ketterij! Wie zal vermetel beslissen hoe de hooge Godheid het liefst wil gediend zijn! Wie zijn de menschen dat zij zullen straffen wat God zelf toelaat! Rondom die houtmijt stonden tien schreiende kinderen. Tien kinderen, die men den eenigen steun door den Hemel gegeven, willekeurig ontroofde. Hunne tranen zullen paarlen zijn aan den martelkroon van hun vader; maar wat zullen ze voor u zijn, Koningin? Neen, Maria! ontzet niet; blik trotsch omhoog; verbleek niet om uw eigen werk, want het was *uw* werk; het waren *uwe* priesters die daar rondom stonden; *uwe* beulen die het vonnis uitvoerden; en het was *uwe* hand, die het onderschreef!"

Maria was diep getroffen door Courtenay's voorstelling; zijn verhaal had haar geroerd. Zij huiverde bij zijne vraag. Zij had haar halve koninkrijk willen geven, dat niet juist *hij* van dit

alles getuige had moeten zijn. Het woord bekentenis had hare aandacht getrokken; zij had daaraan de gunstigste uitlegging voor hare eigene wenschen gegeven; maar zij sidderde bij de vastheid van stem, waarmede hij haar zulke harde verwijtingen deed. Zij wist, dat de hartstocht zóó niet spreekt, en dat een koel besluit alléén zulke woorden kon ingeven. Toch gaf zij hem niet verloren; zij hoopte nog alles te kunnen herwinnen. Zij was echter te veel overtuigd van de verdienste harer daad om die ongedaan te wenschen. Gardiner en haar biechtvader hadden haar verstand zoo goed verschanst tegen elke redeneering, haar hart zoo goed geharnast tegen elken strijd, dat zij zich beschouwde als eene geloofsheldin, die de eerste schrede gedaan had op het pad der glorie, en in het bloed, dat er vergoten was, een eerste zoenoffer zag voor de groote schuld van hare voorgangers, Hendrik en Eduard.

»Courtenay!" sprak zij »gij gispt mij met hardheid over eene daad, die uwe goedkeuring verdient, en al ware dat niet: is het edelmoedig van u, dat gij der vrouw, die tegen u geene andere wapenen heeft dan hare tranen, zooveel bitters zegt om eene gerechtigheid, die de Koningin moest uitoefenen? Hebt gij mij niet doen sidderen door uwe taal? Mij niet bedreigd met uwe verachting? Gij zoudt er mij toe gebracht hebben mij zelve te verachten, indien ik niet door het geloof gesterkt ware tegen uwe verwijtingen. Gij zoudt mij zwak en schuldig maken, zoo de Heiligen mij niet hulp schonken van boven."

»Uwe Heiligen zijn de Kanselier en uw biechtvader! De raadslieden die u sterken, zijn omgekochte priesters van Rome, die naar Engelsch bloed dorsten!"

»Eduard! om Jezus' wil, houd op met uwe beleedigingen! De Koningin mag ze niet hooren, en de vrouw kan ze niet wreken. Ik kan uwe verwijtingen niet dragen. Gij woedt tegen eene vrouw, die zich niet verdedigen kan; die slechts ééne zwakheid heeft en die zwakheid is liefde voor u! Want ik bemin u, Courtenay; ik weerhoud niet langer eene bekentenis die gij op mijne trekken leest, die in ieder mijner woorden ligt, die uit elke mijner handelingen spreekt. Ja, ik bemin u! gij zijt de zon van mijn leven, de lichtstraal van mijn hart! Zonder

u is alles duister en doodsch: met u alles licht en zaligheid! Ik aanbid u naast de Godheid die mij hoort, naast de Heiligen die mij beschermen! Zie, uwe Koningin ligt aan uwe voeten; spreek een enkel woord en zij is uwe slavin, en zij zal roemen in haar geluk! Maar geene beleediging meer, wat ik u bidden mag! Om uw zelfs wil, geene beleediging meer! Het is eene leeuwin die gij tergt, die in u hare eigene ingewanden verscheuren zou."

Courtenay was de man niet, die onbewogen kon blijven bij de tranen en klachten van eene vrouw, waaraan hij zooveel te danken had, of om koel te zijn bij eene bekentenis, met zooveel hartstocht uitgebracht. Dan, het afgrijselijk schouwspel lag hem nog te diep in het geheugen om met innige deelneming op haar te kunnen zien; en de minnaar van Elisabeth kon slechts flauw getroffen worden door de smart van Maria. Toch hief hij haar met kalmen eerbied op, terwijl hij met meer zachtheid zeide:

»Zoo gij mij waarlijk bemint, Mylady! waarom dan in mijn afwezen lieden, die ik bescherm, zoo bloedig vervolgd?"

»Gij weet niet hoe schuldig mij die man werd voorgesteld; gij weet niet welke zijne misdaad is! Staat gij mij dan niet toe, mijn leven en de rust van mijn rijk te beschermen? Beiden zijn in gevaar. Er bestaat tegen beide eene uitgebreide samenzwering. Het zijn Lutheranen en andere ketters, die deze gesmeed hebben en tot uitvoering zullen brengen, en mijne zuster, mijne afschuwelijke zuster! die getracht heeft mij te blinddoeken met een brief vol gehuichelde onderwerping, staat aan het hoofd van dit schandelijk komplot! Mijn getrouwe Kanselier, dien gij miskent, heeft alles ontdekt. Daar, lees zelf." En zij wees hem eenige der papieren aan, welke Gardiner had laten liggen.

»Elisabeth aan het hoofd der samenzwering? Dat is een verzinsel, eene verfoeielijke leugen! Zij is de reinste, heiligste en onschuldigste van alle vrouwen! Zij de rust des rijks verstoren? zij, die zelfs uwe onzusterlijke tirannie geduldig draagt, slechts vertrouwende op God en hopende op betere dagen!"

»Bij St. Katharina! Graaf van Devonshire! gij vergeet dat gij iemand verdedigt, die *ik* u als hoogverraderes aanwees!" riep Maria in woede.

»Neen, Koningin! ik bescherm slechts de onschuld tegen lage aanranding. Zij is valsch die aantijging; bij St. Joris en mijne riddereer, zij is valsch! Met mijn bloed zal ik hare trouw bewijzen!"

»Men zal zich van haar persoon verzekeren om alles voor te komen; de bevelen daartoe zijn reeds gegeven, en ik herroep ze niet, want ik blijf gelooven aan hare schuld, in spijt van uwe verzekeringen die ik niet meer vertrouw. De riddereer van een man, die met mijne vijanden heult, is mij geen genoegzame waarborg!"

»Bij God, den Almachtige! Maria," riep hij, in eene drift die hij niet meer meester was de hand aan zijn zwaard slaande: »gij twijfelt aan mijne riddereer.... Wee u, zoo gij geene vrouw waart...."

»Neen, neen, neen!" riep Maria, in tranen uitbarstende.

Hare liefde had blijkbaar geworsteld tegen misnoegen en trots, en nogmaals de overwinning behaald.

»Neen, Courtenay! die toon moet niet heerschen tusschen ons. Zoo vreeselijk moet alles niet eindigen. Eduard! laat ons al het gesprokene vergeten. Nog is het niet te laat! Nog niet. — Bemint gij mij waarlijk niet? Kunt gij niet een weinig liefde voor mij hebben? Niet zooveel om mijn gemaal te worden? Neen, antwoord mij nog niet! Niet zoo spoedig," vervolgde zij angstig, ziende dat hij spreken wilde. »Beslis niet zoo spoedig over ons beider lot. Na uw antwoord zal alles voorbij zijn. Bedenk wat ik u aanbied: een troon, den heerschersstaf over Engeland, eene oneindige liefde, of eindeloozen haat!"

»Vrouw, die aan mijne eer hebt getwijfeld, ik bemin u niet! Moordenares van Bealow, ik heb u nooit bemind! Vervolgster van Elisabeth, verneem het tot uwe ontzetting, tot uwe straf, *zij* alleen bezit onverdeeld mijn hart! Zij is mij dierbaarder dan al wat mij kan worden aangeboden. Van haar alleen hangt mijn geluk of mijne ellende af. En zoo ik dezen hartstocht verborg, was het niet uit lage vleierij voor u; maar omdat zij zelve het van mij geëischt had."

Bij zijne eerste woorden was Maria opgestaan met de laatste overmacht van den wil op het geschokte zenuwgestel. Ook bereikte zij den zetel niet waarop zij zich wilde nederzetten.

Met den uitroep: »bedrogen!" die slechts een enkele gil was, zonk zij neder.

Gardiner, op alles voorbereid, had de aangrenzende zaal niet verlaten en trad binnen met Williams.

Hij richtte de Koningin op, die bleek, hijgend, trillende, met op elkander geklemde lippen, den arm naar Courtenay uitstrekte, en met de uiterste inspanning slechts stamelen kon: »Uw.... gevangene.... Williams!"

De bevelhebber der hellebaardiers aarzelde.

»Iemand als Mylord! Zonder eenige bepaling...."

»Doe uw plicht, Williams!" sprak de Kanselier. »Ik ken zijne misdaad."

»Daar hebt gij mijn degen, Sir!" zeide Courtenay met vastheid. »En gij, Kanselier! gij kent mijne misdaad; maar een machtiger dan wij allen kent alle de uwe! Kom, Williams, gaan wij!"

En toen zij in de voorzaal kwamen, stonden daar reeds Benefield en Darley, als lieden die dit oogenblik verbeid hadden. De page sloeg de oogen neder en wendde het hoofd af, toen zijn bloedverwant hem met de hand groette. Benefield zag Devonshire aan met een lach en een blik, die zoo kwaadaardig hoonend waren, dat Williams luid tot zijn gevangene zeide: — »Als gij het goed vindt, edele Lord! zullen wij de onbeschaamde blikken vermijden van de laaghartigen, die alleen moed hebben tegen een ongelukkige!"

De Graaf drukte den jongeling met diep gevoel de hand; deze voerde hem daarop in een afgelegen vertrek, waar zij eene nadere beslissing der Koningin zouden afwachten. Deze toefde niet lang. Het bevel om Courtenay naar den Tower te voeren, volgde spoedig.

In zijne eigene, prachtige, met al zijne wapens versierde bark, die voor het watertochtje naar Greenwich gereed lag, werd de Graaf naar de vestinggevangenis heengevoerd. Williams en twee hoplieden der lijfwacht vergezelden hem.

De Lord Gouverneur van den Tower, de ons bekende Chandos, nog van alles onbewust, had zich, uit vertwijfeling aan Arabella's trouw en liefde, in zijn somber gebied afgezonderd. Hij ontving met de hoogste verbazing en schrik de strenge bevelen omtrent

den Graaf van Devonshire. Het was hem niet vergund dezen een behoorlijk verblijf te geven, nog veel minder hem eenige der vroeger daar genotene voorrechten toe te staan; een vochtig onderaardsch hol alleen, een kerker, zelfs voor den laagsten misdadiger, die aan de Maatschappij den dood verdiend heeft — eene te groote verzwaring van straf — moest hij den broeder zijner Arabella aanwijzen! Hij was een slaaf van zijn plicht en van zijn eed, en hij hield zich overtuigd, dat zij, die eene zoo vreeselijke uitkomst hadden bewerkt, tevens zouden weten te waken dat hunne aanwijzingen werden opgevolgd. Hij zuchtte en sloeg de handen moedeloos ineen.

Courtenay bemerkte zijne bekommering: »Laat ons mannen zijn, Chandos!" voegde hij hem toe. »Ik ben hier immers geen vreemdeling!" En tot den onderbevelhebber, die hem naar het gevangenhok leidde, en in wiens oog een traan blonk, sprak hij: »Kom, Drawing, ontneem mij den moed niet; wij zijn immers oude kennissen!"

»Ik wenschte liever, Mylord!" antwoordde de man, »dat ik tien nieuwe gasten ontvangen moest, dan een oude, als uwe Lordschap, zóó te moeten huisvesten.

. . . .

. . . .

De Kanselier, vast besloten om niemand bij de Koningin toe te laten, voordat hij zijn doel geheel bereikt had, gaf zich geene moeite om hare opgeruide hartstochten tot bedaren te brengen, of in haar geest het evenwicht te herstellen, dat haar alleen als redelijk en zelfstandig wezen konde doen handelen. Hij moest nog te veel partij trekken van hare woede, die zich op eene razende, ik zou bijna zeggen, op eene gewelddadige wijze uitdrukte. Hare stem was soms gillend en luide, dan weder heesch en rauw. Zij sprak ruwe verwenschingen uit. Zij verbrijzelde en verscheurde alles wat haar toevallig onder de handen viel. Nu eens eischte zij, met wilde gebaren, dat men Courtenay en Elisabeth terstond ter dood zoude brengen; dan weder zwoer zij, bij de nagedachtenis harer moeder, het verderf van alle ketters, de vrienden van Devonshire, de medestanders van Elisabeth. Er waren oogenblikken waarin zij alles ontkende, al het voorgevallene logen noemde, of van een ake-

ligen droom sprak, die haar het hoofd verwarde, en dan riep zij haar neef Devonshire om haar te troosten! Ieder ander dan de Bisschop-Kanselier, die koel bleef als de onwrikbare zuil van een Gothisch gebouw, zoude geroerd zijn geworden bij het aanschouwen, hoe deze anders zoo sterke vrouw zich heen en weder slingeren liet door de vlagen van hare driften, en wegzonk in het stof harer eigene zwakheid.

Eindelijk kwam zij tot eene zekere kalmte, maar zij bleef bij het besluit, dat de Graaf en hare zuster beiden sterven zouden.

»Wat Elisabeth aangaat," sprak de Kanselier, »er zijn bewijzen tegen haar die veel, die alles wettigen. Maar ik bid Uwe Majesteit, wel te overwegen wat men tegen den Graaf aanvoeren zal. De misdaad, waarvan Uwe Majesteit hem zoude moeten aanklagen, maakt hem niet schuldig voor de wet."

»Bij St. Katharina, Mylord! welke misdaad bedoelt gij?" vroeg Maria heftig.

De moeielijkste vraag voorwaar, die een hoveling ter beantwoording kon worden voorgelegd, want hoe was het mogelijk om tot eene vrouw als deze te zeggen: »Hij schonk eene andere de liefde, die gij van hem hebt afgesmeekt." Ook zweeg de Bisschop een oogenblik.

»Bij de kroon van mijn vader, Kanselier! neemt gij aanleiding uit het gedrag van anderen om mij niet meer te gehoorzamen? Toch zweer ik u, dat ik voortaan wil gehoorzaamd zijn. Spreek; ik begeer uw antwoord!"

»Laat ons geen naam geven aan een misdrijf tegen het vrouwelijk gevoel, waarvan de herinnering met den misdadige verdwijnen moet," hernam de listige staatsman. »Alleen dit, *als* wij een middel aangrijpen moet het zeker zijn."

Maria liep driftig heen en weder. Daarop bleef zij vóór Gardiner stilstaan, alsof zij zich iets herinnerde.

»Kanselier! de Sterrekamer straft zelfs eene beschuldiging van hoogverraad, zonder bewijzen. Is er dan in die papieren niets, dat een vermoeden tegen dezen man opwekt?"

»Geen schijn daarvan zelfs, Mylady, en van de leden der Sterrekamer zijn wij ditmaal niet zeker. Hij heeft zich zoovele vrienden gemaakt, dat het in deze hachelijke oogenblikken niet

raadzaam is, hunne trouw jegens Uwe Majesteit in verzoeking te brengen. Slechts na eene gestaafde beschuldiging zullen zij hem laten zinken."

De Koningin rukte van ergernis haar paarlsnoer los, zoodat de kostbare kralen als schitterende hagel nedervielen.

»Indien ik Uwe Majesteit stellige bewijzen in handen gaf, die hem schuldig spreken aan Wyatt's verraad?"

»Gij zoudt mijn goede engel zijn!" riep de Koningin, en voegde er in één adem bij: »Maar waarom mij dan niet vroeger gewaarschuwd? Waarom mij prijs gegeven aan den duivel, die mij betooverde en mij krankzinnig maakte?"

»Eerst heden verkreeg ik zelf er de zekerheid van. De kleine Darley, zijn page, heeft met jongelings onbedachtzaamheid gesnapt. Benefield, dien zijne list wist te verwijderen, kon met zekerheid zeggen dat de Graaf reeds op den dag na zijne bevrijding eene misdadige samenkomst met Elisabeth had, dat zij beiden toen reeds met Wyatt die godtergende samenzwering ontworpen hebben. De arme Benefield heeft wel altijd gepoogd Uwe Majesteit te naderen, om haar alles te ontdekken, dan vergeefs; de groote vooringenomenheid...."

»Geen woord daarvan, Mylord."

Zijne laatste poging mislukte, zooals Uwe Majesteit zich herinneren zal, gedeeltelijk door mij en door mijne onbekendheid met zijn geheim. Het was Courtenay zelf, die waarschijnlijk eene verdachte bijeenkomst had met dien ketter, dien Bea...."

»Zwijg van dat alles; ik wil dien Darley en dien Benefield zien."

»Zij wachten in de voorzaal. En nu nog iets mijne dierbare meesteres! Veroorloof een getrouwen onderdaan, ik durf het zeggen, een waren vriend, den eenigste, die u vroeger tegen den huichelaar waarschuwde, een ernstigen raad. Het volk heeft zich ongelukkig zekere ongerijmde denkbeelden omtrent den onwaardige in het hoofd gezet, en Uwe Majesteit heeft zich nooit verwaardigd ze op eenigerlei wijze te weêrspreken...."

»Welnu?"

»De menigte, die nooit doordringt tot het wezen der zaak en een opgevat vooroordeel niet licht varen laat, zal in de recht-

vaardige straf van zekeren misdadiger niets zien dan.... Mylady, spaar mij het woord!''

Zij knikte slechts dat zij hem begreep, daarop zeide zij fier:

»In 't eind, wat bekommert mij het oordeel der menigte?"

»Met verlof Uwe Majesteit! die menigte, dat is uw volk, dat is Engeland, dat is Europa, en dan die man zelf...."

»Ja, bij God, gij hebt gelijk! Hij moet weten hoe weinig...." riep Maria, en barstte in een hartstochtelijk schreien los. »o, Gardiner, mijn getrouwe vriend! Ik ben zeer te beklagen!"

»Gij zult het minder zijn, mijne dochter, indien alles spoedig gelogenstraft wordt. Kunt gij tot eene verhevene poging van zelfbeheersching besluiten? Het eenigste besluit dat Maria Tudor, dat Katharina's dochter waardig is!"

»Wat wilt gij dat ik doen zal, Kanselier?"

»Nog heden het contract teekenen, dat u met Philips verbindt, zoodat men zie en wete, hoe gij nooit een ander voornemen hadt."

»Het zij zoo. Dan is ook voor hém alles onherroepelijk verloren!" . . . .

. . . .

Aan den avond van dien eigen dag werd de huwelijksakte in tegenwoordigheid der wederzijdsche gevolmachtigden geteekend.

Darley heette voortaan Sir Henry Darley van Monkstone, naar eene hem geschonken bezitting. Benefield, in zijne betrekking hersteld, vertoonde weder zijne plompe figuur aan het Hof, met niet weinig aanmatiging op gedane diensten, en met al den trots der gerechtvaardigde onschuld. De listige aanslag van den Kanselier, op diepe menschenkennis gegrond en volkomen naar de karakters der daarin betrokkenen berekend, was nog boven zijne verwachting gelukt. Hij had dat vreeselijke struikelblok op des Graven weg gelegd. Zeker, dat diens meewarige menschenliefde in gloeienden toorn zoude ontbranden, en dat de verontwaardiging hem sterkere bewoordingen in den mond zoude geven, dan een beraden nadenken goedkeuren kon. Maria's hevigheid, hare standvastige volharding op dat éene punt, dat Courtenay juist zoude aanvallen, moesten het overige doen, en meer had Gardiner niet noodig, om met gerustheid hare achter-

docht op te wekken. Wij hebben gezien, dat dit niet meer noodig was na de noodlottige vriendschapsbreuk, door de botsing van beider hartstochten veroorzaakt.

Van dien oogenblik dagteekende de bloedige vervolging tegen de onroomschen, waardoor Maria's regeering wordt gezegd te zijn geweest: Een gestadig oprichten van kruisen en galgen.

XII.

Een onverwachte bondgenoot.

Een luid klaaggeschrei weêrgalmde door de ruime zalen en bochtige gangen van het kasteel Ashridge. Angstig, verward, verbijsterd liepen de bewoners daarvan dooreen, als weêrlooze vogels, uit wier midden de valk zijne prooi heeft gekozen. Handenwringend stond Geertruid Hokarth bij het verlaten rustbed, waarop hare meesteres niet meer rusten zou. In sprakelooze mismoedigheid staarde de oude Sawers over het grillige hekwerk van een der kleine torentjes, dat een vergezicht over den heerweg naar Londen aanbood. Zijne grijze haren fladderden in den wind : hij voelde den wind niet. Een dichte koude regen viel neder op zijn ontbloot hoofd en droop af van zijne schouders: hij voelde den regen en de koude niet. Zijne gansche ziel lag in zijn oog. Het was ook, om nog eenige oogenblikken op eene stip te staren, die hij zich verbeeldde de draagkoets zijner meesteres te zijn, dat de man met zijne stramme leden den steilen torentrap opgewaggeld was. De verslagenheid van die goede lieden was te rechtvaardigen. De maatregelen waarvan de Koningin tot Courtenay had gesproken, waren maar al te zeker genomen en maar al te stipt uitgevoerd. Onder het geleide van drie edellieden, vergezeld van twintig hellebaardiers der lijfwacht, voerde men de Prinses naar Londen.

Met meer ruwheid dan misschien hun last aanwees, waren de Baron Hastings, en de Ridders Cornwall en Southwell in Elisabeths kamer gedrongen, ondanks den moedigen, doch zwakken tegenstand van Sawers en de overige bedienden. Bij

hun binnentreden was hunne verrassing misschien even groot als die der Prinses. De vrouw, tegen welke zij met gewapende krijgslieden waren uitgetrokken; de gevaarlijke samenzweerster, die het rijk in oproer zoude brengen, lag machteloos, zwoegend, met een koortsachtig rood op de wangen en eene doffe matheid in het oog, op haar ledekant. Zij vonden bij haar geene andere wapenen dan geneesmiddelen, en geene andere wachters dan een arts en enkele vrouwen, die zwijgend en ontdaan rondom haar stonden. De Prinses leed aan eene ongesteldheid. Dat was voor hen eene teleurstelling. Ook wilden zij niet gelooven aan die krankte; en toch kon niets meer waar zijn dan deze. Reeds terstond nadat Courtenay en Arundel vertrokken waren, had Elisabeth de gevolgen ondervonden van de verschillende schokkende aandoeningen, die hare ziel bestormd hadden. Eene zenuwachtige rilling overviel haar. Een sombere angst beklemde haar. Zij had zich nog vermand tot eene schijnbare kalmte, dan, eene doodelijke afgematheid was op die inspanning gevolgd, en zij had zich eindelijk te bed moeten leggen, terwijl de arts haar daarna aanbeval dit vooreerst niet te verlaten.

Niettegenstaande dit alles had Hastings haar zijn bevelschrift getoond en de vordering durven uiten, dat zij hem onverwijld volgen zoude. Men heeft in Elisabeth eene machtige tegenwoordigheid van geest in gewichtige oogenblikken bewonderd, en deze verliet haar ook nu niet. Zij was, ja, ontzet bij het binnendringen der edellieden; maar zij had zich in haar bed opgericht en hun met gematigdheid en gepastheid geantwoord.

»Ik erken de macht mijner Koningin," had zij gezegd, »ik onderwerp er mij aan en zal haren wil gehoorzamen; maar zij is onbewust van mijn tegenwoordigen toestand en zij kan niet willen, dat mijne gehoorzaamheid mij het leven kost. Daarenboven, Sir Hastings, verklaar ik mij onschuldig aan elke misdaad die men mij zou kunnen te laste leggen, om een zoo strengen maatregel te rechtvaardigen. Het moet een misverstand zijn. Ik heb nooit anders dan den diepsten eerbied gehad voor den naam mijner gebiedster, en ik heb nooit nagelaten dienovereenkomstig te handelen. Ik geef het u in overweging, u, Baron Hastings, en u, edele ridders die van deze verklaring getuigen zijt, of gij het zult kunnen verantwoorden, eene bloedverwante en trouwe

onderdane der Koningin, wier onschuld weldra blijken zal, met onnoodige gestrengheid te hebben behandeld."

De edellieden hadden daarop eenige minuten met elkander en met den arts geraadpleegd, en besloten een tweeden geneesheer te ontbieden, die beslissen zoude of de zieke vervoerbaar was. Die geneesheer was nog in den nacht aangekomen — en de Prinses had des anderen daags 's morgens in een draagzetel de ruwe geleiders moeten volgen. Zij hadden voor haar geene andere inschikkelijkheid, dan dat men langzaam voortging. Wij verbeelden ons licht haar vreeselijken gemoedstoestand in den laatsten nacht te Ashridge en gedurende dien tocht. Van de duizend gissingen, die in hare ziel oprezen bij dit plotselijk opontbod, dat geheel het voorkomen had van eene volkomene ongenade, was wel deze de grievendste, dat eene onbedachtzaamheid van Courtenay er de oorzaak van zijn mocht. Met eene mengeling van bittere spijt en weemoedige teederheid herdacht zij zijn laatste bezoek en verweet zich zelve dat zij onvoorzichtig den slagboom had opgeheven, die zijne hartstochtelijke rondborstigheid tot hiertoe nog bedwong. Maar dan ook weder herinnerde zij zich zijne verhevene liefde, die slechts aanbad en niets eischte, zijne kiesche teederheid, zijn lijden dat hij geheel alleen moest dragen, en zij vond dan iets pijnlijks zoets in het denkbeeld van ook voor hem iets te lijden. Zij wilde hem dan ook toonen, dat zij standvastig en moedig wist te zijn in elk leed, haar om zijnentwil aangedaan. Soms bestormden vreeselijke angsten hare ziel, als zij zich voorstelde dat de jaloezie Maria zoo streng tegen haar deed handelen, want ze begreep dat zij alleen daarvan het slachtoffer niet kon zijn; dan bad zij in stilte voor den geliefde, en besloot met de uiterste omzichtigheid elk woord, elke vraag terug te houden die hem zoude kunnen schaden. Hare sombere gemoedsstemming werd door niets afgeleid, voordat zij de hoofdstad in het gezicht kreeg. Toen verhieven er zich stofwolken. De hoefslagen en het brieschen van een aantal paarden werden hoorbaar, en toen de stofnevel week, ontwikkelde een talrijke stoet van edelen en ridders, in het schitterend romanesk kostuum van dien tijd, zich statig op den breeden heerweg, en drong door tot in hare nabijheid, en omsingelde de draagkoets der jonge Vorstin onder luide betuigingen van

deelneming en genegenheid, eer nog de barsche geleiders van hunne verwondering bekomen en het eens geworden waren, of zij deze hulde moesten toelaten of niet.

Een bleek jongeling, uit wiens vermagerde trekken eene diepe zwaarmoedigheid sprak, reed aan het hoofd van den stoet. Hij steeg af, en den openen draagstoel naderende, waarin de Prinses in liggende houding zat, boog hij de knie ter aarde en smeekte haar goeden moed te hebben en te vertrouwen op de rechtvaardigheid harer zaak.

Die jongeling was Williams.

In de zaal waar hij zich met Courtenay, na diens gevangenneming, alleen bevond, had deze zich Elisabeths naam met een angstigen zucht laten ontvallen, en toen de Bevelhebber der lijfwacht hem daarop vragend aanzag, had hij op smeekenden en gesmoorden toon gezegd: »Bescherm haar!" Het waren de eenigste woorden die hij gesproken had. De jonge Williams, in wien wij uit enkele trekken een vereerder van Elisabeth gissen, had zich spoedig met alles wat haar betrof bekend gemaakt, en toen hij wist dat men haar van Ashridge ging afhalen, had hij van de Koningin vergunning weten te krijgen om de Prinses met eenige zijner vrienden naar Whitehall te geleiden, en de Kanselier had dit niet ontraden, omdat het zaak was de oogen van het volk door eene schijnbare onpartijdigheid te verblinden. Door de grootste helft der jeugdigen onder den Engelschen adel vergezeld, had hij zich op weg begeven om Elisabeth openlijk zijne hulde toe te brengen. Ook bleef hij tot aan de poort van Whitehall naast haar rijden, terwijl zijn stoet haar als eene eerewacht omgaf en de ruwe krijgslieden van Hastings afweerde. Hoe meer zij Londen naderden des te sterker werd de aandrang der menigte, die zich langs den weg schaarde, zich om haar draagzetel verdrong en in luide, hartgrondige bewoordingen, met al de oprechtheid van den volksgeest die zich openbaart, grooten angst voor haar lot te kennen gaf en innige gehechtheid aan hare persoon. De overlevering spreekt van meer dan tweehonderd welgekleede lieden die haar door het park heen naar het paleis vergezelden. Welk een indruk moet deze ontvangst op de diep verslagene Prinses gemaakt hebben? Op haar, die zooveel aan volksgunst hechtte, die er zich later zoo goed

van wist te bedienen, en voor wie deze bewijzen van hartstochtelijke verkleefdheid bijna een waarborg waren voor hare toekomstige grootheid, zoo zij slechts de stormen, die haar nu bedreigden, gelukkig doorstond en met voorzichtigheid de kiel die hare fortuin droeg, in dit noodweêr voor volslagen schipbreuk wist te behoeden. De omstandigheid dat eene aanzienlijke partij in het midden der hoofdstad zich openlijk voor de Prinses had verklaard, schijnt Maria's eerste gewelddadige oogmerken gematigd te hebben. Het was niet te wagen, Elisabeth eenige onwaardige behandeling aan te doen, nu de aandacht des volks geheel op haar gericht was; ook vergenoegde men zich met haar eenige vertrekken in Whitehall aan te wijzen en hare vrijheid streng te beperken, terwijl men voorgaf dat Donnington-Castle, werwaarts zij zich begeven wilde, niet veilig was tegen de oproerige bewegingen, die reeds in het Kentsche waren uitgebarsten. Te vergeefs echter was hare bede om bij de Koningin te worden toegelaten. Men antwoordde haar dat zij zich eerst moest zuiveren van de zware verdenking die op haar rustte, zonderdat zij recht wist waarin die verdenking bestond. Niet zeer lang bleef zij in die onzekerheid. Er werd in der haast eene rechtbank samengesteld van twintig rechters, die hare zaak zouden onderzoeken. Gardiner was er de voorzitter van. Zij vervoegden zich bij Elisabeth in haar vertrek, en legden haar eene beschuldiging voor, van deelneming in de samenzwering van Wyatt, Carrew en Suffolk. Geen woord daarin van Courtenay, geen schijn zelfs dat men kennis droeg van eenige verbintenis tusschen hen beiden. De Kanselier had geoordeeld dat zij zich veel eerder eene bekentenis zoude laten ontlokken, indien de geliefde er niet in betrokken was. Ook wilde hij al zijne wapenen tegen haar niet op eenmaal gebruiken. Met eene standvastigheid, die zich niet liet ontmoedigen door de bedreigingen der rechters, noch verschalken door de strikvragen van Gardiner, ontkende zij elke deelneming aan ontwerpen, waarvan zij in sterke bewoordingen haar afkeer te kennen gaf. Zij ging zelfs te ver, want zij verkaarde volstrekt geen kennis te dragen van het bestaan eener zoodanige samenzwering, en toen zij daarbij voor den doorborenden blik des Kanseliers, die van het tegendeel overtuigd was, de oogen nedersloeg, maakte deze

hieruit op, dat zij werkelijk zoo schuldig konde zijn als hij haar had voorgesteld. Zoo liep dit gehoor ten einde.

Uit kinderlijke lichtzinnigheid en moedwil had Arthur Polus vroeger den ridder Benefield beleedigd. Met boosaardige haatdragendheid had de man van rijpe jaren, die nu aan het Hof eene zekere onderscheiding genoot, zich daarover op allerlei wijzen en onder allerlei soort van aanklachten trachten te wreken. Nadat Arthur Polus dientengevolge een paar malen eene berisping, een hard woord of eene kastijding had moeten verduren, was zijne lijdzaamheid ten einde. Zijn jeugdig bloed, zijne vertroetelde opvoeding, noch zijn moedwillige aard gaven hem eenig denkbeeld van christelijke vergevingsgezindheid, waarvan hij buitendien zoo zeldzaam een voorbeeld zag. Hij meende zich op geene meer schitterende en afdoende wijze voldoening te kunnen verschaffen, dan door partij te trekken voor des ridders vijanden. Toen kieschheid den Graaf van Arundel drong, zich niet verder bekend te maken met de geheimen der Koningin, en zij hem het kabinet deed verlaten bij Courtenays eerste woorden, had Arthur, die minder schroomvallig was, recht van harte zijne nieuwsgierigheid bevredigd; hem was dus niets ontgaan van al wat er tusschen Maria en haar gunsteling voorgevallen was. Zich aan te sluiten aan Elisabeth, de geliefde van Courtenay, scheen hem eene geschikte wraak tegen Benefield, die hem mishandeld, en tegen de Koningin, die hem ditmaal niet beschermd had. Het viel hem licht, zich kleine diensten te laten opdragen, die hem vergunden de Prinses te naderen, en zoo bevond hij zich in haar vertrek, kort nadat de rechters haar verlaten hadden. Met zijne gewone vermetelheid naderde hij haar, en zich, hoewel zij alleen was, tot haar oor buigende, fluisterde hij: »Mylord Courtenay laat u groeten!"

Elisabeth verbleekte. Dat hare betrekking tot den Graaf, die zij nog voor allen een diep geheim achtte, eene gewone, bekende zaak zijn zoude voor een knaap, die zoo weinig bescheidenheid toonde, scheen haar eene onmogelijkheid toe. Zij meende dat men haar zocht te verschalken; dus deed zij moeite om hare ontroering te verbergen en zeide ernstig:

»Ik weet niet wat gij bedoelt, jongman!"

»Dat zou den goeden Graaf spijten, Mylady! die zooveel voor Uwe Genade heeft opgeofferd.”

»Opgeofferd!” riep Elisabeth met ontsteltenis. »Mijn God! gij weet dus alles?”

»Ja, Mylady! en met eerbied gesproken, uwe Ladyschap weet nog niets. Maar gij zult van mij alles hooren. Veroorloof mij zoo dicht mogelijk bij u te staan, want hier naast zijn lieden, die niets hooren moeten. En nu leunde hij met beide armen op haren stoel, en begon haar alles mede te deelen, wat er met haar ongelukkigen minnaar was voorgevallen. Zijn praatzucht spaarde haar niets, en hij gaf zijne opgekropte spijt tegen de Koningin daardoor lucht, dat hij alles waarover deze te blozen had, aan hare mededingster bekend maakte.

»Wij zijn dus beiden verloren!” had de jonge vorstin uitgeroepen, met de gelatenheid der uiterste wanhoop.

»Daaraan kan ik niets verhelpen, Mylady! De Graaf toonde eigenlijk meer liefde dan overleg, maar nu ik uwe Ladyschap gezien heb, nu weet ik dat de edele Lord niet anders kon. Zoo het uwe Genade troosten kan,” vervolgde hij met goedhartigheid, toen hij hare sprakelooze droefheid zag, »aan den Graaf te schrijven, dan belast ik er mij mede, die brieven veilig en zeker over te brengen.”

»Ik zoude u dankbaar zijn, indien gij dat werkelijk kondet doen; maar kind... ik kan...”

»Mij niet vertrouwen misschien, Mylady? O! zie mij aan, ik heet Arthur Polus; meent gij dat ik u verraden zoude, en dat aan eene Koningin, die den verwenschten Be...., doch daarvan niet bij u! Geloof mij, wat een schrandere page doorzetten wil, dat gebeurt; en ik wil Uwe Genade van dienst zijn. De Graaf woont zeker achter dikke muren, maar waar eene muis door kan, daar kan ook een brief door, en het heeft nog nooit in eene gevangenis aan muizen en ingesloken briefjes ontbroken. Ik zweer u, bij mijne dame! dat ik geene list onbeproefd zal laten om den Kanselier en den roerdomp Benefield eene poets te spelen!”

Onder dit gesnap had Elisabeth zich ernstig beraden.

Zij nam des pages diensten aan, en zóó werd deze een gewenscht middel van gemeenschap tusschen haar en haar ongelukkigen minnaar.

XIII.

Wyatt.

Wij hebben den Graaf van Devonshire in een te treurigen toestand achtergelaten, om hem te lang uit het oog te verliezen.

Dat sombere kerkerhol, waar iedere steen eene herinnering van lijden was; waar de muren slechts zuchten en tranen uitwasemden, aan vroegere lijders ontperst; waar nacht en koude hem omgaf; waar morsig, troebel water van uit den grond opzijpelde om het hol met stank en vochtigheid te vervullen; waar niets schitterde of blonk, dan het glinsterende spoor van de slak die verder kroop — dat kerkerhol was eene afspiegeling van het zielelijden des Graven. Toen hij Maria's verklaring beantwoord had, was zijn eerste gevoel dat van rust en verlichting geweest. Sedert langen tijd voor het eerst, had hij geheel gesproken zooals hij werkelijk dacht; nu van dat drukkende geheim ontlast, was het hem of eene zware beklemdheid van zijne borst was weggenomen. Bij kalmer nadenken begreep hij evenwel dat hij zich bevond in den toestand van iemand, die om eene zware schuld af te doen zijne gansche bezitting verkocht heeft, en nu, ja, zich vrij bewegen kan, maar voor het volgende uur niets heeft overgehouden. Hij had, dit moest hij bekennen, zich geen sprankje van Maria's genegenheid bespaard. Met schrik peilde hij den afgrond, waarin hij zich met onbedachtzame overijling gestort had, en die schrik verstijfde tot kille ontzetting als hij er aan dacht, dat hij ook eene andere daarin medegesleept of ten minste het haar reeds dreigende gevaar onvoorzichtig vertienvoudigd had. Dat was het, wat hem terne-

der drukte en wanhopig maakte; dat was de veelhoekige dolk, dien hij zelf ronddraaide in de bloedende wond; dat was het, wat hem ter aarde boog en verpletterde. In den roes der snelle, schrikkelijke wisseling van zijn lot, had hij met eene soort van instinctmatigen moed eene vaste en waardige houding aangenomen; had hij nog een glimlach gehad voor Chandos en een vriendelijk woord voor zijne wachters. Maar de Graaf van Devonshire was evenmin stoïcijn als staatkundige. Toen de doodsche stilte van zijn kerker hem, als het ware, uitlokte om tot zich zelven in te keeren, had hij zich geheel aan zijne bittere gewaarwordingen overgegeven. »*Zij* wordt het slachtoffer van mijne roekeloosheid en van haar vertrouwen, dat ik slechts gebruikt heb om haar in het verderf te storten!" kermde hij, en sloeg zich met de vuist tegen het schoone voorhoofd, en kromde zich als een vertrapte worm op den killen vloer. »Elisabeth, vergeving, o vergeving!" riep hij soms, »waar zijn nu die schoone plannen, met zooveel vuur ontworpen, met zooveel geestdrift aanvaard? Mijne taak is afgedaan, eer ik haar begonnen had. Maar kon ik dan anders? Kon ik eene vrouw, die ik veracht om haar bloeddorst en dweepzucht, die ik haat omdat zij *u* vervolgt, kon ik die vrouw dan zeggen dat ik haar liefde toedroeg; had ik dit kunnen doen met een onbeschaamd voorhoofd, zonderdat daarop het woord leugenaar gegriffeld stond? Dan, dan voorzeker had ik u en mij zelven behouden, maar dan ware ik ook de verachtelijkste onder de menschen, de laagste onder de ridders geweest; men had mijn blazoen moeten verbreken en mij de stukken in het aangezicht moeten werpen, doch gij waart gered geweest!" — En dan verviel hij weder in stomme vertwijfeling, en zond tot God en de Heiligen een vurig smeekgebed op, dat alle ellenden alleen op *zijn* hoofd mochten nederkomen.

Zijn jammer was een schouwspel, zoo deerniswaardig om aan te zien, dat zelfs Maria, de diepgekrenkte vrouw, met deze wraak zoude voldaan zijn geweest, als zij er getuige van had kunnen zijn. Zelfs zij zoude dan den ongelukkige uit zijne smart hebben opgericht.

Chandos bezocht hem niet. Hij konde den man, die nog voor weinige uren het kostbaarste vertrek in het prachtigste der

vorstelijke paleizen van Engeland als zijn eigendom in bezit had kunnen nemen; den man, gewend aan de uitgezochtste verfijningen der weelde, en die zich omringd had gezien van al, wat bijna vorstelijke rijkdom en macht aan het leven aangenaams en luisterrijks kunnen bijzetten; den vertroetelden afgod van een gansch volk en van eene machtige vorstin, niet in deze vernedering, niet in die ellende zien! Nog denzelfden dag zond hij den ridder Gage, een zijner luitenants, naar Whitehall om, zoo mogelijk, andere bevelen omtrent Courtenay te verkrijgen, maar deze wendde zich alleen tot Gardiner — men begrijpt met welk gevolg.

Daarop had de Lord van den Tower zijn tegenzin overwonnen om in deze oogenblikken ten hove te gaan. Hij kwam te Whitehall. Elisabeth was toen reeds daar. Maria nam hem ter zijde. Met eene belangstelling, die zij niet geheel overwinnen kon, vroeg zij hem naar zijn gevangene. — Hij haalde de schouders op. — »De bevelen hem betreffende," zeide nu de Koningin, »zijn met te veel overhaasting gegeven; ik wil niet hopen, dat hij onvoegzaam gehuisvest is, of niet overeenkomstig zijn rang behandeld wordt."

»Als ik mij houden moet aan de mij gegeven orders, sta ik niet in voor des Graven gezondheid en leven!"

»Dus moet het niet zijn, Mylord! Bij God, een edelman die aan ons verwant is! Hoor, Mylord, gij zult dat alles beter inrichten, geheel naar uw goeddunken: ik ken u als een man van eer. Alleen blijft gij mij met uw leven borg voor uw gevangene en moogt gij hem geene briefwisseling veroorloven, met wie het ook zij."

»Zelfs met zijne eenige zuster niet, Uwe Majesteit? Dat is toch hard."

»Geene briefwisseling, Mylord Gouverneur!" herhaalde Maria, »hebt gij mij verstaan?" En daarop wendde zij zich van hem af.

Chandos moest zich hiermede tevreden houden. Van nu aan was echter Courtenays lot voor het uiterlijke verbeterd. Zijn vriend huisvestte hem in de vertrekken die hij vroeger bewoond had, gaf hem gelegenheid zich op de galerijen lucht en beweging te verschaffen, zorgde voor alles wat tot veraangenaming van zijn

toestand strekken kon, en liet drie zijner bedienden bij hem toe, zoodat hem in waarheid niets ontbrak dan de vrijheid. De Graaf kon voor dit alles niet onverschillig zijn; doch het meest nog verheugden hem de berichten die Chandos hem omtrent Elisabeth mededeelde. Hij wist nu dat zij, hoezeer dan ook van hare vrijheid beroofd, tegen een gewelddadigen aanslag beveiligd was, daar zij in de liefde des volks, openlijk en op zoo ontzag inboezemende wijze betoond, vooreerst een schild had gevonden tegen Maria en hare raadslieden, en het was juist de eerste drift der Koningin, die hij meer vreesde dan hare overlegde wraak. Chandos bracht nu vaak geheele uren bij hem door; eens vroeg de Graaf hem naar tijding van zijne zuster.

De Lord Gouverneur zag voor zich en zweeg.

»Ik smeek u, mijn vriend," sprak Courtenay; »verlaat mijne zuster niet. Zij heeft nu geen beschermer en ik vrees dat zij meer dan ooit bescherming noodig heeft: bescherming tegen haar zelve!" En daarop volgde een wederzijdsch vertrouwen. Chandos maakte hem deelgenoot van zijne liefde en van Arabella's zonderling gedrag. Courtenay sprak hem van zijne gissingen en van alles wat hij op Sterny-House bijgewoond had. En zij kwamen tot de overtuiging dat Arabella op een vreeselijken dwaalweg was en uit zeer gevaarlijke strikken gered moest worden. De lankmoedige Chandos nam op zich, nog ditmaal voor haar belang te waken. Ook begaf hij zich spoedig naar hare woning, doch vond slechts hare bedienden in angstige onrust over haar plotseling, onverklaarbaar verdwijnen. Bij Lady Sterny was alles raadsel. Chandos spaarde zijnen vriend dezen nieuwen kommer. Hij verzweeg hem alles.

Men heeft zich misschien verwonderd, dat het volk, zoo hartstochtelijk aan Courtenay verkleefd, dezen als een weêrloos slachtoffer naar den Tower had laten voeren. Ook zoude dat niet gebeurd zijn, zoo de goede burgers toen slechts de waarheid hadden kunnen gissen. Zijn wegvoeren in zijne eigene boot, al bevonden zich daarin ook Williams en eenige officieren der lijfwacht, was den weinigen wier aandacht het getrokken had eene spelevaart op de rivier toegeschenen. Zoo verre was men verwijderd van het denkbeeld der mogelijkheid zijner ongenade.

Toen zich echter des anderen daags het gerucht verspreidde van de onderteekening der huwelijksakte met den Infant, begon zich onder protestanten en katholieken beiden onrust en vrees te verheffen, want dit huwelijk werd door allen verfoeid, en onder de angstig samengeschoolde menigte rees natuurlijk de vraag op: »En de Graaf van Devonshire?" Toen had zich het volk in troepen naar zijn huis begeven, en werd daar spoedig met zijne gevangenneming bekend.

Nu waren gemor en verbittering algemeen. En alle bijzondere veeten vergat men om te zamen te treuren en te zamen te handelen bij die twee groote grieven, der natie aangedaan: een Spanjaard tot Koning, en de meestbeminde telg uit het bloed der Yorks.... in den Tower! Dat was mede een der groote redenen, waarom de ontvangst van Elisabeth kort daarop zoo luisterrijk was. Onder het volk is vaak iets ruchtbaar en een openlijk praatje, wat aan het Hof nog met een sluier van geheimhouding overtogen is. Zoo was ook de liefde van de beide doorluchtige personen reeds bekend, en men vertelde zelfs dat zij aan elkander verloofd waren; ja sommigen, die nog verder gingen, noemden hen reeds heimelijk gehuwd. Nu had zich de algemeene geestdrift voor beiden in het verwelkomen van Elisabeth lucht gegeven, en ware deze minder door hare droefheid afgetrokken geweest, dan zeker had zij in de kreten, die zich verhieven, haar naam vereenigd gehoord met dien van den geliefde. Twee dagen later bezocht Maria de *city* aan het hoofd eener trotsche cavalcade en vergezeld van den Spaanschen Gezant; doch geene vreugdekreten klonken haar tegemoet; de deftigste burgers sloten zich op in hunne huizen; onder het volk, dat mokkend bijeenschoolde, heerschte een dof stilzwijgen. Er ligt iets ontrustend sombers in die zwijgende afkeuring eener gansche bevolking, iets vreeselijks in die norsche stilte van eene anders woelige menigte, die geen heilwensch, geen juichtoon voor haar Monarch ten beste heeft. Iets dat dreigend tot het geweten der vorsten spreekt. Ook was de kalme en vaste houding, waarmede Maria zich vertoonde, niets meer dan een masker, door haar wil aan haar gevoel opgedrongen; maar een masker waaronder het zwoegde — de leeuwin had geleden, toen zij in hare eigene ingewanden wroette, maar zij

wilde niet dat men het haar zoude aanzien, al moest ook hare pijn daardoor verdubbeld worden. Nooit was misschien de toestand van eenige vorstin hachelijker, noch een volk meer eensgezind ontstemd. Het is waar, eene geduchte samenzwering was ontdekt; doch de samengezworenen daarom noch niet uiteengedreven! Het is waar, men kende de onruststokers; maar de opstand was daardoor niet gedempt! Het is waar, een der hoofden, Suffolk, had men in zijne macht; maar de vreeselijkste van hen, Wyatt, was nog vrij en aan het hoofd eener ontzagwekkende krijgsmacht, die hij goed wist aan te voeren, en had nog geen zijner ontwerpen opgegeven! Die bewegingen waren ten gunste der protestanten, en de grootste helft des koninkrijks was der hervorming toegedaan. De protestanten zagen zich beleedigd in Elisabeth, en in het voorgenomen Spaansche huwelijk; de katholieken verafschuwden die verbintenis evenals zij, en beide partijen zagen in Courtenays ongenade eene dierbare hoop teleurgesteld; de eersten hadden in hem reeds een gematigd Koning gezien, een beschermer tegen de dweepzucht der Koningin; de laatsten hadden in hem een katholieken Vorst gewacht, die tevens een echt Engelschman zoude zijn; en beiden beminden in hem het bloed der Yorks. Bij Maria, die de Spaansche stroefheid harer moeder overgeërfd had, was nooit de gedachte opgekomen, zich te doen beminnen waar zij zich konde doen gehoorzamen. Het opene Engelsche volkskarakter, vol nationalen trots en onafhankelijkheid, streed met hare begrippen van Koninklijke macht. Zij zag liever slaven dan onderdanen om zich, en de minste Engelschman noemde zich burger. Zij was niet bemind, en het volk aanbad hare gehate zuster. Welk een toestand voor eene vrouw, die bovendien zoozeer in hare dierbaarste wenschen gekrenkt was!

Men wordt onwillekeurig gedrongen om de zelfstandigheid en den moed dezer Koningin te bewonderen, die door duizende dreigende aangezichten zich niet liet afschrikken om door te zetten, wat zij eens noodzakelijk had geoordeeld. Voorwaar, Maria heeft niet minder mannengeest aan den dag gelegd dan Elisabeth! Deze heeft nooit met zooveel volkshaat te kampen gehad, en het is te bejammeren, dat de Koningin niet wat meer gematigdheid heeft weten te gebruiken, en dat een Cardiner

en hare eigene hartstochten haar tot bloedige daden verleid hebben, die over hare groote hoedanigheden een treurig floers hebben geworpen. De protestanten hebben in haar niets willen zien dan eene bloeddorstige dweepster, en de katholieken hebben haar te flauw en met verkeerde wapenen verdedigd.

Bij het terugrijden naar Westminster, werd Maria voor een oogenblik in haren tocht belemmerd. Eene oude vrouw had zich met ongeloofelijke inspanning tot dicht bij de Koningin voortgewerkt, en greep nu met hartstochtelijke woede den toom van haar paard, terwijl zij met eene krijschende stem uitriep: »Waar is Courtenay. Wat hebt gij met den Graaf van Devonshire gedaan? Volk van Londen, zult gij het rustig aanzien dat zij onzen Graaf, dat zij den braafsten heer van Engeland in de gevangenis laat ombrengen?" — »Neen, nimmer! nimmer!" gilden verscheidene stemmen. — »Geef Courtenay de vrijheid!" ving de vrouw weder aan. »Koningin, het volk wil gerechtigheid en vrijheid voor den Graaf!"

En daar tusschen hoorde men weder de kreten van enkelen: »Leve Courtenay! Leve Elisabeth! Weg, weg met den Spanjaard! Oud-Engeland boven! Weg met Philips!" En die kreten vonden eensklaps weêrgalm bij duizenden, die ze steeds luidruchtiger herhaalden.

»Ongelukkige! wat wilt gij?" riep Maria heftig, terwijl zij den toom van haar telganger losrukte en de pages en edelen, die haar te hulp schoten, met de rijzweep toewenkte zich onzijdig te houden. »Wie zijt gij vrouw?" voegde zij er zachter bij, »om zooveel belang te stellen in dien man?"

»Zijne min, Maggie Snowpust! Hij heeft mijne melk gedronken en hij zal mijn bloed drinken, als hem dat heil kan aanbrengen!"

»Om 's Hemels wil, laat ons voortgaan, Uwe Majesteit!" sprak Egmond, die naast de Koningin reed, »hoort gij die vreeselijk dreigende kreten? Het is ongeoorloofde vermetelheid van uwe Ladyschap, zich aan de woede van een razende volkshoop te wagen. Bij ons in Vlaanderen...."

»Vrouw Snowpust! ik vergeef u," riep de Koningin, de stem verheffende om door allen gehoord te worden, »neem dit," en zij wierp Maggie een harer armbanden toe, »ik vergeef u,

maar gij, burgers van Londen, u allen vergeef ik niet!" En zij vervolgde haar weg, terwijl de opeengedrongen menigte, als door tooverkracht getroffen, ter wederzijde met eerbied terugweek. — Zonderling overwicht van vastheid en moed op hartstocht en blinde woede!

Een onverklaarbare eerbied overmeesterde die menigte. De naastbijstaanden, die hare grootmoedigheid jegens de min aanschouwd hadden, begrepen als bij instinct de grootheid van den wil, die op zulk een oogenblik kon vergeven, en zij juichten luide: »Vivat Maria! God zegene de Koningin!" Bij eene woelende volksmenigte is de overheerschende macht van het voorbeeld de eenige die zij erkent en die allen wegsleept. Zij, die nog zooeven »Leve Devonshire!" riepen, zwegen eensklaps stil, en stemden weldra met den aangeheven juichtoon in. Toch werd vrouw Snowpust, die van uitputting nedergevallen was, door eenigen uit den woesten hoop naar huis gebracht. Doch het arme schepsel had te veel geleden onder den schok van hare hartstochten: zij had de weinige levensolie, die hare lamp nog bevatte, tot een enkelen gloeienden lichtstraal verbruikt.... en toen die lieden haar op de legerstede nederlegden, was zij een lijk.

Toen de Koningin op Whitehall teruggekomen was, zeide zij:

»Ei zoo, mijn goed volk van Londen, gij wilt geen Spaanschen Prins tot Koning!.... Graaf van Egmond, schrijf uwen meester, uit onzen naam, dat hij spoed make met zijne overkomst. Wij verlangen ons huwelijk voltrokken te zien!"

Des anderen daags zag men twee gegoede kooplieden der *city*, die in het gewoel zich ten voordeele van Devonshire en Elisabeth hadden uitgelaten, te Charingcross aan de kaak gesteld en met de ooren aan den schandpaal vastgespijkerd!

De achtingswaardige Nicolaas Ridley, Bisschop van Londen, werd terzelfder tijd in hechtenis genomen en vooreerst in een der afzichtelijkste gaten van den Tower geworpen. Men wist hem van geene misdaad te beschuldigen, dan dat hij der hervorming toegedaan was.

Wederom werd er een brandstapel opgericht. Het was Johan Hooper, Bisschop van Clochester, die dezen beklimmen moest. De Kanselier, die daarbij tegenwoordig was, zeide tot

een der raadsheeren: »Wij houwen heden wel een tak af van den grooten boom der ketterij; maar wij laten den stam staan, die weder andere voortbrengen zal!"

Hij doelde op Elisabeth.

Inmiddels rukte Wyatt met snelle dagmarschen op Londen aan; dat was het werk van Arabella Sterny. Al zeer spoedig was de tijding van Courtenays val tot haar doorgedrongen. Lady Arabella was een van die karakters, welker veerkracht zich verheft en de krachten toenemen doet in oogenblikken van gevaar; karakters die zwak en weifelend schijnen in het gewone leven, maar die zich oprichten, waar anderen den moed verliezen. Lady Arabella was echter tevens eene van die vrouwen, welke meer geestdrift dan beradenheid bezitten en meer overijling dan nadenken gebruiken, die eerst uitvoeren en later overwegen. En zoo wikte zij ook niet de gevolgen van den stap waartoe zij besloot om haar broeder te redden. Zij zag slechts Courtenay, en dien in gevaar, en elk middel om hem te verlossen was haar welkom. In het eerste oogenblik vroeg zij er niet naar, of dat middel ook de onrust en de verdeeldheid in haar vaderland konde verergeren, of de ellende en verwoesting van eene gansche stad na zich slepen!

De ongesteldheid, welke haar het bed deed houden na den brand van haar huis, was meer eene ziekte der ziel dan van het lichaam; ook was het laatste haar niet in den weg om de besluiten der eerste uit te voeren. In het midden van den nacht stond zij op van haar leger, een vertrouwd bediende wachtte haar in eene kleine bark, met vlugge roeiers bemand, en zoo stak zij over naar den zuidelijken oever van de rivier. In het Kentsche, dit wist zij, had Wyatt zijne macht bijeengetrokken. Zij volgde de aanwijzing, vroeger van de samengezworenen ontvangen; en onder duizend gevaren, ontmoetingen en angsten van allerlei aard kwam zij eindelijk in het versterkte slot aan, waar de partijganger Wyatt zich ophield, en zijne plannen regelde. Zij zelve zocht nu den man op, wiens tegenwoordigheid zij meer dan den dood vreesde; maar aan zich zelve had Lady Arabella niet gedacht, voordat zij tegenover hem stond. Toen eerst huiverde zij. Hij ontving haar met eene zekere goedwilligheid. Zij deelde hem de gebeurtenissen in Londen mede. Zij

smeekte hem om hulp voor haar broeder, en bood zich aan tot elken dienst, die hij van haar vorderen wilde. Hij beloofde haar zijn bijstand, maar droeg haar op te trachten, de Londensche burgers voor zijne ontwerpen te winnen, en zoo mogelijk hem van eenig vast punt in de stad te verzekeren, van waar hij zijne macht in de *city* ontwikkelen en tegen Whitehall aanvoeren kon. Zij beloofde hem alles en keerde in haast terug, eenige zijner volgelingen, als bedienden vermomd, met zich voerende. Nu opende Sterny-House zich opnieuw voor bezoekers. Hoe vreemd deze omstandigheid ook schijnen mocht na het ongeluk haars broeders, toch noodigde de schoone geestrijke Lady geen gast tevergeefs. Niemand vatte een zweem van wantrouwen tegen haar op. Het was bekend dat zij zich nooit met partijschappen ingelaten had, en men meende dat zij zich door Courtenays gevangenschap van een ernstigen bestrijder harer grillen ontslagen zag.

Kort daarop liet zij Wyatt van de stemming der Londenaren bericht geven, die nooit gunstiger voor zijne ontwerpen had kunnen zijn. Weldra verspreidde zich het gerucht, dat deze tot dicht bij de hoofdstad was voortgerukt. De Koningin zond de kern der Londensche krijgsmacht tegen hem af. Met haar aanvoerder ging deze tot de oproerlingen over. Maria was woedend en in de uiterste verlegenheid. Zij hield in de hoofdstad geen ander krijgsvolk over, dan de hellebaardiers, lansknechten en boogschutters der lijfwacht, doch ook deze waren grootendeels protestantsch en er viel niet veel op hen te rekenen. De edelen, toenmaals gewoon hunne Souvereinen in zulke oogenblikken met gewapende manschap bij te staan, waren verdeeld en op niets voorbereid. Dáár klonk op eens het krijgsrumoer in het midden der hoofdstad! Wyatt was met zijne lieden tot in Londen doorgedrongen. Een deel der weerbare burgers van de *city* viel hem bij. Aan het hoofd zijner benden rukte hij in Westminster; met een woest krijgsgeschrei vielen zij het paleis aan; dan, hier vonden zij een duchtigen tegenstand. Aan de spits der hellebaardiers, door zijn voorbeeld der Koningin getrouw gebleven, streed Williams met leeuwenmoed; de overige troepen der lijfwacht, mede door hunne bevelhebbers aangevuurd, en door de edelen, die zich bij hen voegden, onder-

steund en gesterkt, dachten aan geen wijken — en Wyatt, hoewel hij met meer dan menschelijke krachtsinspanning streed en dikwijls alléén geheele drommen weerstond, zag zich teruggeslagen! Nog niet ten volle ontmoedigd, week hij achteruit tot bij eene der poorten, waarvan hij meester meende te zijn: hier wilde hij versterking wachten van Carew, die nog met de Cornwallers komen moest, en op wien hij gerekend had. De poort was niet meer in de macht der zijnen, zij was achter hem gesloten! Nog hield hij moed en liet onderzoek doen naar de andere uitgangen. De boden, die hij had uitgezonden, kwamen allen terug met de tijding dat ze gesloten waren, dat de krijgslieden der Koningin ze bezet hielden.

»Wij zullen er ons doorslaan," zeide hij, onbewogen en moedig, »en ons buiten met Carew vereenigen."

»Reken niet meer op Carew," riep hem een jeugdig krijgsman toe, die aansnellen kwam, en van vermoeidheid nederstortte, »hij heeft zijne lieden ontslagen en is op de vlucht naar het Noorden."

Dat was de harteslag voor het opperhoofd der oproerlingen; de zijnen hoorden nauwelijks deze tijding, of zij verlieten hem allen. Zij hielden hunne zaak voor geheel verloren en elk hunner dacht slechts aan zelfbehoud. Ze drongen zich in de huizen der burgers waar zij zich verscholen; zij maakten zich meester van de booten, die op den Theems lagen, en roeiden naar de overzijde; sommigen, die geen vaartuig konden bereiken, trachtten over de rivier te zwemmen; doch de boogschutters der Koningin lieten die overtochten niet ongemoeid, en het meerendeel werd gevangen of gedood. Wyatt zag zijne volgelingen vluchten. Hij stond alleen, gansch alleen. Hij knerste op de tanden van spijt en teleurstelling. Een maandenlang beraamde aanslag, waarvoor hij alle krachten van geest en lichaam en fortuin had uitgeput, waarvoor hij elke deugd, elken plicht, elke trouw had van zich geworpen; waarvoor hij elke aanspraak op rust en geluk had opgegeven — in een enkelen dag mislukt! Twee groote tranen van opgekropte woede stonden in zijne oogen; maar hij drong ze weg, hij gunde zich de verlichting der tranen niet. Hij wilde wijken noch voortgaan. Hij leunde op den getrokken degen, en staarde met brandende blikken

en te zamen geklemde lippen doelloos voor zich heen. Al ware hij werkelijk de in steen gebeeldhouwde ridder geweest, op wien de stoïsche onverschilligheid zijner houding hem deed gelijken, hij had geen meer onbeweeglijken stand kunnen aannemen.

Daar naderde eene bende lijfwachten. Williams, alles rondom Whitehall veilig ziende, had de vluchtende oproerlingen vervolgd en uiteengedreven, en zocht nu met zijne lieden den aanvoerder. Zij waren nog slechts op twintig schreden afstands van den ridder, die hen zag en op wiens gelaat geen trek verwoog.

»Hier vindt gij bescherming," klonk eene stem boven zijn hoofd.

Hij zag op. Het was Arabella. Het toeval had gewild, dat het juist de muur van Sterny-House was, waartegen hij geleund stond.

»Sir Thomas!" hervatte zij, »drie schreden van hier is eene kleine zijdeur geopend, ga haar binnen en gij zijt gered."

De krijgslieden naderden.

»Gered! nu alles verloren is," riep hij met zijne diep doordringende stem, waarin meer dan wanhoop lag, »gered door eene Sterny, bescherming van eene vrouw! Dit ontbrak er aan om mij te verpletteren," — en hij stapte recht op de krijgslieden toe.

Het kruisraam boven hem werd met drift gesloten.

Hij sprak Williams aan.

»Bevelhebber der lijfwacht, daar is mijn degen! Ik ben Thomas Wyatt. Ik geef mij gevangen. Ik wil niet dat een uwer lieden zich beroeme mij tot eene daad genoodzaakt te hebben, waartoe ik uit vrijen wil besluit."

Williams boog zich verrast. Hij kon zijne bewondering niet onthouden aan de geestkracht van dezen man.

Binnen weinige uren bevond zich Wyatt in de staatsgevangenis van den Tower, en zoo werd de groote opstand der protestanten gedempt! Men hoorde niet meer van samenzwering of oproer, en zoo er evenwel ontevredenen bleven, zij zwegen en verkropten voortaan hun misnoegen in stilte.

De burgers die zich schuldig kenden aan medeplichtigheid dezer muiterij, sloten zich op in hunne huizen, angstig afwachtende wat volgen zou en sidderende voor den wrekenden arm

der zegepralende Koningin. Die liet zich niet lang verbeiden. Zestig bekende deelnemers werden in de meest bezochte wijken der stad opgehangen en hunne lijken niet weggenomen. Een half jaar lang strekten die afgrijselijke overblijfselen tot een waarschuwend voorbeeld tegen elken aanslag. Hierbij bleef het niet. Behalve Wyatt en velen zijner lieden, die in het oproer waren gevangen geraakt, werden de kerkers gevuld met ware of gewaande schuldigen. Een gestild oproer, eene mislukte samenzwering laat een ruim veld open voor algemeene of bijzondere wraakoefening. En menigeen werd er onder de schuldigen begrepen, die nooit deel of kennis had gehad aan de misdaad der anderen. De lang uitgestelde rechtspleging der ongelukkige Johanna Gray werd nu voltrokken. Haar gemaal, Guilford Dudley, zag zich in haar val medegesleept. Het proces van haar eerzuchtigen vader werd spoedig uitgewezen. Allen vielen onder de bijl des scherprechters. Een huiveringwekkend verschiet voor alle anderen, die Maria's achterdocht en wraak te duchten hadden! Ook rilde Elisabeth, die men opzettelijk van deze schriktooneelen niet onkundig gelaten had, toen zij kort daarna den Bisschop-Kanselier met twee zijner raadslieden opnieuw tot een verhoor bij haar zag binnentreden.

»Wyatt en sommigen zijner medeplichtigen hebben, in een scherp verhoor, uwe Ladyschap en den Graaf van Devonshire als deelnemers aan hun verraad genoemd, en ik vermaan u om niet langer hardnekkig uwe schuld te blijven ontkennen, maar veeleer de goedertierenheid der Koningin in te roepen. De Graaf Courtenay heeft u hierin een voorbeeld gegeven; hij heeft zijne dwaling bekend en zijn heil alleen gezocht in de genade zijner Vorstin."

»Ik geloof niet, Kanselier!" sprak Elisabeth, met moed en vastheid, »dat de Graaf ooit in staat is geweest, iets tegen het koninkrijk of tegen de Koningin te ondernemen; ik ben er integendeel van verzekerd, dat hij steeds in elk zijner daden en woorden den diepsten eerbied voor Hare Majesteit heeft aan den dag gelegd, en het is dus niet mogelijk, dat hij een zoo groot vijand kan zijn van zich zelven en van zijne eer, om zich van eene misdaad te beschuldigen, waaraan hij nooit heeft gedacht. En wat mij betreft, ik betuig, voor God en bij het heil

mijner ziel! nooit deel te hebben gehad aan eenige onderneming tegen het gezag mijner wettige Souvereine. Dat de verrader Wyatt mij geschreven zoude hebben, zooals men in mijne beschuldiging zegt, kan waar zijn; dat een mijner lieden met zijne zendelingen gesproken heeft, is mogelijk — maar dat is buiten mij: de vermetele had hetzelfde tegen uwe Hoogwaardigheid kunnen ondernemen; en God moge mij eeuwig straffen!" deze energieke uitdrukking gebruikte de Prinses werkelijk — »zoo ik mij ooit met hem heb willen inlaten. Iedere poging om mij eene andere verklaring te ontlokken, zal dus vruchteloos zijn, dit zweer ik u, Mylords, bij de nagedachtenis van mijn vader, die uw Koning was! Ik beveel mij alleen aan in de genade van den Eenigen Kenner der Harten, die de onschuld te zijner tijd rechtvaardigen zal!"

»St. Stephaan behoede ons!" riep de arglistige priester uit, »Mylady Elisabeth erkent geene Heiligen meer!" En nu beproefde hij haar door strikvragen, beloften en bedreigingen eene bekentenis af te troonen. Doch Elisabeth, ofschoon in blankheid aan de lelie gelijk, was geene zwakke bloem, die zich door iedere ruwe windvlaag laat heen en weder slingeren op haar stengel; zij volharde bij hare eerste woorden. Op het laatst zond zij den verzoeker van zich met deze ernstige taal:

»Ik kan mij niet begrijpen, Mylord! dat een man als gij, die aan het hoofd staat van de rechtspleging des koninkrijks, die de onschuld behoorde te verdedigen tegen onderdrukking, zoo strijdig kan handelen met de plichten van zijn ambt, dat hij mij verleiden, ja bijkans noodzaken wil tot het bekennen van een misdrijf, waaraan ik mij plechtig onschuldig heb verklaard, bij mijne eer en bij mijn geweten!"

Toen boog Gardiner zich en maakte een eind aan eene ondervraging, waarbij hij meermalen had moeten blozen, indien de schaamteblos zich nog had kunnen hechten op een gelaat, dat de wankleurige liverei droeg van dweepzucht en zwartgalligheid.

XIV.

Gevangenschap.

Het was een sombere, regenachtige zondagmorgen. De straten van Londen waren als ontvolkt. Een streng bevelschrift der kanselarij noodzaakte elken burger op dit uur de mis te hooren, en zij, die den moed hadden zich aan dit bevel te onttrekken, waagden zich toch niet in het openbaar. Er lag nog eene andere bedoeling in dat bevel des Kanseliers, dan allen tot het waarnemen der uiterlijke godsdienstplichten te nopen; er moest eene volksbeweging voorkomen worden. Een der koninklijke barken gleed over de rivier alsof zij door een vijandelijk fregat vervolgd werd. In die bark zaten twee edellieden, de Graaf van Sussex en een heer van minderen rang. Zij schenen de geleiders te zijn van eene jonkvrouw, in een eenvoudig, zwart satijnen kleed gehuld, en die met ernstige aandacht in een gebedenboek las. Die jonkvrouw was doodsbleek, hare trekken teekenden diepe zwaarmoedigheid, en toch lag er op haar gelaat eene uitdrukking van vastberadenheid en moed, die eerbied inboezemde en tevens diep roerde: hare goudgele lokken kwamen slechts steelgewijs te voorschijn van uit de donkere huive die ze dekte. Twee bejaarde dames, met strenge gelaatstrekken, zaten op eenigen afstand van haar en spraken onderling al fluisterend. De vrouwen droegen rozekransen en kruisen. De jonkvrouw was prinses Elisabeth, die men naar den Tower voerde; de beide matronen waren staatsdames der Koningin, tot haar dienst bestemd. Dat was Gardiners antwoord op haar ernstig verwijt bij hun laatste gesprek!

Een tweede bark volgde, en bevatte hare bedienden, door

den Kanselier zelven gekozen uit de lieden der Koningin. Slechts twee van hare eigene vrouwen bevonden zich daarbij, en ook de oude Sawers had zijne gevoelens zoo goed weten te verbergen, dat hij onder de gekozenen was opgenomen. Men naderde de noodlottige watertrappen; bij dien trap welke naar de *traitor-gate* (verraderspoort) leidde, deed men de sloep stil houden. De Graaf van Sussex bood der Vorstin de hand, om haar in het uitstijgen behulpzaam te zijn. »Voer mij niet door deze poort, Mylord!" riep zij verontwaardigd, »ik ben geene verraderes, en ik wil niet als zulk eene behandeld worden. Dat kan niet zijn met voorkennis der Koningin!"

»Onze bevelen zijn niet anders," sprak Sussex droog weg. »Wees zoo goed mij te volgen, Mylady, en vergun mij uwe Genade mijn mantel om te hangen, als eene beschutting tegen den kouden regen."

»Gods Chr....., weg met dat vod!" hernam Elisabeth, terwijl zij hem ruw op zijde stiet, »eene onschuldige hindert de regen van den hemel niet!" — Zij bleef onder elke omstandigheid de dochter van Hendrik Tudor! Zonder hulp steeg zij uit de bark, beklom de trappen zonder wankelen, en zeide, toen zij aan wal was gekomen, op plechtigen toon: »Hier landt eene onderdane der Koningin als gevangene, die zoo getrouw en zoo onschuldig is als de beste die dezen bodem betrad; ik verklaar hier voor God, dat ik van geen menschelijk wezen hulp verwacht, maar slechts bouwe op Hem alleen!" Niet zonder eenig ongeduld te laten blijken, sloeg zij de langwijlige en nietsbeduidende formaliteiten gade, bij het ontsluiten der poort en het in ontvangst nemen van haar persoon. Zij zag twee rijen hellebaardiers ter wederzijde geschaard en wilde weten wat dit beteekende.

»Het is gebruikelijk een gevangene van rang zoo te ontvangen," werd haar geantwoord.

»Zendt hen mijnenthalve gerust weg; dat is eene eerbewijzing die mij niet vleit."

Deze menschen betoonden haar zooveel bewondering en medelijden, dat zij des anderen daags uit hun dienst ontslagen werden.

Aan de eerste binnenplaats gekomen, zette zij zich op eene

steenen bank neder. De ridder Gage, onderbevelhebber van den Tower, die haar ontving, waarschuwde haar tegen de koude en het ongunstige weder.

»Ik zit hier wellicht beter dan elders, antwoordde zij, »want God weet waar gij mij brengen zult!"

De oude Sawers, die met de andere lieden uit de tweede was aangekomen, kon zich toen niet langer bedwingen. Hij viel op de knieën neder en schreide.

»Bij God, Sawers!" sprak de Prinses, »uwe kleinmoedigheid is dwaas! Gij weet dat mijne zaak niet zoo slecht staat om er over te weenen. Gij weet dat ik, als er gerechtigheid in het koninkrijk is, niets te vreezen heb!" Dit zeggende, zag zij de edelen die haar vergezelden, veelbeduidend aan. Toen stond zij op en volgde hen met vasten tred. Knarsend op hare hengels sloot zich thans menige donkere, lage poort achter haar, van welke zij niet wist, of die zich ooit weder voor haar openen zoude. De Graaf van Sussex, toen reeds haar vriend zooveel zijne strenge opvatting van plicht het veroorloofde, gaf haar, tegen het gevoelen van zijn ambtgenoot, gelegenheid om aan de Koningin een brief te schrijven, waarvan zij echter nimmer eenig goed gevolg ondervond. Twee vertrekken in den westelijken vleugel van het gebouw, dicht bij de kapel, werden haar toegewezen .... eene armzalige bekrompenheid, waaraan de dochter van een Koning zich gewennen moest! De vensters van die vertrekken bleven altijd gesloten; geene afleiding van buiten mocht de arme Vorstin genieten, evenmin als troost van bevriende wezens haar daar binnen gegund werd. De stroeve staatsdames der Koningin, verdrietig misschien van met haar opgesloten te zijn, strekten haar meer tot naargeestige opzichteressen, dan tot gezelschap. De ridder Gage, die bij de ongesteldheid van Chandos het opperbevel voerde in de staatsgevangenis, was een werktuig van Gardiner en had den last om hare gevangenschap zoo droevig mogelijk te maken. Ook onthield hij haar de vrije lucht, het balsemende zonnelicht dat nog iets koesterends heeft zelfs voor de wanhoop, en eene gepaste lichaamsbeweging, waarvan het gemis een zoo schadelijken invloed uitoefent op de ziel, dat het deze als met een valen nevel van somberheid en duisternis overspreidt, en haar

drukt met eene looden zwaargeestigheid, waarvan zij zelve de oorzaak niet kent. De gedachte, dat zij dezelfde lucht inademde als Courtenay, zoude voor Elisabeth misschien iets zoets gehad hebben, zoo niet de zekerheid van hem nooit te zullen naderen, van nooit zijne zuchten te zullen hooren, van nooit hare tranen met de zijne te kunnen vermengen, haar die denkbeeldige nabijheid tot eene grieve te meer had gemaakt. Bij haar eerste ontbijt bracht een hellebaardier haar een mandje met eieren; hij had met onbescheidenheid hare bedienden teruggewezen, en haar naderende, wees hij met den vinger een ei aan, lichtte even den zwaren baard op, en Elisabeth herkende het schalke gelaat van Arthur Polus. Zij nam het ei, en zag hem vragend aan. Eene harer dames kwam binnen. »Dientengevolge," sprak de jongeling met gevatheid, »zal de ridder Gage zorgen, dat uwe Genade elken ochtend in hare kamer de mis kan hooren." En hij verwijderde zich met een krijgsmansgroet.

Het ei, door Elisabeth in een onbewaakt oogenblik geopend, bevatte geen dojer; maar een briefje van Courtenay, met groote, wanstaltige, roodgekleurde letters geschreven. Het luidde aldus:

»God en zijne Heiligen mogen u behoeden, geliefste! Dit is het laatste wat Arthur u van mij brengen zal; de afstand die ons scheidt, wordt nu te groot. Men zendt mij naar Fotheringay-Castle. Laat bekommering over mijn lot het uwe niet verzwaren. Al ware het hard, dan had ik het verdiend door de roekeloosheid, waarmede ik u in gevaar heb gebracht! Dan, gij hebt het mij willen vergeven; uwe goedheid heeft mij getroost en ik heb moed voor hetgeen volgen zal. Ik ben aan edele handen toevertrouwd. Darley, die mij gisteren bezocht, vergezelt mij. Blijf toch standvastig ontkennen; uwe onschuld zelve zal uwe woorden kracht geven, en men zal nooit het ergste tegen u durven ondernemen, zoolang uwe eigene bekentenis niets wettigt. Zonderling is het, dat men mij nog niets heeft ondervraagd! Ik weet niet eens met welke beschuldiging tegen mij de Koningin hare wraak omkleedt. Chandos is ziek. Gage, die hem vervangt, ontnam mij mijn schrijfgereedschap. Ik bezig de punt van Arthurs fijnen dolk; eene kleine wond geeft mij inkt. Vaarwel! Laat ik hier nog eenmaal die verzekering mijner oneindige liefde nederschrijven, waaraan gij hebt willen gelooven. Dit briefje brengt

u duizend groeten, en duizend omhelzingen van uw — Courtenay."

Elisabeth ware geene vrouw geweest, indien dit schier onleesbaar gekrabbel, voortaan geen plaatsje had gevonden aan haar hart, en zoo de dierbare inkt niet duizendmaal ware gekust geworden. Zeventien dagen lang verduurde de Prinses de verguizende behandelingen van den onhoffelijken Gage lijdzaam en met waardigheid. Toen was Chandos hersteld. Ook hij leed zielesmart. Zijn gelaat droeg den stempel van diep verborgen kommer. Den gunstigen invloed van zijne tegenwoordigheid ondervond Elisabeth spoedig.

Hij verkreeg van het Hof de vrijheid haar te mogen huisvesten in de vertrekken, die de Koninginnen van Engeland betrokken als zij zich bij enkele gelegenheden in de torenvesting ophielden. Deze vertrekken waren rijk in smartelijke herinneringen en diepe leeringen voor de jeugdige Vorstin. Dáár had hare moeder gewoond, omgeven van alles wat een vurig minnaar, tevens een machtig Vorst, den afgod van zijn hart had kunnen aanbieden. Daar had zij gewoond, de vroolijke, lichtzinnige Anna Boleyn, in wolken van wierook, haar door vleiende hovelingen toegezwaaid, in afwachting van de kroon, die haar zou worden toegereikt door dezelfde hand, welke haar later aan den dood der misdadigers prijs gaf: de hand van haar gemaal, Elisabeths vader, dien Westerschen Sultan, dien Blauwbaard der geschiedenis! Daar hadden achtereenvolgens al de vrouwen van Hendrik gehuisd, wier hoofden hij met een kortstondigen luister omgaf, om er later zooveel schande en zooveel ellende op te doen nederdadalen, dat zij het lot der geringste burgervrouwen hadden te benijden. Hier herinnerde nog menig stuk huisraad aan de zachte Johanna Gray, die vrouwelijke wijsgeer ; zoo gematigd, zoo nederig op den hoogsten trap van rang ; zoo gelaten, zoo moedig in de diepste vernedering. Hare voetstappen waren, om zoo te spreken, nog versch op den grond waar Elisabeth de voeten zette ; met weemoed dacht deze aan die vriendin harer gelukkigste levensjaren, aan die gezellin harer letteroefeningen, hare mededingster in kennis en wetenschap, wier bloedig einde in den schoonsten bloei des levens wel een schrikkelijk voorspel konde zijn van hetgeen haar zelve wachtte. Het viel haar soms

in, hoe ook Maria hare zuster, die nu .... doch neen! wij hebben niet als zij, den tijd tot bespiegelingen, wij moeten tot ons verhaal terugkeeren!

Elisabeth werd nu zoo streng bewaakt dat zelfs Arthur Polus, al had Courtenay hem iets kunnen doen toekomen, er niet in geslaagd zoude zijn om het haar in handen te spelen. Hij, die toch vroeger onder duizend voorwendsels zich van het Hof had verwijderd, onder allerlei soort van vermomming in den Tower geslopen en den Graaf genaderd was! Chandos, die voor zijn vriend nog eenige toegevendheid had kunnen gebruiken, werd nu zelf met Argusoogen bespied en zoozeer in zijne handelingen beperkt, dat alleen de vrees om de Prinses, die hij hoogachtte, geheel in de macht harer vijanden te laten, hem bewoog de smartelijke plichten van zijn ambt te blijven vervullen. Het was hem gelukt voor Elisabeth de vergunning te verkrijgen om somtijds in den tuin van de vesting eenige frissche lucht en beweging te genieten, doch dan was deze zoozeer met wachten en verspieders bezet, dat elke zweem van landelijke vrijheid voor haar werd weggenomen. De vensters van de kamers, die op het park uitzagen, werden dan allen gesloten, opdat geen der gevangenen een blik van medelijden of genegenheid zoude kunnen slaan op dit voorwerp van staatkundigen haat en vrouwelijke ijverzucht. Eene kleine vreugde wachtte daar toch enkele malen de Prinses. Een aanvallig kindje van een der lagere beambten huppelde haar soms tegemoet, stak de mollige handjes naar haar uit, bracht haar versch geplukte bloemen, roemde met kinderlijke naïveteit hare schoonheid, en gaf haar allerlei vriendelijke woordjes. Dan drukte zij vele kussen op het blonde krulkopje, en dartelde met het knaapje tot de vader het terughaalde. Deze kleine afleiding bleef niet onopgemerkt, de loerende argwaan putte er vergif uit. Dat kind kon een middel van verstandhouding zijn met hare vrienden. Eens rukte men haar den reeds ontvangen ruiker uit de hand en werd het knaapje onzacht op zijde gestooten. Zooveel belang werd er gehecht aan de eenvoudige liefkoozingen van een vierjarig kind, dat een der Lords van den Staatsraad het in eigen persoon ondervroeg, en ondanks de treffende onschuld zijner antwoorden, het verbood Elisabeth weder te naderen. De lieve kleine kon

dit niet best verkroppen. Op zekeren dag stak hij het blonde hoofdje door de opening eener heg en riep haar schreiend toe:

»Ze willen niet dat ik u bloemen breng, lieve Lady Betty, nooit meer!"

Toen werd de vader van dit kind uit zijne bediening ontzet.

Het verder verblijf der Prinses in den Tower, meermalen verontrust door de boosheid harer vijanden, was te eentonig om ons bezig te kunnen houden; alleen wete men nog, dat men haar eene soort van vergelijkend verhoor liet ondergaan met een der vertrouwelingen van Wyatt, wien men — misschien wel op de pijnbank — bekentenissen tegen haar had afgeperst, doch die niettemin eindigde met hare onschuld te betuigen. Wyatt was nog niet veroordeeld. Zijn proces, met hevigheid doch zonder overhaasting gevoerd, om hare zaak in de zijne te betrekken, bracht slechts de vergeefsche pogingen der hofpartij aan den dag; en Throgmorton, later in haar dienst zoo bekend geworden, aan wien men beschuldigingen tegen haar ontlokken wilde, riep luide uit, dat het net niet enkel voor kleine, maar wel degelijk voor groote visschen scheen uitgeworpen te zijn, en verzette zich tegen elke verdraaiing zijner woorden ten nadeele der Prinses. De moedige gezworenen spraken hem vrij, en moesten daarvoor verdrukkingen ondergaan. Het verdriet en het ongeduld der Koningin over deze mislukte uitkomsten was zoo groot, dat de Kanselier haar tot matiging vermanen moest. Zij wilde er een eind aan maken met hare mededingster; Courtenay moest het weten, dat Elisabeth door hem verloren ging, en over schuld of onschuld wilde zij, die de macht in handen had, zich niet langer bekommeren; doch Gardiner zeide haar:

»Het is niet genoeg zulk eene daad te volbrengen, wij moeten die ook voor Engeland kunnen rechtvaardigen. Het is niet genoeg dat ons geweten een geweldadigen maatregel goedkeurt, anderen moeten dien ook billijk kunnen vinden. Maar troost u, Mylady! en wees gerust. Het proces van Devonshire, dat wij nu gaan aanvangen, bevat bouwstoffen voor twee veroordeelingen."

XV.

Broeder en zuster.

Een aanzienlijk en hoogwaardig gerechtshof hield zitting in de groote zaal van Westminster. Het was kennelijk aan den meer dan gewonen ernst der pairs, aan de sombere deftigheid der maarschalken en sheriffs en zelfs aan de gewichtige houding en het strakke gelaat der deurwachters, dat het geene gewone zitting over eene gewone misdaad kon zijn. Dat was zelfs merkbaar in de schikking der zaal. Die grootsche Gothische hal, bekend in de geschiedenis door menig belangrijk feit dat er plaats vond, was met toortsen en lampen verlicht, want het was avond. Het glanzen van die lichten op het gebeeldhouwde steen der zuilen; de ernstige pracht van die donkerbruine, rijk uitgesneden eikenhouten gestoelten, bekleed met purperlaken en versierd met de wapens des koninkrijks en die van het regeerend Huis, of met de zinnebeelden van gerechtigheid en godsdienst; die éene stoel tegenover de rechters, bedekt met geel, toen nog de kleur van rouw en misdaad; — dat alles had een aanzien van statigheid en vervulde de ziel met angstige verwachting. De beschuldigde was ook een doorluchtig persoon. Toen men hem binnenleidde, bloosden sommigen zijner rechters en zagen vóór zich neder, als schuwden zij zijn blik. Voor velen hunner was het ook een weldoener, dien zij gingen vonnissen. De voorzitter alleen zag hem in de oogen. Er lag te veel zegepraal in dien blik van den rechter op den aangeklaagde, dan dat men op onpartijdigheid mocht rekenen.

Met vasten stap trad hij voorwaarts en sloeg met een fier hoofdschudden den zetel af, dien de voorzitter hem aanwees. Die voorzitter was de Kanselier, Aarts-Bisschop van Winchester, Steven Gardiner; die beschuldigde was Eduard Courtenay, Graaf van Devonshire, Markies van Exeter, ridder van de Kouseband, voormalig Groot-Stalmeester der Koningin.

Hij was zeer prachtig gekleed. Hij droeg violetkleurig fluweel, met gouden boordsel en borduurwerk. Men merkte op, dat in den strik van zijne sjerp, in plaats van een gesteente, een geborduurde vrouwenhandschoen met een diamanten gesp was vastgemaakt. Hij was zeer bleek. Zijn gelaat teekende geene gemaakte, koude, gevoellooze, terugstootende onverschilligheid, en evenmin eene blijmoedigheid, die in zulk een oogenblik niets dan leugen is, en waartoe sommigen zich misschien zouden gedwongen hebben; maar droeg den stempel van zachte waardigheid en kalme berusting. Daarin lag iets van den ridder en iets van den Christen. Hij scheen zich geene moeite te geven om het kenmerkend zwaarmoedige zijner trekken voor zijne vijanden te verbergen. Hij gevoelde te veel innerlijken, echten moed, om aan den schijn daarvan te hechten. Darley, die met hem binnenkwam en wien hij zijne barret overreikte, verliet de zaal.

De punten van beschuldiging werden hem voorgelezen.

Zij waren deze:

1°. Bekendheid met de plannen van Suffolk, Wyatt en Carrew.

2°. Medeplichtigheid aan hunne samenzwering, in vereeniging met Prinses Elisabeth; en

3°. Aan het begin van uitvoering dezer ontwerpen, belet door omstandigheden onafhankelijk van den wil des beschuldigden.

De misdaad, waarvan men den Graaf beschuldigde, werd genoemd: hoogverraad tegen de Koningin, en tegen de rust des Koninkrijks.

In mannelijke en bedaarde taal verdedigde Devonshire zich zelven. Met de roerende, ongezochte welsprekendheid der waarheid, gaf hij zijn afschuw te kennen van elke onderneming, waardoor de inwendige vrede van het vaderland verstoord en

het gezag der Koningin aangerand werd. Hij wees op zijne bekende grondbeginselen, op zijn afkeer van elke bloedige en onnatuurlijke daad, waarbij burgers tegen burgers werden aangevoerd. Hij sprak veel en lang, doch zonder merkbaren indruk op de meesten zijner rechters te weeg te brengen. Hoe had hij ook lieden kunnen overtuigen, die besloten hadden blind en doof te zijn voor elk bewijs van, of beroep op onschuld? — lieden, wier eigene belangen het hoogste gevaar liepen, zoo zij het waagden anders te beslissen dan hun was aangewezen!

»Gij hebt ontkend, Graaf!" zeide de voorzitter, »eene misdadige verstandhouding gehad te hebben met Lady Elisabeth; maar ziehier kopiën van brieven, die gij haar geschreven hebt, ziehier hare eigenhandige antwoorden. Deze brieven zijn altijd bezorgd geworden door zekeren Staunton, een Schot, aan uw huis verbonden, en zij bewijzen dat gij die Lady met uw raad en met uw vermogen hebt ondersteund, dat gij haar zelfs zeer aanmerkelijke sommen voorgeschoten, of geschonken hebt. Durft gij met een eed bezweren, dat deze brieven niet, of niet zóó door u geschreven zijn!"

»Wie van ons beiden had een verrader om zich heen" — dacht Courtenay, doch hij antwoordde:

»Ik zou de kopiën moeten lezen, om daarover te oordeelen; intusschen wensch ik te weten, wie deze getuigenis heeft ingebracht."

De voorzitter deed den eersten getuige binnenkomen. Sir Henry Darley van Monkstone naderde, met den listigen blik boosaardig op zijn bloedverwant gericht, in de houding van iemand die zeer tegen zijn wil tot een moeielijken plicht genoopt wordt. Het was bedroevend, op dat fijne, bijna kinderlijke gelaat, waaraan de blonde lokken iets vrouwelijks gaven, zooveel satanische zegepraal en gluipende list uitgedrukt te zien. Zóó kan men zich den gevallen engel denken, toen hij den eersten mensch gevangen zag in zijn strik. Darley moest zich nu geheel ontmaskeren. Hij bezwoer de onvervalschtheid der kopiën en de echtheid der origineelen, waaraan trouwens niet te twijfelen viel: het karakteristieke schrift van Elisabeth was te bekend. Hij deelde, kennelijk naar waarheid, de middelen

mede, waardoor hij zich die bewijzen verschaft had. Hij had den toegang geweten tot de geheimste bewaarplaatsen van zijn meester. Geen brief, door Staunton medegenomen, waarvan hij niet vooraf den inhoud geweten en afgeschreven had. Geen woord, aan Courtenay over dit onderwerp ontglipt, was hem ontgaan. Zijn geheugen verleende hem de schandelijkste diensten. Hij had zelfs de onbeschaamdheid als bewijs aan te voeren de gramschap van den Graaf, die hij uitgelokt had op dien eigen avond, dat deze hem met hulpvaardigheid voor een gevaarlijken val behoedde. Hij eindigde met nogmaals de waarheid van zijne getuigenis te bezweren, en hij voegde er bij, dat alleen trouw aan de Koningin, die hij door den Graaf schandelijk verraden zag, hem tot het bespieden van diens daden had gedrongen.

Toen waren er onder de pairs, die met minachting op hem zagen.

Courtenay had geene woorden om zijne verontwaardiging en verbazing uit te drukken voor zulk eene helsche schelmerij, met zooveel voordacht ondernomen en met zooveel geslepenheid uitgevoerd. Hij hief de oogen ten hemel, en riep als in zich zelven uit: »En toch heeft Uw donder hem niet verplet!" Daarop wendde hij zich tot Darley en zeide: »Dat gij van mijn bloed zijt, grieft mij, en St. Joris vergeve het mij, dat ik U ridder heb willen maken!"

»Ik ben het reeds, Mylord, door de gunst mijner Koningin," sprak de page met trots. »Weet, dat mijn vaders zoon u alleen gediend heeft om hooger loon dan uwe bescherming!"

»Gij zijt beneden het dier, Darley! De luipaard lekt nog de hand die hem voedt, en gij hebt de hand doorvlijmd die u ondersteunde."

»Geene afwijkingen, beschuldigde!" sprak de president. »Wat antwoordt gij omtrent die papieren?"

»Ik wil geen logen spreken; ze zijn echt! Maar dat bewijst nog niet, dat mijne betrekking tot de Prinses, die het mij grieft hier te moeten noemen, misdadig geweest is tegen de Koningin, of tegen de rust van het rijk. Mijne brieven waren niets dan de uitstortingen van mijn gevoel en van mijn hart, dat slechts eerbied en liefde kent voor Lady Elisabeth, en hare antwoorden

zijn niets anders dan bewijzen, dat hare goedheid zich niet beleedigd achtte door mijne vermetele wenschen. Van staatkunde of partijschap was tusschen ons nooit sprake."

»Wij hebben *bewijzen* van het tegendeel. Reeds den tweeden dag na uwe bevrijding uit den Tower hebt gij de Lady te Ashridge bezocht. Gij hebt uw bezoek voor het Hof geheim gehouden, onder den schijn van ongesteldheid. Dat was eene beraamde samenkomst met Wyatt, waarbij hij voor het eerst zijne plannen heeft blootgelegd."

Courtenay begreep dat hij dit punt niet toestemmen mocht; Elisabeth was er in betrokken, daarom zeide hij:

»Indien ik de Prinses somtijds bezocht heb, niemand kan bewijzen, dat ik er geweest ben in vereeniging met Wyatt, dien Elisabeth niet kent dan door eene vluchtige, gansch niet gewenschte verschijning, en van wiens plannen ik geene andere kennis draag, dan die, welke ik der Koningin heb trachten mede te deelen."

»Gij zijt dus niet te Ashridge geweest, gelijktijdig met Wyatt?" herhaalde de Kanselier, met nadruk ieder woord uitsprekende. »Gij en de Prinses wisten dus niets van zijne ontwerpen? Ik betreur het, dat ik zoovele betuigingen zoo op eenmaal tegenspreken moet! Laat de andere getuigen voorkomen."

Benefield trad voor, vergezeld van vier mannen, die Courtenay niet kende.

Benefield betuigde met een eed dat hij den Graaf op St. Lukas-dag, den tweeden na diens bevrijding, ontmoet had in het bosch van Ashridge, dat hij dezen, ondanks eene zonderlinge vermomming, die hij beschreef, had herkend, en dat hij om zich te overtuigen den mantel des Graven had opgelicht, en zijne kleuren onderscheiden had. Dat verder een bediende, die Devonshire volgde, zich beklaagde dat men zijnen heer eene beurs had afgezet.

Toen verbleekte Courtenay.

»Die beurs bevindt zich in handen van dezen man," vervolgde Benefield en wees op een der lieden, die bij hem waren. De voorzitter begeerde de beurs te zien. Men gaf hem het sierlijke voorwerp in handen. Met gouddraad en paarlen was op de eene zijde Elisabeths naamcijfer gewerkt, en op de andere haar devies: *Semper idem.*

»Herkent gij dit voorwerp als het uwe, Graaf?"

»O, mijn God!" zuchtte Courtenay.

»Neem dan uw eigendom terug, Mylord," hernam Gardiner met een boosaardigen glimlach. »Het moet u smartelijk gevallen zijn zulk een pand te missen: men kan zien dat het opzettelijk door de Lady voor u vervaardigd is. — En gij, vriend! hoe kwaamt gij in het bezit van dit voorwerp? Zijt gij een straatroover, hoe zijt gij dan Tyburn ontloopen?"

»Bij St. Dunstan! genadige Lord-Kanselier, beurzensnijder is mijn handwerk niet, en deze heeft die graaf dáár, mij zelf gegeven; zij was toen vol goede goudstukken. Ik had daarvoor niets te doen, dan het devies aan Sir Thomas Wyatt, mijn meester, te toonen en hem te zeggen dat hij verwacht werd."

»Waar is dat voorgevallen?"

»Op St. Lukas, in het bosch van Ashridge, waar ik dezen Lord ontmoette."

»En waar vondt gij Sir Thomas Wyatt?"

»In eene pachthoeve, op eenigen afstand van den heerweg. Ik wist dit, want, met verlof gezegd, was ik toenmaals in zijn dienst. Ik wil dit alles bezweren en mijne kameraden hier kunnen de waarheid er van bevestigen."

Men ziet dat de man zijne les goed onthouden had; ook zag zijn leermeester, Benefield, met zelfvoldoening in het rond.

»Dat is onwaar, volstrekt onwaar!" riep Courtenay hevig. »Die lieden zijn omgekocht. Men heeft mij deze beurs met geweld ontroofd. Ik zweer dat alles valsch is!"

»Evenzeer misschien, Mylord, als dat gij Wyatt te Ashridge gezien hebt. Want zie, het blijkt uit een brief van hem zelven, dat hij u daar heeft ontmoet."

Hij hield hem Wyatts brief aan Suffolk voor.

Nog had Courtenay niet allen moed verloren; nog verdedigde hij standvastig zijne onschuld.

»Men heeft die bewijzen tegen mij met overleg bijeengebracht. Welaan, zoo ik geweigerd heb te erkennen den verrader Wyatt bij dat bezoek gezien te hebben, dan was het omdat ik de moeielijkheid inzag van u te doen gelooven aan onzen afkeer, om tot zulk een schandelijk doel gemeene zaak te maken met een man als deze; ik vreesde dat mijne woorden niet krachtig

genoeg al de verachting zouden kunnen uitdrukken, die de Prinses aan den dag legde bij de voorstellen welke hij ons deed, en dat gij geloof zoudt weigeren aan de bijna gewelddadige wijze, waarop ik hem het stilzwijgen heb moeten opleggen. Maar nu gij het weet, Mylords! gelooft nu het woord van een edelman, op wiens naam geen smet kleeft; gij gelooft wel de eeden van schelmen. Wyatt is op dien avond met geweld in het vertrek der Prinses gedrongen, en nadat wij hem ernstig afgewezen hadden, heeft hij nimmer zijne pogingen tot gemeenschap met ons herhaald. In zijne papieren zult gij de waarheid mijner woorden bevestigd vinden. Zelfs deze brief, dien gij als getuigenis tegen ons aanhaalt, bewijst onze schuld niet. Het zijn slechts ongegronde veronderstellingen en onzekere verwachtingen, opgerezen in den verhitten geest eens oproerlings, en welke niet hebben kunnen beletten, dat de Prinses en ik zijn blijven leven en sterven zullen als de getrouwste onderdanen van Hare Majesteit."

»Wij verzoeken u, voor u zelven te spreken, Mylord! Tegen Lady Elisabeth hebben wij nog andere bewijzen."

Dat woord ontzette Devonshire. Hij had gehoopt door iedere beschuldiging, tegen hem ingebracht, te wederleggen, tegelijk háár te redden. Dat had hem moed en tegenwoordigheid van geest gegeven.

»En nu nog het laatste, Mylord!" hervatte de Kanselier. »Zendelingen van Wyatt, waarvan er nog voor den opstand één gevangen werd genomen, hebben met u eene samenkomst gehad ten huize uwer zuster, Lady Arabella Sterny. Wyatt en Suffolk hebben beiden verklaard daar te zijn geweest. De door een toeval ontstane brand heeft hen gedeeltelijk in hunne ontwerpen verhinderd; maar, blijkens enkele bekentenissen, moesten de toen aanwezige gewapenden zich in de gewelven van Sterny-House verbergen tot den volgenden dag, wanneer, zooals later gebeurd is, een gedeelte der burgermacht zich bij de verraders gevoegd zoude hebben. De naam van Lady Arabella wordt nergens genoemd; zij schijnt alleen voor eene bijeenkomst, van wier doel zij geen kennis droeg, een gedeelte van haar huis aan haar broeder te hebben afgestaan. Hare bedienden hebben verklaard, dat zij zich vroegtijdig heeft afge-

zonderd, en bij uwe komst, die omstreeks tien ure des avonds heeft plaats gevonden, u niet heeft gezien. Duizend omstandigheden ontheffen ook haar, die nooit aan partijschappen heeft deelgenomen, van elke verdenking."

»Ik weet niets verder van Wyatt, of van zijne samenkomsten, ik heb mijne zuster in den nacht van den brand bezocht, ik had het geluk haar te redden; maar ik wist niet wat er in haar huis omging. En indien daar iets misdadigs heeft plaats gehad, zal het ongetwijfeld geweest zijn tegen Arabella's wil, en zonderdat zij het verhinderen kon."

Gardiner wenkte Darley nogmaals tot zich.

»Ik zelf heb Mylord met gewapende lieden zien spreken, die een liedje zongen, dat hen als partijgangers van Wyatt kennen deed, en die naar zijne bevelen luisterden als naar die van een opperhoofd."

»Het waren plunderaars, die zich bij den brand van sommige kostbaarheden zochten meester te maken, en die ik met bedreigingen heb verwijderd."

»Verschoon mij, Graaf! een enkel man verdrijft geene gewapende plunderaars met bedreigingen, en Uwe Lordschap zal zich herinneren mij verhinderd te hebben hen te volgen," zeide Darley.

»Wat hebt gij hier tegen in te brengen, beschuldigde?" vroeg de voorzitter.

Courtenay zag dat men het voornemen om hem te verderven niet opgeven wilde, en dat de wraak der Koningin en de haat zijner vijanden vrijen loop moesten hebben. Ook begreep hij, zich hier niet te kunnen verdedigen zonder zijne zuster verdacht te maken, en hij wilde dit te meer vermijden, daar hij haar niet onschuldig hield aan het komplot. Elisabeth was hierin niet genoemd, dit punt kon hij dus beter overlaten dan eenig ander; »zoo men een voorwendsel zoekt voor mijn dood," dacht hij, »laat het dan dit zijn."

Hij antwoordde dus:

»Ik wil niets meer tot mijne verdediging zeggen. Gelooft daarvan, Mylords, wat gij zelf wilt. Zoo ik mijne onschuld verdedigd heb tegen eene onverdiende aanklacht, was het niet om mijn leven te betwisten, dat waarlijk ongelukkig genoeg

geweest is om er niet veel aan te hechten; maar alleen om mijne eer en die van anderen tegen valsche aantijging te handhaven. De Koningin was steeds mijne weldoenster, en het is nooit in mij opgekomen haar gezag aan te randen. Ik had geen belang om dit te doen, en ik deed het niet. Het is waar, ik deelde Hare Majesteit de plannen van Wyatt in het eerst niet mede, omdat ik ze voor de hersenschimmen hield van een opgewonden geestdrijver; maar toen ik begon in te zien, dat ze tot uitvoering konden komen, heb ik er kennis van gegeven. Die berichten zijn ongelukkig in zeer verkeerde handen gevallen, en tot mijn nadeel uitgelegd geworden. Verder laat ik het aan het oordeel van deze edele Lords over, of zij naar plicht en geweten mij op zulke gronden kunnen veroordeelen, en verlaat ik mij op God Almachtig en den Heiligen Joris, mijn patroon!" Hij zette zich neder, en zag ernstig en rustig op zijne rechters.

De doodstraf, zooals zij toen toegepast werd op de misdaad van hoogverraad, was eene der verschrikkelijkste martelingen, door de scherpzinnigheid der menschen uitgevonden om zich zelven of de maatschappij te wreken; eene straf, zelfs barbaarsch in die barbaarsche tijden en voor een volk, nog zoozeer met bloedige tooneelen gemeenzaam. Zij was de straf waartoe Essex veroordeeld werd, [1]) die Balthazar Gerards onderging.

Courtenay wist dit, en men mag veronderstellen, dat hem het moedige hart sterker klopte, toen hij van de lippen der rechters het »schuldig" hoorde lispelen. Niet allen stemden zoo. Er waren nog edele, moedige mannen onder hen, die zelfstandig durfden zijn, ook onder de oogen van den Kanselier; doch zij hadden de meerderheid niet. En de voorzitter stond op het punt het laatste beslissende woord uit te spreken, toen iemand met luider stem eischte binnengelaten te worden, in den naam der Koningin en der gerechtigheid. De Maarschalken geleidden nu eenen man binnen. Het was Chandos.

»Ik heb een ernstig woord aan u, Mylord, president!" zeide deze. »De gevangene Wyatt heeft zijn vonnis ondergaan, maar

1) Veroordeeld, doch hij onderging haar niet, maar werd in den Tower onthoofd.

nog in den kerker elke beschuldiging herroepen, die zijne papieren tegen den Graaf van Devonshire en tegen Mylady Elisabeth inhielden, of welke hij zich bij een zijner verhooren mocht hebben laten ontvallen. Hij heeft die verklaring herhaald op het schavot, ten aanhoore van het gansche volk, dat hij daarbij ten getuige geroepen heeft, en Hare Majesteit zendt mij om Uwe Hoogwaardigheid en den edelen Pairs te verzoeken, deze verklaring bij uwe verdere overwegingen niet uit het oog te verliezen."

»Alles dwaasheid, Mylord Chandos!" zeide Gardiner, gloeiend van ergernis dat de strikken, waarin hij den Graaf zoo onherroepelijk meende verward te hebben, zoo op eens los vielen. »Er moeten schriftelijke bewijzen zijn. Aan eene verklaring als deze, onder de galg gedaan, kan geen gewicht gehecht worden."

»Gij meent dus, Mylord!" sprak Chandos met vuur, »dat een mensch die op het punt staat zich voor zijn Oppersten Rechter te verantwoorden, den moed zal hebben met eene leugen, als laatsten ademtocht op de lippen, vóór Hem te verschijnen; en dat alleen uit zucht om nog eenmaal de menschen te bedriegen! Gelooft gijlieden dat, waardige Lords van dit gerechtshof?"

»Zoo vermetel is geen sterfelijk mensch!" riepen sommige rechters luide.

»Wyatt was een schelm, en zijne verklaring is valsch!" riep de voorzitter, met meer drift dan met zijne waardigheid bestaanbaar was, en een vlammenden blik rondom zich slaande, voegde hij er bij: »Men heeft het verstand der Koningin voor een oogenblik weten te benevelen, en daarvan op deze wijze partij getrokken; maar wij, rechters, moeten ons niet laten misleiden; ik houd den aangeklaagde voor schuldig; wie uwer durft het tegendeel...."

»Neen, neen, weêrhoud mij niet! Hierheen moet ik! Naar binnen, naar binnen! Ik draag de waarheid bij mij; ik moet hem redden!" klonk het op eens door de voorzaal, en tegelijk drong zich met wilde gebaren eene vrouw in de gerechtszaal. Hare kleeding was in eene vreeselijke wanorde. De gitzwarte lokken, ten deele door eene gebrokene haarnaald opgehouden,

hingen sluik en ordeloos over borst en schouders; het prachtig fluweelen kleed, bespat, morsig, gescheurd en aan flarden, droeg de duidelijkste sporen van sterke of geweldige lichaamsbeweging. De kostbare sluier, tweemaal om haar hals geslingerd, en die zich nu naar iedere harer hartstochtelijke bewegingen plooide, gaf nog iets schilderachtigs aan de haveloosheid van haar gewaad.

Toen Devonshire die vrouw gewaar werd, bracht hij de hand aan het voorhoofd, als werd hij door schrik en smart getroffen.

Zij naderde schielijk het gestoelte der rechters.

»Mylords! ik ben Arabella Courtenay van Sterny! Mijn broeder dáár is onschuldig.... Wilt gij schriftelijke bewijzen daarvan?.... Hier zijn ze. Zij zijn eigenhandig van Wyatt; ze waren reeds vroeger in mijn bezit. Zoo er nog een medeplichtige moet gezocht worden, ben ik het. Ik heb gewapende Kentsmannen in mijn huis opgenomen. Ik heb Suffolk en Wyatt mijne kamer geleend tot eene bijeenkomst. Ik heb den eed van deelgenootschap aan hunne ontwerpen afgelegd! Mijn broeder kwam mij bezoeken toen zij bij mij waren, mijne bedienden hebben hem van mij afgehouden op mijn bevel; hij wist van niets. Zoo hij het tegendeel gezegd heeft, was het om mij te sparen; eerst toen mijn huis brandde en de samengezworenen het verlaten hadden, ijlde hij in wanhoop mij ter hulp; ik verborg hem alles, want ik kende zijne deugd en zijne trouw!" — Hier eerst haalde zij adem, en na eene poos zwijgens vervolgde zij: »Smart, schaamte, wroeging en angst hebben mij na den opstand uit Londen gedreven. Ik heb omgezworven als iemand op wien de banvloek der Heilige Kerk rust. Eerst heden hoorde ik, dat men den Graaf beschuldigt van mijne misdrijven. Ik snelde herwaarts. Men heeft mij gesleurd, verdrongen, mishandeld; maar, de Heilige Maagd zij gedankt! ik heb deze plaats bereikt, en ik verlaat haar niet voordat ik weet dat Eduard gered is!" Zij leunde, hijgend van vermoeidheid, tegen een der pilaren.

»Hoe kondet gij in verstandhouding zijn met Wyatt, zoo het niet ware door uw broeder?" vroeg de voorzitter, met hooge verwondering, terwijl hij de Lady scherp aanzag.

»Gij hebt gelijk, Mylord! dit vergat ik. En thans moet ik voor gansch Engeland, neen, voor de edelsten en besten der

natie, mijne schande, mijne dwaasheid blootleggen!" riep zij smartelijk. »O, mijn God! mijn God! hoe zwaar straft Gij mijne lichtzinnigheid." Toen hernam zij bedaard: »Ik moest Wyatt bijstaan, hij had recht hulp van mij te eischen; ik mocht hem niet verraden, want.... hij was mijn gemaal!"

Een schelle kreet van verbazing deed haar omzien. Chandos, dien zij nu eerst bemerkte, trad op haar toe. Hem ziende, gaf zij een gil, en zij zoude nedergevallen zijn, indien men haar niet op eene zitplaats geholpen had.

»Arabella, dat alles kan geen waarheid zijn! Mylords, gelooft haar niet, zij is krankzinnig!" riep Courtenay, met sidderende stem, »mijne arme, ongelukkige zuster!"

»Neen, Eduard, ik was het, toen ik mij aan dien vreeselijken geweldenaar verbond. Maar ik was toen een onnadenkend kind, dat hij beheerschte door.... doch neen! ik heb hem vergiffenis geschonken.... Mylord voorzitter, ziehier mijne huwelijksakte: de vreeselijke huwelijksakte, die mij de keten aanlegde, welke ik nu reeds vijftien jaren torsch! Zie dan toch de bewijzen in voor de onschuld van mijn broeder!"

De voorzitter sloeg een blik in de akte; op eens trilde zijne vingers zichtbaar; hij werd doodsbleek, boog zich voorover en riep uit: »God wil het!... Die bewijzen zijn echt!" Dat was zoo goed, als den Graaf onschuldig te verklaren; ook ontbond hij spoedig daarop met bevende stem het gerechtshof, en verliet de zaal zoo snel als zijn weifelende en onzekere gang het hem toeliet; er moest eene zonderlinge omkeering in dien anders onwrikbaren man hebben plaats gehad!

Ook hij boette nu eene vroegere schuld. Vóór vijftien jaren had Pater Steven Gardiner zich laten omkoopen, om een ridder met een meisje in den echt te verbinden, zonder naar eenige bijzonderheden te vragen. Hij had geweten dat men dat meisje misleidde. De namen waren hem ontgaan na zoovele jaren van allerlei beslommering, en het gansche voorval had hij vergeten onder duizenderlei staatsbezigheden en kuiperijen. En nu gebeurde het, dat hetzelfde meisje het middel werd om een ontwerp in duigen te werpen, waaraan hij zoo langen tijd, zoo onafgebroken, met inspanning van alle krachten had gearbeid. — Die huwelijksakte was van zijne hand!

»Neen, neen, Chandos! weg van mij!" sprak Lady Arabella schreiende tot dezen, »ik ben uwer niet waardig, ik ben de gade en de medeplichtige van een verrader!"

»Den hemel zij dank, zijne weduwe!" antwoordde de Lord van den Tower, »kom, Arabella, kom met mij aan de voeten der Koningin; zij is eene vrouw, zij zal medelijden hebben met de zwakheid eener zuster."

Courtenay had sedert de laatste woorden zijner zuster het gelaat van haar afgewend en niets meer gesproken.

XVI.

Ongelukkige hartstocht.

Ricot was een bevallig landhuis in Oxfordshire. In de pronkzaal van dat landslot was een avondmaaltijd aangerecht, met al de weelderige verkwisting van het midden der 16de eeuw, en zoo smaakvol als de toenmalige denkbeelden van goeden sier het toelieten. Er waren spijzen opgezet, die men nu niet meer voor eetbaar zoude houden, en weder anderen, zoo vermomd onder de vreemdsoortigste bereiding, dat men ze toen evenmin herkennen kon, als wij thans de bestanddeelen weten te onderscheiden van eene *farci* of eene *sauce à la maître d'hôtel.* Daar waren confituren en suikergebak, die voor de pronkstukken van onze *artistes confiseurs* niet behoefden onder te doen; met één woord, daar was alles wat er in den jare 1554 zijn moest. De zaal zelve was met bloemfestoenen versierd. Er stond een kostbaar buffet met zwaar verguld en zilveren vaatwerk. Er brandde reukwerk dat zich vermengde met den geur der frissche bloemen. Aan het boveneinde der tafel stond een zetel met lichtblauw fluweel bekleed en waarboven zich tusschen bloemkransen naast het wapen der Tudors, de maagdelijke ruit vertoonde met het devies: *semper idem!* Verder was er aan het lage einde voor talrijke gasten gedekt.

Drie bedienden waren nog bezig met kleine schikkingen, toen een persoon in krijgsmansgewaad driftig kwam binnenstuiven; een tweede volgde met een valies.

»Dat is halt tot morgen!" riep de eerste, »maar verdoemd, jongen, alles heeft hier het aanzien van een feest! Zie, tapijten op den vloer! Bij God! wacht uw meester gasten?"

De drie bedienden omringden den vreemden indringer.

»Drommels! dat is een vreemd binnenkomen in eene feestzaal," mompelde een hunner.

»Stil, John!" fluisterde een ander, »het is zeker een edelman van het geleide."

»Met uw welnemen, Sir! Lord Williams, onze edele meester, is zooeven aangekomen met eene zeer aanzienlijke dame, die hier vernachten zal, en zoo gij niet tot het gevolg behoort...."

»Ei zoo, 't is dus voor Lady Betty, dat men zooveel omstandigheden maakt! Maar wat spreekt gij van tot haar gevolg te behooren? Ik zeg u, zij behoort veeleer tot het mijne. Ik kom later dan de anderen, omdat mijn paard een hoefijzer verloren heeft. Maar nu, dunkt mij, konde men zich aan tafel zetten. Verwittig de anderen, ik zal middelerwijl plaats nemen."

»Nu, bij den hemel! die is onbeschaamd," riep John, terwijl hij heenging.

»Gij plaats nemen! Om uwentwil de gasten roepen!" hernam zijn makker verontwaardigd, »terwijl onze meester en Mylady, zijne moeder, in de aangrenzende kamer wachten tot de dame, die hunne gast is, gereed zal zijn; dat is wat fraais! Hebt gij veel in adellijke huizen verkeerd, Sir?"

»Ik ben Benefield, Gouverneur van Woodstock," zeide deze, die inderdaad niet beter had kunnen antwoorden. »Weet gij wel, snaak, dat ik de vertrouweling ben van Hare Majesteit en van Zijne Grootwaardigheid den Kanselier! Gij zijt onbeschofte schurken, en uw meester is een gek, die wèl zoude doen met mij te vriend te houden."

»Ik kan dat niet beoordeelen, heer Gouverneur!" hernam de bediende, die maar half aan deze groote woorden geloofde, spotachtig, »maar daarom behoeft gij niet zoo op het tapijt te stampen met die morsige laarzen en uwe scherpe sporen."

»Bij God! knaap, help ze mij dan uittrekken; ze zijn mij lastig genoeg. Wench!" vervolgde hij tot zijn dienaar, »geef andere laarzen uit het valies," en nu wierp hij zich ruw neder op den prachtigen zetel, die voor de vrouwelijke gast gereed stond.

»Neen, dat gaat te ver, Sir! Dat gaat waarachtig te ver," riep de bediende, »u de laarzen te laten uittrekken in deze zaal, in den armstoel, waarop Mylady zelve niet zoude gaan zitten!"

»Ben ik dan niet zoo goed als mijne gevangene, man? De vrouw die Williams zoo onthalen wil, is Lady Elisabeth, de bastaardzuster van onze genadige Koningin, die tegen Hare Majesteit samengezworen heeft, en die men naar Woodstock geleidt om daar onder mijn opzicht te blijven."

»Prinses Elisabeth in zulke handen!" riep de bediende, in zijne verbazing niet eens opmerkende dat Benefield met zijne sporen het prachtige voetbankje verhavende.

»Ridder Benefield! gij zoudt wèl doen u voegzaam te gedragen in een huis waar gij als gast wordt opgenomen!" klonk het eensklaps op strengen toon door de zaal, en eene statige vrouw, bij wier bijna mannelijke houding en harde trekken de sleep en de stijve halskraag, die zij droeg, zoo goed voegden, vertoonde zich.

Benefield werd vuurrood, stond op en ging haar tegemoet.

»Ik wist niet.... Mylady Williams...."

»Gij hadt toch moeten weten, Mijnheer! Ik rade u, mijn zoon niet tot het uiterste te brengen; er is in de jongste gebeurtenissen reeds veel dat hem hindert; hij is vurig, jong, dapper, en er zijn punten waarop hij weinig verdragen kan."

»Vergeef, mij, Mylady! Uw zoon is voor het minst zeer overdreven en gansch niet voorzichtig. Nog kortelings, te Richmond, toen hij den geheelen nacht met zijne manschap voor Elisabeths kamer heeft gewaakt, geloof ik dat de Koningin zich daaraan geërgerd heeft, en zoo ik de ontvangst alhier aan het Hof doe weten...."

»Zorg gij zelf, Mijnheer! dat men zich niet over u te beklagen hebbe. De plompe wijze, waarop gij uwe zoo kiesche taak aanvangt, kon wel eens oorzaak zijn om u die niet langer toe te vertrouwen."

Benefield zweeg. Hij wist dat moeder en zoon een grooten invloed hadden op de Koningin, die niet weinig toegenomen was, sinds de laatste met zoo goed gevolg het paleis verdedigd had, en hij kende de oude dame als iemand, die het nooit bij bedreigingen blijven liet.

Nu opende zich de dubbele hoofddeur der zaal, en verscheidene edellieden met hunne dames, allen feestelijk uitgedoscht, traden binnen.

Benefield sloop weg met zijn dienaar, om zich ten minste het uiterlijk van een edelman te geven.

Nu trad Elisabeth in de zaal, aan de hand van Williams. Zij bloosde van verrassing, toen zij de deftige rei van edellieden en vrouwen gewaar werd, die haar met teekenen van diepen eerbied en genegenheid verwelkomden. Met welgevallen liet zij het oog rusten op de eigenaardige versiering der zaal, en blik en glimlach dankten Williams nog meer dan haar mond, toen zij zeide: »De eerste verademing na vele maanden van lijden ben ik u verschuldigd, Mylord! en God verhoede dat ik het ooit vergeten zoude." Daarop vroeg zij met hoffelijke belangstelling naar de namen der genoodigden, zeide allen iets vriendelijks of vleiends, en liet zich toen eerst door Williams naar hare zitplaats geleiden. De gastheer verzocht nu ook de overigen hunne zetels in te nemen. Hij zelf nam plaats aan hare linkerhand, op eenigen afstand, en zij deed Mylady Williams aan hare rechterzijde nederzitten. — Benefield, die goedgevonden had tegenover Williams plaats te nemen, zeide tot dezen:

»Bij den hemel, Mylord! hare Ladyschap in aanraking te brengen met zooveel menschen.... zult gij dit kunnen verantwoorden?"

»Ik weet wat ik doe, Sir! In mijn huis moet en zal hare Genade behoorlijk ontvangen worden!" Dit zeggende gaf hij eenen bediende een wenk en kort daarop deed zich eene liefelijke muziek hooren.

Wij vinden hier Elisabeth in eenigszins veranderde omstandigheden weder. Om dit op te helderen gaan wij eenige schreden terug.

Op den morgen na het verhoor van Devonshire, had zich onder de geslotene vensters van Elisabeths slaapkamer in den Tower een ongewoon gerucht van krijgslieden en wapenen doen hooren. Spoedig daarna kwam haar kamermeisje Mary met een ontsteld gelaat melden, dat er honderd man lansknechten met een bevelhebber waren binnengerukt, »en ach! genadige Lady," voegde zij er schreiende bij, »dit geldt u!" — Nog nimmer had een plotselinge schrik Elisabeth zóó aangegrepen, en nooit had zij zóó weinig hare ontsteltenis kunnen bedwingen.

»Wees mij dan genadig, o hemel!" riep zij. »Zeg mij de

waarheid, Mary! Het schavot van Lady Gray staat nog opgeslagen, is het zoo niet?"

»Neen, dierbare meesteres! dat is afgebroken; vrees dat niet, het is alleen,... men weet niet, waar die man u heen voeren zal?"

»Zie dan Mylord Chandos te spreken, Mary! en smeek hem, uit mijn naam, dat hij spoedig hier kome!"

Daarop trad er een man in hare kamer, die zich als de Gouverneur van Woodstock bekend maakte, en haar een bevelschrift vertoonde, waarbij zij aan zijn opzicht werd overgegeven. In zoo ruwe en norsche taal en met zoo weinig inachtneming zelfs van den gewonen eerbied, aan haar rang verschuldigd, beduidde hij haar dat zij zich gereed moest houden hem te volgen, dat de Prinses het ergste van hem meende te kunnen verwachten. Zij liet hem echter geene zwakheid blijken, maar antwoordde met ernst en hoogheid, dat zij gehoorzamen zoude aan het bevel der Koningin, hoe stuitend ook de wijze mocht zijn, waarop het werd medegedeeld, en dat zij, om zich voor te bereiden, alleen wilde wezen.

Chandos kwam haar spoedig opzoeken.

»O, mijn God, Mylord!" zeide zij, »is er dan geene redding meer? Moet ik aan dien man overgeleverd worden? Wat is dat voor een man, die gouverneur van Woodstock! Zoude hij in staat zijn mij in stilte te vermoorden?"

»Hoe hard het mij ook valt, Mylady! ik moet u aan dien man toevertrouwen. Ik geloof dat hij uwe Ladyschap naar Woodstock voeren zal. Die Benefield is een lomp, ruw mensch, maar tot zulk eene daad acht ik hem niet bekwaam, en ik ben wel verzekerd, dat hij daartoe geen bevel heeft." — Chandos wist dit niet, doch hij wilde haar niet ontijdig verontrusten.

»Daarenboven, ik sta onder de hoede der Voorzienigheid, maar als die man dacht dat ik te eeniger tijd mijne vrijheid herkrijgen, of weder in mijne rechten treden kon, dan zou hij mij zóó niet durven behandelen als hij nu gedaan heeft."

»De hemel geve, dat voor uwe Ladyschap de horizon zich evenzeer verhelderen zal, als thans voor den Graaf van Devonshire!" begon nu Chandos, die, als een verstandig trooster, liever eene afleiding maakte door eene blijde tijding, dan te

blijven staan bij eene zwarigheid, die niet konde weggenomen worden.

»Is hij gered?" vroeg Elisabeth, en hare oogen schitterden van blijdschap.

»Zijne onschuld is ten minste gebleken, Mylady, voor een gerechtshof van pairs, dat in zijne zaak benoemd was. Eene schriftelijke verklaring van Wyatt heeft die ten volle bewezen. Men heeft hem, wel is waar, naar Fotheringay teruggevoerd, en hij is niet openlijk vrijgesproken, maar hij is evenmin veroordeeld en men kan hem met geen schijn van recht het ergste aandoen."

»Nu daarvoor dank ik den hemel! dat geeft mij rust!"

»Zijne zuster, de ongelukkige Lady Arabella....," begon de Lord weder.... doch de vrouwen der Prinses kwamen binnen. Zij moesten toebereidselen maken tot haar vertrek, en hij was genoodzaakt haar te verlaten.

Met diepe bekommering zag Chandos haar iets later vertrekken, onder geleide van Benefield, die de onhoffelijkheid had, haar met zijn krijgsvolk te omsingelen als ware zij eene krachtvolle oproerling geweest, tot elke wanhopige daad besloten. Hare vrouwen en Sawers mochten haar vergezellen. Dit zal wel een van de bangste oogenblikken haars levens geweest zijn. Hare zielsgesteldheid blijkt genoegzaam daaruit, dat zij herhaalde malen aan hen, die haar omringden, vroeg, wie toch die Benefield was en waarheen hij haar voerde. Vragen, waarop niemand met zekerheid antwoorden konde. Nog dien eigen avond kwamen zij te Richmond, een der koninklijke lusthuizen aan den oever van den Theems. Met eene gewaarwording van vreugde hoorde Elisabeth, dat de Koningin zich daar bevond. Zij smeekte dat men haar zoude toestaan hare zuster te zien. Dan, de ridder verwittigde haar, dat zij daarop niet te hopen had, en ook geen gemeenschap zoude hebben met het hofgezin. Van de kamer, waarin hij haar bracht, bezette hij den toegang met zijne wachten, en het gekletter hunner wapenen klonk haar van tijd tot tijd in de ooren. Eene enkele lamp verlichtte het holle, sombere vertrek, waarin zij zich bevond. De meubelen waren van zwart ebbenhout en meestal uitgesneden in grillige, grijnzende gedaanten, of schroef- en slangsgewijze gedraaid. De

hooge, boogvormige zoldering van stukadoorwerk, de onbehangene muren en de steenen vloer, waarop slechts biezen uitgestrooid lagen, galmden elk woord dat er gesproken, elke zucht die er geslaakt, elken voetstap die er gedaan werd herhaalde malen als eene echo terug. Er ligt iets akeligs in dien weêrklank der menschelijke stem op eene slecht verlichte plaats, en onder omstandigheden die beangstigen. Elisabeth leefde in een tijd, dat men nog zeer vatbaar was voor zulke aandoeningen, en ze grepen haar des te geweldiger aan, daar alles wat haar omringde haar schrik inboezemde, van het woeste en onstuimige gedrag haars geleiders tot de half gesmoorde klachten der treurende vrouwen, die zich angstig om haar heen drongen; want allen, zelfs de streng katholieke staatsdames der Koningin, hadden haar lief gekregen. Eindelijk vroeg zij naar Sawers. Hij kwam. »Beste Sawers!" zeide zij, »en gij allen, bidt voor mij en met mij; want deze nacht is die van mijn dood!" Allen troostten haar zoo goed zij konden; doch de oude man verwijderde zich met de woorden: »Ik zal voor u een beschermer vinden."

En nu deed hij onderzoek naar Williams. Deze was te Richmond. Het gelukte hem den Lord te spreken te krijgen. Hij deelde hem de onrust der Prinses mede, en zijn besluit om met zijne makkers haar leven tegen elken heimelijken aanslag te verdedigen.

»God verhoede," antwoordde Williams, »dat men zoo iets schandelijks ondernemen zoude! Eer dát gebeurde, zoude ik met al mijne lieden aan hare voeten sterven." En hij wist te bewerken, dat Benefield de wachten terugtrok, en waakte zelf den ganschen nacht met zijne hellebaardiers voor hare deur.

Des anderen daags werd Elisabeth verrast door een bezoek van Arundel. Deze edelman was, toen hij met hare betrekking tot Devonshire bekend werd, zeer ontevreden over de achterhoudendheid door haar te Ashridge aan den dag gelegd. Hij had gewild dat zij een oprecht vriend, zooals hij, vertrouwd zoude hebben. Hij had, in zijne verbittering, eerst geloof geslagen aan de aantijgingen harer vijanden, en weinig lust gevoeld om zich opnieuw voor haar in de bres te stellen. Dit had

hem in de gunst der Koningin doen rijzen, en deze had niet geaarzeld ook hem te benoemen tot een der rechters van Devonshire. De onwaardige behandeling, die de dochter eens Konings onderging, had hem echter diep gegriefd, vooral toen de latere gebeurtenissen hem van hare onschuld overtuigd hadden, en hij had nu volgaarne een last op zich genomen, die hem gelegenheid gaf haar te naderen. Het was een zonderling, en in deze omstandigheden zeer verrassend aanbod, dat hij haar doen moest, namelijk, dat zij onmiddellijk hare vrijheid terug zoude erlangen, indien zij den Hertog Emanuel Philibert van Savoyen de hand wilde reiken.

Wij willen niet nasporen, in wiens brein dit ontwerp het eerst was ontstaan; maar zeker is het, dat de Kanselier daarin het middel zag, om zijne gedeeltelijk mislukte plannen tegen de Prinses tot eene uitkomst te brengen, die met zijne oogmerken strookte. Het was bijna ondoenlijk, nu de onschuld der Prinses zoo goed als openlijk bekend was, haar met een zweem van recht tot levenslange gevangenschap of tot den dood te verwijzen. Een openlijk proces konde er niet meer tegen haar aangevangen worden; want de beschuldigingen waren uitgeput, wederlegd, en niet bewezen, en nooit had men er haar toe kunnen brengen, zelfs niet door hoop op vergiffenis, om eenige schuld te bekennen. Het mocht dus korter of langer duren, zij moest in vrijheid gesteld worden. Het Lagerhuis was niet te bewegen geweest om haar van het recht der erfopvolging uit te sluiten, en als Maria kinderloos kwam te sterven, gelijk haar leeftijd en haar gestel reden gaven te verwachten, ook al kwam het huwelijk met Philips tot stand, dan zou de gevaarlijke ketterin, krachtens hare rechten en tevens door de liefde des volks, tot den troon geroepen worden. De met zooveel bloed en list onderdrukte hervorming zoude dan weder het hoofd opheffen; alles wat Gardiner en Maria opgebouwd hadden, zoude ineenstorten en Engeland ging voor Rome verloren! Dat zag de Kanselier altijd voor zich, dat ontrustte des nachts zijne droomen, dat vergiftigde hem bij dag elke vreugde, dat verteerde hem het gebeente, dat maakte hem ziekelijk en uitgeput; want hij liet zich niet bedriegen door de schijnbare gematigdheid der Prinses of door het stipt nakomen der oude kerkwetten, waar-

mede zij toenmaals de katholieken misleidde en hare zuster hoopte te winnen. Hij wist dat de geest van het pausdom niet in haar was, niet zijn kon in de tweede dochter van Hendrik, onder zijn oog en in zijne begrippen opgevoed, en evenmin in de geliefdste zuster van Eduard VI. Haar door het lokaas van een huwelijk hare aanspraken te doen verbeuren en heen te bannen naar een klein hertogdom, ver van Engeland, in het echte klimaat van geestelijke macht en dweepzucht, en door afwezigheid het volk van haar te vervreemden, was wel een zeer geschikt en zeer gematigd middel om zich van haar te ontdoen. Een middel dat de meesten niet zouden doorzien, en dat, meende hij, gretig moest aangegrepen worden door een jong meisje, zonder raadsman, aan zich zelve overgelaten, van alle kanten beangst, gedrongen, verdrukt, gedreigd en vernederd; een meisje dat men gestadig voor haar leven deed sidderen, en dat eene harde gevangenschap tegenging. Opzettelijk was haar toestand daarom zoo troosteloos gemaakt. Dan, Elisabeth liet zich niet misleiden. Zij was de zwakke jonkvrouw niet, die persoonlijke veiligheid en verlichting voor het oogenblik koopen wilde ten koste van rechtmatige verwachting op toekomstige eer en geluk. »Devonshire" — dacht zij bij zich zelve — »heeft meer opgeofferd, en zoude ik zijn voorbeeld niet volgen? Zoude ik hem, bij alles wat hij reeds lijdt, zóó diep grieven? Als ik het leven slechts behoud, red ik mij een troon, en ik wil zulk een schitterend vooruitzicht niet wegwerpen voor eene zoo flauwe zekerheid, noch de hoop van een geheel volk, dat op mij staart, teleurstellen om eenige kwade jaren van mij af te weren. Het volk moet zien, dat het in mij eene moedige en welberadene Koningin te wachten heeft, die zich niet beangstigen laat of tot wanhoop brengen, al sleept men haar, door krijgsvolk omringd, van plaats tot plaats voort."

Met vastheid sloeg zij dus het voorstel af, hoewel Arundel, die dit alles niet doorzag, haar dringend bezwoer zich door het aannemen daarvan te redden.

Toen was het beslist dat men haar naar Woodstock voeren zoude, onder het harde toezicht van Benefield. Williams had zich, onder persoonlijke verantwoordelijkheid, tot haar geleider aangeboden, en de Koningin, die zijne trouw kende, had dit

aanbod aangenomen. Hij had echter moeten beloven haar onbewust te laten van alles wat er met Wyatt en Devonshire was voorgevallen. Arthur Polus had haar evenwel daarvan ingelicht, en dat gaf Elisabeth moed om de bekende regels op een der glasruiten te griffelen. [1])

Wij kunnen niet veel zeggen van hare reis door Oxfordshire, die echter door vele blijken van de liefde des volks en van de verkleefdheid harer vorige bedienden vertroost werd.

Ricot lag op den weg naar Woodstock, en Williams vond goed haar daar te ontvangen, zooals wij gezien hebben. Wij moeten haar thans weder in zijne pronkzaal opzoeken.

De maaltijd was afgeloopen. Elisabeth was de beminnelijkheid en de bevalligheid zelve geweest. Zij had willen behagen en voor zich innemen, en men weet dat zij daarin slagen konde. Zij was blijmoedig, opgeruimd, geestig, vleiend zelfs. Evenals later kon zij ook nu het genoegen niet verbergen dat zij er in vond zich bewonderd te zien. Zij leende zich gaarne tot iedere kiesche galanterie; zij moedigde die zelfs aan, en het was misschien voor zijne rust zoo kwaad niet, dat de hartstochtelijke Courtenay achter zware muren zat. Bij deze gelegenheid had Elisabeth hare gewone eenvoud in de kleeding eenigszins verzaakt, en het gouden borduursel van haar lichtblauw satijnen kleed omgaf als eene schitterende lijst den onovertrefbaar blanken hals; eerst later, toen pracht haar schoonheid moest schenken, droeg zij den stijfgeplooiden kraag. Bij het nagerecht werd er door de koorzangers der Oxfordsche hoofdkerk eene soort van tooneelvoorstelling gegeven, waarin de Christelijke Heiligen en de helden der fabelkunde op de zonderlingste wijze met de gewone stervelingen in betrekking gebracht werden. Die eerste voortbrengselen der opkomende dramatische kunst waren toen zeer in zwang, en werden te meer toegejuicht, omdat zij bijna alleen gelegenheid gaven om geestelijke of burgerlijke ergernissen en fouten te hekelen en aan te wijzen. Daarna had Lord Williams zijne gast een geparfumeerd servet aangeboden, en zelf de schaal gehouden, waarin zij hare handen waschte. Eindelijk was zij opgestaan, nadat zij den gasten

1) „Gelooft wat gij wilt, maar rein als goud sta ik." — Elisabeth.

uit den gouden eerebeker een afscheidsdronk toegebracht had. Door de moeder van den gastheer naar haar slaapvertrek geleid, had zij daar niet lang vertoefd, of zij hoorde onder haar venster, dat op een binnenplein uitzag, diepe zuchten, en weldra klonk haar een aandoenlijk lied in de ooren, door eene guitar begeleid. Meer het roerend zwaarmoedige der tonen, dan de beteekenis der woorden drong haar tot luisteren. Zij kon niet meer twijfelen: het was Williams. Haar venster was van buiten gegrendeld; zij kon hem geen ander teeken harer erkentelijkheid geven, dan eene buiging. Het onopgesmukte lied hield in, dat er troost, hoop, redding en medelijden was voor elke smart en in elken angst, alleen niet voor eene ongelukkige liefde, die zwijgend lijden moet. En elk couplet eindigde met de klacht van den zanger: *But pity is not mine!* (Maar men beklaagt mij niet). Het zacht klagende van deze tonen trof de jeugdige Vorstin zoodanig, dat zij eindelijk uitriep: »Gij wordt beklaagd!" waarna zij zich van het venster verwijderde. Op de verdere reis vermeed zij elke toenadering van Williams; de zwaarmoedige jonkman merkte het op, en zuchtte . . . .

. . . .

Wie kent Woodstock niet? Dat oude jachtslot der Koningen van Engeland, door Afred I gebouwd, door Hendrik I hersteld, en waar bijna ieder van Albions vorsten een gedenkteeken van zijn smaak of wansmaak heeft achtergelaten. Wie kent Woodstock niet? Die onregelmatige massa van steen met dat ommuurde park, en die wildrijke bosschen? Wie kent Woodstock niet? met dat diepe dal en die beroemde echo, die gansche hexameters herhaalde, en die nu verdwenen is met allen die hunne stem door haar lieten teruggeven? Wie kent Woodstock niet uit de schriften van Scott, met den Koningseik en de Rosamunds-bron, en de liefde-ladder? Welnu, daarheen had men Elisabeth gevoerd. Daar zat zij in de koninklijke vertrekken, uit wier vensters men tot diep in het park opzag, vanwaar zij zich verlustigen kon in het aanschouwen van den waterval, die nederstortte in den vierkanten vergaêrbak, te recht of ten onrechte, *fair* Rosamunds-bron genaamd. Die vertrekken waren van al het noodige en van vele sieraden voorzien, want ze werden bij elk jachtseizoen voor de koninklijke eigenaars in ge-

reedheid gehouden en men had ze voor de ontvangst der Prinses niet veranderd. Toen Elisabeth de statige eikenlaan was doorgereden, en zij, nadat men het zware hek geopend en haar van het paard geholpen had, door de kleine nevendeur in den met geschutpoorten voorzienen doorgang trad; toen de sterke valpoort achter haar nederviel, en zij de hal doorging waar levende en gebeeldhouwde wachters haar om het zeerst aangrijnsden, toen werd het haar weder zoo angstig en zoo beklemd om het hart, toen werden de zachte tafereelen weder voor haar uitgewischt, toen dankte zij den hemel, dat haar oog toch nog rusten mocht op een vriend, op Williams, die haar als een goede engel omzweefd en Benefield van elke ruwheid teruggehouden had. Maar dat zoude nu van korten duur zijn. Den tweeden dag na hunne aankomst trad Williams in hare kamer. Hij zag er bleek en ontdaan uit, zijn oog stond dof en flauw.

»Zoo uwe Ladyschap nog iets te bevelen heeft, of een wensch koestert dien ik bevredigen kan," zeide hij, en zijne stem weifelde hoorbaar, »dan bid ik haar *nu* te spreken."

»Mylord! Ik ben u reeds te veel verschuldigd, mij ontbreekt niet veel, alleen de vrijheid; .... doch waartoe deze vraag?"

»Het is omdat ik u vaarwel kom zeggen," sprak hij met inspanning.

»Dat grieft mij, Mylord! Waarlijk dat grieft mij, want met u verlaat mij de laatste vriend."

»Zoo ik u door woord of daad mocht beleedigd hebben," vervolgde hij, »smeek ik u vergiffenis; .... dat was nooit mijne bedoeling."

»Mij beleedigd? God beware mij zoo iets te zeggen! Gij waart mij een trouwe vriend, een broeder, zorgend als een vader!"

»Hebt gij niet.... een woord.... van goedheid voor mij... eer ik ga?" stamelde hij, terwijl hem de oogen vol tranen stonden.

»Goede Williams! gij zijt niet gelukkig," zeide zij bewogen.

»Niet gelukkig, Mylady!" herhaalde hij bitter, en er lag eene onbeschrijfelijke uitdrukking van lijden op zijne trekken, »ik ken slechts één gelukkige op de wereld: de Graaf van Devonshire. Ik benijd hem!"

»Die arme!" zuchtte Elisabeth, »hij, die zooveel lijdt om mijnentwil."

»Is het dan geene zaligheid voor u te lijden? Mylady! hoor mij een oogenblik aan, nu, voordat ik van hier ga, in dit laatste uur dat ik u zie! Zoo ik zeggen mocht, wáárom ik langzaam sterf, mij dunkt dat zou verlichting geven. Is er iets wreeder dan een lijden dat niemand kent, waarin niemand deelt, waarvoor niemand medelijden heeft? Dat lijden is pijnlijk als eene vergiftigde wond, en ongeneeslijk als de kanker. Vertiendubbel de ellende van eene gestoorde liefde, Elisabeth! en gij zult dat nog wellust noemen bij den hopeloozen hartstocht, dien ik voedde met de krachten eener voorheen hoopvolle jeugd, met het beste van mijn bloed, met alles wat sterk en goed in mij was; een hartstocht, die zich nooit heeft mogen uiten, door geen gebaar zich verraden, door geene klacht zich verlicht heeft; die zich nooit verkwikt zag door een traan van medegevoel of door een woord van vertroosting! Dat is de hartstocht waarmede ik bemin, waarmede ik u bemin, Elisabeth!"

En hij lag snikkend aan hare voeten.

»O zwijg, om 's hemels wil, zwijg, beklagenswaardige!"

»Ik weet het, mijne liefde is waanzin. Ik weet dat zij geen zweem van beantwoording te wachten heeft, maar het is mij een bitterzoet genoegen met u de kwellingen van mijn leven te doorloopen. Ik beminde u sedert het eerste oogenblik, dat mijn hart zich opende voor het gevoel. Toen zag ik, bij mijn eerste bezoek aan het hof, u, de aangebedene, de verhevene dochter des Konings, in den vollen glans van vorstelijken luister, als de geliefde zuster van Eduard VI. Na dien tijd was uw beeld met mijne gedachten samengeweven; ik stelde in niets belang dan in hetgeen u betrof, ik luisterde slechts dan, als men van u sprak. Ik wist, dat geene andere uitkomst mij wachtte dan vertwijfeling, en dat krenkte mijne gezondheid; van toen af dagteekenen die jammerlijke toevallen, waaronder mijn lichaam zich soms nederbuigt. Toch gloorde er wel eens een sprankje van hoop. Toen Seymour u met zijne liefde vervolgde, meende ik dat zoo een Williams zich tot den rang van een Seymour verheffen kon, hij dan toch de minst onwaardige zoude zijn; en ik werd eerzuchtig! Northumberland verdrong de Seymours, en gij daaldet af van uw rang als ver-

moedelijke troonopvolgster. [1]) Ik juichte in eene vernedering die u mij nader bracht. Mijne moeder, die mij doorgrondde, raadde mij, u niet te naderen, voordat ik aanspraak konde maken op uwe dankbaarheid. Ik wierp mij toen in ondernemingen, die.... doch dat is voorbij; Maria besteeg den troon, en verstiet u. Ik wilde mij uw vriend toonen. — Spaar uw invloed, — sprak mijne moeder, — de vorstin kan dien later meer noodig hebben. — Ik gehoorzaamde, maar ik heb onder dat alles geleden! Niet zonder oorzaak zijn mijne wangen bleek en ingevallen, niet zonder oorzaak is mijn voorhoofd gegroefd in den bloei des levens, niet zonder oorzaak zinken mijne oogen weg in hunne holten, en zijn zij dof en tranenloos. Ik heb elke razernij uitgeput en mij aan elke uitbarsting van smart overgegeven, niets veranderde, niets! Niets baatten mijne klachten! gij bleeft immer even ver van mij. Ik was als de mensch die eene ster tot eigendom begeerde. Toen werd het ruchtbaar.... dat Devonshire.... en dit heeft mij vernietigd! En toch, juist toen heb ik mij opgeheven uit het stof, mijn hart was dood in mij; maar ik wist dat ik sterk moest zijn om u te kunnen dienen. Ik wilde u een lichtstraal zijn in de duisternis, eene bloem in uwe doornenkroon, een oasis in de woestijn, een zacht tapijt voor uw voet dat gij vertreden mocht, zoo gij het goed vondt. Mijne taak is nu afgedaan. Ik heb moeten beloven niet verder te gaan dan tot hier. Hier eindigt ook alles voor mij. Ik moet nog blijven leven, omdat gij leeft, omdat gij een vriend noodig hebt in het midden uwer vijanden. Hebt gij niet een enkel woord om mij dat leven dragelijker te maken? Ik vraag geene liefde; gij hebt de uwe weggeschonken, en, ik weet het, men bemint niet tweemaal! Maar is er niets, niets voor den bitter lijdende tot verademing? Al hebt gij dien andere rijk gemaakt, zóó arm is uw hart niet, dat het geen troost meer heeft om een tweede leven te bezielen. Elisabeth, om Gods wil, een antwoord!"

»Arme, arme Williams!" snikte de Prinses, die hem schreiend had aangehoord.

---

1) Northumberland wist Eduard over te halen, om zijne beide zusters van de troonopvolging uit te sluiten, ten voordeele van Lady Gray, die met zijn zoon gehuwd was.

»Tranen!" zeide hij, nog altijd knielend, »o! dank, oneindigen dank! Tranen zijn beter dan lachjes; zij zijn de dauwparelen van het gevoel, die oprichten wat versmachtte! Laat ik ze opvangen, die kostbare schatten van het medelijden. Ik dank het mijnen Beschermheilige dat ik heb mogen spreken zonder te bezwijken; ik ben sterk geweest in mijne zwakheid en ik ben beloond geworden!" Toen stond hij op, gesterkt en moedig.

»*Compone Lacrymas!* mijn vriend," hernam Elisabeth. »Ik schrei niet om eigen rampen; uwe smart heeft mij tranen ontlokt; zij zullen voortaan een band zijn tusschen ons. Maar verval niet tot onmannelijke wanhoop; ik wil het niet, hoort gij, Elisabeth wil het niet, en zij is voortaan uwe vriendin, die een medegevoel heeft voor elke uwer klachten! En nu, Williams, vaarwel! God schenke ons beiden sterkte en heil!"

Zij reikte hem hare hand, die hij kuste, zooals een Williams die kussen moest; zij maakte snel een harer armbanden los, gaf hem dien tot een aandenken, en liet hem toen gaan.

Nu eerst gevoelde zij zich recht alleen, nu eerst recht gevangene in de handen van Benefield.

XVII.

Een monnik.

In de gewone gelagkamer van de vermaarde herberg De Gekroonde Handschoen, te Woodstock, welker uithangbord met het beroep van de meeste inwoners overeenstemde en den kastelein niet weinig klanten lokte, zat eenige maanden later, op een zondagmiddag van het jaar 1554, behalve de gewone drinkebroers, die er in de ale of cider hun huiselijk verdriet gingen vergeten, maar de ellende van hun huisgezin vermeerderden, of de betere burgers, die er na eene week van drukken arbeid eene geoorloofde uitspanning namen, een monnik aan een afzonderlijk tafeltje, met de hand onder het hoofd. De hoogwijze staatkunde der burgers, op luiden, beslissenden toon uitgebracht, en het twistend geschreeuw der anderen schenen hem te vervelen en te ergeren, en men las het op zijn verdrietig gelaat, dat hij naar het oogenblik haakte, waarop hij de krassende geluiden en de onreine dampen, die hem omgaven, in de vrije lucht zoude kunnen vergeten. Vermoeidheid en de regen alleen schenen hem te doen vertoeven. Een houten, met ijzer beslagen kistje, dat hij voor zich nedergezet had, trok de opmerkzaamheid van twee mannen, die evenmin gewone bezoekers der herberg konden zijn. Zij hadden een ruw en woest uitzicht, en hunne verhavende krijgsmanskleeding wees aan, dat zij behoorden tot de slecht bezoldigde krijgslieden, die alleen in tijden van nood rondom een standaard vereenigd werden, en verder een losbandig en zwervend leven leidden en den armen boeren vaak tot last waren. Zij sloegen begeerige

blikken op het kistje; de monnik was een Franciskaner, en het bevatte waarschijnlijk opgebedelde gelden voor zijn klooster; doch toen hij hen scherp aanzag, keerden zij het hoofd af, gelijk eene kat zich van de begeerde prooi afwendt.

»Hier is gezelschap, Sir! en vuur, Sir! Een warme haard is altijd wenschelijk, Sir! al is men slechts nat van een zomerregen!" Met deze woorden leidde de herbergier een vreemdeling binnen, die bij zijne hoogst eenvoudige kleeding iets zoo gebiedends in zijne houding had, dat de meester des huizes hem gerust dien titel durfde geven, ook al was hij zonder bediende aangekomen.

De vreemde nam zwijgend plaats ter zijde van den schoorsteen, tegenover den monnik.

»Geef mij een beker sack, master," zeide hij, ziende dat de andere op eene bestelling wachten bleef.

Toen hem het gevraagde gebracht was, en hij den kastelein daarvoor een goudstuk had toegereikt, meende deze den titel te moeten verbeteren, en noemde hem Mylord.

De vreemde glimlachte en zag zwijgend voor zich.

Niet alzoo deden de overige gasten, wier luide gesprekken slechts eenige oogenblikken gestoord waren geworden.

»Ja, waarachtig!" riep een hunner, met verheffing van stem, »ik ben in die dagen te Londen geweest. Ik zeg u dat de intocht van de Koningin met haar gemaal zoo prachtig was als dat behoorde. De Koning is niet leelijk voor een Spanjaard, maar steil als een lansstok en wat stroef van uitzicht."

»Nu, Goddam! zooveel te beter past hij bij de Koningin!"

»Juist, die anderen zouden een beter paartje gegeven hebben, hé!"

»Wie van u heeft den Koning te Hamptoncourt zien eten?"

Allen zwegen.

»Ik!" zeide toen met veel gewicht een eerzaam burger, die tot hiertoe niet veel gesproken had. »Het was wel aardig te zien, hoe die Spaansche en Vlaamsche heeren moesten achterstaan, en de Engelschen alleen hem bedienden."

»God zegene Oud-Engeland!" riepen sommigen. »Philips moest de Spanjaarden maar met de schepen teruggezonden hebben."

»Ik heb gehoord dat ze hem niet kronen zullen; zou dat waar zijn, master Crowbie?" vroeg een handwerksgezel.

»Waar, ja!" antwoordde de eerzame burger; »maar rechtvaardig, neen! De Koning heeft niets gedaan om zulk een hoon te verdienen. Hebben niet eenige honderde burgers, die in het Wyatt-proces betrokken waren, door hem vergiffenis gekregen?"

»Het waren ook maar geene harde voorwaarden! Als misdadigers, met stroppen om den hals, en blootsvoets genade te komen smeeken! Wie doet dat, als hij nog een greintje eer in het lijf heeft?" sprak een opgeschikt jongeling, die zeker bij het boogschieten eens den prijs behaald had, en voortaan enkel van eer droomde.

»Wat! is het dan meer vereerend als de strop toegehaald wordt?"

»Hoort, vrienden! de Spaansche Vorst is geen Koning voor ons. Ik ben nog kortelings te Londen geweest, om leer op te doen," hervatte de meest geachte handschoenmaker van het stadje. »Hij sluit zich in Whitehall op als in eene gevangenis. Wie heeft er ooit van gehoord, dat de Engelschen hun Koning niet vrij naderen mochten!"

»Ha, ha, ha!" schaterde het uit een anderen hoek der gelagkamer, waar het veel wilder toeging, »nu verdoemd, dat was verraders loon!"

»Wat spelen ze daar?" vroeg master Crowbie deftig.

»Als gij ons voor eene kruik alle vrij houden wilt, zal ik het u vertellen, rijke master Crowbie! Maar eerst het bier; want het liedje is lang en maakt dorstig."

De eerzame burger, door het bijvoegelijk naamwoord meer nog overgehaald dan door zijne nieuwsgierigheid, nam de voorwaarde aan.

Een jong gezel klom op eene bank, aan het achtereinde van het vertrek, en begon:

»Vrienden! zoudt ge het van Dick Devel, den vreedzamen messenmakersgezel in den winkel van master Hunsdon, wel willen gelooven, dat hij nog kort geleden een voorvechter was onder de winkeljongens van de city? En waar is het toch! Ik was in de laatste dagen drukker op straat dan bij de uitstal-

ling; er was ook te veel te zien om te staan suffen; mijn meester en ik kregen woorden, het liep hooger dan mijn geduld toeliet, en ik begreep dat er elders ook brood te verdienen was, als men goede handen had, en zoo kwam ik te Woodstock. Ik zeg dit maar, om te bewijzen dat ik wel te Londen geweest ben ten tijde van het voorval dat ik nu verhalen zal. Het is een van de levendigste straatfeesten, die wij in de goede *city* zoo dikwijls hebben, dat wij er aan gewoon zijn, maar die voor u landbewoners...."

»Ter zake, ter zake, Dick!" riepen allen.

»Nu dan: heeft iemand uwer ooit van den Graaf van Devonshire gehoord?"

»Bah! houdt gij ons voor domkoppen en Hooglanders! Zouden wij niets van den *grooten* Graaf weten!"

De heer bij het vuur hield de hand voor de oogen en scheen te slapen.

De monnik las in zijn getijboek.

»Goed dan, maar gij weet niet dat hij een page heeft gehad, een neef, een bastaard van zijn vader, of zoo iets; met een gezicht als een meisje en listig als Kitty, mijn meesters dochter; met handen die hij nooit door werken bedorven heeft, en die een boosaardige verrader was, een Judas die den goeden Graaf — die hem liefhad als eene adellijke dame haar schoothondje, en die hem gekleed heeft in zijde en fluweel, als de zoon van een Hertog — maanden lang bespied heeft om achter zijne geheimen te komen, en dat het hem haast gelukt zoude zijn den Graaf op het schavot te brengen in de bange dagen van het Wyatt-proces, zoo niet de oproerling zelf diens onschuld aan den dag gebracht had, waarvoor God hem loone!"

»Neen, dat wisten wij niet! Die booswicht! Die schelm!"....

»St.... st.... Het rechtsgeding van den edelen Courtenay, waarin die verwenschte satan zijne rol speelde, was wel in stilte afgeloopen, maar de verrader, die Darley, werd toch bekend, en ieder aan de *city*-zijde van Templebar wist welk een lievertje hij was, al zag hij er nog zoo fraai uit, als hij in het gevolg der Koningin door het park reed!"

De monnik nam zijn kistje en wilde gaan.

»Pater, gij moest nog wat wachten!" zeide de vreemde heer, »zoo aanstonds vertrek ik ook; wij konden dan samen gaan; mijn goed zwaard kon u van dienst zijn;" hier wierp hij een sprekenden blik op de glurende soldaten.

»Ik dank u, heer! De hemel beschermt de zijnen, en mijn weg is niet ver meer. Ik ga slechts tot het kasteel;" antwoordde de monnik en hij stapte driftig weg.

De andere haalde de schouders op, en zette zich weder in zijne vorige houding.

Dick vervolgde:

»Op zekeren avond in de schemering zag ik Darley alleen door Bondstreet slenteren, dwars oversteken, en eene zijstraat inslaan; die gaat op avontuur, dacht ik, en volgde hem. Ik was niet de eenigste die hem herkend had. In die smalle, kronkelende, morsige dwarsstraten wonen velen, wier handen harder zijn dan hunne harten, en bij wie het aandenken aan Courtenay even levendig was, als hun afkeer jegens zijn verrader. Ook duurde het niet lang, of luide stemmen lieten zich hooren, die hem geen vriendelijke namen toevoegden, vooral toen hij een wijf, dat hem eens duchtig in het gezicht keek, om te zien, zooals zij zeide, of hij nog zijne oogen zoo zacht kon nederslaan, met een ruwen stoot van zich afduwde. Toen namen de mannen, juist knechten van het vleeschhouwers-gild, die hunne bijlen op zijde hadden, partij voor die vrouw. Van alle kanten, uit alle kronkelsteegjes schoten mannen, vrouwen en kinderen toe, die zich met een luid gejouw om hem heen drongen, want het waren zijne vrienden niet die aankwamen, daar een half woord van de anderen hun den algemeenen vijand aanwees. Hij hield zich moedig, dat moet ik zeggen. Ik zag wel dat hij angstig was, want de oogen puilden hem half uit het hoofd, en het zweet gudste neêr van zijn voorhoofd; maar hij trok toch zijn degen, zwaaide dien om zich heen, en wilde zich een weg banen, eerst had hij hard geloopen, maar dat werd hem nu belet. Hij wilde iets zeggen, dan het geschreeuw der vrouwen en de vuisten der mannen sloten hem den mond. Eindelijk riep een der vleeschhouwersgezellen: Het volk heeft Courtenay niet kunnen bevrijden; laat het volk nu Courtenay wreken! Wij zullen de straf uitvoeren. — Dat was het doodvonnis van den page.

Naar den Theems met hem, naar de rivier met den Judas! klonk het als uit één mond, en nooit waren zooveel wilde hoofden het zóó eens geweest. — Laat ons hem doen, wat hij zijnen heer had toegedacht! gilden de vrouwen, die altijd verder gaan dan de mannen, en krachtige armen begonnen nu hem aan te grijpen, en ik zag hoe hij van angst ineenkromp. Toch scheen er een oogenblik nog redding voor hem te zijn. Hij had zich weten los te wringen door de handen der aanvallers te verwonden, was eenige schreden vooruit geraakt en klopte aan een huis, dat er nog al niet slecht uitzag: het huis waarheen hij zijne avondwandeling gericht had. Hij klopte zoo driftig, alsof het de poort van het paradijs was. Het was ook om zijn leven dat hij klopte! Een alleraardigst jong meisje deed open. Ik hoor nog de akelige stem, waarmede hij riep: — Eva! laat mij binnen! — dan te laat! Zijne vervolgers waren tusschen hem en de deur doorgedrongen, en grepen hem met kracht bij de keel, juist toen hij wilde binnensluipen. — Heks! wildet gij den verrader van Courtenay helpen! schreeuwden ze het meisje toe. — Verrader!.... Courtenay!.... gilde de arme deern, en viel met opgeheven armen op den stoep neder. De slachtersknechts sleepten Darley voort. Ik had geen lust verder te volgen; ik had meer zulke bokspartijtjes gezien; ik wist hoe het afloopen zoude, en het meisje, dat in zwijm lag, wekte meer mijne nieuwsgierigheid! Ik bracht haar zoowat tot zich zelve, en zag dat zij met eene zuster woonde, die jonger en veel mooier was. Ik stelde haar, zoo goed ik kon, gerust omtrent Darley, dien ik wel zag, dat de oudste liefhad; maar zij wilden beiden verder niets van mij weten: het waren verwenschte nuffen!"

»En Darley?" vroeg de vreemde heer met drift.

»Darley, Sir! wel dat spreekt vanzelf, des anderen daags zag men de stukken van zijn lijk op dên Theems drijven."

»Afgrijselijk!" klonk de diep gesmoorde stem van den vreemde, terwijl hij haastig vertrok, »het volk is als de wilde dieren!"

»Wat zeide hij daar?" riepen de overigen, die gedurende het verhaal met open mond geluisterd hadden, en nu zich op eens lieten afleiden.

»Dieren!" zeide Dick, terwijl hij zijne ale dronk, »als de

Vorsten niet rechtvaardig zijn, moet het volk het wél wezen; maar zoo gaat het! Die *gentlemen* trekken altijd partij voor de zijden wambuizen!"

De soldaten hadden het einde van Dick's verhaal niet afgewacht.

. . . .

»Genade! Barmhartigheid, laat mij! dat is geen goud. Ik ben een arme dienaar der Kerk, die eene stervende gaat vertroosten."

»Uw goud, monnik! dat kistje!" krijschten twee kerels, in welke wij de soldaten herkennen. Zij dreigden met hunne hartsvangers den Franciskaner, die zich tegen hen trachtte te verdedigen. Daar stoof in vollen galop een ruiter uit eene zijlaan te voorschijn, sprong van zijn snuivend ros, en bevrijdde met krachtige hand den kermenden geestelijke. Het is waar, de beide schelmen vereenigden zich nu tegen hem, dan, zijn degen was van het beste staal, en zijne geoefendheid overtrof verreweg de hunne. Een der soldaten viel doodelijk getroffen; de tweede, wien het wapen uit de hand geslagen was, vluchtte, en de ruiter wendde zich nu tot den monnik, die dankend aan zijne voeten zonk.

»Sta op, pater! Dit ongeval ware u niet overkomen, zoo gij het geleide aangenomen hadt, dat ik u in de herberg te Woodstock aanbood; maar gij hebt u willen verwijderen; dank het uwen Beschermheilige, dat wij één weg hebben."

»Ach, edele heer!" antwoordde de monnik en sloeg de oogen naar den grond, »dat komt omdat.... er zijn plichten die.... Ik heb eene zending.... Ik moet voort naar het kasteel van Woodstock," voegde hij er haastig bij, zich bezinnende.

»Jezus, Maria! ik sterf!" steunde de gevallen soldaat. »Monnik, hoor mij aan, en geef mij de absolutie!"

De pater naderde hem.

»Eerwaarde vader, dit is mijne eerste misdaad niet! Terwijl ik hier lag, heb ik dien edelman dáár herkend. Zoo waarachtig ik van de verdoemenis wensch vrij te zijn, zoo waarachtig is dat de Graaf van Devonshire!"

»Devonshire!" herhaalde de monnik, en zag naar dezen om.

En werkelijk, in de nog altijd bevallige trekken van dat bleeke,

belangwekkende gelaat, konde men den edelen Courtenay herkennen; doch de monnik had hem nooit gezien.

»Kom nader, Mylord! Ik bid u, kom nader!" zeide de stervende booswicht. »Tegen u heb ik eens zwaar misdaan; ook gij moet mij vergeven, zoo ik gerust van hier zal gaan. Ik heb.... maar wat doet niet een arme schelm, die niets te eten heeft — ik heb eens een valschen eed tegen u gedaan, tegen u, en tegen eene groote Lady, de Prinses Elisabeth! Herkent gij niet den man, die eens uwe beurs...."

»Reeds hier vergelding!" riep Courtenay ontroerd, »ongelukkige, ik vergeef het u, en opdat God het u ook vergeve, zal Zijn priester voor u bidden!"

»Elisabeth!" zeide deze, als bij zich zelven, »is dat niet de Lady te Woodstock...."

»Ja; maar.... de.... ab.... solutie.... ik st.... erf."

De geestelijke bewees hem de laatste diensten, zoo goed als het oogenblik het gedoogde, en de Graaf legde hem troostend de hand op het voorhoofd toen hij den geest gaf.

»Hij is minder schuldig dan zij die hem hebben verleid," zeide Devonshire half luid.

»De Voorzienigheid zelve toont mij een uitweg, ik wil niet handelen tegen hare aanwijzing," sprak de monnik ernstig. »St. Franciscus vergeve mij, zoo ik mij schuldig maak tegen mijne overheid.... Graaf van Devonshire," vervolgde hij, »als ik mij niet bedrieg, stelt gij belang in Prinses Elisabeth?"

»Er is voor mij geen hooger belang dan het hare!"

»Leid dan uw paard bij den toom en volg mij; ik heb u veel mede te deelen."

»Bovendien is mijn weg de uwe," zeide Courtenay, naast hem gaande. »Ik heb, wel is waar, beloofd haar niet weder te bezoeken; maar ik wilde nog eenmaal op de vensters staren, waar achter zich mijn levensgeluk verbergt."

»Mylord, ik ben een Vlaming. Overtuigd van de verdiensten eener geheele toewijding aan God en de Kerk, koos ik sedert jaren den geestelijken stand. Door den Legaat Polus onderscheiden, ben ik hem naar Engeland gevolgd om in een der herstelde kloosters geplaatst te worden. Onze Prior, die dit ambt aan den Bisschop-Kanselier dankt, zond mij naar diens paleis,

met last mij geheel tot zijne beschikking te stellen. Daar werd mij bevel gegeven....; maar beloof mij, op uw woord als edelman, nooit misbruik te zullen maken van mijn vertrouwen ten koste van hen, die ik u noemen moet om iets vreeselijks te voorkomen!"

»Ik beloof het u, en ik heb mijn woord nooit gebroken. Vervolg."

»Men zond mij naar Woodstock om den Kapelaan te vervangen, en eene vrouw, Lady Elisabeth genaamd, die de Kanselier eene hardnekkige ketterin noemt, voor te bereiden tot sterven."

»Tot sterven? om Godswil heeft men haar dan.... O! dat ware...."

»Nog niet, Mylord! maar mijne aankomst is haar dood. Er is iemand in het kasteel, die haar vergift zal reiken; die man zal handelen als ik aangekomen ben; men verwacht veel van mijn overleg, want alles moet snel en zoo heimelijk gaan, dat zelfs hare vrouwen niets vermoeden. Toen ik zeide, dat mijne aankomst haar dood was, doelde ik op een langzaam sterven, want eene ziekelijkheid van eenige maanden zal de wereld verblinden, en haar tijd gunnen om te denken op het heil harer ziel! Ja, Graaf! gij huivert niet zonder reden. Het is een afschuwelijk plan; het verwondert mij niet, dat uwe lippen verbleeken van toorn en schrik over dit weefsel van boosheid, dat men mij geheel ontwikkeld heeft, en waarbij men op mijne medehulp rekent. Heilige Franciscus! het is door zulke middelen, dat men den godsdienst denkt op te bouwen? Is het niet juist om het heiligste tot een gruwel te maken voor de menschen? Was het ook met vergift en dolk, dat de Heiland zijne leer predikte? Mijn ijver voor de ware Kerk; mijn afschuw van alle scheurzieken; mijn ernstig bidden voor hare eenheid; mijn stipt nakomen van elk harer voorschriften misleidde hen, en hebben hen bewogen juist *mij* een last op te dragen, dien men mij als een verdienstelijk werk afschilderde. Heilige Maagd, kan sluipmoord dan verdienste zijn!"

»Zeg mij of gij dat op u genomen hebt, monnik!" viel Courtenay hem heftig in de rede.

»Gij kent den regel onzer orde: blinde gehoorzaamheid. Had

ik geweigerd, men zou een ander genomen hebben, en zij was niet minder verloren! Hoe meer echter het oogenblik naderde, hoe angstiger het mij werd. Zóó kan men niet zijn, als men een godgevallig werk volbrengt, dacht ik, en ik peinsde op middelen om het kwaad af te wenden; dan, ik vond ze niet, want, ik beken het, ik heb geen moed tegenover mijn Prior; en zoo het ontwerp door mij mislukt ware, en ik terugkeerde ....," de monnik sidderde; na eenige oogenblikken herstelde hij zich. »Wat er in dit bosch voorviel, is mij een wenk van hooger hand. Niet tevergeefs zonden de Heiligen u op mijn pad; niet tevergeefs moest een stervende booswicht tegen zich zelven getuigen; niet tevergeefs moest hij vallen als een toonbeeld van de vergelding des Hemels! Neen, ik aarzel niet langer. Wilt gij die vrouw redden, Mylord? Hebt gij moed mijne rol te spelen? Kunt gij iets uitvinden om de boosheid te keeren? Neem dan mijne pij, ziedaar mijn lastbrief. Geef mij uw paard, ik vlucht naar een afgelegen hoek der aarde om levenslang boete te doen voor het schenden der trouw aan mijne gelofte. Ik was dit den redder van mijn leven verschuldigd. Ik geloof dat ik handel zooals ik handelen moet."

De Graaf had reeds mantel en zwaard afgeworpen; hij zonk aan de voeten van den Franciskaner, die hem met eerbied oprichtte.

De verwisseling was spoedig geschied. Wel niet zeer ridderlijk, maar toch niet in 't oogloopend slecht zat de monnik in Courtenays kleeding te paard.

En de houding van den Graaf, zich bukkende onder de pij, gaf hem, toen de kap over het bleeke gelaat was nedergeslagen en het ongewone schoeisel zijn gang bemoeielijkte, al het uiterlijke van een wereldschuwend kloosterling.

»Neem toch uw zwaard terug, Mylord! ik kan mij daarmede niet verdedigen, en gij kunt het noodig hebben."

»Laat dat blijven, niets moet mij kunnen verraden. Maar dit kistje...."

»Verschoon mij, Graaf, dat houdt de gewijde voorwerpen van mijn priesterambt in!"

»Daar is goud voor uwe reis; maar noem mij uw naam, opdat ik dien immer met eerbied gedenke."

»Mijn kloosternaam is Johannes van het Zwarte Kruis; maar ik ben uwe aandacht niet waardig. God en de Heiligen zegenen u, mijn zoon!" — en de monnik reed weg.

XVIII.

Philips als koning van Engeland.

Wij kennen thans de geduchte, doch welverdiende straf van Darley, de in vrijheidstelling des Graven van Devonshire, het voltrokken huwelijk der Koningin, en de stemming des volks; want het gevoelen der goede burgers van Woodstock was niet oorspronkelijk genoeg om iets meer te zijn dan een afdruksel van het groote geheel. Het huwelijk dan van den Infant met Maria, door Gardiner na duizenderlei zwarigheden te Winchester gesloten, en met al die ledige pracht en niets bewijzende volksfeesten gevierd, welke deze gebeurtenis eischte, had ten deele de verwachting van alle partijen teleurgesteld. De Koningin had het doorgezet, omdat zij het wilde, omdat zij bezigheid en afleiding zocht, omdat zij zich meende te wreken, en omdat zij niet langer alleen wilde zijn op den troon. Koele stugheid in den Gemaal, van wien zij dankbaarheid had verwacht, en die in haar schoonheid noch aanvalligheid vond, maakte haar, nadat de eerste roes der bedwelmende feesten voorbij was, naargeestig en bitter. Op haar leeftijd verzet men de krenkingen niet met de luchtigheid der jeugd. Meer dan ooit overgegeven aan hare dweepzucht en aan de leiding van Gardiner, vervolgde zij alle nietroomschen met des te meer woede, daar om hunnentwil de eerste noodlottige stoornis in haar schijngeluk ontstaan was. En bovendien, het was immers een verdienstelijk werk, dat uitroeien der ketters, dat zich zoo goed met hare wraakzucht vereenigen liet!

De Koning vond de weinig gunstige voorwaarden, waarop zijn huwelijk gesloten was, des te harder, nu de slechte stemming van het volk hem weinig hoop overliet om die te verbeteren, en de ronde vrijmoedigheid der Engelschen, welke maar al te dikwijls ontevredenheid en kwade luim uitdrukte, krenkte hem, die aan den slaafschen eerbied der Spaansche hofvormen gewoon was Hij begreep echter de gunst van dat stugge, verachte volk te moeten winnen, om toch, bij de mogelijkheid dat zijne gemalin hem geene vadervreugde schonk, na haar dood eene hand te houden aan de kroon, die hij zoo gaarne op zijn hoofd bevestigd zag. Daarom nam hij, het meerendeel der natie als hervormingsgezind kennende, een schijn van godsdienstige gematigdheid aan, die hem nooit eigen was. Monniken, door hem medegebracht, predikten verdraagzaamheid!

Maar de Engelschen, denkende aan het spreekwoord: »Als de vos passie preekt," enz. mistrouwden hem; te meer daar de Koningin middelerwijl met hare bloedige daden voortging; hij moest dus kracht bijzetten aan zijne woorden, en verkreeg van Maria, die hem genoeg achtte om zijne wenschen te eerbiedigen en die zelfs zijn hart wilde winnen, dat hij eene lang gewenschte staatkundige vergiffenis mocht verleenen. Zoo redde hij eenige honderde burgers en menigen edelman, die, omdat zij deel gehad hadden aan de troonsbeklimming van Johanna Gray, of wel omdat ze gewikkeld waren geweest in Wyatt's samenzwering, tot hiertoe in den kerker versmachtten. Zoo redde hij menigeen die, reeds ten vure of tot den strop gedoemd, als een schitterend toonbeeld van zijne goedertierenheid aan de maatschappij teruggegeven werd. Deze arglistige goedheid, welke niet zonder uitwerking bleef in de harten des volks, ergerde den Kanselier, die gehoopt had, dat de Koning met kracht en ijver de laatste hand zoude leggen aan het groote werk, dat hij zelf voor het beste doel des levens hield. Maar de priester vergat dat eene gouden koningskroon nog schooner in de oogen schittert, dan de zilverlichte heiligenglorie. De Spaansche loot, met zooveel moeite op Engelands troon geënt, bracht ook hem dus niet de verwachte vruchten, alleen werd de banvloek der Kerk opgehe-

ven, en dit verhelderde nog somtijds het gelaat van den Kanselier. Spoedig echter vond Philips goed iets te ondernemen, dat evenwel tusschen hem en den eersten staatsdienaar zijner gemalin eene bijna openlijke vredebreuk teweegbracht, en dezen het gewelddadig middel deed aangrijpen, door den monnik aan den Graaf van Devonshire geopenbaard. De Koning wilde zijne overwinning op de gemoederen der Engelschen voltooien, en de lieveling der natie, Courtenay, herkreeg door hem zijne vrijheid. Het schijnt dat Maria, na een zoo schitterenden sluier geworpen te hebben over eene zwakheid en eene wond van haar hart, na de ontvangen krenking aan Courtenay vergolden te hebben door vernederend lijden, en overtuigd van het weinig misdadige zijner handelingen, sedert lang van de uiterste wraakneming had afgezien, en nu met drift het verzoek van haar gemaal aangreep als een voorwendsel om hem te ontslaan, zonder op het voorgevallene terug te komen.

De Kanselier, die Devonshire slechts vervolgd had als middel om eene andere te doen vallen, stelde niet één hinderpaal in den weg; doch toen de Koning nu ook ten gunste der Prinses zijn invloed aanwendde, en daarin reeds bijna geslaagd was, eer Gardiner aan tegenwerping had kunnen denken; toen de Koningin, op zijn driftigen uitroep, »dat met de vrijheid van Elisabeth Engeland een groot onheil dreigde," slechts een flauw en koel antwoórd gaf; toen de Legaat-Kardinaal Polus, met godsdienstige wapenen tegen haar uitgezonden, door de fijne wendingen harer antwoorden in het onzekere gebracht, en door de wegslepende betoovering van haar vernuft en bevalligheid gewonnen, met de verzekering terugkwam dat de Prinses ten minste eene even goede katholieke als protestante zou kunnen worden — toen greep de Bisschop, verbijsterd, teleurgesteld in plannen, die hij gekoesterd had als een moeder haar troetelkind, al meer en meer verward in zijne eigene netten, al meer en meer opgewonden door eene dweepzucht, die bij het gedurig staren op één punt tot razernij steeg, en hem belette de zaken anders te zien dan in de somberste kleuren, terwijl zijne ziel slechts indrukken ontving van een ziekelijk lichaam — toen greep Gardiner het laatste, het ontzettende, misdadige middel aan, zooals de razende speler, die have noch goud meer heeft,

zijne eer en zijne zaligheid zetten zoude op een laatsten worp. Benefield had reeds bevel ontvangen zijne gevangene voor het eerst toe te staan aan hare zuster te schrijven. Wat die brief moest uitwerken was reeds bepaald; de Prinses zoude ten gehoore bij de Koningin toegelaten en daartoe naar Whitehall vervoerd worden; bij de bemiddeling des Konings en de behendige buigzaamheid van Elisabeth was de uitslag daarvan niet meer onzeker — en Gardiner berekende dat eene ongesteldheid alleen verhinderend tusschenbeide konde treden.... dat die ziekte doodelijk zoude zijn, daarvoor, meende hij, was op de zekerste wijze gezorgd.

Bij de invrijheidstelling van Courtenay bleef over zijne schuld of onschuld een zonderling halflicht verspreid. Hem werd alleen de verklaring afgevergd, dat hij nooit iets had willen, of voortaan zoude ondernemen tegen de rust van het rijk; een flauwe afloop voorwaar van eene met zooveel hevigheid aangevangen vervolging! Toch werd hem als voorwaarde opgelegd, elke gemeenschap met Prinses Elisabeth af te breken: eene voorwaarde waaraan hij zich misschien niet zoude onderworpen hebben zonder een brief van haar zelve, door Arthur Polus gebracht. Deze had zijn broeder, den Legaat, naar Woodstock vergezeld, Elisabeth van alles onderricht en zich aangeboden om haar antwoord over te brengen, waartoe de slimme knaap gelegenheid vond door zich te voegen bij de twee edellieden, welke den Graaf zijn degen gingen terugbrengen.

In dezen brief smeekte Elisabeth haar verloofde dringend, de aanspraak die hij had op hare hand in deze oogenblikken niet te laten gelden. Zij sprak er van, dat hare hoop op vrijheid daarmede in verband stond, en raadde hem, daar zij beiden, omringd door een drom van verspieders, in elke handeling belemmerd zouden zijn, liever voor eenigen tijd het vaderland te verlaten, dan zich bloot te stellen aan telkens hernieuwde aanvallen van teleurgestelde vijanden.

»Wijders," zoo schreef zij hem, »dank ik God met vuur voor uwe redding. Gij hebt veel, zeer veel voor mij opgeofferd; ook ik zal standvastig zijn, en, zoo de Hemel het wil, zijn wij slechts voor een tijd gescheiden om later een groot geluk met elkander te deelen. Mijn toestand is voor het tegenwoordige kommerlijk

genoeg, doch er schemert een vroolijker uitzicht, en ik stel mij voor, nimmer af te wijken van de voorzichtigheid, die mij redden zal uit deze klippen en afgronden. Wacht en hoop! dierbaarste Graaf! mijn Eduard, *chi ha tempo ha vita!* Blijf gelooven aan mijne liefde, en aan het bittere gevoel van smart, dat mij bezielt bij het denken aan onze scheiding! — Dit is een vaarwel; maar troost u, geen vaarwel voor eeuwig, van

Uwe Elisabeth."

Den wensch zijner Elisabeth te kennen en daaraan te voldoen, was voor Courtenay hetzelfde; zelfs zijn verstand raadde hem die verwijdering aan. Het verlof om zich buitenslands te begeven, verkreeg hij zonder moeite. Hij wilde Londen niet weder zien om het gejubel van het volk en nieuwe achterdocht zijner vijanden te ontgaan. Hij verzocht Chandos zijne zaken te regelen, en begaf zich met een klein gevolg op weg naar Exeter. Men had hem niet van zijne bezittingen beroofd; hij wilde het vruchtbare Devonshire weder zien, zijn Marktgraafschap bezoeken, nog eens een blik slaan op het oude kasteel zijner voorvaderen, en zich dan over het oord zijner ballingschap beraden. Het was een heerlijke zomerochtend, toen hij voor het eerst zijn kerker verliet: een van die zoele, schoone dagen waarin de natuur zich uitput in bevalligheid en weelde en poëzie; eene poëzie die niet schildert met woorden, maar met zonnestralen. Levenslust en levenskracht ontgloeiden en sterkten opnieuw de borst van den nog jeugdigen man, van den gevoelvollen Courtenay, voor zachte gewaarwordingen zoo vatbaar. Zich vrij te bewegen in de ruime, heerlijke schepping; zich verkwikt te voelen door het zachtverwarmende zonlicht; den onmetelijken hemel boven zich te zien, die schitterde van azuur, waarop enkele witte wolkjes als donzige vlokjes zweefden — wat moest dat alles zijn voor den man, die een derde van zijn leven in den kerker had doorgebracht, en die, nu voor het eerst ontslagen van een hatelijken dwang in elke zijner handelingen, nog eene rijke toekomst van geluk en vrijheid voor zich zag! Want zijne Elisabeth had hem immers hoop gegeven. Zij zoude immers de zijne blijven; zij had het plechtig beloofd, en hij wist dat zij moed had woord te houden. De jaren, die nog lagen tusschen de

belofte en de mogelijkheid der vervulling zouden wel lang zijn, maar de tijd heeft vleugelen, ook voor den treurende; hij kon immers in dat andere vaderland geluk en vreugde rondom zich verspreiden, en wie anderen gelukkig maakt, is toch zelf ook niet geheel zonder troost! In zulk een vroolijk en glanzig licht stelde hij zich zijn volgend lot voor, nu hij met iederen ademtocht versche lucht en nieuwe hoop indronk. — Eene zachte zwaarmoedigheid, waarin zich niets bitters mengde, bezielde hem, toen hij op weg toog. Zijne reis leidde door Oxfordshire. Naarmate hij verder kwam en de oorden naderde waar zich zijne Elisabeth ophield, kwam het onwederstaanbaar verlangen in hem op, om het kasteel Woodstock te zien; om al ware het dan slechts in de verte, eèn blik te werpen op die sombere muren, en onder de statige eiken door te rijden, die misschien schaduw wierpen in haar vertrek. Het was immers geene onmogelijkheid dat een der vensters kon uitzien op den rijweg.... zij kon.... hemel! bij die gedachte voelde hij zich het hart zóó onstuimig kloppen, de polsen zóó driftig jagen, het bloed op eens als vloeibaar vuur door de aderen gudsen, dat hij zijn paard omwendde, zijnen lieden beval tot Oxford voort te reizen en hem daar af te wachten.... en snel op het stadje Woodstock aanreed. Hoe hij daar eenige oogenblikken eene schuilplaats zocht tegen den regen, en opnieuw met een aanslag bekend werd, die hem tot handelen noopte, hebben wij gezien.

Ook van Lady Arabella moeten wij iets zeggen. Zij werd de gemalin van Chandos, en vond eindelijk rust na de duizende angsten waarmede zij eene eerste dwaasheid boette, die haar de schoonste levensjaren vergiftigd had, die beste jaren van den jonkvrouwelijken staat, welke de ingetogene, de reine van harte zoo argeloos doorhuppelt, waarin de blos der zedigheid de eenige nevel moet zijn die het kalme voorhoofd bewolkt, en waarin het hare doorvlijmd was van knagende bekommering en schokkend harteleed, omdat zij zich eenmaal had laten aantrekken door het dwaallicht van het buitengewone, omdat zij de verbeeldingskracht niet had weten te onderwerpen aan de rede, omdat zij zich eenmaal verheven had boven de schroomvalligheid harer sekse.

Jeugdige lezeressen! ik ben geene stugge zedenpreekster, maar gelooft mij, de verbeeldingskracht is een gevaarlijk vuur, dat gij, vestalinnen der onschuld, liever moet laten smeulen dan voeden: de ingetogenheid der maagd is de beste waarborg voor het geluk der vrouw.

Chandos en Gardiner hadden zich lang tevergeefs vereenigd om van Maria vergiffenis voor Arabella te verkrijgen, want ook de Priester voelde zich gedrongen eene ongelukkige op te richten, tot wier verderf hij misdadig de hand had geleend. Doch eindelijk was het uitgesproken geworden, dat woord der koninklijke genade, en onder de leiding van den verstandigen gemaal, die nooit met overijling handelde, viel haar een kalm en rustig levenslot ten deel. Haar broeder had niet begeerd haar weêr te zien; hij had haar zijne verwijtingen willen sparen, want haar gedrag had hem diep gegriefd, en hij betreurde het, dat de dochter zijner moeder zijpaden had bewandeld, die zijn hooggestemd gevoel van eer beleedigden. In een brief aan Chandos had hij haar zijn vaarwel toegeroepen, toen hij Fotheringay-castle verliet. Hij schonk haar Devonshire-house, dat zij voortaan bewoonde.

XIX.

De laatste opoffering.

»Men komt niet meer ongeroepen in de voorzaal, Mylord! en gij staat niet op de lijst dergenen die ontvangen worden," sprak de Baron Hastings tot den Graaf van Devonshire, die, door de hellebaardiers herkend en binnengelaten, reeds tot de eerste voorzaal doorgedrongen was, en nu gehoor vroeg bij den Koning. »De Graaf van Devonshire hier!" riepen sommige hovelingen, die met onbescheiden nieuwsgierigheid nader drongen om hem te zien; doch zij traden terug voor den zonderling bevelenden blik, waarmede hij hen ter zijde wees, waarin nog iets meer lag dan de trots van den gevallen hoveling, die geene verguizing duldt, en het »welkom" verstijfde op de lippen, zelfs voor hen die hem spottend genaderd waren, toen zij het akelig doodsche zijner trekken, en den onnatuurlijken gloed op zijn gelaat gewaar werden.

»En toch *moet* ik den Koning spreken!" antwoordde hij, en zijne stem klonk dof, als die van iemand, wiens ademhaling te kort schiet.

»Het is onmogelijk, bij den plicht van mijn ambt, het is onmogelijk!" herhaalde de Kamerheer.

Een bevallig jonkman trad binnen; in een oogwenk was hij bij den Graaf, nam diens handen, kuste ze met vuur, en trok hem met zich voort.

»Lieve Graaf, volg mij maar, buiten op het terras."

»Neen Arthur, neen! ik moet den Koning...."

»Welnu, Mylord! gij zult, gij zult.... wij zijn immers te Wind-

sor. De Koningin doet eene morgenwandeling, en de Koning zal zoo aanstonds... Kom dan toch," en hij voerde hem mede.

De Graaf kan niet beter doen. — »Die knaap is tegenwoordig meer dan ooit de lieveling der Koningin, die, naar het schijnt, wel altijd een York [1]) voortrekken wil!" mompelde Hastings.

Het terras van Windsor, die belommerde wandeldreef, als een tweede hangende tuin opgericht tegen de muren van een paleis, was in de dagen van Maria uitsluitend ten gebruike der koninklijke eigenaars bestemd, wanneer zij er zich ophielden, en Philips, die zich ongaarne door het volk omringd zag, had zelfs de toegangen, die uit het park daarheen leidden, door zijne wachten laten bezetten. De Koningin, die er wandelde, had hare dames van zich gezonden en bevond zich dus alleen. Zij schiep een zeker welbehagen in die ongestoorde afzondering, in die onbespiede eenzaamheid, welke tot mijmering uitlokt; haar gemoed geraakte in zachter stemming dan gewoonlijk; als in gepeins leunde zij tegen een tengeren boomstam. »Het moet toch schoon zijn," dacht zij, half overluid, »niet Koningin te wezen, niets te wreken te hebben; zoo voor zich zelve heen te leven; met de boosheid noch de listen van anderen te kampen; slechts te genieten met hen, die.... doch neen, dat is een onzinnig denkbeeld! En toch was er een tijd, dat ook ik een hart had, een tijd...." — zij sloeg een blik om zich heen, als zocht zij iets, hare oogen stonden vol tranen. — En daar vóór haar, slechts op eenigen afstand, stond hij, aan wien zij onwillekeurig dacht; maar niet zóó als zij hem het laatst gezien had, niet als de overmoedige gunsteling, die fier en scherp de koninklijke hand terugwees, welke zich naar hem uitstrekte, die tot haar gesproken had als de rechter tot de schuldige, die haar rekenschap gevraagd had van hare daden: neen, als een beeld van zielesmart en lijden, met gebogen hoofd, en trekken, waaruit een verpletterd hart sprak, stond hij dáár, aarzelend om te naderen, en toch haar zoekende. Zij moest zich vasthouden, om niet te wankelen, zoo sidderden hare knieën.

Arthur Polus kwam op haar toe. Hij wierp zich neder en

1) De Polussen werden Yorks door hunne moeder, gelijk Courtenay het door zijn vader was.

kuste den zoom van haar kleed. »Geen misnoegen, genadigste gebiedster! Een ongelukkige smeekt een oogenblik gehoor."

Zij haalde diep adem en zweeg.

»Mag hij komen?" vervolgde de page.

Zij boog het hoofd toestemmend; het was haar niet mogelijk te antwoorden.

Arthur wenkte, en de Graaf lag aan hare voeten. Hij was meer geroerd dan hij zelf verwacht had. Ook hij konde niet spreken. Arthur ging eerbiedig ter zijde.

»Alles is voorbij; het is u vergeven, Graaf!" sprak Maria met moeite, »wat wilt gij meer?"

»Ik had schuld, genadigste Vorstin! Mijne vermetelheid.... mijne drift.... mijne geheimhouding.... gij waart mijne weldoenster; maar, vergeef mij, uwe genade en mijn berouw voeren mij thans tot u! Er is kwaad geschied, Mylady! doch niet met uwe voorkennis; ik weet het, gij zijt te groot om eene heimelijke misdaad te willen!"

»Bij St. Katharina! waar moet dat heen. Nog een tooneel zooals vroeger?" sprak Maria niet zonder bitterheid.

»Dat verhoede God, Mylady! Ik zal bedaard zijn; maar ik smeek u, hoor mij aan." En hij verhaalde haar het ons bekende plan ter vergiftiging van Elisabeth.

»God, mijne zuster!" riep de Koningin ontzet, »en hoe is dat afgeloopen, Mylord! Hoe hebt gij dat voorkomen? Gij noemt mij wel de misdaad, maar niet de bewerkers, die het wagen durfden, zonder eenig bevel...." hier verbleekte zij en sidderde. Zij herdacht, hoe zij eens, in een oogenblik dat Gardiner en haar biechtvader haar buitengewoon opgewonden hadden, zich iets dergelijks had laten ontvallen. Zij begreep, dat men thans zou kunnen zeggen dat zij het zoo gewild had.

»Het is voorkomen!" zeide Courtenay, en op zijn gelaat lag een adel en eene zelfvoldoening, die niet van deze wereld waren. »De boosheid verkeert in het denkbeeld, dat haar de schanddaad gelukt is, dat moest zoo zijn om onmiddellijke herhaling af te weren; er moest iemand zijn, die zich opofferde, en.... het is geschied. Ik gaf mijn woord van eer de bewerkers niet te noemen; Uwe Majesteit kan ze gissen. Zij zijn machtig, en daarom stel ik voortaan in uwe handen wat duur

gered is. Ik spreek thans in den naam van een te hoog belang om die woorden te kiezen, waarmede men de Majesteit der Koningin pleegt te ontzien, ik ben als een stervende, mijne schreden naar het graf zijn geteld; mijn oog wendt zich naar het hemelsche, en ik heb de hartstochten der aarde afgezworen. Ik heb de kracht gehad *haar* te zien en mij niet te noemen; want ik had het beloofd, en ik moest haar sparen. Ik durf dus tot u zeggen: — Maria, het leven van uwe zuster is een schat, dien ik u te bewaren geef, waarvan gij rekenschap zult doen voor God, die ons beiden tot verantwoording zal roepen. Zweer mij, Maria, dat die schat u heilig zijn zal!"

De Koningin was diep getroffen. Zijn oog, dat schitterde en vast op haar rustte; de hemelsche uitdrukking van zijn gelaat vol kalmte en vol ernst tevens; de diep treffende stem die thans zoo indrukwekkende woorden sprak; de hand, opgeheven om haar aan God te doen gedenken; de gedachte dat hij waarlijk een stervende was, en dat een onvoorzichtig woord, in toorn door haar uitgesproken, zijn hoofd getroffen had.... dat alles deed haar huiveren en beven, sidderen tot in het binnenste van haar hart. Zij gevoelde dat de laatste gedachte van wrok wegstierf bij zijne stem; zij dacht voor het eerst weder aan Elisabeth als aan eene jongere zuster, haar ter bescherming aanvertrouwd; zij gevoelde zich weder beheerscht door de betoovering van Courtenays tegenwoordigheid; dan, het was nu geen hartstocht meer, waarmede zij hem beschouwde; neen, een waarachtige, bijkans godsdienstige eerbied bezielde haar voor den man, die zooveel had opgeofferd voor eene vrouw, en die grootheid van ziel genoeg bezat om de vrouw, die zoo bemind werd, te naderen zonder zijn recht op hare dankbaarheid te laten gelden; haar te naderen als een vreemdeling, en voor haar het leven te laten als een vreemdeling, om hare rust niet te storen en een gegeven woord niet te breken. Ook hief zij plechtig de hand ten hemel en sprak met bewogen stem: »Bij de zaligheid mijner ziel zweer ik u haar te beschermen, en voor haar leven te waken! Moge ik sterven zonder biecht, zoo ik het anders meene!"

»Wees gedankt, Koningin! Neem dezen brief van haar, en nu.... vaarwel! De hemel schenke u zegen en zielerust!"

Toen drukte hij met diep gevoel de hand, die zij hem toereikte en hij ging van haar om niet terug te keeren . . . . . .

Courtenay ontmoette een gedeelte van den schitterenden hofstoet van Philips, met den Koning aan het hoofd; maar slechts dezen zag hij, en, de knie buigende, reikte hij hem snel een geschrift over. »Een woord van dankbaarheid van de Prinses Elisabeth," sprak hij, en terwijl de Koning, op wiens gelaat zich een glimlach van genoegen vertoonde, dien brief inzag, had hij zich verwijderd.

»Wie was die belangwekkende man?" vroeg Philips.

»De Graaf van Devonshire," werd hem geantwoord.

Kort daarna nam Elisabeths lot eene betere wending. De Koningin verzoende zich met haar; de Prinses hield op gevangene te zijn, en zoo de argwaan nog over hare daden waakte, was het toch altijd onder den vergoedenden glimp van eerbiedige ontzagbetooning. In 1558 stierf Maria kinderloos en Elisabeth beklom zonder tegenstand den troon harer vaderen. De Graaf van Devonshire werd slechts eene episode in haar lang en woelig leven. In de beslommeringen harer krachtige regeering is zijn aandenken genoegzaam bij haar verflauwd dat zij de Leycesters en de Essex konde toelachen. Doch zou het niet kunnen zijn, — wij ten minste mogen het vooronderstellen — dat de gelofte, in de opgewondenheid der eerste liefde afgelegd, eene der redenen geweest is, waarom zij nimmer tot een huwelijk overging? De Koningin Elisabeth heeft het lijden der Prinses nooit gewroken aan Benefield, dien zij slechts spottend haar cipier noemde, hoewel de edelman bij die scherts wel eens gesidderd zal hebben.

Het ziekelijk lichaam des Kanseliers bezweek onder de ergernis over de redding van Elisabeth, die in hem van haar kwaadaardigsten vijand ontslagen werd.

Op eene heerlijke villa, in de rijk gezegende, lachende omstreken van Padua, leefde Courtenay nog twee maanden.

Het is geen zachte dood, dat langzaam sterven aan een gruwzaam vergift, waartegen een krachtvol gestel nog een tijd lang worstelt.

Als men jong is en nog levenslust, nog gevoel heeft voor de schoonheden der natuur, en zich nog laat wegsleepen door de tooverwerken der kunst, dan moet het geweldig en smartelijk aangrijpen, dat denkbeeld: — dit rozeknopje zal ik niet als roos zien; als die vogel van hier trekt, zal ik niet meer leven, die zoetklinkende muziek niet meer hooren; die broze vlinder zal nog heenfladderen over mijn graf! — Zulk een leven, dat bij dagen te tellen is, geeft geen enkele aardsche vreugde meer, want men peinst slechts op de eeuwigheid, en zalig dàn nog wie daaraan denken kan, zooals de Graaf van Devonshire, voor wien in de woorden eeuwigheid en vergelding geen schrik lag, maar blijmoedige hoop!

Een zonnige herfstdag — is in Padua niet de herfst lente? — lokte Courtenay onder de bloeiende amandelboomen, om de onnatuurlijke koude van zijn lichaam, die niet af te wenden was, in de verwarmende zonnestralen te matigen. Hij leunde op den arm van Staunton, die uit Schotland tot hem was gekomen. Hij was een grijsaard van acht en twintig jaren, want zijne houding was gebukt, zijn gang slepend en weifelend, zijn vel dor en verschrompeld, zijne stem zwak en afgebroken, zijne oogen stonden mat en diep ingevallen, en toch was de adel zijner trekken niet geheel verloren gegaan onder de verwoesting van zijn lichaam; — die weemoedig vriendelijke glimlach was nòg de zijne; nòg droeg zijn wezen sporen van eene verhevene schoonheid, waarin men zich niet had kunnen vergissen.

Toen hij zich met moeite nedergezet had, zeide hij:

»Ik zal nu voor het laatst schrijven, Staunton! Het zal spoedig met mij gedaan zijn."

Met een onderdrukten zucht en een blik van medelijden bracht deze hem schrijfgereedschap.

De Graaf voegde met bevende hand eenige letters bij een half voltooiden brief, trok een ring van zijn vinger, beschouwde dien voor het laatst met kalmen weemoed, en sloot hem in het papier. Toen wierp hij het hoofd terug in Stauntons arm, en gaf den geest.

De trouwe dienaar bracht die laatste letteren aan Elisabeth. Men vindt ze in hare levensgeschiedenis terug. Ze zijn de roerende uitdrukking van een gevoel, dat het gansche leven van den Graaf van Devonshire bezield heeft.

»En de kinderen van Bealow?" vraagt misschien een dier lezers, die gaarne alles weten. — De kleinen werden door de zorg des Kanseliers in *Christ's Hospital* opgevoed, en men vormde ze dáár tot goede katholieken; wij hopen dat zij goede burgers geworden zijn. Eva en Francis, door Darleys voorspraak onvervolgd aan haar lot overgelaten, vonden een toereikend bestaan in den arbeid harer fijne vingeren. Francis werd de brave huisvrouw van een gegoed burger in Bondstreet. Eva bleef ongehuwd.

1838.

LORD EDWARD GLENHOUSE.

Maer denckt meer dan gij leest,
en leest meer dan er staet.
CATS.

I.

Eene kennismaking.

Turin is voor de fashionable trekvogels, die jaarlijks in het begin der lente Italië komen doorfladderen — met eene drift, als waren zij allen de losgelaten sperwers van Sterne, of als konde de verlichting der Heilige Kapel in de goede week niet plaatst hebben, zonderdat zij haar binnenstormden, — niet veel meer dan een goed logement, waar zij nachtverblijf houden, om verder te gaan. De minst haastigen blijven er drie tot vier dagen, maar nemen zich wel deugdelijk voor, de kleine Sardinische hoofdstad niet te bezien; zij hebben iets van de jonge mannen, die, als ze het hof gaan maken aan de meesteres van het huis, de bekoorlijkheden der schoone portiers-dochter niet willen opmerken: met het oog op Rome en Napels hebben zij geenen blik voor Turin ten beste. En toch zij, die geduld en tijd genoeg hadden, om er hunne tenten op te slaan, dat wil zeggen: die een apartement huren of maar eene kamer in een dier prachtige hôtels, welke ten dienste der vreemdelingen daar zijn, hebben het zich niet beklaagd; zij hebben er alles gevonden, wat men in eene hoofdstad van Europa vinden kan; zij hebben er alles genoten, wat eene Italiaansche stad te genieten geeft; zij hebben er veel kunnen zien, veel kunnen opmerken veel kunnen waarnemen en ook somtijds iets kunnen leeren: daarom, wie voortaan Italië bezoeken gaat, beschouwe toch niet meer de goede stad der Sardinische Koningen als eene groote restaurant, waarvan men niets meer behoeft te zien dan de eetzaal. Als ik van de doortrekkende reizigers zeg, dat zij zóó doen, dan wil ik daarmede niet bewezen hebben, dat er

zich te Turin geene vreemdelingen ophouden: integendeel, vele jongelieden uit alle oorden van Europa scharen zich dáár rondom de faro-bank; vele Italiaansche nobili uit alle landstreken van Italië komen er het aristocratisch genot smaken, van zich in onvermengd adellijke kringen te bewegen, hunne plaatsen in te nemen in de eerste loges der groote koninklijke Opera, en te deelen in de vorstelijke uitspanningen van Villa Regina.

In eene stad, waar zoo vele heen- en weêrgaande doortrekken, is het ontpakken eener reis-equipaadje juist geene gebeurtenis, die veler nieuwsgierigheid aantrekt, en toch, toen er, in het schemeruur van eenen dag in September, twee reiswagens de Contrada Nuova met ruischende vaart opreden, verzamelde zich een dichte drom ledigloopers rondom de nieuw gebouwde Locanda Inglesa, waarvoor zij stil hielden. Het was mogelijk wel het ongewoon keurige der prachtige rijtuigen, die zeker uit de eerste magazijnen van Londen of Parijs moesten gekomen zijn, of wel de sierlijke gespierdheid der fiere Holsteiners, of wel het deftige uiterlijke des koetsiers, de ranke behendigheid des piqueurs en de kostbare onbekrompenheid van hunne reisliverei, welke de aandacht tot zich trok, of wel het bijzondere van eene aankomst in dit late seizoen, wij weten het niet; maar wij weten wel, dat volkshoopen zich om minder verdrongen hebben, en dat de twee personen, die men uit de eerste reis-calèche zag afstijgen, nauwkeuriger opmerking verdiend hadden dan die, welke die wemelende Piemonteezen in staat waren te schenken.

De eerste persoon, die uitstapte, was een man, dien men bejaard konde noemen, ofschoon ook zijne houding nog steilrecht was en zijn voorhoofd nog niet gerimpeld. Die man droeg kort afgesneden gepoederd haar; dat was licht te zien, omdat hij den hoed onder den linkerarm hield, terwijl hij met de rechterhand een jonkman in het afklimmen van de treden behulpzaam was. Uit de eerbiedige statigheid, met welke deze dienst bewezen werd, en uit de achtelooze gemeenzaamheid, waarmede dat jonge mensch op dien achtbaren man bleef leunen, was hunne wederzijdsche betrekking licht op te maken. De een moest de kamerdienaar zijn van den ander, ofschoon

ook geen in het oog loopend verschil in de kleeding het aanduidde. Toen wij den meester een jongen man noemden, was het meer, omdat wij kennis hadden van zijnen ouderdom, dan wel omdat zijn uiterlijk den frisschen stempel droeg van bloeiende jeugd. Het is zoo, men zag zijne blonde haren fijn als vlas en in sierlijke lokken op de slapen gedrukt; het is zoo, het bijna doorschijnend blanke vel zijner wangen was nog glad; het is zoo, zijne oogen stonden eer kwijnend dan ingezonken; het is zoo, zijne gestalte was nog rank en licht: maar ziekelijk bleek waren die wangen en vermagerd dat gelaat; maar lichte blauwe kringen gaven eene sprekende afgematheid aan die verflauwde oogen, en het waren bleeke lippen, die witte tanden verborgen, en dat gebogen hoofd, dat zich als uit lusteloosheid niet meer scheen op te heffen, waren alle als de getuigen van eenen weinig benijdenswaardigen lichaamstoestand, als van eene jeugd, zonder het wezen der jeugd, de kracht en de vroolijkheid. En toch, daar sprak te veel ziel uit dat gelaat, te veel scherp oordeel uit die fijne trekken, te veel edele goedheid uit dien nog vriendelijken blik, dan dat ieder niet betreurd zoude hebben, wat hier verwoest was, en hoe verwoest? Dat moest een zielkundig raadsel zijn; want het waren geene diepgaande hartstochten, die de rimpels geëtst hadden op dat voorhoofd, en de smartvoren op die wangen, maar het was veeleer de afmatting der onverschilligheid en verstomping, die dat matte vel zoo strak spande op dat gelaat; daar was minder lijden op deze trekken, dan verveling; die man moest den dood meer in het hart dragen dan in het lichaam, het moest hem even koud zijn in de hersens als in het bloed; maar wat ook zijne kwaal wezen moge, het staat ons niet vrij hem aan de deur van zijn logement op te houden, totdat wij haar uitgevonden hebben of ontleed. Ook verzeker ik mijne lezers, dat hij niet heeft gewacht: reeds zijn zijne lakeien uit den zwaar bepakten, tweeden reiswagen te voorschijn gesprongen; reeds ontpakken zij, met gedienstig vertoon van ijver, al die onmisbare? noodwendigheden, welke zoo weinig waarde hebben en die toch zoo duur zijn, waarvan millioenen het gebruik niet eens kennen, en die voor een fashionablen rijke zóózeer noodwendige behoeften zijn geworden, dat hij niet begrijpt, hoe men er buiten leven kan.

Het was zeker meer dan gewone belangstelling in den aankomenden gast, waarschijnlijk wel een gevolg van de luidruchtige aankondiging des postiljons, die den padrone Bernardo Bertucci ditmaal in eigen persoon aan de deur zijner woning lokte, om dezen te ontvangen.

»Hebben deze Piemonteezen nooit meer een gentleman gezien?" riep de jonge reiziger geërgerd, toen hij zich door de kleine, saffraan gele, half Savooische, half Italiaansche bedelknapen bijna verdrongen zag, bij de weinige schreden welke hem te doen vielen: die uitval werd in het Engelsch gezegd.

Dat verwonderde niemand, die haar hoorde. Alles wat den vreemdeling omgaf, kenschetste den Mylord, van de welgevoedheid zijner paarden af, tot op het heldere linnen van zijnen kamerdienaar toe.

Ook waren het zeer diepe buigingen, waarmede Bertucci hem welkom heette, terwijl hij hem voorging naar de vertrekken der eerste verdieping. De camera, welke hij opende, scheen volkomen ingericht naar al de behoeften van eenen Britschen Pair, die met bedienden en paarden reist. Zelfs lag er een goed brandend vuur aan, eene kostbare zeldzaamheid in ieder Italiaansch huis, en toch op verre na geen artikel van weelde bij de vaak gure herfstavonden.

»Dit vertrek zoude geschikt zijn," sprak de bediende, die zijnen heer zelfs het spreken scheen te moeten besparen: »zeer geschikt zelfs, Padrone! maar gij ziet, het is reeds bezet."

En de Engelschen wilden terug gaan!

»Zooals de orders waren, Sir!" antwoordde Bertucci, welken dezen titel niet misbruikt rekende tegenover eenen kamerdienaar, die geene liverei droeg.

»Mylord! Signor Schilfern!"

En tegelijk verwijderde hij zich.

De Lord wisselde een blik van hooge verbazing met zijnen geleider.

»Groves! volg dien Italiaan, en zoo *hij* niet krankzinnig is, moet hier een misverstand zijn."

En daarop wierp hij zich met eene lichte beweging en een: »Vergun mij, Mijnheer!" in een leuningstoel, welke vlak bij het vuur stond. De eerste bezitter van het grondgebied, die, bij zijn

binnenkomen, was opgestaan, met de houding van iemand, die weet te leven en een verwacht bezoek tegemoet gaat, van de tafel, waaraan hij gerust zat te schrijven, ging nu met een vroolijken glimlach op hem toe, reikte hem met gulheid de hand en zeide in het Engelsch: »Geene plichtplegingen, Mylord! gij neemt slechts de plaats in, die voor u bestemd is. En ik ben hartelijk blijde, dat gij de vermoeienis der reis zoo gelukkig overgekomen zijt."

»Gij ziet er veel beter uit dan ik hopen durfde."

De Engelschman zag den spreker uitvorschend aan, als wilde hij bij dezen gelaatstrekken zoeken, die zulk eene bekendschap natuurlijk maakte. Teleurgesteld echter wendde hij het hoofd af, en antwoordde met die bijtende beleefdheid, waarmede men eene ongewenschte gemeenzaamheid afweert: »Ik weet inderdaad niet, waardoor ik het voorrecht heb, zooveel belangstelling in te boezemen aan een vreemde, Mijnheer!"

»Het spreekt vanzelf, dat niemand in dit uur meer recht heeft op de mijne, dan Mylord Glenhouse Villiers. Ik ben Schilfern . . . ."

De Lord glimlachte.

»Nu wij wederzijds onze namen kennen, dunkt mij, dat onze bekendschap ver genoeg gevorderd is, om mij te zeggen, waarom gij u de moeite geeft, mij af te wachten in een vertrek, dat men voor mij bestemt?"

»Eene zonderlinge vraag, Mylord! aan uwen geneesheer!"

»Ik wil gelooven, dat gij dit beroep uitoefent, Mijnheer! maar sta mij toe u te zeggen, dat ik niet ziek ben en geen geneesheer noodig heb."

»De kranken, die zóó spreken, zijn de gevaarlijkste. Ik ben uw geneesheer, Mylord! En wat meer is, een zoodanige, wiens voorschriften gij zult te volgen hebben," voegde Schilfern er bij, met eenen glimlach, die het strenge der woorden verzachtte; »zelfs al zoude het u soms een klein weinigje ergeren."

»Ik erger mij nooit," antwoordde de andere, »gij doet mij alleen lachen; dit tooneel zoude een lachlust opwekken, dien men voor eeuwig waande ingeslapen."

»Dit is vóór het oogenblik reeds genoeg. Gij hebt behoefte aan gewaarwordingen. Het is zeer goed, dat gij lacht. Het ware nog beter, zoo gij u boos maaktet; maar dat is niets, dat zal

wel komen. Straks een licht souper, een paar glazen champagne, dezen nacht slaapt gij gerust, en morgen regelen wij te zamen onze *course of health.*"

»Mijnheer! ik verwacht ieder oogenblik mijn kamerdienaar terug; ik wenschte u eene vernederende waarheid te sparen in zijn bijzijn; wees daarom zoo goed, u nu te verwijderen, want ik zoude het dan moeten herhalen; gij zijt krankzinnig, of meer onbeschaamd, dan men van een fatsoenlijk man verwachten mag."

»Dit is een weinig sterk, Sir Edward Jefferies van Warburtonhall! maar ik getroost mij altijd alles, zoolang het de plichten van mijn beroep geldt."

Driftig stond de aangesprokene op.

»Bij den Hemel, Mijnheer! het is niet genoeg, dat gij mij onder mijne beide namen kent, om mij te overtuigen, dat gij geen bedrieger, noch indringer zijt. Gij zult met mij de rol van Schiller's Armeniër niet spelen; laat er een eind komen aan deze vastenavondgrap, wij zijn niet in de opera, en voor zoover ik weet, spelen wij geene rollen in een kluchtspel. Gij zult mij ten minste zooveel gezond verstand toekennen, om te weten, dat ik hier niet aan een geheim of aan een wonder zal gelooven; wees dus zoo goed, mij ronduit en zoo mogelijk kortweg te zeggen, wie u over mij geschreven heeft, en waarom men mij met deze zonderlinge verrassing vermoeit."

»Sta mij toe, u vooraf den pols te voelen?" en reeds had de forsche hand van den geneesheer met kracht den arm gegrepen van den weêrstrevenden patiënt.

»Mensch!" riep deze bijna woedend.

»O, ik bid u, Mylord! in den naam van Monsignor Espaleto, die u uwe belofte herinnert," riep deze, met dringenden ernst in de stem.

»Ha, was het dat!" riep Lord Glenhouse, terwijl hij zich op zijnen stoel terugwierp, en gewillig zijne hand aan de kunstbeschouwing des dokters overliet. »Waarom zijt gij daarmede niet begonnen?"

»Ik wilde zien, of het volstrekt onmogelijk was, u in gemoedsbeweging te brengen," hernam Schilfern lachende, »en nu hebben wij overwonnen. Stelt gij u in mijne handen?"

»Ik moet wel, want ik heb mijn woord gegeven; maar gij moet mij ten minste toestemmen, dat ik u niet gezocht heb."

»Neen, neen! dat is nu afgesproken, ik heb mij opgedrongen;" en hem sterk aanziende, vervolgde hij op eenen toon, waarin evenveel innige belangstelling als overtuiging lag: »Gij zult leven! Ja, Mylord! gij zult waarlijk leven!"

»Maar, zoo waar ik Pair van Engeland ben, ik wil niet leven, Dokter!"

»Toch, toch, Mylord!"

»Ik wil niet leven, omdat ik mij verveel, omdat de menschen mij walgen, omdat het genot mij walgt, omdat ik mij zelven walg. Gij doet uwe kunst schande aan, zoo gij u dit laat herhalen; een man, als gij, weet.... moet weten..."

»Dat het onbarmhartige spooksel, dat zich aan u heeft vastgeklemd, en u den levenslust ontsteelt, de *spleen* is."

»Van de duizend Engelschen, wien men dat zegt, raadt men het zeker negenhonderdmaal."

»En dan van tijd tot tijd die onweêrstaanbare zucht tot zelfmoord."

»Ook dit kunt gij gissen, zonder licht mis te tasten aan eenen Engelschman, die op het vaste land reist."

»Keer naar Engeland terug, Mylord!"

»Ba! om dagelijks te zien, hoe erfgenamen, die vier jaren jonger zijn dan ik, met ongeduld op mijn' dood zitten te wachten? Hun het genoegen te geven, iederen dag op mijn gelaat de sporen te vinden van verergering; hunne lorgnetten altijd op mij gericht te zien, om met wiskundige juistheid te berekenen, hoever ik nog af ben van den staat van een geraamte? Dát nooit. Nu heb ik ten minste nog de zelfvoldoening, hun eene verrassing te geven. Zij wanen mij gezond, vroolijk, misschien wel gehuwd!"

»Waarom hebt gij Parijs verlaten?"

»Zooals altijd heb ik er niet gevonden, wat ik zocht. Uw Espaleto alleen heeft mijne belangstelling opgewekt. Ik heb bij hem uren gesleten, die mij kort voorkwamen, maar ik kon niet altijd bij hem zijn; ik heb nog schulden af te doen in Italië, (Jefferies legde het hoofd in de hand, terwijl hij dit sprak) en het is mij wel hetzelfde, waar ik zit te geeuwen. Daarenboven,

te Parijs zouden zij mij op Père la Chaise begraven hebben. En ik vond het wat onnoozel, om onder al die lieden, die zooveel gedaan hebben en zooveel geweest zijn, als men hun grafschrift leest, neêr te liggen, met niets anders boven mijn hoofd, dan die groote nullen, met deze waarheid: »Hij was niets, hij heeft niets gedaan, en hij is tot niets teruggekeerd."

»Als ik u volkomen genezen zal, moeten wij over dit punt nog eens redetwisten."

»Volstrekt niet. Ik stem vooruit alles toe; het is mij de moeite niet waard, iets te betwisten. Stellingen en beschouwingen hebben mij nooit verder gebracht, maar altijd hoofdpijn gegeven. Ik slik nog veel liever drankjes dan denkbeelden; alleen, ik wil altijd weten, wat gij mij geeft."

»Ik houd niet van uitkomsten,. waarvan ik geene oorzaken ken, en als iets zuur smaakt of bitter, wil ik ten minste weten, door welke bestanddeelen en verbindingen het zoo is."

»Ongelukkige! het is die kinderachtige zucht, om alles te ontleden, die alles bederft. Ik noem haar kinderachtig, die zucht, omdat zij ons aan de kinderen doet gelijk zijn; deze ook zouden een prachtig uurwerk uiteenpluizen, om te zien, hoe de raderen gaan; onze wijsgeeren, of neen, zóó mag ik u niet noemen, onze denkers zouden eene wereld tot een chaos terugbrengen, om te weten, wie haar gemaakt heeft, en waarom die ze maakte. En is het dan niet kinderachtig, zoo overtuigd te wezen, als wij het zijn van onze onhandigheid, om slechts ééne wetenschap in de diepte te doorgronden, slechts ééne kunst volmaakt meester te zijn, slechts ééne zichtbare werking der natuur te kennen in den rechten zin des woords, en met die overtuiging in ons, en de ondervinding van alle eeuwen achter ons, nog te beproeven, met onze weifelende korte kinderhanden het onzienlijke te ontleden, en met oogen, die zoo verwend zijn door het kunstlicht, dat zij niet meer zonder kunstmiddelen het dagelijksche en grove kunnen zien, heen te kijken, tot achter het dichte weefsel der...."

»O Dokter! om 's Hemels wil! dood mij alleen met geneesmiddelen, niet met theoriën. En daarenboven, de uwe zijn zwak en niet nieuw."

»Ik zal dan van u zelven spreken."

»Liever eerst van Espaleto; vertel mij, wat hij u schrijft: maar het is daarom niet noodig, dat wij dorst lijden. Het is vreemd, dat Groves niet terugkeert.”

»Hij zal niet ongeroepen komen; Bertucci was in mijn geheim, en hij heeft nu reeds uwen bediende ingelicht.”

»Gijlieden zijt verfoeilijke samenzweerders; wilt gij schellen?”

Toen Groves binnenkwam, was het met een strak en deftig gelaat, dat zwijgend uitsprak, hoe weinig hij met den zonderlingen inval van den geneesheer ingenomen was. Hij begreep niet, hoe men zich eene scherts konde veroorloven jegens iemand, die Pair van Engeland was en Lord Glenhouse Villiers heette, al ware het dan ook als een geneesmiddel. Hem werd de zorg voor het souper opgedragen, en het duurde niet lang, of de beide mannen, die in het eerst zoo belachelijk vreemd tegen elkander overstonden, trachtten, onder het genot van het beste, dat eene Anglo-Italiaansche keuken konde opleveren, eene kennismaking voort te zetten, die belangwekkend begon te worden voor beiden.

Wij kunnen ondertusschen het portret van den dokter leveren, zooals hij dáár zat, het sprekende tegenbeeld van zijnen zielszieken lijder.

Als lichtbruin krullend haar, groote donkerblauwe oogen, vol oprechtheid en schranderheid; een voorhoofd, glad en effen alsof nooit eene gedachte het gerimpeld had; trekken, waarop iets lag, dat men lachenden ernst konde noemen; eene gelaatskleur zoo frisch en blozend, als ware hij een gezonde landman geweest: als dit alles, doormengeld met iets vrijmoedigs en opens, en veredeld door een fijnen, geestigen glimlach, aan het gelaat van een jong mensch schoonheid kan bijzetten, dan had onze dokter het onberekenbaar groote voorrecht van schoon te zijn. Want de schoonheid is een voorrecht! En hare voordeelen zijn onberekenbaar. Zij is in de hand van den handige en slimme een wapen, dat voor hem strijdt; een diamant, wiens waarde zich niet bepalen laat; een munt, welke overal gangbaar is; een wapen, dat hem, die het voert, de eene helft de menschen in handen levert en door de eene helft de andere; een licht vervoerbare schat, die niet gestolen kan worden, en die

ieder omkoopt. Zij is een vriendelijke aanbevelingsbrief der natuur, waaraan de gansche wereld gelooft, omdat zij dien ziet. Zij heeft slechts één jammer: zij is niet getrouw; zij kan de proef der jaren niet doorstaan; zij heeft iets van zekere vrienden, die ons verlaten als wij hen het meest noodig hebben, en dat is juist het ergst, omdat men haar wel eens belastert, dat zij hare vorige bezitters niet beter maakt, en wel eens inwendig ontneemt, wat zij hun uiterlijk vóórgeeft.

Om nog eens tot onzen dokter terug te keeren. Ofschoon een Duitscher en jong, zag men bij hem niets, dat sombere mijmerzucht, of een verdiepen in onvruchtbare bespiegelingen kenschetste; bij hem geen zweem van lijdend genie, of van de gedachte, die uitdroogt en afmartelt, in plaats van te verfrisschen en op te kweeken. Hij was als de verpersoonlijking van de gezondheid en der vroolijkheid. Het was toch niet de lichtzinnige vroolijkheid, die niet verder ziet, dan het uur dat is, en die juicht, zonder zich te bekommeren om hetgeen was, of zonder te zorgen voor hetgeen komt; maar die rust der ziel, die vrede heeft met zich zelven en met de wereld; die de eerste niet te hoog stelt, om op de laatste niet te laag neder te zien; die zich zelven niet voor eenen lichtstraal houdt, onbarmhartig nedergeworpen in eene duisternis, welke het licht schuwt; het was die vroolijkheid, welke van geene omstandigheden afhankelijk is, en die rust, welke niet verstoord kan worden. omdat zij gegrond is op het gezond verstand, en op eene juiste beoordeeling van het leven en der maatschappij, die beider bestaan heeft gewaardeerd en niets vergood, maar ook niets verwenscht. Hij was de man van zijnen tijd, die iederen vooruitgang liefhad, die instemde met iedere vordering; die de zwakheden begreep, en die slechts glimlachte bij belachelijke overdrijving.

Eene lichte tint van egoïsme en van ingenomenheid met zich zelven, misschien wel een natuurlijk gevolg van zelfbewustheid, wierpen wel eene schaduw op het licht van dit karakter, maar ook voltooiden zij het; zij maakten een noodwendig gedeelte uit van het geheel, een zwart, maar onmisbaar hoekje van het mozaïk. Zijne kleeding was die van den man, die weet, dat in onze dagen de kleeding iets meer is dan eene beschutting tegen de koude.

Oostenrijker van geboorte, studeerde hij te Weenen, toen Espaleto zich dáár ophield. De jonge student had zich door zijne fraaie tenor-stem een zekeren naam gemaakt. Hij werd toegelaten in kringen, die, zonder dat, voor hem zouden zijn gesloten gebleven: zoo kwam hij in aanraking met Monsignor Epaleto. Misschien zijn er onder mijne lezers, voor wie deze Espaleto een oude bekende is, dien zij zich nog flauw herinneren. Zij, voor wien hij een vreemdeling is, hebben niet noodig nadere kennis met hem te maken, en ik verzeker hen, dat zij er niets bij verliezen; alleen moet ik hun verzoeken, zich hem voor te stellen als een hoog begaafd en hoogst beschaafd Mantuëesch edelman, die, als Sardinisch gezant, te Parijs woonde, in denzelfden tijd, dat ook Sir Jefferies zich daar ophield, en die vroeger veel gereisd, veel geleden en veel voor zijn vaderland gedaan had. De scherpziende blik des Italiaanschen edelmans had spoedig in den student Schilfern iets meer gezien, dan den jongeling, die door zijne aria's op de soirées schitterde; hij knoopte nauwere gemeenzaamheid met hem aan, en vond bij hem die veelzijdige kennis, dien lust tot onderzoek en studie, dat gezonde oordeel en die volhardende vlijt, welke ook de zijne waren. Hij vond eenen geest, die eene richting genomen had als zijn eigene; eene ziel, minder groot en verheven als de zijne, maar toch open voor al wat schoon was en goed: hij vond minder fijn gevoel, bijgevolg minder lichte kwetsbaarheid; bijgevolg meer doorgaande opgeruimdheid, meer zekerheid van begrepen te worden; bijgevolg meer waarborg op een goed slagen in het maatschappelijk leven. Hij vond iets van zich zelven, in schooner vorm, in gelukkiger licht gesteld. Ook verstonden die jongelingen elkander volkomen; zij voelden zich vrienden, nog voor zij elkander zoo genoemd hadden, en het was eindelijk een innige broederband, die den Italiaanschen edelman met den vrijzinnigen Duitschen geleerde verbond. Toen de eerste echter Weenen verliet, verloren zij elkander lang uit het oog, totdat eindelijk de Hertog, aan het geluk en de rust hergeven, zich weder zijnen Duitschen Pylades herinneren kon. Hij schreef hem; hij noodigde hem uit, om zich te Turin te komen vestigen. Hij kende zich genoeg invloed toe, om zijnen vriend op eene schitterende wijze voort te helpen.

Schilfern was iemand, die van zijne talenten zoude moeten leven. Hij had begrepen, dat het hem niet vrij stond, zich in de theoriën van allerlei wetenschappen te verdiepen: hij was geëindigd, met zich uitsluitend tot ééne te bepalen; hij was gepromoveerd in alle vakken der geneeskunde, even voor hem het schrijven van Espaleto gewerd; hij was toen nog onzeker, waar zich te vestigen. Te Weenen verdrongen zich zoovele jonge geneesheeren, dat zelfs de grondige kunde de *intrigue* en het *charlatanisme* tot bondgenooten moest hebben, om zich te doen opmerken en voort te komen. Hij wilde hun aantal niet vermeerderen. Evenmin wilde hij zich in eene kleine landstad begraven. Hij was wees sedert zijn zestiende jaar; hij had nog slechts verre bloedverwanten, van wie hij weinig werk maakte; niets bond hem aan zijn vaderland: hij dacht er reeds over, te Petersburg zijne fortuin te beproeven; doch Espaleto's brief bepaalde zijn keus. Het Zuiden en de bescherming van den machtigen vriend leverden hem eenen beteren waarborg voor de toekomst op, dan de kille Keizersstad en de onbepaalde aanbiedingen, welke men hem daar had gedaan. Hij reisde naar Turin; toen hij er aankwam, was zijn hooggeboren vriend met eene vereerende zending naar Frankrijk belast geworden, en had alleen schriftelijke aanbevelingen voor hem kunnen achterlaten.

Deze en zijne persoonlijke hoedanigheden, zijne menschenkennis, zijne kunst om voor zich in te nemen, zijn bevallig voorkomen, zijn snel en behendig aangrijpen van ieder gunstig toeval, hadden hem echter reeds op eene hoogte gebracht, van waar hij begon te heerschen.

Hij was in de mode gekomen, en hij wist het. Eene *mezzadonna*, (kleine adel), die er in geslaagd was, eene ongesteldheid waarschijnlijk te maken, terwijl Schilfern te krijgen was, zeide daarna met evenveel trots, als gold het eene uitnoodiging tot de *converzatione* eener *principessa:* »onze dokter Signor Schilfern!"

Het is zoo, de jonge man had nog altijd te worstelen met de gevestigde Professoren der universiteit en het macchiavelisme der Italiaansche medici, die, trotsch op het recht des eerstkomenden, dat andere recht van den sterkste en meest handige

niet dan met weêrzin erkennen wilden; daarom ook uitgaande van het denkbeeld: Eendracht maakt macht, vergaten zij allen hunne bijzondere veeten en sloten zich aanéén, om den vreemdeling het hoofd te bieden. Een hecht carré, dat met scherpe oogen en gevelde bajonetten pal stond, dat van wijken wist noch van overgave, en dat voorgenomen had, zich liever op de plek zelve te laten nedervellen, dan ook slechts ééne handbreed grondgebied te verliezen. Een booze wederstand, die, zonder de cavalerie tot aanvallen uit te lokken, haar een glimlach van medelijden op de lippen bracht.

»Waarom niet gesamenlijk naar één groot doel gestreefd, de volmaking der wetenschap!" dacht hij wel eens; »maar dat begrijpen die wezens niet, en dat zullen zij nooit begrijpen, zoolang de wetenschap voor hen niets meer is dan »*die tüchtige Kuh,*" en zoolang dat nog onder mijne Utopia's behoort, moet ik voortleven in die werkelijkheid, die niet te veranderen is, en alleen trachten iederen rimpel van het voorhoofd af te weren en iedere wroeging van het geweten."

In dezen stand van zaken schreef hem Espaleto uit Parijs over de ophanden zijnde komst van Sir Eduard Jefferies, die, door het overlijden van eenen ouderen neef, nog rijker, nog aanzienlijker, en zoo mogelijk nog ongelukkiger geworden was, en in wien hij evenwel veel belang stelde; want Espaleto had eenen blik geslagen in diens gezonken geest; hij had gezien, hoe eene edele natuur hier verwoest werd; hoe goed de jonge man had kunnen worden, die, na alles wat de fortuin en de omstandigheden en de wereld gedaan hadden, om hem te bederven, nog niet dieper verloren was, dan hij hem zag; want hij was vertrouwd geworden met de geschiedenis van zijn inwendig leven, met de oorzaken van dat vermetele ongeloof van het verstand, bij die ernstige behoefte aan het geloof van het hart: want hij wanhoopte niet aan eene zedelijke herstelling van deze verkleumde ziel; maar de herstelling des lichaams moest haar voorafgaan en voorbereiden. Er moest een arts gevonden worden, die genoeg kunde had, en omzichtigheid en geweten, en menschenliefde, om de eene door de andere te bevorderen; die, als het noodig was, tot eene buitengewone genezing, met schranderheid, een buitengewoon middel zoude weten aan te wenden, en hij begreep

dus, dat Jefferies te Turin in geene andere handen komen moest, dan in die van Schilfern; maar het was moeilijk, om de zaak daarheen te brengen. Jefferies geloofde niet in de geneeskunde; hij spotte met de artsen, die hare uitkomsten aan hunne middelen durfden toeschrijven, en het was te onderstellen, dat hij eenen geneesheer zoude kiezen, met dezelfde onverschilligheid, waarmede hij aan eenen laarzenmaker dacht. Daarbij kende de Hertog hem, als den man, die juist dengene afwijzen zoude, dien de gansche wereld hem aanried. Hij gruwde van mode-dokters, en het was niet te ontkennen, dat men Schilfern daarvoor hield. Daarom stelde Espaleto dezen voor, den Engelschman te overvallen, zich als bij verrassing van hem te verzekeren, en, bij eene eerste ontmoeting, eenigen indruk op hem te maken, al ware het ook ten koste van zijne goede luim; de naam van den Hertog zoude alles inlichten en goed maken, zoo slechts eene eerste schrede gewonnen was. De jonge Duitscher vond den inval kluchtig en was menschelijk genoeg, om een persoonlijk gevoel van kieschheid voor eenige minuten ter zijde te stellen, tot het wezenlijk nut van eenen belangwekkende patient. Tijdig onderricht van het hôtel, waar deze afstappen zoude, had hij zijne maatregelen genomen, zooals wij gezien hebben.

Wij hebben onze Heeren nu lang genoeg aan hun souper gelaten. Schilfern had daarbij zijnen Mylord van alles ingelicht, en deze was gelukkig met eenen brief van Espaleto. Ook hadden zij veel van dezen gesproken. De Engelschman, met de veelzeggende kortheid, die hem altijd eigen was; de Duitscher, met die sprekende geestdrift, die hem soms wegsleepte, en die getuigde van zijne innige vereering voor zijnen vriend, waarbij hij ook den rijkdom van zijnen eigen geest, en de volheid van zijn hart, zoo ongekunsteld en zóó, zonder het zelf te weten, ten toon spreidde, dat Jefferies zich geheel zag weggesleept door het vuur van zijne gesprekken; en toen eindelijk Schilfern zijn afscheid nam, riep hij met de opgewondene verbazing van iemand, wien een ongehoopt geluk te beurt valt:

»Schilfern, vriend! begrijpt gij, dat ik mij dezen avond niet heb verveeld? En toch heb ik vaak gegeeuwd bij de fijne geestigheden en de snijdende uitvallen der vernuftigste jongelieden

van Parijs. Aardigheden, die zij elkander toewierpen, en heen- en wederkaatsten, en die zich kruisten, en waarbij vonken van wezenlijk genie, onder zooveel los kruid van valsch vernuft, eene goede werking deden. Hoe komt dat?"

»Uw hart nam deel in ons gesprek, Mylord!"

»Komt gij morgen terug, en vroeg?"

»Zeker! maar onder deze ééne voorwaarde: stipte opvolging van al mijne voorschriften."

»Het is mij volkomen hetzelfde, hoe ik leef. Ik beloof het."

»Ja, maar ik zal u dikwijls moeten tegenstreven."

»Beter verlang ik niet; ik heb acht en twintig jaren geen anderen regel gevolgd, dan mijne eigene luim."

»Nu dan, tot morgen!" en zij drukten elkander met hartelijkheid de hand.

II.

Eene opvoeding.

Op een der overdekte balkons van de Locanda Inglesa zaten des anderendaags, in den laten voormiddag, twee mannen hunne chocolade te drinken en sigaren te rooken: Lord Glenhouse Villiers en Dokter Schilfern. Op het gelaat van den eersten lag een glimp van vergenoegdheid, waaraan zeker het schoone weder en het vroolijke uitzicht op die lange, rechte straat, eene breede rij van aanéén geschakelde paleizen, hun aandeel niet hadden toegebracht. Daar zijn menschen, voor wie de natuur niets is dan eene versletene tooneel-decoratie, welke zij den rug toedraaien, en die de paleizen maar al te goed kennen als de marmeren loofhutten van ergernis en verveling.

Het was nu ook weder het onderhoud van den dokter, dat hem betooverde. De laatste had lang achtereen gesproken, en bleef nu, in een ernstig zwijgen, zijnen patient aanzien. Waarschijnlijk wekte het vermagerde gelaat, waarvan de vaalbleeke tint in het heldere zonlicht nog sterker uitkwam, zijn ernstig medegevoel op. Of wel peinsde hij op een middel, om die vermagering in bloei te doen verkeeren, en op die wangen den gezondheidsblos terug te brengen.

In het eind zeide hij: »Mylord! een geneesheer heeft eenigszins de rechten van den biechtvader; ben ik onbescheiden, zoo ik eenige kennis wensch van uwe vroegere jeugd? ik spreek minder van feiten, dan van gewaarwordingen."

»Heeft Espaleto u niet alles geschreven?"

»Hij mocht immers geen misbruik maken van uw vertrouwen?"

»Welnu dan! gij zult alles hooren. Ik heb er niets tegen, om met u van mij zelven te spreken; maar ik verzeker u, het is geene romantische episode uit een heldenleven, op zijn hoogst de langwijlige Iliade van eene verwoeste jeugd.

»Ik werd wees bij mijne geboorte; mijn eerste levenskreet klonk tegelijk met den doodsnik mijner moeder. Sir Herbert Jefferies, mijn vader, was éene maand te voren gesneuveld. In eene anti-napoléontische luim was hij Wellington in Spanje gevolgd. Hij vond er, wat hij er misschien zocht, den dood! Latere inlichtingen omtrent het huiselijk geluk mijner ouders doen mij dit gissen. Hoe het ook zij, bij mijne geboorte was ik éénige erfgenaam van Warburtonhall, met een inkomen van vijftig duizend pond: reden genoeg voor eene min en den geheelen *état-major* van de kinderkamer, om den jongen Sir vorstelijk te bederven. Naar hunne wijze van zien, moesten zij mij vergoeden wat het lot bedorven had, door mij mijne ouders te ontnemen; zij schiepen mij als een leven van fluweel en rozen, die dwazen! zij lieten mij niet de vreugde van éénen wensch; op mijn derde jaar reeds had ik afgedaan met ieder verlangen: als ik met een zweem van begeerlijkheid naar de maan opzag, zorgde mijn kamerdienaar voor eene verlichting in mijn park, die haar nabootste. Tot mijn zesde jaar had ik altijd tusschen de vrouwen en de livereien, die mij omringden, eene zwarte, strakke, deftige figuur opgemerkt, zonder te begrijpen waartoe zij diende; toen beduidde men mij, dat het de eerwaarde Dokter Jerobeam Straights was, mij door mijne voogden tot gouverneur bestemd. Zoodra ik nu meer uitsluitend onder zijne leiding kwam, begon hij mijne ontwakende verbeeldingskracht en de weinige vroolijkheid, die mij nog overschoot, te verstompen en te begraven onder stroeve wetenschappen en talen, op eenen gerekten en neuswijzen verhandelingstoon voorgesteld. Hij propte mij op met Grieksch en Latijn en Godgeleerde stelsels, die ik niet begreep, en waarvan mijn dansmeester zeide, dat ze eenen jongen erfgenaam volstrekt nutteloos waren. Dokter Jerobeam Straights was een man van het bekrompenste verstand, een organisch gebrek, dat hij, zoo goed hij konde, verhielp, door eene hardnekkige vlijt en eene onafgebrokene studie. Zóó bemachtigde hij eene dorre geleerd-

heid en eene uitgebreide boekenkennis, die zoo mogelijk zijn oordeel nog meer verstompten. Uit eene zekere zucht tot onderzoek, die mij nog lang eigen bleef, trachtte ik mijn voordeel te doen met zijne lessen, en zoodra ik de eerste grondbeginselen van het een of ander vak in mijne macht had, bracht ik het met een weinigje vernuft en eene halve oplettendheid spoedig even ver als hij met zijne versuffende studie, en spoedig ook konde ik hem doorzien. Van dát oogenblik af wist ik, dat hij niets was, dan een catalogus en een woordenboek, en toch zag ik alle omringenden de diepste hulde toebrengen aan de geletterdheid en de kunde van dien man; ik maakte mijne gevolgtrekkingen, en ik verloor voor altijd het geloof aan dergelijke meerderheden. Omstreeks dezen tijd wist een zekere Zwitser, in het gevolg van eenen ambassadeur in Engeland gekomen, mijne voogden te overtuigen van de noodzakelijkheid, om Dokter Straights door een ander te doen vervangen. Die ander was hij natuurlijk zelf. Groves zou het u kunnen zeggen, welke kuiperijen Mijnheer Rigotier daartoe gebruikt heeft; want die goede man heeft mij nooit verlaten, en hij zag toen zeker scherper dan ik. Nooit had ik Jerobeam Straights liefgehad, en toch zag ik hem met eenige spijt vertrekken; hij was de eerste figuur uit mijne omgeving, die ik zag aftreden, en het was met het gevoel van eenen tooneel-minnaar, die eenen geliefkoosden treurspelheld voor altijd achter de coulissen ziet verdwijnen. Ik vermoedde onbestemd in den Zwitser de oorzaak van deze eerste scheiding, en niet gewoon, ééne mijner gewaarwordingen te verbergen, toonde ik hem met fierheid mijnen onwil. Mijnheer Rigotier had al het vernuft, al de scherpzinnigheid, al de wereldkennis, en al het gezond verstand, dat Dokter Jerobeam ontbrak: maar ook had hij niets van zijne kunde. Het was een koud en dor hart, een koel berekenende egoïst, zonder andere beginselen, dan die van zijn stoffelijk belang; die slecht voelde, maar te beter opmerkte; die alle ondeugden kende, doorgrondde en natuurlijk vond; die tot op de drijfveeren van elke deugd was doorgedrongen, en die met een koel oog en eene vaste hand het menschelijk hart tot in de kleinste vezeltjes had ontleed, en die gevonden had..... Gij weet het, Schilfern! wat hij heeft kunnen vinden."

»Het is zoo, men moet aan de deugd gelooven, om haar te zien; men moet zielenadel in zich voelen, om den zielenadel bij anderen te begrijpen, en uw Rigotier, met den mensch-satan in zijn hart, moest ook wel alleen duivelen om zich zien."

»Ik weet het, gij hebt nog van die zoete hersenschimmen. En de Hemel beware mij, dat *ik* ze bestrijden zoude! Ik verbreek niet gaarne betooveringen, die zoo gelukkig maken. — Toen Rigotier bij mij geplaatst werd, overwoog hij twee zaken: hij moest mijne voogden voldoen, die ter goeder trouw waren, en hij moest de meester zijn, of de makker van zijnen kweekeling. Voor het eerste moest hij op mij het overwicht hebben eener meerderheid van kunde; maar Rigotier had slechts blinkende talenten en eene oppervlakkige, onbestemde kennis, en ik was dertien jaar, en ik bezat reeds, wat hem ontbrak. Ik zoude hem vooruit zijn geweest, en zijne onkunde beschaamd hebben. Voor het laatste was hij nog niet te oud, maar daartoe moest hij mij bevallen; en ik was tegen hem vooringenomen; ik had geene speelzieke luimen, die hij konde inwilligen, en eene verslindende weetgierigheid, die hij bevredigen moest: toch besloot hij, zich van mij te doen beminnen en tegelijk aan mij een wonder te doen, waarover de gansche fashionable wereld zich verbazen zoude. Het middel, dat hij daartoe bezigde, was gruwzaam." De jonge Lord bracht hier de hand aan het voorhoofd, en bleef in een kort, maar smartelijk gepeins verzonken.

Schilfern zag met diep medelijden op hem. »Zoo dit verhaal u te veel kost, wil ik van Espaleto..."

»Neen, ik zal voortgaan. Slechts denk ik nooit aan dien man terug, zonder te wenschen, dat hij meer menschelijk geweest ware; dat hij zich met mijne bedienden verstaan hadde, om mijn goed te plunderen; dat hij mijne voogden hadde overgehaald, om mijn vermogen met elkander te deelen als eenen goeden buit, en dat ze mij in lompen hadden weggestuurd in de wereld. Ik had dan misschien het hoofd verbrijzeld tusschen de raderen eener stoommachine, of den dood gevonden in de golven, na de schipbreuk van een fregat; of ik had armoede geleden met eene vrouw en zes kinderen; maar ik was *niet* geworden, wat ik nu ben...." en plotseling sterk kleurende, en den traan wegdringende, dien hij voelde opwellen, zag Jefferies

zijnen geneesheer strak aan, en hernam met eenen kouden glimlach: »Vergeef mij dien zotten klaagtoon; gij zult mij belachelijk vinden, ik ben anders niet gewoon kinderachtig te zijn, dat zijn van die zwakke oogenblikken...." En zonder een antwoord af te wachten, vervolgde hij met bitteren ernst: »Rigotier opende voor mijnen onderzoeklust een wijd veld, of liever eene koude sombere spelonk, waarbij hij mij met vlammende fakkels vóórlichtte. Al zijne harde, bittere, snijdende ervaring werd de mijne. Hij had het maatschappelijk leven gepeild, van hare morsigste laagten af, tot op hare blinkendste hoogten. Hij had het eerste walgelijk gevonden, en het laatste laf en geesteloos. Al zijne sombere wereldkennis werd de mijne. Hij legde den mensch voor mij op de ontleedtafel, en wees mij al zijne vlekken, al zijne rimpels, al zijne plooien, al zijne nietigheid, al zijne afzichtelijkheid, al zijne baatzucht, al zijne laagheid. Hij deed mij achter iedere deugd de drijfveeren zien, die haar in werking brachten. Ook wist ik voortaan, dat zij niets konde zijn, dan zwakheid van de besten, huichelarij en berekening van de minderen. Ook spotten wij te zamen over ieder vertoon van hulpvaardigheid, van menschenliefde, van vanderlandsliefde, van zelfopoffering. Wij kenden hare gronden. Hij deed mij de vriendschap zien als eene verbintenis van twee belangen, die men verbrak als de vriend ophield nuttig te zijn; de dankbaarheid als een woord, waarmede men vooruit de weldaad kocht, om het recht te hebben, met haat te betalen. De liefde leerde hij mij kennen als een zingenot, of eene berekening. De vrouwen verdeelde hij in twee klassen. De éene, die zich overgaven uit wellust en zwakheid, dat waren de beteren, die door de mannen gebruikt werden en vertrapt, en wegstierven in ellende en armoede; en de andere, die met zich zelve handel dreven, en die vastheid van geest en hardheid van hart genoeg hadden, om te beloven en niet te geven, dan na de plechtige ruiling van den naam en de bezitting des gemaals; deze maakten de mannen tot hare slachtoffers; ook leefden zij geëerd en gelukkig: zij waren *deugdzame vrouwen!*

»Ik sprak hem over de godgeleerde stelsels van Straights; hij deed mij hunne gewrongenheid en onnoozelheid inzien, en roemde mij het goud als den éénigen waarachtigen god van deze

eeuw, een god van slijk en van metaal, die zijne dienaars afzichtelijk maakt en hard. Hij deed mij inzien, hoe almachtig de man moest zijn, die dezen God in de handen heeft, en hoe hij, die betaalt, meester is van alles. Hij berekende mij met cijfers, hoeveel iedere gewaarwording en elk genot moest kosten, en hij zeide mij op hoeveel goud iedere liefde en elke vriendschap doorgaans te staan kwam. Hij bewees mij de kwakzalverij van iedere kunst en de leugenachtigheid van elke wetenschap, het zelfbedrog van ieder geloof en het belachelijke van elke geestdrift. Kortom, dat alles wat men weet op zijn dertigste jaar, maar dat men dan al levende leert, terwijl men het genot heeft van betoovering op betoovering te zien wegvallen, van hersenschim op hersenschim te zien inéénstorten, van zich met schoone zeepbellen en rooskleurige tooverbeelden te vermaken, wist ik op mijn zestiende jaar; de kale, naakte waarheid werd koud en loodzwaar op mij nedergeworpen; geen medelijdend bedrog liet haar voor mij één enkele harer sluiers. Men verflensde mij het hart, vóór het zich nog geopend had; ik had dorst naar kennis, men wierp ze mij bij volgeschonken bekers in de keel: maar het waren geene liefelijke teugen, geene zoete lafenis; het was een heete, bittere, walgelijke Zwedendronk, die mij verschroeide en ziek maakte. Ik was nooit dartel geweest, nu verloor ik den laatsten zweem van opgeruimdheid. Ik had nooit wenschen gehad, maar altijd toch eene onbestemde verwachting van toekomend geluk. Nu wist ik, dat er niets voor mij te hopen was; dat de wereld niets konde geven, dat der moeite waardig was, te verlangen. Ik was nooit jong geweest; Rigotier maakte mij plotseling tot een grijsaard: niet een grijsaard, die verzadigd was van genot, maar bij wien de prikkel voor elk genot verstompt was, vóór hij genoot. En toch, het moet zoo zalig wezen, jong te zijn; te gelooven aan de woorden van anderen, aan de deugd van anderen, aan de vroolijkheid van anderen; liefde uit schoone oogen in te drinken; met vertrouwen aan de oprechtheid van anderen te gelooven en toornig te kunnen worden, omdat men bedrogen wordt; wèl te doen met het geloof aan de dankbaarheid; iedere roos te plukken en de doorns niet te zien, vóór men ze voelt; zich in gewaarwordingen te bedwelmen en niet vooraf te weten, dat ze betaald moeten worden;

zich op te winden in geestdrift voor vriendschap en schoonheid, en deugd, en zielenadel, en poëzie, en kunst, en te gelooven aan de vriendschap, aan de schoonheid, aan de deugd en de kunst; in verrukking te zijn bij elk vertoon van hartstocht; in vuur te kunnen zijn bij elk zinbedrog der kunst; alles te zien zooals het schijnt; alles te houden voor wat het zich uitgeeft: te hopen, te verlangen, te verwachten, te gelooven, niet te weten.... kind te zijn! O!"

En de Engelschman liet het hoofd op de borst zinken, en hield de beide handen voor de oogen.

Schilfern begreep de brandende behoefte van dien man bij zijne onmacht, om er aan te voldoen. Hij overzag al de uitgebreidheid van dien zedelijken moord, waarover men hem klaagde; hij zocht in zich zelven het woord, dat zoovele smarten moest lenigen, en zooveel ledigheid aanvullen, en hij vond er slechts één; maar dat moest niet te vroeg gebruikt worden, hij was nog zoo sterk in zijne zwakheid, nog zoo spitsvondig in zijne onkunde; zijne overtuiging was hem nog een zoo machtig wapen, dat de menschenliefde en de vriendschap nog voorzichtig moesten zijn met hare hulp. Ook zeide hij alleen met eene diep bewogene stem: — »Beklagenswaardige!"

»Niet waar, het was onbarmhartig, den doodenden rijp der werkelijkheid zoo eensklaps neder te werpen op de bloesems der jeugd? O! als ik een' zoon had gehad, ik had hem laten opvoeden door Spaansche monniken; die hadden hem geleerd, zijn kruis te maken, en met een geloovig oog reliquiën te kussen; hij zoude een' biechtvader gehad hebben, die hem leerde knielen voor beelden, en vertrouwen op een naam. — Dan had ik hem in de wereld gestuurd, zonder raad en zonder waarschuwing, op gevaar af van hem te zien vallen in iederen strik, en ter prooi worden van iedere verleiding: maar hij zoude genoten hebben; hij zoude gedweept hebben; hij zoude hersenschimmen gehad hebben, en tooverpaleizen opgebouwd, en in Dorado's gewandeld; en als dan de hersenschimmen rook waren geworden, en de tooverpaleizen ingestort, en de Dorado's verwoest, dan zoude hij een hemel boven zich gezien hebben, om er een' vertrouwenden blik op te richten, in het midden van zijne wanhoop! Mijn zoon ware gelukkig geweest!

»Rigotier had mij al zijne ledige, maar schitterende talenten medegedeeld. Ik danste, schermde, reed te paard, speelde fluit, sprak de nieuwere talen, wist van alles mede te praten, had mij al het vlugge, levendige en gepaste zijner manieren eigen gemaakt, verstond mij op paarden, op honden, op wijn, op vrouwen, op kleeding, zonder iets van dat alles te begeeren, of het anders te beschouwen, dan als den noodzakelijken nasleep van den rijkdom, en was alles geworden, wat Mijnheer Rigotier van mij had willen maken. Ook had hij de zelfvoldoening, van mij, op mijn zeventiende jaar, aan mijne voogden te kunnen voorstellen als een volmaakt *gentleman*. Die goede menschen, een paar oppervlakkige vossenjagers, die zitting hadden in het Parlement, waren zich zelve niet van verwondering over het meesterstuk van den Zwitser; zij juichten hunne eigene keuze toe in zijn werk, en zij vonden het noodig, dat dit modèl van Highbreeding ten spoedigste in het *high life* optreden zou.

»Ingeleid door Mylady Saunders, de echtgenoote van een hunner, en gevolgd door Mijnheer Rigotier, trad ik, in het beste van de *season*, de *cercles* binnen. Gij kunt u de uitwerking denken. Zoo wél-opgevoed, schatrijk, stamhouder van een oud en edel huis, een uiterlijk, dat niet erger was dan dat van anderen, en nog zóó jong! Dat was een heerlijk aas, dat men dáár in hun midden wierp. Wat moest die jongeling licht te vangen zijn? hoe gemakkelijk te roeren? hoe zou hij zich vergrijpen aan elken schijn? hoe weinig zoude het kosten, hem te betooveren en in verwarring te brengen? Ook bestormden zij mij met liefkoozingen; zij zouden mij verstikt hebben onder hunne aanbidding; zij trachtten mij dronken te maken door hunnen wierook. Bah! wat waren die groote menschen klein voor mij, wat waren die hooge Pairs van Engeland kruipend! Wat waren die *deugdzame* vrouwen veil!

»Hoe bitter glimlachte ik tegen Rigotier, toen ik alles vond, zooals hij gezegd had; met hoeveel dank drukte ik hem de hand, en hoe trotsch nam ik mij voor, die menschen met onbeschaamden spot te betalen! Het spreekt vanzelf, dat niets mij verwonderde, of verrukte, of in geestdrift bracht. Maar mijne koude en mijn helder zien golden voor fashionable onverschilligheid, voor het hoogste toppunt van de kunst mijns opvoeders.

»Op Warburton-Hall had ik nimmer den schouwburg bezocht. Mijn gouverneur bracht mij eerst achter de *coulisses*, vóór hij mij in de *loge* leidde. Ik kende de gansche machinerie van het ballet, al de kleine oorzaken van de groote verrassingen in de Opéra. Ophelia en Desdemona zouden mij misschien geroerd hebben; maar hij had mij getuigen laten zijn van de repetitiën, en van de soupers der *prima donna*. De schoone oogen van de jeugdige Misses, die smachtend naar mij opzagen, hadden misschien iets in mij kunnen opwekken, dat naar gevoel zweemde; maar ik dacht aan den goeden handel, dien zij voorhadden: de blikken der moeders waren sprekend genoeg; maar ik wist wat zij beoogen, en ik draaide mij om met eene lachende buiging; de vriendschap der vaders was mij ergerlijk, en bij de handdrukken der jongelieden knoopte ik mijn rok toe. Ik dacht aan mijne banknoten. Ik juichte mij zelven toe in mijne vroegwetendheid; maar terwijl ik juichte, drong zich de gedachte bij mij op aan iets groots, dat ik verloren moest hebben, en aan iets kostbaars, dat ik miste; ik dacht toch wel ééns, dat het schoon moest zijn, om in die vrouwen engelen te kunnen zien, en in de mannen rechtschapen menschen, en in die jongelingen boezemvrienden, en in die vermaken vreugde, en in die pracht iets anders dan poppenspel en klatergoud. Ik was nooit vroolijk onder de tuimelende dansen; ik peinsde te midden van die wemelende menigte; ik kreeg het glasachtig starend oog van den krankzinnige, de diepe trekken van den denker, de blauwe oogcirkels van een die niet slaapt, de ingezonken wangen van den tering-lijder. Dit ontrustte mijne voogden; de vader van mijn naasten erfgenaam begon reeds te denken aan de toekomst van zijnen zoon. Rigotier zelf, die op mijne meerderjarigheid rekende, voor zijne toekomst, — want hij had zijn doel bereikt: ik was vreemd aan alle menschen, en ik was zijn broeder geworden, — begon in te zien, dat de verwoesting mij al te diep konde aangegrepen hebben, dat, onder al die bouwvallen der ziel, het lichaam ook wel eens tot puin konde inéénzinken, en dat er toch iets gedaan moest worden, om mij uit deze levenloosheid op te wekken. Ik had den *tour* naar het continent nog niet gedaan; Mylord Saunders vond goed, dat wij reizen zouden. Rigotier dreef mij voort in eenen aanhou-

denden roes der zinnen, waarbij ik niets genoot, maar waarin ik mij zocht te bedwelmen, en waarmede ik het ledige in mij trachtte aan te vullen. Die gekochte vermaken konden mij slechts het lichaam afmatten, maar niet de borst verwarmen. Ik zag Parijs; maar ik wist vooraf, wat ik er vinden zoude; ik zag Weenen, Petersburg, Berlijn, alle hoofdsteden van Europa: zij geleken elkander als tweeling-zusters; de menschen, die ik er vond, hadden één familietrek, dien ik, hoe ook afgewisseld, onder elken vorm, onder elk vernis, onder elk blanketsel, herkende : de zelfzucht; als zij mijne guineas zagen, was ik voor allen de god. Eens, dat was nog te Weenen, zond eene beeldschoone Barones, de eerste, die ik met eenige warmte iets aardigs gezegd had, mij een briefje, dat mij den lust gaf haar te gaan zien. Rigotier lachte mij uit, toen ik twijfelde, of ik slagen zoude. Hij bewees mij, dat die vrouw geschenken aannam van hare minnaars; ik zond haar het briefje terug met eene beurs: dat was zoo omtrent mijne eerste liefde. Een Kolonel van de Garde, haar minnaar, daagde mij uit. Ik liet hem op mij schieten; maar ik had geen lust een man te vermoorden, om eene vrouw. Ik wierp hem mijne pistool voor de voeten, en zeide hem, dat ik afzag van mijn recht, om hem een kogel toe te zenden. Hij was voldaan met mijne woorden; ik wist, dat hij schulden had; ik betaalde ze; ik geloof, dat die man mij edelmoedig noemde. Dat was ééne mijner vriendschappen. Ik speelde zelden, het spel had voor mij geene uitkomst en geene verrassing. Te Londen had mijn Zwitser mij bij Crockford gebracht, niet zonder mij echter vooruit in te wijden in al de geheimen van Crockford. Ik vond het souper minder smakelijk dan ik gewenscht had, en den wijn niet beter dan in mijn eigen huis. Ik zag spinnen en grieken in iedere bevallige onbekende, die mij naderde. Ik wierp mijn geld op de groene tafel, en draaide haar den rug toe, om in de zaal rond te zien naar de gezichten van de anderen. Ik won; ik wierp mijn goud toe aan den eersten speler, die mij in het oog viel, en ik zette niet weder. Crockford ergerde zich; mijne voorname introductors verwonderden zich: maar de hel liet mij voortaan met vrede. Te Spa offerde ik van tijd tot tijd eenig goud aan de hydra van het spel, om die andere hydra, die mij verteerde, voor een paar uren te

verjagen. Eens zag ik er een oud man, een Graaf, met grijze haren, een krijgsman, die ridderorden op de borst had en litteekens op het voorhoofd, hijgend, uitgeput, wanhopend, voorover nedervallen op het helsche laken. Hij rukte zich de haren uit het hoofd; hij krabde zich de naakte borst bloedig; hij verwrong de gelaatstrekken akelig als een krankzinnige. Hij had het huwelijksgoed van zijn éénig kind verspeeld. Ik rukte hem weg van de plaats; want ik kon hem niet zien onder die koele gezichten, die voor hem, zonder medelijden, waren: want hij vertraagde hun spel; ik drukte hem mijne portefeuille in de hand, daar was meer in dan hij verloren had. Die grijsaard knielde voor mij, jongeling! die grijsaard bood mij, vreemdeling, zijne éénige dochter aan; hij zoude haar in de hand van Satan gegeven hebben! Ik begreep, dat hij hoopte, dat ik haar zonder bruidschat zoude nemen. Ik stiet hem terug, en reisde verder. Het meisje moet een engel van schoonheid zijn geweest, eene onschuld, zooals men zeide. Wij trokken naar Italië. Ik was Italië, te Pisa, reeds moede; toch moest ik Rome en Napels gezien hebben. Rome stelde mij meer te leur, dan iets anders. Ik had de St. Pieterskerk trotscher gedacht, de vaticaansche Zuil grooter. Het poppenspel der Heilige Week ergerde mij. Ik vond den Paus een onbeduidenden grijsaard, en de Kardinalen onhandige *petit-maîtres*. Het Pantheon gaf mij niet den indruk, waarop ik gehoopt had. In het Vatikaan zoude ik de loggie van Rafaël bewonderd hebben; maar de zotte menschen-groep om mij heen, de waanwijsheid hunner aanmerkingen, de koude trekken, bij den afgesproken gloed hunner woorden, hinderden mij tot walgens toe; ik ijlde van daar. Eindelijk vond er iets plaats.... Het was te Napels; ik was toen negentien jaar; ik gaf een feest aan alle jonge edellieden van Napels; ik gaf altijd feesten, als ik mij buitengewoon ongelukkig voelde. Het was een schitterend feest, zoo men...."

In verstroooiing liet Lord Glenhouse Villiers de oogen ronddwalen over de lange rechte straat; een stoet van jongelieden en vrouwen, allen te paard, kwam haar oprijden. Schilfern, die ook misschien eenige afwisseling zocht voor het eentonige van een zoo lang gesprek, zag ook henen naar den kant, van waar de cavalcade afkwam; de eersten van den trein waren on-

der het balkon, toen Jefferies zijnen laatsten volzin uitsprak.

»Mijn God! ik heb toch bespottelijke inbeeldingen," riep deze, terwijl hij nog ééns naar beneden zag, en zich over het voorhoofd wreef, als om eene herinnering tegemoet te komen.

»Wat kan dat zijn, Mylord?" riep Schilfern, naar hem toeijlende, »gij wordt bleeker."

»Het is niets, volstrekt niets.... een gezicht, dat ik meende te herkennen.... wie is die vrouw?"

»Welke?"

»Die vóóraan reed, op dien appelgrauwen schimmel."

»Met die donker purperen amazone?" De Engelschman knikte toestemmend.

»Dat is de Signora Horatia."

»Weet gij meer van haar?"

»Zeer veel!"

»Ik moet alles weten, wat haar betreft."

»Ik zal u alles verhalen, maar nù niet; gij wordt hoe langer hoe bleeker, en dat aanhoudend spreken heeft u te veel ingespannen." De Engelschman hoorde dat reeds niet meer; zijn hoofd viel koud en mat in den arm des dokters neder. De krachtvolle Duitscher droeg zijnen verzwakten lijder in de kamer terug, en leidde hem op eene ottomane, waar hij hem al de hulp deed toekomen, die zijn toestand vereischte.

III.

Een woord van Napels.

Nog in den avond van dienzelfden dag bezocht Schilfern zijnen lijder, dien hij eenigszins uit zijne gewone inertie vond opgewekt.

»Gij hebt mij naar u doen verlangen, Dokter!"

»Juist! Gij zijt nieuwsgierig naar hetgeen ik u zeggen zal van de Marchesa Horatia."

»Het is zoo; ik stel er belang in, om *alles* te weten, wat haar betreft; maar houd mij niet voor den romanesken dwaas, die bij iedere herkenning in onmacht valt. Zonder dat, had de vermoeienis mij evenzeer in dien toestand gebracht, waarin gij mij dezen morgen zaagt; ik moet echter erkennen, dat het toevallige van dit wederzien mij trof; ik wilde juist over haar spreken, zoo die vrouw ten minste is, wat ik vermoed."

»Zoude het niet goed zijn, dat gij mij eerst inlichttet? ik zoude ligt uw gevoel kunnen kwetsen...."

»Denk niet, dat gij mij *nu* nog iets van haar zeggen kunt, dat mij treffen zal. Ik had gedacht, ik zou bijkans zeggen gehoopt, haar in ongunstiger toestand terug te vinden. Ik waande haar ver van hier. Ik wil niet ontkennen, dat *zij* het is, om welke ik Napels nog ééns weder zien moest."

»De Marchesa Horatia is ook van Napels. Het is misschien ééne van de schitterendste vrouwen, die men zich denken kan. Sedert twee maanden, dat zij hier is, bezielt zij alle cirkels. Zij kwam toen van Napels, in gezelschap van den jongen Graaf Oloferno Mancini, dien al onze dames haar benijden."

Terwijl Schilfern dit zeide, vestigde hij zijn dóórdringend oog op Glenhouse, als wilde hij de gewaarwordingen peilen, welke zij moesten opwekken. Maar geen zweem van eenige bewegelijkheid of aandoening teekende zich op zijn gelaat; hij speelde met de eenvoudig zwarte koord van zijn lorgnet, met eene koelheid, alsof hij alles wist, wat er volgen konde.

»De zonderlingste geruchten omtrent de Marchesa zijn er in omloop," hervatte Schilfern. »Men zegt haar gehuwd aan den jongen Prins Luigi Palcetti!"

Eensklaps sprong de Engelschman van zijne sofa op.

»Bij den Hemel! dat is eene logen, dat *kan niet* waar zijn."

»En toch loopt er veel samen, om dat waarschijnlijk te maken. De Prins, ofschoon de laatste van zijn geslacht, weigert hardnekkig elke partij, die zijne bloedverwanten hem voorslaan. Zelfs zegt men, dat hij, nog zeer in het kort, eene luisterrijke verbintenis geweigerd heeft, die aan het Hof was geschikt geworden. Een ander bewijs is dit: Het Hof van Turin, hoe preutsch en uitsluitend ook, ontvangt de Marchesa. Hoewel niet in de bijzondere vertrekken der Koningin, is zij toegelaten tot gewone receptie-dagen...."

»Dokter! zooals ik die vrouw ken, was ik op elke dwaasheid en elke schande van haar voorbereid. Maar inderdaad, dit is vreemd, dit is zoo zeldzaam vermetel,.... die vrouwen! Mijn God! ze zouden zich aan een schavot wagen, om eene luim in te willigen. Op mijne eer! laat Lady Jefferies voorzichtig zijn, mijn geduld mocht eens een maatstaf nemen aan hare trouw."

»Lady Jefferies!"

»Wel ja, Schilfern! zij is mijne vrouw! Begrijpt gij u, hoe zij het wagen durft....?"

»Is het mogelijk, Mylord! en gij zegt mij dat zóó?"

»Meent gij dan, dat deze Horatia nog iets voor mij zijn kan! Alleen wil ik weten: in hoeverre zij mijn naam misbruikt....?"

»Dan zal dat huwelijk met Palcetti een sprookje zijn? en dan is misschien waar, hetgeen sommigen vermoeden, dat zij in eene nauwe betrekking staat tot een zeer doorluchtig persoon, te Napels, en dat Oloferno niets is, dan een dekmantel, en deze reis naar Turin alleen een voorwendsel, om voor eenigen tijd de openbare aandacht af te leiden. Hoe het ook zij, er ligt een

dichte sluier over haar verleden, en de vele, zich kruisende geruchten maken het een als het ander onwaarschijnlijk."

De Engelschman was in een diep gepeins vervallen, terwijl zijn geneesheer sprak; eerst toen deze ophield, ontwaakte hij daaruit, alsof dat zwijgen zijne aandacht trok.

»Schilfern! gij begrijpt, dat ik haar zien moet...."

»Niets is gemakkelijker, Mylord! gij hebt zeker uwe aanbevelingsbrieven van Monsignor Espaleto nog niet afgegeven?"

»Neen! want ik dacht ze niet te gebruiken. Nu dien ik ergens te gaan, waar ik Mancini ontmoeten kan. De Marchesa ziet zeker menschen?"

»Hare converzatione is de meest bezochte van Turin."

»Dat kan niet anders; als die vrouw behagen wil, behaagt zij. Welnu, zij zal een gast meer hebben in haar Salon."

»Gij hebt dan lust, de rol van een Dramaheld op u te nemen, schitterend blozende wangen te doen verbleeken, glinsterende oogen dof te maken en eene onmacht *au beau milieu d'un bal!*"

»Foei, Dokter! foei! meent gij, dat ik zulk een belachelijken ophef zoude willen maken om niets? Toen Lady Horatia zich eenmaal overtuigd had, dat de vrijheid haar meer waard was dan hare aanspraak op mijn vermogen en rang, heeft zij gehandeld zooals elke vrouw zoude gedaan hebben, en ik zal niet boosaardig genoeg zijn, om haar geluk te storen! zoo ik wist, dat er flauwten en bleeke wangen te zien waren, geloof mij, ik ging haar niet zien te midden van die menschen. Alleen wil ik weten, in hoeverre zij mijn naam mengt onder hare dwaasheden; en dat andere huwelijk zoude mij zeer in den weg zijn, omdat ik nog ééne hoop heb voor het leven, nog ééne enkele flauwe hoop, die Espaleto in mij heeft opgewekt. Schilfern! gij, als geneesheer, dringt dóór tot in het binnenste van ieder huis, tot op de plaatsen, waar men de afgesprokene waakzaamheid over zich zelve vergeet! gij ziet zoowel het négligé der ziel, als dat van het lichaam.... Gij zoudt kunnen weten... Maar neen, dat is een dwaas denkbeeld: hoe kan ik nog de zotste aller hersenschimmen voet geven?"

»Spreek slechts uit, wat gij van mij wenscht."

»Zoudt gij kunnen ontdekken, of zij een kind met zich voert?

Een kind! een lief aanvallig kind, met zwarte oogen; de haren, met blonde lokken, als de mijne. Een zoon, eene dochter, een kind! Een kind zeg ik, en toch, als ik mij niet vergis, moest een zoon reeds een knaap zijn, en het meisje eene aankomende jonkvrouw!"

Dit was de eerste maal, dat Schilfern zijnen lijder in eene soort van opgewondenheid zag; ook wist hij van nu af, welken toets hij moest aanslaan, om dit ontstemde speeltuig nog eenen klank te ontlokken.

Zulk eene ontdekking, in de hand van dezen arts, was als de ontdekking van een specificum. Ook zag Schilfern nu op hem met eenen blik, waaruit weder het woord te lezen was, dat hij vroeger gesproken had: »Gij zult leven!" Toch gaf hij met losse koelheid ten antwoord: »De Marchesa schijnt meer te willen schitteren door frissche levenskracht, dan belang wekken door kwijnende zwakheid. Zij beheerscht zoozeer de mode, dat zij het niet noodig heeft gevonden, mij van tijd tot tijd te laten roepen. Ik zal niet bij haar kunnen gaan, dan nadat ik door u ben voorgesteld."

»Dat is jammer; ik had u zoo gaarne op verkenning uitgezonden; ik zal dan tot zoolang geduld moeten hebben."

»Zoude het u te veel inspanning kosten, mij alles, wat Lady Horatia betreft, mede te deelen?"

»Dat juist niet; maar wij hebben reeds meer over haar gesproken, dan mij lief is. Vertel mij liever van Espaleto."

»Vergeef mij! ik moet er op aandringen, dat gij ditmaal weêr de kosten van het gesprek op u neemt. Het kan niet anders, of het moet u de eene of andere aandoening geven, en al wat u opwekt, is u goed. In ernst, ik eisch het, als geneesheer."

»Tiran! gij hebt het geheim gevonden, om mij altijd te doen praten, en dat is waarlijk eene zegepraal, die gij op mijne traagheid bevochten hebt. En ook waartoe dienen die vele woorden? men geeft zich moeite, en verveelt anderen. Maar nu gij het eischt, steekt gij zelf uwen hals in den strik; want mijne legende is lang, en ik vertel slecht.

»Zooals ik dan zeide, ik was te Napels. Ik was daar omringd van eenen zwerm jongelieden. Allen vroolijk, zooals

men het zijn kan in den eersten gloed van het leven: een leven, dat zij genoten door alle zintuigen, allen het genot zoekende, waar het te vinden was, zonder voor- of achterwaarts te zien, zonder onderzoek of nadenken. Ik had er behoefte aan, hen om mij heen te zien, om mijn verkleumd leven te verwarmen aan hun levensvuur, en zij verdroegen den somberen Timon, die hunne dolle uitspattingen betaalde, die hunne grilligste uitdenksels tot werkelijkheid bracht, die al hunne buitensporigheden inwilligde en ondersteunde, op hoop, dat de dampen van hunnen roes hem een weinig bedwelmen zouden, en opdat hunne beminnelijke uitgelatenheid hem een weinigje mocht opheffen uit zijne matte lusteloosheid.

»Op dien avond, waarvan ik reeds gesproken heb, gaf ik een feest, waarbij heel Napels toeliep: een feest, met versierde zalen en verlichte boschjes; een feest, waarop zich alle vermaarde schoonheden vereenigd hadden, al de gevierde *Célimènes* van de Opera, al wat in de Balletten schitterde! Het was een wild en tuimelend feest, waarvan de bedwelming zelfs op mij terug werkte; ook was ik in eene bijna ongekende opgewondenheid. Wij hadden de champagne in ijs, en de punch brandde in de bowls! Ik dronk nooit punch; maar reeds de geur benevelde mij. Er werd veel over vrouwen gesproken. Zij lachten mij uit, dat ik koel bleef bij al de schoonheden, die hen in verrukking brachten.

»Ik zeide hun, dat ik de vrouwen vermeed, omdat ik niet dacht te huwen, geene liefde wenschte, die betaald moest worden, en niet aan den hartstocht geloofde."

»»Dat komt, omdat gij de Leeuwin van Napels niet kent!" riepen sommigen.

»»Wie is dat?"

»»Horatia!"

»»Wie is dat, Horatia?"

»»Gij zijt wel een Engelschman, en een vreemdeling te Napels, om Horatia niet te kennen! — De bloem, de parel van onze stad! — Onze Madonna van allen, die wij aanbidden, naast de anderen. — Aan wier altaar wij allen onze harten nederleggen, en onze waskaarsen opsteken!"

»»Maar die ook van marmer is als een Madonnabeeld!"

»»Wier grillen schitterend zijn, en aanbiddelijk schoon, als eene uitbarsting van onzen Vulkaan bij een helderen nacht."

»»Schaam u! Horatia niet te kennen!"

»»Maar! gij kent haar dan allen?" vroeg ik.

»»Wij aanbidden haar, helaas! door de jaloeziën heen; wij brengen haar onze hulde in de Opera, op den corso en in de converzatione: maar, ziedaar alles! Zij is sedert eenigen tijd ongenaakbaar."

»»Ongenaakbaar!" lachte ik ongeloovig.

»»Zeidet gij niet, dat zij eene vrouw was?" vroeg Rigotier.

»»Neen, in waarheid! sedert zij aan den Prins Palcetti behoort, is zij streng geworden, sluit zich op, is preutsch tegen hare vorige vrienden, en ziet niet anders, dan eerwaardige mannen en deugdzame vrouwen."

»»Uwe Horatia is dus eene huichelaarster?"

»»Zij geeft zich die moeite niet; zij vertoont zich niet anders dan zij is! Maar deze ergerlijke deugd is nu éénmaal eene luim, zooals het er vroeger eene was, om gemaskerd onder de danseressen van het ballet mede te dansen. En eene luim van de Signora Horatia is, zoolang zij duurt, rotsvast."

»»Eene poging om haar te overreden, zoude ongerijmdheid zijn."

»»Eene ongerijmdheid?" riep ik; »dat is juist mijne zaak. Ik neem op mij, Horatia onder u terug te brengen."

»»Onmogelijk, gij! Gij hebt immers de kunst met vrouwen om te gaan willens verleerd."

»»Of nooit gekend?" voegde een ander er bij.

»»Bedenk toch, dat Sorelli zelf niet geslaagd is!"

»»Eene reden voor mij, om het te beproeven." Ik weet niet, welke booze geest mij dit besluit ingaf; maar ik weet wel, dat, toen ik het luide had uitgesproken, en vooral, toen die anderen het betwistten en onuitvoerlijk noemden, het bij mij een onherroepelijk besluit werd. Ik gevoelde op ééns, dat ik eene vervulling voor mijnen tijd zoude hebben, eene bezigheid, waarin ik belangstellen kon; iets, waarbij mijne ijdelheid geprikkeld konde worden of gewond."

»»Maar breng mij een weinig op de hoogte van het terrein?" ging ik voort. »Hoe leeft zij? wie is zij eigenlijk?"

»»Zij woont bij den ouden Prins Palcetti, een' grijsaard van zeventig jaar, die niemand bij zich heeft, dan zijn kleinzoon Luigi, een knaap van zestien jaar."

»»En het grappigst is, dat de grijsaard en de knaap beiden in vollen hartstocht voor haar ontvlamd zijn."

»»En hunne ijverzucht is als die van twee tijgers, die te zamen éene prooi in het oog hebben."

»»De jaloezie van den grootvader is de éenige reden, waarom de kleinzoon reizen moet."

»»En gij zoudt mij willen doen gelooven, dat eene jonge vrouw uit vrijen wil wegkwijnt, tusschen een grijsaard en een kind?"

»»Zoo is het. Vroeger was zij gehuwd aan den Marchese di Zoni. Gedurende dit huwelijk was zij voor ons eene Godin! Toen zij weduwe werd, ging zij wonen bij Palcetti, en van toen af was zij voor ons verloren."

»»Gij zult haar terug hebben."

»»Door u?" riepen verscheidenen, bijna spottend.

»»Door mij. Mijn beste rijpaard tegen een muilezel, zoo ik geen woord houde."

»»Dat is u gehouden."

»»Maar zie onzen somberen menschenhater, onzen kouden loochenaar der liefde! reeds is hij ontvonkt voor onze schoone, alleen op het woord af!"

»»Wat zal het dan niet zijn, als hij haar ziet?"

»»Neen, ik zal niets voor die vrouw gevoelen; ik zoek haar niet voor mij zelven!" zeide ik, en verliet in haast de zaal. Zij waren gewoon, dat ik mij aan hunne orgiën onttrok.

»En toch kende ik mij zelven niet, toen ik die laatste woorden sprak. Reeds boezemde mij die vrouw belang in. Het was toch niet eene vrouw, gelijk eene andere. Zij scheen zich niet uit te geven voor iets beters, dan zij was. Geene koperen munt, die onbeschaamd den stempel van eene gouden wilde dragen. Zij was ten minste vrij en open in hare ondeugd; zij scheen geene winst te willen doen met huichelarij. Die jonge lichtzinnigen, die haar zoo wèl kenden, geloofden allen aan de waarheid van haar gedrag. Die vrouw kon wel beter zijn dan haar naam. Dat waren zeker de waarachtige indrukken, die mij dat

losbandig cyniek gesprek gegeven had, maar die ik mij zelven nog niet bekennen wilde, of waarvan ik mij geene rekenschap wist te geven. Ik verbeeldde mij alleen, dat ik slagen wilde, om niet voor een ijdelen praler door te gaan, en dat ik de eerste maal, waarbij ik mij in eene *intrigue* mengde, ook een greep moest doen, welke al die *gewone* jongelieden in verbazing moest brengen."

»Gij waart toen eerst negentien jaar," sprak Schilfern, het lange verhaal van zijnen patiënt afbrekende, als om hem te doen adem scheppen.

»Ik had er ten minste al de onnoozelheid van, niet waar? Zoo weinig te weten, wat er eigenlijk in mij omging. O! ik had moeten vluchten, mij door al die dwazen hebben laten uitlachen, en alles ware beter geweest."

»Wie weet, of er nog niet veel te herstellen zal zijn!"

»Gij kent het einde nog niet."

»En toch geloof ik er het beste van; maar thans zult gij wèl doen, u een weinig te verpoozen: waarlijk, uwe pols verheft zich, uw bloed vloeit sneller; die herinneringen hebben u sterker aangegrepen, dan gij hebt willen toonen: foei! u te verbergen voor mij!"

»Niet waar? gij legt mij thans het zwijgen op, omdat u de vertelling verveelt," hernam Glenhouse, het antwoord ontwijkende, met eene poging tot glimlachen; maar het zwakke lichaam van dien jongen man ondersteunde altijd zeer slecht de pogingen van zijn wil, om eene weekheid te verbergen, waarover hij zich schaamde; ook was de lach niets dan een pijnlijke zenuwtrek, en tegelijk zonk hij uitgeput in zijnen armstoel terug.

Schilfern diende hem zwijgend een geneesmiddel toe; daarop volgde eene lange pauze. Het oog van den Duitscher viel op eene guitarre, die nevens de ottomane lag. »Houdt gij van muziek?" vroeg hij.

»Ik heb wel eens gezongen; de zang is die kunst, waarbij de minste kunstenarij mogelijk is."

En zonder iets te zeggen, nam Schilfern de guitarre; hij was werkelijk kunstenaar, als hij een speeltuig in handen had; maar een kunstenaar, bezield met eene geestdrift, die zich telkens

meer en meer opwindt, en die de kunst neemt, als de meest roerende taal van het gevoel. Een schitterend voorspel zag zich spoedig vervangen door een keurig accompagnement, dat toen eene stem begeleidde, wier zuiverheid alleen te vergelijken was bij hare liefelijke welluidendheid en juistheid van uitdrukking. Iedere toon was een hoorbaar beeld, zooals de poëzie en de schilderkunst er zichtbare geven, en iedere klank was eene gewaarwording, die in de ziel greep, en haar naar eene ongekende wereld van zoete aandoeningen opvoerde.

De jonge Lord had toegeluisterd met een genot, dat zich al meer en meer op zijn gelaat teekende. Zijne oogen kregen meer levendigheid; zijne wangen kleurden zich met een flauw blosje; hij hief zich op uit zijne onverschillige houding; hij luisterde als iemand, die het gehoorde wil indrinken. Toen Schilfern geeindigd had, riep hij met eene stem, wier luide toon eene geestdrift uitdrukte, waarover de zanger zelf zich verwonderde:

»Ik heb het altijd gedacht: daar is niets heerlijker dan de menschelijke stem, als een edeler doel, dan dat der hebzucht haar bezielt; als zij zich niet behoeft te wringen naar de eischen van een publiek, of een angstig streven naar toejuiching haar niet ontsiert! Gij hebt een talent, dat heendringen zoude door de ijsrotsen van Spitsbergen! Ik heb nooit een opera-zanger kunnen uitstaan. Zult gij meer voor mij zingen?"

»Misschien, ik ben er zelden toe gestemd; maar gij zult nu toch moeten erkennen, dat er nog fijne snaren in u ongebroken zijn gebleven, die men slechts juist behoeft aan te spreken, om betere klanken te hooren, dan de charivari van volle geldzakken tegen een ledig hart. En wat dunkt u, zou die vatbaarheid voor de indrukken der muziek alleen liggen in de fijne bewerktuiging van het oor, in een paar zenuwen der hersens? Denk daar eens over na; en nu, goeden nacht!" En hierbij zag hij Glenhouse ernstig en veelbeteekenend aan, drukte hem met gevoel de hand, en verwijderde zich.

»O! eene wereld van zulke menschen!" zuchtte de Engelschman, terwijl hij hem naoogde. »En eene ziel, om hen te verstaan! Eene ziel...."

En hij verviel in een diep gepeins.

V.

De Marchesa Horatia.

De schitterende vrouw! daar hadden Schilfern en de Lord en de jonge Napolitanen, van wie hij sprak, wel recht toe, om de Marchesa Horatia di Zoni zoo te noemen. Inderdaad, men moest haar zien in het midden van die cirkels, waarvan zij de ziel en de zon was, met die oogen van vlammen en tranen, vol vuur en gevoel; met die spranken van vernuft en uitbundige vroolijkheid en onafgebroken scherts, welke zij om zich heen wierp, kwistig en lichtzinnig, als kostte haar eene geestigheid niets meer, dan de moeite, om haar weg te werpen, als had zij daar binnen in zich eene onuitputtelijke bron van altijd frisch vernuft; men moest haar zien dansen, zien rondtuimelen in den arm van haren danser, met een weggeven, met een vergeten van zich zelve, dat elk aanschouwend oog in een benijdend verkeerde, en toch weder met eene bevallige kieschheid, die zoozeer het midden hield tusschen preutsche terughouding en losbandigheid, dat men niet wist, wat het meest te bewonderen viel, haar juist kennen van die grenzen, of haren tact in het niet overschrijden; maar boven alles, men moest haar zien paardrijden.

Het is niet alle vrouwen geraden paard te rijden. Daar zijn er maar weinigen, wier gestalte slank genoeg is, en tevens rijk en welig genoeg van vormen, om zich gelukkig voor te doen op een paard. Slechts weinigen weten aan hare houding die juiste uitdrukking te geven, welke evenzeer verwijderd is van het onpassend mannelijke, als van te flauwe verwijfdheid; slechts

weinigen hebben die behendige kracht, bij die vlugheid van beweging, dien rijzigen en toch zoo gevulden hals, welke zich met zooveel edele fierheid naar den begeleidenden *cavalier* heenbuigt; weinigen zelfs hebben die koele beradenheid en fiksche vastheid van geest, welke alle moeten samenloopen, om eener vrouw te doen vergeven, dat zij zich aan eene mannelijke oefening waagt: met één woord, als eene vrouw niet paardrijden kan, zooals de Marchesa Horatia het deed, als zij op haren getijgerden Engelschman aan de zijde van haren Napolitaanschen bewonderaar voortreed, dan is het haar beter geene *amazone* aan te trekken, en geen springend *genet* te bestijgen. Aan het hoofd van eenen stoet jongelieden, nu eens in stuivenden galop, dan weder in statigen wandeltred, kwam zij van een tochtje naar Rivoli terug, toen de aandacht van Lord Glenhouse Villiers op haar viel. Wij zeggen dit, omdat het wel eens de laatste maal konde zijn, dat zij zich zóó vertoond had in al den glans van bewondering, aanbidding en benijd geluk. — Aanbidding, want wat anders kon het zijn, dat de vlammende blikken van den jeugdigen graaf de Mancini uitdrukten, die met onverzadigden gloed onafgebroken op de prachtige rijderes bleven rusten, en die zich slechts dán met sprekende ijverzucht op een ander voorwerp wendden, als ook andere blikken de hare zochten; en wee dien andere, en wee die vrouw, zoo hij kon gissen, dat zij elkander verstonden! Benijd geluk! Benijd geluk! in het midden der misdaad en verloren vrouweneer! Ja! zie het op de trekken van al die vrouwen; zie het aan die glimlachjes, waarmede zij Mancini's aandacht afbedelen; zie het aan haar bewolkt voorhoofd, als deze met kiesche bezorgdheid, of met angstige nauwlettendheid, elke harer wendingen gadeslaat. En laat ons die schoone, die bewonderde, die benijde, die gelukkige vrouw eens met onbescheidenen blik bespieden in de eenzaamheid van haar prachtig *boudoir*, in het *négligé* van lichaam en ziel, zooals Glenhouse zeggen zoude; misschien valt er iets weg van het blanketsel der vroolijkheid; misschien kunnen wij er een paar woorden lezen, welke tot de oplossing medehelpen van het groote raadsel: de vrouwelijke ziel.

Wij zullen haar sierlijk pruilkabinet niet beschrijven. Dat alles, wat wij daar vinden zullen, is reeds zoo dikwijls opgeteld; daar

zijn reeds zoovele beschrijvingen gegeven, welke de armoede van opmerkingen moesten vergoeden, dat ik waarlijk met den verouderden kunstgreep niet meer voor den dag durf komen. Het verstaat zich, dat er aan de *toilet*behoeften der Marchesa niets ontbrak. Daar was een schat van versierselen en kanten en gazen en lint, en kistjes en kostbare nietigheden, die de begeerlijkheid van menige vrouw konden aantrekken. De Marchesa zat voor hare *psyché*, weggezonken in de weeke kussens van hare *causeuse;* maar zij zat er in eene houding, die zooveel lusteloosheid teekende, zoo weinig opgewektheid tot de *groote* bezigheid van het *toilet*, zooveel onverschilligheid voor haar uiterlijk, dat de minst scherpzichtige het haar had kunnen aanzien, hoe zij de *cameriste* verdrietig had weggezonden, en hoe zij in zonderlinge verslagenheid het uur vergat, waarop men op de *Corso* met pijnlijk verlangen naar haar uitzag. En toch was dat late voormiddaguur reeds bijna daar!

En was dat die blinkende, lichtende, schitterende figuur, die de cirkels verrukte en de mannenwereld in oproer bracht? Die fletse, achtelooze, ineengezonkene gestalte, die daar als in tweeën gebogen zat op een rustbed? Het was de tooneelspeelster achter de *coulissen*, ontdaan van het rood, afgemat door het spel, moede getobt door de zelfvermomming, zonder veerkracht na de lange inspanning van alle krachten!

De Napolitane was anders rijzig, bijna groot, en de rijke vormen, welig, zonder forsch te zijn, anders altijd zoo voordeelig afgeschetst in het satijn of zilvergaas, waren nu gehuld in de dikke wollige stof eener donkere *peignoir*. Geen fijn middel, geen volle boezem, geen ronde schouder, geen gevulde hals was zichtbaar onder het hoog toegehaakte morgenkleed. Haar voorhaar, anders zoo glanzig als Chineesch lak, op het voorhoofd in tweeën gescheiden, hing ordeloos en sluik langs hare wangen neder, en het rijke lange achterhaar was weggeschoven onder den ruimen pas van eene ochtendmuts, *à la papillon*, welker breede strooken diep over het gelaat nedervielen. Hare oogen stonden dof en zwaarmoedig; hare wangen waren zonder blos, en hare lippen zelfs schenen minder rood. Zij draaide iets tusschen hare vingers rond. Het was een toegevouwen brief. Nog andere brieven lagen op haren schoot. Op één derzelve scheen hare aandacht gevestigd.

»Dat ik altijd lezen moet, en weder lezen! en nogmaals lezen!" sprak zij als mijmerende met eene zachte, doffe stem. »Dat ik geen moed heb te vernietigen! Verfoeielijke bladen! Verfoeielijk mensch! duivel!" en voor een oogenblik schitterden hare oogen, en zij stampte met den kleinen voet heftig op den grond. »En dat geene verstrooiing die gedachte van mij weren kan, en dat zij zich altijd weder aan mij opdringt;.... op dezen dag," voegde zij er met weemoed bij, »het kon nu.... Sancta madre! daar hoor ik Oloferno." Schielijk sprong zij op, greep met koortsachtige haast eene zilveren schel, schelde met eene drift, alsof het *boudoir* in laaie vlam stond, en trachtte met de linkschheid der verwarring nog ijlings eenige verandering te maken in haar voorkomen; te laat echter, om voor den jongen man, die binnentrad zonder te luisteren naar eene stem, welke hem in het voorvertrek scheen terug te willen houden, de wanorde van haar uiterlijk te verbergen.

De jonge man, die binnentrad, was inderdaad de Graaf Oloferno Mancini. Eene fiere gestalte, meer mager, dan gezet, met een arendsneus en een arendsoog, en ook den blik van den arend. Die blik vloog schichtig de kamer rond, met eene uitdrukking van wildheid, en vestigde zich daarna op Horatia, die zich bukte, om iets op te rapen.

Het voorwerp, dat zij opraapte, was een der brieven, welke bij het opstaan van haren schoot was gevallen; de andere had zij snel achter de ottomane geworpen.

Als een havik schoot hij op haar toe.

»Mag men weten, Signora! welk versiersel gij met zooveel zorgvuldigheid verbergt?"

»Verbergen, Signore?" vroeg zij. »Sedert wanneer is mijn balboekje een voorwerp, dat uwe nieuwsgierigheid opwekt?"

»Uw balboekje! Horatia?"

»Ja zeker! wilt gij niet ook zien?" hernam zij met eene koene tegenwoordigheid van geest, die bewees, hoezeer zij eene groote tooneelspeelster was.

Hare geheele houding deelde in hare vermomming. Zij wist weder eenigen gloed te geven aan haren blik; een donkere blos volgde op de doodelijke bleekheid van zooeven; zij had weder den glimlach op de lippen.

Toen Oloferno, als overtuigd van dwazen argwaan, verlegen voor haar stond, zag zij hem aan met een trotsch glimlachje.

»Men moet erkennen, dat de Graaf Oloferno eene zonderlinge wijze heeft van zich aan te melden."

»Signora mia! ik moet erkennen, dat ik de zotste, belachelijkste dwaas ben, die ooit eene schoone vrouw met zwartgalligheid kwelde; maar ik bid u, hoor mij; dit komt van uwe Rosa. Zij had de onbeschaamdheid mij te zeggen, dat ik niet konde binnengaan!"

»Rosa is een kind; zij meende...."

»Dat mijne eigene Horatia niet altijd voor mij zichtbaar was!" riep de Graaf, en kuste haar met hartstocht de hand.

»En daarenboven, ik had haar gescheld, om mij te helpen. Zij wist, in welke wanorde...."

De Graaf vestigde nu eerst zijne aandacht op haren persoon. Licht fronste zich zijn voorhoofd.

»Inderdaad, Mevrouw! gij zijt heden wel laat."

»Ik heb slecht geslapen, Oloferno!"

»Men kan het u aanzien, Signora! maar ik bid u, wees schoon! wees spoedig schoon! — Mag ik Rosa roepen?" En zonder het antwoord af te wachten, greep hij de schel.

Toen Rosa was binnengekomen, begon de gewichtige bezigheid van het toilet.

En inderdaad, als men die drie personen gadesloeg, dan was het wel te zien, dat het eene *gewichtige* bezigheid moest zijn.

Die jonge kamervrouw, die zich met al de vermogens van haren geest en met al de behendigheid van hare handen beijverde, om het schoone hoofd, dat aan haar was toevertrouwd, op het voordeeligst te doen uitkomen; die bevallige edelman, zoo ernstig en zoo fier tevens, die, geleund tegen den rug van eenen armstoel, het bovenlijf voorover gebogen en de oogen strak gevestigd op iedere beweging der kamenier, alleen ééne gedachte in de ziel scheen te hebben, de schoonheid van die vrouw, en geenen anderen wensch in het hart dan dezen: haar bewonderd te zien. Want het was een diep en droevig geheim, dat ik mijnen lezers niet onthouden mag, omdat zij recht hebben *al het geluk der benijde* te kennen;

ondanks al de brandende jaloezie, welke hem verteerde, en waarmede hij haar martelde, was de Graaf nog meer ijdel op de bewonderde Marchesa, dan gelukkig in de liefde van de schoone vrouw. Horatia was zijne trofée, zijn zegeteeken, het ridderlint zijner ijdelheid, waarmede hij zich de borst versierde, dat de aandacht der menigte tot zich moest trekken, opdat zij zeggen zoude: »o! zie den rijken bezitter van zulk een juweel!" Daarom ontrustte hem ieder plooitje van haar voorhoofd, ieder vlekje gaf hem te sidderen, iedere bleekheid deed *hem* verbleeken. Zijne zelfzucht maakte hem tot den dwingeland van de vrouw, die hij aanbad. Hij zoude er hare gezondheid aan gewaagd hebben, om haar te doen schitteren; en toch zoude hij haar leven gekocht hebben met het zijne. En zijn angst voor het behoud van dat sieraad, waarop hij in haar zoo trotsch was, had eenigen grond. De Marchesa Horatia was niet meer jong. Niemand kende haren rechten ouderdom, of wist dien met zekerheid te bepalen; maar het was eene waarheid, dat zij op den hoogsten bloei harer schoonheid had gestaan, en dat iedere schrede verder een teruggang, een afnemen moest zijn: vandaar zijne kommerlijke zorg, om door kunst te verschuiven, wat zijn verstand hem zeide, dat komen moest. Daarenboven, Mancini was nog zeer jong. Hij trad voor het eerst de wereld in, toen de Marchesa te Napels in vollen bloei was; hij had de gunst afgebedeld om door haar te worden ingeleid. Zij nam den leerling aan. De leerling werd een minnaar. En toen zij zich later gedwongen zag hem tot haar geleide naar Turin te nemen, werd de minnaar een meester, en een lastige meester; want hij zag in, dat de slavin zoude moeten aftreden van het tooneel, waarop zij hem gevoerd had, zoo zij er niet meer bevelen konde, en hij aanbad haar nog te veel, om haar te kunnen verlaten en met haar aftreden... op zijn twintigste jaar? Hij wist, dat zijn moed te zwak zoude zijn voor het offer, en hij trachtte de *catastrophe*, waartegen hij huiverde, te verwijderen, met al de inspanning zijner ziel en met al de macht van zijnen wil. Vandaar, dat hij al zijne scherpzinnigheid en al zijn oordeel toewijdde aan de beuzelachtige *détails* van eene vrouwen-kaptafel, welke voor hem het tooneel was, waarop zijn *to be, or not to be* werd voorbereid.

En moet ik nu nog zeggen wat die kaptafel voor Horatia was? — Beurtelings martelrad en altaar, waarop zij zich zelve geheel ten offer bracht aan de ijdelheid van een ander. Zij wist dat alles, wat ik gezegd heb; haar fijn gevoel, dat vrouwelijk instinct, prikkelbaar en lichtgeraakt als de voelhoorns der huisslakken, had het haar te weten gegeven. Niet nabij, maar toch op eenen afstand, die iederen dag verminderde, zag zij het tijdstip, waarop die man haar verlaten moest, tegelijk met de aanbidding der wereld, waaraan zij gewoon geworden was. Wij hebben nog geene blikken genoeg geworpen in het hart der Marchesa, om te weten, of zij dezen man beminde met al den ernst eener waarachtige liefde; maar het is zeker, dat hij haar éénige steun was voor het tegenwoordige en hare éénige hoop voor de toekomst, en dat zij zich aan hem had vastgeklampt met de wanhopige kracht van den gemsenjager, die van de Alpenrots stort, en die, met den afgrond in het oog, nog een uitstekend steenklompje grijpen kan, maar dan ook wee! zoo het afbrokkelt. Zóó was de toestand der benijde Horatia. Inderdaad, zij had veel te verbergen onder hare glimlachjes.

»Ik kan mij niet begrijpen, Horatia! dat gij altijd voortgaat met uw haar glad over de wangen te dragen."

»Mijn Vriend! dat staat goed onder de barret, bij de amazone."

»Ja, maar het maakt de omtrekken van uw gelaat meer scherp, minder rond; alleen een zeer jong meisje...."

»Ik dacht toch... gij zeidet gisteren..."

»Dat was gisteren, Signora!" hernam hij gemelijk; »doch heden... Het is mogelijk, dat ik mij vergis; maar heden hebben uwe trekken iets lijdends, iets hoekigs, iets vervallens: gij zult waarlijk wèl doen met lange lokken te nemen à l'Anglaise, en een weinig rood op te leggen."

»Blanketsel, Oloferno!" sprak zij met een traan in het oog; »ik houd zoo weinig van kunst. Ik bid u, is dat noodig?"

»Dan moet gij ook slapen, en niet zoo bleek zien, Mevrouw!"

»Rosa! à l'Anglaise!" zeide de Marchesa tot hare kamervrouw.

Nadat deze het aangegeven kapsel voltooid had, zag de Napelsche haren minnaar vragend aan.

»Lieve Hemel!" riep hij bijna met ontzetting, »dat staat u onverdragelijk wild, dat veroudert u wel tien jaar!"

»Ik wist het wel, Mancini! men moet blond zijn, om zóó iets te kunnen dragen; maar ik weet iets: ik zal breede, fijne vlechten nemen, dat is eenvoudig, en dat vult evenzeer."

De Graaf antwoordde niets. Misschien dacht hij zich in zijne kwade luim de onmogelijkheid, dat haar heden iets goed konde staan. Hij wendde den rug naar de *psyché* en trommelde op de vensterruiten.

Middelerwijl had Rosa de verandering volbracht.

»Wat dunkt u nu, mijn Vriend?" vroeg Horatia met de zachte stem der onzekerheid. Hij zag haar aan. Een blos kleurde zijne wang.

»Men moet mijne Horatia zijn, om alles te weten, volmaakt!" En hij kuste haar het voorhoofd.

Was het dankbaarheid voor hare vinding? was het werkelijk het vermogen harer schoonheid? Wij wagen het niet te beslissen; maar het is zeker, dat de Graaf verder zweeg en haar met zichtbaar welgevallen aanzag, totdat de laatste strik was geknoopt en het laatste versiersel aangelegd. Toen eerst sprak hij: »Wat neemt gij dezen avond, Lieve! Denk er aan, dat gij ontvangen moet."

»Om iets vreemds te hebben, neem ik het Napelsch kostuum, met de zwarte kanten en het mat-zilveren garnituur. Vindt gij het niet goed?" vervolgde zij, toen hij het voorhoofd fronste.

»Het is eene dwaasheid, Mevrouw! de lieden aan Napels te herinneren; en daarenboven, dat was goed in dien tijd, toen... toen... gij nog geen opschik behoefdet; maar nu..."

»Dat is grievend, Mijnheer! Drie dagen geleden zeide de Principe de Monzo nog, dat ik de éénige vrouw was, die wit konde dragen, en gij!..." Mancini werd geelbleek. Zijn oog schoot gloeiende blikken. Hij glimlachte met bleeke lippen.

»En gij weet zonderling goed te onthouden wat de Monzo zegt. Waarom noemt gij juist dezen?"

De Marchesa, voor wie iedere bliksemslag der jaloezie welkomer was, dan de koude dolksteken der ijdelheid, zegepraalde altijd bij zulk eenen uitval.

»Het was de eerste, die mij te binnen schoot, Caro mio!"

»Als de Monzo u dezen avond nadert, draait gij hem den rug toe!" riep hij bevelend.

»Als gij mij plaagt, dans ik met hem."

»Dan daag ik hem uit!"

»Kom, laat ons vrede maken," hernam zij, hem de hand toereikende. »Gij weet wel, dat die man mij niets zegt, dat niemand dan gij iets voor mij is; maar ik bid u, laat mij van avond mijn zin doen."

»Juist dezen avond wenschte ik u zeer schitterend te zien. Lichtblauw satijn, met bouquetten van fluweel en zilver zouden u zoo goed staan! gij zijt zoo blank! Ik heb het voor u besteld; het verwondert mij, dat de modiste nog niet hier is. Zij was pas uit Lyon gekomen. Ik zag, dat de Principessa de Sola onderhandelde, om dit kostuum te hebben; ik bood het dubbele van den prijs; zij krijgt geen dergelijk, en gij verschijnt dezen avond met het uwe."

»Men moet mijn Oloferno zijn voor zulk eene oplettendheid," antwoordde zij met een blos van genoegen. »Zeg nu ook, waarom gij mij heden avond zoo prachtig hebben wilt."

»Omdat.... in waarheid, ik vergeet alles, wat niet rechtstreeks betrekking heeft op u, omdat ik heden een nieuwen gast bij u inleiden zal. Een vreemdeling, een edele Engelschman, een vreeselijk geblaseerde rijke! En ik wil hem toonen, dat wij hier nog vrouwen hebben, par sanct Jacomo! vrouwen zooals gij!"

»Mancini! ik zal den Engelschman niet ontvangen."

»Wat beteekent dat, Mevrouw! en waarom niet?"

»Ik ben niet te Turin gekomen, om Engelschen te zien."

»Het zoude toch dwaas wezen, er gekomen te zijn, om ze niet te zien; hier, waar allen aanlanden, die de spleen uit hun nevelland verjaagt."

»Om de spleen in onze Salons te brengen."

»Om zich dood te ergeren, dat zij missen, wat wij bezitten: de vroolijkste, schoonste, onweerstaanbaarste vrouwen en het

heerlijkste klimaat. Kom, Horatia! overwin uw grilligen tegenzin. Lord Glenhouse Villiers heeft aanbevelingsbrieven aan de eerste huizen uit eene edele hand, die van onzen Gezant te Parijs; hij zelf heeft mij gevraagd, hem daar rond te leiden; een man als hem kan men niet weigeren."

»Laat Lord Glenhouse Villiers komen," antwoordde toen de Marchesa met minder heftigheid; »gij ziet, Oloferno! ik geef u alles toe."

»Gij zijt een engel!"

De kamenier, die zich verwijderd had, toen hare meesteres geholpen was, kwam nu weder binnen, en sprak met eenige bedeesdheid: »Signora! daar is iemand, die u een bezoek wil brengen."

»En wie dan, Rosa?"

»Een cavaliero, die zich Siliferno noemt," antwoordde het Toskaansche kind.

»Siliferno! Kan dat ook Schilfern zijn?" vroeg de Graaf.

»Ja, Senor! zóó is het."

»O! Dokter Schilfern! laat dien binnenkomen; hebt gij hem laten roepen, lieve Horatia! voelt gij u werkelijk zoo ongesteld?"

»Hij komt uit zich zelven. Ik begrijp niet, wat dit wezen kan."

Het was ook Schilfern, die binnentrad met zijne losse, vrije houding en open gelaat.

»Ha! welkom, Signor Doctore!" riep Mancini; »gij riekt de zieken op zeven mijlen afstands; de Marchesa heeft u juist noodig."

»Ik gevoel mij volkomen wèl," antwoordde Horatia ontwijkend.

»Het kon waar zijn, dat de Marchesa mij noodig had," hernam de dokter, haar ernstig aanziende.

»Wij zijn het dus eens over een consult," sprak de Graaf; »maar gij moogt haar niet verbieden te dansen."

»Integendeel, ik noodig de Signora zeer, om haar gezelschap heden niet te leur te stellen."

»Gij zijt de Medico naar mijn hart; maar ik bid u, zeg ons spoedig de reden van uw bezoek: den besten tijd van den Corso hebben wij bijna reeds verpraat."

»Mijne waarde Graaf! gij zult zoo goed zijn alleen te gaan.... Ik heb iets aan de Marchesa te zeggen dat haar persoonlijk

betreft; later staat het aan de Signora u deelgenoot te maken van mijn klein geheim,'' hervatte Schilfern lachende.

»Per dio! Signore! dat noem ik despotisch, de schoonste vrouw van hare morgenwandeling terug te houden, om .... om ....''

»Om hare gezondheid," fluisterde hem Schilfern ter zijde in. »De scherpe wind van heden is hoogst nadeelig voor het zachte kuchje, dat ik bij haar opmerk. Het haar te zeggen, zoude ontrusten en is immers niet noodig."

»Het is iets lastigs, die weekheid der vrouwen," antwoordde Mancini verdrietig; »met haar kan men op niets rekenen. Prent het haar goed in, Dokter! dat zij zich versterkt.''

»Horatia! ik ga mijne chocolade nemen bij Perolla, en ik zal nog eens rond zien naar grootere paarlen, dan de uwe."

En na haar de hand gekust te hebben, verwijderde hij zich.

»Wat kan het zijn, dat Dokter Schilfern mij zoo geheimzinnig te zeggen heeft?'' vroeg Horatia, hem eenen stoel wijzende, met een glimlach.

»Mijne boodschap luidt aan Lady Jefferies," hernam Schilfern, met strengen nadruk.

»Signore! Signore!'' riep de Marchesa, met sidderende lippen en hield zich vast aan den leuningstoel, waarbij zij stond. »Signore! dat is een boosaardig opzet!''

»Indien ik had kunnen weten, dat die naam nog de kracht had, uwe wangen zóó te verbleeken, Signora! dan had iemand, die er meer recht op heeft, u bij dezen naam te noemen, zelf de kleurwisseling van een kwaad geweten kunnen gadeslaan," vervolgde Schilfern onbarmhartig.

»Is die man nabij, in dit land, te Turin?" vroeg de Napelsche, met eene heesche stem.

»Niets dan zijn wil scheidt hem van u!"

»O, gij genadige Heiligen! gij hebt mij verlaten!" gilde de Marchesa, hare handen wringende, en in radeloozen angst het vertrek rondijlende; »ik ben in de macht van den Satan; want hij *is* Satan," voegde zij er bij op eenen akelig kalmen toon, terwijl zij met wild starende oogen langzaam op hare ottomane nederzonk.

»Gij hadt een kind, Mylady! Waar is uw kind?'' vroeg weder Schilfern, altijd zonder medelijden.

Toen hief zij het hoofd vast en ernstig omhoog.

»Wie is er, die eene moeder rekenschap vraagt van haar kind?"

»Ik. In den naam van den vader: waar is uw kind?" herhaalde de Duitscher.

»Dat is een geheim tusschen mij en mijn geweten!" hernam de Marchesa; en iets zonderlings, iets als eene vlam van wraak flikkerde in haar oog.

»Is uw kind dood?" vroeg de Dokter.

»Dood," herhaalde zij.

»Gruwzame zondares! gij hebt elke wet overtreden. Een dubbel huwelijk! Kindermoord!"

Zij wilde iets antwoorden, maar eene hevige stuiptrekking verlamde haar de spraak.

. . . .

. . . .

Wij zijn niet goed ingewijd in hetgeen er verder voorviel; maar er moet nog een gewichtig en schokkend onderhoud hebben plaats gehad, nadat de Marchesa weder tot zich zelve was gekomen; want toen de kleine Rosa, die zich de lange afzondering met den vreemdeling niet recht verklaren kon, eenen nieuwsgierigen blik waagde door het sleutelgat van het boudoir, zag zij iets, dat haar ten hoogste ontstelde en verwonderde: hare trotsche Mevrouw lag weenend geknield aan de voeten van den onbekende, en drukte sterk zijne handen, waarmede hij haar trachtte op te richten. En zij hoorde haar deze woorden zeggen:

»O, Signore! zoo dát konde, zoo dát nog mogelijk was, gij zoudt mijn redder zijn. Mijn eeuwige dank...."

»Maar belooft gij dan ook?" zeide de andere, in wiens oogen tranen blonken, dat zeker tranen van medegevoel waren.

»Stipte opvolging! gehoorzaamheid!"

»Reken dan op mij," had de man gezegd, en toen had hij haar opgericht.

De ontstelde kamenier had niet langer durven kijken; want zij begreep, dat dit een afscheid konde wezen, en dat men de deur ging openen. Ook was zeer spoedig daarop de man heengegaan, en had tot haar gezegd: »Uwe meesteres is onge-

steld, zij heeft eenige uren rust noodig; zorg, dat niemand haar store!"

»En Mijnheer de Graaf?"

»Ook die niet; zeg hem alleen, dat Dokter Schilfern het voorschrijft, opdat de Marchesa dezen avond wèl zal zijn."

En Rosa, die inzag, dat dit consult inderdaad belangrijk moest geweest zijn, beloofde te gehoorzamen.

V.

De uitkomsten van eene weddenschap.

Mijne lezers begrijpen, wat Dokter Schilfern in staat gesteld heeft, zulke vreeselijke woorden te spreken tot eene vrouw, als de Marchesa di Zoni: het verdere vertrouwen van den Engelschman.

»Om de Signora in haren vorigen kring terug te leiden, moest ik een zeker recht op haar hebben, moest zij de mijne zijn," sprak Lord Glenhouse op den dag, toen hij zijn verhaal vervolgde. »Ik liet Rigotier kennis aanknoopen met eene harer vrouwen, om te weten, welke zwakheden of phantasieën zij koesterde. Ik wist dan ook spoedig, dat zij voor het oogenblik een hartstocht had voor paardrijden, en dat de oude Prins Palcetti niet duldde, dat eene andere vrouw te Napels een rijpaard had schooner dan het hare. Binnen eene week had ik een vorstelijken telganger, een paard dat zijn weêrga niet had in Italië. Ik vertoonde er mij mede op de wandelingen; voorbij haar huis, bij ieder uitstapje, dat zij deed, ontmoette zij mij. Het moest haar in het oog vallen. Ik bereed het niet; mijn groom leidde het voort bij den toom, terwijl ik er op mijn grauwen schimmel naast stapte. Deze zonderlingheid ging door voor wat zij scheen: de gril van den rijken Mylord, die van zich wilde doen spreken; men lachte er een weinig over in de salons, en ik had weldra die zelfvoldoening, dat de Principe Palcetti mij eene uitnoodiging zond. Om het verlangen sterker te spannen, zond ik Rigotier in mijne plaats, met de verzekering, dat ik niet meer uitging. Spoedig volgde een dringend briefje, met een

verzoek om een kort onderhoud. Palcetti zoude bij mij komen. Natuurlijk wachtte ik dit niet af. Ik ging naar hem toe.

»»Sir! mag ik u vragen, of gij voornemens zijt, uw prachtig rijpaard zelf te gebruiken?"

»»Dat is mijn plan niet, Monsignore!"

»»Dan kan datgene, wat ik u vragen zal, u geene groote opoffering zijn. Wilt gij het verkoopen? Noem slechts den prijs."

»»Het is niet te koop."

»»Als ik u twee Heerlijkheden bood in mijn Prinsdom, met titels en rechten?"

»»Al boodt gij uw Prinsdom, ik zoude het niet afstaan."

»»Mijnheer! gij brengt mij tot wanhoop!" riep de Prins, in de uiterste verlegenheid.

»Ik had bijna medelijden met den ouden man, den eersten, dien ik tot eene opoffering gereed zag voor een geliefd voorwerp, en mijn verlangen, om haar te zien, die zulk een hartstocht inboezemde, werd brandende begeerte; daarom te eerder antwoordde ik met al de koelheid, waarmede Rigotier mij onderwezen had:

»»Het is niet beleefd, zoo weinig inschikkelijk te zijn; maar mijn rijpaard sta ik niet af."

»»Onder geene voorwaarde?"

»»Slechts onder ééne, en vergeef mij, Prins! die kan slechts eene Dame vervullen."

»»Welk een geluk voor mij, Sir!" juichte Palcetti, »het is juist voor eene Dame, dat ik het u afvroeg. En welke is dan de voorwaarde?"

»»Ik vrees, dat uwe Dame haar niet vervullen zal."

»»Gij kunt eene vrouw, als deze is, niets weigeren," antwoordde hij hartstochtelijk, terwijl hij achter mij eene vouwdeur opensloeg. Ik zag toen Horatia; maar Horatia in den bloei der jeugd, in den bloei, ik zou bijna zeggen, der onschuld. Zij zat op hare sofa, in een kleed van blinkend wit satijn. Zij zat met eene guitarre op den schoot, in eene eenigszins peinzende houding. Nooit is er blanker en fraaier gevormde vrouwenarm te zien geweest, dan die, waarop dat verrukkend schoone hoofd rustte. Ik stond in bewondering als voor eene schepping van Caracchi.

Verbeeld u eene Italiane, met donkerblauwe oogen, zoo donkerblauw, dat geene zwarte meer fel konden vonkelen, en toch dweepachtig zacht, als dreven zij in reine tranen. O, die slangenoogen! Verbeeld u zwart haar, waarvan de rijke lokken nederhingen tot op het lichtblauw zijden kussen van haren zetel, en in dat haar geen ander sieraad, dan een enkelen witten rozenknop, met bladen van geëmailleerd goud; en om dien Griekschen arm en op dien elpen hals geen andere tooi, dan strikken van zwart fluweel, door echte antieke caméën bijeengehouden. De eenvoudigheid van die vrouw moest meer gekost hebben, dan de meest in het oog loopende opschik van eene andere. Het was de eenvoudigheid eener godin, die geweven zijde versmaadt, en zich in lichtstralen kleedt. Ik was geheel vergeten, wat ik met haar voorhad, toen zij haar oog vragend naar mij opsloeg. Palcetti zelf herinnerde het mij. »Noem haar uwe voorwaarde," sprak hij.

»Toen hernam ik geheel mijn *aplomp*. »Mijn goed paard, Roscane, is bestemd voor de Dame, die besluiten kan, om, zonder mij nader te kennen, drie dagen achtereen een toertje met mij te doen door de omstreken."

»Zij haalde met een minachtend lachje de schouders op. Geene vrouw heeft ooit fierder en schalker gelachen, dan deze.

»»Laat den fantastieken gek zijne speelpop!" lispelde zij in het zoete Napolitaansch tot Palcetti. Zij kon niet weten, dat ik de volkstaal verstond. Men sprak anders Fransch.

»»Doe het, mia Cara! Gij zoudt pruilen, zoo het u ontging."

»»En gij uwe nagels afbijten van ergernis, zoo ik het deed! Zeg den Engelschman, dat er meer paarden zijn." Zij verwaardigde zich zelfs niet eens tot mij te spreken. Zij tokkelde hare guitarre, als ware zij alleen geweest, en begon te phantaseeren.

»Ik was verrukt over deze bekoorlijke lompheid; ik had nog nooit eene vrouw ontmoet, wier fierheid sterker was, dan hare begeerlijkheid; ik had moeite om niet toe te geven; toch vroeg ik, als had ik niets kunnen verstaan: »is de Signora besloten?" — »Tot geene dwaasheid, Sir!" antwoordde zij in het Engelsch. »Het spijt ons dat wij u lastig zijn gevallen."

»»Mijn arme Roscane wacht dan zeker eene minder schoone meesteres, ofschoon ongetwijfeld eene meer toeschietelijke," her-

nam ik, en verwijderde mij met eene koele buiging. Ik was tevreden over mij zelven; ik wist, dat mijne snijdende onvriendelijkheid indruk moest gemaakt hebben.

»Des anderen daags was ik weer op die wandelplaats, waar ik wist haar te zullen vinden. Rigotier had hare vrouwen omgekocht. Zij gaven mij van ieder harer plannen kennis. Mijn tergend verschijnen met Roscane was meer dan Horatia verwacht had. Zij kleurde van ergernis, en wendde het hoofd af, toen ik haar groette. In den loop van dien dag kreeg ik eene uitdaging van den Principe; de zwakke grijsaard wilde zijn leven wagen tegen den onbeschaamden jongeling. Zijn sterke hartstocht trof mij; ook besloot ik vast, zijn leven te sparen, hoewel ik de uitdaging aannam; ik was gelukkig door al de gewaarwordingen, die ik ondervond; ik leefde voor het eerst.

»Den avond vóór het tweegevecht zat ik alleen en genoot in stilte al het voordeel van mijn toestand. Horatia moest aan mij denken, moest met siddering aan mij denken, en mijne edelmoedigheid moest haar verbazen, moest eene uitwerking doen, waarvan ik mij veel beloofde.

»Men kwam mij zeggen, dat iemand mij wenschte te spreken. Ik dacht aan den secondant van Palcetti, en liet den man binnenkomen. Het was een gemaskerde cavalier, diep in een mantel gewikkeld; hij liep schielijk naar het tegenovergestelde einde van het vertrek, en zeide op diepen, vasten toon: »Jongman! eer gij de laagheid begaat, om met een grijsaard te vechten, moet gij een schot wagen tegen mij."

»Er was iets in den toon van die stem, dat mij trof; ik raadde iets.

»»Tot uw dienst, schoon Masker!" zeide ik; »wanneer en waar de plaats?"

»»Zonder uitstel, de plaats hier!" sprak hij, eene pistool voor den dag halende.

»»Ik heb geen vuurwapen gereed, en gij wilt zeker geen moord," antwoordde ik, naar hem toe gaande.

»»Dit hier!" riep hij, en gaf mij eene tweede pistool.

»»Aan u dan het eerste schot," zeide ik, en plaatste mij op weinige schreden afstands. Ik had moeite, om een glimlach te verbergen, daar ik zag, hoe haar arm beefde en hoe onhandig

zij haar schot richtte: want gij hebt zeker wel begrepen, dat het Horatia was. Toch drukte zij los. Ik geloof, dat zij op mij gemikt heeft; maar zoo bespottelijk miste zij haar doel, dat ik met een luiden lach mijn wapen buiten de kamer wierp. »Schoone Signora!" sprak ik tot haar, »gij hebt betere wapens, dan deze." — Maar reeds lag zij aan mijne voeten. — »Het is mij mislukt, Signora! ik heb hem niet kunnen redden; maar zoo er menschelijk gevoel in u woont, zoo gij een jongeling zijt, en op een gezegenden ouderdom hoopt, bega dan geen moord aan een grijsaard... want het zoude een moord zijn, een tweegevecht met den degen!"

»»Zóó heeft hij het immers zelf gewild!" zeide ik. Maar zij antwoordde niets dan een klagend: »vergiffenis!" Zij was onbeschrijfelijk schoon, zooals zij dáár lag geknield; het masker en de sombere hoed waren haar afgevallen; hare prachtige lokken hingen los neder over den mantel; de geestdrift gaf haar eenen gloeienden blos. Ik was mij zelven niet meer meester. »Waarom zijt gij daar niet mede begonnen, schoone Engel!" riep ik, haar opheffende; onwillekeurig omving mijn arm haar liefkoozend. — »O! ik dacht dat gij een mensch waart zonder hart en zonder ziel; ik meende, dat geene overreding op u iets vermocht. Toen besloot ik.... het was een wanhopige stap...." — Hare verlegenheid nam toe, naarmate mijn oog zachter werd en mijne houding eerbiediger. — »Gij hebt veel durven wagen, Signora Horatia!" sprak ik ernstig.

»»Moest ik niet voor hem! O! gij weet niet, hoe oneindig veel die man voor mij zegt."

»»Uitnemend goed," hernam ik bitter, »hij is uw minnaar."

»»Mijn minnaar! wie heeft u dat gezegd?" vroeg zij verwonderd. »Het is de liefderijkste voogd van de minderjarige weduwe; de man, die mij beschermt tegen mij zelve. Mijn God! wat zoude ik zijn zonder hem!" En zij zeide dat alles met zooveel waarheid, met zooveel gevoel; bij den Hemel! Rigotier zelf zoude haar geloofd hebben.

»»Is dat dan eene logen, dat hij u aanbidt?"

»»Helaas! zijne liefde, rein en kalm als die van een vader, maakt nu mijn éénig geluk uit. — Het is zoo, hij zoude zijn bloed geven, om mij eene luim te bevredigen; maar mijn min-

naar is hij niet! niet in dien zin ten minste, als die jonge lichtzinnigen het gelooven, als *gij* het gelooven moet!" voegde zij er met tranen in het oog bij. »Maar, Hemel! wien zeg ik dat? ik vergeet, dat ik u het recht geef, om mij voor altijd te bespotten. Mijn God! wat zeg ik dien man, die mij niet begrijpt?"

»»O! ik heb u verstaan, Signora! ik heb u verstaan," juichte ik in geestdrift; want ik meende een hart gevonden te hebben, dat geene logen sprak. Ik voelde iets in mij bewegen. Het scheen mij, dat ik ook een hart had. En in mijne hartstochtelijke opgewondenheid zeide ik haar iets, dat ik nog aan geene vrouw gezegd had. Ik sprak van *liefde.* Zij beantwoordde mijne woorden met een gul vertrouwen, met eene beantwoording aan mijn gevoel, met eene overgegevenheid aan het hare, dat mij duizelig maakte van zaligheid. Ik had nooit kunnen denken, dat de liefde eener vrouw zóó bedwelmen kon en zóó gelukkig maken. Ik had mij niet vergist in mijne berekeningen. Zij had, ondanks zich zelve, aan mij gedacht; zij had eene gewaarwording tegen mij gekend als van haat; zij had niet kunnen denken, dat het liefde was. Zóó ten minste sprak zij. Het waren zoete bekentenissen, die mij, arme, toen onmetelijk rijk maakten. Ik vergat mijn gansche doel, ik had gemeend, dat ik een koele schurk was, en, helaas! ik was nog een lichtgeloovige dwaas! — Op haar vijftiende jaar was zij uit het klooster gehuwd aan den niet meer jongen di Zoni. Een beter staatsman dan echtgenoot zijnde, had hij zijne jonge gade aan zich zelve overgelaten, tevreden, zoo zij hem met rust liet, en slechts gelukkig in den machtigen invloed van haren vader, die den zijnen ondersteunde. Overladen met eere-ambten, had hij niet éénmaal den tijd, op de eer van zijn huis oplettend te zijn. Hij vergat zóó volmaakt zijne gemalin, die hij haar eens in eene *converzatione* voor eene vreemde aansprak. Horatia, zich zoo verwaarloosd ziende door den man, dien zij getracht had te hoogachten, was te levendig van gestel en te gezond van hoofd en hart, om als eene verlatene te verkwijnen; zij vermaakte zich met haar jeugdig leven, zooals zij best konde; zij hield de vrijheid voor een geschenk, dat zij niet ongebruikt moest laten liggen. Toen stierf haar echtgenoot. Zij had hem geen erfgenaam gegeven. Met zijne ambten verloor

zij een goed deel van haar inkomen. Zijne bezittingen gingen over op den stamhouder van het geslacht di Zoni. Horatia was arm, minderjarig, zonder éénigen steun, dan dien van lichtzinnige jongelingen, die zich vrienden noemden. Tot haar geluk was Palcetti een verre bloedverwant van haren overleden gemaal; aan zijne voogdijschap werd zij toebetrouwd. Hij bood haar de toevlucht van zijn huis, de bescherming van zijn naam en den troost van zijn raad. En die voogd werd een minnaar; maar de minnaar was een eerlijk man. Hij leerde Horatia de achting voor zich zelve door de eerbiedige galanterie, waarmede hij haar omgaf. Zij gevoelde kinderlijke dankbaarheid voor hem, en plaagde hem somtijds met kinderlijken moedwil. De jonge Prins, zijn kleinzoon, met wiens hartstocht zij spotte, was nu op haar doordrijven op reis. Zij zag ieder harer wenschen voorkomen; maar zij hield eene doodelijke ledigheid in haar hart, en ik was het, die deze aanvulde. Dit alles wist ik, eer zij van mij ging. Ik beloofde haar, den Prins eene genoegdoening te geven, en ik bad haar, het voorwerp van onzen twist als een onderpand van verzoening te willen aannemen. Zij verwierp dat geschenk met fierheid. »Zoo gij het niet neemt, schiet ik mijn Roscane dood."

»»Ik beklaag het arme dier; maar ik kan het niet redden," antwoordde zij. Deze vastheid van geest, deze opoffering aan een fijn gevoel was het juist, wat mij zoo sterk in haar trof. — Des anderen daags bevredigde ik den Principe, en gaf Roscane den stal tot eeuwige gevangenis. Van toen af had ik toegang tot Horatia; zij gaf zich zoo geheel over aan mijne leiding, dat het mij niets dan het woord zoude gekost hebben, om haar terug te brengen in den kring, waar men naar haar uitzag. Ik was echter wel besloten dit niet te doen, en zorgvuldig ontweek ik elke vraag, die betrekking had op de aanleiding tot mijn zonderling gedrag. Maar ik moest mij verantwoorden bij de jongelieden; het was gemakkelijk, de weddenschap te betalen; maar niet zoo licht, hunne scherts te dragen of af te leiden. Daarenboven kwelde ons beiden de jaloezie van Palcetti, wiens lijden uit zijne trekken te lezen was en uit ieder zijner bittere woorden sprak. Ook begon hij met ernst het woord *huwelijk* uit te spreken, en de jonge vrouw leefde in gestadigen angst, dat hij

eischen zoude. Mijne zucht om Horatia de mijne te noemen, vroeger eene luim, die ik zoude vergeten hebben, werd nu eene ernstige, onweêrstaanbare begeerte; maar ik wist, dat zij te Napels, in het huis van Palcetti, in het gezicht van lichtzinnige spotters en een ijverzuchtigen grijsaard, niets voor mij zijn konde. Niets bond mij aan Napels, ik besloot naar Florence te vertrekken. Ik deelde haar mijn voornemen mede, kortaf, zonder er een enkel woord bij te voegen; want ik wilde niet aan mijne overredingskracht te danken hebben, wat ik alléén hoopte van hare belangelooze liefde. Belangelooze liefde! dat was nu eenmaal het thema geworden, waarop altijd mijne gedachten rondspeelden, en waaruit zij de schoonste variaties des levens voortbrachten, sedert den tijd, dat ik begonnen was te gelooven aan iets aesthetisch, aan iets meer dan zinnelijks! sedert ik aan uitzonderingen geloofde op de regelen van Rigotier, sedert ik Horatia kende! De vrouw, die de mijne zoude zijn, moest zich wegschenken, niet verkoopen. Ik had mijne geliefde nooit dit denkbeeld aangegeven; want het moest opkomen uit hare eigene ziel, het moest eene oorspronkelijke opwelling zijn van haar hart. Toen ik dus gezegd had: »ik verlaat Napels," wachtte ik het woord, dat zij spreken zoude, af, met eene nooit gekende gewaarwording van angst en verwachting. Zij moet het op mijne trekken gelezen hebben. »Ik volg u!" ruischte haar antwoord mij in het oor, en ik viel duizelend van vreugde en bewondering aan hare voeten. De kleine toebereidsels voor ons vertrek waren spoedig gemaakt; ik belastte Rigotier met alles, wat nog te Napels voor mij te doen overbleef, bovenal met het voldoen der weddenschap en met het tot zwijgen brengen van de snappende club mijner vroegere gezelschaphouders. Ik liet hunnen spot door ruischende feesten tot zwijgen brengen, en op zekeren dag plaatste ik Horatia in mijne reis-calèche, en reed in ijlenden draf tot aan de vlakte van C.... Onder een verbloemden naam huurde ik eene villa, eenzaam genoeg om de tempel te kunnen zijn van onbespied geluk, en zoo goed ingericht, als ons voorbijgaand verblijf het slechts eischte: want het was mijn plan, om mij niet lang meer in Italië op te houden. Ik was nu meerderjarig; mijne voogden wenschten mij in Engeland terug, om mij het beheer mijner goederen in handen te geven, en ik

wilde mijne Horatia naar Londen voeren; ik wilde de wangen van al de Misses en Ladies zien verbleeken, als ik eene Lady Jefferies in haar midden bracht: want Horatia zoude voor haar en voor ieder niets anders zijn. Ik schiep in mijne verbeelding voor die vrouw een leven enkel van zonneschijn en genot. Zij zoude wenschen hebben, en ik zoude die niet voorkomen, maar voldoen. Dat zoude mij eene bezigheid zijn! Zonder dat zij ze geëischt had, zouden alle rechten eener echtgenoot de hare wezen; onze kinderen moesten de erfgenamen worden van mijn rang en van mijn vermogen. Ik zoude mijne kinderen zelf opvoeden, en ik zoude weer jong worden met mijne kinderen. Dát waren heerlijke, zalige droomen! Ik was waarlijk een dweper geworden. Ik zeide mijne geliefde niets van deze plannen. Zij moest zich aan mij vertrouwen, en niets vragen!"

Terwijl de Engelschman dit alles bij tusschenpoozen aan zijnen geneesheer had medegedeeld, was hij meestentijds ernstig en koel gebleven; men had slechts somwijlen eenen bitteren lach op zijne lippen kunnen zien; voor het overige scheen hij slechts eene gebeurtenis te verhalen, die hem niet aanging, en waarbij hij alleen toeschouwer was geweest. Toen hij echter zoover gekomen was, als wij nu gezegd hebben, begon zijn gelaat bleeker te worden, en zijn lach sarcastischer, en het opmerkzaam oog van den dokter zag hem sidderen. Ook weifelde zijne stem. Hoe onredelijk zonderling ook, het was hem aan te zien, dat zijn stelsel een stelsel was te goeder trouw, een treurig, maar helaas! noodwendig gevolg van de gedrochtelijke beschouwing des levens en der maatschappij, waartoe hij had moeten komen, na eene opvoeding als de zijne, bij eenen levensstand als de zijne; bij eene ondervinding als de zijne, en zelfs die ondervindingen konden niet anders zijn; hij moest wel zien, wat hij zien wilde; hij stelde het microscoop der scherpste menschenkennis op iedere borst, en ieder vlekje moest hem eene gruwelijke misvorming toeschijnen. De goeden en edelen kwamen niet in den weg van hem, dien zij miskennen moesten, gelijk hij hen miskende. De belangelooze menschenvrienden hadden den rijken, zich zelven genoegenden daarheenlever niet te zoeken; zij konden niet weten, dat hij hen noodig had, om te gelooven aan hun bestaan. De waarachtig vrome vermeed den schimpen-

den blik van den man, die hem huichelaar noemen zoude, of dweper; wij zijn niet meer in de dagen der martelaren, en een geloovende dringt zijne overtuiging niet op. De zachte, kuische jonkvrouwen, uit wier rein oog hij onbaatzuchtige liefde had kunnen lezen, bij het hoog gevoel van zelfwaarde, gruwden van den afgeleefden jongeling, die met koude verachting het fijne weefsel harer schoone hersenschimmen uiteenrukte, en tot blinkende cijfers terugbracht. Ook verscholen zich de beschroomdsten tegen hem in de armen harer moeders, en de meer vrijen en schranderen spotten met hem mede, maar verachtten hem niet te minder. De betere jongelieden vonden onderling hechte verbintenissen genoeg, om niet hunne vriendschap te bieden aan den spitsvondigen loochenaar der vriendschap; maar daarentegen wist het schitterende schuim der maatschappij, dat altijd bovendrijft en hechter vastkleeft dan het edeler vocht, dat in rust is, zich met schijnbare trouw op te dringen aan den eenzamen, en huichelde, wat het niet voelde en hij niet geloofde, en bespatte hem met zijn walgelijk bruis, totdat hij de reinheid voor een drogbeeld moest houden, en reeds veel meende gedaan te hebben, toen hij uit eene mengeling van drogredenen en wonderspreuken een deugdstelsel samenflanste, dat begon met de deugd te loochenen: dat was *zijne* poging, om zich tot iets beters op te heffen. Voorwaar, men zoude hem diep moeten verachten, zoo men hem niet tevens zoo innig moest beklagen. In die oogenblikken, toen hij de weinige woorden, welke nog volgen moeten, uitsprak, hield hij het hoofd stijf op de borst gebogen, en zijne stem klonk zacht en heesch.

»Schilfern! ik moet het u zeggen, maar ik vermoord u, zoo gij glimlacht. Toen ik den tempel van mijn levensgeluk had opgebouwd, en mijne godin daarin wilde binnenleiden, sprak zij het woord »huwelijk!" uit. Zij heeft zeker het oog niet afgewend gehad van den goeden koop, dien zij voornam te sluiten. Ik stond als vernietigd voor haar. Ik kon niets zeggen; maar mijn gelaat moet eene akelige uitdrukking van wanhoop gehad hebben, want de schoone slang trachtte mij door eenen stroom van liefkoozingen tot mij zelven te brengen. Ik stiet haar ruw weg. Maar toen ik koel nadenken konde, begreep ik, dat ik het slachtoffer was van mijne eigene hersenschimmen, dat ik

niets gevonden had, dan hetgeen ik *zeker* had kunnen zijn te zullen vinden, en dat de eer mij verbood, den prijs niet te betalen, waarop zij zich gesteld had. Ik toch had haar weggerukt van de plaats, waar men haar reeds een goeden voorslag had gedaan; zij had iedere harer andere berekeningen moeten opgeven; zij had hare dierbare toekomst voor mij meer onzeker gemaakt; in het eind, zij had zich aan *mij* liever willen leveren, dan aan elk ander. Ik vermeet haar zooveel ik konde: want ik kon haar niet aanzien zonder afschuw; maar ik stelde mij in staat haar genoegdoening te geven. Zij was nu ook meesteres geworden van haren persoon. Ik was onafhankelijk van de gansche wereld. Er deden zich weinige zwarigheden op. Mijn kamerdienaar en eene harer vrouwen waren getuigen van de ceremonie, die zij geëischt had, en ik sloot den belachelijken ruilhandel: in het geheim, dat is waar, maar zóó verbindend als zij het slechts wenschen konde. Nog meer: zij was eene vrome Katholieke; de vroomheid in Napels houdt gelijken tred met de ondeugd; zij gaan gezellig hand aan hand, en hinderen elkander niet. Zij wenschte eene Priesterlijke inzegening. Alles was mij zoo volmaakt onverschillig, dat ik haar ook dáárin genoegen gaf: dát waren dan ten minste banden, die *haar* heilig hadden moeten zijn. Zoo was ik dan toch de bedrogene geworden. Ik schreef mijn ramp aan Rigotier. Ik wenschte, dat hij komen zoude. Hij moest mij leeren, mij in het gebeurde te schikken; zijne wijsbegeerte moest mij komen steunen. Ondertusschen bezielde mij in stilte eene verbeten woede, die ik niet konde uiten, dan door de snijdendste koelheid. Horatia moet in die dagen ongelukkig zijn geweest. Ik zeg het niet met eene bijgedachte van voldane wraak. Bij later inzien was mijne teleurstelling hare schuld niet. Waarom had ik haar ook voor iets anders gehouden, dan voor eene vrouw? Het was zichtbaar, dat zij veel leed, ofschoon zij zweeg en met fierheid haar wee verborg. Ik ben nooit hardvochtig geweest. Het lijden van anderen heeft mij altijd getroffen. En daarenboven, ik had dat schepsel bemind. Hare stille zachtheid onder mijne verpletterende verachting, waarvan zij de reden niet eenmaal kon gissen, begon mij te roeren; en op zekeren dag, toen zij, na mijn bijtend afwijzen van een liefdedienst, bijna ster-

vend van smart, met wankelenden tred wilde wegijlen, en zou zijn nedergevallen, ving ik haar op in mijne armen, en ik was overwonnen. Van dien oogenblik af waren wij gelukkige echtgenooten. Horatia konde een engel zijn, als zij wilde. Zij deed mij waarlijk vergeten, wat ik vroeger gewenscht had; zij verzoende mij met het huwelijk, dat ik begon aan te zien als de noodzakelijke instelling van eene maatschappij, die hare leden door banden binden moet. Zij had mij tot een mensch kunnen maken, zooals ieder ander, zoo ze mijne begrippen had gekend en ze had willen bestrijden. Zoo groot was het overwicht, dat zij op mij verkreeg, door het geluk dat zij mij schonk; maar ik verborg haar mijne opvoeding en Rigotier's leer; zoo fijn gevoelig en licht kwetsbaar van hart, als ik mij haar voorstelde, zoude zij bezweken zijn onder de waarheden, die zij had moeten hooren; en het was mijn gestadig peinzen, haar iedere grieve te besparen. Toen Rigotier van Napels kwam, vond hij ons reeds verzoend, en mij zonder behoefte aan zijne wijsbegeerte. Horatia wilde van hem weten, wat men te Napels dacht, hoe zich Palcetti gedroeg. De arme grijsaard had zich geheel overgegeven aan zijne wanhoop. Hij noemde de Marchesa zijn ongelukkig verloren kind, en mijne daad een gruwzamen roof. Ik meende in de oogen van Lady Jefferies te lezen, dat zij eene verzoening wenschte; en ik verbeeldde mij, dat de smart van den Principe zich zoude laten afleiden, als hij haar, mijne wettige echtgenoote, wist; ook in Napels wilde ik, dat men dit weten zoude. Het was nog winter; met het voorjaar dacht ik naar Engeland terug te keeren; want Horatia zoude moeder worden, en mijn kind moest *mijn Vaderland* hebben; vooraf echter wilde ik zelf Palcetti bezoeken, en hem trachten te doen berusten in het gemis van haar, die hij liefhad. Ik liet mijn gouverneur bij haar, opdat zij niet alleen van bedienden zoude omringd zijn; en ik reisde af naar Napels. Als er voorgevoelens konden bestaan, heb ik toen een voorgevoel gehad. Onbeschrijfelijk was mijn angst, toen ik haar het laatst omhelsde; en zonder den glimlach van Rigotier, die mijne zwakheid bespotte, ware ik in ernst niet heengegaan. Ik slaagde niet best. Onder geen voorwendsel was de oude Prins te genaken. Mijne biljetten werden door bedienden teruggebracht. Toen ik zeker was, dat al mijne pogingen ijdel zouden

zijn, keerde ik terug met de drift van een ontstuimig verlangen. Ik kwam op mijne villa, de bedienden wendden hunne oogen verlegen van mij af; ik vroeg naar mijne vrouw, zij stamelden tegenstrijdige woorden van ziekte, enz.; ik vroeg naar hare kamervrouw, zij was niet meer dáár; stampvoetend riep ik om Rigotier; hij kwam, hij drukte mij met gevoel de hand; hij was doodsbleek, en hij zeide mij de gruwzame waarheid. Mijne vrouw was ontvlucht in den nacht; waarschijnlijk uit een laag venster gesprongen. Weg! Men wist niet met wiens behulp; men kon zich geen schijn van reden denken. Zij had niets medegenomen, dan hare eigene kleinoodiën, en niets tot opheldering achtergelaten, dan een blaadje, waarschijnlijk in haast uit een zakboekje gescheurd, met deze woorden aan mij: »Ik veracht u!''

»Zóó heeft die vrouw een band verbroken, dien zij zelve zoo heilig had gemaakt. Ik heb het mij nooit, nooit kunnen verklaren ik heb mij somtijds stomp gedacht op eene waarschijnlijke aanleiding, en ik ben altijd geëindigd met geene andere te vinden, dan de losbandigste, roekelooste, laagzinnelijkste wispelturigheid, of wel eene overlegde boosaardigheid, die met de fijnste huichelarij haar doel heeft weten te bereiken. Zij moet met iemand buitenshuis in verstandhouding zijn geweest; wan zij heeft voor niet ééne reisbehoefte kunnen zorgen. Zij heeft niet eens geld bij zich genomen, en heeft brieven ontvangen van eene mannelijke hand. Rigotier heeft het gezegd, en alle bedienden hebben het bevestigd. Toen ik alles wist, antwoordde ik niets; ik bleef in stomme verslagenheid staan. Ik heb nooit één woord over het gebeurde willen uiten, zelfs niet tegen mijn gouverneur. Ik liet de villa, met al wat zij bevatte, aan de bedienden over, met bevel om Lady Jefferies te ontvangen, zoo zij immer terugkwam, en ik ijlde zonder ophouden voort, totdat ik de Apennijnen uit het gezicht had en den St. Bernhard achter mij. Ik gaf Rigotier zijn afscheid met eene jaarwedde; ik kon hem niet meer zien: ook *hij* herinnerde mij aan haar. Ik heb verder geleefd, zooals gij denken kunt, dat ik leven moest. Ik heb altijd elke gedachte aan het tijdperk van mijn leven, dat ik nu verhaald heb, weggeweerd; ik wilde zelfs nooit voortdenken op de mogelijkheid, dat ik vader zou kunnen zijn. Ik zocht, na lange, oneindig lange jaren van verveling en ellende, nogmaals tuimeling, en gedruis, en

gewaarwordingen te Parijs; ik wilde er zinsbedwelming of den dood. Ik vond geen van beide; maar ik vond Espaleto, den éénigen waarachtig verheven en onbaatzuchtigen mensch, dien ik tot daartoe gevonden had; hij ontlokte mij het vertrouwen, dat ik thans u schenk; hij herinnerde mij, dat er in Italië nog een kind kon bestaan, dat aanspraak had op mijne zorgen, en dat misschien reeds oneindig veel geleden had door de schuld zijner moeder, waaraan het toch onschuldig was. Ik begon mij voorstellingen te maken van de mogelijkheid, om dat kind te vinden, zeker wel als een wezen naar het beeld zijner moeder, misschien wel als een jongen booswicht of als eene jammerlijk verlorene; maar toch *mijn kind!* maar toch een wezen, dat ik recht had, aan mij te verbinden door weldaden, dat misschien dankbaar zoude zijn! Met het voornemen, om te Napels, in de verlatene villa, door gansch Italië, naar de vrouw te onderzoeken, die éénmaal de mijne was, en die zeker, van val tot val, tot de afgrijselijkste laagte moest zijn gezonken, kom ik te Turin, Espaleto levert mij in uwe handen, en het toeval voert de vrouw onder mijn oog; maar naar allen schijn rijk, geëerd, gelukkig! en zeker met nieuwe misdaden bevlekt, en zonder kind!"

»En toch, wanhoop niet!" zeide Schilfern, »er is nog zooveel duisters in dit alles! En juist dit duistere geeft mij nog hoop. Ik zal strenge nasporingen doen. Lady Jefferies, of liever Signora Palcetti, zoo werkelijk de geruchten waar zijn, mag u niet in onzekerheid laten omtrent uw kind. Uw oponthoud te Turin, haar verblijf in deze stad, mijne bekendheid met alles, wat hier omgaat, geloof mij: er is Voorzienigheid in dit alles!"

»Bah! met uw groot woord: die Voorzienigheid heeft dan mijn kind in ellende laten sterven, of, de Hemel weet, welk leven bereid; die Voorzienigheid heeft die schuldige vrouw, twaalf jaren lang, gezondheid, jeugd, schoonheid gegeven, en al het geluk, waarvoor zij vatbaar is! Zij is van den arm des eenen minnaars in dien des anderen gedarteld. Zij is geëindigd met de overtreding van al wat zij heilig noemde; en dat laat uwe Voorzienigheid toe, en mij straft Zij met een leven van lijden, schoon ik mij geene opzettelijke misdaad bewust ben, en geen enkel mensch uit boosheid moedwillig heb doen lijden; schoon ik, ondanks al mijn recht, om de menschen te haten,

niet heb opgehouden, hen te helpen, waar ik kon! O, foei! foei! met uwe Voorzienigheid; ik heb dan nog liever het koude onwrikbare noodlot der Ouden, hoewel zich hier, zonder die beiden, alles op de beste wijze door hoogst natuurlijke omstandigheden verklaart."

Schilfern had hierop niet geantwoord; hij had, door een kort, maar wèl uitgedacht woord, den Engelschman reeds tot de overtuiging teruggebracht, dat de mensch niet een bloot stoffelijk-zinnelijk dier moest zijn, met niets beters, dan een instinct. Jefferies had de ziel moeten erkennen, en van de ziel tot eene onsterfelijke ziel was maar één stap; en tusschen deze tot iets hoogers konde geene onoverkomelijke scheiding liggen; maar de dokter was voorzichtig: hij waagde zich niet aan twistpunten, die vervelen moesten. Hij wilde zijne Voorzienigheid, met al den grooten omvang van het woord, niet verdedigen, dan in feiten; en hij wilde Haar in het gevoelen van zijnen lijder niet wagen aan een half bewijs.

V.

Scherts.

Zoodra Dokter Schilfern van zijn bezoek bij de Marchesa was teruggekomen, had hij eenen brief geschreven en verzonden aan het adres van »Mijnheer Rigotier, particulier te Solothurn!" De inhoud van dezen brief was zeker nog al vreemd; want hij noodigde dien Heer uit in zijne hoedanigheid als arts, om zich te laten vinden aan het ziekbed, dat waarschijnlijk een sterfbed zoude worden, van Sir Edward Jefferies van Warburton-hall, die hem nog éénmaal wenschte te zien, en die iets met hem had te regelen, aangaande zijne nalatenschap.

Twee uren later schreef de zonderlinge arts den zoo hachelijk opgegeven patiënt een wandelridje voor naar Tivoli.

De receptiezaal der Marchesa Horatia di Zoni vulde zich met eene schitterende menigte, die reeds eenigszins ongeduldig begon te worden, omdat nog altijd de vrouw des huizes achterbleef; men vond, dat de fijne beleefdheid, die zij haren bezoekers aandeed door een zoo langdurig *toilet*, al te weinig schadeloos stelde voor haar lang afzijn. Eindelijk verscheen zij. Zij droeg het kostbare kleed, dat Oloferno voor haar gekozen had; en de lichtblauwe fluweelen bloemen, met bladen en helmsteeltjes van geslagen zilver, deden eene schilderachtige uitwerking in de blinkende zwarte vlechten. De Graaf had geene paarlen gevonden, welke hem groot genoeg waren toegeschenen; maar om den volmaakt schoonen hals pronkte eene rij heldere saffieren, in keurig cantillewerk gekast. De lange wit-glacé handschoenen bedekten de zuiver ronde armen tot aan de rozekuiltjes van den elleboog; één dier armen rustte in dien van Oloferno Man-

cini, die dezen, in zijne verrukking, zacht drukte; want zijne geliefde scheen hem zoo bekoorlijk als immer. Toch had hij haar voor het binnentreden moeten influisteren: »Als gij zoo beeft, mijne Lieve! zal men het er voor houden, dat gij waarlijk nog koorts hebt."

En zij had geantwoord: »Ik zal mijn best doen om mij te beheerschen!"

En dat was niet te ontkennen, dat zij zich wist te beheerschen: zij wisselde lachjes met alle vrouwen; zij schertste en praatte met alle mannen; zij paarde de kinderlijke losheid der jonge Napolitaansche aan het levendige vindingrijke vernuft der rijpere Française. Onder de laatstgenoodigden — want men zoude dansen, en het was ditmaal eene genoodigde bijeenkomst — kwam ook Glenhouse, die Schilfern den arm gaf. Nauwelijks zag hen Mancini, of hij ging hem tegemoet; en de ijverzuchtigste aller minnaars voerde zelf, onbewust van hetgeen hij deed, den verlaten echtgenoot naar de schuldige gemalin. Zij was juist in gesprek met de Principessa di Sola, die met verbetene spijt het kleed bewonderde, dat zij toch zoo benijdde. Horatia zag slechts even op, groette den vreemdeling, die haar werd voorgesteld, met eene hoofsche buiging, alsof het werkelijk een vreemdeling was, en wendde zich toen weder tot de Signora, met de aanmerking, dat zij den tweeden bouquet van het garneersel eenigszins verplaatst had, om het steile van het opmaaksel een weinig te breken. Eenen opmerker, als Schilfern, kon het echter niet ontgaan, dat zij dáárom alleen niet verbleekte, omdat zij heden toch van blanketsel had gebruik gemaakt, en dat er eene uitdrukking van diepgaande ontroering lag in dien éénen vluchtigen blik, welken zij op Edward wierp. Van dezen voelde Schilfern den arm in den zijnen sidderen, hoewel hij ook met eenen glimlach den Graaf eene aardigheid zeide over de betooverende verrassing, welke hij hem had voorbehouden, door hem bij de schoonste vrouw van Italië in te leiden.

»Want ik heb meer Italiaansche vrouwen gekend! vroeger, bij eene reis langs de Apennijnen," voegde hij er bij, met eenen snijdenden blik op Horatia, die nu moest gaan zitten.

»Gij hebt meer in Italië gereisd, Mylord?" vroeg Oloferno.

»O, Signor Conte! lang, zeer lang geleden, zoolang, dat er mij weinig van heugt; ik was toen nog bijna een kind."

»En Mylord komt nu?" vroeg Mancini met eenige verstrooiing; want hij zag iemand binnenkomen, in wien hij belang stelde.

»Van Parijs, Monsignore!" antwoordde Glenhouse, zonder het oog van Horatia af te wenden.

»Van Parijs!" riep de Principessa di Sola; »inderdaad, dan zijt gij ook niet te Turin gekomen, om u te vermaken!"

»Integendeel, ik hoop hier meer genot te vinden, dan in de Fransche hoofdstad," sprak de Engelschman dubbelzinnig; en met het kennelijk doel, om der Dame een verder gesprek af te snijden, begon hij tot Mancini: »Reeds schonk uw Turin mij Mijnheer Schilfern als geneesheer, als vriend! Ik ben wel achteloos, hem nog niet te hebben voorgesteld."

»Mijnheer Schilfern is altijd voorgesteld, als men hem ziet;" hernam Oloferno hoffelijk; en zachter zeide hij tot den Duitscher: »ik bid u, Dokter! sla de Marchesa toch nauwkeurig gade; er is iets koortsachtigs in hare levendigheid, dat mij ontrust, vooral na hare matheid van dezen morgen."

»Ik beloof het u, ik zal haar waarnemen, Signor Conte!"

»Horatia! gij hebt Signor Schilfern heden voor het eerst, breng hem een weinig op de hoogte van het gezelschap;" en fluisterend voegde hij er bij: »Praat dan toch ook eens met den Engelschman; ik heb Monsignor Nicolo gezien, en ik moet hem iets zeggen."

De Marchesa knikte toestemmend, en tot verder antwoord nam zij Schilfern naast zich.

»Signor Schilfern kan er niet aan twijfelen, dat ik alles doen zal, wat hij van mij kan wenschen!"

De Principessa di Sola had zich verwijderd met iemand, die haar voor den eersten dans vroeg. Mancini was aan het andere eind der zaal. Lord Glenhouse liet, met eene lichte buiging, den man, met wien hij intusschen gesproken had, aan zich zelven over, en die twee menschen welke elkander zooveel moesten te zeggen hebben, bleven nu onopgemerkt en alleen in het midden van die groote zaal, waar alles praatte en woelde en zich verdrong; waar het Italiaansche gebarenspel het puntige der

Fransche phrases nog meer uitdrukking gaf, of het koude Engelsch eenigen gloed bijzette: want het zoude dwaas zijn geweest, zoo iemand in een Salon van de bonne Société de landtaal gezocht had. Piemonteesch! foei!

Wat scheen zij oppervlakkig die treffende ontmoeting tusschen die twee echtgenooten, die zóó van elkander gescheiden waren en die, zich zóó terug vonden; wat waren die korte woorden voor ieder, die niets van hen wist, onbeduidend en alledaagsch! En toch, wat was het een vreeselijk tragische toestand van die vrouw, die beleedigd had, en zich beleedigd achtte; die partij en rechter vóór zich zag; en van dien man, die een kind kwam terugeischen en rekenschap ging vragen van eene echtbreuk! Met zoo weinig pathos worden de groote drama's in het gewone leven afgespeeld; daarom is het goed het ontleedmes te nemen, en de geblankette opperhuid een weinig op te ligten, om te zien, welke glimlachjes dolksteken zijn, en welke koele gebaren diepe wonden toebrengen.

Glenhouse trad zoo dicht bij Horatia, als de étiquette het hem slechts veroorloofde, toen, met eene zachte, maar gebiedende stem, waarin een zekere angst onmiskenbaar was, zeide hij haar: »Mylady Jefferies! zeg mij iets van ons kind?" Horatia zag hem aan, alsof ze hem niet begreep, en haalde even de schouders op.

»Leeft mijn kind nog, Mevrouw?" herhaalde hij met inspanning.

»Mylord Glenhouse schijnt zich niet te herinneren, dat hij aan Horatia di Zoni werd voorgesteld," antwoordde de Dame, en wierp een blik op Schilfern.

De Engelschman meende haar te begrijpen.

»Horatia di Zoni, of Palcetti, of Mancini! zooals gij wilt, Lady Jefferies! alleen antwoord snel en met waarheid op mijne vraag. Het is de voorwaarde, waarop ik geene rekenschap wil eischen van de verloopene jaren! Gij kunt vrij spreken voor Mijnheer Schilfern! ik had een vertrouwde noodig. En hij weet alles."

»Mijnheer Schilfern is inderdaad niet te veel bij dit onderhoud, al ware het alléén om te getuigen, dat gij in ijlende koorts spreekt of in waanzin."

De jonge Lord wreef zich het voorhoofd, als begon hij zelf aan zóó iets te gelooven.

Daarop hernam hij met zachtheid: »Het is misschien mijn naam, die u in verwarring brengt. Weet dan: ik ben Lord Glenhouse geworden, door den dood van mijn oudsten neef; maar ik ben altijd Jefferies! Edward Jefferies! gij herkent mij toch, het is niet mogelijk, dat gij mij niet herkent?"

»Bij de Madonna! het is mij volmaakt hetzelfde, hoe gij u noemt," hernam de Markiezin. »En het is altijd moeielijk, iemand te herkennen, dien men nimmer te voren zag."

»Het geldt het belang van uw kind, Horatia!" hernam Glenhouse met bleeke lippen en met gedwongen kalmte. »Zoo gij redenen hebt, om u *nu* niet te verklaren, noem mij het uur, waarop wij spreken kunnen."

»Ik ben volkomen overtuigd, Mijnheer! dat wij elkander niets te zeggen hebben."

»Zoo gij u vermomt in de vrees, dat ik u zal terugeischen van uwen minnaar, leg dan dit masker af. Er zijn voorwerpen, die men verliezen kan, zonder ze terug te vragen, van wien ze heeft opgeraapt." De Markiezin sprong op als eene gewonde tijgerin. Zij opende den mond, alsof ze een beslissend woord spreken ging. Snel echter bedwong zij zich, wendde het hoofd af, en zag den Dokter aan. Die blik van haar donkerblauw oog was bijna smeekend. Die blik had zich herhaald, na iedere vraag van den Engelschman, alsof zij ieder harer antwoorden uit de oogen van den geneesheer moest lezen. Schilfern fronste de wenkbrauwen.

Toen zeide de Signora Horatia tot hem:

»Vindt gij niet, Dokter! men moet Engelschman zijn, om tot eene onbekende vrouw zóó te spreken als uw patiënt."

De Lord stiet driftig den stoel weg, waartegen hij had geleund; Schilfern stond op en gaf hem den arm.

»Herinner u, dat hartstochtelijkheid hier belachelijk is," fluisterde hij hem toe.

»Gij hebt gelijk; ik vergat mij zelven." En daarop wendde hij zich tot Horatia. »Uw spel was uitnemend, Mevrouw! gij kunt met Mistress Siddons wedijveren. Ziedaar!" en hij wierp haar zijne beurs in den schoot, met een doodenden blik van

verachting. »Eene gewone tooneelspeelster betaalt men niet zoo goed. Kom, Dokter!" en met eene diepe spottende buiging verwijderde hij zich.

Horatia schudde de beurs van zich weg, met de beweging van een jong meisje, dat eene spin op haar kleed ziet. Toen eerst liet zij, met eenen diepen zucht, het hoofd nedervallen op de borst, en niemand dan zij heeft het kunnen weten, hoe bitter de twee tranen waren, die zij daarbij met de gloeiende hand zich van de oogen wischte.

Eenige minuten daarna kwam Mancini bij haar terug. Zij had zich nu weder geheel hersteld.

»Zoo alléén, Mevrouw! in het midden van uwen cirkel?" vroeg hij verwonderd.

»Ik had hoofdpijn; ik heb het een paar kennissen gezegd, en men is beleefd genoeg, mij nu een oogenblik met vrede te laten. In ernst, Oloferno! gij zult mij verplichten, met al deze lieden spoedig te verwijderen. Ik voel op nieuw koorts, en rust is mij noodig."

Goed! maar hebt gij iets gehad met den Engelschman?"

»Waarom vraagt gij dit?"

»Hij is plotseling vertrokken met zijn geneesheer, en hij heeft van mij afscheid genomen, met een paar woorden over u, die zóó boosaardig waren, dat ik hem wel een dolk in de keel had willen duwen, en toch zoo tergend beleefd, dat ik belachelijk geweest ware, met hem uit te dagen."

»Wij hebben getwist. Hij wilde mij te Napels gekend hebben; maar ik was nog een kind, toen hij däár kan geweest zijn. En nu, Monsignore! laat mij een paar vrouwen toespreken en leid mij dan naar mijne kamer; ze zullen, zonder mij, wel dansen."

VI.

Des anderen daags.

»Kunt gij u een denkbeeld maken van zulk eene kunst van veinzen, van zooveel onbeschaamdheid?" sprak Glenhouse des anderen ochtends tot zijnen arts, die bij hem was.

»Gij hadt mij beloofd, dat gij haar vergeten zoudt, Mylord! Het tooneel van gisteren heeft u wel wat veel geschokt."

»Haar vergeten? Bij den Hemel! is dát een wezen om te vergeten? Ware zij niets geweest dan de vrouw, zooals ik haar meende te kennen, dán zeker was mij dit mogelijk. Ik had mij voorbereid niets voor haar te gevoelen. Ik was besloten mij door geene uitvluchten te laten afschrikken, mij over niets te verwonderen; maar voor eene zoo verregaande vermetelheid, voor een zoo hardnekkig en koelzinnig verloochenen van elk gevoel, had ik *haar* zelfs niet in staat geacht. Éénmaal toch zijn er oogenblikken geweest, waarin zij mij heeft liefgehad. Ik stond dáár nu toch vóór haar als haar noodlot, als een zwaar beleedigde, die recht op haar had, en die dat recht kon gebruiken, door zich op haar te wreken. Ik stond vóór haar, plotseling, onverwacht, in het midden van haar feest, als eene dreigende spookgestalte, als de geest van Banquo, en.... heeft zij ook slechts éénmaal verbleekt, ook slechts éénmaal gesidderd? Heeft zij niet den moed gehad te spotten? En het was toch de toekomst van haar kind, waarmede zij schertste! Of, zoo dat kind niet leeft, en zoo zij zoo weinig moederlijk instinct gehad heeft, om het vermoord te hebben na de geboorte, dan moest toch de stem van den vader haar met huivering hebben doen terugdenken aan de misdaad

En toch geen traan, geen trek van het gelaat, die zich vertrok. Zij heeft haar oog niet neêrgeslagen. Zij is erger dan Messalina. Zóó moet Messalina voor Claudius gestaan hebben! Maar, bij God! ik ben Claudius niet. Gij glimlacht?"

»Omdat gij ongevergd zooveel spreekt."

»Dit alles windt mij op. Ik gevoel behoefte, mij te uiten. Gij hebt wèl gezegd, die gewaarwordingen grijpen mij aan; maar ik voel mij leven. En, bij mijn Pairschap! ik wil niet sterven, voordat die vrouw gestraft is."

»Welke partij hebt gij genomen?"

»En toch bij dit alles, wat was zij schoon!" vervolgde Glenhouse, de vraag niet beantwoordende. »Er is geene soort van vrouwen-schoonheid, die mij ooit zóó heeft getroffen als de hare. Zij heeft iets, waarvan men nooit verzadigd is, dat altijd weêr opnieuw verrast en aantrekt. Ik geloof, Schilfern! op mijn woord als edelman, ik geloof het, dat zij mij weêr aan hare voeten had gezien, zoo zij mij door één traan vergiffenis had gevraagd. Waarom huist in dit wezen niet de deugd van Espaleto's vrouw!"

»Zij moet eene kracht van wil hebben, eene sterkte van geest, en eene heerschappij over zich zelve, die zelfs geen man kan bereiken."

»Niet waar? want *ik* kon mij niet meester blijven."

»Maar zoo nu eens deze onnavolgbare zelfoverwinning *deugd* ware?"

»Deugd! hoe moet ik dat begrijpen?"

»Ik meen daarmede liefde voor u: liefde voor een echtgenoot is toch wel de deugd eener vrouw!"

De Engelschman borst in eenen luiden lach uit.

»Dokter! gij hebt invallen, die onuitsprekelijk aardig zijn. Zij *liefde!* liefde voor mij! nóg!"

»Ik heb niet gezegd: *is,* maar alléén: *indien het ware...*"

»Ja, indien dat zijn kon, Schilfern! dan was er immers geen offer te zwaar, om deze liefde te verdienen!" hernam Glenhouse, met eene warmte, die hem wangen en oogen deed gloeien. »Maar ziet gij, dat is eene hersenschim, de dolste misschien, die er ooit in het hoofd van een dweper is opgekomen."

»Het *is* eene hersenschim," herhaalde Schilfern, met eenen nauw merkbaren glimlach, terwijl hij zijnen hoed nam; »maar

daar men zich het leven zoet maakt met zulke hersenschimmen, raad ik u, daarop voort te denken: het is mijn recept voor *heden!* En nu ga ik zien, hoe de Markiezin geslapen heeft na haar bal. Hebt gij iets aan haar?"

»Zeg haar, dat zij mij een onderhoud onder vier oogen schenken *moet*, dat ik haar geheim weten *wil*, al zou ik het door de macht des rechters aan de stugge keel ontwringen; al zou ik ook der wereld eene Lady Glenhouse moeten toonen, die de minnares was van eenen Mancini!"

De Engelschman had dien laatsten volzin nog niet geheel uitgesproken, toen reeds de man, wiens naam hij met zooveel minachting had genoemd, ademloos de kamer binnenstormde en zich voor hem plaatste, met bleeke lippen, met blikken, die van gudsenden toorn getuigden, en met gebaren, die bijna dreigend waren.

»Zoo gij evenveel moed hebt tegen een man, als tegen zwakke vrouwen, Mylord! heb dan de goedheid, een paar woorden met mij te spreken."

»Heb vooraf de goedheid, te gaan zitten," antwoordde Glenhouse, die terstond weder zijn gewonen koel spottenden toon aannam, toen hij niet meer alleen was met zijn vertrouweling; »gij zijt mij welkom, ofschoon uwe intrede eenigszins vreemd en onstuimig is voor een eerst bezoek."

De kalme bedaardheid van Glenhouse werkte eenigermate terug op den Italiaan, die, een weinig beschaamd over zijne hevigheid, met meer matiging hervatte, terwijl hij zich nedervallen liet op den stoel, dien Schilfern hem aanbood.

»Het is zoo, ik ben met overijling binnengekomen, zonder mij te doen aanmelden, en met woorden, die vreemd konden schijnen, als gij niets wist; maar na hetgeen er gebeurd is, moest gij zóó iets verwachten.... Zeg mij, waar is Horatia?"

»Als ik er belang in stelde, dat te weten, zoude ik die vraag aan u gericht hebben."

»Ontken niet, dat gij weet, waarheen zij vertrokken is. Gij zult mij voldoening geven!"

»Vertrokken!" herhaalde de Engelschman, met vroolijken blos op het ziekelijk, bleek gelaat, en verzonk in een gepeins, waarbij een zachte glimlach om zijnen mond speelde.

»Het is onmogelijk, dat gij er buiten zijt. Begrijp, Dokter! Mylord heeft gisteren lang met haar gesproken! zij heeft mij zelve gezegd, dat hij aanspraak heeft willen maken op hare bekendschap; men heeft hem terstond daarop in eene zekere gemoedsbeweging zien vertrekken, nadat hij mij zeer zonderlinge woorden had toegeworpen, en in dezen eigen nacht is Horatia ontvlucht; terwijl zij mij een biljet achterlaat, dat spreekt van plichten, waaraan zij toevallig is herinnerd geworden; van banden, die zij te lichtzinnig heeft verbroken, en van een voornemen, om zich onverdeeld toe te wijden aan betrekkingen, die haar dierbaar waren. En dat zijn duidelijk voorwendsels: van betrekkingen weet ik niets, ik, die toch hare gansche geschiedenis ken; en banden heeft zij geene andere, dan die haar hadden moeten binden aan mij, in liefde en, ik durf bijna zeggen, in dankbaarheid. Het is blijkbaar, dat scherpe woorden van u haar hebben gewond," ging hij voort tot Edward, »en tot dien stap overgehaald. Het verwondert mij alleen, dat gij haar nog niet gevolgd zijt. Gij ziet, dat wij duëlleeren moeten."

»Nog niet duidelijk," antwoordde de jonge Lord, wiens oogen schitterden, en die toegeluisterd had met eenen glimp van genoegen, welken hij tevergeefs poogde te verbergen.

»Tegen een duël verzet ik mij als geneesheer," sprak Schilfern. »Mijnheer de Graaf Oloferno Mancini is te veel een man van eer, om zich met een zieke te meten."

»O, wat dat betreft!" hernam Glenhouse lachend, »ik heb genoeg behendigheid, om een weinigje kracht te vergoeden; maar toch heb ik zeer weinig lust, Lady Glenhouse Villiers tot het onderwerp van een duël te maken."

»Uw naam?" riep Oloferno, opspringende. »Mijn God! zijt gij met haar getrouwd?"

»Ja Monsignore, lang voordat gij haar hebt gekend. Gij ziet, dat *ik* de uitdager had kunnen zijn. Ik ben het niet geweest. Ik houd niet van scènes. En Lady Horatia heeft, zonder dat, wel genoeg opspraak gemaakt in de wereld. Zij heeft zwaar tegen mij gezondigd," vervolgde Lord Edward, uit den lossen modetoon éénsklaps overgaande tot dien van eenen diepen ernst, welke iedere gedachte aan scherts weerde. »Zwaar genoeg, om nooit recht te hebben op vergiffenis; maar in den

stap, dien zij nu gedaan heeft, en die niet werd afgesmeekt, nog geëischt, ligt toch een zweem van berouw en inkeer, die haar weer aanspraak geeft op mijne bescherming, nu zij vrijwillig heeft afstand gedaan van de uwe. Ik heb dus voorgenomen, haren naam te sparen als den mijnen. Gij ziet dus, Graaf! dat wij niet duelleeren moeten."

»Ik zie, dat zij voor mij verloren is," antwoordde Mancini, die zich in moedelooze verslagenheid naast Glenhouse op de sofa wierp. »Ik erken, dat gij de beleedigde zijt; maar nu moet gij ook toestemmen, dat gij er niet onkundig van kunt wezen, waar zij zich bevindt."

»Op mijne eer! ik weet er niets van. Als het waarschijnlijkste denk ik mij, dat zij zich bij haar kind heeft gevoegd; want ik hoop nu met grond, dat dit kind nog leeft."

»Zij was dus moeder en zij heeft het mij nooit gezegd? dit alles heeft zij voor mij verborgen gehouden; nu echter heldert zich veel op, dat mij altijd onverklaarbaar was. Nog te Napels heb ik haar een huwelijk voorgeslagen, maar zij wees het lachende af, onder voorwendsel van vrij te willen zijn."

»Kom, Graaf! laat ons elkander een wederkeerig vertrouwen schenken," sprak nu de jonge Lord, »dan zal het ons misschien mogelijk wezen, deze vrouw te ontraadselen."

»Het zij zoo, Mylord! hoewel het voor mij tot geene betere ontknooping kan leiden, dan tot Bürger's:

»*Lasz fahren: hin ist hin!*"

»Ik zal onderwijl mijne patiënten gaan zien," zeide Schilfern, »mijn zieke, hier, kan ik voor dit uur gerust overlaten aan de behandeling van Monsignor Mancini."

VII.

Tegenkanting van een bondgenoot.

Uit Mancini's verhaal begreep Lord Edward, dat zijne echtgenoot eerst een geruimen tijd, na hare vlucht uit zijne woning, naar Napels moest zijn teruggekeerd, dat haar verdwijnen dáár voor een uitstapje in het gebergte gegolden had, en dat zij, drie jaren lang, zeer teruggetrokken, in Palcetti's huis had geleefd. Daarna was zij weder in de wereld verschenen, en had er geschitterd als weleer, alléén was zij strenger geworden; men zag haar nooit zonder den ouden Prins, die nu geheel den toon van een vader met haar had aangenomen. »Hij willigde minder in, zij gaf meer toe. Men merkte zelfs op, dat hij haar door één blik, of één woord, dat ons toen onverschillig scheen," (sprak de jonge Graaf, wiens woorden wij slechts teruggeven zullen), maar dat zeker zal gezinspeeld hebben op hare betrekking tot u; van hare grilligste luimen terugbracht; zij was zachter geworden, en men vermoedde, dat haar iets drukte, zoo werd mij ten minste gezegd toen ik haar voor het eerst zag. Zeer jong, zeer schroomvallig, en toch te fier om te willen voorbijgezien worden, te Napels weinig bekend, en geheel zonder bloedverwanten, had ik den steun noodig van eene vrouw, die den toon gaf; zij nam mij onder hare vleugelen, met de goedheid eener moeder, maar spotte met mijne dwepende hulde: want, ziet gij, met hoe koel een hart ik haar ook was genaderd, de betoovering van haren omgang ontvlamde mij tot een hartstocht, die sterker werd bij hare kleinachting. Ik had voortaan ook hare liefde noodig, om te leven. Toch zoude ik niet gezegevierd hebben zonder den dood van Palcetti. De

jonge Prins, zijn kleinzoon, die vroeg buitenslands gegaan was, kwam nu bezit nemen van zijn ouderlijk erfgoed. Bij de opening van het testament bleek het echter, dat hij dit voor de helft met de Markiezin di Zoni moest deelen; zijn grootvader kende hem niets toe, dan hetgeen hij hem in den striktsten zin niet onthouden kon. In vlammende woede beschuldigde hij Horatia van intrigue, van hebzucht, van bedrog zelfs, en dreigde haar met een proces. De jonge Palcetti had echter geene reden, om zich zoo verwonderd te toonen over de handelwijze van den overledene. Grootvader en kleinzoon hadden sinds lang in onmin geleefd. De laatste was in Duitschland heimelijk gehuwd met eene Protestantsche vrouw van geringe geboorte; de oude Prins had hem dat huwelijk nooit vergeven, en hem met geheele onterving bedreigd. Horatia alleen was in het geheim van dezen familietwist, waarvan de beide Palcetti's de oorzaak met angstige bezorgdheid verborgen. Zij was echter veel te groot van hart, om gebruik te maken van dien toorn, ten nadeele van Luigi. Schriftelijk en zonder voorwaarde deed zij afstand van haar recht; maar nu ook was zij zonder fortuin en zonder toevlucht. Te fier, om vergeten te leven, waar zij geheerscht had, wilde zij Napels heimelijk ontvluchten, tegelijk met het paleis Palcetti, en zij zoude vertrokken zijn, zonder klacht en zonder vooruitzicht, zoo niet hare kamervrouw mij haar wanhopig besluit had verraden. Nooit voelde ik zooals toen het geluk van rijk te zijn en onafhankelijk. Ik wierp mij zelven en mijn vermogen aan hare voeten. Zij nam liever de ondersteuning van eenen vriend, dan de aalmoezen van bloedverwanten; en..... om u het verdere te sparen, wij reisden naar Turin. Ik weet niet waarom zij Turin boven iedere andere plaats de voorkeur gaf."

Glenhouse had zich te zeer gemeenzaam gemaakt met het denkbeeld van den diepen val zijner gemalin, om zich, zelfs bij al wat dit verhaal bitters voor hem had, niet in zeker opzicht verruimd te gevoelen. Behalve hare onverklaarbare vlucht was er toch veel te harer verschooning te zeggen. Een enkele slechts had hem in haar hart verdrongen, en eerst na langen tijd van eerbiedige hulde, toen haar bijkans geene andere keuze overbleef, had zij toegegeven, en nu, op het

eerste woord van den echtgenoot, die verouderd was en kwijnend, had zij den jeugdigen, bloeienden minnaar verlaten: daar lag toch veel genoegdoening in voor den man, die zich deze vrouw niet meer anders had voorgesteld, dan als de ijdelste, dartelste, lichtzinnigste en koel boosaardigste aller vrouwen; hij, die de vrouwen reeds zóó laag stelde, hij vond, dat de zijne op het einde nog wel niet erger kon zijn dan menige andere, die voor deugdzaam doorging, en die aanspraak maakte op de achting der menschen.

Ééne gedachte, die hij alleen aan Schilfern lucht gaf, begon hem echter te ontrusten, naarmate Horatia voor hem in waarde rees. Zij kon tot haar kind zijn wedergekeerd, met het oogmerk, om het voor den vader te verbergen, en om alleen *moeder* te zijn. Zij was er zonderling genoeg voor, en zij had wel hare redenen, om hem te ontwijken. »Ik wil van dit alles zekerheid, Dokter!" had hij tot Schilfern gezegd; »gij moet mij hier niet langer terughouden. Wij moeten Italië doorreizen, om haar te zoeken. Gij wilt mij immers vergezellen? zonder dàt, val ik weder tot mijne oude zielskwaal terug."

»Ik verlaat u niet voordat gij hersteld zijt, te meer, daar uwe dubbele genezing voor mij een punt van eer is geworden, dat ik niet opgeef. Alleen moet gij er in toestemmen, nog eenigen tijd geduld te hebben, vóór wij op reis gaan Ik dien mijne zaken te regelen. Ik ben welzoo goed gevestigd in het vertrouwen dezer goede Piemonteezen, dat een uitstapje mij niet schaden zal in hun gevoelen; maar het moet geene vlucht zijn. En daarenboven, ik waag uwe krachten nog niet aan vermoeiende tochten en aan mogelijke teleurstellingen."

»Dat wil zeggen: gij brengt mij hinderpalen in den weg, om uw eigenbelang, of om mij te ergeren,' hernam Glenhouse knorrig.

»Neem dat, zooals gij wilt, Mylord! alléén herinner u, dat gij beloofd hebt, mijn raad in *alles* te volgen."

»Maar, mensch! bedenk dan toch, dat zij in dien tijd aan het andere einde van Europa kan zijn."

»Dan zullen wij haar dáár volgen, Sir Edward!" antwoordde Schilfern glimlachende; »maar, geloof mij, eene vrouw brengt haar kind niet zoover buiten hare landpalen, en zij zal beter

zijn uit te vinden, als zij gevestigd is, dan terwijl zij vlucht."

»Gij doet met mij wat gij wilt; maar ik zeg u, ik zal ziek worden van ongeduld."

»Dan zal ik u oppassen."

»En ik zal sterven!"

»Gedenk mij dan in uw testament."

»Neen, in ernst, ik zweer u, dat gij op geen uur goede luim van mij kunt rekenen, totdat ik in mijn reiswagen zit."

»Reken gij dan tot zóólang op mijne lijdzaamheid," sprak de Duitscher, terwijl hij zijn afscheid nam.

Glenhouse had zich zelven zeer goed beoordeeld, toen hij Schilfern een knorrigen patiënt aanzeide: hij had inderdaad onverdragelijke luimen; doch de Dokter had zich met een onverzettelijk geduld gewapend, en ondanks bitsheden en kwade luim, bleef hij nog altijd het verlangen van zijnen zieke martelen door zijn onverklaarbaar uitstellen der reis. Eindelijk op zekeren dag kwam hij met een opgehelderd gelaat bij Glenhouse, die hem van ergernis den rug toewendde, toen hij binnenkwam. — »Zwijg maar, Dokter! ik weet vooruit reeds, wat gij zeggen zult. Gij hebt zeker weêr een nieuwen vònd om mij te ergeren. Gisteren had de Gravin D. een zenuwtoeval; vandaag zal de Graaf, haar echtgenoot, wel eene beroerte hebben."

»Integendeel, Mylord! zij zijn beiden volmaakt wèl. En ik kom u voorstellen, om overmorgen op reis te gaan."

»Zoo! bij den Hemel! dat is goed; want ik was reeds met Groves overeengekomen, om...."

»Toch niet, om zonder mij weg te sluipen?"

»Neen! want de statige Master Groves zou er zich niet toe hebben laten overhalen. Ik geloof, dat gij mijne bedienden tegen mij hebt omgekocht; maar mijn kamerdienaar zou vooruitgaan naar Napels, om berichten in te winnen."

»Dat is dan nu onnoodig. Maar ik moet u iets vragen: gevoelt gij u niet beter?"

De Engelschman zweeg.

»Ontken het niet!" vervolgde de Dokter, zijne hand nemende; »gij wordt sterker, naarmate gij spijtiger wordt. En gij zult mij weldra kunnen missen."

»Missen, Schilfern? Bij God! wie spreekt er van u te willen missen?" riep de Lord, met tranen in het oog zich aan zijne borst werpende. »Hoe zal ik voortaan kunnen leven zonder u? Maar het is waar, ik was ruw, wrevelig, ondankbaar; ik heb u beleedigd: wilt gij vergeven?"

»Dat kan ik niet; want om te kunnen vergeven, moet men boos zijn geweest. Tot een teeken, dat *gij* verzoend zijt, komt gij morgen bij mij eten. Mijn huis heeft een liefelijk uitzicht op de rivier, en ik zal u in gezelschap brengen met iemand, in wien gij belang zult stellen. Beloof mij, dat gij komt."

»Dat is afgesproken!"

VIII.

De list van den Dokter.

Ofschoon Mylord Glenhouse Villiers zeer weinig behoefte had aan eenige nieuwe kennismaking, vooral in zijne tegenwoordige gemoedsgesteldheid, bevreemdde het hem toch eenigszins, dat hij zijnen geneesheer alléén vond, toen hij op het bepaalde uur aan diens huis kwam. En toch, het was zoo. Eene keurige tafel, met alles wat een verwenden smaak tot eetlust prikkelen kon, maar slechts twee couverts, niemand dan den Lord en zijnen gastheer. De laatste vergoedde echter, door zijne vroolijke luim, door belangwekkende anekdoten uit zijn beroepsleven, en door alles, wat vernuft en vinding aangenaams kunnen geven aan het vertrouwelijk gesprek, de afwezendheid van gezelschap. Edward merkte op, dat hij in eene buitengewoon vroolijke stemming was, dat er bijna schalkheid lag in de blikken, die hij soms op hem wierp, en hij begon te begrijpen, dat de Duitscher eenige verrassing met hem vóór had, en dat het iets goeds moest zijn, was duidelijk uit zijne gulhartige scherts. Onwillekeurig gaf hij toe aan een onzeker vooruitzicht van genoegen, en des te eerder liet hij zich medesleepen door de opgewondenheid van Schilfern. Het dessert was nog niet recht afgeloopen, toen er gescheld werd.

»Daar is hij!" riep Schilfern, vluchtig op zijn horloge ziende.

»Wie? de man, met wien gij mij in kennis wilt brengen?"

»Ja, Mylord! maar indien wij nu van zijne tegenwoordigheid al het voordeel zullen hebben, dat ik er van verwacht, zult

gij wèl doen u af te zonderen in het kabinet hier naast aan; wij laten de voordeur open: de dunne gazen gordijnen hinderen u niets in het gehoor: en er is eene sofa, waar gij middelerwijl siesta kunt houden. Gij zult dan den man beter leeren kennen, dan door eene beschrijving. Maar voor alles bid ik u, niet te voorschijn te komen, noch u in iets te mengen, wat er ook voorvalle. Uwe hand daarop!"

»Dokter! gij doet mij lachen met uw kluchtigen ernst; dáár zal dan wel iets gewichtigs voorvallen tusschen dien vriend en u?"

»Gij zult dat zelf kunnen beoordeelèn, Mylord! maar nu verwijder u."

Schilfern had nog niet uitgesproken, toen zijn bediende binnentrad, om te zeggen, dat de Heer dáár was.

»Laat Mijnheer terstond binnen," beval de geneesheer, terwijl hij snel op de tafel het een en ander schikte, alsof slechts één persoon het middagmaal had gehouden.

De man, die toen binnentrad, was iemand van eene kleine gestalte, in kleeding en houding een volmaakt fatsoenlijk man, en van een niet geheel onaangenaam voorkomen. Hij moest ruim vijftig jaar zijn, en hij ware zeker grijs geweest, zoo eene zeer modieuse pruik hem het eigen haar niet had vergoed. Sterk sprekende trekken, kleine, levendige zwarte oogen, die nooit in rust waren, een spitse, eenigszins gebogen neus, een ingevallen mond met fijne lippen, en eene scherpe vooruitstekende kin, zouden hem, op zich zelven, reeds hebben verouderd, zonder de vijandelijke aanslagen van den tijd, waartegen hij zich echter door kunst zooveel mogelijk had verdedigd: het was iemand, die er vroeger goed moest hebben uitgezien, en die alle aanspraken nog niet had opgegeven.

»Mijnheer Schilfern! geneesheer van Sir Edward Jefferies, zoo ik meen!" begon hij, na eene hoffelijke buiging.

»Juist, Mijnheer, ik had de eer u te schrijven; Mijnheer Rigotier, niet waar?"

»Zoo is het, Mijnheer de Dokter!"

»Ik ben recht verheugd, dat gij nog tot de reis besloten zijt."

»Moest ik niet? Sir Edward was nog meer mijn vriend dan

mijn kweekeling, en daarenboven uw briefje was dringend. Ik hoop niet, dat ik te laat kom?"

»Men zoude om minder van uwe bergen afdalen, dan om in het testament van een rijken Lord te staan; want Sir Edward is Pair geworden door den dood van Mylord Glenhouse, zijn neef."

»Ik geloof, dat wij elkander zeer goed zullen verstaan; maar ik bid u, Mijnheer! het is toch immers niet te laat. Lord Glenhouse! is hij waarlijk Lord! Hij moet nu onmetelijk rijk zijn. En hij heeft nu geene betrekkingen dan verre bloedverwanten, die hij veracht." Dit laatste sprak Rigotier bijna zegevierend.

Schilfern herhaalde aarzelend:

»Geene betrekkingen; weet gij dat met zekerheid, Mijnheer?"

»Geene, op mijne eer! geloof mij, daar zijn zeer goede gronden, waarop ik dit zeg."

»Gij rekent dus Lady Jefferies voor niets? gij rekent dus niet op haar kind?"

»Mon Dieu! Mijnheer de Dokter! hoe weet gij van eene Lady Jefferies, van een kind?"

»Stel u gerust, Mijnheer Rigotier! verbleek niet zoozeer. Neem een glas champagne en herstel u: dat is eene zaak, waarover wij het samen wel eens zullen worden, waarover wij op ons gemak praten kunnen, totdat het slaapmiddel van Mylord heeft uitgewerkt."

Rigotier glimlachte met moeite, toen hij snel den aangeboden drank naar binnen stortte; daarop stamelde hij met eene angstige verlegenheid, die hij niet meester was: »maar.... om Gods wil, Mijnheer! hoe is het mogelijk, dat *gij* weet.....?"

»Niet vreemd," hernam Schilfern, met eenen rustigen glimlach. »Ik heb Lady Jefferies onder behandeling, de bleeke kwijnende vrouw heeft mij haar vertrouwen geschonken; het toeval gaf mij ook juist Lord Glenhouse tot patiënt, en.... gij ziet, dat gij een weinigje in mijne hand zijt."

»Gij kunt mijn vijand niet wezen," hernam Rigotier, nog meer verlegen; »gij kunt er geen belang bij hebben, mij in het verderf te zien. Doe mij een grooten dienst, Dokter! en houd de echtgenooten van elkaâr, zoo niet reeds Mylord....."

»O! die weet van niets. Ik heb u immers gezegd, dat ik de zaak onder ons wilde schikken."

De Zwitser, die in Schilfern een mensch van zijne gehalte meende te zien, even belangzuchtig, even listig en niet minder scherpzinnig, dan hij zelf, dacht uitnemend goed te raden, wat de Dokter met dit laatste bedoelte; ook hernam hij zijne vermetelheid en zijnen moed. — »Het is toch een uitstekend genoegen, met lieden te onderhandelen zonder vooroordeelen en van fijne beschaving," hervatte hij; »ik ben er zeker van, dat ik u zoo volkomen begrijp, alsof wij elkander jaren lang gekend hadden. Het is niet te denken, dat Mylord in zijn testament zijn trouwen Esculaap zal vergeten; evenwel, nu ik hier ben, is er iemand, die invloed genoeg heeft, en daarbij goeden wil, om hem zijne verplichtingen te herinneren. Alleen is het ook dáárom zaak, Lady Horatia te verwijderen: zóó iets valt een arts niet moeilijk; een reisje naar de baden, naar de bergen, of naar de valleien is licht uitgevonden, en wordt altijd gevolgd."

»Daarvan straks; maar ik moet u toch zeggen, dat gij die zaak uiterst onhandig hebt aangevat, voor een man van uwe schranderheid!"

»Onhandig? Integendeel, mijne handelwijze met Lady Jefferies was eene fijne berekening, gegrond op mijne kennis van het menschelijk hart."

»Maar toch, Mijnheer Rigotier! toch! haar van liefde te spreken! de echtgenoot van eenen man, van wien gij afhingt, zonder zeker te zijn......"

»Ja, dat was eene fout. Maar dat lag ook niet in mijn plan; dat was een oogenblik van hartstocht, waaraan ik toegaf, en dat alleen de mijn te schielijker deed springen."

»Ik dacht anders, dat juist dit tooneel......"

»Aanleiding gaf tot hare vlucht? Zeker niet, het heeft die slechts iets verhaast! maar dat zal zij u verzwegen hebben. Luister: dat huwelijk had nooit in mijn plan gelegen; daarvoor had ik waarlijk mijn kweekeling niet opgevoed, niet zoo opgevoed, om hem de kinderen eener Italiane tot erfgenamen te geven. Toen het echter gesloten was buiten iedere mogelijke kansrekening, begreep ik, dat mijne rol voortaan was uitgespeeld, dat Sir Edward zich niet gelukkig genoeg gevoelde door mijne

stelsels, om mij zijn oudsten zoon toe te vertrouwen. De echtgenooten moesten dus twisten en gescheiden worden. Bij mijne aankomst op de Villa echter was alles nog dwepende liefde: dat leefde als jonge tortelduiven; dat was te moeilijk, om den vinger te zetten *entre l'arbre et l'écorce.*

»Jefferies' reis naar Napels gaf mij eene goede kans. Ik vergiftigde Horatia's hart door wantrouwen, en toen de akker goed was voorbereid, liet ik doodeenvoudig de brieven slingeren, die Sir Edward mij even vóór en ná zijn huwelijk geschreven had. Als gij Glenhouse kent, weet gij zijne zonderlinge denkwijze over de vrouwen en het huwelijk, zijn volstrekt ongeloof aan alles, zijn wantrouwen aan elk menschenhart; deze brieven waren er de getrouwe afdruk van. Ze waren geschreven in de hitte der eerste teleurstelling over Horatia's eigenbatige eischen. Ik behoef u niet te zeggen, wat ze bevatten, hoe zij beoordeeld werd, hoe wreedaardig kwetsend zij moesten zijn voor eene dwepende ziel als de hare, die nog niet ééne hersenschim had opgegeven; ik wist het, dat moest doorvlijmen, dat moest snijden, dat moest dooden, en zoo is het ook gebeurd. Zij hebben elke liefde in haar gedood, en dien vlammenden hartstocht gebluscht. Ik zag er weldra de uitkomst van; van dien oogenblik af had zij besloten, eenen gemaal te ontvluchten, die haar het huwelijk had toegeworpen als eene aalmoes. Met schijnbaren schrik over mijne onachtzaamheid, beschuldigde ik mij, dat deze brieven in hare handen waren geraakt. Zij dankte den Hemel voor deze inlichting, en wilde meer weten. Na lange aarzeling gaf ik eindelijk toe. Ik verhaalde haar alles. Ik liet haar haren Edward kennen, zooals ik hem kende. Ik spaarde haar het verhaal der weddenschap niet, die aanleiding had gegeven tot hare kennismaking. Ik vraag, of na dit alles eene vrouw, als zij, een man als dezen verafschuwen moest. Ook haatte zij hem met al de sterkte van hare vorige liefde. Haar kind zoude nooit een vader kennen als Jefferies. Ik deelde zoo geheel in haar vertrouwen, dat ze met mij de toebereidselen tot haar vertrek wilde regelen. Zeker, dat die echtgenooten elkander nooit weder zouden ontmoeten, wilde ik nu ééne kans wagen voor mijnen hartstocht. Het was vermetel, dwaas! ik beken het; maar gij hadt haar ook moeten

zien, zooals zij toen was. Daarenboven, hare gulle vertrouwelijkheid bedroog mij. Ik geloofde niet veel aan de betoovering van mijn uiterlijk; maar de behoefte aan troost, de wanhoop, de zucht, om zich te wreken zelfs, moesten haar in mijne armen voeren, meende ik, en... ik sprak haar van mij zelven. Er viel een tooneel voor, waarbij ik niet de gelukkigste rol speelde; doch dat heeft zij u zeker medegedeeld. Daarna was het afgedaan tusschen ons. Zij heeft van een anderen kant hulp gezocht. Zij ontving brieven uit Napels, niet van de hand van Jefferies. Zij schreef terug aan Palcetti, haren voogd, en op zekeren nacht was zij niet meer dáár. Ik kon gerust mijn Sir Edward afwachten; aan eene verzoening zoude geen van beiden denken, alleen op een sterfbed.... een sterfbed is iets gevaarlijks. Voor het sterfbed behoede mij mijn goed gesternte en gij!"

»Wij zullen alles regelen, vóórdat het zóó ver komt. Ik zeg niet meer dat gij zonder overleg hebt gehandeld; en nu tot onze zaak! Hoeveel inkomen geniet gij van Sir Edward?"

»Duizend pond. Niets meer, niets minder; ziet gij, ik leef er van."

»Welnu dan, Mijnheer Rigotier! Lady Jefferies stelt u voor, dat jaargeld nog met vijfhonderd pond te vermeerderen zoo gij een schriftelijk bewijs wilt geven van hare onschuld, en van de wijze, waarop gij haar tegen haren gemaal hebt ingenomen."

»Wat! wat zegt gij?" riep de Zwitser, opspringende. »Mijn God! zijt gij in het belang van Lady Jefferies?"

»En in het uwe. Gij zult het moeten erkennen!"

»Het is gruwzaam, iemand door list in een valstrik te lokken. Gij hebt mij schandelijk bedrogen."

»Vergeef mij. Er zijn lieden, die men alleen met hunne eigene wapenen bevechten kan. Gij hebt wel bedrog gebruikt tegen eene vrouw!"

»*Peste!* dat ik daar niet op verdacht was!"

»*Quandoque dormitat Homerus!*" antwoordde Schilfern lachende. »Gij zult wel de goedheid hebben te doen, wat ik van u vraag. Voor het overige spaart het u een gerechtelijk verhoor...."

»Dat is eene dwaasheid. Ik heb niets gedaan, dat vatbaar is voor openlijke vervolging; en toch," voegde hij er nadenkende bij, »met het vermogen van Lord Glenhouse bewijst men alles! Evenwel, ik kan alles ontkennen."

»Gij handelt wijzer met vooruit toe te geven.”

»Maar schriftelijk .... men zou er misbruik van kunnen maken.”

»Vrees daarvoor niet. De partijen bedekken de zaak liever met een sluier. Gij wisselt uwe bekentenis uit tegen eene lijfrente van vijftienhonderd pond. Gij begrijpt Lady Jefferies heeft dit noodig voor hare verzoening.”

»Maar die verzoening zelve was onnoodig.”

»Anderen gelooven het tegendeel. Zal ik u papier en inkt geven?”

»Maar de bekentenis ....”

»Maar de vijftienhonderd pond ....”

»Gij hebt gelijk. En nu ik er toch eenmaal in ben geloopen .... In ’s Hemels naam dan: waar hebt gij eene pen? ik weet er, die voor vijftienhonderd pond nog iets anders zouden teekenen. Maar waarborg mij een veiligen aftocht.” Bij deze laatste woorden zag hij op, en bevond zich alleen, terwijl zich eene levendige woordenwisseling verhief in het kabinet achter hem, waar wij Lord Glenhouse verborgen weten.

Ieder gevoelt het beter, dan wij het beschrijven kunnen, welk een uur deze onderwijl had doorgeleefd. Hoe zich zijne gewaarwordingen hadden afgewisseld, als de baren eener hevig bewogene zee. Hoe die doffe, lauwe onverschilligheid voor eenen storm van hartstochten plaats maakte. Hoe groot een strijd het hem kostte, om zijn woord te houden aan Schilfern, om rustig te blijven, en den booswicht niet door zijne verschijning te verpletteren; hij behield toch die macht op zich zelven. Hij gevoelde, hoe noodig het was tot de geheele ontwikkeling van het schandelijke weefsel; maar ook toen hem niets meer te weten overbleef, wilde hij zich niet langer geweld aandoen. Reeds schoof zijne hand het gordijn terug, toen Schilfern, die niet opgehouden had zijne bewegingen gade te slaan, door den gazen nevel henen, zich ijlings naar hem toewendde, om eene al te hevige uitbarsting te voorkomen.

Toorn tegen den misdadiger was zeker, nevens de dankbaarheid aan den welberaden ontdekker der misdaad, de gewaarwording, welke op dit oogenblik het luidst sprak; ook ontvielen hem beurtelings woorden van dank en van afschuw; ook drukte hij zijn schranderen geneesheer met innigheid de handen; terwijl hij hem tegelijk trachtte weg te schuiven, om den verwoester van zijn

geluk te naderen; doch Schilfern hield hem met kracht terug.

»Niet alzoo, Mylord! Die geweldige gramschap voert tot niets goeds. Ik heb dien man in dit net gewikkeld, omdat het tot uwe volle overtuiging noodig was, en omdat ik op uwe matiging rekende; ik heb het beloofd, dat gij er buiten zoudt blijven; en men moet zelfs woord houden aan eenen schurk!"

»Laat mij, Schilfern! *ik* heb niets beloofd, en ik wil hem zien sterven voor mijne voeten: den moordenaar mijner ziel; den ellendige, die Horatia het verderf heeft ingedreven."

»Zóó is het; maar het verstand moet u zeggen, dat gij niets tegen hem ondernemen moet; dat gij het niet moogt; geen aardsche rechter geëft een vonnis tegen misdaden als de zijne; en het bitterste, wat gij hem zeggen kunt, zoude hem koel laten, en slechts *mij* beschamen. Ik mocht hem niet hierheen lokken door eene logen, om hem prijs te geven aan u."

»*Diantre! l'honnête homme!*" lispelde Rigotier, die alles hoorde, en die, voor den uitslag niet meer bevreesd, met drift aanving te schrijven.

»Zal die duivel dan eeuwig ongestraft blijven?" vroeg Edward hevig met den voet stampende.

»Eeuwig? wie zegt u dat?" hernam de Duitscher, met eene vaste stem en eenen ernstigen blik.

»Ja, gij hebt wèl gezegd, bij misdadigers als deze leert men gelooven aan de vergelding der eeuwigheid."

»In den naam dan van Hem, die gezegd heeft: »Mij komt de wrake toe!" blijf hier terug, en laat het overige aan mij over," hernam Schilfern, hem naar de sofa terug leidende.

»Verwijder hem dan, ik heb geen verder bewijs noodig. Werp hem van mijn goud toe, wat u goeddunkt."

»Gij hebt het gehoord, Mijnheer!" zeide de Dokter, naar Rigotier toegaande. »Mylord bewilligt in mijne schikking, en ik zal zorgen, dat zij worde uitgevoerd. Ziedaar zes regels van Lady Jefferies tot uwe zekerheid."

»En hier is het bewijs, dat gij wenscht."

»Mij dunkt, wij konden nu scheiden."

»Gaarne. Mijne gebiedenis aan de Lady en aan mijn *ci-devant élève*, en uwe handelwijze met mij is zoozeer die van iemand die weet te leven, dat ik wel zou willen zeggen: *au revoir!*"

IX.

Het einde.

Wij hebben den Graaf Oloferno Mancini te overijld verlaten, om niet met een paar woorden te zeggen, hoe hij zich heeft getroost, nadat het eerste paroxisme van hartstocht voorbij was. Hij begreep toen, dat zijn roman met Horatia nooit een meer schitterend einde had kunnen nemen, en hij zag zich liever zijne trofée door een rechthebbende uit de handen gerukt, dan die in zijn bezit te houden, totdat de wereld haar zag verbleeken. Hij had de kieschheid, om een diep stilzwijgen te bewaren over de geschiedenis der Markiezin en over de reden van haar vertrek, en dát wierp eene romaneske tint over zijn leven, die hem zoozeer in de mode bracht, dat zijner ijdelheid niets meer te wenschen overbleef. De wond van zijn hart? Zijne liefde was een prachtig vuurwerk gelijk. Zij was ontstoken, zij had geschitterd, en zij had opgehouden te zijn!

Op eenen weelderigen Octobermorgen rolde de reiséquipage van Mylord Glenhouse uit Turin weg, in de richting van Milaan. Er was daar binnen veel veranderd. Lord Edward was niet meer alleen met eenen kamerdienaar. Schilfern, zijn tweevoudige geneesheer, zat naast hem. Lord Glenhouse was ook niet meer de matte, lustelooze grijsaard, met den dood op de lippen en in het hart, met koude menschenhaat in de borst en somberen twijfel in het hoofd. Een flauw blosje van herstelling kleurde zijn gelaat, welks bleekheid niet meer die vale loodkleur was. Zijne oogen schitterden van vroolijken levenslust, en er lag vertrouwen en hoop op zijn kalmer voorhoofd. Hij was met zijnen geneesheer in een levendig gesprek, toen zij voortreden langs eenen weg, waar zich rijke wijngaarden met perken van prachtige

moerbeziënboomen afwisselden, en die heenvoerden naar een bevallig dorp van de heerlijkheid Vercelli, dat zij binnenreden.

»Wij zouden wèl doen, hier af te stappen," sprak Schilfern; »het eind, dat wij hebben af te leggen, is niet meer ver, en gij kunt bij de verrassing slechts winnen.'

Zoo deden zij. »Maar, mijn vriend! gij waart dan wel in haar vertrouwen, om zoo tegen mij te kunnen samenspannen."

»Zooals ik u zeide. Sinds dien morgen, toen zij mij alles mededeelde, heeft Lady Horatia geenen stap gedaan, die niet door mij was aangegeven, en dat was noodig. Twijfelaar als gij waart! moesten het ongewone gemoedsbewegingen zijn, die u tot gelooven brachten? Ware zij, bij uw eerste woord, aan uwe voeten gevallen, met de onverheelde waarheid op de lippen, gij hadt haar voor eene huichelaarster gehouden, en gij hadt haar bespot."

»Ja, waarlijk! het is zoo beter. Maar spreek mij van mijne dochter: is het wel waar, dat zij haar heeft laten opvoeden in landelijken eenvoud, en in kinderlijk vroom geloof?"

»Zoo is het. De arme dorpspastoor heeft haar opgevoed in stille deugd en in Godsvrucht. Uwe Maria is weinig meer ontwikkeld, dan een gewoon landmeisje."

»Horatia! ik dank u. Ziet gij, Schilfern! wij stemden overeen, zonder het te weten. Mijne dochter zal de smarten der overbeschaving niet kennen. Zij zal niet weten, hoe het goud de harten der menschen bederft. Zij zal gelooven in de menschen, en zij zal goede menschen zien. Zij zal bidden, en zij zal gelooven in het gebed, en zij zal gelukkig zijn."

»En hier is de pastorie," antwoordde Schilfern, terwijl hij Glenhouse een eenvoudig houten traliehek binnenvoerde, dat eenen ruimen bloemtuin omgaf.

Sneller dan zijn arts, ijlde Lord Edward voort, zoo onstuimig zelfs, dat hij de vrouw niet zag, die ter zijde af op eenen grasterp zat, en die bezig was de lange blonde haren te vlechten van een bloeiend meisje, dat zich in lossen eenvoud had nedergevlijd aan hare voeten.

Schilfern moest hem opmerkzaam maken.

Maar nu ook zag hij zijne vrouw, zijne dochter! in die dochter waren de echtgenooten hereenigd voor het leven.

1840.

HET RUSTUUR VAN KARDINAAL XIMENÈS.

Op eene breede marmeren tafel stond een maaltijd gereed, een moes van kanstanjes met olijvenolie, eene parmesaansche kaas, een weinig visch, toebereid met sterke kruiderijen en veel knoflook, wat druiven en eenige oranje-appelen, alles op tinnen schotels; daarnevens eene aarden kan met zuiver water en een enkele beker; en toch was het in het paleis, dat de Aartsbisschoppen van Toledo te Madrid in eigendom hadden, dat zoo sober een maaltijd was aangericht; en toch was het de maaltijd van den Regent van Spanje, één der twee van geheel den dag, zijn beste! die hem verkwikking moest geven, na de afmattende werkzaamheden van een drukkend staatsbestuur, en krachten tegen nieuwe inspanning van ziel en lichaam beide. En dat was op een oogenblik, waarop die man te beschikken had over al wat Spanje rijk was, sinds Columbus de goudmijnen van Peru had ontsloten voor Spanje, sinds Arragon, Navarre en Grenada aan Castilië waren vastgesmeed, sinds ál de schatten van ál de Moorsche Grooten aan hunne Spaansche verdringers waren toegevallen! Was hij zóó eerlijk, die Staatsman, die alle ambten en alle waardigheden had uit te deelen in het Koninkrijk? of was het Bisdom van Toledo zoo karig aan inkomsten? of was hij een van die arme rijken, die het goud tot een god hebben gemaakt, dien ze aanbidden zonder hem te durven naderen? — Ja, hij was trouw genoeg de Staatsman, om den penning, dien het volk offeren moest aan het Vaderland, te besteden, enkel aan het welzijn van het Vaderland. Maar de Bisschopsrang van Toledo was de hoogste kerkelijke waardigheid na de pauselijke, en niet minder vruchtbaar in goud dan in eere; en hij

was zoo weinig de slaaf van zijne schatten, dat hij ze deelde met iederen arme, die tot hem kwam. Doch de Regent van Spanje was bedelmonnik geweest, vóórdat hij plaats nam naast den troon, en hij had de deugden, die de kloosterwet voorschrijft, zoo lang reeds betracht in oprechtheid des harten, dat ze hem diere gewoonten waren geworden, waarvan hij niet meer kon afstaan. Altijd bleef hij den haren gordel dragen onder het violetfluweel; geen linnen verfrischte hem ooit het branden van Spanje's zon, en zoo vaak de staatsplicht niet eischte, dat hij zich omgaf met den glans van den Vorst, toonde hij slechts den Franciskaner. Daarom ook stond de Majordomo met slechts één bediende hem op te wachten bij dezen maaltijd, en beantwoordde geheel de stoffeering van het vertrek, van de naakte ongebeeldhouwde muren af, tot op den harden houten zetel toe, aan de soberheid der spijzen en aan den eenvoud van het tinnen tafel-gereedschap.

Van tijd tot tijd traden deze kamer binnen, mannen in geestelijk gewaad, met de rustige vrijmoedigheid van genoodigden; toch namen zij geen plaats, maar schaarden zich op een afstand en spraken onderling met fluisterende stem. Eindelijk werd er een grijsaard binnengeleid, ondersteund, bijna gedragen door twee lieden, gekleed in zijde en goudstof, wier hulp hij volstrekt scheen te behoeven, om den leunstoel te bereiken, waarop hij zich liet neêrvallen, terwijl hij het hoofd achterwaarts boog naar de rugleuning, de oogen sloot, en tegelijk de hand begeerig uitstak naar den beker, dien de hofmeester hem toebracht.

En in dien grijsaard hebt gij den Aartsbisschop van Toledo voor u, den grooten Kardinaal Ximenès! Gij zoudt het nauw geloofd hebben, — dit de Kardinaal Ximenès, die zwakke ineengebogen grijsaard, geknakt door vermoeienis en als wegzinkende onder afmatting, zonder anderen wil en zonder betere kracht, dan om te sluimeren en zich te laven! dit de man, die Karel van Oostenrijk vertegenwoordigde, zooals hij Ferdinand en Filips vertegenwoordigd had; dit de man, die met vaste en krachtige hand Spanje regeerde als alleenheerscher, ondanks den Koning en zijne Raadslieden, ondanks den Adel en diens invloed! Maar ge zoudt hem herkennen, als ge weten kondt, van welken strijd hij hier als overwinnaar kwam uitrusten; hoe

hij van den vroegen ochtendstond af, tot op dit late middaguur toe, rusteloos voortgejaagd was geworden van den eenen arbeid naar den anderen; van den eenen kamp naar den anderen; hoe hij gestaan had, als staatsman, tegenover Adriaan van Utrecht, als onderdaan, tegenover Chièvres, den gunsteling van zijn Vorst, als Regent, tegenover den Admirante van Castilië en zijne trotsche partij, als veldheer, tegenover Jean d'Albret en Horuc Barbarossa, als priester eindelijk, tegen den souverein van Rome, wien hij de tienden der kerkelijke benificiën weigeren moest. En daarbij was hij tachtig jaar, en zijn vasten, zijn waken, zijn werken hadden hem misschien nog meer gesloopt dan zijn leeftijd.

Langzaam ledigde hij gansch den beker, als wilde hij iederen teug van den eenvoudigen drank dubbel genieten; daarop verhief hij zich een weinig, groette de lieden, die rondom hem stonden, met eene gemeenzame hoofdbuiging, maakte daarop het teeken des kruises en vouwde de handen als tot het gebed. Al de aanwezigen knielden neder. Zóó met de oogen gesloten, in de houding van een biddende, had Ximenès een voorkomen, dat evenzeer roerde als eerbied wekte. Dat hooge, geniale voorhoofd, nu effen en kalm in de rust des gebeds, omgeven van den smallen krans dunne haren, dien de kruinschering der Franciskanen hem nog had gelaten, en die van zwart, als ze geweest moesten zijn, zóó tot zilverwit waren verbleekt, dat ze het enge fluweelen kapje omgaven als een boordsel van glanzig paarlmoer; die wenkbrauwen zoo fijn en zoo wit; die oogleden zonder pinkers, gaven aan dit gelaat zoo iets zacht verhevens, dat niemand had kunnen raden, welk een gebiedenden vlammenblik zij vermomden. De mond had iets karakteristieks door de sterk vooruitstekende tanden, die de bovenlip naar voren drongen op zulke wijze dat zijne vijanden die de olifantstromp noemden — al erkenden ze daarmede tegelijk, hoezeer deze eigenaardigheid den indruk van schranderheid en wilskracht verhoogde, die nòg op deze scherpe trekken zetelde, ondanks het verval van den ouderdom.

Hij had voorgezeten in den hoogen regeeringsraad, en hij droeg, over het purperfluweel van den Kerkvorst, de onderscheidingsteekenen van den eersten minister en van den kanselier,

nevens het schitterende diamanten kruis der Aartsbisschoppen van Toledo. Maar niemand dan hij alleen kon het weten, hoe tegelijk de haren gordel van St.-Franciscus hem het gevoelige lichaam ter zelfpijniging omsloot. Zijn kort gebed zelfs zou niet ongestoord blijven.

»Een ijlbode met brieven uit Brussel voor 't regentschap," riep eene stem in het voorvertrek, zoo luid, dat de vrome aandacht van den Kardinaal er door afgetrokken werd, die ernstig, maar een weinig gehaast, het *benedicite* sprak, den zijnen den zegen gaf en daarop met drift zeide: »Van Zijne Hoogheid? zonder uitstel toegelaten!"

»Mijn Doorluchtige Heere!" sprak de hofmeester, terwijl hij hem met smeekende houding eenige spijze aanbood.

»Senôr Inico!" antwoordde de Kardinaal, met iets strengs in den toon, »gij weet, wat altijd bij ons voorgaat;" en daarop wendde hij het oog vragend naar den man, die was binnengekomen. Het was een jongeling in eene ridderkleeding, zooals die aan het Vlaamsche Hof werd gedragen, van eene slanke en fijne gestalte, en van een eenvoudig, maar openhartig uiterlijk, met goudblond haar en zachte blauwe oogen; hij scheen nog zóó jong, dat hij niet eens het kinvlokje dragen kon naar de mode der jonge edellieden van zijn tijd. Hij boog ééne knie voor den Kardinaal, maar hief zich daarna schielijk op, en hield het pakket terug, waarnaar Ximenès reeds de hand had uitgestoken.

»Wat beteekent dit, Senôr?" vroeg deze, die geheel uit de matheid scheen op te rijzen, waaraan hij zich willens eene poos had toegegeven. »Gij komt ons in ons gebed storen, met een woord, dat ons dwong, u terstond gehoor toe te staan, en nu aarzelt gij met het overbrengen van uw last!"

»Hooge en machtige Heer!" sprak de jonge man eerbiedig, doch met vastheid, »het is aan het Regentschap en niet aan den Kardinaal Ximenès, dat deze brieven gericht zijn: het Regentschap, dat is de Kardinaal Adriaan, dat is de Heer Van Chau, dat is de Baron Van Amerstorff."

»Voeg er nog zooveel Vlamingen bij, als er Moorsche en Christen koningen geheerscht hebben in dit oude koninkrijk," viel Ximenès in — »maar dat alles zal niet beletten, dat ik

uw pakket neme en leze als het mij goeddunkt. Er is maar één Koning, die nu in Spanje beveelt, en maar één Regent, die zijne bevelen uitvoert. Gij zult dat geleerd hebben, jonge man! eer de Vlaamsche blankheid op uwe wangen door onze zuiderzon bruin is geworden. Geef." De jonge man trad een weinig achterwaarts.

»Vergiffenis, Hoogwaardigste! de zonen van Vlaanderen mogen frisch van uitzicht zijn als uwe dochteren; zij weten mannen te wezen in den dienst van hun Graaf! Wil bevelen, dat uwe ambtgenooten samenkomen."

De Kardinaal, die tot hiertoe de oogen nog altijd half gesloten had gehouden, zag nu door de oogleden heen op den jongeling, en sprak met een glimlach, die het midden hield tusschen goedheid en spotternij:

»Gij *begrijpt* ten minste de meesters, die gij gehoorzaamt; — dat kan men niet zeggen van ál uwe landgenooten; ù wil ik niet dwingen," en de stem een weinig verheffende, vroeg hij: »Weet iemand of de Bisschop van Tortosa reeds vertrokken is?"

»Reeds terug!" sprak Adriaan van Utrecht, die binnentrad, zoo gemeenzaam en zonder omstandigheden, of hij een Utrechtschen Gildemeester een bezoek kwam brengen, en die toch door Ximenès met veel ceremoniëel en met eene statige buiging ontvangen werd. »Ik kom terug, doorluchtige broeder! want ik wensch u te onderhouden over een ontrustend nieuws."

»Een nieuws, dat ù ontrust. Bidden wij," antwoordde Ximenès levendig; »wij voor ons vreezen niets dan God, en haten niets dan onze eigene zonden en de onhandige raadslieden van zijne Hoogheid."

»Zeg de Vlaamsche, Mijnheer!" veranderde Adriaan, »een man als gij moest altijd oprecht zijn!"

»Als gij de waarheid meer bemint, dan de hoffelijkheid, zij het zoo, Monsenôr!" hernam de Spaansche Heer. »Alleen wij wenschen uwe tegenwoordigheid minder om te redetwisten, dan wel om dezen edelman, die uw landgenoot is, en die onze Spaansche gebruiken weinig schijnt te kennen, duidelijk te maken, hoe één van ons, *gij* of *ik*," voegde hij er met nadruk bij, »altijd het recht heeft de brieven uit Brussel afzonderlijk te

ontvangen, zonder net samenzijn van al die Heeren! Eene vierhoofdige regeering is een monster, dat in Spanje niet kan blijven leven," vervolgde hij, als in zich zelven. Toch had de Hollandsche Kerkvorst het verstaan.

»Niemand is daarvan beter overtuigd dan uwe mederegenten," antwoordde deze met bitterheid, en zich daarop tot den Vlaamschen jongeling wendende, sprak hij op een toon, die eene mengeling was van iets hoffelijks met iets scherps en verdrietigs: »Het is zoozeer eene zeldzaamheid, dat onze broeder van Toledo ons een dienst vergt, dat wij ons haasten zullen dien te bewijzen. In waarheid, Mijnheer! men weet te Brussel nog te weinig, hoe ijverig en gewillig de Kardinaal Ximenès ons van alle moeielijke en gewichtige staatsdiensten ontlast. Zoo ook zijn licht de tegenwoordige bevelen aan Zijne Eminentie alleen gericht, als die alleen ze zal moeten uitvoeren. Op *zijne* verantwoording, geef."

»Twee groote Kerkvorsten! en het bevel van mijn meester; en ik arme jongeling zonder andere macht dan mijne trouw!" zuchtte de Vlaming, maar drukte toch het pakket stijf tegen de borst, en hield er de armen over gekruist. Ximenès zag altijd glimlachend toe; alleen aan het zonderling schuifelen zijner voeten over het marmer erkende men zijn ongeduld.

»Donna Valentine-Maria de Arrero!" kondigde een camarero aan, terwijl de beide hoofddeuren snel geopend werden, en er eene bevallige jonge vrouw binnentrad, wier wit satijnen gewaad schitterde van gesteenten en borduursel, en wier lange sleep en kanten sluier werden opgehouden door twee Moorsche edelknapen, die haar volgden.

Zoo vlug als het gedacht kan worden, naderde zij den jongen Vlaming, leide hem de hand op den schouder en zeide alleen:

»Gauthier de Vergy! in den naam van Koningin Johanna, zeg ik u, dat gij hier in Spanje niemand gehoorzaamheid schuldig zijt dan den Kardinaal Ximenès alleen!"

De aangesprokene keerde zich schichtig om, zag op de dame, bloosde diep, boog zich eerbiedig, en reikte den Kardinaal het gevraagde over met een zwaren zucht; daarna trad hij terug, boog het hoofd, als een veroordeeld misdadiger, en hield de

handen voor de oogen. Allen, die tegenwoordig waren, bleven verstomd van verwondering, eerst over den ongehoorden tegenstand, toen over de zonderlinge volgzaamheid. Alleen de Kardinaal Ximenès, gelijkmoedig, alsof het pakket hem op de gewone wijze met de gewone plichtplegingen ware overhandigd geworden, zette zich tot het lezen der Brusselsche staatsstukken, ten aanzien van den Kardinaal Adriaan, die, om zich eene houding te geven, lijdzaam plaats nam in den armstoel, welken men hem sinds lang had aangeboden. Donna Valentine naderde vertrouwelijk den zetel van den Regent (Ximenès noemen wij zoo bij uitsluiting) en sprak met vleiende, bijna met kinderlijk zachte stem: »Monsenôr gunne mij nu het eerst van deze allen een onderhoud; ik ben u komen zien op het uur van uw middagmaal, omdat ik u wilde vinden zonder bezigheid; dat heeft niet mogen zijn, maar geef u zelven toch een oogenblik rust en mij deze vreugd, dat ik spreken moge en gij mij wilt aanhooren." Doch de Kardinaal antwoordde niet en bleef met inspanning vôortlezen. En Inico alleen fluisterde der Senôra met treurig hoofdschudden in, dat zijn meester nog niets had genuttigd. Toen sloeg Valentine een blik op de tafel, en vouwde de handen, terwijl zij met hartstochtelijkheid uitriep: »Ach, groote Patroon van Spanje! moet hij, die ten tijde van den grooten hongersnood alle armen van Spanje heeft gespijzigd, zelf hongeren! En nog, hoe voedt hij zich als hij eet? De jachthond van den kleinsten Hidalgo zou het voedsel versmaden, dat hem wordt voorgezet. O! zoete Koningin des Hemels! beloon gij de groote vroomheid van dezen Heilige en de groote deugden van dezen behouder des Vaderlands, die de Koning noch dit volk beloonen kunnen of zelfs ganschelijk bevatten."

De aanwezigheid van deze jonkvrouw, zoo bevallig, en toch zoo ernstig, zoo kinderlijk jeugdig, en die toch zooveel eerbied afdwong door houding en bewegingen; haar eenvoud bij hare waardigheid; hare geestdrift bij de vrijmoedigheid, waarmeê zij die uitte; de pracht harer kleeding tegenover de sobere naaktheid van het vertrek; hare verschijning in het midden van al deze sombere, statige, zwijgende, onbewegelijke mannengestalten, maakten den indruk en de tegenstelling van de verschijning eener Fee tusschen eene rij betooverde marmerbeel-

den. Toch scheen hare komst niemands bijzondere bevreemding opgewekt te hebben, zelfs niet die van den Kardinaal; en dat had zijne oorzaak. Donna Valentine was zijne huisgenoote, zijne bloedverwante, de eenige, die met vrije hand putten mocht uit zijne schatten ten behoeve der weelde, en die nog wat glans en vroolijkheid wierp aan de eene zijde van zijn paleis, die hij haar had ten beste gegeven. Daar waren er, die haar hielden voor een der werktuigen van zijne Staatkunde, die nevens den openen en grooten weg noodzakelijk vele kleine onderaardsche bijwegen moest hebben, om tot haar doel te komen. 't Is zeker, dat hij met haar een deel van den jongen adel aan zich verbonden hield.

De Kardinaal-Regent hief nu het hoofd op uit zijne papieren, en sprak de personen aan, die wij het eerst hebben binnengeleid.

»Eerwaarde Heeren en lieve zonen in Christus! zoo gaarne verdiepte ik mij met u in gesprekken over de heilige Godgeleerdheid, ter verpoozing van zooveel wereldlijke belangen, als op mij rusten; dan 't is mij voor heden weêr ontzegd. Ik dank u voor uw goeden wil, om mij tot gezelschap te strekken; gaat en neemt onzen herderlijken zegen met u." En toen zij zich verwijderd hadden, sprak hij tot den Vlaamschen zendeling: »Senôr Gauthier! een ander in onze plaats zou reden meenen te hebben, om op u ontevreden te zijn; wij eeren, wie zijn plicht durft volbrengen met vastheid, en leggen u geene andere boete op, dan eene korte gevangenschap onder het bestier van Donna Valentine, onze wellieve Nicht. — Senôra! bewijs mij dien dienst tot ik zal hebben afgedaan met mijn doorluchtigen ambtgenoot. — Senôr Inico! laat ons alleen!"

De Majordomo sloeg een wanhopenden blik op de schrale gerechten, terwijl hij ging. Ximenès glimlachte. »Wees gerust, ik zal niet altijd vasten; geef mij nog eens dien beker, en reik mij dien visch. — Monsenôr! ik durf u niet nooden; vergun mij te eten, terwijl gij dit inziet," en hij reikte Adriaan een der stukken over, en liet eene wijle het hoofd op Inico's schouder zinken. Het was duidelijk te zien, dat hij alleen dàn zijne matheid niet voelde, als hij in overspanning zich zelven vergat.

Toen de hofmeester vertrokken was, gaf Adriaan van Utrecht zijne verwondering lucht over het gelezene.

»Maar, om 's Hemels wil, Monsenôr! hoe kunt gij dus bedaard zijn, nu Chièvres vrede heeft gemaakt met Frankrijk?"

»Dat was sinds lang de wensch der Vlamingen," antwoordde Ximenès koel.

»En dat is de triomf van onze partij," hernam Adriaan, »van uwe vijanden," verbeterde hij schielijk.

»'t Is niet bepaald *tegen* het belang van Spanje, en mijn beste wensch wordt verhoord, de Koning komt....."

»En Chièvres met hem," viel Adriaan in.

»Die is niet meer gevaarlijk, sinds ik hem zijn handel in ambten ontnam."

»Maar gij vreest hem dan niet voor uw invloed?"

»Gij wel, niet waar?" hernam Ximenès lachend, sinds hij u verdrong als opvoeder van Z. H., en u heenzond in deze eervolle ballingschap te Madrid."

»Sinds dien tijd ben ik u tot last," hernam Adriaan, met eenig gewicht.

»Och, gij staat mij niet in den weg," antwoordde Ximenès, met de fijnste schakeering tusschen minachting en spot, die door een geestig gelaat is uit te drukken.

»Maar begrijp mij dan toch!" sprak de Bisschop van Tortosa, »als Chièvres overkomt met den Koning, wat wordt er dan van uw regentschap?"

De Kardinaal haalde de schouders op en nam een oranjeappel.

»Denkt gij dan eeuwig te regeeren?" barstte Adriaan uit, ongeduldig en verdrietig, dat hij dezen vijand, bij het voorspiegelen van eene toekomstige nederlaag; zelfs het voorhoofd niet zag fronsen.

»Eeuwig! neen, daarvoor behoede mij God, van wien ik te Zijner tijd de ruste der zaligheid wachte," sprak de Regent haastig. »Maar," voegde hij er bij, op dien toon van vast vertrouwen en innige overtuiging, die een groot man alleen eigen kan zijn: »maar ik *zal* regeeren, zoolang ik leef; moge het niet korter zijn dan Spanje mij noodig heeft; bid dat met mij voor het heil van het Vaderland!" In de reinheid zijner gedachten, vergat hij, dat de man, tot wien hij dit zeide, zijne tegenpartij was, die alleen van zijn dood of van zijn val, eigene grootheid, eigene zelfstandigheid wachtte; want hij sprak dit

woord niet met den dwazen eigenwaan van een ingebeelde, maar met de reine zelfbewustheid van hem, die zijne krachten heeft beproefd, en nu kent, en die zich sterk weet en helderziend, in voorspoed en in ongeluk beide; en die weet, welke groote diensten hij reeds heeft bewezen, en welke groote diensten er nog van hem zullen gevorderd worden.

»Ja, ik zal blijven regeeren, al lagen ook alle worstelingen, alle aanvallen, en alle ellenden, die nu achter mij zijn, nog vóór mij ter bestrijding; ik geef niet over wat mij is toevertrouwd, dan aan mijn wettigen Heer, als die een schrander en volwassen jongeling zal zijn, die voor zich zelven kan zien en handelen; niet aan de bestierders van een onmondigen knaap, dien zij gebruiken als een schild, om hunne onhandigheden meê te dekken, of hunne eigenbaat." Onder dit spreken had Ximenès zijne groote glinsterend zwarte oogen op eens geheel opgeslagen; de gloed der ziel, die er uit straalde, vergoedde den glans, dien de jaren hadden geroofd; men zag, dat het oogen waren, met wier blik hij doen konde, wat hij wilde; beurtelings gebieden, of vleiend aantrekken, of afstooten; oprichten of verpletteren, behagen of ontzetten, altijd naar hij goed vond ze te gebruiken. Adriaan scheen zich tegen dien invloed niet te kunnen verweren, schoon hij dien volkomen begreep, want hij sloeg zijne oogen neder, en antwoordde alleen met een zucht:

»Ja, ik weet het, gij zult beheerschen wien gij wilt, en zoolang het u goeddunkt."

Maar Ximenès had intusschen zijne eigene geestdrift overwonnen, en zag wellicht in, hoe hij meer had gezegd, of nog zeggen ging, dan de gelegenheid eischte, want hij veranderde op eens van toon, en vroeg: »Wat is toch de oorzaak dier onrust, die u hierheen dreef?"

»Een zéker bericht van nieuwe bewegingen onder de partij van Infantado!"

»En wat verder?" vroeg de Regent met een glimlach.

»Is dat niet genoeg?" hernam de Utrechtsche Heer met bevreemding, »weet er dan bij, dat Don Fernando, of liever zijne gunstelingen, de beweging besturen."

»Ik wist dat. Meent gij in ernst, dat Fernando zich te Madrid

beweegt zonder mij? Ik moest hem zoover laten gaan, opdat de maatregelen konden genomen worden, die ik mij hier" — en hij wees op een der stukken, die hij uit het pakket nam — »heb laten voorschrijven."

»Hoe! de bevelen, die men ons uit Brussel toezendt, worden dus door u voorbereid?"

»Zou ik ze anders uitvoeren? Maar lees deze, en gij zult zien, hoe het noodig is, dat dergelijke harde middelen schijnbaar onmiddellijk uitgaan van den Koning."

Adriaan las, met eene verwondering, waärin zich zichtbare ontzetting mengde. Daarop zag hij Ximenès aan met een onwil, die tevergeefs met zijne vereering streed, en eindelijk riep hij uit:

»Gij zijt een groot man, Kardinaal Ximenès! waarlijk, gij moest Paus zijn geworden."

»Het ware misschien goed geweest voor de Christenheid en voor de Kerk;" hernam de Regent, »maar, geloof mij, ook hier ben ik op mijne plaats."

En wel had hij gelijk, te zeggen, dat hij op zijne plaats was. Een vluchtige blik op Spanje en op hem zelven zal ons bewijzen, hoe hij goed stond, waar hij was.

Nooit is zij opgelost, die vraag der geschiedenis, wie het oog van Isabella voorlichtte, toen zij dezen man tot zich riep uit het binnenste van een klooster, op het oogenblik, dat hij terugkeerde van eene kluizenaarsproeve te Castelna; op een oogenblik, dat hij bij zich zelven van alle aardsche grootheid had afstand gedaan. Maar het was bepaald, dat Spanje te dier tijde al de groote mannen zou hebben, die het noodig had. Columbus en Gonsalvo van Cordua, om het uit te breiden; Ximenès, om het overwonnene bijeen te houden en te bevestigen; en het is zeker, dat Torquemada, de biechtvader der Koningin, te laat is gestorven, sinds zij hem zulk een opvolger gaf. Isabella, die dochter van Castilië, door de liefde der Castilianen op een troon geplaatst, die ze wel deelen mocht met haar echtgenoot, maar niet aan hem wegschenken, had nauwelijks den monnik van Toledo tot zich opgeheven, of zij ondervond de overmacht van zijn geest; wij erkennen een anderen wil dan een vrouwelijken in de onverbiddelijke strengheid, waarmede de pas overwonnen Mooren tot het Christendom gedwongen

werden, en waarmede de onbekeerlijke Joden Spanje werden uitgedreven; en het was niet de hand van den Koning, die dit wrocht. Ferdinand zelf had de vluchtenden gaarne teruggehouden in zijne Staten. Deze hardheid is Ximenès vaak toegerekend geworden als eene politieke fout, de eenige, die zijne strengste beoordeelaars hem te verwijten hebben; maar, om niet te zeggen, hoe goed zij te verdedigen zou zijn, gezien van zijn standpunt als een geloovig Katholiek, wij gelooven, dat ook dit een raad was, die hem deed kennen als een fijn en vèrziend Staatsman. Waarlijk, Spanje, met Portugal naast zich, met Frankrijk, eeuwig naijverig, boven zich, met Napels en Rome ter zijde, met Barbarije beneden zich, met zijne bezittingen in de verte, een toevoegsel van rijkdom, waarvan men de waarde nog niet wist te bepalen, en dat vooreerst meer krachten nam dan gaf, Spanje met al die trotsche en onafhankelijke leenmannen in zijn schoot; met dat onbestemde regeeringstelsel; met Castilië en Arragon, naast elkander als afzonderlijke Koninkrijken, wel verbonden voor het oogenblik door het huwelijk hunner beide Vorsten, maar niet vastgesmeed voor altoos door eene verzekerde erfopvolging; Spanje met eene Vlaamsche heerschappij in het vooruitzicht, door de verbintenis van Philips van Oostenrijk met Isabella's erfdochter; — Spanje had niet noodig, ook nog de rust van zijne binnenlanden, de rust van zijne Grenadasche overwinning, verstoord te zien door geloofstwisten, en zijne macht verdeeld door tallooze opstanden in het hart van het Rijk. De Mooren, die Christenen waren geworden, zouden als vanzelve zich vermengen met de Christenen; hunner afkomst niet meer herdenken, om zich hunne rechten te herinneren; niet meer samenscholen, onder het voorwendsel van een naam, waarvan zij bij den doop hadden afstand gedaan; en zoo was het noodig voor de belangen van Spanje, dat de Mooren den Godsdienstvorm aannamen van hunne overwinnaars, of dat men door hun dood, of door hunne verbanning, de rust verzekerde, die zij moesten bedreigen. Nog voor hij eenige buitengewone verdiensten had bij het Vaderland, alleen uit een welbehagen in zijn persoon, had Koningin Isabella haar biechtvader verrast met de opdracht van het Aartsbisdom van Toledo, waarmede ze hem Kanselier van

Castilië maakte, Primaat van het Koninkrijk en eerste Grande van Spanje, terwijl Paus Julius II, om het al te volmaken, hem den purperen hoed der Kardinalen schonk, opdat hij de inkomsten van zijn Bisdom onverdeeld mocht genieten. Zooveel eer, zooveel grootheid werd door hem noch begeerd, noch met onverdeelde blijdschap aangenomen; men moest hem zijne fortuin opdringen. En dat was geenszins de huichelarij, die de houding aanneemt van achteruit te wijken, om daarna des te beter toe te tasten; maar als monnik had hij te weinig behoeften, als wijsgeer te veel matiging en levenswijsheid, om in deze buitengewone verheffing iets anders te zien, dan de voorwaarde van een leven vol werkzaamheid en onrust, vol krachtsinspanning en strijd, vol opoffering en zelfverwinning ten behoeve der menschheid; maar ook van groote zelfvoldoening in het heil der menschheid; — en zoo ook is zijn leven geweest, dat wij verder niet meer dus van stap tot stap kunnen natreden.

Toen Isabella gestorven was, werd het de vraag, wie in Castilië regeeren zou? Ferdinand, in naam van zijn kleinzoon naar den uitersten wil van zijne echtgenoot, of Philips, uit kracht der natuurlijke voogdij over zijn zoon en der wettige heerschappij over zijne vrouw (aan welke de kroon was vervallen), die, waanzinnig en zelfs in hare oogenblikken van helder bewustzijn slechts in vrouwelijk harteleed verdiept, ongeschikt was geworden, zoo ooit geweest, voor de moeitevolle taak. Maar de schranderheid en de vastheid van Ximenès hakte den knoop door. Met die warme trouw aan zijn Vaderland, welke zich nooit heeft verloochend, gaf hij den ingeboren Vorst de voorkeur boven den vreemden schoonzoon, hoewel de eerste verlaten was van allen, en zich nooit zijn vriend had getoond, hoewel de laatste eene opkomende zon was, welke te aanbidden hem voordeelig had kunnen zijn. Te dier dage was het de fijne staatkunde van Ximenès, zijne voorzichtigheid, zijn juiste blik, zijne behendige leiding, die Spanje redde van een burgerkrijg, van schandelijk bloedige twisten tusschen vader en zoon; hij leerde hen elkander verdragen, ruimde misverstand weg, waar het zijn kon, en gaf Ferdinand te heerschen, terwijl hij Filips met de belofte van den schepter naar Spanje riep. Dan de

dood rukte den bloeienden zoon van Oostenrijk dien schepter uit de handen, eer hij dien vastgegrepen had; en eene vrouw, krankzinnig door hartstochtelijke huwelijkstrouw, en een onmondig kind bleven de erfgenamen van het gezag. Ferdinand was intusschen, met brandenden naijver op zijn schoonzoon in het hart, naar Arragon teruggetrokken, en dacht op middelen, aan den eenen kant om zijne macht elders uit te breiden, aan den anderen, om tegen de belofte, aan zijne gemalin gedaan, door een tweede huwelijk hare erfgenamen van een deel zijner Staten te onteigenen. Om voornemens als deze; om menige vorstenondeugd, door weinig vorstengoedheid verzacht; om zijne Arragonsche afkomst bovenal, door de Castiliaansche grooten gehaat, sloten dezen hem uit van het regentschap, dat, bij het overlijden van Filips den Schoonen, Johanna moest vertegenwoordigen, ofschoon hij, als voogd, de naaste aanspraak scheen te hebben, om de zaken zijner dochter te regelen. Maar zonderling is het, en wel het schitterendst bewijs van de achting, die Ximenès zich had gewonnen, van het vertrouwen, dat men stellen durfde èn op zijn beleid, èn op zijne eer, dat die zelfde menschen, die Ferdinand vreesden en verwaarloosden, den Kardinaal het gezag in handen gaven, dat ze *hem* weigerden; den Kardinaal, die zijn openlijke vriend was gebleven in geluk en in tegenspoed beide! Met deze verheffing riep Castilië het toe aan Europa, dat zij geen zoon had, meer waardig haar vorst te vertegenwoordigen, dan dezen monnik. Maar dat was toen ook reeds de monnik, die op eigen kosten een leger tegen de Afrikanen had in het veld gebracht, en die zes maanden lang aan het hoofd van dat leger had gestreden, altijd de eerste; altijd vooruit, met het oog op het kruis, dat hij zich liet voordragen, en gewapend met een zwaard, dat hij geen ruste gaf in de schede; de monnik, die drie duizend Mahomedanen voor het Christendom had gewonnen op een zelfden dag; die met het beleid van een Jozef, maar met eigen bespaard goud, den hongersnood had geweerd uit den lande; die nooit eene stad doortrok, of hij had er kranken getroost, armen geholpen, weezen verzorgd, misdadigers gestraft met billijkheid, en berouwhebbenden opgericht met verschooning; de monnik, voor wien het volk knielde uit liefde nog meer dan uit eerbied; voor wien de

Grooten van Castilië sidderden, en dien ze toch boven zich stelden. De taak, die Ximenès met dat regentschap werd opgedragen, mocht grootsch zijn, maar zij was zwaar. Eene radeloos ijlhoofdige vrouw, die nog somtijds vlagen had van vorstelijke heerschzucht, die voor den roem der echtgenoot de plichten der moeder vergat, en die de doodkist van den vader teërder bewaakte, dan de wieg van zijn kind, — zulk eene vrouw rond te leiden door een Koninkrijk, dat geschokt werd en beroerd door zooveel partijen als er hoofden waren voor de kroon, of handen voor den regentenstaf, was een tergende plicht op een oogenblik, dat hij noodig had, om met kalm beraad, uit het middelpunt des rijks, geregeld en ordelijk te voorzien in alle vakken des bestuurs. Ximenès moest zich als het ware vertiendubbelen, zonder toch alles te kunnen volbrengen, wat hij zich had opgelegd. Men heeft hem zijne heerschzucht verweten; het is zeker dat hij altijd heeft willen heerschen, als hij het belang zijns vaderlands van zijn meesterschap afhankelijk dacht; maar het is ook zeker, dat hij telkens is teruggetreden, waar diezelfde belangen zijn terzijdegaan eischten. In Afrika, in het leger, dat hij zelf bezoldigde, week hij voor den grooten veldheer Navarre, toen hij voelde, dat deze het moede werd, de tweede te zijn; in dezen anderen nood riep hij Ferdinand uit Arragon terug, schoon hij weten kon, dat hij zich een achterdochtig en naijverig meester gaf, die zijne plannen lichter zou dwarsboomen, dan steunen, die hem zelven zou wikkelen in nieuwen tegenstand; alleen, omdat hij een vorst wilde stellen tegenover de eischen van buitenlandsche mededingers en tegen den overmoed der inlandsche grooten. Ferdinand is gekomen; Ximenès heeft hem gesteund met al de krachten van zijn vasten en forschen geest, en met al de behendigheid van zijn fijn en voorzienig oordeel; hij heeft hem geleerd, zwakke vrienden, die hem verlaten hadden in tegenspoed, te vergeven, en openlijke vijanden, die terugkwamen met het geluk, door zachtheid te winnen; hij heeft dat hard en eigenbatig karakter gelenigd en getemd, en ten laatste de daden zijner zelfzuchtige jaloezie gewijzigd. Want sinds Ferdinand de trouwloosheid had gehad, van Germaine de Foix te huwen, van zich erfgenamen te wenschen, zelfs toen de wijsheid Gods zich door het wegnemen van zijn jonggeborene daartusschen

stelde, en eindigde met een uitersten wil, waarin hij zijn tweeden kleinzoon Ferdinand macht en waardigheden opdroeg, die op de rechten van den ouderen broeder inbreuk maakten, en die genoeg twist en verdeeldheid moesten brengen, om Arragon af te scheuren van Castilië, — toen schaarde Ximenès zich, billijk als trouw, aan de zijde van hen, die waakten voor de belangen van het vaderland en streden voor de rechten van een wees, die verre was; ofschoon hij nooit met hen eens was geweest in bedoelingen en wenschen. Ook triomfeerde de rechtvaardigheid over verwanten haat, en toen Ferdinand stierf, liet hij zijn oudsten kleinzoon Karel, reeds Graaf van Holland en Aartshertog van Oostenrijk, het vereenigd rijk van Castilië en Arragon als wettige erfenis achter.

Maar toch was aan den Aartsbisschop van Toledo de zorg van Spanje opgedragen, tot Karels meerderjarigheid en overkomst. De Vlaamsche opvoeders van den jongen Vorst hadden dit oogenblik reeds lang met bezorgde blikken tegemoet gezien; hadden op hunne wijze voorzorgen genomen, om de opvolging te verzekeren aan hun kweekeling, maar hun zelven de macht in zijn naam. Dan, tot dit laatste hadden zij zich in het middel vergist. Een vroom en belangeloos man, de Leuvensche deken Adriaan van Utrecht, was nog bij Ferdinand's leven naar Spanje gezonden, om bij zijn dood het Regentschap te aanvaarden in Karels naam. Doch de Koning, wien dat staren op het uur van zijn sterven onverdragelijk scheen, had hem als spion gehouden en hem nooit willen zien, en Ximenès, zonder zich aan Vlaamsche volmachten te storen, nam de teugels van het bewind in de vaste en moedige hand. Dat Adriaan de man niet was, dien men tegen dezen Staatsman had moeten overstellen, is reeds elders gezegd, maar zelfs, al ware hij hem meer gelijk geweest in krachten des geestes, vreemdeling in dit land, door niet ééne partij met oprechtheid ingelicht, stond de kans niet gelijk, en de hulpmiddelen waren het nog minder. De raadslieden des jongen Konings deden hem het Kardinaalschap opdragen, om ten minste eene ongelijkheid in rang te effenen. Dan, het bleek ijdel. Als eenvoudige monnik zou Ximenès over dezen Kardinaal geheerscht hebben; men zond hem mede-regenten, die hunne stem altijd voegen zouden

bij de zijne; maar Ximenès luisterde toe met beleefdheid, en ging zijn eigen weg, omdat hij wist, dat hij zich zelven genoeg was, om de belangen van het Koninkrijk te behartigen, en dat vreemde inzichten, zijn wel doordacht ontwerp kruisende, niets konden brengen dan verwarring en weifeling; en de Staatslieden te Brussel begrepen dat zoo goed, dat ze eindigden met hem gelijk te geven, en iederen aanval op zijn gezag voortaan niets wrocht, dan zijne zegepraal en de bevestiging zelve van dat gezag. Zooras hij het testament van Ferdinand door Karel had bekrachtigd gezien, ging hij uitvoeren, wat hij ontworpen had; zonder ommezien noch terugblik, ieder persoonlijk belang vergetende, en het allereerst zijn eigen, voor het algemeene welzijn; en voor iederen tegenstand had hij een wapen gereed, dat versloeg; voor iedere tegenspraak een machtwoord, dat verpletterde; voor iedere onbescheidene vraag een antwoord, dat verstommen deed. Wat men het allerminst van een geestelijk staatsman zou gewacht hebben, was zijne zorg voor eene vaste en geregelde krijgsmacht, genomen uit den boezem der steden en niet als vroeger afgebedeld van den goeden wil der groote leenmannen. De edelen zagen in dezen maatregel eene groote onafhankelijke macht zich vormen tegenover de hunne, eene eerste verkorting hunner rechten, eene dreigende houding tegen hunne aanmatigingen. En zoo was het. De forsche vertegenwoordiger van het koningschap, die zijne zaak handhaafde met daden, vermeteler dan een Koning ze zou gewaagd hebben, zag in de verkleining van den adel en in de opheffing van het volk, voor dit tijdpunt waarborgen van zijns meesters heerschappij, en toen de adel dit evenzeer begrepen had, en begon te worstelen tegen deze nieuwigheid, en tot de steden toe wist op te ruien voor zijn belang, toonde Ximenès zijne geordende krijgsmacht, zijn welbediend geschut, zijn opgezameld goud, en wie toen niet voorzichtig terugweek, voelde den druk van zijne machtige hand in strenge straf of in smartelijke vernedering.

Intusschen voerde hij oorlog in Navarre, waar hij zegevierde; in Afrika, waar hij minder gelukkig was; had een oog te houden op de buitenlandsche belangen van Spanje, die vaak in strijd waren met die van Vlaanderen, en waaraan ze toch ondergeschikt werden gemaakt, en waarin men hem geene stem

gunde, omdat ze geregeld werden uit Brussel, omdat hij alleen Regent was van Spanje, en omdat de Raadslieden, de Voogden van den jongen Koning, met den persoon van dezen, alle andere belangen, die aan zijn schepter waren vastgehecht, in hunne macht hadden. Wij zullen uit des Kardinaals eigen mond hooren, hoe Spanje leed onder die ongelukkige verhouding; het is ons nu genoeg te weten, dat hij onder al die worstelingen tachtig jaar was geworden, nooit een enkelen staatsplicht had verzuimd, en toch geen enkelen plicht van zijn godsdienst ongedaan had gelaten; want hij geloofde met een oprecht geloof, zonder te vervallen tot die zwakheid des geestes, die henenvoert tot dweperij; want, terwijl hij zich zelf niet ééne genieting der zinnelijkheid veroorloofde, stichtte hij vrouwenkloosters, vreedzame toevluchtsoorden voor verarmde edeldochteren, waarin ze werden opgevoed voor de wereld, om tot de wereld te gaan als die haar aantrok, en waarin alleen eene besliste roeping voor altijd wijkplaats gaf. Terwijl hij het Christendom door dwang en zachtheid uitbreidde onder Joden en Heidenen, trachtte hij de Christenheid te verlichten, door te zorgen voor zuivere vertalingen van den Bijbel, [1]) door eene ruimere verspreiding van dit Heilig Boek, door toe te zien op de verbetering der geestelijkheid. Hoewel blind rechtvaardig en onverbiddelijk streng in het toepassen der wet, heeft hij nooit het menschelijk gevoel opgeruid door daden van wreedheid, en zelfs zijne vijanden hebben hem niet kunnen beschuldigen van ééne persoonlijke wraakneming. Hij kon Mazarin worden ter zijde gesteld in behendige staatskunst, maar hij was rein van diens kruipende eigenbaat; hij was geen slechter Regent dan Richelieu, maar hij was vromer Kardinaal, beter mensch; hij *hield* zijn Koning niet minderjarig als deze; maar *toen* zijn Koning minderjarig *was*, waakte hij voor de rechten van het koningschap en voor de welvaart van het volk. Zoo zeker was hij de man, dien God aan Spanje gegeven had, opdat het een groot en zelfstandig Koninkrijk mocht blijven, in een tijd, waarin het gevaar liep, om niets te worden dan een Vlaamsch winge-

[1]) De drukproeven van den polyglotten Bijbel werden door hem zelf nagezien.

west; zoo zeker mocht hij met vrijmoedigheid zeggen, dat hij op zijne plaats was, waar hij stond.

Na dat woord van Ximenès, had Adriaan, als in ernstige gedachten verdiept, op de staatsstukken gestaard, en scheen nu willens iets te vragen; doch de Groot-Ceremoniemeester van het paleis trad binnen met eene gewichtige houding, en kondigde aan, dat de Infant Don Fernando in de voorzaal was, en een onderhoud wenschte met den Regent.

»Wie vergezelt den Infant?" vroeg Ximenès, terwijl hij zijn ambtgenoot veelbeteekenend aanzag.

»Niemand, dan de oude Secretaris; en Zijne Genade wilde gaarne ontvangen worden zonder ceremonieël."

»Het moge zijn, zooals Zijne Genade gebiedt," antwoordde Ximenès deftig, en weinige oogenblikken daarop vertoonde zich Ferdinand van Oostenrijk, tweede zoon van Philippus den Schoonen, en van Johanna, die men de Waanzinnige had bijgenaamd. Deze Vorst was naar zijn ouderdom nog slechts een knaap, maar zijn sterke groei, zijne vroeg gevormde trekken, zijne vorstenopvoeding bovenal, gaven hem nu reeds het voorkomen van een jongeling, wiens zwaarmoedig oog en lijdende bleekheid belangstelling wekten en nieuwsgierigheid beide. Hij leed ook aan eene verterende kwaal: onvoldane heerschzucht. De eerste beschikking van zijn Grootvader, die hem tot Grootmeester benoemde van de drie hoogste ridderordes, en tot Regent van al de Spaansche Koningsstaten, met verachting van zijns broeders rechten, was hem niet onbekend gebleven, en zij had dien noodlottigen hartstocht in hem opgewekt; noodlottig zeker, want, toen hij eene korte wijle van die hooge bestemming had gedroomd, werd hem aangezegd, dat zij was weggelegd voor zijn oudere, dat hij voortaan geen anderen rang zoude houden in het Koninkrijk, dan een zulken, die ledige eere gaf zonder macht; en toen hij zijne teleurstelling noch zijne spijt wist te verbergen, werd hij het voorwerp van een staatkundigen achterdocht, welke zijne eigene onberadenheid en de weinige voorzichtigheid zijner opvoeders en vertrouwelingen maar al te zeer rechtvaardigden.

Hij leunde op den arm van zijn Secretaris Cecco d'Entradas, een deftig grijsaard, met een levendig oog en scherpe trekken.

Nadat de beide Kardinalen hem als Prins van den bloede hadden verwelkomd, door hem een paar schreden tegemoet te gaan, wierp hij zich als zoon der Kerke neder aan de voeten van den hoogsten Prins der Kerke, den Aartsbisschop van Toledo. Ximenès reikte hem de hand om op te staan, en zette zich, terwijl hij met een hoffelijk woord vroeg, waaraan hij de eer van dit bezoek te danken had.

Ferdinand viel terstond uit in dien driftigen en ongepasten klaagtoon, die meer zijne jeugd verraadde dan zijn goed oordeel.

»Sinds God dat groote onheil over ons heeft gebracht, dat de zonen van Oostenrijk de tusschenkomst van een vreemde noodig hebben, om tot hunne moeder te gaan, kom ik u vragen, mij bij de Koningin van Spanje toe te laten."

Het gelaat van Ximenès teekende een licht misnoegen, toen de Prins met opzettelijken nadruk dat »Spanje" uitsprak. In het eerst antwoordde hij niet, maar bleef hem lang en doordringend aanzien; daarop zeide hij alleen: »De krankheid van Koningin Johanna laat niet toe, dat men haar telkens nutteloos vermoeie; waarom wilt gij uwe moeder zien, Monsenôr?" Ferdinand had zijn oog voor dat van den Kardinaal neêrgeslagen, en bloosde en verbleekte beurtelings; nu wendde hij met zichtbare verlegenheid den blik op zijn Secretaris, die schielijk het woord nam: »Mijn jonge meester wilde den zegen der Koningin afvragen op eene bedevaart, die Zijne Genade wenscht te ondernemen naar St. Jacob van Compostella, te harer genezing."

»Senôr Cecco!" hernam de Kardinaal op dien scherpen toon, dien hij aannam, zoo vaak hij zich tot dezen richtte, »het ware ten minste oorbaar geweest, dat gij hadt onderzocht, in hoeverre de Regent van Spanje dergelijke vrome tochten goedkeurde, eer gij daarvoor in uw jongen meester den smaak hadt opgewekt."

»Ik wist niet, dat de Prins van Oostenrijk gevangene was," hernam Cecco met meer moed dan voorzichtigheid.

»Gij wist dat niet, mijn vriend!" viel de jonge Prins levendig in; »o! bij alle Heiligen van Arragon, die het wreken zullen, ik wist het sedert lang. Sinds hij mij uit mijn lief Guadaloupe hierheen riep, houdt die man mij gevangen aan eene lange keten, waarvan hij iederen dag eene schakel tot zich trekt, en

hij zal eindigen met mij in boeien te sluiten! Cecco! hij *zal* het *doen*, zoo gij en Senôr Orlando en alle trouwe lieden van Arragon het niet verhoeden." En toen hij dit gezegd had, wierp de ongelukkige zich hartstochtelijk aan de borst van zijn grijzen vertrouweling.

De man, dien de roekelooze jongeling met dit woord beleedigde, zag eene wijle op hem met een smartelijken glimlach; toen sprak hij met strengen onwil tot Cecco: »Zij, aan wier leiding de Infant is toevertrouwd, doen niet wel, zijne slecht beraden jeugd te wagen aan zulke proefnemingen, indien zij zijne handelingen en woorden niet genoeg in hunne macht hebben, om zulke tooneelen te voorkomen."

»In waarheid," voegde Adriaan van Utrecht er bij, die meende door een dreigend woord zijne afkeuring te moeten kenbaar maken; »in waarheid, de gevoelens, die men den Prins inboezemt, zijn zoo gevaarlijk, dat zij de ongewone bevelen uit Brussel volkomen rechtvaardigen; en de Raadslieden van Prins Ferdinand berokkenen zich zelven...."

Een snijdend »Indiscreto!" en een felle blik van kleinachting en misnoegen van Ximenès deden den Utrechtenaar plotseling zwijgen, maar te laat toch — want Cecco, die tusschen verslagenheid en wrevel had geweifeld onder het spreken van den Regent, trok nu partij van Adriaans onvoorzichtige uitlating, door stoutweg te vragen:

»Uwe Eminentie weet van bevelen, die onzen Infant betreffen, waarin wij betrokken zijn?"

»Ik weet niets," antwoordde Adriaan, en ging verdrietig ter zijde; hij was beschaamd en gekwetst, door de wijze, waarop hem het stilzwijgen werd opgelegd, maar hij voelde te wel, hoe dwaas hij zich versproken had, om opnieuw een woord te wagen.

De Regent bespaarde hem de onzekerheid. — »Het wordt bij ons Spanjaarden voor eene fout gehouden, den dolk te trekken en niet toe te stooten," fluisterde hij Adriaan toe; »Cecco is een vermetel en doldriftig mensch, die in onzekerheid het wanhopigste besluit zou nemen; zij moeten nu alles weten; gij hebt gemaakt, dat ik met geweld zal moeten doorzetten, wat ik met zachte behendigheid had willen afvleien;" zeide hij, en daarop zich met strenge hoogheid tot Entradas wendende, zeide hij:

»Mijn ambtgenoot was een weinig te rasch, en toch sprak hij uit, wat eenmaal moet gezegd worden. Het Hof van Brussel is ontevreden op hen, die den Infant Fernando het naastbij omringen, over den invloed, dien zij op Zijne Genade oefenen, en dien zij misbruiken, om aan zijn geest en karakter eene richting te geven, die alleen kan dienen, om hem weg te slepen tot beschouwingen en daden, die nog meer verderfelijk zouden zijn voor den Prins zelven, dan gevaarlijk voor de rust van het Koninkrijk."

»Uwe Doorluchtigheid! dit mistrouwen..." viel de Secretaris in.

»Vraag het uw eigen geweten af, of het gewettigd is. Ik wil niet spreken van de wijze, waarop gij den jongen Prins inneemt tegen personen, die meer zijne ware vrienden zijn, dan het u vergund is te weten. Dit oogenblik zelf gaf er bewijs van... maar gedenk, wat er in de laatste dagen is voorgevallen; — gij verbleekt, dat is, omdat gij u herinnert, wat gij overeengekomen zijt, in dat laatste samenzijn met den Hertog van Infantado, waarbij gij Don Fernando eene rol hebt laten spelen, waarvan hij nog al het gewicht niet begrijpt, en waarvan de verantwoording op u komt; — gij siddert, dat is, omdat gij indenkt, met welke voornemens gij uw jongen meester hebt overgehaald, om een onderhoud te vragen met zijne moeder; — herstel u, mijnheer! ik zal niet verder gaan, want het is niet meer de tijd van verwijtingen, maar van vergelding; de Koning, onze Meester, heeft beslist, dat er een eind zou zijn aan dit alles; Senôr Orlando, de Gouverneur van Zijne Genade, en gij, mijnheer! zijt van nu aan ontslagen uit den dienst van den Prins."

Een oogenblik stond Cecco, of hij door eene plotselinge bedwelming overvallen was; daarna zag hij op Ferdinand, die strak naar den grond staarde, als begreep hij niet recht, — de oude man verkropte een traan, die opwelde in zijn brandend oog, en hief het oog trotsch omhoog, terwijl hij antwoordde:

»Ik neem mijn ontslag niet aan, dan van haar die mij mijn ambt gaf, Koningin Johanna, of van mijn meester zelven, die gekomen is tot de jaren van onderscheid."

»Druk niet te veel op dit laatste, als gij uw kweekeling

liefhebt," hernam Ximenès met kalme waardigheid, maar voegde er bij op veelbeduidenden toon: »Neem hier uw afscheid; gij zult Zijne Genade niet meer naar zijn paleis volgen."

»Gij hebt het gehoord, Prins!" riep Cecco, terwijl hij aan Ferdinand's voeten nederknielde; »ik acht mij niet ontslagen, — maar ik kan niets tegen de overmacht; wij moeten scheiden, wees nu lijdzaam," voegde hij er zacht en haastig bij, »de dag komt, dat gij mij wreken zult! mij en u zelven."

»Neen!" riep Ferdinand, en trachtte hem op te heffen, en sloeg hartstochtelijk den arm om Cecco's hals, als wilde hij zich aan hem vasthechten voor immer. — »Neen, men zal ons niet scheiden! — Neen, zoo min de sterren zich afscheiden van de lucht, zoo min kan ik mij scheiden van u! Niemand heeft het recht, mij mijne dienaren te ontnemen; deze Priester niet, mijn broeder, de Prins van Castilië..."

»De Koning," viel Ximenès gebiedend in.

»Alleen mijne moeder, alleen de Koningin, die behoorde te regeeren; en zonder welke men beschikken wil over mijn lot. — Koningin Johanna..."

»Is niets dan eene schaduw," sprak de Regent.

»Eene schaduw, die het licht uit Vlaanderen kon verduisteren, waarmeê gij dit brave volk van Castilië de oogen verblindt," hernam Ferdinand, en bleef zich vastklemmen aan zijn gunsteling; maar Ximenès verhief blik en stem, en sprak met strengen ernst, maar toch zonder toorn:

»Daar moet een eind zijn aan dezen ongerijmden redetwist, jonge man! Alles, wat gij gezegd hebt, heb ik aangehoord, als niet uit u; ik wil gelooven, dat gij niet oordeelt dan naar de begrippen van anderen; niet spreekt dan door de ingeving van anderen; maar gij hebt onderscheiding genoeg, om te gehoorzamen; en in den naam der wet, in dien der Kroon, eischt de Regent van Spanje gehoorzaamheid van den tweeden zoon van Spanje! Prins van Oostenrijk! uwe plaats is niet aan de zijde van een verdacht onderdaan, maar naast dezen zetel; kies tusschen rebellie of onderwerping."

En hetzij Cecco, die al den omvang van dit woord overzag, zich met geweld afscheidde van zijn kweekeling, hetzij deze ondanks zich zelven beheerscht werd door de overmacht van die

gebiedende stem, de jongeling keerde zich schielijk af, en naderde Ximenès. Maar met diezelfde hartstochtelijkheid, die al zijne bewegingen scheen te besturen, wierp hij zich neder aan zijne voeten, en sprak op woesten, gejaagden toon: »Wees nu voldaan, Monsenôr! ik heb gehoorzaamd, gij beveelt, en de Infant van Spanje ligt aan uwe voeten. Maar laat dat u genoeg zijn; gij hebt ons willen beproeven, mij en hem; — drijf uw spel niet verder; scheid ons niet; beroof den rampzaligen zoon van uw Vorst niet van zijn laatsten steun, zijn trouwsten vriend! — Wat zegt het u, dat die man met mij samen blijft, en mij somtijds vertelt van vroegere uitzichten, en hoop voorspiegelt voor de toekomst? Hij en ik, wij vermogen immers niets tegen u; ik ben immers een kind, een zwakke jongeling, zonder invloed als zonder krachten; ik ben immers wel zeker, wel geheel opgeofferd aan de grootheid van mijn broeder; *gij* zijt zoo machtig, en *zijne* rechten zijn zoo wel verzekerd, zegt men; waarom zoudt gij dan vertreden, wat reeds zoo diep gebogen is, wat de sterkte mist zich op te richten? Men roemt u als een edelmoedig vijand; laat ik weten, dat gij het zijt . . . .”

Maar Ximenès was nu opgestaan van zijn zetel, en dwong tegelijk den jongman zich op te heffen; — daarop nam hij zijne hand, en zag hem weder aan met dien blik van innige deernis en droefheid, dien hij reeds meermalen op hem had geslagen. Terwijl hij zachtkens het hoofd schudde, ging hij recht voor hem staan. De gestalte van den Regent scheen de kromming des ouderdoms niet als eene vaste plooi te hebben aangenomen, want nu hij zich toonen wilde in zijne volle lengte, scheen hij zich zonder moeite ongebukt te houden, en zoo groot was hij dus, dat hij laag op den slanken jongeling moest nederzien.

»Gun mij niet zooveel als gij zelf over uwe gehoorzaamheid verwonderd te zijn, mijn Infant!” sprak hij; »want ik heb sterker en trotscher hoofden aan mijne voeten gezien, dan het uwe, en het is nooit geweest zonder nut voor den smeekende, zoo vaak het belang van Spanje mij die vrijheid gaf. Dien Infantado, op wiens machtigen bijstand gij uwe schoonste hoop grondt voor de toekomst, heb ik eens zóó voor mij gezien, met zoovelen van Castilië’s Granden, als er schuldig waren aan hetzelfde misdrijf; en ik heb toen de strafheid verzaakt, om zachtmoedigheid

te oefenen. Zij weten, dat ik het niet ten tweedemaal zal doen; daarom geloof niet aan de oprechtheid hunner beloften — *zij durven* u niet helpen, zelfs als zij wilden. In zoover dus ware uw woord van ootmoed goed, als het oprecht ware en beter gemeend. Maar geloof mij, Prins! men heeft niet tachtig jaren geleefd, en geleefd zooals ik, zonder geleerd te hebben een weinig dieper te zien in de harten der menschen, dan menige onder hen wenschelijk achten, — en zoo weet ik, jonge man! dat gij zelf niet gelooft, wat gij zegt; dat gij zelf niet overtuigd zijt van hetgeen gij mij voorstelt; zelfs niet, al stemt uwe verbeelding daar voor dit oogenblik meê in. En toch is uwe onmacht eene waarheid, eene harde en vernederende waarheid, waarvan ik u bidde, bij de eer van uw geslacht, en bij alles, wat gij u zelven schuldig zijt, de bittere ondervinding niet te willen uitlokken. Ik zou u kunnen indachtig maken de plichten van onzen Godsdienst; dan, gij Vorsten weet altijd een heiligen naam aan te roepen bij eene onheilige onderneming, en ik weet, dat voorspellingen van kluizende vromen in u eene gesmoorde zucht hebben verlevendigd, profetenstemmen, wier geldigheid door onze Heilige Inquisitie zal onderzocht worden, zoo ze zich opnieuw doen hooren" (hier zag hij Cecco scherp aan, die met siddering ineenkromp). »Ik wil niets dan u wijzen op het ijdele en dwaze uwer verwachtingen, en op het bespottelijk ongerijmde uwer berekeningen. Ik heb u alles laten zeggen, wat gij wildet, om juist te weten, wat gij dacht, en, antwoord zelf: kan ik hopen, dat die droomen, waarin die lieden u voortwiegen ten koste van uwe zielerust, even zeker onschuldig zullen zijn tegenover de wettige orde, als *zeker* schadelijk voor uw eigen geluk? Kan ik dat hopen, als die lieden u hebben geleerd, een ouderen broeder, die uw meester is en uw Koning, met al het recht, dat de wetten der natuur en de instellingen van het Koninkrijk hem geven, macht te ontzeggen over uwe handelingen, en hem den naam te weigeren en den eerbied, die hem toekomt? Als zij Johanna Koningin van Spanje noemen, en zich beroepen op haar gezag, om den Koning te krenken en zijn vertegenwoordiger, schoon ze weten, dat die Vorstin, gebukt als ze is onder krenking der zielsvermogens, geene daad van het koningschap zou kunnen oefenen, en alleen door de kiesche trouw

der Castilianen nog somtijds met de eer van haar rang wordt begroet, eene hulde, die ik niet were, omdat zij der kranke goed doet, en mij tegelijk verzekert van diezelfde vaste trouw voor andere wettige meesters, — en dus u de laatste hersenschim moest benemen? Kan ik hopen, vraag ik u voor het laatst, dat gij waarachtig en oprecht uwe roekelooze wenschen opgeeft, als gij de lieden, die ze vleien en levendig houden, uwe beste vrienden acht; dat gij zoo in ernst allen moed opgeeft, en alle aanspraak, als gij hen, die uwe verbeelding prikkelen en opwinden door de voorstelling van mogelijkheden, uwe trouwste dienaren noemt, en hun bijzijn afsmeekt, als de hoogste gunst, als uwe eerste behoefte, voor welke gij tot ieder offer bereid zijt?"

De Kardinaal poosde eene wijle en zag hem doordringend aan, maar de jonge Prins, die noch de vastheid van geest bezat, noch de zelfbeheersching, die verbergt, wat haar schokt, wist zich niet gelijk te blijven, nu men hem doorzag, en kon alleen antwoorden met tranen en met een gebogen hoofd, terwijl zijne hand sidderde in die van den ondervrager. »Gij hebt mij edelmoedig genoemd," vervolgde deze zachter en met eene stembuiging, die iets bemoedigends gaf aan zijne woorden: »ik *zal* het zijn, vergevende alles, waarmede gij mij persoonlijk krenkt, door al wat er onverschoonlijks gebeurd is of gezegd, te stellen op rekening uwer onbedachtzame jeugd, en door met u te spreken, niet als de Regent tot een morrenden Prins van het Rijk, maar als een vader tegen een zoon, op wiens berouw hij hope voedt. Mijn ouderdom geeft er mij het recht toe, als mijne waardigheid, en het kan u goed zijn voor uw volgend leven, als gij hooren wilt, gelijk ik het wensch. Gij hebt mij uw vijand genoemd, en gij zijt de zoon van Johanna, de kleinzoon van Isabella, mijne vrome Koningin, mijne edele weldoenster; — hoe weinig kent gij mijn warm gevoel voor uw bloed! Gij zijt een echte Spaansche Vorst, onder onzen hemel geboren, in onze zeden opgevoed, die liefhebt en eert tot de vooroordeelen toe van uw Land, wiens gansche karakter, met gebreken en deugden, een afdruksel is van onzen landaard, en gij kunt meenen, dat ik uw vijand ben! Hoe weinig kent gij mijne grootste zwakheid, als gij niet weet, dat ik u liefhebben moest,

juist om datzelfde, waarom ik u vreeze en bewake; als gij niet gelooft, dat mij het hart in de borst samenkrimpt, als ik u hoor klagen van leed en van gevangenschap; als gij niet gelooft, dat ik meer mij zelven heb overwonnen dan u, zoo vaak ik mijn voet zet op dat hoofd, waarop ik zoo gaarne de kroon van Castilië wenschte vast te drukken: als gij gelooft, dat gij niet de eerste zoon zoudt zijn mijner hoop en mijner liefde, zoo gij — geen broeder hadt, die de eerste aanspraak heeft op den troon."

En hij sprak zoo met waarheid, de groote man, die aan een begrip van plicht, in dit uur van ruste, niet slechts zijne ruste ten offer bracht, maar ook nu en in alle dagen van zijn leven, in alle handelingen van zijn gezag, zijn zoetsten en heiligsten wensch onderdrukte en ter zijde drong; want dát zeker ware zijn hoogste ideaal geweest voor zijn nationalen trots, als voor het heil van Spanje: een Spaanschen Koning op den troon van Castilië, en niet een jongen Gentenaar, opgevoed door de Vlamingers, zijne bitterste tegenstanders. Doch de eischen der billijkheid en de rust van zijn Vaderland waren hem nog heiliger, dan zijne geliefdste hersenschim, en zoo drukte hij Ferdinand met zijn regentenstaf, terwijl hij den schepter overgaf in de handen van Karel. Maar zoo hij den eenen broeder opofferde aan de grootheid van den anderen, — hij deed het niet koel; daartoe had hij te veel zuidelijk bloed in de aderen, en hij vond het zelfs niet noodig koelheid te toonen; hij kende zich kracht genoeg, om zich zelf te verloochenen als het zijn moest, zonder door den uiterlijken pronk van een ruw cynisme nwendige zelfstandigheid te moeten schragen; en fier den blik opheffende tot Adriaan, die in hooge bevreemding zijne laatste woorden had opgevangen, sprak hij: »Ja, Monsenôr van Tortosa! zend dit nieuws vrij naar Brussel, zoo gij een niet te waardig man zijt, om spion te wezen. Ik zal nooit mij zelven zoo ongelijk zijn, om te loochenen, wat ik hier heb uitgesproken; maar," en hij wendde zich tot Cecco, »laat mij dit nooit herhaald worden, om een misstap te verschoonen; want zoo waarachtig ik dit kind nu bij de hand houde met teedere genegenheid, zoo waarachtig zou ik hem die hand verpletteren, als die zich hierná ophief tegen des Konings gezag."

Op hen, tot wie dit laatste gericht was, maakte het zulk een diepen indruk, dat Ferdinand zich verschrikt losrukte uit die machtige hand, als vreesde hij nu reeds den verpletterenden druk, en dat Cecco naderde met een eerbied, dien hij voor den Regent nog niet had getoond, terwijl hij smeekte: »O, Monsenôr! gij hebt vergeving geschonken voor het verledene; schenk nog weder vertrouwen voor de toekomst; laat mij bij den Infant, en ik zweer u op mijne eer, als edel Castiliaan, dat gij zijne vorstelijke hand nooit zult behoeven te vatten dan als een vriend, of als een beschermer."

»De tijd van vertrouwen is voorbij als die der verwijten; gij kunt gaan, Senôr Cecco!" antwoordde Ximenès hard. Maar de jonge Prins, ziende dat zelfs zijn fiere dienaar, die hem als gevoed had met trots en met wrok tegen dien man, zich nu verootmoedigde voor dien man, en een voornemen toonde, dat hij in de naïviteit zijner jeugd oprecht meende en onvermijdelijk, — knielde opnieuw, en met eene andere gewaarwording dan te voren, aan de voeten van den Regent.

»O, Monsenôr! gij zegt, dat gij mij liefhebt; gij zegt, dat gij u de weldaden mijner grootouders herinnert, in den naam van die genegenheid, in den naam van die weldaden, bij de vroomheid van Isabella, bij de hoogachting van Ferdinand den Katholieken, bezweer ik u, heb barmhartigheid met den kleinzoon, heb medelijden met een verlaten wees, en laat met hem blijven, wie hem lief zijn. Noem de daad of de belofte, die noodig is, om die gunst te koopen!" en hij hief zijn zwaarmoedig oog, zijn fier en bleek gelaat, smeekend op naar den man, wiens hart hij nu kende, en hij drukte diens handen aan zijne borst met vleiende liefkoozing.

»Arm, ongelukkig vorstenkind!" liet zich Ximenès ontvallen, maar terstond daarop wrong hij zich los, wierp zich weder in zijn zetel, en zich zelven volkomen meester, sprak hij ernstig: »Par favor, mijn Infant! die bede niet weêr; gij vermoeit mij zonder mij te bewegen." Toen gebruikte hij eene zilveren handbel, die onder zijn bereik stond, en liet die tweemaal klinken. Een persoon in krijgsmansdosch vertoonde zich op dit geluid, en tegelijk zag men door de wijd geopende deur, de voorzaal zich met eenig krijgsvolk vullen.

»Senôr Cecco!" en de Regent wendde zich tot dezen, »zooeven gaven wij u verlof om te gaan; nu bevelen wij het u. Gij hebt de keus van twee wegen, — de eene leidt buiten de poort van Madrid; hij doet u, nevens onzen goeden wil, uw gewoon jaargeld behouden; — de andere zal de Capitan onzer lijfwacht u moeten aanwijzen: hij leidt naar den toren van Uzeda!"

De Secretaris begreep zoo wèl het gevaarlijke eener aarzeling, dat hij alleen antwoordde met een gloeienden blik van haat, en zwijgend zijn jongen meester met zenuwachtige haast de hand kuste, wier krampachtig omklemmen hij met kracht afweerde, en daarop schielijk voortging, na eene ootmoedige buiging voor den Kardinaal Adriaan, en zonder den Regent eene groete te schenken. Doch deze had het niet opgemerkt; hij zag naar Ferdinand, die als in duizeling een paar schreden voortwankelde, en toen bewusteloos zou zijn neêrgestort, zoo hij hem niet had ondersteund.

»Een tooneel als dit had ik voorzien," sprak Ximenès, den Utrechtschen Heer met bitterheid aanziende: »ik dank het uwer Eminentie, die wij hopen, dat er nu lang genoeg getuige van geweest is, om voldaan te zijn." Dit woord was tegelijk eene bestraffing wegens het onkiesche wantrouwen van Adriaan, die gebleven was, ondanks het verzoek van den Infant, om met den Regent alleen te zijn, terwijl de voegzaamheid den laatste verbood een ambtgenoot weg te zenden. De Bisschop van Tortosa had nu begrepen; hij verwijderde zich, en eerst *toen* sprak Ximenès tot den jongen Prins, die langzaam tot bewustzijn kwam: »Herstel u, zoon van Arragon! gij zijt samen met uw trouwsten vriend; schep moed, en vergeet wat achter u ligt. Nu ben ik uw eenige raadsman; luister naar mij. Niet altijd zult gij gebukt liggen in vernedering en in onmacht; een schoon verschiet van roem en werkzaamheid gaat zich voor u openen; uw vorstelijke zucht naar macht en eere zal bevredigd worden, maar het zal zijn door eervolle middelen, langs den openen koninklijken weg van plicht en recht! Luister, wellieve zoon! de Koning komt spoedig; het kan zijn, dat de Vloot, die hem overvoert, reeds de Vlaamsche havens verlaten heeft; — het is nu de tijd, om u zijne gunst te winnen en zijne oprechte broederlijke genegenheid; onderwerp u gewillig en zonder zoo

zichtbaren rouw aan zijn uitgedrukten wil; hij zal u eene vergoeding schuldig zijn, een wensch gaarne inwilligen; — hij heeft veel te geven, uw koninklijke heer, vele landen en staten, die hij niet altijd alleen zal kunnen beheerschen, — ik zelf zal u leeren zijn vertrouwen te winnen."

Maar de jongeling vloog plotseling op uit den vriendelijken arm, die hem ondersteunde, en riep uit in ijlhoofdige woede: »Zwijg van onderwerping, zwijg van vertrouwen; nu gij weet, dat de Koning komt, had gij mij uitstel kunnen geven tot hij hier was; maar gij wilt mij in 't verderf storten, en allen die mij goed willen. — Zoo zal ik dan middelen zoeken om hen en mij te verdedigen tegen u!" en hij haastte zich voort.

»Zoek dan die middelen, verlorene!" riep de Regent hem na, met eene strengheid, die alleen door den blik van medelijden werd getemperd, »maar ik zweer bij het dierbaar leven van mijn Koning, dat noch gij, noch geheel Spanje zullen beletten, dat de bevelen, die ik ontvangen heb, worden uitgevoerd."

»Senôr Capitan! volg den Infant met uwe lieden, ik stel U verantwoordelijk! zorg dat dit stipt worde gehoorzaamd," en de Regent gaf het Brusselsche bevelschrift in handen van den kapitein zijner lijfwacht.

»Nu heb ik behoefte aan mijne goede, trouwe Valentine," sprak de Kardinaal, even het voorhoofd steunende met de hand, en hij deed de Senôra tot zich roepen. Zij kwam, gevolgd van den jongen Vlaming Gauthier de Vergy, en begeleid door een anderen man, den Baron Amerstorff, een tweeden ambtgenoot van den Regent, een dergenen, die hij de meeste achting toedroeg, en die dat zeker het best verdiende; een streng en statig man, even gehecht aan zijne grondbeginselen als vasthoudend aan zijne rechten, met wien Ximenès van allen het best samenstemde, en aan wien hij toch de moeielijkste tegenpartij had.

»Mijn doorluchtige oom!" begon Donna Valentine, met een allerliefst pruilend gezichtje, »eindelijk is dan de beurt aan mij, nadat er, ik weet niet hoeveel lastige menschen zijn voorgegaan, en nu kom ik zelve van mijn recht, om het eerst te

spreken, afstand doen aan dezen edelman, die mijne zaak komt bepleiten."

»De Baron Amerstorff heeft vanzelf den voorrang," sprak de Kardinaal hoffelijk; »alleen vergunne hij mij te doen, als ontving ik slechts u; mijn geest is wel volkomen meester over mijn lichaam, maar men moet zelfs zijne slaven niet te overmatig belasten, en ik heb in dit *rustuur* wel wat heel weinig *rust* gehad." — Werkelijk had hij zich weêr gansch neêrgebogen in zijn armstoel, en liet het hoofd op ééne zijde vallen, eene houding, die hem gemak scheen te geven. — »Als de Koning hier is, zal dat beter worden," eindigde hij met een welgevalligen glimlach, en sloot weêr de oogen. Amerstorff, die wel wist, dat hij evengoed toeluisterde, en tegelijk, dat hij in zulke oogenblikken niet minder scherp zag dan anders, sprak beleefd, maar deftig:

»Uwe Eminentie geve zich geene moeite om mijn bijzijn; ik kom niet als haär ambtgenoot, noch om staatszaken, maar slechts in het bijzonder belang van twee jongelieden, waarop wij betrekking hebben."

»O! dat zal zich dan later vinden," hernam Ximenès, zich reeds weêr opheffende, — »ik heb andere plichten."

»Geene, die minder uitstel lijden, Monsenôr!" hernam de Baron, »tenzij gij uwe nicht in een zonderling dubbelzinnigen toestand wilt geplaatst zien. Gij hebt den jongen Gauthier de Vergy gesteld onder de hoede van Donna Valentine, en zij is op het punt zijne bruid te worden."

»Ik begrijp niet!" riep Ximenès, en sloeg zijne donkere oogen flonkerend op.

»Gij *zult* begrijpen, hoogwaardige Heer! Gauthier de Vergy, Sire de Roubais, is jongste kamerheer en een weinig gunsteling van onzen heer den Koning; hij is mijn neef; hij zal mijn erfgenaam worden. Zoo hij hier niet nevens mij stond, zou ik van zijn karakter evenveel goeds kunnen zeggen, als van zijn adel. Hij bemint Donna Valentine met al den gloed van zijne een en twintig jaren; en de Senôra is niet al te zeer beleedigd door die liefde; anders zou zij hem en mij niet hebben toegestaan van Uwe Eminentie hare hand te vragen."

»Ik begrijp niet," herhaalde Ximenès, »hoe men Donna Valen-

tine de Arrero kan zijn, en hart en hand toezeggen aan een vreemdeling na de kennismaking van één uur!"

»Monsenôr! gij verdenkt mij dùs!" riep Valentine levendig, — maar Amerstorff viel weder in op vrijen en rustigen toon:

»Als een staatsman zich bedient van jonge vrouwelijke zendelingen naar vreemde Hoven, moet hij het niet te onwaarschijnlijk vinden, dat ze andere betrekkingen, dan diplomatische, aanknoopen in de hofstad, al waren die in 't eerst ook maar aangemoedigd, om het doel der reize te bereiken. Uwe Eminentie vergeve mij, zoo ik haar herinner, dat zij fijner staatsman is, dan voorzichtig voogd; maar zij kan niet gansch vergeten hebben, hoe Donna Valentine in den loop van 't vorige jaar naar Brussel werd gezonden in hoedanigheid van staatsdame der Koningin Johanna, om den Koning berichten over te brengen van den toestand zijner moeder, en waarbij zij tegelijk de voldoening had, zekere geheimen van ons Hof uit te vorschen, waarvan de kennis voor den eersten Regent van Spanje noodzakelijk was. De jonge dame heeft te dier dage geen beteren steun gevonden, dan in mijn neef, die wel niet wist, welke gewichtige diensten hij den Kardinaal Ximenès bewees, terwijl hij de nieuwsgierigheid eener bevallige staatsjuffer meende te bevredigen. Dat was hem een onrecht doen, dat de schoone Senôra niet heeft kunnen vergoeden, dan door hem eindelijk haar eigen zoet geheim toe te fluisteren, en ik, tot wien men ten laatste zijne toevlucht neemt, nu men begint op te zien tegen eene bekentenis aan Uwe Hoogwaardigheid, ik weet er in goeden ernst geen beter middel op, dan van beiden de geheimhouding te koopen, door ze voor altijd samen te voegen."

»En Valentine heeft mij dat alles zóó lang kunnen verzwijgen!" sprak de Kardinaal, zijne nicht verwijtend aanziende.

»Mijn edele en geliefde Heer!" antwoordde zij, schalk glimlachende, »denk toch na, of gij mij ooit hebt willen aanhooren, als ik van mijne persoonlijke belangen begon te spreken! Gij hebt mij de volle beschikking gegeven over al wat gij van uw vermogen niet aan de armen gaaft, of aan nutte stichtingen besteeddet; gij hebt mij onbeperkte vrijheid gegeven in mijn doen en laten; gij hebt mij het prachtigste gedeelte afgestaan van uwe vorstelijke woning; gij hebt mij eene hofhouding ge-

geven als eene Infante van Spanje; — maar gij hebt mij nooit drie minuten van uw tijd voor mijzelve willen schenken. Heden kwam ik tot u, om mijn vriend, dien ik wachtte, eene goede welkomst te bereiden; ik kwam op het uur uwer *mesa*, in de hoop, u rustig te kunnen spreken; — gij weet wat ik vond, en hoe ik als eene andere Ximèna mijn Rodrigo bezig vond zich te wikkelen in een gevaarlijken tweestrijd met mijn doorluchtigen bloedverwant..."

»Dien gij hadt kunnen voorkomen, schoone Senôra! zoo gij mij met die verwantschap hadt bekendt gemaakt; ik had mij dan eene zending laten geven, waarbij ik geen gevaar liep mij met Zijne Eminentie te botsen."

»Eene zending *laten geven!*" herhaalde Ximenès glimlachend, en zag hem uitvorschend in de oogen; »dat vereischt diplomatische behendigheid, Senôr! vind ik die in mijn jongen neef?"

»Hoe anders zou hij aanspraak durven maken op de eere van uwe verwantschap?" antwoordde Gauthier.

»Maar, zoete Sobrina Valentine! kiest gij dan waarlijk dit Vlaamsche doncella-gezicht boven den donkeren, mannelijken tint van al uwe Spaansche aanbidders? — ik had anders toch gedacht, dat de Hertog De Priero..."

»In mijne gunst stond! Zeker, omdat hij U nuttig kon zijn; maar hij was zestig jaar, en ik zou juist drie jaren jonger zijn geweest dan zijn jongste zoon," antwoordde Valentine, met eene beweging van ongeduld.

»Ik zie wel, op dit punt zullen wij elkander niet verstaan," sprak de Kardinaal lachend, en meer ernstig voegde hij er bij tot den Baron Amerstorff:

»Maar, mijn doorluchtige ambtgenoot! gij schaart u dan zoo gansch op mijne zijde, dat gij onze familie wilt ineenvlechten?"

»Met geene betere hulp, dan die ik vind in mijne landgenooten, is de tegenstand toch eene dwaasheid," antwoordde Amerstorff, »en daarbij, ik weet, dat de belangen van onzen Graaf, in dit Rijk, aan geen beter en trouwer wachter kunnen worden toevertrouwd, dan ze vinden in u."

»En daar dit huwelijk in geen opzicht strijdt met het welzijn van Spanje," hervatte Ximenès vergenoegd, »weet ik niet, wat

wij er tegen zouden hebben ; — alleen, het mag niet voltrokken worden vóór de overkomst des Konings, en moet tot zoolang zelfs een geheim blijven. Er komen stormen op in dit Rijk, waarbij ik den glimlach mijner schoone Sobrina noodig zal hebben, om den jongen adel te wapenen voor mijne zaak; en daarbij, er is bezigheid voor Senôr Gauthier, dien ik uitgekozen heb, om Don Fernando te troosten over het verlies van Cecco. Gij treedt morgen in dienst, Mijnheer! en gij krijgt mijne bevelen omtrent uwe plichten — schriftelijk, want de tijd... ik heb zooeven de groote klok van de Cathedrale één uur meer hooren afroepen, dan ik aan mijne ruste had willen geven" — en hij schelde. »Zijn de muilezels gezadeld?" vroeg hij den binnentredenden Edelknaap. — »Sinds een half uur, Monsenôr!" — werd hem geantwoord. — »Virgine Santissima!" riep de Kardinaal verdrietig, »muilezels! voor twee jaren nog ondernam ik zoo iets te voet! Gij ziet, kinderen! ik moet voort; eerst toch neemt mijn zegen."

»Gij gaat op reis, doorluchtige Heer!" riepen allen verwonderd.

Naar Tordesillas, de Koningin bezoeken, en tegelijk hooren, wat men te Valencia denkt en doet."

»En niemand van het regentschap weet dit?" vroeg de Baron.

»Opdat men zich vooruit beraden zou, hoe men partij zou trekken van deze afwezigheid? Gij doet die vraag toch niet in ernst, Baron? Vrees niet, alles zal ordelijk gaan; alles is geregeld; mijn Secretaris heeft mijne onderrichtingen voor het regentschap en mijne bevelen voor de Junta."

»Mijne hoogwaardige oom! op uwe jaren eene reize zoo vermoeiend, in den nacht, en dat na zulk een rustuur!" zuchtte Valentine.

»Ciertamente! het was woelig, mijne dochter! en de tocht zal mij zeker zwaar vallen, maar dat zal alles beter worden, en ik zal meer ruste vinden, als de Koning gekomen is."

Toen op Gauthier leunende, verwijderde hij zich.

En toch heeft het nog een vol jaar geduurd, voor het eerejacht van den jongen Koning de haven van Corunna binnengleed. En in dat jaar heeft Ximenès nog met veel en velerlei te worstelen gehad, en is nog vaak vermoeid geworden, en heeft nog vele rusturen gehad gelijk aan het beschrevene; maar toen hij ook zijn meester tegemoetging, was het om hem een rustig Koninkrijk op te dragen, zonder schulden en met eene welgevulde schatkist, met eene welgeordende krijgsmacht, met een onderworpen adel en met een Koningsgezind volk; zulk een volk, eindelijk, als men regeeren konde zonder *zijne* hulp. De Vlaamsche raadslieden van Karel van Oostenrijk hebben dit ook begrepen, en zij begrepen tegelijk, dat de Kardinaal evenwel zoude voortgaan meester te blijven, zoodra hij eenmaal invloed zou gekregen hebben op den Koning. En zij voelden het diep: de jonge Vorst zou zich niet kunnen vrijwaren voor zijn invloed, zoo ras hij slechts een enkele maal met hem had samengetroffen. Zijn eerwaardige ouderdom; zijn ontzagwekkende houding; zijne stem, die zijne woorden zoo juist kleurde en die nog vleiend kon zijn zoowel als krachtig; het alvermogen van zijn blik; het overwicht van zijn genie; iets oorspronkelijk zonderlings in zijne handelingen en gesprekken; zijne vroomheid bij zijne wijsbegeerte; zijne spaarzaamheid bij zijne edelmoedige mildheid; zijne belangeloosheid bij zijn dienstijver; zijne vrijmoedigheid in het uitspreken van zijne meening, bij den gloed van zijne Koningsgezindheid; deze eigenschappen van zijn persoon, welke ieder van zijne handelingen uitsprak, gerugsteund door diensten, zoo verscheiden en zoo groot, dat de Koninklijke macht er geen waardig loon voor had, konden niet anders dan een overweldigenden indruk maken op een jongen vorst van een levendig en hartstochtelijk karakter, wiens oordeel genoeg was ontwikkeld, om eerbied te hebben voor zulke grootheid. Deze samenkomst te verhinderen, de goede verstandhouding tusschen den Monarch en den eersten Staatsdienaar te verbreken, eer zij plaats vond, was dus het onverpoosde streven van de Vlaamsche ministers.

De zwakheid van den ouderdom, die zich slopend wreekte op een langgespaarden buit, of wel (om een treurig vermoeden na te spreken) eene gewelddadige hand, die vergif mengde in

zijne sobere spijze, dwongen Ximenès rust te houden in het midden van zijn tocht, en spande dus onmeêdoogend samen met zijne vijanden.

De Kardinaal, die de nieuwe worsteling begreep, schrikte niet voor haar terug, maar schreef aan Karel, wat hij noodig vond hem te zeggen, mede te deelen, te raden. Maar de brieven werden uitgelegd door de Vlaamsche hovelingen; de moed van den Regent, om de wijze af te keuren, waarop de Koning aan Spanje kennis had gegeven van het doel zijner komst, werd als een vergrijp tegen de Majesteit voorgesteld, zijne nutte mededeelingen veronachtzaamd, zijn raad niet meer gehoord, en juist het tegendeel gedaan van wat hij noodig keurde en wenschte. Die kwaadaardige tegenstand, zoo schadelijk voor het staatsbelang, als ondankbaar tegenover zijn persoon, verbitterde Ximenès tot eene hoogte, dat hij voorzichtigheid en matiging begon ter zijde te stellen; dat hij zijn haat begon lucht te geven en zijne grieven luide op te sommen tegen de vreemde raadslieden; dat hij hunne zwakheden blootlegde, ieder hunner feilen met den vinger aanwees, hunne hebzucht en hunne veilheid tentoonstelde, al de rampen, die Spanje bedreigden met dezen nieuwen invloed, bij name noemde en voorspelde, en geschriften als dezen stoutweg aan den Koning richtte, die ze zeker niet inzag, dan met overleg van de belanghebbenden; men denke zich, hoe ze werden toegelicht!

In den toestand waarin deze samentreffende feiten hem moesten brengen, vinden wij hem dus te Bos Equillos, het oord van zijn gedwongen oponthoud. Hij zit als vroeger op zijn armstoel gebogen en afgemat, maar hij heeft nu niet meer de kracht, om zich op te richten zoodra hij het wil. Dat ineenzinken is hebbelijkheid geworden, en wat hij vroeger deed om krachten te sparen, moet hij nu doen, omdat de krachten ontbreken. Zijn blik is dof; zijne stem beeft bijwijlen; zijne bewegingen hebben iets weifelends, als volgden zij niet meer de richting van zijn wil. Zijn hart en zijn geest slechts zijn onveranderd gebleven, maar zijne gelijkmatige luim, zijne rustige kalmte vooral zijn verloren gegaan. Nu eens goedertieren, lijdzaam en zacht, tot weekheid toe; dan weêr scherp, hard en ongeduldig, en veeleischend tot in het onbillijke. Hij zit weêr voor eene tafel,

maar die ditmaal beladen is met allerlei papieren, gezegelde en ongezegelde brieven, staatsstukken en projecten, die hij uitzoekt, samenvoegt, doorleest en verscheurt, of vluchtig inziet en teekent. Een bewijs, hoe weinig zijn ijver voor bezigheden en zijne geschiktheid daartoe is verflauwd en verlamd. Weêr is hij niet alleen, maar geen mededinger staat glurend en tegenstrevend aan zijne zijde, slechts zijne goede engel, zijne liefelijke Valentine, die met bezorgdheid ieder zijner gebaren bespiedt. Zij is bleek, lijdend en eene kennelijke onrust is leesbaar op hare trekken; hare kleeding is achteloos, en zij schijnt van hare vroegere blijgeestigheid niets behouden te hebben, dan het gedwongen glimlachje, waaronder zij voor den Kardinaal hare zielesmart tracht te verbergen. In dit vertrek heerscht eene ongestoorde stilte, maar dat is niet, omdat de groote man gansch verlaten is, in de aangrenzende voorzaal van het kleine slot, waar hij zijn intrek heeft moeten nemen, vindt gij al de beambten en de lieden bijeen, die hem op die reis hebben mogen volgen; vele anderen zijn hem zelfs vrijwillig nagereisd; vele vrouwen van Donna Valentine zijn dáár. Men hoort geene luidruchtige klaagtonen; men ziet niet het gemaakte klaaggebaar der etiquette; maar ieders gelaat teekent de diepe, stille verslagenheid eener waarachtige droefheid; men loopt niet wild dooreen met een omslachtig dienstbetoon, maar als er een bevel gegeven wordt, ziet men het op hetzelfde oogenblik snel en juist uitgevoerd; niemand spreekt van zijne vreeze, maar als er stilte geboden wordt, hoort men zelfs geene ademhaling, en de vrouwen, die haar gebed niet staken, dragen het slechts in gedachten op aan de Godheid. Het is de volvaardige gehoorzaamheid der liefde, der dankbaarheid en der ernstige hoogachting; en daar buiten staat het volk handenwringend en klagend, en roept elkander toe, dat de Aartsbisschop van Toledo krank is, dat de Franschen of de Vlamingen hunnen Heilige vergift hebben gegeven en zweert wraak aan Franschen en Vlamingen, of ijlt in de kerken, en vast en bidt vrijwillig en offert den laatsten penning voor een waslicht aan den reddenden schutspatroon, die den algemeenen weldoener nog weêr krachten geven wil, om te leven. Dat deed het volk, dat niets dan de ruwe oppervlakte zijner weldaden had kunnen overzien; en de grooten, die de diepte

zijner verdiensten zoo juist hadden kunnen peilen; die Koning, wien hij die kostbare kroon van de Spaansche Koninkrijken, vermeerderd met een werelddeel, frisch en ongeschonden, behouden had uit de verwarringen en het onrecht van vier opvolgende regeeringen, voor wiens grootheid en rechten hij gestreden had vijf-en-twintig jaren lang, -- wat deden zij?

»O! hoezeer verbitteren ze mij dit laatste avondrood na mijn langen dag, dóór plotseling mijne voorlichting duisternis te noemen;" hooren wij hem uitroepen. »Hoe! mijn raad zou niet meer de beste zijn voor Spanje's heil; hoe! de weg, dien ik wijze, zou een dwaalpad wezen; hoe! ik zou falen in de middelen, die het steunen moet; hoe! ik zou leven, en mijn Vaderland zou mij kunnen ontberen! Beatissima Virgine! welk een woord! die ellendigen zouden mij doen twijfelen aan mijzelven! O! ik zal sterven aan dit leed!" en hij wierp moedeloos de pen neder.

»O, Monsenôr! dát zal u niet dooden. Als de Koning u slechts eenmaal gesproken heeft, zal hij weten, hoezeer gij onmisbaar zijt; gij zijt immers zijn eerste Staatsdienaar? het Koninkrijk heeft immers nog geen anderen Regent, dan u?" sprak Valentine, met overtuiging; »zoo ge slechts lijdzaamheid wildet oefenen, en u ruste geven, tot ge hersteld waart van deze zwakte, die zeker de haat...."

»Ach! wat spreekt gij van haat?" viel Ximenès in, »wie van de lieden, die om mij zijn, heb ik dan leed gedaan of onrecht, dat ze mijn dood zouden begeeren? Maar zoo er werkelijk menschenbedrijf schuilt in deze krankte, — moge God het hun vergeven! — zij benadeelen hun Vaderland en de armen. Ik had nog veel goed willen doen. Als deze zwakte toeneemt, zal ik niet eens de uitgave zien van den Bijbel van Alcala, waar ik zooveel nut meê dacht te stichten in de kerke, en die zooveel zorg heeft geëischt en zooveel goud, — helaas! en thans loopen allen van mij heen, geestelijken zoowel als adel, het nieuwe gestarnte tegemoet."

»De leden van den Staatsraad zijn teruggekeerd," hernam Valentine met een moedigen glimlach.

»Ja, maar het was ook al te schromelijk vermetel, heen te gaan tegen ons bevel, ons vooruit — o! het was slechts billijk van

mijn Koning, dat hij ze zoo niet ontvangen wilde. Hoe licht viel het mij nu hun vergiffenis te schenken, sinds ik Karel rechtvaardig wist! Maar spreek, Valentine! mijn trouw kind, weet gij in waarheid niets van uw verloofde, niets van den jongen Gauthier, dan wat men mij uit Madrid schrijft, dat hij is weggeijld van zijn post bij Ferdinand?"

Valentine schudde treurig het hoofd.

»Ook al meêgesleept door het voorbeeld; daarin roeme ik Amerstorff, die nu tegen mijne vijanden dezelfde kracht gebruikt, welke hij vroeger tegen mij heeft geoefend. 't Is spijtig van Gauthier, maar gij moet het hem vergeven!"

»Nooit," riep de Senôra hartstochtelijk, »dat hij *U* verlaat — dat zou ik vergeten, of verschoonen?"

»Ware hij hier, ik zelf zou het hem raden. Een jong mensch moet zijne fortuin toebetrouwen aan eene nieuw gebouwde galei, die vast en forsch over de wateren glijdt, maar niet aan een drijvend wrak. Ik zou hem dwingen van mij weg te gaan, zoo ik vermoeden kon, dat mijne vijanden zouden zegevieren."

»Ik zou hem verachten zoo hij het kon!"

»Maar zij zullen *niet* zegevieren!" riep de Kardinaal, den loop zijner denkbeelden volgende; »zij zullen het niet; Spanje zal niet worden overgeleverd aan de hebzucht van Chièvres, opdat hij en zijne vrouw de eerwaardigste ambten verkoopen voor goud! Spanje zal niet overgeleverd worden aan de onhandigheid van Adriaan, opdat heersche wie wil, opdat hij zich vertrappen laat en in hem het Vaderland! De Koning is niet meer een kind; hij zal helder zien; hij zal weten te zien; hij zal weten te kiezen, — o! ik moet voort — weg, Valentine! — ik moet Karel zien — ik wil naar hem henen, ik kan gaan, ziet gij — zeer goed," — en tegelijk was hij opgestaan — en viel plotseling terug in hare armen.

»Gij hebt koorts, Monsenôr! — gij moest uw rustbed niet verlaten hebben, — gij moest met dien arbeid geduld oefenen tot na uw herstel."

»Opdat men lasteren zou, dat ik een zwakke grijsaard ware, onbekwaam voor de Regeeringszorge? Laat Inico komen, en mij wijn brengen als geneesmiddel, zooals de artsen het bevolen hebben; ik wil krachten hebben, om te leven voor Spanje."

Terwijl Valentine door de geopende deur den Majordomo wenkte, zag men haar tegelijk blozen en verbleeken, en een lichte kreet van blijde verrassing ontglipte haar mond.

Dat was verschoonlijk, — Gauthier de Vergy kwam binnen; hij scheen vergenoegd, en naderde met vroolijke haast.

»Gij komt eindelijk," riep de Senôra, en voerde hem tot den Kardinaal. De jongeling boog zich nu met dieperen eerbied voor den kranken grijsaard, dan vroeger voor den forschen, gevreesden Regent.

»Ik kom weêr met berichten van onzen Genadigen Koning!" sprak hij opgeruimd, »maar de Hemel weet, hoe gaarne en gewillig ik ze nu geve aan mijn doorluchtigen Heer. Men zegt mij, ze zijn van goeden inhoud."

»Hoe kan het zijn, dat *gij* ze van daar brengt?" vroeg Valentine; maar de hand van den Kardinaal sidderde van ongeduld, terwijl hij het gebrachte aannam.

»De Baron Amerstoff heeft mij derwaarts gezonden; hij oordeelde, dat, waar zoovele vijanden van Zijne Eminentie samentroffen, wel één enkele vriend niet slecht geplaatst zou zijn; daarbij was de Infant Ferdinand rustig en tevreden; ik had hem verzoend met zijn lot, ik kon veilig gaan. En het was goed; de meester was mij genadig als te voren, en ik heb menige lastering kunnen tegenspreken; en mijne drangredenen hebben, dank zij den bijstand des Hemels! aan zijn weifelen een einde gemaakt; de Koning wil zijne Eminentie zien; de Koning komt herwaarts."

»Lees *mij* dit!" riep Ximenès, wiens wangen en voorhoofd koortsachtig gloeiden, en wiens blikken onzeker over het geschrift heendwaalden, zonder te kunnen onderscheiden.

En de jongeling begon te lezen. De grijze Regent luisterde in eene overspanning, die aan verwildering grensde. Hij hield Valentine's handen krampachtig gevat; de jonge Donna stond roerloos van belangstellende aandacht.

Werkelijk meldde de Koninklijke brief, dat Karel zijne moeder ging bezoeken, en de begeerte had, om den Aartsbisschop van Toledo te zien, maar te gelijk, — — — — — Gauthier werd bleek als een doode, en kon niet voortlezen, en wierp het geschrift met afgrijzen op de tafel, als ware een kwaadaardige adder daarin verscholen geweest.

»Wat verder?" vroeg Ximenès, en zijne stem klonk weêr gebiedend. — Gauthier hief de vuist en het oog ten hemel, als bad hij wraak af, — en antwoordde niet.

Toen nam de Kardinaal zelf het noodlottige blad. Het was of de hartstocht zijne zintuigen scherpte; hij las — hij begreep, — zijne armen vielen slap neder, hij drukte het hoofd tegen de borst van Valentine en riep met eene akelig doffe stem: »Men verbant mij naar mijn bisdom. — *Ik ben regent geweest!* — Spanje kan buiten mij!" Zijne gelaatstrekken verwrongen zich; zijn mond sloot zich na een zwaren zucht. De Koning had hem eindelijk het rustuur geschonken, dat hij zoo lang had ontbeerd!

Eene lange rust, waar een ontwaken op volgen kon, zoeter en zaliger dan Monarchen het schenken kunnen. De Academie van St. Ildefonse te Alcala liet een gedenkteeken oprichten van marmer, trotsch en koud als de Koninklijke dankbaarheid. Het hof huichelde rouw. Karel van Oostenrijk betuigde, dat hij hem zou geëerd hebben als een vader, — maar het volk schreide vele warme tranen; het volk viert tot heden een feestdag meer; en Kardinaal Ximenès is het zeldzaam voorbeeld van een Staatsdienaar, die na zijn val niet werd gelasterd, en dien de wereld Heilig heeft genoemd in zijn leven en na zijn dood.

1841.

LADY MARIA GRAY.

»Dickson! breng de goudlakensche kussens in de nieuwe sloep, houd die gereed aan den watertrap, laat de roeiers hunne beste wambuizen aandoen, geef ze fluweelen mutsen, en zijden gordels, en laat hen allen er wat geschikt uitzien, ik ben opontboden naar Greenwich en ..."

»Lieve, beste oom! voor gij daarheen gaat een woordje ...."

»Goede Heer, ik ben gekomen om u indachtig te maken, dat mijn zoon ...."

»Sir Thomas! wilt gij mij nu verplichten met de 300 pond sterling ...."

»Master Grasham! Ik ben hier met een groet van Mylord den Hertog ...."

»Sir! mij zendt de eerwaarde docter Burdens, en zijn getuigenis omtrent mijne studiën ...."

»Signor! mijn beschermer, de Graaf van Derwen, moet bereids van mij gesproken hebben, men zegt dat gij op uw college een zangmeester ...."

»Lieve heeren en vrienden! zoo het zijn mag, niet allen tegelijk. Laat alle dingen eerlijk en met orde geschieden, zegt de Schrift; en al zeide Paulus het niet, het gezond verstand zou het ons prediken; spreekt een voor een, als gij wilt dat ik u verstaan zal, en dringt u niet allen dus om mij heen, als gij wilt dat ik ieder uwer zal onderscheiden; ik zal niet gaan, zelfs niet om te voldoen aan de oproeping van onze Genadige Koningin, voordat ik ieder uwer heb aangehoord en bescheid heb gegeven. Is het niet daarvoor dat ik mijn kantoor

heb verlaten en mijne eigene zaken voor heden heb achtergesteld, om de uwe te laten voorgaan?"

De man die dit sprak, op dien half goêlijken, half morrenden toon, die van welwillende goedhartigheid getuigt, te midden van eene lichte ergernis, was de bekende Engelsche koopman Thomas Grasham, die zich in zijn huisvertrek zag opgewacht en bestormd, door zoovele van zijne verwanten, vrienden, kliënten en gunstgenooten, of hunne aanhangers en beschermelingen, als er voor dat oogenblik slechts plaats konden vinden. Als wij reeds hoorden, was hij dààr om hen — audiëntie te geven, zouden wij zeggen, als wij van een onzer tegenwoordige handelsvorsten spreken moesten — maar de eerzame Thomas Grasham, die in eenvoudigheid des harten het goede deed waar hij kon, en het kwade verhinderde waar hij mocht, zoude geen vrede hebben met den aanmatigenden klank van dat woord. En dus vullen wij de phrase liever aan, met een woord in zijn geest, en zeggen: hij was dáár om hen te dienen met zijn raad en zijne hulp. En toch, zoo er van hunne zijde reden was, om met zoo grooten drang, in zoo grooten getale, tot hem te naderen, van die zijde kon er reden zijn tot dat zelfgevoel, dat wel eens leidt tot de overdrijving, die aanmatiging heet. Want schoon Thomas Grasham niet was van de kooplieden, als Venetië ze in vroegere eeuwen had gekend, als er later in Holland heerschten, die met den machtigen sleutel hunner schatten, bonden en ontbonden heel Europa door, als in verdere tijdperken zijn eigen Vaderland ze heeft gekend, die de raderen van staat lieten bewegen naar willekeur, en ingrepen in de lotsbestemming van de vijf werelddeelen, schoon Thomas Grasham van dezulken niet was, en niet wezen kon, omdat de Engelsche handel nog slechts een zwakken aanvang had van bloei, hij was toen reeds in zijn Vaderland, in zijne City — de vorst der kooplieden, en de bankier zijner Vorstin. Hij was het, wiens helder hoofd het eerste denkbeeld ontwierp om die dagelijksche en gezette vereeniging van kooplieden, die hunne belangen zoo vast vereenigt, zoo goed regelt, zoo krachtig handhaaft, die hij in Vlaanderen had gezien, in Engeland na te volgen, een denkbeeld, dat hij zelf vorm en wezenlijkheid gaf, door uit eigene middelen, met rijke onbekrompenheid het

gebouw op te richten, dat honderde jaren lang als de Koninklijke beurs te Londen, het vereenigingspunt was van alle handelaren, en dat het moedergebouw was van dien anderen prachtigen handels-tempel, die heden op die fondamenten is verrezen. Hij was meer; koopman, was hij niet enkel de berekenaar van kansen en verliezen, hij was geen levende balans geworden, geen wandelend cijferboek, geen klinkende geldzak, bij wien hoofd en hart verstompt waren onder de berekeningen van stoffelijke belangen, zijn geest was vatbaar gebleven ook voor de genietingen der kunst, ook voor de waardeering der wetenschappen, zijne ziel was blijven begrijpen, dat er grootere winsten te doen zijn, dan die in een kasboek kunnen worden aangeteekend, dat er smarten zijn, die door geene welgelukte speculatie worden geheeld, en dat er vreugden zijn, die door geen goud kunnen worden gekocht, als men den zin daarvoor niet heeft weten aan te kweeken. Zoo was hij de voorstander geworden van alle beschaving, de oprichter en beschermer van een college, dat alle wetenschappen en kunsten omvatte naar de behoeften van zijn tijd en de hoogte waarop die stond, dat zijn naam heeft gedragen tot in de dagen van Karel II, zoo was ook het kostbaarste van al zijne bezittingen en het rijkste van al zijne rijkdommen, zijn hart, zijn warm, zijn eerlijk, zijn menschelijk hart, dat alleen niet....; maar als wij hem een weinig gadeslaan in zijne woorden en handelingen, zal het vanzelve tot ons spreken. Zijn voorkomen beantwoordde aan de voorstelling, die wij ons altijd maken van een eerlijk, open, goedhartig mensch; maar er was iets fijns in de levendigheid van zijn helder blauw oog, dat van een teer en diep gevoel getuigde, als men het wellicht niet in een zoo forsch gespierden, in een zoo bloeienden, in zoo krachtig een man zoude gezocht hebben. Schoon reeds op meer dan middelbaren leeftijd, was zijn breed voorhoofd nog zonder rimpels, als ware er nimmer eene wolke overheen gedreven, die eene groeve had ingedrukt. En de gulle glimlach van zijn frisschen mond, en geheel de blijmoedige uitdrukking van zijn helder gelaat, kon wel de eerste opvatting bevestigen, dat hij met de bittere zielesmarten, en de bange kloppingen des harten, die vermoeien van het leven, geene andere kennis had gemaakt, dan waar hij die had willen troosten en verzachten

bij anderen. Geplaatst als hij was in het wetenschappelijk leven; geacht en hoog gesteld door zijne Koningin, gevierd en gezocht door de edelsten en aanzienlijksten van zijn Vaderland, geëerd en geliefd door allen, die hij weldeed en die van hem afhingen; niet belemmerd in zijne bewegingen door eenigen huiselijken band, voor het gemis der oudervreugde zich kinderen en verwanten scheppende uit de velen die hij weldeed, kennen wij in waarheid geen trek van zijn leven, dat die onderstelling tegenspreekt; de gewone kamp met benijding, met tegenspoeden, met kleinachting, en met ondank heeft zeker wel van tijd tot tijd de helderheid van dat leven bewolkt, maar waar zou zijne geestkracht geweest zijn, en hoe zoude hij eenige vordering in zielssterkte en in levenswijsheid hebben gemaakt, als zulke lasten hem te over hadden bezwaard en als ze hem niet waren geweest als de nutte ballast, die de al te groote lichtheid van zijne levenshulke had aangevuld.

Als wij gehoord hebben, gereed om ten hove te gaan, was zijne kleeding geëvenredigd aan zijn rijkdom en stand, geene pronkende, maar eene deftige pracht — mocht het niet zijn uit eigene lust tot schitteren, dan toch voor het minst om te voldoen aan de hooge eischen, die Koningin Elisabeth in dit opzicht deed aan allen, die haar naderden. Hij droeg den gouden keten, dien zij hem geschonken had, toen ze hem ridder had geslagen, en in zijne rijk geborduurde sjerp hing de staatsiedegen, die hem bij dezelfde gelegenheid werd vereerd door de City.

De ridder Thomas Grasham dan, hield zich eene wijle bezig met de wenschen en verzoeken aan te hooren, die men hem voordroeg; met raad te geven en hulp te beloven aan wie ze hem vroeg; uit beginsel de meest dringenden wat ter zijde latende, om de schuchteren en beschroomden het toetreden wat meer gemaklijk te maken. Zoo viel zijn vriendelijk oog welhaast op een jongen man, die, in een hoek teruggedrongen, scheen te strijden met den lust om te naderen, en de vrees om zich te zeer te doen opmerken, en die willens scheen zijn ongeduld om gehoord te worden te verbijten, tot de allerlaatste toehoorder had afgedaan, schoon dat ongeduld pijnlijk sprak uit zijne brandende oogen en gespannen trekken. Maar zelfs

onder die ontstemming van dat gelaat, nog verscherpt door eene vaalbleeke kleur en eene vermagering, die van lang leed getuigde, was eene edele mannelijke schoonheid op dit lijdend voorkomen uitgedrukt. Zijne gestalte was hoog, en zelfs zonder de kwijnende vermagering, zou zij rank en tenger zijn geweest; zijne kleeding was hoogst eenvoudig, tot armelijkheid toe, en droeg hier en daar sporen van overlange diensten.

Toen Sir Thomas den blik vallen liet op dezen jongen bezoeker, trok hij de wenkbrauwen samen met een licht misnoegen; toch naderde hij hem terstond en met drift, en zeide hem op ietwat scherpen toon:

»Gij ook hier, Martin! eindelijk! 't is wel gelukkig, ge vergeet oude vrienden dan toch niet geheel!"

»Sir — master Grasham! ik bid u, noem mijn naam niet," fluisterde de jonge man op zachten, haastigen toon; »hier konden er zijn die wisten... die mij kenden."

»Welnu, wat zou dat nood doen?" hernam Grasham verwonderd, maar met meer aandacht op hem ziende, vervolgde hij: »maar in waarheid, gij ziet er uit als.... Martin, Martin, gij moet rampen gehad hebben, en gij komt eerst nù tot mij...."

»Om u te vragen, of gij mij dit afkoopen wilt," sprak Martin met eene gedempte stem, en hij opende een kistje, dat hij tot hiertoe onder zijn mantel verborgen had gehouden. Een schat van rijke sieraden schitterde Grasham tegen, die bleek werd, het voorhoofd fronsde, het koffertje haastig toesloeg, zonder het Martin terug te geven, en zich omkeerende naar de overigen, wien hij bij dit intermezzo den rug had toegekeerd, maakte hij zich van hen af met eene kortheid en eene gejaagdheid en een zoo kennelijk ongeduld, dat de meesten hunner, zelfs zij, die verkregen hadden wat zij wenschten, van hem gingen met de overtuiging in het hart, dat Sir Thomas Grasham toch een luimige zonderling was, die meende, dat zijn geld en invloed hem vrijheid gaf tot alles, terwijl slechts een enkele het woord op de lippen nam: »dat komt ons van dien bedelaar," maar wie die bedelaar was, konden zij niet recht onderscheiden, daar de koopman zich vóór zijn beschermeling had geplaatst, en zijne breede, forsche gestalte hem tot schild en scherm diende tegen de blikken van de anderen.

Een enkele uit hen had zich niet laten wegdrijven als de overigen. Het was de jongeling, die Grasham had toegesproken met den naam van oom. Een vroolijk, blond, goedig schepsel, die er wel uitzag of hij niet tot de scherpzinnigsten behoorde.

»Beste oom!" sprak hij, met de gemeenzaamheid van wie liefheeft en zich bemind weet, »ik laat mij niet terugwijzen als de anderen; wat ik u te zeggen heb, eischt haast en ik wil uwe beslissing weten voor ge naar Greenwich gaat."

»Zoo, spreek schielijk, waarin ik beslissen zal," riep Grasham ongeduldig.

»Of ge mij nu ten laatste toestaat die reize mede te maken naar het verre vreemde land, naar de nieuwe wereld!"

»Och, gij dwaas!" riep de oom, »die inval op dit oogenblik! Ik heb iets ernstigs in het hoofd en ik wil mij over uwe droomen nu niet warm maken. Voort, William! maak u weg!"

»Oom! is dit uw laatste woord? zegt gij ja noch neen?"

Thomas schudde ongeduldig het hoofd en zijn blik beval hem te gehoorzamen.

»Nu, zoo zal ik mijne eigene wegen gaan," riep de jongeling en liep voort met eene haast, alsof het hem veel kostte met zulk een woord te scheiden.

Snel keerde zich nu Grasham tot den eenigen bezoeker die hem gebleven was, en hij zeide hem met eene zekere ontzetting:

»Mijn God! Martin, wat is dat, wat beduiden die juweelen? Zij behooren aan de kroon....; gij hebt ze toch niet.... ontvreemd?"

Martin glimlachte bitter. »Gij hebt gelijk, de grootste schande moet men eerder van mij gissen dan de waarheid — de waarheid, die eere heet! Sir Thomas, wat ik u aanbiede zijn de juweelen van mijne vrouw!"

»Arme, arme jongen! hij is krankzinnig!" riep Grasham met smartelijke aandoening.

»Zekerlijk! zekerlijk! wat ik zeg is zoo dwaas, zoo onmogelijk, dat het krankzinnigheid gelijkt het te noemen, en toch, bij God, Sir! bij mijne zaligheid, wat ik spreke is waar — deze sieraden behooren eene Vorstin — eene dochter van Engeland, en die vorstin is mijne vrouw!"

»Dat is monsterachtig, master Martin Kay! dat is ongeloof-

lijk — die armbanden, die diadeem, herkende ik met den eersten opslag van het oog: ik zelve werd gebruikt om ze te koopen voor de Koningin ...."

»Die ze gebruikt heeft als een geschenk voor eene der Prinsessen van het Suffolksche huis, bij gelegenheid van het bezoek der Koningin aan de universiteit van Cambridge — dat is nu twee jaar geleden. Gij ziet, dat ik goed ben onderricht en dat mijn geheugen ...."

»Ja! ja! het was in 1664, en de Prinses, die de sleep droeg der Koningin was ...."

»Lady Maria Gray! sinds vijf maanden mijne echtgenoote! Gij verbaast u, Sir Thomas! gij schudt het hoofd, gij begrijpt niet, hoe ik tot eene eere ben gekomen, die zoo zwaar is om te dragen, en tot een geluk, dat toch zooveel bitterheid en zorge op mijne schouders laadt; en ik die mij verbeeldde dat gij weten moest ...."

»Nu gaat mij een licht op over de gevangenschap van Lady Maria, waarvan men hier in de City allerlei sprookjes vertelt, en waarover men ten hove niet dan met geheimzinnigheid spreekt. Het arme, arme kind! men zeide dat zij Elisabeth had mishaagd — dat zij een slachtoffer was geworden van verleiding."

»Verleiding! Neen, Sir Thomas Grasham, hier staat een eerlijk man voor u, die tot de vrouw, welke hij liefhad nooit het oog zou hebben opgeheven — als zij zelf hem niet eerst de hand had gereikt — en die toen nog lang heeft geaarzeld — want schoon het geene schande was die hij over haar bracht — door zijn eerlijken naam te geven aan de rampspoedige, die hare toevlucht zocht in zijne armen, hij voelde dat hij haar neêrrukte van eene hooge plaats, die zij sierde, en hij vreesde er leed van; dat — o! in maar al te groote mate gekomen is. Maar zeg, welke groote heer brandmerkte men met die zegepraal op mijne vrouw?" vroeg hij met een blik vol hartstocht en verbittering.

»Geen naam werd genoemd. Ik onderstel dat de Koningin ...."

»Verboden zal hebben den mijnen uit te spreken: want zij kent dien, zij weet ...."

»Dan begrijp ik dat gij voorzichtig moet zijn, want uwe vrijheid."

»O! de kerkersmart heb ik alreede gedragen drie maanden lang; dit is de eerste dag mijner bevrijding; voortaan zal men het niet meer noodig achten mij te bewaken; ik ben voor hen iets zonder beteekenis, zoo ras ik gescheiden ben van haar, van haar gescheiden, van mijne Maria! en voor eeuwig! O God! neen, dit drage ik niet!"

»Mijn arme jonge vriend, gij zijt zeer ontsteld, zeer bewogen! spreek met wat kalmte, als het u mogelijk is. Gij zijt zekerlijk tot mij gekomen, met de begeerte naar hulp; ik moet alles weten, zal ik u dienst kunnen doen. Zet u hier naast mij, en overdenk hoe gij meent, dat ik u hier zal kunnen helpen."

Martin Kay zette zich werkelijk neder en het was hem aan te zien, dat hij behoefte had aan die rust. Eene wijle bleef hij zwijgen, het voorhoofd steunende met de hand: toen sprak hij:

»Zoo gij mij de juweelen afkoopen wilt tot den prijs, dien ik eischen moet, dan hebt gij mij al die hulp toegebracht, die ik van u noodig heb, mijn goede Heer!"

»Ik wil u die som voorschieten, als ik bevinden zal, dat zij u dienen kan — en de juweelen voor u bewaren — totdat lady Maria die terug wenscht; waarom zoudt gij er u van ontdoen?"

»Edelmoedige vriend! lady Maria zal het gemis dezer sieraden niet betreuren, als ik mijn doel bereik; zij is niet van die ijdelen, die het hart gezet hebben op blinkende steenen! en mislukt mijne onderneming, dan zullen noch zij, noch ik iets meer behoeven op deze aarde."

»Gij haalt u vreeselijke dingen in het hoofd, beste Martin, ik kan niet denken, dat uwe zaken zoo slecht staan."

»Ik weet het tegendeel; luister, Sir. Toen ik zoo plotseling de plaats verliet, waarmede uwe goedheid en voorspraak mij begunstigd had, moest u dat vreemd voorkomen en ik in uwe oogen een lichtzinnige schijnen en een ondankbare; maar ik moest dien schijn dragen en dat harde oordeel over mij laten uitspreken, want u de reden te zeggen van mijn plotseling heengaan, u kennis te geven van mijn veranderd lot, zou geweest zijn het geheim mijner liefde te verraden, of u misleiden door een voorwendsel, dat konde ik nog minder."

»Openheid was altijd eene deugd, waarom ik u liefhad."

»Het was om de echtgenoot te worden van Lady Maria Gray, dat ik mijn klein ambt bij the Queen's-Bench opgaf, en mij verplaatsen ging aan de andere zijde van Temple-Bar. Wat ons samenbracht — hoe wij elkander zoo vertrouwelijk naderden, dat onze harten vereenigd waren eer wij het zelve wisten, wij, gescheiden door alles, wat menschen van menschen op een afstand houdt — dit, mijn vriend! zou voor mij zijn een terugzien op uren en dagen van onbeschrijfbaar geluk, maar die nu bitterheid geven, omdat ze in rouwe zijn verkeerd, en gij denkt u de toenadering licht, als ge weten zult, dat ik de Prinses niet kende en niet gekend heb, voordat wij zeker waren van elkanders hart; toen noemde zij mij haar naam, haar rang, zoodat de schrik mij om het hart sloeg en vertwijfeling mij bedwelmde, want ik vreesde eeuwige scheiding, toen zeide zij mij, dat zij zich wel beraden had, dat zij meesteres was van zich zelve en dat ze mijne echtgenoot wilde zijn. Lief te hebben zooals ik, en hier wederstand te bieden," vervolgde Martin met gesmoorde stem en gebogen hoofd, »daartoe behoorde meer kracht en meer deugd, dan ik mijzelven durf roemen — toch heb ik haar alles gezegd wat ik voor haar vreesde van deze verbintenis, wat het haar zijn moest, zoo laag af te dalen uit haar stand; ik heb haar gewezen op de rampen der Gravin van Hartfort.... maar toen zij tegenwierp, dat zij, juist om die rampen te ontgaan, zich verschuilen wilde in de rust van een burgerlijk leven; dat geen echtgenoot der achterdochtige Elisabeth minder geducht konde zijn dan een zulke, die geen enkelen verwant had onder hoogeren of lageren adel, voor wien het hof eene vreemde wereld was, en die zelfs geen invloed had op het volk; — toen zij mij dit zeide met de verzekering, dat, waar haar hart mijn persoon had gekozen, haar verstand met mijn nederigen staat volkomen vrede had, — toen kon ik niet langer wederstaan aan zoo zoete stem, die met alle wenschen van mijn hart samenspande."

»Dat was niet wijs van u gehandeld, Master Martin, en niet goed: Lady Maria was een jong meisje, dat zich door hartstocht verblinden liet over de gevaren van dezen stap, — en gij hadt een vriend moeten raadplegen, alvorens hier toe te geven, een beraden vriend, die ze met een koel en helder oog zou hebben

overzien. Waarom zijt gij toen niet bij mij gekomen — ik had u gewaarschuwd, ik had u voorzichtigheid gepredikt, ik...."

»Goede, beste Heer! gij zijt de edelmoedigste en hulpvaardigste man, die in Engeland leeft, gij zijt genoeg schrander van oordeel en helder van geest om in alle zaken van aanbelang geraadpleegd te worden door ieder — maar in de zaken van het hart — een vriend te hooren en een vriend als gij, ongehuwd en die nooit heeft bemind...."

»Bemind! bemind! dat is te zeggen.... ik heb alle jongelieden van Grasham-College hartelijk lief, mijn neef William kan met mij doen wat hij wil; daar is geen mensch, die mij leed of ramp klaagt, of ik voele het mede; mijn hart is open en gezind om alle menschen lief te hebben en goed te doen, zelfs mijne vijanden — en dan zoudt gij zeggen van mijn hart.... maar het is waar, ik heb er nooit toe kunnen komen om eene vrouw te nemen — of het komt van mijne nauwe bekendheid met onze gezegende Koningin, weet ik niet, maar ik stelde mij de zoete schoonen altijd voor, als lieve maar lastige vijandinnen van onze rust en van onze vrijheid, die zeker vele lasten van ons huiselijk leven helpen verlichten, maar die intusschen aan de andere zijde geene kleinere opleggen — en met waarheid moet ik bekennen, dat ik er nooit eene heb gevonden, die mij lust en moed gaf, om mij onverbrekelijk aan haar te kluisteren.... en dus als uw beminnen alleen op vrouwenliefde doelt, ja, dan is het waar, daar is mijn hart nog al vrij wel tegen bewaard gebleven; maar ik ben verlangend te weten, hoe gij te zamen uwe roekelooze onderneming aan een eind bracht."

»Gij weet met hoe weinig moeite zich een geheim huwelijk sluiten laat in den Tempel: wij kozen dien weg."

»Een verweerd misbruik, Master Martin, en zoo ik ooit Lord-Major worde...."

»Gelukkig waart gij het toen niet, want ons huwelijk vond niet ééne hindernis. De Koningin was afwezend, op hare herfstreize — de afzondering van Lady Maria op haar landgoed te Kensington werd ternauwernood opgemerkt — twee maanden mochten wij voortleven in de liefelijkste rust der vergetelheid van ons zelve en van de wereld, twee maanden! O! Sir, dat gij een hart haddet om het mijne te begrijpen, om mede te

voelen wat die twee maanden voor ons waren! Maria Gray is het zachtste, het beminnenswaardigste schepsel dat er leven kan. Zij heeft de eenvoudigheid van hart en wenschen eener laaggeborene burgerdochter en al de grootheid van ziel en verheffing van geest, die eener dochter van Engeland voegen. Voor mij was zij de nederigste echtgenoot en de teederste geliefde, die zich gelukkig prees in de kalme rust van het huiselijk leven, die er de plichten zoo goed van begreep en ze volbracht met zooveel stille grootheid, die er de vreugden zoo diep van voelde en ze genoot met zoo vrome dankbaarheid, die mij . . . ."

»Maar beste Martin het vervolg van de *geschiedenis*, ik geloof Lady Maria de beminnenswaardigste vrouw van de wereld, doch van hare deugden zult gij mij later vertellen; als de herinnering daarvan u niet zoo heftig zal bewegen als ik het u nu aanzie, en als Elisabeth mij niet wacht."

»Elisabeth, o! vloek over haar! de Koningin zonder billijkheid en de vrouw zonder hart!"

»Geen vloek over de Koningin in mijn huis!" sprak Grasham ernstig.

»Gij kunt dit van mij eischen! maar begrijp toch! hare wreede en ruwe hand verwoestte met één greep ons geluk. Toen de Koningin was teruggekomen, meende Lady Maria dat het voorzichtig zoude zijn, zich spoedig te White-Hall te vertoonen. Ik volgde haar derwaarts. De Koningin ontving haar met vele liefkoozingen — daarop onderhield zij haar met den strengen maar goedigen ernst van eene oudere zuster — over hare afzondering op het land in den laatsten tijd, en voegde er bij, dat de booze tongen daaruit aanleiding hadden genomen tot lasteringen en tot verdenkingen, die voor den goeden naam eener jeugdige Prinses niet dienstig waren. Ik hoorde die woorden, want de slagdeuren van de gehoorzaal waren open en ik bevond mij met het gevolg van Lady Maria in het voorvertrek, en de Koningin sprak vrij hard en zeer duidelijk, ik hoorde die woorden, en ik beschrijf u niet welke aandoeningen van smart, van schrik en van toorn zij in mij opwekten, maar ik moest zwijgen! Mijne edele vrouw zweeg niet, aan den blik van haar oog, aan den donkeren gloed op haar voorhoofd zag ik het, dat zij waarheid ging stellen tegenover

lastering — hoe gevaarlijk de waarheid ook wezen mocht. Zij sprak een paar woorden zacht met de Koningin, die daarop de lords en de dames welke haar omringden, met een wenk verwijderde, en Lady Maria een zijden kussen aanwees, waarop deze nederknielde. Daarop werden de slagdeuren gesloten en ik moest raden wat er verder voorviel. Hoe eeuwen lang schenen mij de oogenblikken, die toen verliepen en met welke hartklopping doorleefde ik ze, toch waren het slechts minuten, en ik had niet noodig lang te gissen, mijn naam werd afgeroepen — ik trad binnen, ik had mij voorgesteld de Koningin door deemoed te winnen en door vastheid en oprechtheid hare achting af te vragen. Zij liet mij niet den tijd tot een enkel woord, zij deed mij niet ééne vraag, zij maakte mij iedere verklaring onmogelijk. Zij ontving mij met een storm van de scherpste verwijtingen, van de schamperste spotwoorden, van de bitterste aantijgingen, te smartelijk voor mijn gevoel; daar ze allen op Maria terugvielen, die daar nog altijd geknield lag, met gevouwen handen, roerloos als een beeld en bleek als eene doode. Dit was meer dan ik zien konde, meer dan ik konde dragen; den ruwen toorn der Koningin, die zich lucht gaf, in een stroom van harde woorden, die tot verdediging noch wederspraak mogelijkheid lieten, kon alleen worden perk gesteld door eene handeling, en ik volgde de ingeving van mijn zelfgevoel. Ik hief Maria op en nam haar arm."

»Kniel niet langer, Lady Maria!" zeide ik luid, »gij hebt geene vergiffenis te vragen voor een misdrijf, het recht dat gij genomen hebt, is geene zonde voor God en geene schande voor de menschen — en de Koningin is te billijk om te veroordeelen, waar de wetten van God en de wetten van het koninkrijk ons vrijspreken...."

»In dit laatste hebt gij mis, Master Martin, want er bestaat eene wet, waarbij de Prinsessen van den bloede geen huwelijk mogen aangaan, zonder de toestemming van het parlement."

»Wie denkt in zulk een oogenblik aan de rechten van het parlement? Ik moest *iets*, ik moest *dit* zeggen, al had men mij daarna de tong willen uitrukken; de Koningin zag mij aan of zij iets dergelijks met mij voorhad. Hare lippen verbleekten en haar voorhoofd werd donkerrood. Zij trad eenige schreden

vooruit en zij riep den bevelhebber van de lijfwacht, dien zij haastig eenige bevelen gaf. Zooals ik giste, betroffen zij ons. De bevelhebber naderde Lady Maria en verzocht haar eerbiedig hem te volgen. Nog zie ik den blik vol jammer en wanhoop, dien zij toen op mij wierp, terwijl zij mij naderde en zich aan mij vastklemde. Ik begreep dat zij zoude moeten gehoorzamen en ik vatte de hoop, dat men ons niet scheiden zoude, en in waarheid men liet mij toe Maria te ondersteunen. De Koningin was heengegaan, zonder naar ons om te zien; men leidde ons door de binnenvertrekken van het paleis tot aan de waterpoort van den Theems. Aan den voet van de trap lag de beteekenisvolle boot, die ons naar den Tower voerde. Men gaf ons hetzelfde vertrek tot gevangenis, en wij schepten troost en moed in het midden van onzen ramp. Samen zijn in den kerker was toch vereeniging, samen te wachten wat dreigde, samen te deelen wat drukte, moest ons de zwaarste helft van den last verlichten, en waar men de rechten van onzen band dus eerbiedigde, vreesden wij het allerergste zelfs niet meer. Mijne arme Maria leefde op onder de hoop, die ons toeblikte uit dit begin, dan, wij rekenden zonder Elisabeth. In de overhaasting van haar toorn, had zij aan niets kunnen denken, dan aan bevel tot onze inkerkering. Bij koeler overleg, dacht verfijnde wreedheid het rechte middel uit, om ons de kerkerstraf tot rechte bitterheid te maken. Nog den eigen dag werden wij gescheiden."

»Goede Martin, ik voele diep welk eene pijnlijke scheiding u dat zijn moest, en welk eene smart, maar gij oordeelt de Koningin te hard, als gij enkel wreedheid ziet in dien maatregel. Wat veroorzaakte haar toorn? Uw huwelijk. U samen te laten was dat huwelijk erkennen, was het wettigen, en gij begrijpt toch wel dat Elisabeth daartoe *nooit* zal te brengen zijn."

»Nooit! zoo vreeze ik ook; liever eindigt zij dit treurspel met eene gewelddaad."

»Ook dat zal zij niet."

»Helaas! oordeel zelf. Een onderaardsch hol in den Tower werd mijn kerker. In het slijk, dat de Theems opwerpt, op de koude, vochtige steenen kroop ik drie maanden lang heen en weder. Doch Maria was gehuisvest in de Koninklijke vertrekken van de vesting en ik was dankbaar dat hare voeten voor het minst

beveiligd waren tegen de aanraking van den vunzigen grond, dat geene duffe dampen haar den adem belemmerden. Ik was geketend aan handen en voeten, als een pleger van hoogverraad, en door de traliën van het kleine ronde venster kwam geen enkele zonnestraal, geen tochtje zuivere lucht tot mij, maar ik wist dat Marie vrij rondwandelde door haar vertrek, en dat zij in de frissche lucht verkwikking kon scheppen op de ruime galerij, die haar kerker omringde. Een schaarsch deel van hard brood en water was mijn eenig voedsel, maar ik wist dat Maria het recht had, zich op eigene kosten van goede spijzen te voorzien. Met gruwzame karigheid voorzag men mij nauw van de noodigste kleeding. Maar ik wist, dat mijne Maria de vrijheid bleef genieten hare schoonheid te verhoogen, door gewaden voegzaam aan haar rang — ik wist, dat van al mijn gemis Maria slechts één enkel met mij deelde, dat van de vrijheid, en hoe vurig ik er God voor dankte, weet alleen Hij, die mijne tranen heeft gezien, en mijne gebeden gehoord."

Onder dit gedeelte van Martin's verhaal, waren Thomas Grasham's voorhoofd en gelaat gloeiend rood geworden, tranen glinsterden in zijn oog. Hij stond nu op.

»God zegene mijne Koningin!" riep hij, »maar hier is meer dan haar recht, hier is mishandeling, hier is wreedheid. Ik wil het haar zeggen, ik zal het haar nog heden zeggen. Martin, spreek mij niet meer van die ellende, ik kan dat niet uitstaan, en zoo ik het had kunnen weten.... maar dat is te laat, veel te laat, doch ga voort, opdat ik zie hoe te verhelpen, wat nog te verhelpen is."

»Tot zoolang was de vergelijking dus altijd in het voordeel van Maria, maar nu, nu komt het afgrijselijkste...." en de arme jonge man werd nog bleeker dan hij het reeds was. — »Na drie maanden herkreeg ik mijne vrijheid, zooals ik die verloren had, zonder ondervraging en zonder opheldering. Mijn gevangenbewaarder, wien ik alles had overgegeven wat ik van geld of van waarde bij mij droeg, was altijd spraakzaam geweest en rijk in mededeelingen omtrent hetgeen er voorviel in de andere gedeelten van de vesting. Zoo had ik altijd vernomen wat het meest mijne belangstelling wekte. Ditmaal echter zweeg hij op mijne vraag, of ook Lady Maria Gray hare vrijheid had

herkregen. Ik bad, ik bezwoer hem, ik deed beloften en na menige aatzeling deelde hij mij mede, dat zij een verhoor had ondergaan in hare kamer, en dat er . . ." de ongelukkige scheen te willen voortspreken, maar zijne stem weigerde geluid te geven. Grasham vatte zijne hand.

»Welnu, wat was er, Martin kom tot u zelf, arme vriend! wat was het verschrikkelijke, de Lady leeft immers nog, gij geeft immers nog niet alle hoop verloren, wat was er dat u zoo heftig trof?"

»Er wordt een schavot opgericht in een der vertrekken van den Tower — en er wordt gesproken van eene geheime terechtstelling, als ten tijde van Lady Johanna Gray! Moge God barmhartigheid hebben met mijne arme Maria!....." en de jonge man liet zijn hoofd zinken op den breeden schouder van zijn toehoorder.

»Het kan niet zijn!...." riep deze troostend. — »geloof mij, het is niet mogelijk dat geschieden zoude wat gij vreest, men heeft u misleid, of uwe zielsangst schept zich zoo sombere voorstelling, maar zij kan geene waarheid zijn. De Koningin is geen monster, en al ware zij het, zij zoude het zich zóó niet durven toonen. Waar is het bewijs voor uwe vrees? Een schavot opgericht in een kerker; maar kan het niet strekken om te bedreigen, om vrees aan te jagen, om door schrik en ontzetting eenige inwilliging te verkrijgen van een al te hardnekkigen wil, of eene bekentenis te ontlokken uit eenigen gesloten mond. Dit middel is niet nieuw en het wordt meer gebruikt; en zij het al ernst met die vreeselijke aanstalten, waarom zou het juist *haar* gelden? daar zijn meer hooge gevangenen in dien kerker, anderen, over wier gerechtelijken dood om hun rang een geheimzinnigen sluier zou geworpen worden.... maar een zoodanige zou dan overtuigd moeten zijn van eene misdaad, en er is nog geen enkele stem geweest, die Lady Maria van eene misdaad heeft beticht. Elisabeth zal zoo wederrechtelijk niet handelen; zij durft het niet. Eene Prinses van den bloede kan niet ter dood verwezen worden, zonder de voorkennis en de uitspraak van het parlement. En eene zoo belangrijke handeling zou niet kunnen plaats hebben zonder ruchtbaarheid, en ik zoude onder de eersten zijn, die van zulk eene mare werd

onderricht. Hoe meer ik er over nadenke, hoe meer het mij onwaarschijnlijk wordt. Geloof mij, ik ben beter bekend met de gangen van Koningin Elisabeth; zulke middelen vallen niet in haar geest. Eene eeuwige gevangenschap, dat zou mogelijk zijn ... maar het leven, neen! geloof mij, voor dat van Maria hebt gij niet te vreezen."

»De Heer moge geven, dat gij beter ziet dan ik, Sir Thomas, maar toch, Maria deelt...."

»En dan zou de Koningin de hooggeborene, de Vorstin uit haar bloed met den dood straffen, waar ze u, den vreemde, den geringe, de vrijheid geeft!...."

»Juist dit ontrust mij het meest. Mijn leven of dood heeft voor haar geene beteekenis dan met opzicht tot Lady Maria — is die niet meer dan — kan ze mij zonder gevaar het leven schenken en de vrijheid: de laatste verkreeg ik heden; wat moet ik er van duchten voor haar?"

»Niet zooveel vreeselijks als gij u in het hoofd zet, wellicht eene verandering ten goede; maar zeg mij, hoe meendet gij door geld, door den verkoop der juweelen die ramp te keeren?"

»Toen men mij een der duistere gangen doorleidde, die mij uit den kerker zouden voeren, werd mij door een persoon, dien ik niet onderscheiden kon, dit juweelkistje toegereikt. Het kwam mij toe van haar; de onbekende fluisterde mij dit toe met haar verzoek, dat ik het mocht gebruiken tot ons *beider* hoogsten wensch. Dat kon geene andere beteekenis hebben, dan tot hare redding en tot onze hereeniging. Ziehier wat ik uitdacht. De Koningin bezoldigt hare beambten zoo slecht, dat zij omkoopbaar zijn; omkoopingen zijn in den Tower niet zeldzaam; had ik zelf niet mijn gevangenbewaarder gewonnen tot spreken, door het weinige dat ik er voor offeren kon? met goud zou de toegang te verkrijgen zijn tot Maria's verblijf. De vorige luitenant van den Tower had wel hetzelfde voorrecht bij herhaling toegestaan aan Lady Katharina en den Graaf van Hartford, als mijne gemalin mij meer dan eens heeft verteld."

»En heeft zij u dan ook niet gezegd, dat die luitenant daarom zijne plaats heeft verloren, en dat de tegenwoordige...."

»Voor goud veil heeft, wat de vroegere uit menschelijkheid toeliet. Met goud kom ik tot Maria — met veel goud bevorder

ik wellicht hare redding. O! dierbare Sir Thomas Grasham, als gij mijn redder wilt zijn, zult gij mij veel goud geven, zooveel als twee menschenlevens waard zijn."

»En gij wilt dat alleen ondernemen?" vroeg sir Thomas, zonder daarop te antwoorden.

»Iemand heeft mij zijne hulp toegezegd; de jonge viscount van Hartford, neef van den Graaf, die, evenals ik wettig gehuwd, schande en straf moest dragen als ware hij een verleider der onschuld. Ik had hem eene enkele maal gezien in gelukkiger dagen, hij wist van mijne bevrijding, hij wachtte mij op buiten de vesting. Die jonge man gloeit van wraak, om hetgeen Elisabeth zijn broeder en de beide Prinsessen van Suffolk heeft toegebracht, en wij hebben te zamen een plan gemaakt om eerst mijne Maria te redden, en daarna...."

»Elkander op het schavot te helpen — kinderplannen, goede Martin! Zoo roekeloos gaat men niet te werk, als men Elisabeth te verschalken heeft. Ik heb beteren raad. Uwe ijdele vrees en uwe ijdele plannen kunt gij beiden beschouwen als omvergeworpen. Maar ik wil zelf zien, wat ik hierin voor u kan doen. Ik moet naar de Koningin; eigenlijk moest ik reeds te Greenwich zijn. Maar ik heb genoeg verontschuldigingen in mijne wijde geldbeurs.... Als Elisabeth geld noodig heeft, en dit is meestal het geval als zij mij roepen laat, kan ik veel van haar verkrijgen. Ik behoef u niet te zeggen welk eene voorspraak gij en Lady Maria vinden zult in mij. Maar onder deze éene voorwaarde: verlaat mijn huis niet, en onderneem niets, voor gij mij wederziet. Het best is, dat gij in de kamer hiernaastaan blijft, tot ik terugkeere. Dickson zal u van alles voorzien, ook van andere kleederen. De uwe passen voorwaar niet aan den man eener jonge prinses. Nu, geene tranen, nu — geene kniebuiging voor mij. Dank God alleen, als gij geholpen zult zijn, door een vromen wandel, en doe u zelven geene schade, door te handelen tegen mijn verzoek. Nu, vaarwel! Ga daar binnen, Martin, en bid dat de Heer met mij moge zijn."

Eerst den volgenden dag, in den vroegen morgen, keerde Sir

Thomas Grasham van Greenwich terug. Maar hij keerde niet in zijne eigene sloep, die alleen bij wijze van geleide het grootere overdekte vaartuig volgde, dat den koopman huiswaarts voerde. Ook kwam hij niet alleen terug, maar hij geleidde eene vrouw, die dicht was gesluierd, en die door nog eene andere vrouw werd gevolgd. De gesluierde nam hij eerbiedig bij de hand, en voerde haar met eenig ceremonieel in zijn woonvertrek. Toen die vrouw het dichte regenkleed had afgeworpen, dat hare gestalte vermomde, had ieder die geen vreemdeling was aan het hof haar herkend: het was Lady Maria Gray. Zielesmart en kerkelijke opsluiting hadden eene lichte tint van bleekheid over haar gelaat geworpen, maar het was dat zachte, doorschijnende wit, dat zoo wel paste bij de teêre fijnheid harer liefelijke trekken, bij den weemoedigen opslag van haar diep donkerblauw oog en bij het goudblonde haar, dat even uit het enge kapje te voorschijn kwam en als een gulden lijst het effen voorhoofd omsloot. De deftige eenvoudigheid van haar gewaad, de zedige vermomming van den fieren hals onder de kanten guimpe, en de zachte waardigheid van hare houding, gaven haar zoo juist het voorkomen van haar toestand, dat ieder hier de droeve jonge vrouw zoude hebben uitgevonden, van zachte zeden, van stille wenschen, van een trouw liefhebbend hart, zonder eerzucht, zonder booze hartstochten, zonder behoefte tot schitteren of behoefte tot heerschen, maar in wier stil en vroom gemoed een rijkdom van vrouwelijke deugden rustte, die alleen een anderen stand dan den haren hadden noodig gehad, om zich heerlijk te ontwikkelen, en haar het geluk te geven, waarmede zij anderen zoude zegenen. Zij was alles, wat eene beminnelijke jonge vrouw zijn moest, slechts zij was te weinig Vorstin! Een klein gebrek in onze eeuw, waarin huiselijke deugden, in menig rijk van de begaafdste Vorstinnen uitgaan en dat althans behoorden te doen, maar dat eene groote fout was in de eeuw van Elisabeth, toen er nog scherpe afscheiding was tusschen Vorstinnen en gewone vrouwen, eene fout vooral voor eene Prinses uit het Suffolksche huis, die de tweede stond in de rije der mogelijke erfopvolging van den Engelschen troon. En toch de rampspoedige, wier gevoel zeker beter was ontwikkeld dan haar doorzicht, had gemeend wijs te handelen en voor hare rust te zor-

gen, door af te dalen van een stand, waarin zij niemand van de haren veilig zag tegen kommer, tegen onrust, tegen lotswisseling, tegen argwaan, tegen schande en zelfs tegen een bloedigen dood. Zuster van Johanna Gray, die men tegen haar wil had opgeheven tot een troon en die niets had gewonnen dan leed en smarte en het droevige voorrecht, om een gekroond hoofd neder te buigen onder het bloedige zwaard van den beul — zuster van Katharine Gray, die zooveel kwelling en zooveel vervolging had moeten dragen in den naam van een onzeker erfrecht op dienzelfden troon, die der oudere geene enkele vreugde had gegeven, moesten zulke schrikwekkende voorbeelden samenspannen met haar stillen eenvoudigen aard, om haar een sterken afkeer te geven van zoo droeve grootheid, en moest, naar haar beperkt oordeel, iedere schrede daarvan afgewend, eene zekere schrede verder zijn naar het kalme en vreedzame geluk, dat zij zocht. Zij zoude huwen, en zij zoude een echtgenoot huwen, dien zij liefhad, en die haar liefhad om haar zelve. Neen, het voorbeeld van Katharina schrikte haar niet af, die zich ingekerkerd zag en vervolgd, omdat zij naar eigen zin en zonder Elisabeth had gekozen. De keuze van Katharina was een graaf geweest, een hoog edelman, die rang en rechten hield onder den Engelschen adel, en die verwanten had, wier invloed en rijkdommen heerschzuchtige aanspraken zouden kunnen steunen, zoo eerzucht ontwaakte in het hoofd van den man aan eene Gray verbonden; maar hare keuze zoude eene andere zijn. In den burgerstand, in den lagen burgerstand, had zij den man gevonden, die haar de rustige genietingen van het huiselijk geluk zoude schenken en de veilige vergetelheid van een lagen staat. De fortuin die de omstandigheden haar gelaten hadden, was te gering voor hare onafhankelijkheid als Vorstin; maar als burgeres zou die strekken om in de ruimste onbekrompenheid te leven, zonder van eene Koninklijke verwante ondersteuning noodig te hebben. Zij meende dus, dat zij zich nooit beter konde wapenen tegen de heerschzuchtige achterdocht der Koningin, dan door de keuze van een echtgenoot, die haar voor altijd aan afzondering en verborgenheid wijdde, die haar, beter dan eenige andere, de gedachte van een troon afsloot, en meende tegelijk den zin voor zuinigheid der hooge verwante te vleien door haar te onthef-

fen van de lasten eener huwelijksgift en van een apanage. Zoo meende zij dus vrij te zijn die keuze te volgen, ook zonder eene toestemming te vragen, die zij naar recht en reden van Elisabeth niet had in te roepen als Koningin, want daartoe was haar graad van bloedverwantschap te ver, en niet als vriendin en weldoenster, want Elisabeth had haar nooit zooveel vriendschap bewezen en nooit zoovele goedheid, als haar aanspraak gaf op het vertrouwen en de volgzaamheid der jeugdige Vorstin. Deze was dus haar weg gegaan zonder vreeze voor de gevolgen, en mocht haar stap opzien wekken, zij hield zich overtuigd dat men dien voor het minst niet strafbaar zoude vinden. Dan zij had zich vergist, als wij gezien hebben. Haar was het niet gegeven de opvatting en de handelingen eener Elisabeth vooruit te raden. Haar kon niet de gedachte in het hoofd komen, dat beleedigde vorstentrots die verbintenis met een burger als gekwetste majesteit zoude beschouwen tegen het Koninklijke bloed, en dat geheime vrouwelijke jaloezie de maagdelijke Koningin een afkeer gaf van *alle* huwelijken en gelukkig zou achten misstap te vinden en misstap te straffen, zich waar eene jonge vrouw het geluk had gezocht op een weg, dien zij zelve niet durfde gaan. En waar de Koninklijke wil vervolgen wilde, daar reikten de Koninklijke macht en de aanmatiging der heerschzucht ver genoeg, om zich rechten te scheppen, uit kracht van welke zij handelen konde. Het arme slachtoffer van eene doorluchtige afkomst en van hoofd, karakter en neiging in strijd met die hooge geboorte, het slachtoffer ook van eene tirannieke staatkunde, die menschelijkheid vergat, de arme Maria Gray zag nu met eenige aarzeling rondom zich, en liet toen haar zacht oog vol uitdrukking rusten op Thomas Grasham, die de zwijgende bede scheen te verstaan, want hij verwijderde zich, en na eene wijle toevens kwam hij terug met Martin Kay; die er uitzag als een verjeugdigd mensch, in eene meer voegzame kleeding dan de vorige, en met den gloed van hoop en vreugde in de oogen en op de wangen.

De verrukking, waarmede de vervolgde echtgenooten elkander in de armen vielen, laat zich met weinige woorden niet beter beschrijven dan door de opmerking, dat haar wederschijn een donkeren blos op het goêlijke aangezicht van den koopman, en hem de oogen glinsteren deed, die hij ophief ten hemel, als

dankte hij den Heer des hemels, die blijdschap te mogen bewerken en haar te aanschouwen.

De uitroepingen der gelukkigen rukten hem weder neêr op eene koele beschouwing van de werkelijkheid, die nog niet zoo helder was, als hij het wel had gewenscht.

»In vrijheid! gij in vrijheid!" waren de beste woorden, die zij na de eerste verrassing elkander wisten te zeggen.

»Daar is het ver van af, kinderen!" riep Thomas; »gij zijt beiden mijne gevangenen. Neen, zie mij niet zoo verbijsterd aan, als ontnam ik u, wat u pas is gegeven. Gij zult toch wel van mij gelooven, dat ik niet een al te strenge kerkermeester zal zijn. Dat ik u samenbreng is er, dunkt mij, geen slecht bewijs van *hoe* ik het denk te zijn. Het is zeker, dat deze toegevendheid mij tot groote schuld zal gerekend worden bij de Koningin, maar het is ook zeker dat het er eene is, die mij op mijn sterfbed niet zal bezwaren."

De beide echtgenooten antwoordden alleen door zich aan zijne voeten te werpen, en zijne handen te nemen om die te kussen.

»Lieve Lady Maria! als ik u bidden mag, niet voor mij deze vernedering. Martin! Martin! wees toch een man; en dank mannelijk met een handdruk en zonder tranen."

De goede koopman vergat, dat zijne eigene oogen vochtig waren.

»Zoo! dus is het beter! dankt mij alleen in uw hart, of liever ik heb geen dank verdiend, maar alleen Hij, die mij gegeven heeft de goede woorden te spreken, die ons zoover gebracht hebben, als wij aanvankelijk gekomen zijn. Onze goede *queen* Bess, zij meent mij verschrikt te hebben, en zij weet niet hoe groot eene blijdschap zij mij schonk. Luister, lieve vrienden! als gij naar iets anders hooren kunt dan naar elkander."

»Ja, spreek, hoe heeft de Koningin kunnen toestemmen?" vroeg Martin.

»Zij heeft gemeend niets toe te stemmen. Zie, toen hare zaken met mij waren afgedaan, (het waren geldzaken en ik hield mij een weinig stug en wat onmededeelzaam, om later meer eer te hebben van het toegeven.) Toen ze afgedaan waren en tot volle genoegen van Hare Majesteit, liet ik mij zoo een woordje

ontvallen, hoe de voortdurende gevangenschap van Lady Maria opzien verwekte in de City, sinds men er de reden van wist. Ik ken mijne Elisabeth van buiten. Zij geeft er geen penny om of de adel over haar zucht, maar zij heeft niet gaarne, dat het volk met argwaan over hare handelingen nadenkt, en zij begreep, dat het volk eer gevleid moest wezen dan geërgerd over uwe keuze, Mylady!"

Maria drukte blozend de hand van haar gemaal

»Dit woord gaf den indruk, dien ik wachtte, de Koningin beet zich de lippen. Lady Maria had veel gedaan om haar te vertoornen en nog niets om haar te verbidden, sprak zij eenigszins aarzelend."

»O! als dat slechts haar eisch is," riep Maria schielijk...

»Meen dat niet; goede Lady! de Koningin bedoelde het anders, ik intusschen nam het zooals het klonk, en begon daarop voor u te spreken, en alles te zeggen wat ik meende, dat Elisabeth weten moest en wat haar wat ontrusten kon, over het voortgaan in hare onbillijke vervolging tegen de onschuld, en of het haar smaakte weet ik niet! maar voor 't minst hoorde zij met niet al te groot ongeduld, en het duurde lang eer zij mij zwijgen deed, door te zeggen: »Nu, nu, Sir Thomas! gij trekt u die zaak wel wat sterk aan, maar de tijd voor ons is nog niet gekomen om u hierin genoegen te geven. Zoolang zij Mistress Martin Kay heet, kan ik Lady Maria nooit de vrijheid geven."

»Gij ziet dat mijn dood u noodig is," sprak Martin smartelijk tot zijne gade, die verbleekend het hoofd op zijn schouder liet rusten. Grasham vervolgde:

»Zoo wacht u, dat Lady Maria niet neemt, wat mijne Koningin niet goedvindt te geven," antwoordde ik. »Waarom zegt gij dat, Sir!" vroeg Elisabeth met den blik van Koning Hendrik zaliger. »Omdat men in den Tower omkoopbaar is, Mylady! en omdat mij dezen ochtend juweelen van Lady Maria zijn te koop geboden, kennelijk met het oogmerk om geld te erlangen."

»Sir! Master Grasham! maar dat was ons verraden!...."
riepen de jonge echtgenooten gelijktijdig.

»Ja, ik ben een booswicht! gij zult het verder zien. »Welk eene vermetelheid!" riep Elisabeth. »Het was immers haar eigendom," antwoordde ik. »Hebt gij ze durven koopen?" »Om ze

Uwer Majesteit aan te bieden," ik gaf haar de oorhangers en den diadeem; zij nam ze met een strak gelaat, maar ik wist, dat zij tevreden was. »Ik zal ze bewaren tot Lady Maria ze weder kan dragen aan ons hof!" Gij ziet, edele Lady, dat die sieraden voor u verloren zijn!"

»Dat is geen groot verlies," sprak Maria kalm.

»In waarheid, het is eene groote winst. De stem en de houding der Koningin waren kennelijk zachter, toen zij verder vroeg: »En hebt gij dit betaald?" Nog niet, Mylady! maar ik ben koopman, ik moet eerlijk zijn. — En als nu Lady Maria, met die som hare vrijheid....? Dit juist kom ik Uwe Majesteit in overweging geven, ik geloof niet, dat de Prinses een enkelen dag meer te vertrouwen is in den kerker." Daarom acht gij het veilig, haar nog heden in vrijheid te stellen," zeide Elisabeth, met haar dubbelzinnigen glimlach. »Uwe Majesteit heeft dan voor het minst het voordeel der edelmoedigheid en de City...."

»Master Grasham," viel toen de Koningin in de rede, »ik zal de wenschen der City en de uwe in overweging nemen, slechts voor heden kan er niets van zijn, Lady Maria heeft bij een laatste verhoor voor twee edele Lords alles bekend, wat haar ten laste wordt gelegd, en geweigerd af te zien van eene dwaze verbintenis, zelfs nadat men hare standvastigheid had beproefd door de aanstalten eener terechtstelling."

»Zoo was, Goddank! onze vreeze ijdel," riep Martin, »en gij, Mylady, hebt die verschrikking niet geacht, om mij!"

»Prijs dat niet als eene groote deugd, mijn vriend! Waar het hart gevangen is, is de wil niet meer vrij, ik *kon* niet anders, ik *kon* niet toegeven aan hun harden eisch, zelfs al ware het niet mijn plicht geweest, en al hadden zij mij met al hunne folteringen gepijnigd," sprak Maria vast. Martin's blik dankte haar met onbeschrijfelijke teederheid, maar de koopman vervolgde: »die hardnekkigheid van de Prinses," hervatte de koningin, na eenig stilzwijgen, »heeft toch wel geene plotselinge vrijheid verdiend, maar daar zij niet meer veilig schijnt in den Tower en eene verzwaarde gevangenschap strijdt tegen mijne goedertierenheid en de genegenheid eener verwante, en daar gij, Sir Thomas Grasham, zooveel belang stelt in haar welzijn, zal ik haar stellen in uwe handen, opdat uw huis haar voortaan tot een kerker zij!"

»Ik was voorzichtig genoeg om te spreken van de groote verantwoording, die zij op mij legde en van de groote bezwaren, die eene Vorstelijke gevangene aanbrengen moest in het huis van een burger. »Wat het eerste betreft, ik vertrouw uwe nauwgezetheid, en uw leven waarborgt mij voor het wel bewaren uwer gevangene, en wat het overige betreft, gij zijt rijk en gij geniet bij uw handel onder onze regeering voorrechten, die anderen met groote opofferingen zouden willen koopen." Verder moest ik het niet laten komen, zelfs niet om geen argwaan te wekken. Ook zeide ik met oprechtheid, dat ik beantwoorden zoude aan het vertrouwen van mijne Koningin, en dat ik mij te harer liefde en in het belang van Lady Maria Gray gaarne zwaardere offers zoude getroosten, slechts bad ik eenige dagen uitstel, om mijn huis voor zoo hoog eene gast te kunnen inrichten. Dit was juist het woord waardoor ik het schriftelijk bevel verkreeg voor den luitenant van den Tower, om uwe Ladyschap terstond in mijne handen te stellen. Hoe ik mij gehaast heb daarvan gebruik te maken, heb ik niet noodig te zeggen, slechts moet ik nog mededeelen, dat de Koningin mij de belofte afperste, u niet den prijs der diamanten in handen te stellen dan met hare voorkennis, eene belofte, die ik te lichter konde afleggen, daar ik Mylady in mijn huis geen enkelen wensch onvervuld zal laten, die door goud kan worden voldaan."

»Mijn vriend! mijn edele vriend!" riep de jonge Vorstin, »o! zeker ik zal bij u zijn als in het huis van een vader, en ik zal mijne vrijheid te nauwernood missen."

»En ik, ik mag voortaan ook uw gevangene zijn?" sprak Martin Kay met een glimlach.

»Hola! neen, Master Martin! ik heb het oogmerk niet, dus strijdig te handelen tegen den wil der Koningin, mijn geweten zelfs zou er mij geene vrijheid toe laten, om de nieuwe gevaren, die het brengen kon over uwe hoofden. Ik heb een ander voorstel aan u, Martin Kay, en dat eene betere uitkomst waarborgt, en dat slechts van uwe zijde wat geestkracht eischt en een mannelijk besluit."

»Gij zijt zoo wijs als edelmoedig, Sir Thomas en wat gij voorschrijft zal ik volgen, al kost het ook een offer."

»Gij moet Engeland verlaten voor eene goede poos. De Ko-

ningin geeft gunst en bescherming aan hen, die in de Nieuwe Wereld den Engelschen handel bronnen openen, en die er reeds bestaan, in haar naam bevestigen en uitbreiden. Een mijner schepen is uitgerust met dat doel, en ligt zeilreê in de haven. Velen mijner beschermelingen vragen van mij als eene gunst om geplaatst te worden aan het hoofd dier onderneming, mijn eigen neef bidt mij daarom dagelijks, maar de goede jongen heeft meer moed dan schranderheid; de laatste ontbreekt u niet, Martin, gij waart altijd een ondernemend jonkman, en als gij wat voorzichtigheid weet te voegen bij uw moed, dan vertrouw ik, dat gij slagen zult. U wil ik het beleid dier zaak in handen geven, u mijne plannen mededeelen, en mijne inzichten, en aan u de eere laten van de uitvoering. Zoo gij daarin gelukkig zijt, en waarom zou de Hemel eene goede poging niet zegenen? zult gij u verdienstelijk hebben gemaakt bij het Vaderland, bij de Koningin; van mijne zijde zal ik in dien tusschentijd werken in uw beider belang, en dan zult gij kunnen vragen en verkrijgen, als belooning, de vervulling van uw dierbaarsten wensch. Wat dunkt u daarvan, Mylady!"

»Het is scheiding!" zuchtte Maria zwak.

»Maar het is hoop!" sprak Martin, met schitterende oogen, »en voor mij, die zoolang zonder hope heb voortgeleefd, is het uitkomst, is het zegen. Ik ben dankbaar voor uwe vindingrijke vriendschap, Sir, en ik zal gaan als gij het wilt. Laat ons sterk zijn, Maria, wie als ik heeft geleden, en wie als ik dag en nacht voor de verbeelding heeft gezien het bloedig uiteinde van het dierbaarste wat hem is, moet een wederzien als dit, sterken tot iedere zelfverloochening, zelfs tot eene scheiding voor vele jaren.

»Dus heb ik u gewacht!...." riep Grasham, hem de hand reikende.... »en nu, mijne kinderen! laat ik u eene wijle samen, ik ga de laatste beschikkingen maken tot uwe afreis, want gij moet nog heden voort; om vele redenen is het raadzaam."

De heer Grasham wilde het vertrek verlaten, maar bij de deur genaderd, deinsde hij ontzet achterwaarts, met eene diepe buiging voor een man, die naar binnen kwam, en met het woord:

»Mylord Burghley!"

»Ik zelf, mijn vriend!" sprak de Lord, »en met bevelen voor u van wege Hare Majesteit; »toen vooruittredende en Lady

Maria opmerkende, groette hij haar, naar de gewoonte van dien tijd, met eene kniebuiging. Na eene korte wisseling van hoffelijkheid met de Prinses, door deze beantwoord met eene verwarring, die de Lord aan koelheid toeschreef, zeide hij zacht tot Grasham: »Verwijder de Lady, ik heb u mededeelingen te doen, die zij niet hooren moet.''

Geen bevel kon den koopman zoo welkom zijn. Hij verzocht Maria eene wijle rust te nemen in haar eigen vertrek, en geleidde haar daar binnen.

»Vergun mij mijn neef een paar woorden te zeggen, en ook hij zal ons verlaten,'' sprak hij met snelle tegenwoordigheid van geest, want hij sidderde voor de mogelijkheid eener ontdekking, die voor alle drie even gevaarlijk moest zijn.

»Uw neef! uw neef William, o! die kan blijven, sprak de Lord, en te eerder nog, daar hij een der redenen is, waarom ik zelf gekomen ben.'' Martin Kay zag op hem met groote verschrikte oogen, maar Burghley leidde hem de hand op den schouder — gij hebt het slecht getroffen, mijn jonge vriend! gisteren tweemaal bij mij geweest en slechts mijn geheimschrijver gevonden, intusschen heeft die mij trouw uwe wenschen medegedeeld, en zij zullen vervuld worden, in zoover het van mij afhangt; ik zal zoo straks met uwen oom spreken.''

»Tot zoolang kunt gij gaan, William!'' sprak Grasham, die zag met hoe weinig gevatheid Martin Kay zijne verwarring verborg onder eene diepe buiging.

»Dat is onnoodig, Sir! ik heb in twee woorden afgedaan. — Ziehier wat ik u overbreng van de Koningin. Gisteren hebben er groote wanorden geheerscht in den Tower. De jonge viscount Hartford, die van iedere samenspanning is, waarmede hij de Koningin kan beleedigen, heeft de bewakers omgekocht van den verleider der Prinses Maria; Martin Kay heeft gisteren zijn kerker verlaten. De twee jonge mannen hadden het wanhopige plan, de Gravin Katharina en Lady Maria door geweld of door verraad uit den Tower weg te schaken; van de laatste is dit wel onnoodig geworden, maar de bevrijding van dien jongen man strijdt met den wil der Koningin, die van hem ergernis en dwaasheden vreest. Men onderstelt dat hij niet zal nalaten pogingen te doen om Lady Maria te naderen, en dus beveelt de

Koningin toe te zien, dat die poging in geen geval gelukke, opdat deze minnenden in geenerlei verstandhouding of briefwisseling versterking mogen vinden voor hunne strafbare standvastigheid. — Beloof mij dit, als met een eed op uw leven en op uwe eer."

Martin Kay was onder het spreken van Burghley rood en bleek geworden van ergernis en ontzetting, maar de Lord had niet op hem gelet; des te meer merkte hij op den plechtigen ernst, waarmede Thomas Grasham, op doffen toon zeide:

»Ik beloof, dat ik der Koningin hierin gehoorzamen zal van nu aan."

Martin Kay kromp samen van smartelijke aandoening; hij voelde dat het zijn doodvonnis was, dat dáár werd uitgesproken.

»Er is meer," vervolgde de Lord. »Zoo de onvoorzichtige jonge man zich mocht indringen in uw huis, zult gij u van hem meester maken en hem overleveren in de handen der Koningin; te dien einde breng ik u een bevelschrift tot zijne gevangenneming, en zal eene wacht van Yeomen gestadig te uwer beschikking zijn, en van nu voortaan post vatten voor uw huis."

»Dat is niet vroolijk voor een vreedzaam koopman," sprak Sir Thomas verlegen, »maar van morgen af wil ik waken zóóals Hare Majesteit het bevolen heeft — voor heden zal dit wellicht nog niet noodig zijn."

»Wie weet!" sprak de Lord; »de viscount ten minste heeft alreede een stap gedaan, die hem in onze handen heeft gebracht, en de andere, die meer te winnen heeft, zal nog meer durven wagen. Maar het zij uwer eer en uwer voorzichtigheid toevertrouwd. Thans van uw neef. De arme jongen wil reizen, wil vreemde landen zien; naar hij klaagt, weigert gij voortdurend zijne begeerte in te willigen, en gisteren heeft hij in zijne wanhoop aan uwe toestemming zich tot mij gewend, om een lid uit te maken van het gezantschap, dat de Koningin naar Moscovië zendt. De gezant had mij toegestaan een paar mijner beschermelingen te plaatsen, uw neef wist dat — en als gij er nu niet te veel tegen hebt, vertrekt hij nog heden. Ik had niet gedacht, dat gij zulk een barsche

oom waart, Sir Thomas! uw arme neef staat daar en siddert als een riet, en durft voor zich zelven geene syllabe uiten, zoo vreest hij uw toorn."

»Die hij in volle kracht heeft verdiend," bulderde Grasham, zich overspannende om eene vaste stem aan te nemen en tot Martin gewend. »Ga uit mijne oogen, ondankbare, en maak u voort uit mijn huis: u wil ik nooit wederzien. Gehoorzaam terstond, zoo gij mijn vloek wilt ontgaan; wat ik u verder moet zeggen zal ik u schriftelijk mededeelen."

»Gij zijt al te streng," begon de Lord vergoêlijkend; doch Martin, die Grasham begreep, wilde zich snel verwijderen, terwijl hij een smartelijken blik sloeg op de deur, die Maria was binnengegaan. Zijne haast echter was vergeefs; met drift stoof de wezenlijke William binnen, en zijn woord: »Oom! heeft de Lord gesproken en mag ik nu gaan?" was niet eens meer noodig om Burghley te bewijzen, dat men hem misleidde: de doodelijke bleekheid, waarmede Thomas Grasham zich plotseling nedervallen liet op een vouwstoel, en de schrik, die Martin Kay als versteend op dezelfde plek terughield, zeiden hem genoeg.

»Zijt gij William Grasham, jonge man?" vroeg hij den binnenkomende.

»Ja, Mylord! en men zeide mij, dat Lord Burghley hier was bij mijn oom..."

»Zoo is het ook; maar wie is dan deze?" en hij wees op Martin.

»Wel, Mylord!" riep William, die hem in de oogen zag, »dat is Martin Kay, die met mij geweest is op Grasham-College."

Thomas Grasham had zich reeds weder hervat, hij wendde zich tot Burghley, en verhaalde hem met korte woorden, wat er gebeurd was, en hoe hij meer schuldig scheen, dan hij het was; hij voegde er alles bij, wat de verwarring van het oogenblik hem toeliet samen te brengen, om den Lord te winnen in het belang van Martin.

De jonge man zeide niets voor zich zelven, slechts sprak hij tot den edelman:

»Sir Thomas Grasham zou zijn eed hebben gehouden aan de-

Koningin, wees er zeker van; ik zoude Lady Maria niet hebben wedergezien, en om zijnentwille zoude ik de poging zelfs niet hebben gewaagd."

»Dat is het woord van een edel Engelschman, Sir!" antwoordde Burghley, die meer dan eenig ander de bevelen van Elisabeth durfde volbrengen in haar geest, en niet naar de letter, — »en ik geloof dat er aan den wil van onze meesteres zal zijn voldaan, als gij het eerste plan van Sir Thomas Grasham volgt en u inscheept naar Noord-Amerika. Alleen moet ik, in het belang der Koningin, zekerheid hebben van uw vertrek. Wees zoo goed mij te volgen; Sir Thomas zal ons vergezellen. En onze genadige Vorstin zal alleen weten, dat zij van nu aan gehoorzaamd is."

Grasham dankte Burghley met warmte, en Martin Kay volgde, met een droeven blik op Maria's kamer; men gunde hem zelfs geen vaarwel.

Of hij geslaagd is in Amerika, heeft de geschiedenis niet vermeld; maar zeker is het, dat de echtgenooten nooit zijn hereenigd geworden, en dat Lady Maria Gray het leven heeft moeten dragen tot in 1578; de jongste telg van het Suffolksche huis stierf zonder nakomelingschap. Nog in 1572 heeft Sir Thomas Grasham zijne poging herhaald om voor haar de vrijheid te verkrijgen, in een treffenden brief aan Lord Burghley. Toenmaals strekte nog altijd zijn huis haar tot gevangenis.

1844.